MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XX

CRISTIAN F. SCHUSTER

PERIOADA TIMPURIE A EPOCII BRONZULUI ÎN BAZINELE ARGEȘULUI ȘI IALOMIȚEI SUPERIOARE

București 1997

PERIOADA TIMPURIE A EPOCII BRONZULUI ÎN BAZINELE ARGEȘULUI ȘI IALOMIȚEI SUPERIOARE

DIE FRÜHBRONZEZEIT IM ARGEȘ- UND IM OBEREN IALOMIȚA-BECKEN

Fiicei mele, Hannelore-Christine

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Manuscrisele, cărţile şi revistele pentru
schimb, precum şi orice corespondenţă,
se vor trimite Colegiului de redacţie pe adresa:
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE,
70626, strada Schitu Măgureanu 1,
Bucureşti - România
Tel./Fax (04) 01 3120322

Editat de : VAVILA EDINF SRL
Tipărit la: SEMNE '94
ISBN: 973-98334-2-X

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

MINISTERUL EDUCAŢIEI NAŢIONALE
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XX

CRISTIAN F. SCHUSTER

PERIOADA TIMPURIE A EPOCII BRONZULUI ÎN BAZINELE ARGEŞULUI ŞI IALOMIŢEI SUPERIOARE

Bucureşti 1997

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Cuvânt înainte

Al XX-lea volum din seria Bibliotheca Thracologica este dedicat manifestărilor culturale din segmentul mijlociu al Munteniei centrale în perioada timpurie a epocii bronzului.

Îl datorăm cercetătorului Cristian F. Schuster de la Institutul Român de Tracologie.

Lucrarea domnului Cristian Schuster este o sinteză asupra problemelor pe care perioada timpurie a epocii bronzului le pune în față celor care studiază preistoria României.

Ea ar fi trebuit, la stadiul actual al documentarului existent în depozite, să se bizuie pe monografii de situri (le-am aminti pe cele mai îndelung cercetate de la Glina, Odaia Turcului, Crivăț), dar acestea ne lipsesc.

La două decenii după publicarea în *Prähistorische Zeitschift* (vol.51, caiet 1, 1976, p. 26-42) a unei scurte sinteze asupra culturii Glina, volumul de față impresionează nu doar prin dimensiuni ci și prin lărgirea tematicii abordate cu noi manifestări culturale evidențiate între timp (Odaia Turcului) și, mai ales, prin punerea în valoare a descoperirilor din ultimii 20 de ani.

Recomandând domnului Cristian Schuster, ca îndrumător al doctoranturii sale, titlul acestui volum, am avut în vedere atât aria în care s-au desfășurat propriile sale investigații cât și necesitatea de prezentare sistematică a noilor descoperiri. A rezultat un dublu câștig: pe de o parte suntem, acum, în posesia unui inventar, mult mai cuprinzător, al problemelor pe care perioada timpurie a epocii bronzului le ridică și aceasta și prin evidențierea acelora care necesită încă studii aprofundate, iar pe de alta putem direcționa cercetarea viitoare spre realizarea unor monografii de situri care, peste ani, vor permite noi sinteze.

În momentul de față, nu sunt deci de actualitate monografii asupra unor culturi anume (Glina spre exemplu), câtă vreme nu avem investigate exhaustiv mai multe așezări reprezentative ale acestor culturi, urmate de publicarea în detaliu a materialelor arheologice rezultate.

În volumul său, care în esență are la bază teza sa de doctorat, Cristian Schuster ne prezintă cele trei mari complexe ale Bronzului Timpuriu (BT) din partea mijlocie a Munteniei: Glina, Odaia Turcului, orizontul mormintelor în ciste din piatră.

Autorul abordează cu curaj și problemele vieții economice și spirituale și cu înțelepciune pe cele ale cronologiei.

Un catalog util, o bibliografie exhaustivă și o ilustrație de bună calitate, realizată în laboratorul tehnic al Institutului de Cătălina Toma, fac din această lucrare un instrument de lucru indispensabil cercetării viitoare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Anexele sunt mai mult decât utile: pe de o parte nu lasă să se piardă un documentar prețios, pe de alta sunt un îndemn la repetabilitate și respect pentru înaintași.

Un amplu rezumat în limba germană face accesibilă lucrarea domnului Cristian Schuster și cercetătorilor interesați din întreaga lume.

decembrie 1997

Petre Roman

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CUPRINS

INTRODUCERE 13
Argument 13
Cadrul geografic 14
Istoricul cercetărilor 17
Note 24

CULTURA GLINA 29
Așezări 29
Amplasament 29
Mod de organizare 30
Durată de folosire 31
Dimensiuni 32
Discuții 32
Locuințe 33
Tipuri:
Bordeie 34
Locuințe de suprafață 38
Gropi 41
Vetre de foc 43
Cuptoare 44
Discuții generale 45
Monumente funerare 46
Materialul arheologic 49
Obiecte litice 49
Piese din os, corn, dinți și colți 55
Ceramica 57
Alte obiecte din lut ars 74
Discuții 80
Despre origine, arie de răspândire și periodizare 81
Origine 81
Arie de răspândire 83
Periodizare 84
Note 87

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

MANIFESTĂRILE CULTURALE POSTGLINA:
ASPECTUL CULTURAL ODAIA TURCULUI 119
Aşezări 119
Amplasament 119
Mod de organizare 119
Durată de folosire 119
Dimensiuni 120
Complexe 120
Materialul arheologic 120
Piese litice 120
Obiecte din lut ars 120
Ceramica 121
Origine, încadrare culturală şi răspândire 124
Origine 124
Încadrare culturală 125
Arie de răspândire 125
ORIZONTUL MORMINTELOR ÎN CISTĂ 126
Tipul de construcţie funerară 127
Materialul arheologic 128
Răspândire 129
Încadrare culturală şi cronologie 130
Note 131

VIAŢA ECONOMICĂ ŞI SPIRITUALĂ
A COMUNITĂŢILOR DIN BT ÎN BAZINELE
ARGEŞULUI ŞI IALOMIŢEI SUPERIOARE 135
Viaţa economică 135
Creşterea animalelor 136
Vânătoarea şi pescuitul 138
Cultivarea plantelor 139
Meşteşuguri (Prelucrarea metalelor) 140
Transportul şi comerţul 145
Viaţa spirituală 146
Ritul şi ritualul funerar 146
Posibile obiecte de cult 148
Note 149

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CRONOLOGIA BT DIN BAZINELE ARGEȘULUI ȘI AL IALOMIȚEI SUPERIOARE 153
Perioada premergătoare 153
BT din bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare și relațiile cu manifestările culturale din teritoriile învecinate 155
Elemente de cronologie relativă 155
Elemente de cronologie absolută 162
Concluzii 163
Note 164

CATALOGUL DESCOPERIRILOR BT DIN BAZINELE ARGEȘULUI ȘI IALOMIȚEI SUPERIOARE 169
Catalogul 169
Note 215

ANEXE
1: Sebastian Morintz, *Descoperiri din epoca bronzului în r. Muscel* 217
2: Dinu V. Rosetti și Sebastian Morintz, *Cercetările de la Apa Sărată, Cetățenii din Deal și Malul cu Flori (r. Muscel)* ..223
3: Sebastian Morintz, *Carnet de șantier - Albești 1967* (selecțiuni) 227
4: Tabel recapitulativ forme ceramice și categorii de decor ale culturii Glina 229

ABREVIERI 233

BIBLIOGRAFIE 235

REZUMAT ÎN LIMBA GERMANĂ 259

ILUSTRAȚIA 281
Abrevieri 282
Figuri 283
Planșa I 428

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

INHALT

EINLEITUNG 13
Vorwort 13
Die Naturbedingungen 14
Die Forschungsgeschichte 17
Anmerkungen 24

DIE GLINA-KULTUR 29
Siedlungen 29
Lage 29
Anlegung 30
Ausdehnung 31
Besprechung 32
Behausungen 33
Behausungsgattungen:
Erdhütten 34
Oberflächenwohnungen 38
Gruben 41
Herde 43
Backöfen 44
Besprechung 45
Die Gräber 47
Das Material 49
Steingegenstände 49
Knochen-, Geweih-, Zahn- und
Stoßzahngegenstände 55
Keramik 57
Andere gebrannte Tongegenstände 74
Besprechung 80
Über den Ursprung, das Verbreitungsgebiet
und die Periodisierung der Glina-Kultur 81
Der Ursprung 81
Das Verbreitungsgebiet 83
Die Periodisierung 84
Anmerkungen 87

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

KULTURELLE NACH-GLINA-ERSCHEINUNGEN:
DER KULTURASPEKT ODAIA TURCULUI 119
Siedlungen 119
Lage 119
Anlegung 119
Benützungszeit 119
Ausdehnung 120
Die Komplexe 120
Das Material 120
Steingegenstände 120
Andere gebrannte Tongegenstände 120
Keramik 121
Der Ursprung, kulturelle Zuordnung
und das Verbreitungsgebiet 124
Der Ursprung 124
Kulturelle Zuordnung 125
Das Verbreitungsgebiet 125

DER KISTENGRÄBERHORIZONT 126
Der Grabtyp 127
Das Material 128
Die Verbreitung 129
Die kulturelle Zuordnung und Chronologie 130
Anmerkungen 131

DAS WIRTSCHAFTS- UND GEISTIGE LEBEN DER
FRÜHBRONZEZEITLICHEN GEMEINSCHAFTEN IM ARGEŞ-
UND IM OBEREN IALOMIŢA-BECKEN 135
Das Wirtschaftsleben 135
Die Viehzucht 136
Die Jagd und der Fischfang 138
Der Pflanzenanbau 139
Die Gewerbe (Die Metallbearbeitung) 140
Der Transport und der Handel 145
Das geistige Leben 146
Die Bestattungsformen und das Ritual 146
Mögliche Kultgegenstände 148
Anmerkungen 149

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

DIE CHRONOLOGIE DER FRÜHBRONZEZEIT IM ARGEŞ- UND IM OBEREN IALOMIŢA-BECKEN 153
Die Vorläufer der Frühbronzezeit 153
Die Frühbronzezeit im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken und ihre Verbindungen mit Kulturerscheinungen der Nachbargebieten 155
Elemente der relativen Chronologie 155
Elemente der absoluten Chronologie 162
Schlußfolgerungen 163

DER KATALOG DER FRÜHBRONZEZEITLICHEN FUNDE IM ARGEŞ- UND IM OBEREN IALOMIŢA-BECKEN 169
Der Katalog der frühbronzezeitlichen Funde 169
Anmerkungen 215

BEILAGEN
1: Sebastian Morintz, *Bronzezeitlihe Entdeckungen im Rayon Muscel* 217
2: Dinu V. Rosetti und Sebastian Morintz, *Die archäologischen Forschungen in Apa Sărată, Cetăţenii din Deal und Malul cu Flori (Rayon Muscel)* 223
3: Sebastian Morintz, *Merkbuch - Albeşti 1967* (Ausschnitte) 227
4: Zusammenfassende Tabelle der Glina-Keramikformen und -verzierung 229

ABKÜRZUNGEN 233

LITERATUR 235

ZUSAMMUNGFASSUNG IN DEUTSCHER SPRACHE 259

ABBILDUNGEN 281
Abkürzungen 282
Abb. 1-145
Taf. I

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

INTRODUCERE

ARGUMENT

Abordarea unei teme pe cât de importante pe atât şi de interesantă şi complexă cum este *Bronzul Timpuriu (BT) în Bazinele Argeşului şi Ialomiţei Superioare* a fost de la început condiţionată de un anumit cadru geografic şi temporal, care, desigur, a restrâns în bună măsură întinderea cercetării, dar, pe de altă parte, a impus o investigaţie minuţioasă, dar şi aceasta tributară, din păcate, câteodată, unor rezultate arheologice incerte, incomplete sau nepublicate. Evident, fenomenele culturale care s-au succedat în perioada respectivă, nu pot fi judecate fără a avea în permanenţă în vedere spaţiul mai amplu al regiunii Dunării de Jos, parte integrantă a Europei de Sud-Est.

Săpăturile arheologice de salvare sau sistematice, precum şi cercetările de suprafaţă, derulate în perimetrul geografic analizat, începute încă din primele decenii ale secolului nostru, vor demonstra prezenţa aici a comunităţilor BT, în special celor ale culturii Glina, în apropierea tuturor apelor importante care formează reţeaua hidrografică a zonei: Argeş, Dâmboviţa, Colentina, Ialomiţa. Materialul arheologic colecţionat a fost depozitat în muzeele din Bucureşti, Giurgiu, Oltenita, Târgovişte, Piteşti, în instituţiile de cercetare (Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan"-Bucureşti, Institutul de Arheologie-Iaşi, Institutul Român de Tracologie) sau universitare (Universitatea Bucureşti). O parte din acesta ne-a fost accesibil, dar, din păcate, datorită unor cauze obiective (distrugerea materialului prin mutări, depozitare improprie etc.) sau subiective, nu am putut studia nemijlocit sau folosi mai ales piesele rezultate în urma săpăturilor mai vechi.

BT din Muntenia, din sud-estul Românici, i-a fost acordat de-a lungul vremii atenţia necesară de o pleiadă de specialişti, jaloane importante fiind trasate de Ion Nestor, Dorin Popescu, Mircea Petrescu-Dîmboviţa, Dumitru Berciu, Sebastian Morintz, Gheorghe Bichir, Alexandrina Alexandrescu, Eugen Comşa, Petre Roman, Valeriu Leahu, Ersilia Tudor, Eugenia Zaharia, Alexandru Vulpe, Mioara Turcu, George Trohani, Augustin Ulanici ş.a. Studiilor acestora, li se adaugă şi cele ale unor specialişti care s-au preocupat de perioada BT din spaţiile învecinate zonei studiate, cum ar fi din Dobrogea (Mihai Irimia, Gavrilă Simion, Puiu Haşotti), Oltenia (Marin Nica, Augustin Ulanici, Gheorghe Petre, Gabriel Crăciunescu), Transilvania (Zoltan Székely, Gheorghe Lazarovici, Ioan Andriţoiu, Janos Németi, Horia Ciugudean, Mihai Rotea, Zsolt Székely, Valeriu Cavruc), Banat (Marian Gumă, Florin Gogâltan, Petru Rogozea, Caius Săcărin). De asemenea, nu pot fi trecute cu vederea contribuţiile arheologilor din Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Polonia, Republica Moldova, Germania, Grecia etc., care au

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

constituit o bază de pornire şi punere în corelare cu manifestările culturale contemporane. Desigur, unele dintre aprecierile formulate anterior sunt la ora aceasta depăşite total sau parţial, dar toate au reflectat în momentul respectiv un stadiu al cercetărilor, fiind contribuţii la definitivarea actualului tablou privind BT din Balcani în general şi în România în special.

Nutrind speranţa că şi lucrarea noastră va înlesni accesul la înţelegerea epocii respective, ne simţim datori a aminti că în demersul nostru am fost în permanenţă sprijiniţi de domnii Petre Roman, directorul Institutului Român de Tracologie, regretatul Sebastian Morintz, Mircea Petrescu-Dîmboviţa, Valeriu Leahu, Eugen Comşa, Ioan Andriţoiu, Marian Gumă, Sergiu Haimovici, Done Şerbănescu, cărora le mulţumim cu căldură şi pe această cale. Un gând bun şi mulţumirile de rigoare le adresăm şi domnului Vasile Barbu, care m-a îndrumat şi ajutat în răstimpul în care am desfăşurat săpături arheologice împreună pe cursul inferior al Argeşului şi în zona Schitu-Ghimpaţi, dar şi ulterior, la stilizarea prezentei lucrări. De asemenea, nu pot omite fructuosul schimb de materiale, informaţii şi idei, cu colegii de generaţie Emilian Alexandrescu, Elmar Christmann, Horia Ciugudean, Valeriu Cavruc, Alexandra Comşa, Gheorghe Dumitroaia, Florin Gogâltan, Mircea Negru, Nona Palincaş, Mihai Rotea, Vasilica Sandu, Zsolt Székely, Traian Popa, Mihai Wittemberger.

CADRUL GEOGRAFIC

Teritoriul pe care îl avem în vedere în prezenta lucrare - bazinele Argeşului şi Ialomiţa Superioară, are ca limite importante râurile Teleorman la vest, Dunărea la sud, Mostiştea la est şi Carpaţii Meridionali la nord (fig. 1: *Harta fizică a Munteniei*). Din punct de vedere geografic, respectivul areal nu constituie o unitate morfologică omogenă. Atât formele de relief, cât şi solul şi reţeaua hidrografică aparţin unor micro-unităţi distincte. În studierea BT un rol important îl joacă şi formele de relief antropic[1], care sunt prezente cu intensităţi diferite în Câmpia Boianului, Călmăţuiului, Mostiştei şi în Bărăganul de Nord şi Sud, şi lipsesc aproape cu desăvârşire în Câmpia Bucureştiului şi Găvanu-Burdea[2].

I. *Relieful*[3] (fig. 1).

I.1. *Câmpia Munteniei* (fig. 1 şi 2), parte integrantă a Câmpiei Române[4], are ca mari subdiviziuni Câmpia Argeşană, Câmpia Bucureşteană, Câmpia Bărăganului şi Câmpia Siretului de Jos. De interes pentru prezenta lucrare sunt unităţile geografice mai mici precum Câmpia Găvanu-Burdea, Câmpia Burnazului, Câmpia piemontană subcolinară a Ialomiţei, Câmpia de subsidenţă Titu-Mizil, Câmpia de tranziţie şi cea tubulară cu terase şi Câmpia Mostiştei (v. de exemplu fig. 5).

I.1.1. *Câmpia Găvanu-Burdea*[5]. Teritoriul supus investigaţiei noastre include numai partea de răsărit a acestei câmpii, anume zone restrânse din Teleorman şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Vlaşca. Şi aici se găsesc câmpuri interfluviale ce sunt intersectate de un număr considerabil de văi (Câlnişteа, Glavacioc, Dâmbovnic, Neajlov, Milcovăţu, Ilfovăţu). Prezente sunt, de asemenea, terasele lungi şi luncile, unde ca pe toată Câmpia Găvanu-Burdea, s-au format soluri cernoziomice şi brun-roşcate, deosebit de optime dezvoltării unei vegetaţii bogate.

I.1.2. *Câmpia Burnazului*[6]. Această regiune geografică are o pantă inversă de la sud la nord şi este acoperită de *loess*-uri de grosimi remarcabile. Microreţeaua hidrografică, care a dus la formarea unor văi adânci, a constituit premisa apariţiei unor aşezări din cele mai vechi timpuri, fapt confirmat şi de identificarea de numeroase vestigii ale BT şi în partea estică a Burnazului Central şi în Burnazul Estic. Interesante în acest sens sunt studiile interdisciplinare efectuate în perimetrul Prundu-Greaca-Căscioarele[7] (fig. 5).

I.1.3. *Câmpia Bucureşteană* cuprinde mai multe subdiviziuni dintre care ne oprim asupra:

I.1.3.1. *Câmpia subcolinară a Ialomiţei.* Este spaţiul aflat la sud de Carpaţii Meridionali, întinzându-se la sud de oraşul Târgovişte. Ea cuprinde subdiviziuni precum Câmpia Picior de Munte, Câmpia Târgovişteі, Câmpia Măgurei, Câmpia Joasă a Titului, Câmpia Snagovului etc. În această zonă râurile îşi schimbau deseori cursul[8], dovadă fiind văile astăzi secate, pe marginea cărora s-au descoperit multe aşezări din preistorie.

I.1.3.2. *Câmpia de Subsidenţă Titu-Mizil.* Teritoriul ei este acoperit de *loess* şi brăzdat de văi care se varsă în limanuri: Bălteni, Snagov, Căldăruşani.

I.1.3.3. *Câmpia de tranziţie şi cea tubulară cu terase* (*Câmpia Vlăsiei*) este astăzi acoperită cu vegetaţie de stepă, care înlocuieşte pădurile din trecut. Vlăsia Nordică este formată din *loess* cu văi adânci, iar Vlăsia Sudică este tubulară cu două terase.

I.1.3.4. Pentru comunităţile BT din Muntenia, teritoriul actualului oraş Bucureşti[9], parte a Câmpiei Vlăsiei, a constituit o zonă deosebit de prielnică habitatului. Amplasamentul său pe râurile Dâmboviţa şi Colentina, la o altitudine de 54-90 m, pe un relief moderat vălurit, ce are o pantă pe axa NNV-SSE, şi beneficiind de interfluvii semnificative ca Dâmboviţa-Colentina, Colentina-Pasărea, Sabar-Dâmboviţa, a atras grupuri importante de populaţii încă din preistorie.

Bucureştiul este traversat prin centru de râul Dâmboviţa, al cărui mal drept este mai înalt (10-15 m), care domină şi astăzi prin promontorii semeţi lunca, dintre care amintim dealurile Filaret, Cotroceni, Bellu, Piscu, Văcăreşti. În luncă s-au format prin eroziune mai multe popine cum sunt cele de la Patriarhie, Radu Vodă, Bucur, Movila Mare, Troiţa. Atât pe pinteni cât şi pe grădişti au fost identificate şi parţial cercetate aşezări din BT.

Al doilea curs de apă, care curge pe aceeaşi direcţie ca şi Dâmboviţa prin Bucureşti, este Colentina[10]. Lucrările de regularizare efectuate în deceniul patru al

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

sec. XX, prilej cu care s-au amenajat pe cursul inferior mai multe lacuri antropice, au înlesnit depistarea a numeroase urme de aşezări din Epoca bronzului.

I.1.4. *Câmpia Bărăganului.* Importantă pentru lucrarea de faţă este partea ei vestică, *Câmpia Mostiştei,* care este mărginită de Dâmboviţa şi Ialomiţa, iar în partea de sud are terase largi. În general, această zonă este şi ea acoperită de *loess* cu crovuri şi movile.

I.2. *Dealurile din nordul Munteniei* (fig. 1)[11]:

I.2.1. *Subcarpaţii Munteni* sunt cuprinşi între râurile Milcov şi Dâmboviţa şi au apărut în urma încreţirii scoarţei terestre[12].

I.2.2. *Dealurile Munteniei Apusene* se găsesc la vest de râul Dâmboviţa[13], fiind alcătuite de pietrişuri, nisip şi argile.

I.3. *Lunca Dunării* (fig. 1 şi 5)[14]. În preistorie, când aveau loc revărsări, acestea afectau perimetre de până la 10-30 km lăţime. Zona era acoperită de păşuni, bălţi, mlaştini, braţe moarte[15].

II. *Reţeaua hidrografică* (fig. 1).

Regiunea, aflată în discuţie în lucrarea de faţă, fără a fi de o întindere deosebită, este scăldată de apele mai multor râuri majore din Muntenia şi este mărginită la sud de fluviul Dunărea. Importante pentru comunităţile BT au fost şi lacurile Greaca (fig. 5)[16], Comana[17], Căldăruşani[18], Fundeni[19], Snagov[20], Pasărea etc.

II.1. *Argeşul* [21]. Cursul acestui râu, care izvoreşte din culmea principală a Munţilor Făgăraş prin cei doi afluenţi Capra[22] şi Buda[23] şi se varsă în Dunăre la Oltenita, măsoară 344 km.

Reţeaua Argeşului este destul de vastă, în el vărsându-se direct sau indirect râuri ca Neajlovul, Câlniştea[24], Glavaciocul[25], Ilfovăţul, Milcovăţul, Sabarul, Ismarul, Sericul, Bratilovul, Dâmbovnicul[26] şi, la sud de Bucureşti, Dâmboviţa (afluenţi: Ilfovul[27], Pasărea[28], Câlnăul[29]), Colentina, Cociocul.

II.2. *Dâmboviţa* [30]. Lungimea râului Dâmboviţa se cifrează la 268 km, el izvorând din nordul Munţilor Iezer, de la 2240 m altitudine. După ce are iniţial o direcţie de curgere SV-NE, ulterior îşi schimbă traiectoria spre SSE. Din punct de vedere al structurii geologice, partea superioară jalonează graniţa dintre Carpaţii Orientali şi Meridionali.

II.3. *Colentina* [31]. Izvoreşte din dealurile Târgovişte, cursul său măsoară 98 km, şi se varsă la sud de Bucureşti în Dâmboviţa.

II.4. *Ialomiţa* (cursul superior)[32]. Izvoreşte din Munţii Bucegi, dintr-un ţinut cu morene ale vechilor gheţari, pătrunzând în şes lângă Târgovişte. Aici se unea odinioară cu Dâmboviţa.

III. *Solul, clima, vegetaţia* (fig. 4)[33] *şi fauna*[34].

Este cunoscut faptul că există o legătură între cele patru elemente enunţate în titlul subcapitolului[35]. Solul Munteniei (fig. 3)[36] a fost alcătuit în mai toate perioadele de solurile de stepă şi cernoziomuri. În acest sens, poate exemplul cel

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

mai ilustrativ este Câmpia Vlăsiei, unde pădurea a acoperit în mai multe rânduri stepa[37], ducând la formarea stratului actual.

După unii autori[38], între 3700 şi 2500 î. Chr. se poate aprecia că a avut loc sfârşitul optimului postglaciar şi începutul aridizării, care va duce ulterior, mai ales în Epoca bronzului la o climă caldă şi uscată în Câmpia Dunării de Jos, acum trecându-se de la silvostepă la stepă.

În prezent temperatura medie anuală în Bazinele Argeşului şi Ialomiţei Superioare este de 9-11°C[39], precipitaţiile cifrându-se la 500-700 mm anual[40].

IV. *BT şi transgresiunea marină.*

Marcu Botzan vorbeşte de "O oarecare aridizare a climei la finele Eneoliticului şi în epoca Bronzului (ce, n.n.) amplifică condiţiile de stepă în Câmpia Dunării de Jos, impunând o oarecare mobilitate crescătorilor de vite; transgresiunea continuă în ciuda unei oarecare scăderi a temperaturilor faţă de optimul climatic neolitic, ridicând nivelul Mării Negre cu aproximativ 5 m, faţă de nivelul actual" [41]. Acest factor natural este în opinia sa unul din principalele cauze, care au dus la migrarea unor populaţii nord-pontice spre vest şi apariţia indo-europenilor şi în zona României[42].

Relativ la acest fenomen natural, care a influenţat toată Peninsula Balcanică, Henrieta Todorova arată[43], că procesul de încălzire a temperaturii cu întregul cortegiu de manifestări ecologice colaterale, a atins la sfârşitul mileniului 5 î. Chr. meridianul 45°, fapt care a contribuit la aridizarea stepelor nord-pontice, populaţiile nomade de aici fiind obligate să pornească spre zone mai fertile[44]. Încălzirea continuă face ca părţi din ce în ce mai importante din calotele cu gheaţă să se topească, astfel că la mijlocul mileniului 4 î. Chr. se înregistrează punctul maxim al transgresiunii marine. Exact în această perioadă se derulează ceea ce arheologii numesc trecerea de la Eneolitic la Epoca bronzului.

ISTORICUL CERCETĂRILOR

Problematica BT din regiunea Bazinelor Argeşului şi al Ialomiţei Superioare nu poate fi judecată decât în contextul întregului spaţiu al Munteniei şi având, bineînţeles, în vedere în permanenţă şi teritoriile învecinate. De aceea, în prezentul *Istoric al cercetărilor* vom face, ori de câte ori este necesar, referiri la descoperiri de dincolo de "graniţele" impuse de tematica lucrării noastre. De asemenea, vom aminti nu numai cercetările arheologice sistematice sau de salvare, ci şi unele de suprafaţă, care au permis întregirea informaţiilor privind epoca respectivă. Desigur, vom încerca evitarea unor suprapuneri cu notaţiile privind cultura Glina, publicate de Petre Roman[45] sau cu referirile mai ample ale lui Jan Machnik[46].

Primele atestări arheologice ale BT (sau Glina) de pe teritoriul Capitalei (pl. I/A) sunt din perioada interbelică, când au fost făcute descoperiri într-o serie de

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

puncte (*Fundeni, Dealul Piscului, Băneasa, Bellu, Bucureştii Noi, Ciurel, Dudeşti, Gara Obor, Giuleşti, Pantelimon, Străuleşti, Ştrandul Libertăţii, Tei Pipera*) ce-i drept cu informaţii inegale şi uneori sumare pentru unele aşezări, cea ce impune o reluare a investigaţiilor într-unele din aşezările citate, fie pentru un control stratigrafic, fie pentru clarificarea tipologică a materialului arheologic. Pentru aceste începuturi de cercetări de pe teritoriul Bucureştiului, trebuiesc menţionate, pentru pionierat într-un fel, descoperirile făcute de Dinu V. Rosetti încă 1923-1928[47].

De asemenea, cam în aceiaşi perioadă, la sugestia lui Vasile Pârvan[48], Ion Nestor va începe, în 1926, săpături arheologice în *tell*-ul neolitic de la Glina (fig. 13/1). Primele rezultate vor fi publicate în 1928[49], urmele din stratul III fiind atribuite unei noi culturi, denumită Glina III[50]. Într-o prezentare mai amplă a cercetărilor din *tell*[51], dar în special, într-o sinteză, care a văzut lumina tiparului în anul 1933[52], Ion Nestor vorbeşte de cultura Glina III-Schneckenberg, văzând o identitate culturală între materialele descoperite la Bucureşti-*Glina* şi cele din sud-estul Transilvaniei. Numai că, această poziţie venea în contradicţie cu concluziile lui Hermann Schroller, care a constatat, într-o lucrare din 1930, diferenţe notabile între cele două manifestări[53].

Dinu V. Rosetti a purces, între 1929-1934, la cercetarea pe cale arheologică a zonei Bucureşti-*Tei*[54], cu acest prilej identificând şi vestigii Glina.

Ion Andrieşescu a efectuat, în 1931, investigaţii în două puncte din satul Cetăţenii din Deal, unde au fost descoperite morminte în cistă. Rezultatele au fost publicate în ziarul *Universul* din 26 octombrie 1931. Ulterior, cercetările vor fi reluate, în 1958, de Sebastian Morintz şi Dinu V. Rosetti[55].

Începând din 1935 şi până în anul 1943, la Butimanu, tot Dinu V. Rosetti, va efectua săpături, mai ales, cu caracter de sondaj, care au avut ca rezultat şi descoperirea unor piese Glina[56].

M. Petrescu-Dîmboviţa a reluat, în anul 1943, cercetările în *tell*-ul de la Glina, îmbogăţind informaţiile despre aşezarea din BT[57].

Investigaţiile din anul 1953 din Bucureşti-*Dealul Mihai Vodă*[58] au avut ca rezultat descoperirea unui important şi semnificativ material Glina.

Interesul cuvenit, se argumentează, o dată în plus, prin arealul bogat în urme arheologice, de la Bucureşti-*Ciurel* (fig. 10/2; 18/10). Investigaţiile din 1956-1957 au permis cercetarea a două niveluri ale culturii Glina.

În 1957, Gheorghe Bichir va face unele cercetări de suprafaţă pe terasa din dreapta râului Colentina, în apropierea com. Pantelimon, descoperind, printre altele, în zona a ceea ce a fost *Cariera de nisip a I.T.B.* (fig. 10/1), ceramică aparţinând culturii Glina[59]. De asemenea, în acelaşi an, investigaţiile de la Nucet-*Movilă*, au scos la iveală o serie de monumente funerare cu cistă din BT[60].

Săpăturile practicate în 1958, în satul Roşu (fig. 17/1), au permis arheologilor Margareta Constantiniu şi Panait I. Panait, să descopere două gropi de bordeie,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

aparţinând la două niveluri de locuire, care ambele se încadrează, după autori[61], într-o etapă mijlocie a culturii Glina, contemporană cu nivelul II de la Ciurel.

În 1960, prin două campanii şi apoi continuând şi în anii 1961, 1963-1964, se vor desfăşura cercetări mai extinse la Bucureşti-*Cătelu Nou* (fig. 11/1), pe malul bălţii Colentina-Pantelimon. Valeriu Leahu a sesizat[62], că materialul culturii Glina, descoperit în prima campanie, într-un bordei şi o groapă menajeră, dovedeşte clare elemente arhaice, fapt ce ar plasa comunitatea, ce a locuit aici, într-o fază mai timpurie a culturii, decât cele ale căror vestigii au fost găsite anterior în diferitele puncte amintite mai înainte. Cercetările din 1963, dar de data aceasta la vest de primul punct, vor duce la identificarea unui nou bordei Glina. Numai că, materialul, recuperat acum, aparţine, afirma atunci Valeriu Leahu, perioadei clasice, deja constituite, a culturii[63], fiind contemporan cu faza Schneckenberg B.

Tot în anul 1960 au debutat şi investigaţiile sistematice de la Bucureşti-*Străuleşti Măicăneşti*, continuate, ulterior, până în 1963, ele relevând şi existenţa unor urme de locuire ale purtătorilor culturii Glina[64].

În vara lui 1960, Sebastian Morintz va efectua cercetări arheologice la Apa Sărată[65], unde a descoperit morminte în cistă de piatră din BT.

Gheorghe Bichir, în urma săpăturilor din sud-estul Transilvaniei, la Cuciulata, într-o aşezare a culturii Schneckenberg, judecă aspecte ale acestei culturi în relaţie cu acea de la Glina, concluzionând că aceasta din urmă trebuie împărţită în două faze: Mihai Vodă şi Fundeni[66]. Acelaşi cercetător, va face în anul 1966 săpături de salvare în zona localităţii Udeni[67]. Cu acest prilej au fost investigate şi resturi ale culturii Glina.

După cercetările de suprafaţă din 1962, trei ani mai târziu vor debuta săpăturile sistematice de la Crivăţ. Dumitru Berciu va publica rezultatul lor în anul 1966[68], prilej cu care face unele aprecieri generale despre cultura Glina.

La Căscioarele, s-au întreprins ample săpături arheologice în perioada 1965-1977, care vor avea ca obiectiv şi aşezarea Glina de la *Mănăstirea Cătălui*[69]. Autorii investigaţiei, vorbesc şi de un orizont cu *Strichverzierte Keramik*[70].

Sebastian Morintz a întreprins în 1966-1967 cercetări la Albeşti[71], într-un tumul ce adăpostea monumente funerare din BT.

Vasile Boroneanţ va investiga pe parcursul mai multor ani, începând din 1968[72], zona Butimanu, atât prin cercetări de suprafaţă cât şi mici sondaje, completând astfel informaţiile anterioare ale lui Dinu V. Rosetti cu privire la Epoca bronzului.

Ultima campanie la Bucureşti-*Glina*, condusă de Mircea Petrescu-Dîmboviţa, se va desfăşura între 1969-1970. Rezultatele parţiale au fost aduse la cunoştinţa specialiştilor în 1972, la un simpozion la Verona, fiind ulterior publicate sumar[73]. Din păcate, un studiu de substanţă, care să înfăţişeze toate aspectele cercetărilor arheologice din perioada amintită nu a fost încă dat spre tipar. Până acum

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

numai Sergiu Haimovici a finalizat şi a dat spre publicare rezultatele analizei materialului osteologic animalier[74].

Începând cu 1969 până în 1972 şi apoi în 1975, Emil Moscalu şi Corneliu Beda au efectuat săpături arheologice în cetatea de la Orbeasca de Sus. Semnificativă pentru BT va fi observarea faptului că primul şanţ de apărare a fost săpat de purtătorii culturii Glina[75]; de asemenea, tot în zona acestei localităţi au fost găsite şi alte urme Glina[76] la Trivalea Moşteni-*Tell*.

În anul 1971, Ersilia Tudor a executat o cercetare de salvare într-o aşezare a culturii Glina[77], pe terasa râului Ilfov, la nord de staţia C.F.R. Văcăreşti (jud. Dâmboviţa).

În acelaşi an, pe malul sudic al lacului Căldăruşani, Augustin Ulanici şi George Trohani vor începe investigarea aşezării Glina de la Greci (fig. 19/1)[78], iar Mioara Turcu va relua cercetările de la Bucureşti-*Dudeşti* (fig. 16/2), într-un punct aflat la cca 5 km de satul Căţelu Nou[79].

Muzeul Naţional de Istorie a României în colaborare cu Muzeul de Istorie Giurgiu vor întreprinde în perioada 1972-1973, prin George Trohani şi Alexandru Oancea, cercetări de suprafaţă pe teritoriul comunei Vânătorii Mici (fig. 18/2)[80], care vor duce la descoperirea unor urme ale culturii Glina în satul Corbeanca, parte componentă a unităţii administrative amintite.

Datorită situaţiei dezastroase a sitului de la Valea Calului, Ersilia Tudor va întreprinde în 1974 o săpătură de salvare restrânsă. Aceasta îi va permite mai târziu (1982) să discute despre unele "sincronisme culturale în perioada timpurie a Bronzului românesc" [81].

Tot în 1974 după identificarea cetăţii din secolele V-III î. Chr. de la Trivalea Moşteni s-au descoperit şi vestigii ale culturii Glina[82].

George Trohani şi Alexandru Oancea vor efectua în 1976 perigheze în zona localităţilor Glavacioc şi Fotăcheşti-Videle, pe un traseu de cca 30 km, de-a lungul râului Glavacioc. Cu acest prilej vor identifica opt puncte care adăposteau materiale ale culturii Glina (Blejeşti, Poşta, Baciu etc.)[83].

Petre Roman a publicat în 1976 prima sinteză privind cultura Glina[84]. S-a făcut astfel o trecere în revistă a celor mai importante cercetări, autorul propunând o individualizare a acestui fenomen cultural în raport cu cultura transilvăneană Schneckenberg. De asemenea, sunt aduse modificări şi completări periodizării, precizându-se şi faptul că nivelul cel mai vechi al aşezării Glina din staţiunea eponimă ar prezenta clare caracteristici arhaice[85].

Acelaşi autor, în alt studiu, apărut tot în anul 1976, vorbeşte de două cercuri culturale, din al doilea făcând parte şi culturile Cernavoda II şi Glina[86].

În anul 1977 se vor desfăşura semnificative investigaţii la Greci[87], care vor confirma constatările stratigrafice din campania anterioară.

Ion Spiru va publica în 1979 rezultatele cercetărilor sale de suprafaţă din partea de nord a oraşului Alexandria. Fragmente ceramice Glina au fost culese nu

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

departe de localitatea Lăceni[88], unde se pare că se găsea şi un mormânt, care, în opinia autorului, ar fi putut aparţine tot Epocii bronzului[89].

Între 1979-1981 s-au desfăşurat rodnice cercetări arheologice la Odaia Turcului, care vor îmbogăţi imaginea despre BT din partea aceasta a României[90]. Rezultatele obţinute, vor permite Ersilei Tudor, pe lângă nuanţarea locuirii Glina din zonă, definirea unui nou aspect cultural al finalului BT din Muntenia, intrat în literatura de specialitate sub denumirea Odaia Turcului. Investigaţiile vor continua cu intermitenţe şi în anii următori.

Cercetările de la Buftea-*Măneşti*[91] din anul 1981 au dus la descoperirea unor piese ceramice Glina.

Alexandru Vulpe şi Vasile Drâmbocianu vor prezenta rezultatele descoperirilor de la Năeni[92], făcând şi referiri asupra implicaţiilor acestora asupra problematicii BT din zona nord-estică a Munteniei şi sud-estului Transilvaniei. Subiectul va fi reluat de Alexandru Vulpe în 1983, când a discutat pe de o parte raporturile cronologice dintre grupul Năeni şi cultura Glina, iar pe de altă parte raporturile dintre grupul Odaia Turcului şi cultura Monteoru[93]. O nouă luare de poziţie va fi făcută printr-un articol publicat în 1990[94].

Consecinţele extinderii fenomenului Glina-Schneckenberg asupra manifestărilor Coţofeni, Vučedol, Kostolac vor fi analizate de Petre Roman în acelaşi an[95], subliniindu-se şi faptul că, aspectele BT sunt o sinteză a unor procese etno-culturale îndelungate. Această temă va fi reluată şi dezvoltată de autor în mod deosebit în studii publicate între anii 1982-1984[96].

Dumitru Berciu şi Petre Roman vor valorifica rezultatele cercetărilor de la Verbiţa[97], considerând monumentele funerare descoperite aici ca aparţinând fazei finale a culturii Glina.

În 1985, rezultatele investigaţiilor din aşezarea Glina de la Govora Sat-*Runcuri* vor vedea lumina tiparului[98]. Cu acest prilej Petre Roman va defini cea de-a treia etapă a culturii, propunând şi o noua periodizare (Tabel cronologic - *Bronz timpuriu*). Asupra BT din Oltenia, a culturii Glina în particular, se va reveni într-un articol publicat în 1985[99].

Cultura Glina-Schneckenberg, văzută ca un tot unitar, şi relaţiile ei cu zonele la nord şi nord-est de Transilvania, va intra în atenţia lui Jan Machnik, care va scrie un prim studiu referitor la această problemă în 1985[100]. Subiectul va fi, ulterior, din nou dezbătut[101].

Perighezele efectuate de noi în anul 1986, de la Videle şi până la vărsarea Glavaciocului în Câlnişţea, au dus la descoperirea unor urme aparţinând culturii Glina la Milcovăţu-*La Dig*[102], Letca Nouă[103], Letca Veche-*La Pădure*[104], Letca Veche-*La Grădină*[105], Copaciu[106], Ghimpaţi[107].

Petre Roman, într-un articol publicat în acelaşi an[108], va postula împărţirea BT din România în trei etape. Cronologia şi periodizarea propusă pentru Muntenia,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

constituie şi astăzi baza oricărei abordări competente a problematicii epocii respective. Dealtfel, în analiza vestigiilor BT din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, ne vom sprijini tot pe această cronologie.

Tot prin cercetări de suprafaţă, s-au identificat, în perioada 1986-1987, în partea de nord a judeţului Ilfov, pe Ialomiţa şi afluenţii săi, mai multe aşezări Glina la Buriaş[109], Periş-*Valea Sticlăriei*[110], Baloteşti[111], Baloteşti-*Pădurea Petreşti*[112], Cocioc (în două puncte)[113], Ghermăneşti[114], Lipia[115], Lipia-*La Pod II*[116], Lipia-*Staţia Meteo*[117], Periş-*Saidac*[118], Periş-*Valea Sticlăriei*[119], Săftica[120], Siliştea Snagovului (în două puncte)[121], Siliştea Snagovului-*Fundul Strâmt*[122], Siliştea Snagovului-*Valea Boului*[123], Tâncăbeşti[124], Vlădiceasca (în trei puncte)[125].

Cu prilejul lucrărilor la ceea ce urma să fie Canalul Dunăre-Bucureşti, au fost întreprinse intense cercetări de suprafaţă şi, acolo unde era cazul, săpături arheologice pe cursul inferior al Argeşului. Numai pe malurile râului care curge prin partea nordică a judeţului Giurgiu au fost identificate, după 1986, o mulţime de puncte de interes arheologic[126], dintre acestea se remarcă şi cele din BT. Astfel, în anul 1988, pe malul Argeşului, dar şi al afluenţilor săi, au fost identificate aşezări ale culturii Glina la Bolintin Vale[127], Crivina[128], Mironeşti[129], Floreşti-*Staţia de Pompare*[130], Vărăşti[131], iar unele dintre ele, precum cele de la Mihăileşti-*Tufa* (1987) (fig. 8/2)[132], Varlaam (1988) (fig. 8/1)[133] au fost investigate prin săpături de salvare. Urme ale comunităţilor Glina au fost sesizate, datorită prezenţei sporadice a ceramicii, la Adunaţii Copăceni-*Dăneasca* (1989)[134], Mogoşeşti (1989, 1993, 1995) (fig. 8/1)[135], Mironeşti-*Pe Coastă* (1988)[136].

În zona lacului Cătălui, la Căscioarele (fig. 16/1), s-au efectuat începând din 1988 săpături de salvare, continuate până în prezent prin cercetări sistematice, care, printre altele, au dus la descoperirea unei aşezări Glina[137]. Cu acest prilej s-a găsit un mormânt în şi sub una din locuinţele de suprafaţă, monument funerar atribuit de autorul investigaţiei tot respectivei culturi. Resturile osteologice ale înhumatului au fost analizate din punct de vedere antropologic de Mihaela Perianu[138].

Tot în anul amintit s-au reluat investigaţiile[139] de la Bucureşti-*Văcăreşti*, descoperindu-se şi ceramică Glina.

Vladimir Dumitrescu şi Alexandru Vulpe au publicat în 1988 volumul *Dacia înainte de Dromihete*, în care primul autor, ocupându-se de Epoca bronzului, consideră că aceasta nu poate începe înainte de 2000 î. Chr.[140].

Proiectul de amenajare a *Lacului Văcăreşti* a necesitat, în anii 1988-1989, efectuarea unor cercetări pe terasa înaltă a malului drept al Dâmboviţei, în partea sud-estică a Bucureştiului, fapt ce a dus şi la investigarea unui bordei Glina (fig. 15/1)[141].

Lucrările de îmbunătăţiri funciare din zona Schitu-Căminească-Bila (fig. 9/1-2), pe valea Câlniştei, au impus eliberarea de sarcină istorică a perimetrelor ce urmau a fi afectate. Pe terasa înaltă din dreapta râului au fost cercetate în 1990 şi două aşezări ale culturii Glina, la Schitu-*La Conac*[142] şi Schitu-*Gaura Despei*[143].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Tot în acel an, la Căminească-*Măgura*[144], pe un mamelon aflat în valea Câlniștei, au fost găsite, de asemenea prin săpături, vestigii ale culturii amintite. Alte așezări au fost identificate prin periegheze la Schitu[145], nu departe de *tell*-ul de la Tangâru, Bila-*La Tutun*[146], Schitu-*Măgura lui Boboc*[147]. Investigații ulterioare (1993), efectuate de un colectiv de la Muzeul județean Giurgiu, vor confirma existența pe coasta vizavi de *Măgura lui Boboc* a unei alte așezări Glina[148].

Petre Roman, Ann Dodd-Opriţescu și Pál Janos au publicat în anul 1992 monografia *Schnurverzierte Keramik Südosteuropas* unde sunt definite cele patru perioade ale ceramicii decorate cu șnurul[149]. Sunt aduse completări tabloului cronologic (și) al BT din spațiul românesc. În volum se găsesc și contribuții redactate de Gheorghe Lazarovici, Ioan Emödi și Simion Gavrilă, care aduc noi date privind începutul epocii respective.

Expoziția cu tema *Comori ale epocii bronzului din România*, organizată în 1995 la Muzeul Național de Istorie a României, a fost însoțită de editarea unui catalog[150], în care se fac referiri la manifestările culturale ale BT din regiunea pe care o discutăm[151]. De asemenea, în contradicție cu ce afirmase în luări de poziție anterioare, Alexandru Vulpe, în paginile dedicate prezentării Epocii bronzului din țara noastră, este de părere că BT începe (și) la noi "odată cu formarea culturilor Baden și Coțofeni într-o mare parte a Bazinului Carpatic" [152], adică la mijlocul mileniului patru î. Chr. Interesant este, că tot în acest catalog, coordonatorii volumului (Mircea Petrescu-Dîmbovița, Eugenia Zaharia, Nikolaus Boroffka, Cornelia Stoica și Mihai Rotea) și cel care a întocmit *Tabelul cronologic* (Nikolaus Boroffka) vor face abstracție de cele scrise de Alexandru Vulpe, marcând debutul Bronzului, tot conform celor postulate de Petre Roman în 1986.

În același an, Cristian Schuster, având și suportul cercetărilor efectuate pe Argeș și Câlnișțea, cât și în vestul Munteniei, la Drăgănești-Olt (1993-1994)[153], dar și din Oltenia și Morărești (1993)[154], publică noi materiale ale culturii Glina, referindu-se la tipurile de topoare din piatră[155] și la vasele (strachinele) cu picior[156] ale acestei culturi.

Investigațiilor privind Epoca bronzului din județul Giurgiu, deci implicit și vestigiilor BT[157], considerații asupra tipului de așezări[158], dar și unele aspecte cum ar fi cele ridicate de cărucioarele miniaturale[159] ale culturii Glina, le-am consacrat în anul 1996 noi articole.

Apariția monografiei *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, care ne oferă o imagine nouă a perioadei respective în spațiul enunțat, permite și stabilirea unor analogii culturale și sincronisme temporale cu manifestările din Bazinul Argeșului și al Ialomiței Superioare[160]. Autorul, Horia Ciugudean, face, de asemenea, un istoric al problematicii (terminologie și periodizare) BT din spațiul carpato-dunărean[161], demers ce ne scutește a insista asupra acestui subiect.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

NOTE

[1] Rădulescu (1969) 21-30.
[2] Rădulescu (1973) 18 şi fig. 1.
[3] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 48-54: se ocupă intens de zona Bucureştiului.
[4] Ghinea (1996) 393-394.
[5] Gâştescu, în Gâştescu, Rusenescu, Breier (1976) 23-28.
[6] Ghinea (1996) 329.
[7] Sîrbu et all. (1996).
[8] Mihăilescu (1966) 295: zonă de divagare.
[9] Ghinea (1996) 225, 227.
[10] Ghinea (1996) 445.
[11] Nedelcu, în Barco, Nedelcu (1974) 30-36.
[12] Mehedinţi-Mihăilescu (1924) 65 sqq.
[13] Mehedinţi-Mihăilescu (1924) 69.
[14] Gâştescu, în Gâştescu, Rusenescu, Breier (1976) 33-36.
[15] Gâştescu, în Gâştescu, Rusenescu, Breier (1976) 83.
[16] Ghinea (1996) 635.
[17] Gâştescu, în Gâştescu, Rusenescu, Breier (1976) 19-23.
[18] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 102; Ghinea (1996) 381-382.
[19] Ghinea (1996) 582-583.
[20] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 102.
[21] Nedelcu, în Barco, Nedelcu (1974) 48-52; Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 29-30, 83-88; Dicţionar (1993) 103; Ghinea (1996) 65.
[22] Ghinea (1996) 349.
[23] Ghinea (1996) 321.
[24] Ghinea (1996) 391.
[25] Dicţionar (1996) 466; Ghinea (1996) 617.
[26] Dicţionar (1996) 25.
[27] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 36.
[28] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) *loc cit.*
[29] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 36-37.
[30] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 31-34, 89-96; Ghinea (1996) 506-507.
[31] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 35-36, 96-97; Dicţionar (1993) 419.
[32] Mehedinţi-Mihăilescu (1924) 105; Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 37-38, 98-100.
[33] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 108-113.
[34] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 113-115.
[35] Enculéscu (1925).
[36] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 14-20.
[37] Enculescu (1921); Botzan (1996) 12-13.
[38] Botzan (1996) 57 şi fig. 21.
[39] Posea, în Posea, Ştefănescu (1984) 54-81.
[40] România (1996) 16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

41 Botzan (1996) 10 şi fig. 1.
42 Botzan (1995) 210.
43 Todorova (1993) 308; Todorova (1993a).
44 Todorova (1989) 27.
45 Roman (1976c) 26-27.
46 Machnik (1991) 9 sqq.
47 Rosetti (1971) 349 sqq.
48 Vezi şi Babeş (1994) 96.
49 Nestor (1928) 110-143.
50 Nestor (1928) 131-135.
51 Nestor (1933) 226-252.
52 Nestor (1933a) 69-73.
53 Schroller (1930) 72-75.
54 Rosetti (1932) 13-14; Rosetti (1932a) 207-213.
55 Vezi la noi *Anexele 1* şi *2*.
56 Morintz-Rosetti (1959) 21-22; Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 91-108.
57 Petrescu-Dâmboviţa (1944) 65-71.
58 Ionaşcu, Zirra, Berciu, Tudor (1954) 135; Morintz-Rosetti (1959) 21.
59 Bichir (1959) 812-824.
60 Roman (1986) fig. 4/1-3.
61 Constantiniu-Panait (1963) 334.
62 Leahu (1963) 22-23.
63 Leahu (1965) 28.
64 Constantiniu (1965) 141.
65 Vezi la noi *Anexa 1* şi *2*.
66 Bichir (1962a) 87-114.
67 Bichir (1983) 58-59.
68 Berciu (1966) 529-535.
69 Cantacuzino-Trohani (1979) 262-264.
70 Cantacuzino-Trohani (1979) 264.
71 Material inedit: informaţiile, carnetul de şantier şi planurile ne-au fost puse la dispoziţie, în anul 1992, de către regretatul Sebastian Morintz. Vezi la noi *Anexa 3*.
72 Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 91-108.
73 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 237-252. Vezi şi Comşa (1996) 193-194.
74 Haimovici (1997).
75 Moscalu-Beda (1979) 369.
76 Moscalu-Beda (1979) 370.
77 Tudor (1972) 93-107.
78 Ulanici-Trohani (1975) 77-100.
79 Turcu (1976) 41-48. Anterior, făcuse cercetări în zonă Eugen Comşa (1956) 41-52.
80 Trohani, Oancea (1976) 22.
81 Tudor (1982a) 94-100.
82 Moscalu-Beda (1979) 362.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

83 Trohani-Oancea (1981) 240-252.
84 Roman (1976c) 26-42.
85 Roman (1976c) 37.
86 Roman (1976) 55.
87 Ulanici (1978) 81-83; Ulanici (1979) 9-26.
88 Spiru (1979) 454.
89 Spiru (1979) *loc cit.*
90 Tudor (1982) 59-75; Tudor (1982a) 94-100.
91 Zănescu (1992) 364.
92 Vulpe, Drâmboceanu (1981) 171-193. Vezi şi: Vulpe (1982) 489 sqq.
93 Vulpe (1983) 71-75.
94 Vulpe (1990) 105-111.
95 Roman (1981a) 33 sqq.
96 Roman (1982) 39-49; Roman (1983) 69-72; Roman (1984) 266-267.
97 Berciu, Roman (1984) 15-21. Dealtfel, la cercetările de la Verbiţa a participat şi Sebastian Morintz (informaţie de la Petre Roman).
98 Roman (1985) 279-297.
99 Roman (1985a) 116-122.
100 Machnik (1985) 21-59.
101 Machnik (1991) 9-42.
102 Schuster, Popa (1995) 42.
103 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
104 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
105 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
106 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
107 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
108 Roman (1986) 29-55.
109 Sandu (1992a) 290.
110 Sandu (1992a) *loc cit.*
111 Sandu (1992a) 313.
112 Sandu (1992a) 310-311.
113 Sandu (1992a) 301.
114 Sandu (1992a) 308.
115 Sandu (1992a) 316.
116 Sandu (1992a) 316-317.
117 Sandu (1992a) 318.
118 Sandu (1992a) 294.
119 Sandu (1992a) 290.
120 Sandu (1992a) 302-303.
121 Sandu (1992a) 293.
122 Sandu (1992a) *loc cit.*
123 Sandu (1992a) 301.
124 Sandu (1992a) 297-298.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

125 Sandu (1992a) 296-297, 305-306.
126 Barbu (1988) 173; Barbu (1989) 379-380; Barbu (1990) 205-206; Schuster (1989) 236-237; Schuster (1990) 103-105; Schuster, Popa (1995) 20-54; Schuster, Popa (1995a) 147- 156.
127 Schuster, Popa (1995) 41.
128 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
129 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
130 Schuster, Popa (1995) 42.
131 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
132 Schuster (1989) 236; Schuster (1992) 35-41; Schuster, Popa (1995) 20-23.
133 Schuster (1995) 53-63; Schuster, Popa (1995) 23-26; Schuster, Munteanu (1995) 80.
134 Schuster, Popa (1995) 31.
135 Schuster, Popa (1995a) 147.
136 Schuster, Popa (1995) 31.
137 Nanu (1989) 37-54.
138 Perianu, Udrescu (1989) 55-59.
139 Turcu, Ciuceanu (1992) 202; Zănescu (1992) 369.
140 Dumitrescu, în Dumitrescu-Vulpe (1988) 60.
141 Sandu (1992) 165.
142 Schuster, Popa (1995) 26-28; Schuster, Munteanu (1995) 79-80; Schuster (1996b) 101-102.
143 Schuster, Munteanu (1995) 80-81; Schuster, Popa (1995) 28-30.
144 Schuster, Popa (1995) 30.
145 Schuster, Popa (1995) 42.
146 Schuster, Popa (1995) 43.
147 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
148 Dorim să mulţumim şi pe această cale domnului Traian Popa pentru informaţiile oferite.
149 Roman, Dodd-Opriţescu, Janos (1992) 37 sqq.
150 *Comori ale Epocii bronzului din România,* Bucureşti, 1995 (ediţie bilingvă: româno-engleză).
151 Băjenaru (1995) 182-184.
152 Vulpe (1995) 18.
153 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 14-15, 18-19.
154 Schuster, Nica (1995) 114-122.
155 Schuster, Munteanu (1995) 79-83.
156 Schuster (1995c) 45 sqq.
157 Schuster, Popa (1995) 20-31, 41-43.
158 Schuster (1996) 12-17.
159 Schuster (1996c) 117-137.
160 Ciugudean (1996).
161 Ciugudean (1996) 15-21.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CULTURA GLINA

1. Cultura Glina trebuie văzută ca un tot unitar. De aceea demersul nostru, chiar dacă are în vedere, în special, perimetrul geografic al Bazinului Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, nu va ocoli manifestările comunităţilor Glina de la vest de Teleorman şi până la Porţile de Fier.

2. De asemenea, vestigiile Glina sunt analizate, acolo unde există posibilitatea şi este necesar, în contextul mai larg al manifestărilor culturale contemporane învecinate culturii Glina.

3. Credem că se impune generalizarea titulaturii de cultura Glina, fără a i se alătura cifra romană III. Este adevărat că ea a fost denumită aşa de Ion Nestor, dar acest lucru a fost făcut fiindcă individualiza urmele de tip Glina în contextul stratigrafiei din *tell*-ul de la Bucureşti-*Glina*.

Titulatura de "cultura Glina" a fost folosită înaintea noastră de alţi specialişti, dar, din păcate, se mai găseşte, chiar în lucrări recente vechea denumire[1]. Întrebuinţarea în continuare a termenului vechi, poate genera confuzii, dată fiind periodizarea culturii, care include şi ea o fază numită Glina III.

De asemenea, cultura trebuie considerată o entitate de sine stătătoare, care are legături firesti cu cultura Schneckenberg, dar care împreună cu aceasta nu constituie o manifestare unitară.

AŞEZĂRILE

1. Densitatea aşezărilor Glina este în Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare remarcabilă (pl. I), aşa cum se poate constata din *Catalogul descoperirilor BT.*

2. În analiza tipului de aşezare Glina am ţinut seama nu numai de cele descoperite în regiunea menţionată, ci am făcut apel şi la acelea identificate sau cercetate la vest de Olt.

3. Aşezărilor Glina le-am acordat o atenţie aparte şi cu alt prilej[2]. În demersul nostru am beneficiat, pe lângă rezultatele investigaţilor arheologice personale, şi de concluziile trase pe acestă temă de alţi specialişti[3].

AMPLASAMENTUL

La amplasarea aşezărilor purtătorii culturii Glina au ţinut seama de mai mulţi factori determinanţi, printre care cadrul geografic, relieful, reţeaua hidrografică, clima şi, nu în ultimul rând, forma de economie practicată.

1. *Zonele alese pentru amplasarea aşezărilor.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1.1. *Pe terasele râurilor sau a apelor stătătoare*:

1.1.1. *Joase şi mijlocii*: Floreşti-Stoeneşti, punctul *Staţia de Pompare* (sau *La Baraj*), pe Sabar[4], Bila-*La Tutun* (fig. 9/1)[5] pe Câlniştea, Letca Veche-*La Pădure*[6] pe Glavacioc, Bolintin Vale[7] şi Crivina[8] pe Argeş, Vărăşti pe Cocioc[9], Piţigaia-*La Biserică* pe Câlnău[10], Cernica[11] pe malul lacului cu acelaşi nume, Greci (fig. 19/1) pe malul lacului Căldăruşani[12] etc. Şi la vest de râul Teleorman şi în Oltenia, de exemplu la Drăgăneşti-Olt-*Carieră* [13] pe pârâul Sâi, Argetoaia[14] pe pârâul cu acelaşi nume, Preajba[15] pe pârâul Cârcea, întâlnim aşezări Glina pe aceleaşi forme de relief.

1.1.1. *Înalte*: Mihăileşti-*Tufa* (fig. 8/2)[16] şi Varlaam[17] pe Argeş, Schitu-*La Conac* (fig. 9/1)[18] şi Schitu-*Gaura Despei* (fig. 9/1)[19] pe Câlniştea, Milcovăţ-*La Dig*[20] pe Milcovăţ, Letca Veche[21] pe Glavacioc ş.a. La vest de Olt, unul din multele exemple privind aşezări Glina ridicate pe terasele înalte, ar fi Morăreşti pe Jiu[22].

1.2. *Pe insule*:

1.2.1. *Pe insulele apelor stătătoare*: Siliştea Snagovului-*Insula lui Vlad Ţepeş* pe lacul Snagov[23], Grădiştea Făurei (sau Grădiştea Chirnogi) pe lacul Mostiştea[24].

1.2.2. *Pe insulele apelor curgătoare*: Căminească-*Măgură* (fig. 9/1) pe Câlniştea[25]. Cea mai cunoscută aşezare a culturii Glina situată pe o insulă, este cea de la Ostrovul Corbului pe Dunăre[26], din vestul Olteniei.

1.3. *Pe tell-urile neo-eneolitice*: Glina (fig. 13/1)[27], Tangâru[28], Schitu-*Măgura lui Boboc*[29]. *Tell*-urile au fost folosite ca locuri de ctitorire ale unor aşezări şi în alte regiuni: Drăgăneşti-Olt-*Corboiaca*[30].

MOD DE ORGANIZARE

1. *Aşezări deschise (nefortificate artificial).* Ne gândim la aşezările ce sunt lipsite de orice fel de element de fortificaţie. Cu rare excepţii (Odaia Turcului etc.), toate aşezările Glina, identificate până în prezent, nu posedă în prezent nici cea mai mică urmă, care să demonstreze, că ele au fost prevăzute cu şanţuri sau palisade. Tot atât de adevărat poate fi, că aşezările au fost înconjurate de garduri din lemn sau, mai degrabă, împletituri de nuiele, care au avut rolul de a apăra comunitatea de atacurile animalelor sălbatice. Resturile acestor elemente de apărare nu au putut fi sesizate pe cale arheologică.

O bună parte din aşezări au fost amplasate pe pinteni (promontorii), terase înalte, în perimetrele flancate de râpe şi văi adânci, pe insule, încât au beneficiat de protecţia oferită de cadrul natural.

2. *Fortificate*: la Crivăţ se vorbeşte de un şanţ de apărare[31]; la Popeşti-*Nucet*, conform colectivului de cercetare care investigează acest important

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

obiectiv, se pare că primele elemente de fortificaţie au fost ridicate de purtătorii culturii Glina[32]; la fel, la Odaia Turcului[33] şi Orbeasca de Sus[34] a fost identificat un şanţ de apărare.

De bună seamă, se naşte întrebarea, ce a determinat anumite comunităţi Glina să-şi fortifice aşezarea. În actualul stadiu al cercetării este imposibil a da un răspuns cert. Posibil ca nişte dispute între diferitele grupuri (triburi ?) Glina să fi impus acest lucru. Ne gândim aici, mai ales la aşezările primei secvenţe ale fazei clasice (Glina II): Crivăţ şi Popeşti-*Nucet.* O eventuală presiune externă spre sfârşitul celei de a doua secvenţe ale fazei clasice (Glina III) va fi fost poate mobilul, care a dus la excavarea şanţului de la Odaia Turcului.

DURATA DE FOLOSIRE

1. *Folosite un timp mai îndelungat (cu mai multe straturi).* Bucureşti-*Glina*[35], Bucureşti-*Ciurel*[36], Odaia Turcului[37] etc.

2. *Folosite un răstimp mai scurt (cu un singur strat).* Mihăileşti-*Tufa*[38], Varlaam[39], Schitu-*La Conac*[40], Schitu-*Gaura Despei*[41] ş.a.

3. *Cu caracter sezonier (urme sporadice; lipsa unui strat clar conturat).* Aceste aşezări, de fapt zone folosite pentru scurt timp, au avut o destinaţie precisă, excluzând locuirea propriu-zisă. Interesant, în acest sens, sunt urmele Glina de la Căminească-*Măgură.* Pe o adevărată insulă din valea Câlniştei - regiunea fiind supusă în anii '50-'60 la desecări şi lucrări de îmbunătăţiri funciare (acestea din urmă reluate în 1989), care nu au afectat nemijlocit mamelonul în discuţie, fără a exista un strat arheologic clar conturat - au fost descoperite mici fragmente ceramice şi obiecte de lut care au fost folosite în activitatea de pescuit. Bănuim că, insula a fost locul unde adăstau pentru scurt timp pescarii comunităţilor Glina din zonă (Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Tangâru, Schitu-*Măgura lui Boboc*, Bila-*La Tutun*) cu scopul de a prelucra peştele, operaţiune greu de făcut în aşezările de pe malurile înalte ale Câlniştei.

DIMENSIUNI

1. *Dimensiunile aşezărilor* sunt, în general, în toate cazurile, chiar şi în cele în care s-au întreprins investigaţii arheologice prelungite, o necunoscută. Excepţii ar putea, eventual, să le constitui aşezările de pe *tell*-uri, unde forma "naturală" oferă prilejul unor delimitări mai exacte. Dar şi aici, ca în toate aşezările Glina cercetate prin săpături, investigaţia nu a fost exhaustivă.

Ţinând seama de aceste deficienţe, deţinem totuşi anumite repere, mai ales difuziunea pe suprafaţă într-un spaţiu dat a materialelor arheologice, care ne permit a considera că majoritatea aşezărilor, dacă nu toate, au fost mici sate (sau grupuri de

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

adăposturi). Mărimea lor a fost impusă şi de forma de economie practicată, în special creşterea animalelor, şi, probabil, de structura socială (grup de familii înrudite ?). S-ar putea spune că avem de a face cu veriga dintre gospodăria izolată şi sat[42].

Interesante în acest context, sunt rezultatele investigaţiei microzonei Schitu-Căminească-Bila-Tangâru, de care am vorbit şi mai sus, unde au fost descoperite mai multe aşezări Glina, din care trei au fost cercetate prin săpături de salvare. Materialele arheologice recoltate au demonstrat că în aceste aşezări avem de-a face exclusiv cu urme Glina din perioada clasică (Glina II). Având în vedere faptul că aşezările de la Schitu, Bila, Tangâru erau amplasate pe terase înalte sau *tell*-uri, suntem de părere că ei au fost cei care au folosit insula de la Căminească-*Măgură* pentru activitatea de pescuit.

De asemenea, este greu de crezut că respectivele aşezări au funcţionat simultan. Densitatea lor ar fi fost o piedică în asigurarea necesarului de hrană pentru comunitate şi animale. Mai probabilă ni se pare existenţa unui grup, eventual două, care în perigrinările lor cu turmele, au întemeiat toate aşezările, din jurul căldării pe care o forma Câlnistea aici, unele cu carater temporar, poate numai pentru câte un sezon sau o anumită perioadă dintr-un an.

2. Cunoaşterea *organizării interne a aşezărilor* constituie încă o problemă nerezolvată îndeajuns. În aşezările de la Schitu-*La Conac* şi Schitu-*Gaura Despei*, atât cât am putut afla în urma săpăturilor efectuate, locuinţele erau amplasate relativ compact. Acest fapt ne face să ne gândim la posibilitatea ca aşezările să fi fost compuse din două "sectoare": unul destinat oamenilor şi celălalt animalelor. Acesta din urmă este aproape imposibil de sesizat pe cale arheologică. Probabil că ambele perimetre erau înconjurate de garduri, care ofereau o minimă protecţie.

3. Tot în lipsa unor informaţii certe, nu poate fi precizat *raportul dintre micile sate (sau pâlcuri de case) şi zona destinată celor trecuţi în nefiinţă.* În Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare cât şi în restul arealului culturii Glina, descoperirile funerare sunt o raritate. De aceea legătura aşezare-necropolă este încă învăluită în necunoaştere. Probabil, faptul că grupurile Glina, datorită mai ales economiei practicate, erau mai tot timpul în mişcare, şi deci lipsea timpul fizic necesar constituirii unor necropole, se preferau mormintele singulare.

Într-un singur caz, la Căscioarele, autorul cercetărilor vorbeşte de un mormânt într-o aşezare, ba chiar sub o locuinţă[43]. Dar analiza atentă a locului şi modului de amplasare al înhumatului, arată clar că avem de-a face cu o depunere funerară ulterioară BT, într-un complex de locuit Glina.

DISCUŢII

1. Periplul nostru prin aşezările culturii Glina din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare au dovedit faptul că acestea nu constituie excepţii prin

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

amplasament, dimensiuni, durata de existenţă, organizare internă, în raport cu descoperirile similare din restul ariei de manifestări culturale.

2. În actualul stadiu al cercetării se poate postula că purtătorii culturii Glina, până la trecere lor peste Carpaţi, în Ţara Bârsei, chiar şi atunci, au evitat a-şi ridica aşezări în zona montană a Munteniei. Ulterior, o dată cu roirea lor spre vest, peste Olt până în partea apuseană extremă a Olteniei, unele grupuri (de păstori ?) s-au perindat pentru răstimpuri extrem de scurte şi prin regiunile montane. Acest tip de "aşezare-locuinţă" a fost sesizată în peşterile Haiducilor (jud. Vâlcea)[44], Baia de Fier, Ciunget-Lotru etc.[45]

3. Dacă privim în jur, observăm cu uşurinţă că purtătorii grosului manifestărilor culturale contemporane Glinei s-au adaptat cu rapiditate condiţiilor geografico-climatice din regiunile în care s-au aşezat. Comunităţile Coţofeni, chiar şi cele din fazele finale, nu au evitat în ridicarea unor aşezări aproape nici o formă de relief. La acestea, Petre Roman a deosebit patru tipuri: de joasă altitudine, de terasă, de înălţime şi în peşteri sau adăposturi naturale[46].

În Transilvania de Sud-Vest şi Centrală, în răstimpul primei manifestări cunoscute a BT, în grupul Livezile, aşezările se găseau în zonele înalte[47]. Tot în această regiune, ultimile cercetări au arătat că aşezările făcând parte din ceea ce a fost definit "descoperiri de tip Copăceni", se grupează în două tipuri: de înălţime şi de terasă[48]. Ulterior, în acelaşi perimetru, în aria grupului Şoimuş, se constată o nuanţare în ceea ce priveşte tipurile de aşezări[49]. Astfel, au fost identificate aşezări de înălţime, situate îndeobşte pe cupolele dealurilor, de terasă şi de luncă. Altitudinea mică va fi preferată de creatorii materialelor de tip Iernut, cum o dovedesc descoperirile de pe valea Mureşului[50].

Tendinţa de a întemeia aşezări pe formele de relief oferite de ambientul dat, face ca, şi culturi mai apropiate şi mai îndepărtate de aria de răspândire a fenomenului Glina, precum Vinkovci[51], Somogyvár[52] să se adapteze la realitatea imediată.

LOCUINŢELE

1. Toţi specialiştii, care au efectuat săpături arheologice în aşezări ale culturii Glina din Muntenia şi Oltenia, s-au ocupat, cum era dealtfel şi firesc, în majoritatea cazurilor numai tangenţial, cu problema locuinţelor.

2. O atenţia mai mare, a fost acordată acestui subiect de Petre Roman[53], Eugen Comşa[54], Jan Machnik[55] şi Cristian Schuster[56]. Totuşi, şi cu aceste prilejuri, nu se face o analiză amplă, autorii rezumându-se a emite unele afirmaţii cu caracter general.

3. Ceea ce nota Petre Roman[57] în 1976, cu privire la greutăţile întâmpinate în investigarea locuinţelor culturii Glina, îşi păstrează, din păcate, şi astăzi parţial valabilitatea. Astfel, faptul că nici o aşezare Glina din Muntenia în general şi din Bazinul Argeşului şi Ialomiţei Superioare, în particular, nu a fost integral cercetată,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

constituie şi acum un obstacol serios. Cu toate acestea, investigaţiile din ultimii ani, chiar aşa lacunare cum sunt, oferă date noi şi folositoare cu privire la locuinţele Glina.

TIPURI

1. *Bordeie* (sau *semibordeie*) [58]: Crivăţ [59], Bucureşti-*Lunca Bârzeşti* [60], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 14/1-3)[61], Bucureşti-*Căţelu Nou* (fig. 11)[62], Bucureşti-*Mihai Vodă* [63], Bucureşti-*Dudeşti* [64], Bucureşti-*Militari-Câmpul Boja* [65], Bucureşti-*Fundeni* [66], Bucureşti-*Roşu* [67], Udeni[68], Căscioarele[69]. Bordeie au mai fost descoperite şi în alte zone de răspândire ale culturii: Călugăreni[70], Morăreşti[71].

1.1. *Forma bordeielor.*

a. *ovale* (sau *rotunde*):

a.1. Crivăţ: "În general, gropile bordeielor au o formă ovală sau rotundă, mai mult sau mai puţin regulată" [72].

a.2.1. Bucureşti-*Roşu* (fig. 17/1): "La adîncimea de 0,30 m faţă de nivelul actual, a putut fi delimitat conturul semi-oval al unei gropi (groapa A), umplută cu un pământ negru, amestecat cu cărbune, bucăţi de chirpic şi numeroase fragmente ceramice. Pe o lăţime de 0,35-0,40 m în jurul acestui contur, pământul era înroşit mai puternic spre groapă şi din ce în ce mai puţin spre margini. Deschizîndu-se caseta A, s-a obţinut forma ovală a acestei gropi cu diametrele 2,10/1,70 m. Orientarea ei este nord-sud. Partea sudică era uşor bombată, pe cînd cea din nord înscria o linie mai puţin curbă. Pereţii gropii erau tăiaţi aproape vertical în pământul castaniu şi albicios. Jumătatea de nord a fundului gropii cobora de la -0,40 m într-o pantă de 0,50 m, pe cînd partea de sud era orizontală, înscriind cu peretele lateral un unghi de cca. 90°. De la adîncimea de 0,20 m şi pînă la fund, 1,08 m, pământul de umplutură prezenta indiciile unui puternic incendiu, care a încheiat etapa de folosire a acestei amenajări omeneşti" [73].

a.2.2. Bucureşti-*Roşu* (fig. 17/1): "S-au ... păstrat, ..., resturile unei alte gropi, groapa B, tot de formă ovală cu diametrele de 1,70 şi respectiv 1,25 m, orientată aproximativ pe direcţia nord-sud. Groapa se adîncea cu 0,70 m faţă de nivelul actual, având pereţii verticali în partea superioară şi uşor bombaţi în porţiunea de jos. Fundul gropii era albiat" [74].

a.3 Bucureşti-*Căţelu Nou* (fig. 11/2): "Semibordeiul pornea de la baza humusului antic cenuşiu închis şi, de la acest nivel, străbătînd solul castaniu şi parţial şi pe cel galben-lutos, se adâncea pînă la maximum 0,60 m. Ţinînd seama de porţiunea păstrată a locuinţei, rezultă că forma ei a fost ovală" [75].

a.4.1. şi 2. Bucureşti-*Dudeşti* (fig. 16/2): "Cele două gropi (Gr. 1 şi Gr. 2) de formă ovală cu diametrele de 2,05 m şi 1,70 m au fost umplute cu pământ amestecat cu multă cenuşă, bucăţi de chirpic şi cîteva fragmente de lame de silex.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Conţinutul acestor gropi, precum şi dimensiunile lor ne determină să considerăm că ambele au aparţinut unor bordeie, care în final au fost incendiate" [76].

a.5. Bucureşti-*Ciurel*[77]. Datele prezentate sunt insuficiente.

a.6. Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*: "Groapa era ovală (3,50 x 4 m) şi se adîncea pînă la 1,90 m. A putut fi săpată parţial prin secţionare. Resturile arheologice, puţine (...) erau concentrate mai ales în jumătatea vestică" [78].

Şi dincolo de râul Olt, spre vest, la Morăreşti, a fost cercetat un adăpost de acest tip. Bordeiul, "chiar dacă nu s-a păstrat în întregime, putem aprecia că groapa (...) avea probabil o formă ovală. Şi acest complex nu adăpostea nici un fel de mobilier" [79].

b. *rectangulare*:

b.1. Udeni: "Bordeiul a avut probabil forma rectangulară şi nu-i putem cunoaşte decît o singură latură, lungă de 3,09 m. Adîncimea era de 0,82 m. În profilul gropilor şi al bordeiului se observă multă cenuşă, bucăţi de cărbune, fragmente ceramice şi oase de animale" [80].

b.2. Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*: "Locuinţa săpată (notată de descoperitoare B 1, nn.) de la solul vegetal actual pînă la adîncimea maximă de 0,85-0,90 m avea forma rectangulară cu colţurile rotunjite, cu o lungime de 2,50 m, iar lăţimea de 1,80 m. ... nu au putut fi constatate nici resturi de vetre şi nici amenajări în interior, fie ale podelei, sau ale pereţilor" [81].

b.3. Bucureşti-*Ciurel*: a avut o formă rectangulară cu colţurile rotunjite, cu dimensiunile de 3, 68 x 2, 80 m (fig. 14/1)[82].

Adăposturi de acest fel nu sunt proprii numai Bazinului Argeşului, ci ele au fi fost găsite şi în Oltenia. Astfel, la Călugăreni: "Locuinţa nr. 1 (Loc.1) - A apărut în S_1C la -0,28 m şi se adînceşte în solul brun închis, aparţinînd probabil tipului de locuinţă bordei. În S_1C s-a surprins latura dinspre nord şi colţul de nord-est, locuinţa fiind orientată aproximativ est-vest. Planul pare să fie rectangular, cu colţurile rotunjite. În umplutură s-au găsit numeroase fragmente ceramice, pietre şi oase de animale" [83].

c. în *forma cifrei < 8 >*:

c.1. Bucureşti-*Cătelu Nou* (fig. 11/2): "Bordeiul a avut ca limită de pornire în jos baza stratului de pămînt cenuşiu-închis. De la acest nivel, străbătînd solul castaniu şi pătrunzînd şi în cel galben lutos, se adîncea pînă la maximum - 1,2 m. Locuinţa, orientată prin axul ei lung pe direcţia sud-nord - era alcătuită din două gropi cu conturul gurii circular, alăturate, comunicînd între ele în zona superioară, dar despărţite în cea inferioară printr-un prag. Gropile se deosebeau între ele prin formă şi dimensiuni: cea sudică, în forma unui fund de sac, avea diametrul 1,26 m şi adîncimea - 0,82 m; cealaltă, dinspre nord, era cuptorită de jur-împrejur, cu excepţia porţiunii din dreptul pragului despărţitor şi avea diametrul maxim 2,35 m, iar adîncimea - 1,12 m" [84].

c.2. Bucureşti-*Bucureştii Noi*[85]. Şi aici informaţiile transmise sunt incomplete.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1.2. *Dimensiunile bordeielor.*

După cum s-a putut observa, dimensiunile complexelor de locuire de acest tip erau destul de modeste; latura cea mai lungă o întîlnim la Crivăţ (3 m; bordeiul nr. 5[86]), Udeni (3,09 m) şi Bârzeşti (4 m). Posibil ca tocmai dimensiunile reduse ale bordeielor să fi făcut ca acestea să nu beneficieze în interior de dotarea cu vetre de foc fixe.

1.3. *Amenajările din interiorul bordeielor.*

a. În general, bordeiele sunt foarte sărace în *mobiler.* Astfel, Valeriu Leahu nota: "Deşi conturul complexului s-a desprins foarte clar în Grundriss, vreo amenajare (în pămînt) a intrării în semibordei nu a fost observată, tot aşa cum nu au fost constatate amenajări nici pentru podeaua sau pereţii locuinţei. La fel, în interiorul semibordeiului ... nu au fost găsite resturi de vatră" [87].

b. Singurele elemente notabile descoperite într-un bordei, sunt cele de la Bucureşti-*Cătelu Nou* şi Bucureşti-*Ciurel.*

b.1. Bucureşti-*Cătelu Nou.* "Cam în centrul locuinţei şi pe fundul ei a fost surprinsă o groapă mică, cu formă ovală, în al cărei pămînt de umplutură s-au găsit cîţva cărbuni de lemn şi patru fragmente ceramice. Rostul acestei gropi nu poate fi însă precizat; forma sa ovală, cu diametrul lung de 0,65 m, precum şi prezenţa în ea a unor fragmente ceramice, poate să arate că de o groapă de par nu poate fi vorba; pe de altă parte, adîncimea ei mică (maximum 0,20 m) vine să se opună şi gîndului că ea ar fi fost utilizată ca groapă menajeră" [88].

b.2. Bucureşti-*Cătelu Nou* (fig. 11/2). Pragul dintre cele două gropi ale bordeiului cercetat în anul 1963[89].

b.3. Bucureşti-*Ciurel* (fig. 14/1-2). Interesante sunt cele două gropi depistate în bordeiul de la Bucureşti-*Ciurel*[90]. Prima dintre ele era situată în colţul de nord al bordeiului şi avea la gură o formă rotundă. Partea dinspre perete era teşită. Cealaltă groapă era ovală şi se găsea în partea centrală a adăpostului. Descoperitorul (Mircea Negru) consideră că ea era folosită ca adâncitură pentru făcut focul. De asemenea, trebuie atrasă atenţia asupra a trei refaceri ale podelei realizate cu lut curat, fără impurităţi.

1.4. *Modul de construire al bordeielor.*

a. *Groapa bordeiului* era săpată pornind de la nivelul de călcare din vremea respectivă. Unele gropi au fost cuptorite (Bucureşti-*Cătelu Nou*; Bucureşti-*Roşu*, gr. A).

b. În general bordeiele sunt unicelulare, dar unele au fost alcătuite din două gropi şi un prag între ele, aşa cum sunt cele de la Bucureşti-*Cătelu Nou* sau Bucureşti-*Bucureştii Noi.*

c. *Partea* superioară era construită dintr-un schelet de lemn cu împletitură de nuiele şi pomostit cu lut ce se sprijinea pe pereţii laterali. *Acoperişul* probabil era din stuf sau iarbă de baltă, ceea ce explică cantitatea remarcabilă de cenuşă

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

găsită în interiorul bordeielor. Pereţii laterali ai gropii pornesc, aşa cum s-a văzut la majoritatea bordeielor, vertical. Poate o excepţie o constituie bordeiul de la Morăreşti, unde, se pare că aceştia pornesc într-un unghi de 45°, în special în ceea ce priveşte peretele vestic (care se poate observa şi în profil).

1.5. *Discuţii:*

a. E. Comşa este de părere că bordeiele erau adăposturile preferate de comunităţile Glina de la începutul evoluţiei culturii[91]. Această concluzie era întărită de faptul că bordeiele au apărut în Muntenia în aşezări din primele două faze (I şi II) ale culturii. Interesantă este şi situaţia de la Crivăţ, unde în nivelele inferioare ale aşezării Glina (după descoperitori - Dumitru Berciu în 1965; Emil Moscalu în 1968 - nivelele II şi III) s-au găsit numai bordeie, iar în nivelul I, mai recent (făcând parte, în opinia noastră, după ce am cercetat o parte din materialul arheologic, din faza a II-a, clasică, a culturii Glina), numai locuinţe de suprafaţă[92]. Totuşi, prezenţa unui bordei la Călugăreni, în Oltenia apuseană, şi la Morăreşti[93], lângă Craiova, în aşezări Glina, care în mod cert nu puteau să aparţină primei şi nici celei de-a doua faze (abia acum, în faza clasică, începe roirea comunităţilor Glina din Muntenia spre Oltenia[94]), ne arată că acest tip de locuinţă a fost ridicat şi în etapele târzii.

b. Inventarul bordeielor precum şi modul de construire al lor constituie argumentul că acest gen de complexe era folosit mai ales la locuit. Chiar dacă peste tot s-a consemnat lipsa unui stîlp central, care să sprijine acoperişul, atragem atenţia că, nu este exclus ca iniţial (?), în unele cazuri să putem vorbi de spaţii amenajate ca loc de depozitare al alimentelor, în care ulterior au fost aruncate diferite resturi (ceramică, oase de animale etc.). Ipoteza noastră nu este de nereţinut, dacă ţinem seama de bordeiul cu prag interior de la Bucureşti-*Cătelu Nou*, mai ales că acesta avea groapa dinspre nord cuptorită. V. Leahu notează vizavi de acest aspect: "se poate face supoziţia că o asemenea locuinţă era destinată nu atît adăpostirii oamenilor, cît mai degrabă păstrării proviziilor şi altor obiecte"[95]. Posibil, ca într-o situaţie asemănătoare, aceasta ţinând seama de arsura pereţilor, să fi fost şi groapa A de la Bucureşti-*Roşu*. Alte exemple de bordeie cuptorite, fără vetre în interior, dar cu stâlp central, adăpostind un material de umplutură eterogen - găsite în mediile culturale Vinkovci şi Somogyvár, au fost socotite tot depozite[96].

c. Este posibil ca în unele aşezări, să se fi folosit la locuit exclusiv bordeiele. Totuşi, bănuim că, în una şi aceiaşi aşezare, au fost în uz atât astfel de complexe cât şi locuinţe de suprafaţă[97].

d. Deoarece nici o aşezare nu a fost cercetată exhaustiv, nu ştim care va fi fost densitatea bordeielor dintr-o aşezare, precum şi suprafaţa din jur alocată unui bordei. Dar, cunoaştem că între bordeiele A şi B de la Bucureşti-*Roşu* a existat o distanţă de cca 5 m[98], ea fiind apropiată în cazul complexelor de locuit (notate L 1 şi L 2) de la Căscioarele[99] şi mai mare în cazul celor de la de la Bucureşti-*Dudeşti*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

(notate Gr. 1 şi Gr. 2)[100]. Bordeiele de la Bucureşti-*Cătelu Nou*, care se aflau la distanţă apreciabilă unul de altul şi aparţinând de două aşezări Glina distincte[101] nu pot fi luate în discuţie.

e. *Inventarul bordeielor*, aşa cum am precizat, este eterogen, oferindu-ne chiar şi în aceste condiţii unele date pirivind ocupaţiile purtătorilor Glina. Obiectele din lut ars (greutăţi de la plasele de pescuit, fusaiolele, lingurile, rotiţele de care în miniatură, idolii antropomorfi şi zoomorf), din os şi corn (sule, ace, plantatoare etc.), mai puţin cele din metal şi mai ales ceramica ne înlesnesc drumul spre cunoaşterea (evident parţială) a vieţii cotidiene şi, acolo unde este cazul, religioase.

f. Cantitatea de cenuşă, cărbuni şi chirpic ars din bordeie este remarcabilă în majoritatea cazurilor. Analiza situaţiilor întâlnite i-a făcut pe descoperitori să afirme că bordeiele de la Bucureşti-*Dudeşti*[102], Morăreşti, Bucureşti-*Roşu*[103] etc. au fost incendiate. Similar este şi cazul locuinţelor de suprafaţă, ceea ce ne face să ne întrebăm dacă aşezările Glina au fost incendiate ca urmare a unor lupte sau, mai degrabă, incendiile au fost provocate chiar de locuitori la părăsirea sătucului sau a locuinţelor sau cu ocazia decesului unuia dintre locuitori (proprietarul ? sau unul din membrii familiei ce locuia acolo?). Foarte probabil că un rol major a jucat ceea ce numim comportamentul teritorial. Este evident că, "intoleranţa spaţială nu conduce în mod necesar la luptă"[104], fapt ce a fost valabil, poate, şi pentru mediul Glina.

g. Bordeiele nu sunt o raritate în zonele învecinate culturii Glina. În mediul Coţofeni s-au găsit mai multe gropi, care au fost socotite de descoperitori bordeie[105]. Dar şi aici, ca şi în cazul culturii Glina, există pericolul, ca atunci când nu se semnalează amenajări interioare, să vorbim de fapt de simple adâncituri săpăte de mâna omului fără a şti exact destinaţia lor.

Purtătorii culturii Schneckenberg, în lumina actualului stadiu de cercetare, se pare că nu au construit bordeie. Posibil ca relieful pe care şi-au întemeiat aşezări să nu fi permis acest lucru. În schimb, tot în Ardeal, la Alba Iulia, în aria de răspândire a grupului cultural Şoimuş, a fost cercetat şi un bordei[106]. De asemenea, în (semi-)bordeie vor locui şi purtătorii grupului Livezile[107].

2. *Locuinţele de suprafaţă*: Bucureşti-*Glina*[108], Bucureşti-*Ciurel*[109], Greci[110], Crivăţ [111], Odaia Turcului [112], Mihăileşti-*Tufa* [113], Varlaam [114], Schitu-*La Conac* (fig. 20/1-2; 22/1-2)[115], Schitu-*Gaura Despei* (fig. 21/1-2)[116], Căscioarele [117], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* [118]. În partea de apus a ariei Glina au fost descoperite, de asemenea, astfel de adăposturi: Drăgăneşti-Olt[119], Braneţ[120], Morăreşti[121].

2.1. *Forma locuinţelor de suprafaţă*:

a. *fără un contur clar*. Locuinţele de acest tip se prezintă sub forma unor complexe cu două laturi mai lungi şi alte două mai scurte, care poate au fost eventual rectangulare, posibil cu colţurile rotunjite: Mihăileşti-*Tufa*[122], Schitu-*La Conac* şi Schitu-*Gaura Despei*[123], Greci[124]. Aceiaşi situaţie o găsim în întreg spaţiul Glina: Drăgăneşti-Olt[125], Govora Sat-*Runcuri*[126], Ostrovul Corbului[127] etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

b. *ovale*: Căscioarele [128].

Unii autori vorbesc, chiar şi în cazul când nu se cunosc dimensiunile exacte ale locuinţelor, că acestea erau rectangulare: Braneţ[129] (*dreptunghiulare*: majoritatea locuinţelor; *pătrate*: locuinţa nr. 13, cercetată în anul 1981, avea dimensiunile de 6x6 m[130], iar locuinţa nr. 12/ 1979 de 4x4 m[131]).

2.2. *Dimensiunile locuinţelor de suprafaţă*:

a. *de dimensiuni relativ modeste sau de categorie mijlocie*: Schitu-*La Conac*[132] şi Schitu-*Gaura Despei*[133], Mihăileşti-*Tufa* [134], Odaia Turcului[135], Glina[136], Crivăţ[137]. Pentru Oltenia vezi descoperirile de la Braneţ[138].

b. *de dimensiuni mari*: Căscioarele[139]. Complexe de acest gen au apărut şi la Braneţ[140].

2.3. *Amenajările din interiorul locuinţelor de suprafaţă*:

Faţă de inventarul bordeielor, cel al complexelor de tipul pe care îl analizăm acum este mult mai bogat:

a. *podele*:

a.1. *fără podele*: majoritatea complexelor de locuit de acest tip nu beneficiază de podele amenajate.

a.2. *cu podele*: Odaia Turcului: "În ambele straturi podelele locuinţelor erau amenajate dintr-un strat de lut galben, gros de 5-10 cm" [141]. La Crivăţ "colibele au avut podine de lut galben, care a fost puternic bătătorit. Podina unei colibe - din cele două descoperite în 1965 - avea o grosime numai de 0,025-0,030 m" [142].

b. *vetre de foc*: Odaia Turcului[143], Greci[144], Căscioarele (L 1)[145], Mihăileşti-*Tufa* (L 4)[146], Schitu-*La Conac* (L 3)[147], Schitu-*Gaura Despei* (L 6) [148]. Vetre de foc au fost găsite şi în interiorul complexelor de la Braneţ [149] (locuinţele nr. 5-7, 10, 12, 13), Morăreşti [150], Drăgăneşti-Olt [151].

c. *cuptoare menajere*: Glina[152].

În vestul Munteniei, la Drăgăneşti-Olt[153] (LG 2) a fost identificată o a doua construcţie de acest tip, care aparţine culturii Glina.

d. *gropi sau adâncituri*: Schitu-*Gaura Despei* (G 6 -groapă de provizii- din L7[154]). Aici trebuie semnalată şi descoperirea de la Braneţ[155].

2.4. *Modul de construire al locuinţelor de suprafaţă*:

a. În perimetrul nici uneia dintre locuinţele investigate nu s-au identificate urme de pari[156].

b. Locuinţele au fost depistate pe baza concentrărilor de chirpic, cenuşă (în cantitate mai mică faţă de cea descoperită în bordeie), material ceramic şi litic, resturi osteologice.

c. În majoritatea cazurilor se poate vorbi de complexe de locuit (colibe) cu pereţii subţiri, din nuiele şi puţină lipitură (Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Varlaam).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Locuinţe de tip paiantă, cu pereţii groşi, formate din nuiele cu un diametru mai mare, cantitate masivă de chirpic, compusă din bulgări mari, cărbune au fost depistate la Braneţ[157].

Aşadar, *pereţii locuinţelor* erau lucraţi dintr-o împletitură de nuiele pomostită cu lut (în unele cazuri acesta avea în compoziţie paie sau ierburi), iar acoperişul era acelaşi ca la bordeie.

2.5. *Densitatea şi dispunerea locuinţelor în cadrul aşezărilor*:

a. Nu putem şti, cu exactitate, numărul de locuinţe de suprafaţă ale unei aşezări Glina. În prima aşezare de la Schitu (*La Conac*) au fost identificate 4 locuinţe (fig. 9/2)[158], iar la Schitu-*Gaura Despei* (fig. 9/2) un număr de şase[159]. La Odaia Turcului, din cele 11 locuinţe de suprafaţă descoperite, 8 aparţin culturii Glina[160]. Din păcate autoarea cercetării nu precizează câte sunt atribuite fiecărei faze Glina din aşezare, în consecinţă orice discuţie pe tema densităţii respectivelor complexe este superfluă. La Braneţ, în cele două niveluri, au fost cercetate un total de 14 locuinţe de suprafaţă[161].

b. Distanţele dintre locuinţe puteau fi destul de reduse, cum este, parţial, cazul celor de la Braneţ, dar şi mai mari - cca 7m - cum sunt cele de la Schitu-*La Conac*[162].

c. În toate aşezările cercetate ale culturii Glina, locuinţele de suprafaţă nu sunt amplasate după un anumit plan, dispunerea lor fiind haotică.

2.6. *Discuţii cu privire la locuinţele de suprafaţă*:

a. Majoritatea complexelor de locuire din aria culturii Glina o reprezintă acest tip de construcţie.

b. Ele au fost folosite pe întreaga evoluţie a culturii şi în toate regiunile geografice unde purtătorii acesteia au întemeiat aşezări.

c. Această categorie de locuinţă a fost preferată probabil pentru uşurinţa cu care putea fi ridicată, mai ales dacă ţinem seama de faptul că grupurile Glina erau în permanentă mişcare. Locuinţa de suprafaţă prezenta dezavantajul de a nu oferi, în special în anotimpurile răcoroase, aceiaşi protecţie ca bordeiele, mult mai călduroase, de acea unele dintre ele au fost poate dotate cu vetre de foc fixe.

d. Ca şi în cazul bordeielor, inventarul locuinţelor de suprafaţă este diversificat, întâlnindu-se piese ceramice, unelte din lut, os, corn, piatră şi foarte rar din metal.

e. Toate locuinţele de suprafaţă au fost distruse de incendii. Cauzele acestora din urmă le-am discutat mai sus, în capitolul dedicat bordeielor.

f. Un caz unic în aria culturii Glina îl constituie descoperirea de la Căscioarele, unde în L 1 a fost găsit un mormânt. Scheletul, "notat M 1, (era, nn.) depus în poziţie puternic chircită, într-o groapă dreptunghiulară cu colţurile rotunjite. Scheletul era culcat pe stînga, orientat NE/SV, cu capul la NE privirea la E, cu mîna stîngă sub cap şi dreapta pe piept"[163]. Şi cu un alt prilej ne-am exprimat îndoiala ca defunctul să fi

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

aparţinut comunităţii Glina[164]. Chiar dacă autorul afirmă că "nivelul de plecare al gropii mormîntului este situat sub nivelul aglomerării ceramice"[165], este mult mai probabil că avem de a face cu o înhumare ulterioară distrugerii sau părăsirii aşezării Glina de aici[166], pămîntul de umplutură al gropii mormîntului cu material Glina (chirpic, ceramica etc.) vorbeşte de la sine despre acest lucru.

g. Locuinţele de suprafaţă sunt cunoscute în aproape toate manifestările culturale contemporane culturii Glina. În cultura Coţofeni, pe lîngă bordeie au fost ridicate şi colibe şi adăposturi de suprafaţă construite solid[167].

O locuinţă rectangulară de mărime apreciabilă a fost investigată în aria descoperirilor de tip Copăceni[168], iar în cultura Şoimuş apar şi locuinţe de suprafaţă cu o structură lemnoasă solidă, lipită cu lut[169].

La începutul cercetărilor în aşezările Schneckenberg[170] nu au fost descoperite locuinţe de suprafaţă clar conturate. Ulterior, investigaţiile de la Cuciulata[171], au permis cunoaşterea mai bună a acestui tip de locuinţă. Astfel, alături de colibe, ale căror dimensiuni nu au putut fi precizate, s-au găsit şi adăposturi mai mari (4,05 x 3,65 m), podite cu lespezi de calcar, ce aveau în perimetrul lor clar delimitat de pari, o laviţă şi o vatră de foc.

Informaţiile privind locuinţele de suprafaţă ale culturii Schneckenberg, au fost completate de rezultatele cercetărilor de la Sfântu Gheorghe-*Örkö*[172], unde podina construcţiei rectangulare era din lut bătătorit, care prezenta urme de ardere secundară.

Tot rectungulare erau şi locuinţele culturii Jigodin, investigate la Leliceni[173]. Acestea erau de dimensiuni mai reduse în comparaţie cu cele Schneckenberg sau Coţofeni.

În colibe simple vor locui şi comunităţile grupului Livezile[174], culturilor Vinkovci şi Somogyvár[175].

GROPI

În majoritatea aşezărilor Glina din Muntenia, dar şi din Oltenia, cercetate pe cale arheologică, au fost descoperite gropi (nu ne referim aici la cele ale bordeielor).

1. *Locul de amplasare*:

a. *în perimetrul locuinţelor*: Schitu-*Gaura Despei* (locuinţă de suprafaţă), Bucureşti-*Ciurel* (bordei)[176].

b. *în afara locuinţelor*: Odaia Turcului[177], Bucureşti-*Căţelu Nou*[178], Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*[179], Udeni[180], Mihăileşti-*Tufa*[181], Varlaam[182], Schitu-*La Conac*[183], Schitu-*Gaura Despei* (fig. 17/2)[184], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[185]. Exemple în acest sens pentru alte regiuni locuite de comunităţile Glina, sunt Drăgăneşti-Olt[186], Morăreşti[187].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

2. *Forma gropilor*:

a. *în formă de pară*: Bucureşti-*Cătelu Nou* [188], Mihaileşti-*Tufa* (Gr. 3), Schitu-*La Conac* (Gr.1-3, 5)[189], Schitu-*Gaura Despei* (Gr. 4-6)[190]. Gropi identice au apărut şi la Drăgăneşti-Olt[191] .

b. *în formă de clopot*: Bucureşti-*Cătelu Nou*[192], Mihăileşti-*Tufa* (Gr.1-2, 4-5), Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[193].

c. *tronconică*: Udeni[194]. În Oltenia, la Morăreşti (Gr. 5)[195], a fost investigat un astfel de complex.

d. *cilindrică*: Bucureşti-*Militari Cîmpul Boja* [196], Varlaam[197]. La Morăreşti (Gr. 4)[198] a fost cercetată o groapă asemănătoare.

e. *în formă de trapez*: Schitu-*La Conac* (Gr. 4)[199].

3. *Modul de construire al gropilor*:

a. Majoritatea gropilor constituie simple adâncituri, săpate de la nivelul de călcare din vremea respectivă, fără alte amenajări.

b. La Schitu-*Gaura Despei*, Gr. 6, aflată sub L 7 şi aparţinând acesteia, era lipită cu un strat de lut fin şi ars (gros de 0,06-0,08 m).

c. Probabil o parte dintre gropi (cele de provizii) au fost acoperite cu un capac (de lemn ? de lut ?).

4. *Destinaţia gropilor*:

a. *menajere* (de adăpostire a gunoiului ?)[200]: Schitu-*La Conac* (Gr. 2), Bucureşti-*Cătelu Nou* (ambele gropi Glina), Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (Gr. 6), Mihăileşti-*Tufa* (toate cele 5 gropi), Varlaam, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[201]. În vestul Munteniei, la Drăgăneşti-Olt, şi în Oltenia, la Morăreşti, s-au găsit complexe ce au avut aceiaşi destinaţie.

b. *de provizii*: Udeni (Gr. 1 şi 2)[202], Schitu-*Gaura Despei* (Gr. 6 de la L 7)[203], Bucureşti-*Ciurel* (Gr. 1).

c. *loc unde se făcea focul*: Bucureşti-*Ciurel*.

d. *de cult*: Gr. 5 de la Schitu-*Gaura Despei* (fig.17/2), "aflată nu departe de o locuinţă (nr. 8, nn.), şi pornind clar din stratul Glina, ea conţinea pe fundul ei scheletul decapitat al unui cîine, având ca şi locuinţa amintită orientarea NV-SE. Lângă schelet se găsea un vas miniatural, cu vagi urme de ocru şi un fragment mai mare dintr-un recipient (în forma de sac) Glina, care avea imediat sub buza alveolată un şir de găuri-butoni presaţi din interior spre exterior. În rest groapa era umplută cu pământ, cenuşă şi rare pigmenţi de chirpic" [204].

Posibil ca, din această categorie de gropi, să facă parte şi altele, precum cele de la Bucureşti-*Cătelu Nou* sau Popeşti-Leordeni (informaţie de la domnul V. Leahu).

5. *Inventarul gopilor*:

a. Ca şi în cazul bordeielor şi locuinţele de suprafaţă, şi inventarul gropilor este foarte diversificat. Alături de chirpic, cenuşă, cărbune au fost descoperite ceramică, mai ales fragmentară, piese din os, corn, piatră şi lut ars. Inventarul nu

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

oferă, aşadar, argumente foarte clare în identificarea funcţionalităţii unei gropi.

b. *Inventarul* gropilor (şi al locuinţelor) permite totuşi avansarea unor ipoteze privind viaţa comunităţilor culturii Glina.

6. *Discuţii*:

a. *Dimensiunile* gropilor, modul de construcţie, formele variate ne arată că gropile nu erau săpate după un anumit tipic.

b. Probabil fiecare locuinţă avea ca anexă o groapă sau mai multe. Distanţa dintre locuinţe şi gropi ne oferă, poate, date privind perimetrul din aşezare în folosinţa unei gospodării (familii ?). La Schitu-*La Conac* între locuinţe şi gropi exista o distanţă de cca 1,80-2,54 m, la Schitu-*Gaura Despei* distanţa măsura 1,50-1,87 m. Groapa menajeră de la Bucureşti-*Cătelu Nou* (cercetată în 1960) se afla la 6,50 m de semibordei[205], iar cea cercetată în 1963 la 15 m de bordei[206].

c. Gropile (ca dealtfel şi locuinţele) sunt prezente atît în aşezări cu strat mai consistent, cât şi în cele cu strat subţire. Ele au fost folosite atât în locuri unde comunităţile Glina se instalau pentru mai mult timp, cât şi în cele în care ei au poposit pentru o perioadă mai scurtă.

VETRE DE FOC

1. *Locul de amplasare al vetrelor de foc*:

a. *în perimetrul (*sau *perimetrul probabil) al locuinţei*: Greci[207], Odaia Turcului[208], Căscioarele[209], Mihăileşti-*Tufa*[210], Schitu-*La Conac*[211], Schitu-*Gaura Despei*[212]. O "vatră" de foc, de fapt o groapă (Gr. 2), a fost descoperită şi în bordeiul de la Bucureşti-*Ciurel* (fig. 14/1-2).

Vetre de foc au fost găsite şi în locuinţe la Braneţ[213], Govora Sat-*Runcuri Ciobea*[214], Râmnicu Vâlcea-*str. Calea lui Traian*[215], Ţeica[216] Morăreşti[217], Drăgăneşti-Olt[218].

b. *în afara perimetrului locuinţelor*: Schitu-*La Conac* (V 1 şi V 3)[219], Schitu-*Gaura Despei* (V 1)[220], Bucureşti-*Glina*[221].

2. *Forma vetrelor de foc*:

a. *rotunde*: Căscioarele[222], Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac* (V 1). La Braneţ[223], de asemenea, s-au găsit astfel de vetre (în L 5-7, 10, 12, 13)

b. *ovale*: Schitu-*La Conac* (V 2 şiV 3). O groapă ovală s-a descoperit şi la Morăreşti[224].

c. *semiovale*: Schitu-*Gaura Despei* (V 1 şi V 2)[225].

3. *Dimensiunile vetrelor de foc*:

Acestea variază în funcţie de forma vetrei. La Greci vatra este de 0, 75 m, iar la Schitu-*La Conac* şi Schitu-*Gâura Despei* dimensiunea varia între 0,60-1,20 m. La Braneţ se vorbeşte de vetre cu diametrul între 0,70-1,50 m [226].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4. *Modul de construire al vetrelor de foc*:

a. *direct pe sol (pe nivelul de călcare)*: Odaia Turcului[227], Schitu-*La Conac*[228], Schitu-*Gaura Despei*[229], Greci[230]. Astfel de construcţii identificându-se la Braneţ (vetrele locuinţelor 5, 8)[231] şi la Morăreşti.

În aria vestică a culturii s-au ridicat vetre şi *pe un pat de fragmente ceramice*: Braneţ (vetrele din L 4 şi 6)[232], Drăgăneşti-Olt.

5. *Răstimpul în care au fost în uz vetrele de foc*:

a. *pentru o perioadă scurtă* = vetre fără refaceri: Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*. Un exemplu asemănător îl constituie Braneţ (vetrele din locuinţele nr. 5 şi 8)[233].

b. *pentru o perioada mai lungă* = vetre cu refaceri: Schitu-*La Conac* (V 2). Notăm şi descoperirile de la Morăreşti[234], Drăgăneşti-Olt, Braneţ (vetrele din locuinţele nr. 4, 6, 7, 9)[235].

6. *Destinaţia vetrelor de foc*:

a. *menajere (gătit şi încălzit)*. Majoritatea vetrelor de foc pot fi incluse în această categorie. În aproape toate cazurile în jurul acestora se grupează un bogat material arheologic (ceramică, unelte din piatră, os, corn şi lut ars, oase de animale)[236].

b. *(şi) de cult (?)*. La Schitu-*La Conac* vatra de foc era "înconjurată de un vas în formă de sac păstrat *in situ*, un recipient miniatural (întreg şi altul fragmentar, n.n.) în care au putut fi observate urme de ocru, un idol zoomorf din lut ars, unelte din silex (lame), o rotiţă de car în miniatură. Este posibil ca această vatră să fi avut o destinaţie cultică (?)"[237]. Desigur, afirmaţia noastră poate fi lesne pusă sub semnul întrebării. Totuşi, nu trebuie să excludem ipoteza emisă. Şi la Braneţ[238], lîngă vatra de foc din L 10, a fost descoperită o rotiţă de car[239], dar şi un toporaş-votiv cu gaură de înmănuşare, lucrat din lut fin. Posibil, să avem de-a face, şi în acest caz, de argumente în plus, care să ne permită a gândi că vetrele de foc au funcţionat în anumite momente şi ca vetre de cult.

CUPTOARE

1. *Amplasamentul cuptoarelor*: în perimetrul locuinţelor (de suprafaţă): Glina[240]. Constatarea este valabilă şi în cazul cuptorului de la Drăgăneşti-Olt.

2. *Funcţionalitatea cuptoarelor*: toate au avut un caracter menajer (de gospodărie), folosind la prepararea hranei sau la copt pâine.

3. *Modul de construcţie*: chiar dacă s-au păstrat în condiţii precare, putem spune că, de exemplu, cuptorul de la Drăgăneşti-Olt, de mici dimensiuni, de formă ovală, având aceiaşi orientare ca şi locuinţa, şi fiind construit în prelungirea vetrei de foc, nu era diferit de restul construcţiilor de acest tip din Epoca bronzului românesc. Înspre interior pereţii erau arşi la roşu, iar în exterior lutul fin, amestecat cu mici fragmente ceramice (ale culturii Glina), prezenta crăpături ce nu au fost reparate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

DISCUŢII GENERALE PRIVIND AŞEZARILE, LOCUINŢELE, GROPILE, VETRELE DE FOC ŞI CUPTOARELE

1. Mircea Eliade afirma printre altele: "casa este sanctificată, în parte sau în întregime, printr-un simbolism ori ritual cosmogonic. Aşezarea într-un anume loc, construcţia unui sat sau doar a unei case implica aşadar o hotărâre de cea mai mare importanţă, pentru că aceasta priveşte existenţa însăşi a omului: este vorba, de fapt, de crearea propriei "lumi" şi de asumarea responsabilităţii de a o păstra şi de a o reînnoi. (...) Orice construcţie şi orice inaugurare a unei locuinţe noi echivalează într-un fel cu un nou început, cu o nouă viaţă"[241]. Transmutând această idee pentru vremuri mult mai vechi, putem socoti că şi în cazul locuinţelor culturii Glina este valabilă afirmaţia autorului, ţinând seama, mai ales, de conservatorismul credinţelor legate de viaţa spirituală. Am făcut această apropiere cu toate că, descoperirile în perimetrul (sau perimetrul probabil) al locuinţelor sau din imediata lor apropiere nu ne oferă date precise cu privire la aceasta. Poate şi faptul că toate locuinţele cercetate, au fost trecute prin foc, ne arată că, odată cu moartea unuia dintre locuitorii ei sau părăsirea ei prin abandonarea satului, trebuia, poate, să "moară" şi locuinţa.

2. În expunerea noastră, am preferat, pentru reconstituirea cât mai aproape de realitatea acelor vremi, analiza tuturor elementelor locuinţelor (groapă de bordei, pereţi, acoperiş, gropi adiacente, vetre de foc, cuptoare), văzând în această cale un demers mai viabil şi cu rezultate mult mai bune în studierea arhitecturii domestice[242].

3. Cum am precizat deja, lipsa cercetărilor exhaustive într-o aşezare, ne îngreunează analiza cu privire la dispunerea locuinţelor în aceasta. După primele săpături de la Braneţ, Petre Roman a afirmat că cele trei locuinţe descoperite sunt într-o linie[243]. Investigaţiile ulterioare vor arăta că şi în această aşezare locuinţele sunt amplasate fără o ordine anume. În nici o aşezare Glina, chiar în cele oarecum mai intens cercetate cum ar fi, de exemplu, cele de la Schitu, nu se poate vorbi de o dispunere în aşezare, după un anumit plan, a locuinţelor şi/sau a gropilor.

4. Orientarea locuinţelor şi/sau gropilor (acolo unde este cazul) este variabilă; nici în această privinţă nu există o regulă. La Schitu-*La Conac* şi la Schitu-*Gaura Despei* orientarea tuturor locuinţelor a fost NV-SE, adică identică celei a unei părţi o caselor satului actual, mai exact cu clădirile ridicate la începutul secolului nostru[244]. În mod cert, locuitorii Glina au luat şi ei în considerare, la construirea locuinţelor mediul ambiant, direcţia din care băteau vânturile etc.

5. În actualul stadiu de cercetare, informaţiile cu privire la ceea ce au servit, cu adevărat, construcţiile culturii Glina sunt lacunare. Majoritatea specialiştilor sunt de părere că avem de a face cu locuinţe. Posibil, cum am notat mai sus, ca

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

unele să fi fost depozite. Nu excludem nici idea că locuinţele mari (mai ales cele de la Braneţ) să fi fost spaţii special amenajate - de exemplu - pentru adunarea războinicilor sau a bărbaţilor.

Nici unul din adăposturile descoperite, nu poate fi considerat ca o construcţie destinată unei activităţi anume, cum este cazul "locuinţei-atelier" de la Mironeşti-*La Panaiă*[245], tot în Bazinul Argeşului, dar care a aparţinut culturii Tei.

6. Imaginea noastră cu privire la locuinţele Glina este posibil să fie deformată. Viitoare, eventuale, reconstituiri, precum cele practicate în străinatate în cazul altor culturi[246], ne vor oferi, poate, date noi.

7. Chiar dacă am presupus că fiecare locuinţă era deservită de câte o groapă, totuşi realitatea din teren nu pare până acum să confirme acest lucru. Ceea ce ne face să ne întrebăm dacă membrii aceleiaşi familii ce locuiau în adăposturi diferite, nu foloseau în comun gropile (mai ales cele de provizii) şi chiar vetrele de foc exterioare. Acest fapt ar deschide unele perspective noi în investigarea vieţii economice, dar şi asupra dinamicii demografice. Totuşi, în cazul vetrelor de foc fixe, lipsa acestora poate era suplinită de prezenţa celor portabile[247]. Interesant este că, de obicei, cuptoarele menajere (de gospodărie) îşi găseau locul în locuinţe şi nu în afara lor (cel puţin nu au fost descoperite până în prezent).

8. Cu mare greutate putem să facem unele afirmaţii privind numărul de persoane care locuiau într-un adăpost. Posibil, judecând după media dimensiunilor locuinţelor, numărul indivizilor să se fi ridicat la cinci-şase (doi adulţi şi restul copii). Pornind de la această cifră, în mod ipotetic şi ideal, putem aprecia că totalul populaţiei cătunului Glina de la Schitu-*Gaura Despei*, unde au fost descoperite 6 locuinţe aparţinând aceluiaşi moment de locuire, în condiţiile în care considerăm că au fost investigate toate adăposturile existente în acea vreme (fapt, care, în opinia noastră este puţin probabil), se ridica la maximum 30-36 de persoane.

9. Perimetrul locuit dintr-o aşezare (locuinţele şi spaţiile dintre ele) arată clar că acolo nu-şi găseau adăpostul şi animalele. Probabil acestea ocupau o zonă imediat lângă acest perimetru, fiind protejate prin garduri sau, poate, un anumit tip de adăpost pe care nu putem să-l sesizăm pe cale arheologică.

10. Ridicarea unor construcţii au cerut în multe culturi ale preistoriei practicarea unor sacrificii[248]. Mediul Glina nu ne-a oferit nici o dovadă în acest sens[249].

11. În Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare nu au fost semnalate *locuiri în peşteri*. Acest tip de "locuinţă" este specific mai ales purtătorilor culturii Glina din nordul Olteniei. Peşterile de aici - Baia de Fier, Ciunget-Lotru, Peştera Haiducilor etc.[250] - au oferit adăpost pentru perioade scurte de timp unor grupuri restrânse de păstori. Unele comunităţi Glina vor "copia" pe cei al cărui teritoriu îl vor ocupa treptat, şi anume pe purtătorii culturii Coţofeni. Petre Roman[251] va arăta că în mediul cultural amintit, au existat în peşteri sălaşe sezoniere, dar şi altele de

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

mai lungă durată. Acest fapt va fi confirmat şi de descoperirile din Peştera Bolii, com. Băniţa, jud. Hunedoara, unde comunitatea respectivă a fost nevoită datorită condiţiilor specifice să-şi ridice locuinţe cu schelet de lemn şi împletitură de nuiele, pereţii fiind acoperiţi cu un strat de lut[252].

Unele comunităţi Schneckenberg[253] şi ale grupului Livezile[254] au locuit şi ele temporar în peşteri.

MONUMENTE FUNERARE

a. Bucureşti-*Fundeni Ziduri între Vii.* Într-un fost ostrov al lacului Fundeni s-a descoperit un înhumat, al cărui schelet era culcat pe stânga, cu genunchi strânşi în dreptul feţei. După Sebastian Morintz şi D. V. Rosetti, defunctul avea la picioare şi la cap câte un văscior. Orientarea scheletului era SV (capul) - NE (picioarele)[255].

Din păcate, alte date nu ne-au fost oferite de autorii investigaţiei. Totuşi, aceştia buni cunoscători ai culturii Glina, a ceramicii acesteia, atribuie cu fermitate mormântul perioadei în discuţie. De aceiaşi părere sunt şi Petre Roman[256] şi Mircea Petrescu-Dîmboviţa[257].

b.1. Căscioarele-*Cătălui.* Autorul ceretărilor, Dan Basarab Nanu, descrie astfel situaţia întâlnită: "Descoperirea unor fragmente ceramice în capătul de nord-est a lui S 1, a determinat deschiderea unei alte secţiuni devenită prin extindere C 1. Aici a fost surprinsă continuarea aglomerării de material arheologic din S 1, sub forma unei depuneri masive de ceramică pe o porţiune de 1/2,5 m. Probabil, iniţial aceasta era mai mare acoperind şi spaţiul din S 1 sub forma unui oval, însă nivelarea zonei pentru terasare a făcut ca aproape jumătate din complex să se piardă. Depunerea, pe porţiunea surprinsă începe de la 0,10 m şi continuă pînă la 0,40-0,45 m constînd din fragmente ceramice (unele sparte *in situ*), oase de animale, resturile unei vetre portabile cu urme de susţinere pentru pari. La 0,45 m faţă de nivelul actual de călcare, aproximativ în centrul complexului a fost descoperit un schelet, notat M 1, depus în poziţie puternic chircită, într-o groapă dreptunghiulară cu colţurile rotunjite. Scheletul era culcat pe stînga, orientat NE/SV, cu capul la NE, privirea la E, cu mîna stîngă sub cap şi dreapta pe piept. Nivelul de plecare al gropii mormîntului este situat sub nivelul aglomerării ceramice"[258].

Cu privire la această descoperire, Radu Băjenaru afirmă cu convingere: " Un singur mormânt poate fi atribuit cu certitudine culturii Glina. Este vorba de complexul funerar descoperit în aşezarea de la Căscioarele (jud. Călăraşi)...Este cert că ne aflăm în faţa unei înmormântări speciale, cu un rit deosebit, ce nu poate fi extins la întreaga cultură Glina"[259]. Cu această din urmă apreciere suntem întru totul de acord. Numai că, o analiză atentă a situaţiei arheologice întâlnite, cum ar fi materialul arheologic eterogen, care înconjura complexul funerar, dar era prezent în mormânt, precum şi adâncimea mică la care fusese depus decedatul, aspecte ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

sunt toate sesizabile în desenele şi fotografiile reproduse, la care se adaugă informaţiile oferite cu gentileţe de alţi participanţi la investigaţiile de la Căscioarele, ne fac să credem că avem de-a face cu o înmormântare ulterioară culturii Glina, într-o locuinţă a acesteia.

Cu greu putem accepta că purtătorii Glina şi-au depus mortul, care a decedat probabil de moarte naturală, scheletul neprezentând urme de violenţă[260], la numai 0,35 m adâncime (0,45 m adâncimea gropii funerare - 0,10 m nivel de unde începe depunerea de material arheologic). Admiţând chiar că s-a organizat un banchet funerar care a lăsat urme pe o suprafaţă deosebit de întinsă pentru acest gen de ospeţe, este imposibil de admis că, au fost risipite multe fragmente ceramice ce formează chiar un strat (!) şi numai câteva s-au spart *in situ*. La această se adaugă surprinzătorul fapt că şi în mormânt se găseşte un material arheologic eterogen, care nu seamănă cu resturile unui banchet funerar, ci, mai degrabă, cu depuneri dintr-o locuinţă.

Suspectă este prezenţa unui material osteologic, asemănător deşeurilor menajere[261], care se compune dintr-o varietate remarcabilă de fragmente de oase de animale domestice şi sălbatice: bovine, ovicaprine, suine, cerb, câine[262].

DISCUŢII

1. În bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, aşa cum s-a putut vedea, până în prezent nu există temeiuri ferme despre descoperiri funerare ale culturii Glina. Credem, în acest context, că resturile osteologice umane de la Grădiştea Chirnogi, cu greu pot fi legate de materialele Glina din acelaşi punct.

2. Extinderea investigaţiei noastre în întreg arealul acestei manifestări a BT ne prilejuieşte aceiaşi constatare puţin încurajatoare. La Drăgăneşti Olt-*Corboiaca*, în zona centrală a *tell*-ului au fost descoperite mai multe morminte, dintre care 6 au fost cercetate cu toată atenţia. Acestea, iniţial atribuite culturii Glina, se pare că au aparţinut, mai degrabă, sfârşitului eneoliticului[263].

La fel de incertă este şi situaţia mormântului de incineraţie în cistă Govora Sat-*Runcuri*[264], considerat de Gheorghe Petre-Govora un monument funerar al purtătorilor culturii Glina.

Singurele morminte Glina certe sunt cele în tumuli de la Verbiţa[265], din Oltenia, dar ele aparţin fazei finale ale culturii, moment când pe Argeş dispăruseră deja comunităţile acestei manifestări.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

MATERIALUL ARHEOLOGIC

OBIECTE LITICE

1. Analizei noastre îi sunt supuse atât uneltele, armele şi alte piese din piatră cioplită (de silex), cât şi cele din piatră şlefuită.

2. Piesele litice din mediul Glina, din teritoriul care face obiectul acestei lucrări ocupă în ierarhia materialelor arheologice scoase la lumină, prin cantitate, un loc doi, după ceramică. Dar chiar şi aşa, putem vorbi de relativ puţine obiecte litice[266].

3. Materialul din piatră a fost recuperat ca rezultat al săpăturilor, dar şi al cercetărilor de teren.

4. Unelte, arme şi podoabe din piatră s-au găsit în aşezări[267], în special în locuinţe (de suprafaţă şi în bordeie), dar şi în gropi şi în stratul arheologic învecinat acestora.

5. Până în prezent, nu a fost acordată o atenţie specială întregului lot de piese din piatră. Referiri mai ample cu privire la uneltele şi armele de piatră cioplită au fost făcute de Alexandru Păunescu[268]. Constatările sale vor constitui baza celor scrise sintetic despre acest subiect de Petre Roman[269] şi Jan Machnik[270]. Desigur, problematica acestor piese va intra, chiar dacă numai tangenţial, în preocupările tuturor specialiştilor, care au făcut cercetări în obiective arheologice ale culturii Glina.

Constanţa Boroneanţ şi Vasile Boroneanţ[271], respectiv Cristian Schuster şi Mircea Munteanu[272] au arătat un interes oarecum mai mare topoarelor din piatră. Gheorghe Petre-Govora, în schimb, face o analiză mai amplă a topoarelor de tip "minier"[273].

CARACTERISTICILE PIESELOR DIN PIATRĂ

1. *Materia primă*[274]:

1.1. *silex-ul "prebalcanic"* a fost folosit, aşa cum a stabilit Al. Păunescu[275], la lucrarea *uneltelor sau armelor din piatră cioplită.*

1.2. *piesele de piatră şlefuită* au fost realizate, în majoritatea cazurilor, din *materie primă locală* (granit negru, granit marmorat, diabaz, diorit).

2. *Tehnici de lucru a uneltelor şi armelor din piatră*:

2.1. *prin cioplire şi retuşare* în cazul pieselor de silex[276].

2.2. *prin şlefuire*, în principal, când vorbim de cealaltă categorie de piese.

3. *Funcţionalitate*: majorităţii pieselor de piatră li s-au putut stabili scopul pentru care au fost prelucrate; totuşi, în unele cazuri, rostul lor cu greu a putut fi precizat[277].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3.1. *unelte*:

3.1.1. Al. Păunescu împarte uneltele de *silex* în trei categorii[278]:

3.1.1.a. *unelte simple*;

3.1.1.b. *unelte duble sau multiple*;

3.1.1.c. *unelte combinate cu funcţie multiplă.*

3.1.2. Trebuie arătat că uneltele din *piatră şlefuită* pot fi divizate în două tipuri:

3.1.2.a. *unelte simple* (de ex.: râşniţă);

3.1.2.b. *unelte cu dublă sau multiple funcţii* (de ex.: topor/ciocan).

3.2. *arme*: Anumite piese din *silex* au fost catalogate de Al. Păunescu drept arme folsite atât la vânătoare, cât şi la luptă[279]. Dar, la fel ca şi în cazul unor piese din *piatră şlefuită,* nu este deloc exclus ca o parte din unelte să fi fost folosite şi cu rol de armă în diverse prilejuri.

3.3. *Podoabele* sunt realizate numai din pietre şlefuite.

3.4. Au fost descoperite şi unele piese al căror rost nu a putut fi precizat. Acestea sunt lucrate, de asemenea, numai din piatră şlefuită.

CATEGORII DE UNELTE ŞI ARME DIN SILEX

1. *Fierăstraie*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 31/4)[280], Căminească-*Măgură*[281], Vărăşti[282]. Dar, acest tip de piesă s-a găsit şi la Braneţ[283], în partea de vest a zonei avută în discuţie.

2. *Gratoare*: Bucureşti-*Roşu*[284], Crivăţ (fig. 31/5)[285], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 29/3; 32/7)[286], Schitu-*La Conac*[287]. La Braneţ[288] au fost descoperite, de asemenea, gratoare.

Acest tip de unealtă poate avea partea activă convexă (Braneţ[289]), dar şi concavă.

3. *Răzuitoare*: Bucureşti-*Roşu*[290], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 29/6)[291]. În Oltenia astfel de piese au apărut la Braneţ[292].

Răzuitoarele pot fi pe lame (Bucureşti-*Roşu*[293], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[294], Braneţ[295]) sau *pe aşchii* simple sau duble (Braneţ[296], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[297]).

4. *Cuţite curbe*: Bucureşti-*Glina*[298] (trei bucăţi), Bucureşti-*Fundeni*[299], Popeşti-*Nucet*[300], Odaia Turcului[301]. Şi la Râmnicu Vâlcea-*Cetăţuia*[302] au fost găsite cuţite curbe.

5. *Lame*: Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*[303], Bucureşti-*Roşu*[304], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 30/4)[305], Bucureşti-*Glina*[306], Bucureşti-*Fundeni*[307], Bucureşti-*Dudeşti*[308], Mihăileşti-*Tufa*[309], Popeşti-*Nucet* (fig. 30/3)[310], Crivăţ (fig. 30/6; 31/3)[311], Hotarele-*Scărişoara*[312], Varlaam (fig. 29/1)[313], Schitu-*La Conac*[314], Schitu-*Gaura Despei*[315], Căminească-*Măgură*[316]. La vest de teritoriul în discuţie au fost identificate astfel de unelte la Drăgăneşti Olt[317], Morăreşti[318].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Analiza lamelor a arătat că avem de a face cu diverse tipuri, dintre care amintim aici: lame fragmentare cu fine retuşe de folosire (Bucureşti-*Roşu*[319], Drăgăneşti Olt[320]), lame denticulate pe o latură (Bucureşti-*Roşu*[321]), lame neretuşate (Bucureşti-*Ciurel*[322], Popeşti-*Nucet*[323], Crivăţ[324], Hotarele-*Scărişoara*[325], Mihăileşti-*Tufa*[326], Varlaam[327]), lame cu o trunchiere retuşată (Bucureşti-*Ciurel*[328], Schitu-*La Conac*[329]), lame retuşate cu retuşe dispuse oblic (Bucureşti-*Glina*[330], Crivăţ[331], Căminească-*Măgura*[332]), lame cu o porţiune lustruită, unele folosite ca piese componente pentru seceră (Bucureşti-*Glina*[333], Schitu-*Gaura Despei*[334]), lame mai fin sau mai pronunţat denticulate (Bucureşti-*Glina*[335], Morăreşti[336]), lame cu o scobitură retuşată (Bucureşti-*Glina*[337]), lamă obsidiană (Mihăileşti-*Tufa*[338]) etc.

6. *Vârfuri de săgeată*: Crivăţ[339], Varlaam.

Acest tip de armă este o raritate în mediul Glina. Piesa de la Crivăţ, este un microlit de formă triunghiulară cu baza foarte uşor concavă. Şi vârful de săgeată de la Varlaam, din păcate păstrat numai fragmentar, este tot un microlit.

În Oltenia, la Braneţ, în perimetrul locuinţei nr. 11, au fost găsite două vârfuri de săgeată. "Primul, din silex de culoare cafenie-opacă, reprezintă cel mai mare exemplar descoperit pe teritoriul României ...., Piesa respectivă are concavitatea foarte pronunţată, adîncă şi largă, cu aripioarele mari, cu capetele ascuţite spre interior. Ambele feţe prezintă retuşe fine obţinute prin presiune, marginile fiind dinţate"[340].

7. *Aşchii*: Bucureşti-*Ciurel*[341], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[342], Odaia Turcului[343], Varlaam[344], Mihăileşti-*Tufa*[345], Schitu-*La Conac*[346], Schitu-*Gaura Despei*[347], Căminească-*Măgura*[348],

Aşchiile pot fi atipice, de decorticare, de lamă etc.

8. *Burine*: Schitu-*Gaura Despei*[349].

9. *Dăltiţe*: Bucureşti-*Ciurel* (fig. 30/1)[350].

10. *Nuclee*: Bucureşti-*Roşu* [351], Bucureşti-*Ciurel*[352], Varlaam[353], Schitu-*La Conac*[354].

Aceaste piese se pot împărţi în mai multe categorii: *nuclee epuizate* (Bucureşti-*Roşu,* Varlaam), *nuclee atipice* (Bucureşti-*Ciurel,* Schitu-*La Conac*).

PIESE DIN PIATRĂ ŞLEFUITĂ

1. *Unelte*:

1.1. *Ciocane*: Bucureşti-*Fundeni*[355], Butimanu-*Motoroi*[356].

Credem că, în cazul pieselor amintite, putem vorbi de obiecte care au slujit, *ab initio*, drept ciocane. Există desigur, cum s-a precizat mai sus, şi topoare care pot fi ciocane, sau, după o uzură accentuată, au fost folosite drept ciocane.

1.2. *Custure*: Bucureşti-*Fundeni*[357].

1.3 *Dăltiţe*: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[358], Milcovăţu-*La Dig*, Bucureşti-*Ciurel* (fig. 42/3)[359]. O piesă asemănătoare s-a găsit la Govora Sat-*Runcuri*[360].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1.4. *Cute pentru ascuțit*: București-*Militari Câmpul Boja*[361], București-*Ciurel*.

1.5. *Râșnițe, frecătoare-percutoare*: București-*Fundeni*[362], București-*Ciurel* (fig. 42/4)[363], Odaia Turcului (fig. 32/1)[364]. Piesele sunt identice celor descoperite la Braneț[365].

2. *Unelte/arme*:

2.1. *Topoare*[366]: București-*Glina*[367], București-*Fundeni*[368], Butimanu[369], Odaia Turcului[370], Udeni[371], Văcărești[372]. Topoare au fost găsite și la vest de Olt: Braneț[373], Govora Sat-*Runcuri*[374], Căzănești-*Cărămidărie*[375], Morărești[376], Ostrovu Corbului[377], Porțile de Fier[378].

2.1.1. *topor pană, cu lățimea uniformă, patru muchii, ceafă și secțiune patrulateră, cu gaură de înmănușare*[379]: București-*Glina*[380], Schitu-*La Conac* (fig. 33/3)[381], Udeni (fig. 35/2-3)[382]. În Oltenia, vezi piesa de la Braneț[383].

2.1.2. *topor pană, cu lățimea neuniformă, ceafa, în general, mai îngustă decât regiunea în care a fost practicată gaura de înmănușare, profilul ușor curbat*[384]: Varlaam (fig. 33/4)[385].

2.1.3. *topor pană, cu lățimea uniformă, patru muchii, ceafă și secțiune patrulateră, fără gaură de înmănușare* (este posibil să avem de fapt de a face cu o piesă de tipul 2.1.1. neterminată): Florești-*Stația de Pompare* (inedit; găsit cu prilejul unei perigheze), Odaia Turcului (fig. 35/1)[386].

2.1.4. *topor cu gaură de înmănușare, amplasată aproximativ în centrul piesei, iar la ambele capete era prevăzut cu câte un tăiș*[387]: Schitu-*Gaura Despei* (fig. 33/1)[388]. Găsim acest tip și la Morărești[389].

2.1.5. *topor cu un singur tăiș, cu gaură de înmănușare și ceafă cilindrică*[390]: Văcărești (fig. 34/2)[391].

2.1.6. *topor fațetat, cu gaură de înmănușare și un singur tăiș* [392]: București-*Glina*[393].

2.1.7. *topor, cu o lățime mai mare în dreptul găurii; gaura are un aspect fusiform, mai largă în partea dorsală și mai mică în partea ventrală, este deplasată spre ceafă care se termină într-un buton semisferic; tăișul se lățește spre partea ventrală, astfel, piesa văzută din profil are un aspect arcuit ventral*: Bărbuceanu (Butimanu Mic=Butimanu; ?)[394].

Două tipuri de topoare nu au apărut decât în aria vestică a culturii. Este vorba în primul rând de *toporul de "minerit", cu șanț circular*[395]: Braneț[396], Căzănești[397], Ostrovul Corbului (?)[398], Mateești (?)[399], Măldărești (?)[400].

Al doilea tip ar fi *toporul cu profilul curbat puternic, nervură mediană pronunțată atât la partea superioară, cât și la partea inferioară, ceafa terminată în buton bine marcat, cu suprafața mai degrabă plată, este îngroșat în dreptul găurii de prindere a cozii, pe acest element existând un prag ce face demarcarea între lamă-ceafă și partea ovală, îngroșată* [401]: găsit undeva în Oltenia (?)[402] și la Retevoiești-*Cotul Mătușii* (?)[403].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

2.2. *Cuţite curbe*: Bucureşti-*Glina*[404] (20 bucăţi), Bucureşti-Ciurel[405], Bucureşti-*Fundeni*[406], Odaia Turcului[407], Văcăreşti (fig. 34/5)[408].

3. *Semne de distincţie şi podoabe*:

3.1. *Măciuci-sceptru*: Bărbuceanu (Butimanu Mic=Butimanu; ?)[409].

3.2. *Amulete*: Mihăileşti-*Tufa*.

4. *Piese litice a căror funcţie nu poate fi precizată*: Schitu-*Gaura Despei*. Un obiect al cărui rost nu a putut fi definit, a fost găsit şi la Braneţ[410].

DISCUŢII GENERALE

1. Relativ restrânsul număr de piese din piatră ne arată că populaţia Glina ţinea la mare preţ astfel de unelte şi arme; ele lucrându-se cu oarecare greutate, unele se uzau destul de repede şi erau arareori abandonate.

Cercetările arheologice în puncte cu vestigii ale unor culturi contemporane Glinei au relevat faptul că şi în respectivele medii piesele din piatră erau în general reduse numeric. Alexandru Păunescu, care a analizat materialul din piatră cioplită al culturii Coţofeni, sublinează, că se poate vorbi de o sărăcie a obiectelor din piatră, cele mai multe fiind de dimensiuni mici şi mijlocii[411]. Aceeaşi situaţie este valabilă şi pentru culturile Schneckenberg[412], Şoimuş[413], grupul Livezile[414], descoperirile de tip Copăceni[415].

2. Arheologia experimentală, practicată intens în alte ţări (Franţa, Germania, Danemarca etc.), dovedeşte că efortul care trebuia depus pentru realizarea unor piese eficiente era considerabil. Evocăm aici experimentele efectuate de specialiştii germani, care au demonstrat că dexteritatea în a produce unelte sau arme din silex sau piatră şlefuită nu era la îndemâna oricui[416]. Probabil, în sânul comunităţilor Glina, piesele erau realizate în mediul casnic, neexistând "ateliere" specializate (cel puţin până în prezent acestea dacă au fiinţat nu au fost descoperite). Nu este exclus să fi existat persoane care au avut (şi) inclinaţii deosebite spre producerea unor astfel de obiecte.

3. Lămuriri suplimentare cu privire la modul şi prilejul de folosire al diferitelor categorii de unelte şi arme nu aflăm dacă analizăm locurile de descoperire a pieselor litice (strat sau complexe). Astfel, rămâne o necunoscută dacă uneltele şi armele au fost folosite numai în activitatea cotidiană sau şi la diferitele practici religioase. Mai exact, dacă unele dintre artefacte au avut o destinaţie strict cultică.

4. Piesele litice găsite în aria culturii Glina îşi găsesc analogii atât în medii contemporane, fie ele manifestări ale BT sau ale perioadei de tranziţie, cât şi în culturi premergătoare şi ulterioare. Pentru unele forme de unelte -lamele retuşate, piesele cu urme de lustru, piesele denticulate, gratoarele- Alexandru Păunescu găseşte similitudini cu aceleaşi tipuri de piese în unele culturi ante Glina[417], cum ar fi Cernavoda I, Renie şi Cernavoda III, sau cu altele contemporane Glinei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

anume descoperirile din BT de la sud de Dunăre, din peştera Devetaşkata[418]. Asupra legăturilor cu regiunile sudice insistă şi Mircea Petrescu-Dîmboviţa[419] şi Jan Machnik[420].

Chiar şi în cazul pieselor din piatră şlefuită, ne gândim aici la topoare cu greu se poate vorbi de arme/unelte tipice numai pentru această cultură[421].

4.1. Referindu-ne la piesele din piatră cioplită, trebuie să precizăm că de exemplu vârfuri de săgeată au fost descoperite în mediile culturale Coţofeni[422], Schneckenberg[423], Şoimuş[424], Jigodin[425], Iamnaia, atât între vestgiile variantei Nistrene[426], cât şi între cele ale variantei Bugeac[427], Catacombelor[428], Edineţ[429].

Unii specialişti[430] consideră acest tip de armă propriu spaţiului carpato-dunărean, de aici el difuzându-se ulterior şi în alte medii culturale. Afirmaţia este întărită de amintitele descoperiri din culturile Iamnaia, Catacombelor, Edineţ sau din Podolia[431]. Să nu uităm, că în aceiaşi regiune nord-pontică vârful de săgeată din piatră cioplită a fost prezent deja în mediile culturale Cernavoda I[432] şi Usatovo[433].

Un element inedit în mediul Glina îl constituie plăcuţele care probabil intrau în componenţa secerilor. Alexandru Păunescu consideră că apariţia lor se datorează unor influenţe sudice, din Orientul Apropiat[434].

4.2. Piesele din piatră şlefuită au în majoritatea cazurilor analogii în manifestările culturale contemporane. Astfel, topoare cu lăţime uniformă, cu patru muchii, ceafă şi secţiune patrulateră au fost descoperite şi în culturile Coţofeni[435], Schneckenberg[436], Şoimuş[437], grupul Livezile[438], în mormintele de la Cheile Aiudului[439]. Cele cu lăţime neuniformă, ceafa, în general, mai îngustă decât regiunea în care a fost practicată gaura de înmănuşare, profilul uşor curbat au apărut în mediile Coţofeni[440], Livezile[441], Şoimuş[442], Iamnaia, varianta Nistreană[443], Catacombelor[444], Edineţ[445]. La Ovidiu, într-un mormânt cu ocru atribuit BT din Dobrogea, a fost identificat un topor prevăzut la ambele capete cu câte un tăiş[446]. Tot între Dunăre şi Marea Neagră, la Medgidia, a fost găsit un topor faţetat[447].

Abordând sintetic problema topoarelor cu ceafă cilindrică şi profilul (uşor) curbat, Mihai Şimon şi Mircea Munteanu[448] consideră că acest tip de armă este în arealul sudic al spaţiului carpato-dunăreano-pontic o apariţie *post* Glina sau *ante* Tei. Descoperirile din cultura Glina, aşa cum am văzut, contrazic această afirmaţie. Trebuie totuşi subliniat că grosul topoarelor de acest tip au fost recuperate din ariile culturilor nord-pontice: Iamnaia, variantele Nistreană[449] şi Bugeac[450], Catacombelor[451]. În Dobrogea, de exemplu, ele au fost semnalate la Grădina[452] şi Măcin[453].

Nici cuţitele curbe (*Krummesser*) nu sunt prezente numai în cultura Glina. Ele au fost recuperate şi din puncte cu vestigii Coţofeni[454], Livezile[455], Schneckenberg[456], Năeni[457], Şoimuş[458].

Reprezentările zoomorfe (sceptrele) şi măciuci din piatră au fost scoase la lumină, de exemplu, şi în ariile culturilor Coţofeni[459] sau Catacombelor[460]. Antecedente privind aceste însemne de putere au existat şi în mediul cultural Cucuteni şi Cernavoda[461].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

PIESE DIN OS, CORN, DINŢI ŞI COLŢI

1. Investigaţiile arheologice (săpături sau cercetări de suprafaţă) efectuate în aria culturii Glina, deci inclusiv în spaţiul analizat de noi, au atestat, numeric, puţine piese din această categorie, care se oglindeşte, normal, în diversitatea redusă a diferitelor unelte, arme şi podoabe.

2. Obiectele din os, corn, dinţi şi colţi au fost găsite în aşezări mai ales în complexe (locuinţe, gropi), dar uneori şi în restul stratului arheologic. Inventarul numărului mic de morminte nu a conţinut şi piese lucrate din materiile prime analizate[462].

3. Funcţionalitatea pieselor din materiile prime amintite poate fi, în majoritatea cazurilor, precizată.

4. Pentru obiectele din os, nu întotdeauna, putem oferi date concrete în ceea ce priveşte proveniența (tipul de os, de la ce animal) materiei prime. La fel şi în cazul numărului redus de obiecte din dinţi.

PIESE DIN OS

În general, putem vorbi mai ales de unelte, dar există unele piese care în mod cert au fost (sau puteau fi) folosite şi ca arme.

1. *Ace*: Bucureşti-*Fundeni*[463], Bucureşti-*Ciurel*[464], Mihăileşti-*Tufa*[465], Varlaam (fig. 36/4)[466], Schitu-*La Conac*[467].

2. *Sule*: Bucureşti-*Fundeni*[468], Varlaam (fig. 36/1)[469], Schitu-*Gaura Despei*[470], Udeni[471]. Astfel de piese au fost descoperite şi la Govora Sat-*Runcuri*[472], Drăgăneşti-Olt[473], Morăreşti[474].

3. *Dăltiţe*: Bucureşti-*Fundeni*[475], Varlaam (fig. 36/6)[476]. În Oltenia dăltiţa a apărut între vestigiile de la Drăgăneşti-Olt, Govora Sat-*Runcuri*[477].

4. *Împungătoare*: Bucureşti-*Roşu*[478], Căscioarele-*Cătălui*[479]. Notăm prezenţa lor şi la Govora Sat-*Runcuri*[480], Drăgăneşti Olt.

5. *Dornuri*: Varlaam (fig. 36/2)[481], Schitu-*La Conac*[482]. Un dorn a fost găsit şi la Morăreşti[483].

6. *Andrele*: Bucureşti-*Fundeni*[484].

7. *Pumnale*: Bucureşti-*Fundeni*[485], Odaia Turcului (fig. 36/3, 9)[486].

8. *Apărătoare de braţ*: Bucureşti-*Fundeni*[487].

9. *Vârfuri de săgeţi*: Bucureşti-*Fundeni*[488].

10. *Vârfuri de suliţă*: Bucureşti-*Fundeni*[489].

11. *Străpungătoare*: Bucureşti-*Ciurel*[490].

12. *Podoabe*: Bucureşti-*Fundeni*[491].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

PIESE DIN CORN

1. *Ciocane*: Bucureşti-*Fundeni*[492]. Un ciocan a fost recuperat şi din aşezarea Glina de la Morăreşti[493].

2. *Topoare*: Varlaam (fig. 36/7)[494], Floreşti-*Staţia de Pompare*[495].

3. *Plantatoare*: Bucureşti-*Fundeni*[496], Varlaam[497], Schitu-*La Conac*[498], Schitu-*Gaura Despei*[499].

4. *Săpăligă*: Bucureşti-*Fundeni*[500], Schitu-*Gaura Despei*[501], Odaia Turcului (fig. 36/8)[502].

PIESE DIN DINŢI SAU COLŢI

1. *Pandantive*: Mihăileşti-*Tufa*[503], Varlaam (fig. 36/5)[504]. S-au găsit şi în Oltenia, la Braneţ[505].

DISCUŢII

1. Obiectele din materiile prime analizate în acest subcapitol, sunt puţine la număr şi expresiv sărace. Situaţia este asemănătoare celor din grupul Livezile[506], al descoperirilor de tip Copăceni[507], al culturii Şoimuş[508]. Nu acelaşi lucru se poate spune despre cultura Coţofeni[509] şi Schneckenberg[510], în ariile cărora s-au descoperit destul de multe piese.

În cultura Iamnaia apar relativ des, printre alte piese, şi salbele din colţi (dinţi) perforaţi de lup, câine şi cerb[511]. Nici cultura Catacombelor nu este străină de astfel de obiecte. În aria ei de răspândire au fost descoperite cuţite, colţi prelucraţi de mistreţi, unelte din omoplaţi de ovicaprină, astragale pentru joc[512].

2. La fel ca şi piesele din piatră şi, cum vom vedea mai jos, din metal sau lut ars (ne referim la altele decât cele ceramice), îşi găsesc analogii în manifestările sincrone culturii Glina.

2.1. Unelte şi arme din os, precum sulele[513], pumnalele[514] au fost descoperite şi în cultura Coţofeni. Între vestigiile grupului Livezile[515] apar sule, dăltiţe, răzuitoare, spatule, diferite podoabe. Purtătorilor de tip Copăceni le sunt proprii sule şi unele podoabe[516]. Comunităţile Şoimuş foloseau osul la confecţionarea străpungătoarelor[517], răzuitoarelor[518] şi dăltiţelor[519], iar cele Schneckenberg la sule, şlefuitoare, dăltiţe, pumnale şi catarame pentru centuri[520].

2.2. Cornul a fost şi el folosit de purtătorii altor culturi la realizarea uneltelor şi armelor trebuincioase. Săpăliga de corn a fost găsită în arealul Coţofeni[521], Livezile[522]. Printre materialele Schneckenberg se găsesc vârfuri de lance, săpăligi, mânere, cuţite, lustruitoare, dălţi[523].

2.3. De perforarea dinţilor şi folosirea lor ca podoabă nu sunt străine nici comunităţile Coţofeni[524], Livezile[525], Schneckenberg[526].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

2.4. Colţul a fost prelucrat şi el în diferitele manifestări culturale ale vremii. Din incisivi de mistreţ purtătorii Coţofeni confecţionau de exemplu lame de cuţit[527].

CERAMICA

1. Din întregul lot de materiale arheologice, ceramica deţine ponderea cea mai însemnată. Astfel, de exemplu, la Mihăileşti-*Tufa* ea reprezintă 90%, la Schitu-*Gaura Despei* şi Varlaam 93%, iar la Schitu-*La Conac* 95%.

2. Găsită în strat sau în complexe, această categorie de material arheologic se prezintă, în copleşitoarea majoritate a cazurilor, în stare fragmentară, fapt ce constituie un impediment mai ales în reconstituirea formelor. Descoperirea, la Bucureşti-*Glina*, într-o singură campanie, cea din 1943, a 11 vase întregi şi întregibile, constituie o raritate[528].

3. Concentrarea fragmentelor ceramice într-un anumit perimetru ne permite a postula că în acel loc este posibil să fi fiinţat o locuinţă de suprafaţă sau un adăpost oarecare. De asemenea, prezenţa masivă a ceramicii într-o groapă, evident în alăturare cu alte materiale, îndeamnă, pe majoritatea arheologilor să vorbească despre astfel de complexe ca fiind gropi menajere.

PASTA

1. Referirile la pasta din care sunt modelate vasele, dar şi alte obiecte din lut ars ale culturii Glina, sunt la prima vedere contradictorii. Acest lucru se datorează modului diferit şi diverselor criterii de a cataloga ceramica. Alături de compoziţia pastei, sunt luate în calcul şi destinaţia vaselor, ceea ce poate produce confuzie.

2. Cu privire la compoziţia pastei, arheologii au constatat existenţa, de la caz la caz, a două sau trei categorii. În continuare vom da câteva exemple:

2.1. *Două categorii.*

2.1.1. La Schitu-*La Conac*[529] s-au descoperit vase lucrate dintr-o pastă care avea în compoziţie un nisip cu bobul mare şi ceramică pisată. Prezenţa acestor impurităţi nu a putut fi acoperită de slipul aplicat recipientelor. Al doilea tip de pastă este unul bine frământat, cu puţine şi minore impurităţi în compoziţie.

2.1.2. Ceramica găsită la Crivăţ[530] se împarte în două categorii. Prima are în pastă un amestec de pietricele, calcar sau scoici pisate şi nu beneficiază de slip exterior. Nisipul fin este caracteristic ceramicii fine.

2.1.3. Ceramica din pastă nisipoasă, cu multe pietricele sau cea cu pietricele puţine, este caracteristică descoperirilor de la Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B*[531].

2.1.4. La Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[532] ceramica se împarte în grosolană, cu mult nisip, pietricele, cioburi pisate mărunt, boabe de calcar şi mică, şi fină, având ca dregresant nisipul fin, paiete de mică şi mici granule de calcar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

2.1.5. Ceramica de la Udeni[533] se caracterizează prin pastă nisipoasă, cu multe pietricele, cât şi o alta, în compoziţia căreia se observă pietricele puţine şi paiete de mică.

2.2. *Trei categorii.*

2.2.1. Vasele descoperite la Căscioarele-*Cătălui* [534] sunt dintr-o pastă insuficient frământată, în al cărei conţinut se găsesc mult nisip, pietricele, calcar şi cioburi pisate; o alta mai bine frământată, cu puţine pietricele pisate, folosite ca degresant; o a treia pastă fină, cu nisip fin ca degresant.

2.2.2. La Greci[535] s-a recuperat ceramică lucrată: dintr-o pastă cu mult nisip, cioburi pisate, granule de calcar şi paiete de mică; alte fragmente ceramice dintr-o pastă care conţinea, pe lângă nisipul fin, granule de calcar şi paiete de mică; o ultimă ategorie, cu impurităţi abia sesizabile.

2.2.3. O parte a fragmentelor ceramicii de la Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[536] sunt lucrate dintr-o pastă insuficient frământată, cu mult nisip, mica, pietricele, calcar şi cioburi pisate. Altă categorie era executată dintr-o pastă mai curată, cu o cantitate redusă de nisip, mica, pietricele, rare cioburi pisate şi granule de calcar. Cea de-a treia categorie era bine frământată, dintr-un lut curat..

2.2.4. La Bucureşti-*Roşu* [537] s-au găsit vase modelate dintr-o pastă cu nisip şi mica, pietricele, calcar, cioburi pisate şi rare fragmente de scoici, dar şi altele dintr-o pastă mai bună, în care pietrişul este în cantitate mai mică, uneori reducându-se numai la nisip cu mica, sau dintr-o pastă foarte bună, fără impurităţi.

2.2.5. După compoziţia pastei, ceramica este la Mihăileşti-*Tufa* [538] *grosieră,* având în componenţă mult nisip şi pietriş mărunt, particule de calcar, uneori şi cioburi pisate; - *semigrosieră,* cu mult nisip mărunt, particule de calcar şi cioburi pisate; - *fină,* cu nisip fin, pe ambele feţe netezită cu angoba de aceeaşi culoare, în care este prezentă mica.

2.3. Dorim să atragem atenţia asupra unei ceramici dintr-o pastă mai deosebită. Este vorba de o categorie, descoperită la Mihăileşti-*Tufa*[539], care are pleavă în compoziţie. Este de culoare neagră, cu un slip de culoare cărămiziu-gălbuie (fig. 41/5-7). Fragmentele au fost găsite, alături de ceramica Glina tipică, printre vestigiile din locuinţele de suprafaţă. O ceramică identică s-a recuperat şi din aşezările Glina de la Bucureşti-*Ciurel*[540], Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*[541].

3. *Concluzii.*

3.1. Chiar dacă părerile sunt împărţite, se desprinde, cu claritate, faptul că ceramica culturii Glina din zona investigată de noi trebuie divizată, în general, după calitatea pastei, în trei categorii: grosieră (*ctg. a*), semigrosieră (*ctg. b*) şi fină (*ctg. c*). Această afirmaţie se bazează şi pe constatarea potrivit creia majoritatea punctelor cu vestigii Glina din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare adăposteau ceramică de trei feluri: Bucureşti-*Glina*[542], Bucureşti-*Căţelu Nou (2)*[543], Bucureşti-*Ciurel*[544], Bucureşti-*Lunca Bârzeşti Punctul nr.3*[545], Odaia Turcului[546].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Aspectul este confirmat şi de celălalte descoperiri din întreaga arie de răspândire Glina: Drăgăneşti-Olt[547], Morăreşti[548].

Pentru această împărţire a pledat încă de la început Ion Nestor[549], căruia i s-a raliat, mai târziu, şi Petre Roman[550].

În opinia noastră, prin ceramică de *ctg. a* se înţeleg recipentele care sunt modelate dintr-o pastă puţin frământată, cu o cantitate impresionantă de impurităţi în compoziţie: nisip, pietricele, granule de calcar, cioburi pisate, uneori şi scoici zdrobite şi mica.

Ceramica semigrosieră, denumire care ni se pare mai corectă decât cea de semifină, deci de *ctg. b*, are şi ea în compoziţia pastei o cantitate importantă de impurităţi, dar acestea sunt de dimensiuni mai mici (bobul de nisip, pietricelele, granulele de calcar), iar prezenţa acestora este relativ bine estompată la exteriorul vasului prin slip.

Lutul ales şi frământat cu grijă şi lipsa impurităţilor este caracteristica ceramicii fine, de *ctg. c*.

3.2. Faptul că se vorbeşte câteodată numai de două categorii de ceramică - atât în aşezări Glina din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, cât şi din întregul cuprins al mediului culturii[551] - se datorează, credem noi, caracterului cercetărilor arheologice. Acestea au fost în special unele de salvare şi au avut ca rezultat o recuperare cantitativ modestă de ceramică. Lotul destinat analizei nu permitea, astfel, o evaluare corectă. Câteodată a intervenit, cu un rol semnificativ, subiectivismul arheologilor, care au inclus în categoria ceramicii grosiere şi pe cea semigrosieră, ajungându-se, nejustificat, numai la două categorii de ceramică. Ba mai mult, unii specialişti amintesc, în anumite cazuri, numai de o singură categorie de ceramică[552].

3.3. Cele precizate mai sus par să-şi păstreze valabilitatea pentru fazele clasică (Glina II şi III) şi finală (Glina IV) ale culturii[553]. Este posibil însă ca în prima fază (Glina I), ceramica să fi fost lucrată numai din două tipuri de pastă - grosieră şi fină - aşa cum au relevat cercetările de la Bucureşti-*Cătelu Nou (I)*[554].

3.4. Între manifestările culturale contemporane culturii Glina, după compoziţia pastei, se cunosc atât două tipuri de ceramică (cultura Coţofeni[555], grupul Livezile[556], cultura Schneckenberg[557], grupul Şoimuş[558]), cât şi trei tipuri de ceramică - atestate prin descoperirile de tip Copăceni[559].

ARDEREA

1. *Arderea primară.*

1.1. *Ceramica grosieră* este în toate cazurile foarte slab, adică insuficient arsă. Credem că un rol în acest proces de ardere l-a jucat şi tipul de "construcţie" folosit la ardere, precum şi combustiblul de calitate inferioară. Până în prezent nu s-a descoperit nici un cuptor de ars ceramică. Tot atât de adevărat este şi faptul că nici pasta cu multiple impurităţi nu permitea o ardere adecvată.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1.2. *Ceramica semigrosieră* este mai bine arsă, compoziţia pastei dovedindu-se un receptor de căldură mai eficient. Totuşi, şi acestă ceramică este destul de fragilă.

1.3. *Ceramica fină* este bine arsă, iar lutul, ales cu mai multă grijă, înlesneşte difuzarea optimă a căldurii.

2. *Arderea secundară.* Acest tip de ardere a fost constatat atât la ceramica găsită în locuinţele de suprafaţă şi în bordeie, dar şi în gropile menajere şi în stratul arheologic. Constatarea ridică un set de întrebări vizavi de momentul sau momentele când s-a produs arderea secundară (căci nu toate recipientele pot fi socotite de "bucătărie") şi semnificaţia acesteia.

CULOAREA

1. În general, spectrul coloristic este foarte larg. El se datorează, în special, tipului de ceramică şi intensităţii arderii.

2. *Ceramica grosieră* şi *semigrosieră* are în principal nuanţe de brun, cărămiziu şi cenuşiu.

3. *Ceramica fină* este mai ales galben-portocalie, dar şi cenuşie sau neagră, uneori cu un luciu aproape metalic.

FORMELE

1. Starea cvasifragmentară a pieselor nu a permis reconstituirea unei game prea largi de forme. Faptul că în toate aşezările Glina, unde s-au practicat săpături arheologice, registrul formelor este cam acelaşi, ne duce la concluzia că purtătorii acestei culturi au produs şi folosit un număr limitat de vase.

2. În reconstituirea formelor a intervenit din nou subiectivismul specialiştilor, care pentru una şi aceeaşi formă sau subformă folosesc denumiri diferite. Pentru a evita menţionata capcană, folosim ca repere, în aprecierea tipului de formă, criteriul proporţiei dintre partea portantă (fundul/baza), partea intermediară (corpul/pântecul, umărul, gâtul) şi partea superioară (buza/marginea)[560]. Evident, vom acorda importanţa necesară şi altor elemente, cum sunt, de exemplu, torţile. De asemenea, vom face şi menţiuni asupra tipului de pastă din care au fost modelate recipientele (*ctg. a* = ceramica grosieră, *ctg. b* = ceramica semigrosieră, *ctg. c* = ceramica fină).

CATEGORIILE DE RECIPIENTE

- Tipul 1. *Vasele sac* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 1.1. *cu fundul plat, rareori reliefat faţă de corp, pereţii uşor curbaţi şi gura, câteodată, în formă de pâlnie.* Bucureşti-*Roşu*[561], Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B.*[562],

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bucureşti-*Ciurel*[563], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 103/ 3), Schitu-*Gaura Despei*[564], Schitu-*La Conac* (fig. 106/2), Varlaam[565], Odaia Turcului (fig. 99/3)[566], Prundu[567].

Tipul 1.2. *cu fundul plat, corpul uşor globular şi gura uşor evazată*: Bucureşti-*Roşu*[568], Bucureşti-*Glina* (fig. 95/1)[569], Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B.*[570], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 98/2, 4; 103/2; 139/5; 141/ 8), Greci[571], Odaia Turcului (fig. 99/5)[572], Schitu-*La Conac* (fig. 104/3; 107/6; 109/1), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 114/4), Varlaam (fig. 69/1).

Tipul 1.3. *cu gâtul abia schiţat, cilindric*: Greci[573], Schitu-*Gaura Despei* (fig. 110/1, 5; 111/1, 7-8), Mihăileşti-*Tufa* (fig. 131/6; 141/7)

1.4. *Discuţii*: Acest tip de vas, lucrat în peste 90% din cazuri cu pastă grosieră şi numai în 10% din cea semigrosieră, era probabil folosit ca recipient pentru păstrarea proviziilor. El este prezent nu numai în Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, dar este propriu întregii arii de răspândire a culturii. Astfel, descoperiri de acest tip au fost făcute la Drăgăneşti-Olt[574], Govora Sat-*Runcuri*[575], Bârseşti[576], Morăreşti[577]. Şi în alte medii culturale contemporane Glinei au fost identificate vase de această formă: Copăceni[578], Şoimuş[579], Schneckenberg[580], Jigodin[581], Iernut[582].

- Tipul 2. *Vasele borcan* (vezi *Anexa 4*).

Având *pereţii uşor aduşi la forma unui S prelung, uneori cu gura dreaptă*: Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B*[583], Bucureşti-*Ciurel*[584], Bucureşti-*Militar Câmpul Boja*[585], Bucureşti-*Dudeşti*[586], Varlaam (fig. 65/ 1-2), Căscioarele-*Cătălui* (fig. 88/3, 5-6)[587], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[588], Valea Calului (fig. 92/11), Udeni (fig. 92/10), Odaia Turcului (fig. 76/4; 99/4; 139/7)[589], Prundu[590], Schitu-*La Conac* (fig. 104/1-2; 105/2; 106/1), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 113/3; 114/1).

2.1. *Discuţii*: Vasul borcan este prezent în întreaga arie a culturii Glina. În afara localităţilor din aria în discuţie, mai menţionăm: Drăgăneşti-Olt[591], Braneţ[592], Govora Sat-*Runcuri*[593], Călugăreni[594], Morăreşti[595]. A fost lucrat atât din pastă grosieră cât şi semigrosieră. Este, de asemenea, propriu altor manifestări culturale contemporane: Coţofeni[596], Zimnicea[597], Livezile[598], Schneckenberg[599], Copăceni[600], Şoimuş[601].

- Tipul 3. *Vasele în formă de ghiveci de flori* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 3.1. *cu pereţii inclinaţi în afară, uneori cu buza răsfrântă spre exterior*: Bucureşti-*Roşu*[602], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 102/1)[603], Udeni[604], Văcăreşti[605], Schitu-*Gaura Despei* (fig. 112/5; 114/5), Schitu-*La Conac* (fig. 109/4).

Tipul 3.2. *cu pereţii uşori curbaţi şi buza adusă spre interior*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 88/2, 89/3), Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B.*[606], Bucureşti-*Ciurel*[607], Căscioarele-*Cătălui*[608], Valea Calului[609], Udeni (fig. 92/8), Odaia Turcului (fig. 99/1)[610], Valea Calului[611], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 103/6).

Tipul 3.3. *aproape cilindrice*: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[612], Bucureşti-*Glina* (fig. 96/4)[613], Bucureşti-*Roşu* (fig. 56/4-5), Schitu-*La Conac* (fig. 107/4), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 110/2).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3.4. *Discuţii*: Şi aceste recipiente sunt executate din pastă grosieră sau semigrosieră, aceasta din urmă deţinând ponderea principală. Vase de acest tip au fost găsite şi la Drăgăneşti-Olt[614],

• Tipul 4. *Vase globulare* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 4.1. *cu gâtul arcuit, uneori mai scurt, şi marginea, în general, răsfrântă spre exterior:* Bucureşti-*Ciurel*[615], Bucureşti-*Glina* (fig. 95/3)[616], Bucureşti-*Roşu*[617], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 56/2-3; 86/2-3)[618], Varlaam (fig. 139/2)[619], Crivăţ[620], Văcăreşti (fig. 101/4; 117/3; 139/8), Greci (fig. 55/2; 85/1), Căscioarele-*Cătălui* (fig. 85/3-5; 86/1)[621], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (fig. 128/6)[622], Udeni (fig. 129/11)[623], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 97/2).

Tipul 4.2. *cu gura în formă de pâlnie*: Bucureşti-*Ciurel*[624], Bucureşti-*Roşu* (fig. 55/4; 56/1)[625], Bucureşti-*Dudeşti*[626], Varlaam (fig. 70/1-3; 139/9)[627], Schitu-*La Conac* (fig. 105/3), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 111/6), Odaia Turcului (fig. 72/3)[628].

Tipul 4.3. *cu gâtul aproape cilindric*: Bucureşti-*Ciurel* (fig. 63/1), Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 55/3)[629], Bucureşti-*Glina* (fig. 96/2-3)[630], Văcăreşti (97/1), Schitu-*La Conac* (fig. 105/1; 108/4), Schitu-*Gaura Despei* (112/1, 3-4; 113/2), Odaia Turcului (fig. 72/6)[631].

4.4. *Discuţii*: Vasele globulare au fost lucrate din toate cele trei tipuri de pastă. Unele dintre ele sunt prevăzute cu două torţi: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[632], Bucureşti-*Glina*[633], Braneţ[634]. Cele cu gâtul arcuit au fost găsite şi la Braneţ[635], Govora Sat-*Runcuri*[636], Morăreşti[637], Călugăreni[638], Ostrovul Corbului[639], cele cu gura în formă de pâlnie la Braneţ[640], Slatina[641], Bârseşti[642], Morăreşti[643], iar cele cu gâtul aproape cilindric la Braneţ[644].

Recipientele de acest tip, cu subvariantele sale, au fost descoperite şi în mediile Schneckenberg[645], Iernut[646], Gorodsk[647]. Similitudini, mai ales la vasele cu gâtul aproape cilindric, găsim şi între vestigiile de tip Livezile[648], în aria culturii amforelor sferice din mormintele în cistă de la Piatra Neamţ[649], la Dolheştii Mari[650], în cultura Vučedol şi în mediul post-Vučedol[651]

• Tipul 5. *Vase bitronconice* (vezi *Anexa 4*).

În bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, astfel de recipiente au fost descoperite la: Bucureşti-*Dudeşti*[652], Greci[653], Crivăţ[654] şi Odaia Turcului[655]. Spre vest, apar la Drăgăneşti-Olt[656] şi Braneţ[657]. Acest tip de vas a fost identificat şi în mediul Schneckenberg[658].

• Tipul 6. *Amfore (amforete)* (vezi Anexa 4).

Tipul 6.1. *cu corpul bombat şi buza răsfrântă spre exterior*: Bucureşti-*Roşu*[659], Bucureşti-*Glina*[660].

Tipul 6.2. *cu corpul uşor bombat şi gâtul aproape cilindric, prevăzut, îndeobşte, cu două torţi tubulare*: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 133/4)[661], Bucureşti-*Roşu* (fig. 60/3)[662].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

6.3. *recipiente al cărui tip nu se poate preciza cu claritate*: Bucureşti-*Ciurel*[663], Greci (fig. 127/4; 133/1-3, 5)[664], Văcăreşti (fig. 118/3; 131/4-5; 132/6)[665], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[666], Odaia Turcului (fig. 121/1-2; 130/4, 6)[667].

6.4. *Discuţii*: În aria culturii Glina, amfore au mai fost descoperite la Braneţ[668], Govora Sat-*Runcuri*[669], Călugăreni[670], Drăgăneşti-Olt[671]. Aceste vase sunt modelate din toate cele trei tipuri de pastă, dar majoritatea lor aparţin ceramicii semigrosiere şi fine.

Şi manifestările culturale anterioare sau contemporane Glinei au produs astfel de recipiente: Folteşti I, Cernavoda II[672], Cernavoda-Renie[673], Folteşti II, Cernavoda III[674], Coţofeni[675], Zimnicea[676], Zăbala[677], Livezile[678], Schneckenberg[679], Copăceni[680], Şoimuş[681], Jigodin[682], Iernut[683].

• Tipul 7. *Castroanele* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 7.1. *uşor arcuite, uneori având un corp pronunţat bombat şi buza trasă spre interior*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 100/1; 126/2, 6; 140/2), Bucureşti-*Căţelu Nou*[684], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 100/2; 126/3)[685], Bucureşti-*Dudeşti*[686], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 66/1, 3; 101/1, 3), Mihăileşti-*Tufa* (fig. 97/3; 98/5-6; 141/3), Varlaam (fig. 66/1, 3; 68/1-2; 69/3; 141/1, 3), Căscioarele-*Cătălui* (fig. 125/5)[687], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (fig. 84/1, 3, 5-11), Odaia Turcului (fig. 76/3; 132/ 5), Valea Calului (fig. 124/4)[688], Văcăreşti (fig. 118/2; 139/1; 143/6), Schitu-*La Conac* (fig. 108/6; 141/4; 142/1), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 113/1).

Tipul 7.2. *tronconic, cu umăr mai bine sau mai puţin marcat şi buză răsfrântă spre exterior*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 59/3; 76/5; 140/7), Bucureşti-*Căţelu Nou*[689], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 100/4)[690], Bucureşti-*Glina* (fig. 76/6; 96/1)[691], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 63/2)[692], Mihăileşti-*Tufa*[693], Varlaam (fig. 71/1, 4), Greci (fig. 90/2; 91/1-2, 4-5; 93/3; 99/2; 125/3), Prundu (fig. 140/1)[694], Căscioarele-*Cătălui* (fig. 90/2; 91/3), Odaia Turcului (fig. 123/8), Schitu-*La Conac* (fig. 108/1), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 114/2).

Tipul 7.3. *evazat, cu deschidere diferită, având după caz buza arcuită uşor spre interior, exterior sau aproape cilindrică*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 59/1-2), Mihăileşti-*Tufa* (fig. 97/4; 130/2; 142/3, 7), Varlaam (fig. 69/4), Greci (fig. 93/1, 4-5; 117/2, 4; 126/6), Văcăreşti (fig. 124/6-9; 142/8-9), Odaia Turcului (fig. 123/1-4; 126/1; 134/6-7; 136/3), Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (fig. 90/3, 100/3), Schitu-*La Conac* (fig. 109/2-3), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 110/6; 113/6; 115/2, 6).

7.4. *Discuţii*: Castroanele au fost lucrate din toate cele trei categorii de pastă, ponderea principală deţinând-o cea semigrosieră. Tipul 7.1. a fost găsit în întreaga aria a culturii Glina: Drăgăneşti-Olt[695], Braneţ[696], Govora Sat-*Runcuri*[697], Morăreşti[698], Călugăreni[699]. Analogii pot fi stabilite cu vasele de acelaşi tip din ariile Livezile[700], Schneckenberg[701], Copăceni[702] şi, oarecum, cu cele ale culturii Makó[703].

Castroanele cu pereţii relativ drepţi au fost descoperite la Braneţ[704], Govora Sat-*Runcuri*[705], dar şi în mediile anterioare sau contemporane culturii Glina:

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Folteşti[706], Stoicani[707], Bogdăneşti[708]. Tipul 7.3. a fost identificat la Braneţ[709], Slatina[710], Râmnicu Vâlcea-*Cetăţuie*[711], Govora Sat-*Runcuri*[712], Ostrovul Corbului[713] şi în manifestările Folteşti II[714], Coţofeni[715], Zimnicea[716], Livezile[717], Schneckenberg[718], Copăceni[719], Şoimuş[720].

• Tipul 8. *Străchinile* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 8.1. *cu pereţii drepţi sau uşor curbaţi, uneori de formă tronconică, cu buza dreaptă sau uşor arcuită, uneori îngroşată în partea interioar sau exterioară, fundul fiind drept, rotunjit sau concav*: Bucureşti-*Roşu*[721], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[722], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 64/2-strecurătoare; 101/2), Mihăileşti-*Tufa*[723], Varlaam[724], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*[725], Valea Calului[726], Crivăţ[727], Greci (fig. 73/5)[728], Văcăreşti (fig. 143/4, 9)[729], Odaia Turcului (fig. 77/1).

Tipul 8.2. *cu pereţii uşor curbaţi sau corpul semisferic, uneori cu umăr rotunjit, cu buza răsfrântă spre exterior sau trasă spre interior*: Bucureşti-*Cătelu Nou*[730], Greci[731], Valea Calului[732], Crivăţ[733], Odaia Turcului (fig. 75/1; 76/2)[734].

8.3. *Discuţii*. Fragmente de străchini au fost găsite şi la Bucureşti-*Cătelu Nou (1)*, însă datorită stării precare de conservare a materialului nu s-au putut face aprecieri prea exacte asupra tipului[735].

Primul tip de strachină este propriu şi comunităţilor Glina din Oltenia, astfel de vase fiind găsite la Braneţ[736], Govora Sat-*Runcuri*[737]. Apariţii anterioare sau contemporane Glinei ale acestei străchini au fost consemnate în manifestările Folteşti[738], Coţofeni[739], Livezile[740], Copăceni[741], Jigodin[742].

Străchini de tip 8.2. au fost descoperite la Braneţ[743], Govora Sat-*Runcuri*[744], Călugăreni[745], Ostrovul Corbului[746]. dar şi în mediile Coţofeni[747], Zăbala[748], Livezile[749], Copăceni[750], Schneckenberg[751], Şoimuş[752], Odaia Turcului[753], Monteoru Ic4[754], Bogdăneşti[755], Poieneşti[756], precum şi în Bronzul macedonean[757], Cicladicul Vechi II[758], Troia II[759]. Această categorie de vase apare şi anterior orizontului Glina: cultura Cernavoda III[760], Cernavoda II[761], Folteşti[762].

Un tip aparte este strachina cu picior[763], identificat în aria Glina de la vest de Olt (Ostrovul Corbului[764], Gubaucea[765], Braneţ[766]), dar, care, cel puţin până în prezent, nu a fost descoperit în Muntenia. Astfel de recipiente apar pe teritoriul României şi în ariile manifestărilor Orlea-Sadovec[767], Livezile[768], Jigodin[769], Iamnaia-Catacombelor[770], Makó[771] sau între materialele din BT de la Zoltan[772].

Străchinile descoperite în aria Glina au fost lucrate atât din pastă semigrosieră, cât şi fină.

• Tipul 9. *Vase askos* (vezi *Anexa 4*).

Descoperiri de vase de această formă s-au făcut, în teritoriul analizat de noi, la Bucureşti-*Ciurel* (fig. 60/2)[773], Bucureşti-*Glina*. Recipientele au fost modelate din ceramică fină.

Vasul de tip *askos*-ul este prezent şi în momentele Zimnicea[774], Sânzieni[775], Mlăjet[776], Schneckenberg[777], Şoimuş[778], Monteoru Ic4[779], Năeni[780], în mormântul

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

nr. 13 de la Smeieni[781], dar şi în manifestările eneoliticului, perioadei de tranziţie şi în Bronzul Mijlociu şi Târziu.

• Tipul 10. *Căni* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 10.1. *cu corpul mai mult sau mai puţin globular, gât cilindric sau arcuit, buza dreaptă, tăiată oblic sau răsfrântă spre exterior, cu una sau două torţi*: Bucureşti-*Tei* (fig. 60/1)[782], Bucureşti-*Glina* (fig. 60/5)[783], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 64/3)[784], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[785], Bucureşti-*Roşu*[786], Crivăţ (fig. 60/4)[787], Greci (129/2-3, 5-6)[788], Mihăileşti-*Tufa*[789], Căscioarele-*Cătălui* (fig. 55/5; 127/3, 5)[790], Udeni (fig. 127/2; 129/1)[791], Odaia Turcului (fig. 76/1)[792].

Tipul 10.2. *cu corpul aproape cilindric, buza dreaptă, cu una sau două torţi*: Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (fig. 127/1)[793]

10.3. *Discuţii*. Pasta semigrosieră, fină şi foarte rar cea grosieră a constituit materia primă în realizarea vaselor de acest tip.

În restul ariei culturii Glina, cănile, mai ales cele de tipul 10.1., nu sunt o raritate, ele fiind găsite la Braneţ[794], Govora Sat-*Runcuri*[795], Râmnicu Vâlcea-*Cetăţuie*[796], Ostrovul Corbului[797].

Cănile apar şi în mediile Zimnicea[798], Livezile[799], Schneckenberg[800], Copăceni[801], Şoimuş[802], Jigodin[803], Roşia[804], Tei I[805], Periam-Pecica[806], Vinkovci-Somogyvár[807], Nagyrév[808].

• Tipul 11. *Pahare* (vezi *Anexa 4*).

Tipul 11.1. *cu pereţii uşor arcuiţi, buza răsfrântă spre exterior sau adusă spre interior*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 57/5, 7; 89/3-4)[809], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 89/2, 6)[810], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 73/1-2)[811], Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (fig. 89/5)[812], Greci (fig. 89/1)[813], Odaia Turcului (fig. 58/2-3)[814].

Tipul 11.2. *tronconice*: Bucureşti-*Roşu* (fig. 57/2, 4)[815], Bucureşti-*Glina*[816], Mihăileşti-*Tufa*[817], Greci (fig. 57/1, 3, 6, 8-9)[818], Odaia Turcului (fig. 58/4, 6)[819], Văcăreşti (fig. 97/7)[820].

11.3. *Discuţii*. Cele două tipuri apar şi la Braneţ[821], Govora Sat-*Runcuri*[822], Bârseşti[823], Ostrovul Corbului[824], şi se pot, de asemenea, stabili analogii în manifestările culturale Folteşti-Cernavoda II[825], Cotofeni[826], Livezile[827], Schneckenberg[828], Copăceni[829], Şoimuş[830], Mândrişca[831].

Aceste vase de băut au fost lucrate din toate cele trei tipuri de pastă, cele mai multe aparţinând ceramicii fine şi semigrosiere.

• Tipul 12. *Ceşti* (vezi *Anexa 4*).

Cu corpul globular, gât scurt şi buza răsfrântă spre exterior; cu corp bombat şi gât aproape cilindric, terminat cu o buză dreaptă; corp bombat şi buză trasă spre interior: Bucureşti-*Glina* (fig. 58/8)[832], Bucureşti-*Roşu*[833], Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B.*[834], Popeşti-Leordeni[835], Căscioarele-*Cătălui* (fig. 89/7)[836], Greci[837], Vasilaţi[838], Odaia Turcului (fig. 58/7)[839].

Ceşti au fost descoperite în afara ariei de care ne ocupăm şi la Braneţ[840],

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Ocnița[841], precum și în mediile Coțofeni[842], Livezile[843], Copăceni[844], Schneckenberg[845], Șoimuș[846], Jigodin[847].

• Tipul 13. *Farfurii.* (vezi *Anexa 4*).

Acestea pot fi de tipul *Fischpfanne, cu pereții drepți sau inclinați spre exterior* sau *tronconice*: București-*Roșu* (fig. 92/2)[848], Crivăț[849], Odaia Turcului (fig. 92/1)[850].

Farfurii au fost descoperite și la Braneț[851] sau în cultura Makó[852].

• Tipul 14. *Bolurile* (vezi *Anexa 4*) au fost identificate la: București-*Dudești*[853], Mihăilești-*Tufa*[854],

• Tipul 15. *Strecurători* (vezi *Anexa 4*).

Aceste vase sunt *tronconice* sau *cilindrice, cu pereții aproape drepți*: București-*Ciurel*[855], Odaia Turcului (fig. 83/4)[856], Căscioarele-*Cătălui*[857]. Și în restul ariei de răspândire a culturii Glina au fost găsite fragmente de strecurători: Braneț[858].

• Tipul 16. *Vasele în miniatură* (vezi *Anexa 4*), *sunt de diferite forme: globulare, strâchini, farfurioare.* Până acum au fost reperate la București-*Militari Câmpul Boja*[859], Mihăilești-*Tufa* (fig. 83/1-3)[860], Varlaam[861].

• Tipul 17. *Capacele* (vezi *Anexa 4*).

Astfel de piese au fost identificate la București-*Roșu*[862], Odaia Turcului (fig. 83/5-6)[863] dar și la Braneț[864].

Analogii se pot stabili cu mediile neolitice (Sălcuța[865]), dar și contemporane sau imediat ulterioare culturii Glina: Schneckenberg[866], Monteoru[867].

TORȚILE

Categoria (Ctg.) I. *De agățat*:

I.1. *Torți tubulare*:

I.1.1. *tehnica de realizare*:

-aplicate, dispuse orizontal, cu perforații variabile. Pot fi cilindrice, în formă de șa, arcuite spre exterior sau, uneori, chiar conice în secțiune.

I.1.2. *locul de prindere*: *pe buză*[868], *pe umăr*[869], *pe pântec*[870] (fig. 60/3; 71/4; 76/3; 115/4; 123/5; 127/2; 131/4; 132/3, 6; 133/1-3, 5).

I.1.3. *Discuții.* În mediul Coțofeni torțile tubulare sunt, de asemenea, perforate orizontal, locul lor de prindere fiind sub buză, la baza gâtului sau pe corp[871]. Uneori, acest tip de torți se găsesc în asociere cu torți de apucat[872]. Torțile tubulare plasate pe buzele strâchinilor[873] sau pe pântecul vaselor borcan au apărut și în aria Livezile[874]. Recipientele de tip Copăceni sunt dotate cu torți tubulare sub buză, în cazul castroanelor[875], și pe umăr, la amfore[876].

I.2. *Urechiușe de prindere prevăzute cu o perforație*:

I.2.1. *tehnica de realizare*:

-aplicate;

-organice (trase din pasta vasului).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

I.2.2. *locul de amplasare*: *pe buză*[877], *sub buză*[878], *pe gât*[879], *pe umăr*[880] (68/2; 69/4; 71/2).

I.2.3. *tipurile*:

-*orizontale*[881] (fig. 69/4; 71/2);

-*verticale*[882] (fig. 68/2).

I.2.4. *Discuţii.* În cazul culturii Coţofeni, Petre Roman vorbeşte de torţi manşetă cu perforaţie verticală[883], care se apropie de urechiuşele Glina.

I.3. *Apucători, cu perforaţii înguste*:

I.3.1. *tehnica de realizare*:

-*aplicate*;

-*organice*.

I.3.2. *locul de amplasare*:

-*pe pântec*[884];

I.3.3. *tipurile*:

-*de formă hexagonală, orizontală*[885].

I.3.4. *Discuţii.* Apucători perforate vertical au fost descoperite în aria culturilor Coţofeni[886], Livezile[887]. În mediul Iernut, o strachină[888] a fost prevăzută sub buză cu o apucătoare lungă, orizontală, având o perforaţie verticală.

Ctg. II. *De apucat*:

II.1. *Torţi în bandă, de dimensiuni variabile (înguste, late şi medii)*:

II.1.1. *tehnica de realizare*:

-*aplicate*.

II.1.2. *locul de prindere* (de unde porneşte capătul de sus al torţii):

-*din buză, dar supraînălţate*[889] (fig. 58/7; 59/3; 129/1; 140/5);

-*din buză, fără a fi supraînălţate*[890] (fig. 55/2, 4; 64/1, 3; 76/1; 87/1; 91/1; 100/4; 122/6; 129/2, 4-5; 141/5-6;

-*de sub buză*[891] (fig. 59/1; 68/3; 70/3; 76/5; 89/7; 122/4; 129/3, 6);

-*pe gât*[892] (fig. 55/4; 89/4; 100/5; 114/3; 141/8, 11);

-*pe umăr*[893] (fig. 100/1);

-*pe pântec*[894] (fig. 59/4; 141/1, 4);

-*pe capace*[895].

II.1.3. *Discuţii.* Aspectului Livezile îi sunt proprii torţile în bandă îngustă sau lată, amplasate pe pântecul castroanelor şi amforelor[896], pe umărul cănilor[897] şi pe buza ceştilor[898], precum şi cele supraînălţate, în cazul ceştilor şi cănilor[899]. Unele vase dintre descoperirile de tip Copăceni sunt prevăzute cu torţi în bandă ce pornesc din buză (căni[900]) sau de sub aceasta (ceşti, căni, castroane[901]).

Toarta în bandă apare frecvent în cultura Şoimuş: supraînălţată (ceşti[902]), pornind din buză (căni, ceşti[903]), de sub buză (castroane, vasele sac[904]) sau amplasată pe pântec (amfore[905]). O amforă de tip Iernut are torţi în bandă pe pântec[906].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

II.2. *Apucători*:

II.2.1. *tehnica de realizare*:

-*aplicate*,

-*organice* (trase din pasta vasului).

II.2.2. *locul de amplasare*:

-*pe buză*[907] (fig. 102/3);

-*sub buză*[908];

-*pe gât*[909] (fig. 69/2; 141/7);

-*pe umăr*[910] (fig. 74/3; 85/1);

-*pe pântec*[911] (fig. 56/5; 59/2; 72/5).

II.2.3. *tipurile*:

-*conice*[912] (fig. 59/2; 74/3);

-*tronconice*[913] (fig. 69/2; 72/5);

-*mai lungi, orizontale*[914] (fig. 85/1; 141/7);

-*verticale, uneori triunghiulare*[915] (fig. 103/3);

-*în formă de şa*[916].

II.2.4. *Discuţii.* În mediul Copăceni, la vasele sac, apucătorile sunt amplasate sub buză[917], iar în cultura Şoimuş se găsesc sub buză la vasele borcan[918] şi sub buză şi pe gât la recipientele sac[919].

II.3. *Mosoare neperforate*:

II.3.1. *tehnica de realizare*:

-*aplicate, uneori la ambele capete există adâncituri, care dau impresia unor torţi în bandă.*

II.3.2. *locul de amplasare*:

-*pe pântec*[920] (fig. 131/1).

II.3.3. *Discuţii.* Acest tip de toartă este răspândit în toată Epoca bronzului, regăsindu-se în numeroase culturi[921].

DECORUL

Suprafaţa exterioară a vaselor a comportat înainte sau, rareori, după ornamentare, unele operaţiuni:

a. aproape întregul lot de recipiente din ceramică grosieră şi semigrosieră (*ctg. a* şi *b*) a fost introdus într-o baie de lut, ce avea ca scop estomparea impurităţilor din pasta ceramicii. Cum s-a văzut deja, eficienţa acestui demers a fost foarte scăzută. Este posibil, aşa cum afirma şi Augustin Ulanici ca: "această tehnică să aibe... (şi, n.n.) un rol utilitar, şi anume acela de a *consolida* suprafeţele vaselor" [922];

b. vasele din ceramică fină (*ctg. c*) au fost acoperite cu un slip, deosebit de bine netezit şi, mai rar, lustruit, căpătând câteodată nuanţe metalizate;

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

c. o parte din recipiente grosiere (*ctg. a*) şi, mai des, semigrosiere (*ctg. b*) dovedesc existenţa barbotinei neorganizate;

d. altele, de aceeaşi factură, au fost acoperite de un strat de lut, care, ulterior, a fost apoi decorat cu dungi, probabil, prin intermediul degetelor.

Petre Roman amintea în 1976 următoarele elemente de decor, identificate pe ceramica culturii Glina: găurile-butoni[923], impresiunile realizate cu degetul[924], brâurile[925], potcoavele în relief[926], proeminenţele conice[927], cercurile incizate[928], canelurile pe umăr[929] şi impresiunile realizate cu şnurul[930]. Descoperirile vechi şi cele recente vor arăta că, în general, recipientele Glina au ca ornament elementele menţionate. Acestea, destul de sărace şi puţin expresive artistic, se aflau dispuse, de la caz la caz, pe toate părţile constitutive ale vasului - buză, gât, umăr, pântec, toartă - excepţie făcând, evident, fundul vasului.

Uneori olarii şi-au depăşit registrul îngust de ornamente, apelând la combinaţii motivistice. Acestea, şi unele inovaţii, sunt rodul unor influenţe venite din mediile culturale învecinate.

Elementele de decor pot fi grupate, după modul în care au fost realizate, în două mari categorii: prin *impresiune* (adâncire), *în relief* şi prin *străpungere* (perforare).

TIPURI DE DECOR

Ornamentul (Orn.) I. Decor obţinut prin adâncire (vezi *Anexa 4*):

I.1. *găuri-butoni, realizaţi prin presare din interiorul vasului spre exterior sau, numai în puţine cazuri, din exterior spre interior.* Aceştia se găseau în formă de şir circular, grupe de trei până la şase bucăţi sau găuri-butoni răzleţi.

I.1.1. *tehnica de realizare*: prin presare cu degetul, probabil cu cel mic, având în vedere dimensiunile găurilor-butoni; cu un obiect bont, rotund, triunghiular sau pătrat; cu un obiect mai ascuţit; cu trestia (?).

I.1.2. *locul lor de amplasare*:

- *sub buză*[931] (fig. 56/1-5; 61/1-2; 62/1-2; 65/1, 3; 68/1-2; 70/1; 71/3; 84/4; 86/5; 87/5, 7; 88/2, 4; 89/2; 92/2-3, 6; 93/1, 4-5; 94/2-3; 106/2; 107/5; etc.);

-*pe gât*[932] (fig. 66/2; 69/1; 70/3; 72/1, 6; 76/5; 84/1-2, 6-8, 11; 85/2-5; 86/1, 4, 6; 87/4; 88/3, 6; 89/5-6; 90/1-3; 92/5, 8, 10-11; 94/3; 103/1; 107/1-2, 4, 6; 127/5);

-*pe umăr*[933] (fig. 69/2).

I.2. *alveole realizate cu degetul, cu un obiect bont sau cu unul mai puţin ascuţit.* Se constituiau în şiruri circulare, în grupaje sau erau apariţii singulare.

I.2.1. *locul lor de amplasare*:

-*pe buză*[934] (fig. 62/2; 72/4; 84/2, 6, 11; 85/4-5; 88/3-4);

-*sub buză*[935] (fig. 89/6);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

-pe gât sau linia gâtului[936] (fig. 63/3; 74/1; 85/3; 86/3; 87/2; 89/2; 94/4);
-pe umăr[937] (fig. 75/1; 88/1, 5; 90/3; 91/3; 106/2);
-pe pântec[938];
-pe formele de decor în relief:
a. *pe proeminenţe*[939];
b. *pe brâuri*[940] (fig. 62/1-2; 84/5; 128/3-5);
-pe diferitele tipuri de torţi:
a. *apucători*[941];
b. *torţi în bandă* (fig. 130/4).

I.3. *crestături, singulare, mai multe la un loc sau formând şiruri drepte sau zigzag*:

I.3.1. *tehnica de realizare*:
-cu o unealtă ascuţită.

I.3.2. *locul de amplasare*:
-pe buză[942] (fig. 74/1; 85/3; 88/5; 11/3, 8);
-sub buză[943] (fig. 119/4);
-pe gât[944] (fig. 55/1; 86/1; 88/5; 90/1);
-pe umăr[945] (fig. 96/2, 4; 128/7-8);
-pe pântec[946] (fig. 74/5);
-pe formele de decor în relief:
a. *pe brâuri*[947] (fig. 86/1; 90/1; 103/5; 119/1);
b. *pe proeminenţe* (fig. 97/9).

I.4. *benzi incizate, unele în reţea*:

I.4.1. *tehnica de realizare*: cu o unealtă ascuţită; cu un fel de pieptene (?); ornamentul era umplut cu o pastă albă, făinoasă.

I.4.2. *locul de amplasare*:
-pe gât[948];
-pe umăr[949] (fig. 121/2; 134/6);
-pe pântec[950] (fig. 60/2; 61/1; 120/1, 3-4; 129/6).

I.4.3. *tipurile*:
-orizontale[951];

I.5. *şir de "dinţi de lup"*:

I.5.1. *tehnica de realizare*: cu un obiect cu vârful triunghiula; inciziile obţinute erau, uneori, umplute cu pastă albă.

I.5.2. *locul de amplasare*:
-pe buză (fig. 86/2);
-sub buză (fig. 89/2);
-pe gât[952] (fig. 109/6; 120/2; 135/2);
-pe umăr[953] (fig. 86/1-2; 90/1);
-pe pântec[954] (fig. 98/1; 120/5; 121/1; 136/4, 9);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

-pe aplicaţiile în relief.

a. *brâuri*[955].

I.6. *ornament realizat cu şnurul*:

I.6.1. *tehnica de realizare*: şnur răsucit, ulterior impresiunea era umplută cu o pastă (?) albă, făinoasă.

I.6.2. *locul de amplasare*:

-sub buză[956] (fig. 126/1-2; 134/7);

-pe corp[957] (fig. 126/2);

I.6.3. *tipurile*:

- *orizontale*[958] (fig. 126/1-2);
- *elipsoidale* (fig. 126/2).

I.7. *linii*:

I.7.1. *tehnica de realizare*: cu un obiect ascuţit la vârf.

I.7.2. *locul de amplasare*:

-pe pântec[959];

I.7.3. *tipurile*:

-linii orizontale, unele paralele[960] (fig. 123/6-8);

-linii verticale (fig. 97/7);

-linii oblice[961] (fig. 134/3-5);

-linii care formează un unghi cu vârful în jos[962];

I.8. *puncte*:

I.8.1. *tehnica de realizare*: impresiuni făcute cu un obiect ascuţit la vârf.

I.8.2. *locul de amplasare*:

-pe umăr[963] (fig. 123/8);

-pe pântec (fig. 89/3; 120/2);

I.8.3. *tipurile*:

-şir[964];

-în bandă[965];

I.9. *cercuri*:

I.9.1. *tehnica de realizare*:

-realizate cu trestia.

I.9.2. *locul de amplasare*:

-sub buză[966];

-pe umăr (fig. 88/6);

-pe pântec[967] (fig. 88/2).

I.10. *ornament realizat cu măturica (Besenstrichverzierung)*:

I.10.1. *tehnica de realizare*:

-cu un snop de paie (?).

I.10.2. *locul de amplasare*:

-pe corp (fig. 88/2).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Orn. II. în relief (vezi Anexa 4):
II.1. *proeminenţe*:
II.1.1 *tehnica de realizare*:
-*aplicate*,
-*organice*.
II.1.2. *locul de amplasare*:
-*pe buză*[968];
-*sub buză*[969] (fig. 69/3);
-*pe gât*[970] (fig. 95/2; 141/4);
-*pe umăr*[971] (fig. 63/2; 65/1; 67/2; 87/7; 99/5);
-*pe pântec*[972] (fig. 72/2; 75/1; 84/3; 96/1; 108/1; 114/2; 141/2);
II.1.3. *tipurile*:
-*conice*[973] (fig. 57/5, 7; 65/1; 67/2; 69/3; 75/1; 84/3; 87/7; 95/5; 96/1; 108/1; 141/2, 4);
-*longitudinale simple, alveolate, crestate*[974] (fig. 98/6);
-*verticale*[975];
-*în formă de şa*[976] (fig. 63/2; 99/5).
II.2. *creste*:
II.2.1. *tehnica de realizare*:
-*aplicate*,
-*organice* (trase din pasta vasului).
II.2.2. *locul de amplasare*:
-*pe buză* (fig. 101/2; 141/3);
-*sub buză*[977] (fig. 91/5);
-*pe pântec*[978];
II.2.3. *tipurile*:
-*verticale*[979] (fig. 91/5; 141/3).
II.3. *brâuri*:
II.3.1. *tehnica de realizare*:
-*aplicate*,
-*organice* (trase din pasta vasului).
II.3.2. *locul de amplasare*:
-*sub buză*[980] (fig. 86/5; 87/4; 91/3; 119/5);
-*pe gât*[981] (fig. 57/5; 62/2; 85/4-5; 92/9; 103/5; 119/1-2; 128/4-5);
-*pe umăr*[982] (fig. 57/7; 62/2; 86/1; 90/1; 101/1);
-*pe pântec*[983] (fig. 62/2; 84/5);
II.3.3. *tipurile*:
-*orizontale*: sunt majoritare;
-*verticale* (fig. 86/1; 90/1);
a. *segmente de brâu*[984] (fig. 102/3);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

b. *circulare*[985];
II.4. *coaste* (reliefuri):
II.4.1. *tehnica de realizare*:
-aplicate;
-organice.
II.4.2. *locul de amplasare*:
-sub buză[986];
-pe gât[987] (fig. 92/10; 120/3);
-pe umăr[988];
-pe pântec[989] (fig. 109/5; 113/6);
II.4.3. *tipurile*:
-verticale[990] (fig. 92/10; 109/5; 113/6; 120/3);
II.5. *potcoave*:
II.5.1. *tehnica de realizare*:
-aplicate;
-organice.
II.5.2. *locul de amplasare*:
-sub buză[991];
-pe pântec[992] (fig. 122/1; 123/4; 125/3);
II.5.3. *tipurile*:
-arcuite în jos[993] (fig. 122/1; 123/4; 125/3);
II.6. *bobiţe de linte*:
II.6.1. *tehnica de realizare*:
-aplicate, uneori formând şiruri circulare sau meandre.
II.6.2. *locul de amplasare*:
-pe gât[994];
-pe umăr (fig. 95/1);
-pe pântec[995].
II.7. coarne:
II.7.1. *tehnica de realizare*:
-aplicate, formând un meandru.
II.7.2. *locul de amplasare*:
-pe pântec (fig. 102/2; 122/3).
Orn. III. decor realizat prin străpungeri (vezi Anexa 4):
III.1. *perforaţii* realizate cu o unealtă rotundă, atât în momentul când pasta era încă crudă, cât şi după ardere. Operaţiunea era făcută atât dinspre interior spre exterior, cât şi invers.
III.2. *locul de amplasare*:
-sub buză[996] (fig. 57/8; 70/2);
-pe gât[997] (fig. 94/1; 101/4; 108/5; 119/3, 7).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

IV. *Discuţii.* Găurile-butoni, alveolele şi crestăturile sunt cele mai des folosite ornamente. Caracteristice pentru ceramica Glina sunt, desigur, găurile-butoni, presaţi atât din interior cât şi din exterior. Probabil originea acestui tip de decor trebuie căutată în cultura Cernavoda II, cum o dovedesc descoperirile din stratul inferior al BT de la Bucureşti-*Glina*[998] şi la sud de Dunăre. În ceea ce priveşte alte categorii de ornamente, analogii se găsesc în mediile Cernavoda III, Cernavoda II, Schneckenberg, Livezile, Vučedol, Şoimuş etc. Influenţa vučedoliană este caracteristică fazei Glina III. Astfel, grupului Livezile[999] îi sunt proprii brâurile alveolate şi crestate, dispuse fie vertical fie orizontal, reţelele de linii, alveolele şi crestăturile.

Brâurile alveolate sau crestate, de tip orizontal, proeminenţele, boabele de linte, alveolele şi crestăturile au decorat ceramica Copăceni[1000]. Aceleaşi ornamente apar şi la grupul Şoimuş[1001].

În cultura Schneckenberg[1002] sunt prezente brâurile alveolate orizontale şi verticale, uneori gâurile-butoni, proeminenţele, registrele de linii paralele orizontale şi verticale, alveolele, crestăturile, punctele, dinţii de lup etc.

Decorul realizat cu şnurul, chiar dacă este o raritate în cultura Glina, dovedeşte că şi acest ornament a pătruns în mediul respectiv, fie prin "moştenire" din manifestările culturale anterioare, Cernavoda III, Cernavoda II sau Coţofeni, sau în urma unor influenţe de la culturile contemporane învecinate Schneckenberg, Jigodin etc.[1003]

ALTE OBIECTE DIN LUT ARS

1. Obiectele din lut ars -evident, altele decât ceramica propriu-zisă, ocupă cantitativ, între materialele arheologice ale BT din spaţiul analizat, o poziţie destul de modestă. Într-o ierarhie, după ceramică şi piesele litice, ele se situează pe un loc trei.

2. Obiectele de lut ars au fost recuperate atât în urma unor săpături, cât şi a cercetărilor de suprafaţă.

3. Toate piesele provin din cadrul unor aşezări. Inventarul puţinelor vestigii funerare, ce au fost atribuite purtătorilor culturii Glina, nu a adăpostit şi astfel de obiecte.

4. Piesele din lut ars au fost descoperite atât în perimetrul (sau perimetrul probabil) al unor locuinţe de suprafaţă, în bordeie şi gropi, cât şi în stratul arheologic. În locuinţe, mai ales în cele de suprafaţă, astfel de obiecte erau grupate în special în jurul vetrelor de foc. Un exemplu în acest sens ar fi locuinţele de la Schitu-*La Conac*[1004]. Aceiaşi situaţie o întâlnim şi în Oltenia, cea mai bună dovadă fiind aşezarea de la Braneţ[1005].

5. *Pasta* din care erau lucrate piesele de lut ars se împarte după compoziţie - aidoma ceramicii- în trei categorii:

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

a. *grosieră* -cu nisip, pietricele şi cioburi pisate în compoziţie. Din această pastă sunt modelate mai ales obiectele mai voluminoase (greutăţile);

b. *semigrosieră* -cu nisip mai mărunt în compoziţie. Obiectele de mărime mijlocie, dar şi unele mici aparţin acestei categorii;

c. *fină* -lut de bună calitate. Piesele mici sunt lucrate din această pastă.

Evident, că exista şi excepţii de la această "regulă".

6. *Arderea* este şi ea diferenţiată. Obiectele găsite în complexe (mai ales în locuinţe) au suportat şi o ardere secundară.

7. *Culoarea* exterioară, dar şi cea în spărtură este diferită, de la cenuşiu până la negru sau de la galben-roşcat până la brun închis. Pe aceiaşi piesă culoarea poate prezenta un spectru mai larg de nuanţe, neexistând o uniformitate.

8. În privinţa *funcţionalităţii* majorităţii obiectelor de lut ars avem o imagine clară. Dar s-au descoperit şi unele piese care ridică semne de întrebare, născând astfel controverse.

CATEGORII DE OBIECTE DE LUT ARS

1. FUSAIOLE : Bucureşti-*Glina*[1006], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[1007], Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B*[1008], Bucureşti-*Fundeni*[1009], Bucureşti-*Ciurel*[1010], Bucureşti-*Dudeşti*[1011], Bucureşti-*Căţelu Nou*[1012], Bucureşti-*Roşu*[1013], Mihăileşti-*Tufa*[1014], Odaia Turcului[1015], Văcăreşti[1016].

1.1. *Materia primă:*

a. *fragmente de ceramică,* găurite aproximativ în zona centrală: Crivăţ, Schitu-*Gaura Despei*, Letca Veche-*La Pădure* [1017] ş.a. Astfel de piese au apărut şi la Braneţ.

b. *lucrate din cele trei categorii de pastă.*

1.2. *Forma fusaiolelor.*

a. *plate* [1018]: Bucureşti-*Ciurel*[1019], Bucureşti-*Glina*[1020], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 47/6)[1021], Bucureşti-*Dudeşti*[1022], Bucureşti-*Roşu* (fig. 47/4)[1023], Bucureşti-*Fundeni* (fig. 47/1-3)[1024], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 45/2), Odaia Turcului (fig. 49/2)[1025], Văcăreşti[1026], Căminească (fig. 48/5), Schitu-*Gaura Despei* (fig. 45/5), Schitu-*La Conac* (fig. 48/1) etc.;

b. *discoidale*: Bucureşti-*Roşu*[1027], Bucureşti-*Fundeni*[1028], Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 47/5)[1029], Schitu-*Gaura Despei* (fig. 48/2), Schitu-*La Conac* (fig. 48/4), Mihăileşti-*Tufa* (fig. 45/1), Floreşti-*Staţia de pompare* (fig. 48/3) etc.;

c. *tronconice:* Odaia Turcului (fig. 49/4)[1030], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 48/7);

d. *bitronconice:* Mihăileşti-*Tufa*, Bucureşti-*Ciurel*, Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B* (fig. 46/5)[1031];

e. *sferice*: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (fig. 49/3)[1032], Bucureşti-*Ciurel*;

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

f. *în formă de sfârlez*: Mihăileşti-*Tufa*;

g. *fără formă clară* [1033]: Crivăţ, Letca Veche-*La Pădure*.

3. *Decorul*:

a. *fără decor*. Majoritatea fusaiolelor intră în această categorie.

b. *cu decor*. Nu sunt decorate nici 10% din totalul fusaiolelor descoperite. Elementele de decor sunt simple -linii paralele ce alcătuiesc mai multe registre (îndeobşte trei) (fig. 47/2-3), alveole care se constituie într-un brâu circular făcute probabil cu un băţ (fig. 47/1) etc.-, ornamentul se găseşte pe o singură faţă a fusaiolelor plate şi discoidale: Bucureşti-*Fundeni*[1034].

4. *Funcţionalitate*:

a. *fusaiole propriu-zise*;

b. *posibile rotiţe de car în miniatură*. Aici ne referim la fusaiolele plate şi discoidale (mai ales cele decorate). Mulţi specialişti au atras atenţia asupra posibilităţii ca astfel de piese să fi fost folosite şi ca rotiţe de car[1035].

1.5. *Unele concluzii*. Analiza pieselor de lut ars din toată aria de răspândire a culturii Glina, ne arată că fusaiolele se constituie în lotul cel mai consistent. Astfel, de exemplu, la Drăgăneşti-Olt[1036] au fost descoperite *fusaiole plate*, la Braneţ din cele *bitronconice* [1037], *plate* [1038] şi *discoidale* [1039], *tronconice* la Căzăneşti-*Cărămidărie* [1040]; iar la Morăreşti *bitronconice*[1041].

2. ROTIŢE DE CAR ÎN MINIATURĂ: Bucureşti-*Fundeni*[1042], Odaia Turcului[1043].

2.1. *Materia primă:* sunt modelate din pasta tuturor categoriilor precizate (vezi mai sus).

2.2. *Forma*: *cu butuc pe ambele părţi*: Bucureşti-*Fundeni* (fig. 46/4)[1044], Odaia Turcului (fig. 46/1)[1045].

2.3. *Decorul*: nici una din rotiţe nu este decorată.

2.4. *Funcţionalitate*: posibil că rotiţele cu butuc pe ambele părţi să fi fost întrebuinţete la cărucioarele (lăzile) cu pereţii inclinaţi. Cărucioarele cu pereţii drepţi aveau, probabil, rotiţe cu butuc pe o singură faţă.

2.5. *Unele concluzii*. Rotiţele de car în miniatură sunt reprezentate în mediul Glina şi prin descoperirile de la vest de Olt. La Braneţ au fost găsite mai multe piese[1046], toate fiind prevăzute cu bucşă pe ambele feţe. Alte rotiţe au fost recuperate la Drăgăneşti-Olt[1047], două exemplare cu bucşă pe ambele părţi provin de la Râmnicu Vâlcea[1048], piese de acelaşi tip cu cele menţionate anterior. Cu butuc pe o singură faţă sunt înzestrate rotiţele scoase la lumină la Govora Sat-*Runcuri*[1049], Arsanca[1050] şi Căzăneşti-*Cărămidărie*[1051].

3. LĂZI DE CĂRUCIOARE ÎN MINIATURĂ: Crivăţ[1052].

3.1. *Materia primă:* din pastă grosieră.

3.2. *Forma*: ladă dreptunghiulară cu pereţii laterali dispuşi în unghi de 90% faţă de fundul căruciorului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3.3. *Decorul*: sunt neornamentate.

4. GREUTĂŢI: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*[1053], Bucureşti-*Roşu*[1054], Bucureşti-*Fundeni*[1055], Bucureşti-*Ciurel*, Mihăileşti-*Tufa*[1056], Varlaam[1057], Căminească-*Măgură*, Schitu-*Gaura Despei*, Schitu-*La Conac*, Odaia Turcului[1058] etc.

4.1. *Materia primă*: din pastă de tip *b* şi *c*.

4.2. *Forma*:

a. *piramidale*: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Bucureşti-*Fundeni* (fig. 46/2-3)[1059], Bucureşti-*Ciurel* (fig. 42/5)[1060], Mihăileşti-*Tufa* (fig. 43/3), Odaia Turcului (fig. 51/2);

b. *aproximativ sferice*: Bucureşti-*Glina*[1061], Bucureşti-*Roşu*[1062], Bucureşti-*Fundeni*[1063], Căminească-*Măgură* (fig. 43/2), Varlaam (fig. 43/1) etc.

d. *fără o formă clar precizabilă*: Bila-*La Tutun*[1064], Bolintin Vale[1065].

4.3. *Decor*: nici una din piese nu a fost decorată.

4.4. *Funcţionalitate*:

a. *la ţesut* (mai ales greutăţile piramidale);

b. *la plasele de pescuit* (în special greutăţile tronconice şi cele ovale);

c. *alte activităţi cotidiene greu precizabile* (căţei de vatră ?).

4.5. *Unele concluzii*. Nu numai în aşezările Glina din Muntenia au fost găsite astfel de piese. Greutăţi piramidale şi aproximativ tronconice au apărut şi printre materialele recuperate de la Braneţ[1066]. Iar din prima categorie de astfel de piese s-au găsit exemplare la Govora Sat-*Runcuri*[1067] şi Morăreşti[1068]

5. MĂRGELE: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Mihăileşti-*Tufa*, Văcăreşti[1069], Schitu-*La Conac*.

5.1. *Materia primă*: pastă de categoriile *b* şi *c*.

5.2. *Forma*:

5.2.1. *sferice* şi străpunse printr-o gaură (aproape) centrală: Văcăreşti (fig. 49/1);

5.2.2. *lungi*, cu perforaţia longitudinală: Schitu-*La Conac* (fig. 45/4);

5.2.3. *tronconice*: Mihăileşti-*Tufa* (fig. 45/3).

5.3. *Decorul*: nici una din mărgele nu a fost decorată.

5.4. *Funcţionalitate*: *podoabă*. Probabil făceau parte din şiraguri purtate la gât (mână ? picior ? brâu ?). Pentru această ipoteză pledează şi cele trei mărgele găsite la un loc la Mihăileşti-*Tufa* (în perimetrul probabil al unei locuinţe de suprafaţă).

5.5. *Unele concluzii*. Mărgele sunt apariţii rare în mediul Glina. În Oltenia a fost descoperită o piesă de acest tip la Morăreşti[1070].

6. LINGURI: Bucureşti-*Mihai Vodă*[1071], Bucureşti-*Roşu*[1072], Bucureşti-*Fundeni*, Bucureşti-*Ciurel*, Mihăileşti-*Tufa*[1073], Crivăţ[1074], Văcăreşti (fig. 52/3)[1075], Odaia Turcului[1076].

6.1. *Materia primă*: din pastă de categoriile *b* şi *c*.

6.2. *Forma*:

a. cu *căuşul alungit*: Bucureşti-*Fundeni*, Morăreşti etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

b. cu *căuşul (mai) pronunţat*: Mihăileşti-*Tufa* (fig. 44/1), Odaia Turcului (fig. 52/2), Crivăţ, Bucureşti-*Mihai Vodă* (fig. 52/1).

c. *cu coada într-un unghi de aprox, 45° faţă de căuş (piesa fiind mai degrabă un polonic)*: Bucureşti-*Ciurel* (fig. 42/2)[1077].

6.3. *Decorul*: nici una din linguri nu a fost decorată.

6.4. *Funcţionalitate*:

a. la *mâncat* şi la *băut*;

b. cu *prilejul diferitelor operaţiuni cultice* (libaţii ?).

6.5. *Unele concluzii.* Linguri au fost descoperite şi în aşezările Glina de pe malul drept al Oltului. Amintim aici exemplarele cu *căuşul alungit* de la Morăreşti[1078] şi cele cu *căuş adâncit* de la Braneţ[1079] şi Govora Sat-*Runcuri*[1080].

7. TOPOARE: Bucureşti-*Roşu* [1081], Bucureşti-*Fundeni* [1082], Bucureşti-*Ciurel*[1083], Crivăţ[1084], Milcovăţu-*La Dig* [1085], Văcăreşti[1086].

7.1. *Materie primă*: din pastă de categoriile *b* şi *c*.

7.2. *Forma*:

a. *lungi, cu un tăiş şi gaură de înmănuşare*: Bucureşti-*Fundeni*,(fig. 54/4), Văcăreşti (fig. 54/3);

b. *lungi, cu un tăiş şi ceafă uneori aproape cilindrică:* Bucureşti-*Roşu* (fig. 54/5-6), Bucureşti-*Fundeni* (fig. 54/1), Bucureşti-*Ciurel*, Crivăţ;

c. *lungi, cu gaură de înmănuşare şi, probabil, fără tăiş*: Milcovăţu-*La Dig* (fig. 44/2);

d. *lungi, cu tăişul lăţit, terminate într-un buton şi fără gaură de înmănuşare*: Bucureşti-*Ciurel* (fig. 54/2).

7.3. *Decorul*: puncte -făcute cu un obiect ascuţit- ce se constituie în mai multe registre: Bucureşti-*Fundeni*.

7.4. *Funcţionalitate*:

a. *amuletă*: piesele prevăzute cu gaură (?);

b. *piesă de cult*: folosită la diferite ritualuri.

7.5. *Unele concluzii.* Surprinzător este faptul că în afara Munteniei, piese de acest tip sunt foarte rare. Două exemplare mai lungi cu *tăiş şi gaură de înmănuşare* au fost descoperite la Braneţ[1087].

8.TIPARE: Butimanu (fig. 51/3)[1088].

8.1 *Materia primă:* pastă de bună calitate (categoria *c*).

8.2. *Forma*: *dreptunghiulară,* pe una din feţe fiind conturată piesa ce urma a fi turnată.

8.3. *Funcţionalitate*: pentru turnat diferite piese din metal. În cazul tiparului de la Butimanu este vorba de topoare plate.

8.4. *Unele concluzii.* Această piesă este unică în mediul Glina din Muntenia. În Oltenia, la Govora Sat-*Runcuri* [1089], au fost găsite posibilele resturi ale unui alt tipar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

9. MĂSUŢE: Bucureşti-*Bucureştii Noi*[1090], Bucureşti-*Fundeni*[1091].

9.1 *materia primă*: pastă din categoriile *b* şi *c*.

9.2. *Forma*:

a. *dreptunghiulară,* cu patru picioruşe şi partea superioară uşor alveolată: Bucureşti-*Bucureştii Noi* (fig. 50/1);

b. *rotundă,* cu patru picioruşe şi partea superioară foarte uşor alveolată: Bucureşti-*Fundeni* (fig. 50/2).

9.3. *Decorul*:

a. *fără decor.* Bucureşti-*Fundeni*;

b. *cu decor.* trei şiruri de puncte, practicate cu un obiect ascuţit, ce încing cele patru laturi exterioare ale măsuţei: Bucureşti-*Bucureştii Noi.*

9.4. *Funcţionalitate*: folosite la ritualuri cultice. Interesant este că ambele măsuţe sunt sparte din vechime. În acest context este posibil ca ele să fi fost fragmentate în mod intenţionat de cei care le-au folosit.

9.5. *Unele concluzii.* Cele două măsuţe descoperite pe teritoriul actualului municipiu Bucureşti sunt până în prezent singurele piese de acest gen din aria culturii Glina.

10. FIGURINE: Bucureşti-*Mihai Vodă*[1092], Bucureşti-*Fundeni*, Odaia Turcului[1093], Schitu-*La Conac*[1094], Schitu-*Gaura Despei*[1095], Văcăreşti[1096]

10.1. *Materia primă*: din pastă de categoriile *b* şi, mai ales, *c.*

10.2. *Forma*:

a. *antropomorfe*: sub forma unei *plăcuţe* prevăzută pe una din muchile lungi cu o adâncitură şi alte patru puncte adâncite dispuse simetric două câte două pe una din feţe: Odaia Turcului (fig. 53/3)[1097]; sau o plăcuţă dotată cu adâncituri ce sugerează "ochii şi gura" unui om şi o perforaţie orizontală de prindere: Schitu-*Gaura Despei* (fig. 44/3).

b. *zoomorfe*:

b.1. de forma unui *ovideu.* Bucureşti-*Fundeni* (fig. 53/1, 6), Bucureşti-*Mihai Vodă* (fig. 53/2), Odaia Turcului (fig. 53/5), Văcăreşti (fig. 53/4);

b.2. de forma unui *câine (lup ?).* Schitu-*La Conac.*

10.3. *Decorul*: puncte care decorează în trei şiruri zona umărului, a bazinului şi a burţii, precum şi membrele animalului: Odaia Turcului.

10.4. *Funcţionalitate*:

a. *amulete*: Schitu-*Gaura Despei.*

b. *piese de ritual.*

10.5. *Unele concluzii.* Grosul lotului de piese din această categorie a fost găsit în aşezările din Muntenia. În Oltenia au fost descoperite la Braneţ, un fragment, care sugerează forma schematică a unui picior de om[1098], iar la Bârseşti doi idoli zoomorfi[1099], unul de forma unui ovideu şi altul asemănător unui bovideu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

11. ALTE OBIECTE: Bucureşti-*Glina*[1100], Văcăreşti[1101], Mihăileşti-*Tufa*[1102].

11.1. *Materia primă*: din pastă de categoriile *b* şi *c*.

11.2. *Forma*:

a. *obiect discoidal*: Mihăileşti-*Tufa*, Bucureşti-*Glina*;

b. *plăcuţe*: *ovală*, cu două găuri (în centru şi în apropierea unuia din capete) şi o perforaţie incompletă la celălalt capăt: Văcăreşti (fig. 49/7)[1103];

c. *obiect de formă arcuită, având partea inferioară plată, iar partea superioară uşor bombată, cu un orificiu median la una din extremităţile rupte în vechime*: Văcăreşti (fig. 49/6)[1104];

d. *mosor* (?): Văcăreşti (fig. 49/8)[1105];

e. *creuzet* (?): Valea Iaşului[1106].

11.3. *Decorul*:

a. *fără decor*: majoritatea pieselor;

b. *cu decor*: un cerc de puncte pe o faţă a piesei în formă de disc de la Mihăileşti-*Tufa*, Bucureşti-*Glina*.

11.4. *Funcţionalitate*:

a. pentru obiectul descoperit la Mihăileşti-*Tufa*, în actualul stadiu de cunoaştere nu putem emite ipoteze;

b. plăcuţa de la Văcăreşti a fost socotită de Gh. Petre-Govora[1107], care s-a bazat şi pe piesele asemănătoare descoperite la Bârseşti, apărătoare de braţ. Fiind o ipoteză de lucru, ea nu poate fi neglijată. Totuşi, ne permitem, a o pune sub semnul întrebării. Dimensiunile şi, mai ales, materia primă (lutul) din care au fost realizate, ne îndeamnă a avea reţineri vizavi de aceste concluziile.

Evident, este foarte anevoios a preciza la ce au folosit respectivele plăcuţe. Poate sunt piese ale unei costumaţii rituale (centură ?).

DISCUŢII GENERALE

1. După cum s-a putut constata, obiectele din lut ars găsite în mediul Glina, din Bazinul Argeşului şi Ialomiţa Superioară, se prezintă într-o varietate relativ modestă.

2. Catalogul întocmit de noi în mod cert nu a cuprins întregul spectru al producţie de piese din lut ars. Un exemplu care confirmă supoziţia noastră, este şi *falus*-ul cilindric, spre unul din capete subţiat, apoi îngroşat, cu un meat urinar redat schematic, descoperit la Drăgăneşti-Olt[1108].

3. Cu excepţiile amintite, tuturor obiectelor le-a putut fi stabilită funcţionalitatea.

4. Aproape toate obiectele din lut ars au analogii la comunităţile culturilor contemporane Glinei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4.1. Lotul cel mai masiv de piese din lut ars aparţinând BT din România sunt *fusaiolele*. Şi în alte culturi, cum ar fi Coţofeni[1109], Şoimuş[1110], o parte dintre ele au fost lucrate din *fragmente ceramice*.

Obiectele modelate de la început cu scopul de a servi ca fusaiole sunt din pastă diferită, la fel ca şi cele din mediul Glina. *Fusaiole conice* au fost identificate în ariile Coţofeni[1111], Schneckenberg[1112]; *bitronconice* în culturile Coţofeni[1113], Şoimuş[1114]; *plate* în mediile culturale Schneckenberg[1115], Şoimuş[1116]; *discoidale* între piesele grupului Livezile[1117]; *sferice* în cultura Schneckenberg[1118].

4.2. *Rotiţe de car în miniatură* au fost descoperite în perimetre cu vestigii Coţofeni [1119], Vučedol[1120], Nir[1121], Schneckenberg[1122], Şoimuş[1123], Jigodin[1124], iar lăzi în cultura Schneckenberg[1125]. La posibilele rute de pătrundere a "modei" de a confecţiona cărucioare în miniatură ne-am referit şi noi cu alt prilej[1126]. Printre acestea enumerăm, în acord cu alţi specialişti, care s-au ocupat mai de aproape de această problemă, varianta estică. Interesantă în acest sens este documentarea în aria culturii Iamnaia, în teritoriul de difuziune a aspectului Nistrean, a unor roţi din lemn[1127], care nu diferă de cele din lut ars.

4.3. Analiza materialului arheologic al BT ne dovedeşte că şi lingurile din lut ars au fost prezente între produsele comunităţilor Coţofeni[1128] şi Schneckenberg[1129]

4.4. *Perle* au fost găsite în cultura Coţofeni[1130].

4.5. *Greutăţi* au fost lucrate şi de purtătorii culturii Schneckenberg[1131].

4.6. Dacă reprezentările zoomorfe ale culturii Glina au corespondenţe stilistice în mediile Coţofeni[1132], Şoimuş[1133], trebuie subliniat că cele antropomorfe se distanţează pregnant de exemplarele descoperite în manifestările culturale contemporane. Astfel, în cultura Coţofeni idolii, de sex feminin, unii ornamentaţi (cu ochi, sex, podoabe, veşminte), au capul în formă de disc, aşezat oblic şi braţele ridicate[1134]. Asemănători sunt şi idolii grupului Livezile[1135]. La Livezile-Baia a fost descoperit şi un *falus*[1136].

4.6. Topoare miniaturale apar în mediile Coţofeni[1137], Livezile[1138], Schneckenberg[1139], Jigodin[1140].

DESPRE ORIGINE, ARIE DE RĂSPÂNDIRE ŞI PERIODIZARE

ORIGINE

Asupra acestui subiect s-au aplecat de-a lungul timpului o seamă de specialişti. Numai că şi astăzi, ca şi la momentul definirii culturii Glina, cunoştinţele noastre privind originea acestei manifestări sunt încă limitate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Ion Nestor a găsit, în urma analizei ceramicii Glina din aşezarea eponimă, analogii mai ales în mediile central-europene[1141]. În 1934, Dumitru Berciu credea într-o afluire a unei populaţii din aceleaşi regiuni spre ţara noastră, legând manifestarea "culturaliceşte" de Apus[1142]. Ulterior, în 1961, atenţia aceluiaşi arheolog se va îndrepta spre est şi sud-est, el considerând cultura Cernavoda ca o expresie Protoglina[1143]. În urma investigaţiilor de la Crivăţ[1144], vorbeşte apoi de identificarea în structura culturii Glina a unor importante elemente ale culturii Cernavoda, "care a participat la geneza" ei.

În opinia multor specialişti, la naşterea culturii a contribuit un fond local, care în viziunea unora era de tradiţie Gumelniţa finală[1145], la care s-au adăugat elemente alogene. Actualul stadiu de cercetare nu ne mai permite a susţine contribuţia nemijlocită a culturii Gumelniţa. Distanţa temporală dintre cele două culturi este apreciabilă, iar pe de altă parte, cercetările arheologice au demonstrat că între ele se interpun, în acelaşi spaţiu geografic, cronologic şi cultural, alte manifestări ca Cernavoda I, III (parţial) şi II. În acest context, Mircea Petrescu-Dîmboviţa relevă contribuţia la naşterea culturii Glina a culturilor Folteşti II (după alţi autori Cernavoda II), sesizabilă mai ales prin ornamentul ceramicii, dar şi Cernavoda I, în special în domeniul utilajului litic, la care se adaugă şi influenţele *Trichterbecher*[1146]. În schimb, aportul culturii Cernavoda III este contestat, ea fiind văzută ca o dezvoltare din trunchiul Gumelniţa-Cernavoda I, fiind de sesizat şi anumite influenţe Troia I târzii[1147]. Totuşi, Petre Roman nu a exclus o parţială contemporaneitate între sfârşitul culturii Cernavoda III şi începutul culturii Glina, fapt eventual confirmat de unele forme de vase şi elemente de decor (canelura)[1148]. Însă, după acelaşi autor, cultura Cernavoda II[1149] a fost cel mai important factor cultural, din care s-a alimentat cultura Glina. Ipoteza aceasta va fi acceptată şi de alţi arheologi care s-au ocupat cu această temă[1150].

Cercetările din ultimii ani au arătat că nu trebuie neglijată contribuţia culturală şi, probabil etnică, a orizontului Zimnicea-Mlăjet, care s-a manifestat pe principalele artere acvatice (mai puţin Argeşul ?) ale Munteniei[1151]. Acest orizont, ai cărui purtători au venit după cea mai mare probabilitate din sud, fiind însă alteraţi şi de elemente estice (o parte a mormintelor cu ocru ?), a fost sincron cu comunităţile Coţofeni I din vestul Munteniei[1152] şi cu descoperirea de tip Cătelu Nou[1153]. Dacă influenţele Coţofeni I la naşterea Glinei sunt ca şi inexistente, Cătelu Nou (după Valeriu Leahu Folteşti II) a jucat, aşa cum am amintit deja, un rol important.

Concluzionând, putem afirma că originea culturii Glina rămâne încă parţial învăluită în necunoaştere şi nu este exclus, ca între manifestările culturale citate a fi la geneza ei şi ea să mai fi interpus o etapă intermediară care "ne scapă pentru un moment" [1154].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ARIE DE RĂSPÂNDIRE

Manifestările Glina din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare nu pot fi judecate izolat de ceea ce s-a petrecut în întreaga aria de răspândire a culturii. Cei care s-au aplecat asupra problemei difuziunii[1155] acestui fenomen complex, au sesizat că tocmai zona supusă analizei în lucrarea noastră este aceea unde, pentru prima dată, îşi fac apariţia comunităţile Glina[1156]. Astfel, printre punctele cu materiale din prima etapă, se numără şi aşezările de la Bucureşti-*Ciurel*-niv.I, Bucureşti-*Glina*[1157] şi, probabil, Bucureşti-*Cătelu Nou*[1158], Bucureşti-*Mihai Vodă*[1159]

De-a lungul întregii evoluţii ale culturii, mai puţin în ultima fază (după periodozarea lui Petre Roman), râurile Argeş, Dâmboviţa, Colentina, Sabar, Glavacioc, Câlniştea, Ialomiţa şi afluenţii lor vor constitui regiunea unde vieţuiesc cu toată intensitatea comunităţile Glina[1160].

Cercetările vechi şi mai ales cele din ultima vreme aduc noi dovezi, care contribuie la întregirea imaginii privind amploarea teritorială pe care a luat-o manifestarea în cauză. Astăzi este evident că "graniţa" estică a culturii Glina se opreşte undeva pe valea Mostiştei[1161]. Exemple, care confirmă această constatare, sunt descoperirile de la Sărulești, Măgureni, Chirnogi-*Grădiştea Făurei*[1162]. Interesant este că punctele respective au adăpostit materiale Glina din prima secvenţă a perioadei clasice. Tot acesteia îi aparţin şi puţinele vestigii găsite în sudul Munteniei, dar nu nemijlocit pe linia Dunării.

Cu greu se mai poate susţine astăzi că aceasta ocupa întreaga Muntenie, o parte a sudului Moldovei, ba chiar teritoriul până la Bugul Sudic[1163]. Este evident că estul Munteniei nu oferea în acea perioadă condiţii optime pentru întemeierea unor aşezări (semi-)stabile. Tot atât de adevărat este şi faptul că, descoperiri recente încep să umple golurile în cunoaştere privind comunităţile BT din sudul Moldovei, în acest context nu mai este "nevoie" de prezenţa purtătorilor culturii Glina în această regiune.

Aşa cum am văzut, în răstimpul în care comunităţile Glina au populat o parte a Munteniei, ele evită a se aşeza direct pe malul Dunării. Ulterior, cu roirea lor spre vest, cu ocuparea graduală a teritoriului dintre Olt şi Porţile de Fier, este atinsă, nemijlocit, cu putere şi linia fluviului[1164]. Nu este exclus ca anumite grupuri să fi trecut Dunărea, fapt ce ar explica prezenţa unor complexe arheologice din Bulgaria - Hârlec, Lovec, Dolno Sahrane ş.a. -, care, mai nou, sunt atribuite culturii Glina[1165].

Cel mai probabil, grupuri pre-glinoide sau glinoide din prima fază (?) vor fi trecut spre nord Carpaţii Meridionali, aducându-şi contribuţia la dezvoltarea culturii Schneckenberg[1166]. Petre Roman arăta că "procesul de formare al culturii Schneckenberg nu poate fi,..., independent de acela al culturii Glina"[1167], dar această constatare, nu ne poate permite a fixa graniţa de nord a ariei de răspândire a

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

culturii Glina undeva în Transilvania de Sud-Est şi Central-Estică[1168]. Graniţa cea mai probabilă era la poalele sudice ale Carpaţilor Meridionali. Posibil ca grupuri Glina din Oltenia să fi forţat, de asemenea, linia munţilor şi să fi pătruns în sud-vestul Transilvaniei.

Porţile de Fier se pare că au constituit extremitatea vestică detectabilă astăzi pe cale arheologică a spaţiului populat de triburile Glina. Cercetările arheologice din Banat au demonstrat că purtătorii acestei culturi nu au pătruns în acea regiune geografică. Desigur, nu este improbabil ca unele grupuri răzleţe să fi luat calea dincolo de munţi. Totuşi, până în prezent, posibilele urme ale acestora n-au fost sesizate[1169].

Analiza răspândirii vestigiilor culturii Glina, dovedeşte că aceasta a avut în Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare zona ei de nucleu. Aici evoluează comunităţile din primul moment atestat arheologic şi până în a doua secvenţă a perioadei clasice (Glina III). Este posibil ca această ultimă etapă să fie, eventual, contemporană (?), posibil numai parţială, cu manifestările de tip Odaia Turcului şi orizontul cu morminte în cistă din Muntenia şi cu Glina IV din Oltenia.

PERIODIZARE

Săpăturile efectuate de Ion Nestor în *tell*-ul de la Glina[1170], nu îi vor permite să constate mai multe faze în evoluţia acestei culturi în aşezarea eponimă. Situaţia este confirmată şi de investigaţii făcute în aceiaşi aşezare[1171], în 1943, de Mircea Petrescu-Dîmboviţa. Nici cercetările din puncte cu vestigii Glina din Oltenia[1172] nu au oferit date în plus. Îndeobşte, deoarece majoritatea arheologilor au acceptat ipoteza unităţii culturii Glina-Schneckenberg, descoperirile de la sud de Carpaţi au fost, în general, raportate la fazele, iniţial după Prox A-B-C, iar apoi după Bichir A-B, ale manifestării din sud-estul Transilvaniei.

Dumitru Berciu va încerca, aşa cum am menţionat deja în subcapitolul *Origine*, să acrediteze ideea, fără a avea argumente, că cultura Cernavoda II trebuie considerată un fenomen cultural Protoglina[1173]. Petre Roman[1174] va demonstra, ulterior, imposibilitatea acestei filiaţii.

Investigaţiile de la Bucureşti-*Ciurel* (după anul 1956) au permis descoperirea a două nivele de locuire, din care cel inferior, după aspectul ceramicii, părea că aparţine unei faze mai vechi a culturii Glina, socotită atunci de Sebastian Morintz[1175] contemporană culturii Schneckenberg A. În schimb, ceramica din nivelul superior avea caracteristicile - forme şi, mai ales, decorul - Glinei clasice, şi, în consecinţă, a fost paralelizată cu Schneckenberg B.

Publicând date mai ample despre mormintele tumulare de la Verbiţa din Oltenia, Dumitru Berciu le atribuie unui orizont Protoglina[1176], în care identifica elemente estice şi nord-estice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

În 1962, Gheorghe Bichir[1177] va împărți cultura Glina în două faze: Mihai Vodă și Fundeni, corespunzând fazelor A, respectiv B, ale culturii Schneckenberg.

Existența unei faze arhaice a culturii primește o nouă confirmare în 1960, când Valeriu Leahu a descoperit la București-*Cățelu Nou* un bordei și o groapă menajeră ce adăpostea o ceramică de factură primitivă în raport cu cea cunoscută, clasică, a culturii[1178]. În același punct, dar fără să suprapună stratigrafic așezarea anterioară, vor fi cercetate mai târziu (1963) și un bordei și o groapă menajeră aparținând perioadei clasice a Glinei[1179].

Dumitru Berciu va ridica numărul fazele la trei:"Astfel, cercetările de la Crivăț au dus la identificarea unei așezări fortificate, aparținînd comunităților cu cultură Glina...Cele trei niveluri ale stratului de cultură corespund cu trei faze cultural-cronologice..." [1180]. Din păcate, argumentele, care l-ar fi îndreptățit să susțină această periodizare, nu au fost publicate. Cercetările ulterioare de la Crivăț, ale căror rezultate, de asemenea, nu au văzut lumina tiparului, nu au dus la confirmarea aceastei periodizări. Așezarea de aici, cu cele două (după Emil Moscalu) sau trei (după Dumitru Berciu) nivele de locuire, aparține în totalitate perioadei clasice a culturii Glina.

Reluarea, în 1969, a săpăturilor în stațiunea eponimă a culturii, a dus la surprinderea a două nivele de locuire, din care cel mai vechi conținea atributele fazei incipiente în evoluția acestei manifestări[1181].

În sinteza sa, dedicată culturii Glina, Petre Roman, relevă existența mai multor nivele de locuire în diferitele așezări din Muntenia (București-*Glina*, București-*Ciurel*, Crivăț) și Oltenia (Braneț), ceea ce ar sugera o eventuală posibilitate de periodizare, dar, în opinia sa, materialele sunt încă insuficiente[1182].

Ulterior, ca urmare a rezultatelor săpăturilor de la Govora Sat-*Runcuri* (în anul 1977), același arheolog, vorbește de "o etapă distinctă (etapa Govora-Runcuri), în evoluția grupei Glina, sincronă (?) descoperirilor de caracter Schneckenberg B de la sud de Carpați (Năeni, Monteoru ?)" [1183]. Ba mai mult, fără a le numi direct o etapă, se amintește și de "descoperirile Glina tîrzii, de tip Verbița și Ostrovul Corbului" [1184].

În 1985 se revine, explicit, asupra cercetărilor de la Govora Sat-*Runcuri* și, implicit, a problemei periodizării culturii Glina[1185]. Constatând că descoperirile din stațiunea respectivă nu sunt singulare, ele apărând mai ales în Oltenia (Bârsești, Călina), dar și în Muntenia (Valea Calului, Odaia Turcului), se reiterează concluzia existenței unei etape distincte în evoluția culturii Glina[1186].

Inițial, Petre Roman a crezut că faza a III-a a fost sincronă cu Makó și Nyirség[1187]. Ulterior, cercetările de la Ostrovul Corbului vor demonstra că, de fapt, ultima faza, a IV-a (Ostrovul Corbului), a fost contemporană cu manifestările Makó, Nyirség și Vinkovci-Somogyvár[1188]. A fost emisă și ipoteza că, așezarea de aici trebuie plasată pe același palier cronologic cu Monteoru IC4c și aspectul Odaia Turcului[1189].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Gheorghe Petre-Govora consideră că cultura Glina se manifestă în Oltenia prin trei etape[1190]: timpurie, clasică şi de tranziţie spre începutul Bronzului Mijlociu.

Sintetizând datele cu referire la periodizarea culturii Glina, Petre Roman va arăta că: "Pe temeiuri de stratigrafie verticală şi orizontală, evoluţia culturii Glina din zona Bucureşti a fost divizată în două faze: faza Mihai Vodă (...) şi faza Fundeni. Pe plan general, rezultă însă că în aria de formare a acestei culturi trebuie să fi existat cel puţin trei faze: I de cristalizare; II clasică, aceea pe care o găsim în cele mai multe aşezări din Muntenia şi care, în dreapta Oltului, suprapune aşezări Coţofeni II (Braneţ). Această ază are o evoluţie mai îndelungată, pe parcursul fazelor Coţofeni II şi III (a, b). Descoperirile de la Odaia Turcului, puse în concordanţă cu cele din nord-estul Olteniei, ne indică existenţa încă a unei faze (a III-a) care este sincronă fazei Coţofeni IIIc, culturii Vučedol tîrzie, Schneckenberg B şi este mai veche decît Monteoru IC4" [1191].

În opinia unora, această împărţire este logică, dar îi lipsesc încă argumentele foarte clare tipologico-stratigrafice ale ceramicii[1192]. Această afirmaţie îşi păstrează şi astăzi parţial valabilitatea, numai că atât în ceea ce priveşte stratigrafia (fie ea verticală, mai puţin, dar, în special, orizontală) unor aşezări, cât şi anumite elemente ale ceramicii (forme de vase şi decorul) oferă, deocamdată, destule jaloane pentru a accepta această periodizare. Desigur, în ceea ce priveşte ceramica, aceasta, în afara celei din faza timpurie şi finală, se constată în etapele II şi III o uimitoare unitate de forme şi elemente de decor. Dar, aşa cum afirmam şi cu alt prilej[1193], faza Govora Sat-*Runcuri*, a cărei prezenţă a fost surprinsă nu numai în nordul Olteniei şi nord-vestul Munteniei, ci şi în centrul acestei din urmă regiuni (la Mihăileşti-*Tufa* şi Varlaam), dovedeşte, cum temeinic a arătat pe baza analizei unor influenţe în ceramică Petre Roman, un nou şi distinct moment în evoluţia culturii. Considerăm, că aceste două etape trebuie socotite ca expresia clasică a Glinei şi, în consecinţă, în opinia noastră, trebuie să vorbim pentru întregul areal de răspândire a culturii de o perioadă de *început* (după Petre Roman, *etapa I*), *clasică* (*etapa II* şi *III*) şi *finală* (*etapa IV*).

Pentru Bazinul Argeşului şi Ialomiţei Superioare dovezile arheologice se mărginesc la fazele arhaică, cu descoperiri la Bucureşti-*Mihai Vodă*, Bucureşti-*Ciurel* (nivelul I), Bucureşti-*Glina* (nivelul I), Bucureşti-*Cătelu Nou* (complexele identificate în 1960), şi clasică. În prima secvenţă a acesteia sunt de inclus majoritatea punctelor cu vestigii Glina (Bucureşti-*Cătelu Nou* - complexele identificate în 1963, Bucureşti-*Ciurel* - nivelul II, inclusiv urmele cercetate în 1994, Bucureşti-*Roşu* - ambele complexe A şi B, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Bucureşti-*Fundeni*, Greci, Crivăţ, Văcăreşti, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*, Căscioarele-*Cătălui*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei* etc.). Aşezările de la Mihăileşti-*Tufa*, Varlam, Valea Calului - nivelul III, Odaia Turcului - nivelul Glina superior, trebuie socotite ca aparţinând celei de a doua secvenţe (faza a III-a = Govora Sat-*Runcuri*) a perioadei clasice a culturii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Unul din neajunsurile periodizării, în actualul stadiu de cercetare, este acela că, încă nu putem şti dacă faza Govora Sat-*Runcuri* a cuprins întreaga arie de răspândire a Glinei, dacă aşezările acestei faze "înlocuiesc" pe celei ale fazei a II-a. Suntem de părere că o seamă de aşezări din ultima fază (IV) au funcţionat în Bazinul Argeşului şi Ialomiţei Superioare simultan cu cele ale fazei a III-a. Problema, care se pune în continuare, este cea dacă se poate admite că cel puţin o parte dintre aşezările perioadei "clasice" (fazele II şi III) sunt contemporane, măcar parţial, cu aspectul Odaia Turcului, orizontul mormintelor în cistă şi Glina IV din Oltenia.

NOTE

1 De exemplu: Machnik (1991) 9-42.
2 Schuster (1996) 12-17.
3 Roman (1976c) 28; Schuster (1995b) 129-132; Băjenaru (1995) 182-184.
4 Schuster, Popa (1995) 42.
5 Schuster, Popa (1995) 43
6 Schuster, Popa (1995) 42.
7 Schuster, Popa (1995) 41.
8 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
9 Schuster, Popa (1995) 42.
10 Periegheză C. Schuster-1987.
11 Cantacuzino, Morintz (1968) 7.
12 Ulanici, Trohani (1975) 77-99; Ulanici (1978) 81-83; Ulanici (1979) 9-26.
13 Perigheză M. Nica, T. Zorzoliu, C. Schuster-1993.
14 Negru (1994) 61-62.
15 Negru (1994) 73.
16 Schuster (1992) 35-41; Schuster, Popa (1995) 20-23.
17 Schuster, Popa (1995) 23-26; vezi şi: Schuster (1995) 53-63.
18 Schuster, Popa (1995) 26-28.
19 Schuster, Popa (1995) 28-30.
20 Schuster, Popa (1995) 42.
21 Schuster, Popa (1995) *loc cit.*
22 Schuster, Nica (1995) 114-122.
23 Periegheză C. Schuster-1987.
24 Şerbănescu, Trohani (1978) 26-27.
25 Schuster, Popa (1995) 43.
26 Roman (1996) 1-33 cu bibliografia mai veche.
27 Nestor (1933) 226-259.
28 Berciu (1935) 15 sqq.
29 Schuster, Popa (1995) 43.
30 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 9-45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

[31] Berciu (1966), 534-535.
[32] Informaţie primită cu amabilitate de la domnişoara Nona Palincaş, căreia îi mulţumesc şi pe acestă cale.
[33] Tudor (1982) 59-75; Tudor (1983) 108-111.
[34] Moscalu-Beda (1979) 368.
[35] Nestor (1933) *loc cit.*
[36] Morintz (1959) 764-771.
[37] Tudor (1982) 59-75; Tudor (1983) 108-111.
[38] Schuster (1992) 35-41; Schuster, Popa (1995) 20-23.
[39] Schuster, Popa (1995) 23-26; vezi şi: Schuster (1995) 53-63.
[40] Schuster, Popa (1995) 26-28.
[41] Schuster, Popa (1995) 28-30.
[42] Termenul german -Weiler- exprimă cel mai bine forma de habitat folosită de purtătorii culturii Glina.
[43] Nanu (1989) 37-54.
[44] Petre-Govora (1995) 29.
[45] Roman (1976c) 28. Domnul P. Roman ne-a oferit şi alte informaţii, pentru care îi mulţumim.
[46] Roman (1976b) 14.
[47] Ciugudean (1996) 80.
[48] Rotea (1993) 75; Ciugudean (1996) 96-100.
[49] Ciugudean (1996) 101.
[50] Ciugudean (1996) 111.
[51] Tasić (1984) 15-19; Machnik (1991) 131-132.
[52] Gabor (1984) 126-127; Machnik (1991) *loc cit.*
[53] Roman (1976c) 28.
[54] Comşa (1991) 21-22.
[55] Machnik (1991) 14.
[56] Schuster (1995b) 130-131.
[57] Roman (1976c) *loc cit.*
[58] Nu întotdeauna se poate face distincţia clară dintre ceea ce este un bordei şi ceea ce este un semibordei. Investigarea unor astfel de complexe arată că factorii externi - eroziunea naturală, intervenţiile umane ulterioare - pot schimba sau altera fizionomia unui complex de acest gen. Pe de altă parte, nu poate fi neglijată subiectivitatea arheologului în interpretarea rezultatelor cercetării.
[59] Berciu (1966) 531.
[60] Sandu (1992a) 165.
[61] Comşa (1991) 21 şi fig. 2.
[62] Leahu (1963) 21; Leahu (1965) 24-25.
[63] Morintz, Rosetti (1959) 22.
[64] Turcu (1976) 41- 42 şi fig. 1 *(Planul cercetărilor).*
[65] Turcu (1981) 226 sq.; Turcu (1992) 145.
[66] Rosetti (1932) 10 şi fig. 13.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

67 Constantiniu-Panait (1963a) 304.
68 Bichir (1983) 58.
69 Nanu (1989) 37-38.
70 Chicideanu-Gherghe (1983) 103.
71 Schuster, Nica (1995) 115.
72 Berciu (1966) 531.
73 Constantiniu-Panait (1963a) 302.
74 Constantiniu-Panait (1963a) *loc cit.*
75 Leahu (1963) 21.
76 Turcu (1976) 41-42.
77 Comşa (1991) 21 şi fig. 2.
78 Sandu (1992a) 168.
79 Schuster, Nica (1995) 115.
80 Bichir (1983) 58.
81 Turcu (1992) 145 şi fig. 1.
82 Negru-Schuster (1997).
83 Chicideanu-Gherghe (1983) 103.
84 Leahu (1965) 24-25 şi fig. 9.
85 Rosetti (1932) *loc cit.*
86 Comşa (1991) 21.
87 Leahu (1965) 21.
88 Leahu (1965) *loc cit.*
89 Leahu (1965) 24-25 şi fig. 9.
90 Negru-Schuster (1997).
91 Comşa (1991) *loc cit.*
92 Berciu (1966) *loc cit.*
93 În opinia autorilor săpăturilor, aşezarea Glina de aici aparţine fazei a III-a a culturii Glina: cf. Schuster, Nica (1995) 115.
94 Despre migrarea comunităţilor Glina spre Oltenia vezi: Roman (1976c) 37 sqq.; Roman (1984) 267; Roman (1985) 295; Roman (1985a) 116-122; Petre-Govora (1986) 154-155 = Petre-Govora (1995) 22 sqq.: Împărţirea în trei etape a prezenţei comunităţilor Glina în Oltenia -făcută de autor - ni se pare forţată; Schuster (1992b) 7-9; Schuster (1994) 63 sqq.
95 Leahu (1965) 25.
96 Tasić (1984) 17-18.
97 Schuster, Nica (1995) *loc cit.*
98 Constantiniu-Panait (1963a) 302 şi fig. 1
99 Nanu (1989) pl. 1.
100 Turcu (1976) fig. 1.
101 V. şi compară fig. 2 la Leahu (1963), respectiv fig. 2 la Leahu (1965).
102 Turcu (1976) 41- 42.
103 Constantiniu-Panait (1963a) *loc cit.*
104 Eibl-Eibesfelldt (1995) 66.
105 Roman (1976b) 15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

106 Ciugudean (1996) 101.
107 Ciugudean (1996) 80.
108 Nestor (1933) 228 sqq.; Petrescu-Dâmboviţa (1944) 66; Comşa (1991) 21.
109 Morintz, Cantacuzino (1959) 633.
110 Ulanici (1978) 81; Uĺanici (1979) 9.
111 Berciu (1966) 531.
112 Tudor (1982) 60; Tudor (1983) 108.
113 Schuster (1992) 35; Schuster, Popa (1995) 21.
114 Schuster (1995) 53; Schuster, Popa (1995) 24.
115 Schuster, Popa (1995) 27.
116 Schuster, Popa (1995) 29.
117 Nanu (1989) 37.
118 Cantacuzino-Trohani (1979) 262 şi fig. 5/2 (L. 1 şi 2).
119 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 14, 18-19.
120 Ulanici (1975) 58-59; Ulanici (1976) 51; Ulanici (1979a) 27; Ulanici (1981) 20; Ulanici (1983) 23.
121 Schuster, Nica (1995) 115.
122 Schuster (1992) 35; Schuster, Popa (1995) 21.
123 Schuster, Popa (1995) 27 şi 29.
124 Ulanici (1979) 9.
125 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) *loc cit.*
126 Roman (1985) 280.
127 Informaţie oferită cu amabilitate de P. Roman.
128 Nanu (1989) 38.
129 Ulanici (1975) 58; Ulanici (1981), 20.
130 Ulanici (1983) 23.
131 Ulanici (1981) 20.
132 Schuster, Popa (1995) 27.
133 Schuster, Popa (1995) 29.
134 Schuster, Popa (1995) 21; V. şi Schuster (1992) 35.
135 Tudor (1982) 60; Tudor (1983) 108.
136 Nestor (1933) 228.
137 Berciu (1966) 531.
138 Ulanici (1975) 58.
139 Nanu (1989) *loc cit.*
140 Ulanici (1983) 23.
141 Tudor (1983) 108. V. şi Tudor (1982) p. 60.
142 Berciu (1966) 531.
143 Tudor (1982) *loc cit.*
144 Ulanici (1979) 9.
145 Nanu (1989) pl. 1 (S 3, L 1).
146 Schuster, Popa (1995) 21.
147 Schuster, Popa (1995) 27.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

148 Schuster, Popa (1995) 29.
149 Ulanici (1981) 20; Ulanici (1983) 23.
150 Schuster, Nica (1995) 115.
151 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 19.
152 Nestor (1933) *loc cit.*
153 Schuster, Nica (1995) 18.
154 Schuster, Popa (1995) 29.
155 Ulanici (1975) 58 sq.
156 E. Tudor aduce în discuţie şi posibilitatea ca locuinţele de suprafaţă să se fi sprijinit pe tălpici din lemn (1982), 60.
157 Ulanici (1981) 20.
158 Schuster, Popa (1995) 27.
159 Schuster, Popa (1995) 29.
160 Tudor (1982) *loc cit.*
161 Ulanici (1983) 23.
162 Schuster, Popa (1995) 27.
163 Nanu (1989) 38 şi pl. 1, 2, 5.
164 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 19.
165 Nanu (1989) 38.
166 Mulţumim şi pe aceasta cale domnilor Valeriu Sîrbu (Muzeul Judeţean Brăila) şi Done Şerbănescu (Muzeul Oltenita), care au fost prezenţi pe şantierul arheologic Căscioarele, care mi-au oferit cu gentileţe informaţii suplimentare cu privire la descoperirea Glina de acolo.
167 Roman (1976b) 15.
168 Rotea (1993) 75.
169 Ciugudean (1996) 101.
170 Prox (1941) 14.
171 Bichir (1962a) 89.
172 Székely (1957) 157.
173 Roman, Pál, Csába (1973) 562.
174 Ciugudean (1996) 80.
175 Tasić (1984) 17-18.
176 Negru-Schuster (1997).
177 Tudor (1983) 108.
178 Leahu (1963) 21; Leahu (1965) 25.
179 Sandu (1992) 165.
180 Bichir (1983) 58.
181 Schuster, Popa (1995) 21.
182 Schuster (1995) 53; Schuster, Popa (1995) 24.
183 Schuster, Popa (1995) 27.
184 Schuster, Popa (1995) 29.
185 Cantacuzino-Trohani (1979) 262.
186 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 14, 18.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

187 Schuster, Nica (1995) 115.
188 Leahu (1963) 21.
189 Schuster, Popa (1995) 27.
190 Schuster, Popa (1995) 29.
191 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 18.
192 Leahu (1965) 25.
193 Cantacuzino-Trohani (1979) 262 (Gr. 2).
194 Bichir (1983) 58.
195 Schuster, Nica (1995) 115.
196 Turcu (1992) 145-146.
197 Schuster (1995), 53.
198 Schuster, Nica (1995) 115.
199 Schuster, Popa (1995) 27.
200 Este foarte greu a aprecia cu exactitate, dacă ceea ce consideram noi resturi menajere, erau rezultatul vieţii cotidiene sau al unei curăţiri rituale (legate de anumite anotimpuri - primăvara ?- sau momente din viaţa comunităţii sau unei familii - moarte ? naştere ? căsătorie ?) a locuinţelor sau altor spaţii anume.
201 Cantacuzino-Trohani (1979) 262.
202 Bichir (1983) 58.
203 Iniţial, datorită inventarului, am considerat-o greşit menajeră: Schuster, Popa (1995) 29. O analiză mai atentă, care a ţinut seama de toţi factorii (poziţie, formă, mod de construcţie), ne-a permis o nouă şi corectă interpretare.
204 Schuster, Popa (1995) 29.
205 Leahu (1963) 21.
206 Leahu (1965) fig. 2.
207 Ulanici (1979) 9.
208 Tudor (1983) *loc. cit.*
209 Nanu (1989) *loc. cit.*
210 Schuster, Popa (1995) 21.
211 Schuster, Popa (1995) 27.
212 Schuster, Popa (1995) 29.
213 Ulanici (1981) 20; Ulanici (1983) 23.
214 Petre-Govora (1995) 26.
215 Petre-Govora (1995) 29.
216 Petre-Govora (1995) 30.
217 Schuster, Nica (1995) 114.
218 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 19.
219 Schuster, Popa (1995) 27.
220 Schuster, Popa (1995) 29.
221 Petrescu-Dâmboviţa (1944) 66.
222 Nanu (1989) pl. 1.
223 Ulanici (1979a) 27 şi fig. 3; Ulanici (1981) 20; Ulanici (1983) 23.
224 Schuster, Nica (1995) fig. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

225 Schuster, Popa (1995) 29.
226 Ulanici (1976) 49 (vatra din L 7 are diametrul de 0,75 m, iar cea din L 9 de 1,00 m). 51 (vatra din L 4 are diametrul de 1,00 m, cea din L 6 de 1,50 m, iar cele din L 5 şi L 8 de 1,00 m).
227 Tudor (1983) 108.
228 Schuster, Popa (1995) 27.
229 Schuster, Popa (1995) 29.
230 Ulanici (1979) 9.
231 Ulanici (1976) 51; Ulanici (1979a) 27.
232 Ulanici (1976) 51. La p. 49, referindu-se la locuinţele nr. 7 şi 9, autorul subliniază că sub vetrele de foc ale acestora s-au găsit grupate fragmente ceramice ale culturii Coţofeni.
233 Ulanici (1976) *loc cit.*
234 Schuster, Nica (1995) fig. 3.
235 Ulanici (1976) 50-51.
236 Vezi spre exemplu: Greci: Ulanici (1979), 9, Braneţ: Ulanici (1979a) 27, Schitu-*La Conac,* Schitu-*Gaura Despei,* Drăgăneşti-Olt etc.
237 Schuster, Popa (1995) 27.
238 Ulanici (1979) 27.
239 Despre cărucioarele şi rotiţele în miniatură, vezi printre alţii: Schuster, (1996c) 117-137.
240 Nestor (1933) *loc cit.*
241 Eliade (1995) 53.
242 Deosebit de interesante ni s-au părut în acest context opiniile Egenter (1992) 157, 159.
243 Roman (1976c) 28.
244 Schuster, Popa (1995) 27.
245 Schuster, Popa (1995) 39 (L 1).
246 Notabile sunt reconstituirile efectuate în Germania, cf. capitolul *Bauen und Siedeln* din volumul *Experimentelle Archäologie in Deutschland,* Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Beiheft 4, 1990, p. 22-78.
247 Morintz-Rosetti (1959) 21 (ţest) şi fig. 5/2: abia la explicaţia în limba franceză a ilustraţiei aflăm că piesa provine de la Bucureştii Noi; Roman (1976c) 32 şi fig. 4/12: menţionează descoperirea, fără să-i indice locul de proveniență precis.
248 Vezi printre alţii: Comşa, Schuster (1995) 280-281.
249 Mormântul găsit în locuinţa de la Căscioarele nu constituie un exemplu vizavi de acest subiect.
250 Roman (1976c) 28. Domnul P. Roman ne-a oferit şi alte informaţii, pentru care îi mulţumim; Petre-Govora (1995) 29.
251 Roman (1976b), 14-15.
252 Andriţoiu, Mariş (1989) 233-234.
253 Nicolăescu-Plopşor, Păunescu, Pop (1962) 117-118.
254 Ciugudean (1996) 80.
255 Morintz-Rosetti (1959) 22.
256 Roman (1976c) 33, 35.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

257 Petrescu-Dîmboviţa (1996) 195.
258 Nanu (1989) 38 şi pl. 1, 2, 5.
259 Băjenaru (1995) 183.
260 Perianu, Udrescu (1989) 57.
261 Perianu, Udrescu (1989) 61.
262 Perianu, Udrescu (1989) 60-62 şi Tabelul 4.
263 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 19.
264 Petre-Govora (1995) 23 şi fig. 5/4.
265 Berciu, Roman (1984) 15-21.
266 Păunescu (1970) 70, când vorbeşte de descoperirea unui "număr destul de important de obiecte de piatră", se referă la întregul complex Glina-Schneckenberg: Păunescu (1970) 69-71.
267 Despre aşezările Glina vezi: Schuster (1996) 12-17.
268 Păunescu (1970) 69-71.
269 Roman (1976c) 28.
270 Machnik (1991) 26, 28.
271 Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 91 sqq.
272 Schuster-Munteanu (1995) 79-83.
273 Petre-Govora (1995) 33.
274 Problema materiei prime privind piesele cioplite a fost larg dezbătută de: Păunescu (1970) 83-89.
275 Păunescu (1970) 70.
276 Despre această tehnică vezi in extenso: Păunescu (1970) 90 sqq.
277 Asupra acestei greutăţi în stabilirea exactă a funcţionalităţii unor piese de piatră se insistă şi în: Enzyklopädie (1986) 427-429.
278 Păunescu (1970) 94.
279 Păunescu (1970) 100.
280 Constantiniu-Panait (1963a) 303.
281 Schuster, Popa (1995) 30.
282 Despre Vărăşti vezi: Schuster, Popa (1995) 42.
283 Ulanici (1976) fig. 10/7, 11/8-9; Ulanici (1981) fig. 1/1.
284 Păunescu (1970) 203 şi fig. 44/2.
285 Păunescu (1970) fig. 44/9.
286 Schuster (1992) pl. 7/g, i.
287 Schuster, Popa (1995) 28.
288 Ulanici (1976) fig. 10/6, 11/2; Ulanici (1981) fig. 1/2-3, 5, 7, 9, 11.
289 Ulanici (1981) 20.
290 Constantiniu-Panait (1963) 303 şi fig. 3/a.
291 Turcu (1980) 123; Turcu (1981) 229 şi pl. V/8; Turcu (1983) 146.
292 Ulanici (1976) fig. 10/1-5, 11/1, 3-7; Ulanici (1979a) fig. 5/2, 4-11.
293 Constantiniu-Panait (1963a) 303 şi fig. 3/a
294 Turcu (1983) 146.
295 Ulanici (1976) fig. 10/3-5, 11/4-5, 7; Ulanici (1979a) fig. 5/2, 4, 10.
296 Ulanici (1976) fig. 10/1-2, 11/3, 6; Ulanici (1979a) fig. 5/5-6, 8-9, 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

297 Turcu (1980) 123.
298 Păunescu (1970) 203-204 (Anexa a III-a) (şi fig. 44/11-12): denumite de autor plăci subţiri din silex.
299 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI/1.
300 Păunescu (1970) 204 (Anexa a III-a): piesă descrisă de autor ca: "piesă fragmentară lucrată pe o plăcuţă de silex retuşată pe laturile lungi".
301 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/5; Tudor (1983) 108.
302 Petre-Govora (1986) fig. 7/8 =Petre-Govora (1995) fig. 7.
303 Sandu (1992) 168.
304 Păunescu (1970) 203 (Anexa a III-a) şi fig. 45/19.
305 Păunescu (1970) fig. 44/5, 45/20.
306 Păunescu (1970) 203.
307 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/2.
308 Turcu (1976) 41.
309 Schuster (1992) pl. 7/h, j, k.; Schuster, Popa (1995) 21.
310 Păunescu (1970), 204 (Anexa a III-a) şi fig. 44/10.
311 Păunescu (1970) fig. 44/6-7).
312 Păunescu (1970) 204, nota 5.
313 Schuster (1995) fig. 2/g; Schuster, Popa (1995) 24.
314 Schuster, Popa (1995) 28.
315 Schuster, Popa (1995) 29.
316 Schuster, Popa (1995) 30.
317 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 22/5-6.
318 Schuster, Nica (1995) 115.
319 Păunescu (1970) 203.
320 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 22/5-6.
321 Păunescu (1970) *loc cit.*
322 Păunescu (1970) *loc cit.*
323 Păunescu (1970) 204.
324 Păunescu (1970) *loc cit.*
325 Păunescu (1970) *loc cit.*, nota 5.
326 Schuster, Popa (1995) 21.
327 Schuster, Popa (1995) 24.
328 Păunescu (1970) 203.
329 Schuster, Popa (1995) 28.
330 Păunescu (1970) 203.
331 Păunescu (1970) 204.
332 Schuster, Popa (1995) 21.
333 Păunescu (1970) *loc cit.*
334 Schuster, Popa (1995) 29.
335 Păunescu (1970) 203.
336 Schuster, Nica (1995) *loc cit.*
337 Păunescu (1970) *loc cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

338 Schuster (1992) pl. 7/h; Schuster, Popa (1995) 21.
339 Păunescu (1970) *loc cit.*
340 Ulanici (1979a) 27-28 şi fig. 5/1, 3.
341 Păunescu (1970) 203 (Anexa a III-a).
342 Turcu (1980) 123; Turcu (1981) 229 şi pl. V/8.
343 Tudor (1982) 61.
344 Schuster (1995) 54.
345 Schuster (1992) 41.
346 Schuster, Popa (1995) 28.
347 Schuster, Popa (1995) 29.
348 Schuster, Popa (1995) 30.
349 Schuster, Popa (1995) 29.
350 Negru-Schuster (1997).
351 Păunescu (1970) 203 (Anexa a III-a).
352 Păunescu (1970) *loc cit.* ; M. Negru-Schuster (1997).
353 Schuster (1995) 54.
354 Schuster, Popa (1995) 28.
355 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/4.
356 Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 93-94 şi pl. VII/1, 6.
357 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/5.
358 Turcu (1980) 123 şi fig. 2/10.
359 Negru-Schuster (1997).
360 Roman (1985) fig. 8/2.
361 Turcu (1983) 146.
362 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI/7-8, 10.
363 Negru-Schuster (1997).
364 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/6; Tudor (1983) 108.
365 Ulanici (1979a) 28; Ulanici (1981) fig. 2/1-2.
366 O analiză parţială a acestui tip de unealtă/armă a fost făcută de Schuster, Munteanu (1995) 79-83.
367 Roman (1976c) 28 şi fig. 2/2-3.
368 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/9.
369 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI/12; Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 91 sqq.
370 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/7, 11; Tudor (1983) 108.
371 Bichir (1983) 58 şi fig. 8/2-3.
372 Roman (1976c) 28 şi fig. 2/1.
373 Ulanici (1975) pl. 2/2; Ulanici (1981) fig.2/3.
374 Roman (1985) fig. 8/1; v. şi Petre-Govora (1986) 158.
375 Petre-Govora (1995) 33 şi fig. 1/1a-b.
376 Schuster, Nica (1995) 115.
377 Berciu (1953) 635 şi pl. XII/B.
378 Berciu (1939) 250 şi fig. 109.
379 Despre acest tip de unealtă/armă vezi: Schuster, Munteanu (1995) 79-80.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

380 Roman (1976c) fig. 2/2.
381 Schuster, Munteanu (1995) fig. 1/b.
382 Bichir (1983) fig. 8/2 (?)-3
383 Ulanici (1981) fig.2/1.
384 Despre acest topor: Schuster, Munteanu (1995) 80.
385 Schuster, Munteanu (1995) fig. 1/c.
386 Tudor (1982) fig. 6/7.
387 Despre acest tip vezi: Schuster, Munteanu (1995) 80-81.
388 Schuster, Munteanu (1995) fig. 1/a.
389 Schuster, Nica (1995) 115.
390 Despre acest tip de topor vezi: Schuster, Munteanu (1995) 81.
391 Roman (1976c) fig. 2/1.
392 Despre acest tip vezi: Schuster, Munteanu (1995) *loc cit.*
393 Roman (1976c) fig. 2/3.
394 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/12 a-b; Roman (1976c) 28; Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 94 şi pl. III/a-c.
395 Acest tip de topor a fost analizat printre alţii de: Berciu (1939), 89-90; Petre-Govora (1995) 33.
396 Ulanici (1975) pl. 2/2; Ulanici (1981) fig. 2/3.
397 Petre-Govora (1995) fig. 1/1a-b.
398 Berciu (1953) 635 şi pl. XII/B,1-4.
399 Petre-Govora (1995) fig. 1/2
400 Petre-Govora (1995) 33.
401 Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 94; Schuster, Munteanu (1995) 81, 83.
402 Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 94 şi pl. V.
403 Popescu-Rosetti (1959) fig. 1/5. Este dificil a aprecia dacă topoarele descoperite aici (fig. 1/1-5) aparţin cu adevărat culturii Glina.
404 Păunescu (1970) 203 nota 3.
405 Negru-Schuster (1997).
406 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI/11.
407 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/9; Tudor (1983) 108.
408 Tudor (1972) fig. 7/2.
409 Morintz-Rosetti (1959) pl. XVI/3; Boroneanţ, Boroneanţ (1992) 99 şi pl. IV.
410 Ulanici (1976) fig. 12/1.
411 Păunescu (1970) 67.
412 Păunescu (1970) 71-72.
413 Andriţoiu (1989) 48; Andriţoiu (1992) 25.
414 Ciugudean (1996) 91.
415 Ciugudean (1996) 99.
416 Cu privire la piesele din silex citäm pe Schütz, Tillmann, Weiner, Rieder, Unrath (1990) 232-256; Paulsen (1990) 279-282; iar vizavi de piesele de piatră şlefuită amintim pe Böhm-Pleyer (1990) 257-262; Weiner (1990) 263-272; Meier (1990) 273-278.
417 Păunescu (1970) 70.
418 Păunescu (1970) 71.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

419 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 279.
420 Machnik (1991) 39.
421 În categoria aceasta de piese unicat putem include eventual topoarele de la Retevoieşti-*Cotul Măţuşii* şi cel găsit undeva în Oltenia.
422 Păunescu (1970) 67, 201 şi fig. 42/8.
423 Păunescu (1970) 70, 205 şi fig. /1-6, 9-10.
424 Ciugudean (1996) 107 şi fig. 71/6.
425 Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) 156-157 şi pl. VI/1-4, 76/3-5, 77/1-5.
426 Dergacev (1994) fig. 2, 5-6; Manzura, Sava (1994) fig. 9/12.
427 Dergacev (1994) fig. 3.
428 Dergacev (1994) fig. 6/1.
429 Dergacev (1994) fig. 7/ 1-2. Vezi şi Machnik (1991) fig. 10/14.
430 Séfériades (1986) 297-298.
431 Machnik (1991a) fig. 3/18-19.
432 Manzura, (1994a) fig. 2/8; Manzura, Sava (1994) fig. 2/8.
433 Manzura, Sava (1994) fig. 6/13. Vezi şi Manzura (1994) fig. 5/10.
434 Păunescu (1970) 71.
435 Roman (1976b) pl. 9/3-5, 8; 10/2, 7, 9.
436 Prox (1941) pl. 1/8.
437 Ciugudean (1996) fig. 71/9.
438 Ciugudean (1996) fig. 37/9.
439 Vlassa, Takacs, Lazarovici (1987) pl. VIII/4-5.
440 Roman (1976b) pl. 10/2, 6.
441 Ciugudean (1996) fig. 18/19-21, 21/4, 6, 37/11, 42/7.
442 Ciugudean (1996) fig. 71/5, 76/19 (trapezoidal).
443 Dergacev (1994) fig. 7/6-7; Manzura, Sava (1994) fig. 9/8.
444 Dergacev (1994) fig. 6/5.
445 Dergacev (1994) fig. 7/6-7.
446 Haşotti (1985) fig. 5.
447 Haşotti (1985) fig. 7.
448 Şimon, Munteanu (1990) 106.
449 Dergacev (1994) fig. 2/7.
450 Dergacev (1994) fig. 3/6.
451 Dergacev (1994) fig. 6/4; Manzura, Sava (1994) fig. 13/14.
452 Haşotti (1985) fig. 2.
453 Haşotti (1985) fig. 1.
454 Roman (1976b) 18 şi pl. 9/16-17.
455 Ciugudean (1996) fig. 34/32-33.
456 Schroller (1933) 65 şi pl. 53/4-5, 8-12; Prox (1941) pl. 29/1-6, 8; Bichir (1962) 356 şi fig. 7/8.
457 Vulpe, Drâmboceanu (1981) 175 şi fig. 9/9-10.
458 Andriţoiu (1989) 48 şi fig. VIII/12, 17; Andriţoiu (1992) 25 şi pl. 10/12, 17; Ciugudean (1996) 108 şi fig. 71/1-2, 74/29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

459 Roman (1976b) 18 şi pl. 15/15.
460 Dergacev (1994) fig. 6/6-7.
461 Manzura (1994a) fig. 2/15; Manzura, Sava (1994) fig. 2/15.
462 Ne referim la mormântul găsit la Fundeni: Morintz-Rosetti (1959) 22; Roman (1976c) 33, 35.
463 Morintz-Rosetti (1959) 21.
464 Negru-Schuster (1997).
465 Schuster, Popa (1995) 23.
466 Schuster (1995) 54 şi fig. 2/c; Schuster, Popa (1995) 26.
467 Schuster, Popa (1995) 28.
468 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/9, 11.
469 Schuster (1995) 53 şi fig. 2/a; Schuster, Popa (1995) 26.
470 Schuster, Popa (1995) 30.
471 Bichir (1983) 58 şi fig. 8/1. Autorul vorbeşte de două sule care au fost găsite în Gr. 1, făcând trimitere la fig. 8/1 şi fig. 7/5. Ultima figură citată lipseşte.
472 Roman (1985) fig. 9/6.
473 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 14-15, 18-19.
474 Schuster, Nica (1995) 115.
475 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/4, 10, 12.
476 Schuster (1995) fig. 2/e.
477 Roman (1985) fig. 9/5. Petre-Govora (1986) 158 şi fig. 6/6: vorbeşte de o a doua dăltiţă descoperită la Govora Sat-Runcuri.
478 Constantiniu-Panait (1963a), 303 şi pl. I/4 (găsit în bordeiul A); 303 (descoperit în bordeiul B).
479 Perianu, Udrescu (1989) 62.
480 Roman (1985) fig. 8/4. Autorul numeşte această piesă împungător-pumnal.
481 Schuster (1995) 54 şi fig. 2/d; Schuster, Popa (1995) 26.
482 Schuster, Popa (1995) 28.
483 Schuster, Nica (1995) 115.
484 Morintz-Rosetti (1959) 21.
485 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/5.
486 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/16-17.
487 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/7 (?).
488 Morintz-Rosetti (1959) 21.
489 Morintz-Rosetti (1959) *loc cit.*
490 Negru-Schuster (1997).
491 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/2, 6, 8 (?).
492 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/1.
493 Schuster, Nica (1995) 115.
494 Schuster (1995) 54 şi fig. 2/f; Schuster, Popa (1995) 26.
495 Cercetări de suprafaţă, cf. Schuster, Popa (1995) 42.
496 Morintz-Rosetti (1959) 21.
497 Schuster (1995) 54; Schuster, Popa (1995) 26.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

498 Schuster, Popa (1995) 28.
499 Schuster, Popa (1995) 30.
500 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVII/3.
501 Schuster, Popa (1995) 30.
502 Tudor (1982) 61 şi fig. 6/18.
503 Schuster, Popa (1995) 23.
504 Schuster, Popa (1995) 54 şi fig. 2/b.
505 Ulanici (1979a) 28 şi fig. 7/7.
506 Ciugudean (1996) 92.
507 Ciugudean (1996) 100.
508 Ciugudean (1996) 108.
509 Roman (1976b) 18.
510 Prox (1941) 46-47.
511 Dergacev (1994) 125.
512 Dergacev (1994) 128.
513 Roman (1976b) 18 şi pl. 11/6, 10-13.
514 Roman (1976b) pl. 11/8.
515 Ciugudean (1996) 92 şi fig. 17/12, 19/1-20, 20/3, 12/5, 10, 38/7, 42/9, 11.
516 Ciugudean 1996, 100 şi fig. 52/1, 3, 7, 14, 16.
517 Andriţoiu (1992) pl. 10/8; Ciugudean (1996) fig. 79/17.
518 Ciugudean (1996) fig. 79/18.
519 Ciugudean (1988) fig. 4/1, 3.
520 Prox (1941) pl. XXXI/1-2, 6-8, 10-11, 12-13, XXXII/1-3, 5-6 etc.
521 Roman (1976b) 18 şi pl. 11/1-2, 9.
522 Ciugudean (1996) 92 şi fig. 42/10.
523 Prox (1941) 47.
524 Roman (1976b) 18 şi pl. 52/22, 37-39.
525 Ciugudean (1996) 92 şi fig. 17/13-14, 31/4, 92/2.
526 Prox (1941) 47-48.
527 Roman (1976b) pl. 11/4.
528 Petrescu-Dâmboviţa (1944) 66.
529 Schuster, Popa (1995) 30.
530 Berciu (1966) 531-532.
531 Bichir (1959) 820.
532 Cantacuzino-Trohani (1979) 262.
533 Bichir (1983) 59.
534 Nanu (1989) 38.
535 Ulanici-Trohani (1975) 79, 82.
536 Turcu (1981) 227-228.
537 Constantiniu-Panait (1963a), 305 sqq.
538 Schuster (1992) 35.
539 Schuster (1992) 40 şi pl. 6/k-r.
540 Informaţie primită de la Sebastian Morintz.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

541 Sandu (1992) 165.
542 Nestor (1933) 237 sqq.
543 Leahu (1965) 24 sqq.
544 Negru-Schuster (1997).
545 Sandu (1992) 165.
546 Tudor (1982) 61 sqq.
547 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 15.
548 Schuster, Nica (1995) 115.
549 Nestor (1928) 132-133.
550 Roman (1976c) 29-30.
551 Pentru descoperiri unde se pomeneşte numai de două categorii de ceramică vezi de exemplu şi: Morintz (1959) 771 (Bucureşti-*Ciurel,* campaniile vechi); Ulanici (1975) 62; Ulanici (1976) 54 (Braneţ); Petre-Govora (1986) 158 (Govora Sat-*Runcuri*); Chicideanu-Gherghe (1983) 105.
552 Petre-Govora (1995) 27 (Govora Băi), 29 (Ciunget).
553 Machnik (1991) 18: afirmă că culturii Glina îi sunt proprii numai două tipuri de ceramică.
554 Leahu (1963) 22.
555 Roman (1976b) 18-19.
556 Ciugudean (1996) 81.
557 Prox (1941) 17, 19, 28-29, 30-31 etc.
558 Ciugudean (1996) 102.
559 Ciugudean (1996) 97.
560 Interesante în acest sens ni s-au părut şi demersurile unor alţi specialişti: Klusch (1975) 245-252; Sonoc (1995) 27-37.
561 Constantiniu-Panait (1963) fig. 6/1; Roman (1976c) fig. 5/1.
562 Bichir (1959) fig. 5/1.
563 Negru-Schuster (1997) fig. 2/1; 3/2; 7/4.
564 Schuster, Popa (1995) 30.
565 Schuster (1995) 54 şi fig. 3/d; 4/a-b; 6/a; Schuster, Popa (1995) 24.
566 Tudor (1982) fig. 2/5.
567 Roman (1976c) fig. 9/3; 10/1.
568 Constantiniu-Panait (1963) fig. 6/2; Roman (1976c) fig. 5/2.
569 Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 4/7.
570 Bichir (1959) fig. 4/3.
571 Ulanici-Trohani (1975) 82 şi fig. 2/1.
572 Tudor (1982) fig. 2/10.
573 Ulanici-Trohani (1975) 82 şi fig. 2/2.
574 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/3.
575 Petre-Govora (1986) 158 şi fig. 5/1=Petre-Govora (1995) 23 şi fig. 5/1.
576 Petre-Govora (1986) 160 şi fig. 6/1=Petre-Govora (1995) fig. 6/1.
577 Schuster, Nica (1995) fig. 1/4; 5/6; 6/5.
578 Ciugudean (1996) 98 şi fig. 50/8, 10; 51/9; 52/13.
579 Ciugudean (1996) fig. 67/1, 4; 68/1; 69/1, 4; 70/1-2; 73/6, 9; 74/1, 3, 6, 9-10, 12-13, 15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

580 Prox (1941) pl. 9/5-6, 14; 15/1-2, 4, 6-9, 12.
581 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) pl. 114/1, 5-6; 116; 123-133.
582 Ciugudean (1996) fig. 86/10-14.
583 Bichir (1959) fig. 4/2, 4-6; 5/3, 5.
584 Morintz (1959) fig. 11/10; Negru-Schuster (1997) fig. 2/2; 3/1.
585 Turcu (1981) 227.
586 Turcu (1976) 43.
587 Nanu (1989) fig. 8/1; 11/3; 14/2.
588 Cantacuzino-Trohani (1979) fig. 6/9-10.
589 Tudor (1982a) fig. 2/6; 3/7.
590 Roman (1976c) fig. 9/6.
591 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/2.
592 Ulanici (1976) fig. 13/8; Ulanici (1981) fig. 5/11.
593 Petre-Govora (1986) fig. 5/2; 7/2-3=Petre-Govora (1995) fig. 5/2; 7/2-3.
594 Chicideanu-Gherghe (1983) fig. 2/4, 6.
595 Schuster, Nica (1995) fig. 5/3-4.
596 Roman (1976b) pl. 29/5-7.
597 Alexandrescu (1974) pl. 5/6, 8.
598 Ciugudean (1996) fig. 4/2; 8/1; 23/2; 37/10; 41/7.
599 Prox (1941) pl. 2/5-6; 8/4-5.
600 Ciugudean (1996) fig. 50/6, 9.
601 Ciugudean (1996) fig. 63/3.
602 Constantiniu-Panait (1963a) pl. V/1-2.
603 Morintz (1959) fig. 10/1; Negru-Schuster (1997) fig. 8/1.
604 Bichir (1983) fig. 8/8.
605 Tudor (1972) fig. 4/7-8.
606 Bichir (1959) fig. 4/4.
607 Morintz (1959) fig. 11/1.
608 Nanu (1989) fig. 8/2.
609 Parzinger (1993) pl. 69/3.
610 Tudor (1972) fig. 4/11.
611 Tudor (1982) fig. 1/1; 2/4; 3/3.
612 Turcu (1981) pl. II/2.
613 Petrescu-Dîmbovița (1974) fig. 3/3.
614 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/1.
615 Morintz (1959) fig. 11/3; Negru-Schuster (1997) fig. 4/1.
616 Nestor (1933) fig. 9/15; Petrescu-Dîmbovița (1974) fig. 4/3.
617 Constantiniu-Panait (1963a) pl. II/3.
618 Turcu (1981) pl. III/5; IV/1, 3; V/1.
619 Schuster (1995) fig. 3/h; 5/g; 6/c Schuster, Popa (1995) 24.
620 Berciu (1966) fig. 2/1, 3.
621 Nanu (1989) fig. 10/1-2; 13/1; 14/1.
622 Cantacuzino-Trohani (1979) fig. 6/4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

623 Bichir (1983) fig. 8/6.
624 Morintz (1959) fig. 10/3; 11/2; Negru-Schuster (1997) fig. 4/3.
625 Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/3; pl. VI/2; Roman (1976c) pl. 5/7, 9.
626 Turcu (1976) fig. II/2.
627 Schuster (1995) fig. 6/c Schuster, Popa (1995) 24.
628 Tudor (1982) fig. 4/8.
629 Turcu (1981) pl. I/1.
630 Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 3/1-2.
631 Tudor (1982) fig. 4/2.
632 Turcu (1981) pl. II/1.
633 Roman (1976c) fig. 4/8-9.
634 Ulanici (1975) pl. II/4.
635 Ulanici (1976) fig. 13/7; 14/8; 15/6; 17/9; Ulanici (1979) fig. 6/8.
636 Petre-Govora (1986) fig. 3/1; 4/11; 6/9; Petre-Govora (1995) fig. 3/1; 4/11; 6/9.
637 Schuster, Nica (1995) fig. 5/2, 5, 7.
638 Chicideanu-Gherghe (1985) fig. 2/5.
639 Roman (1985a) fig. 1/8.
640 Ulanici (1981) 6/4; 7/8.
641 Berciu-Butoiu (1959) fig. 2/4-5.
642 Petre-Govora (1986) 1-2, fig. 6/2; Petre-Govora (1995) fig. 6/2.
643 Schuster, Nica (1995) fig. 6/4.
644 Ulanici (1976) fig. 14/10; 17/1; Ulanici (1979) fig. 8/3.
645 Prox (1941) pl. XV/9, 11.
646 Ciugudean (1996) fig. 86/1-2, 6-8.
647 Dinu (1959) fig. 2/5.
648 Ciugudean (1996) fig. 8/7; 9/2; 16/8-9.
649 Mătasă (1959) fig. 5/1-2.
650 Dinu (1959) fig. 5/5.
651 Govedarića (1989) pl. 1/4; 2/1; 3/3-4; 5/11; 8/8.
652 Turcu (1976) 43, 45 şi fig. II/5.
653 Ulanici-Trohani (1975) fig. 3/1-2; Ulanici (1979) fig. 3/2.
654 Berciu (1966) fig. 2/5.
655 Tudor (1982) fig. 3/11.
656 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/3.
657 Ulanici (1979) fig. 7/2; 8/4.
658 Prox (1941) pl. XVI/7, 9; XVII/5, 8.
659 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VI/1; XV/4.
660 Roman (1976c) fig. 5/5.
661 Turcu (1981) pl. IV/4, 8.
662 Constantiniu-Panait (1963a) fig. 4; Roman (1976c) fig. 5/8.
663 Morintz (1959) fig. 11/6.
664 Ulanici-Trohani (1975) fig. 5/3; 6/1; 7/1; pl. I/3; Ulanici (1979) fig. 5/6, 8-9.
665 Tudor (1972) fig. 6/1-3, 7, 10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

666 Cantacuzino-Trohani (1979) fig. 6/1, 5.
667 Tudor (1982) fig. 2/9; 3/13; 5/8, 12.
668 Ulanici (1976) fig. 17/10; Ulanici (1979a) fig. 8/5; Ulanici (1981) fig. 5/9.
669 Petre-Govora (1986) fig. 4/6, 8.
670 Chicideanu-Gherghe 1985, fig. 2/7.
671 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/2.
672 Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) fig. 15.
673 Morintz-Roman (1968) fig. 14/5.
674 Leahu (1965) fig. 5.
675 Roman (1976b) pl 23/3=85/2.
676 Alexandrescu (1974) pl. 6/6.
677 Székely (1971) fig. 1/3.
678 Ciugudean (1996) fig. 8/2, 6; 15/5; 21/12; 31/7; 37/12-13; 38/11.
679 Prox (1941) pl. 2/1, 4.
680 Ciugudean (1996) fig. 49/1.
681 Ciugudean (1996) fig. 58/8; 65/1-3; 73/17.
682 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) pl. 98/3-4, 6-7; 104/7; 105/1, 6-7, 10; 106/2; 107; 142/2.
683 Ciugudean (1996) fig. 86/9.
684 Leahu (1963) 22.
685 Turcu (1981) pl. V/3, 5.
686 Turcu (1976) fig. II/1.
687 Nanu (1989) fig. 9/2-3; 12/1-2.
688 Tudor (1982) fig. 1/9; Parzinger (1993) pl. 69/4.
689 Roman (1976c) fig. 3/2.
690 Turcu (1981) pl. III/2, 4; IV/5-7.
691 Nestor (1933) fig. 7/14; Roman (1976c) fig. 3/4-5; Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 4/2.
692 Negru-Schuster (1997) *loc cit.*
693 Schuster (1992) pl. 5/e-f.
694 Roman (1976c) fig. 3/8.
695 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/1.
696 Ulanici (1976) fig. 13/1, 5; 16/2; 17/5; Ulanici (1979a) fig. 6/3, 7; 7/6; Ulanici (1981) fig. 5//1, 3-4, 7, 10.
697 Petre-Govora (1986) fig. 4/2, 7; 6/5; 7/7, 11.
698 Schuster, Nica (1995) fig. 5/1; 6/1-3.
699 Chicideanu-Gherghe (1985) fig. 2/8-9.
700 Ciugudean (1996) fig. 12/5.
701 Bichir (1962) fig. 10/12; Bichir (1962a) fig. 5/7.
702 Ciugudean (1996) fig. 49/9.
703 Kalicz (1984) pl. 21/8.
704 Ulanici (1976) fig. 15/7; Ulanici (1979a) fig. 8/2; Ulanici (1981) fig. 5/2, 6.
705 Petre-Govora (1986) fig. 3/2.
706 Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) fig. 18/9; 21/1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

707 Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974a) pl. 2/3, 6, 8; Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 5/3.
708 Florescu-Buzdugan (1972) fig. 15/6.
709 Ulanici (1976) fig. 13/4, 6; 14/6; 15/1, 4; 16/1; Ulanici (1979a) fig. 6/2; Ulanici (1981) fig. 5/5, 8.
710 Berciu-Butoiu (1959) fig. 2/6.
711 Petre-Govora (1986) 24.
712 Petre-Govora (1986) fig. 4/4; 5/3, 5; 6/3-4; 7/1.
713 Roman (1985a) fig. 1/9, 11.
714 Leahu (1965) fig. 6/6.
715 Rotea (1993) pl. 2/8.
716 Alexandrescu (1974) pl. 5/10-11= 7/9-10.
717 Ciugudean (1996) fig. 4/6; 11/6; 12/1-3.
718 Prox (1941) pl. III/1-3; XV/9, 11; XVII/2; Bichir (1962) fig. 9/9.
719 Ciugudean (1996) fig. 52/15.
720 Ciugudean (1996) fig. 65/7.
721 Constantiniu-Panait (1963a) pl. III/3.
722 Turcu (1981) pl. I/2-3.
723 Schuster (1992) pl. 3/j, m; 5/m-o, s; 6/l, n.
724 Schuster (1995) 54 şi fig. 3/n; Schuster, Popa (1995) 24.
725 Cantacuzino, Trohani (1979) fig. 7/11-19.
726 Tudor (1982a) fig. 1/8; Parzinger (1993) pl. 69/1.
727 Berciu (1966) fig. 3/2.
728 Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/4; 4/2.
729 Tudor (1972) fig. 1/1-2.
730 Leahu (1965) fig. 6/6; 7/7.
731 Ulanici-Trohani (1975) fig. 7/3.
732 Parzinger (1993) pl. 69/2.
733 Berciu (1966) fig. 2/2, 7.
734 Tudor (1982) fig. 4/3-4.
735 Leahu (1963) 22.
736 Ulanici (1983) fig. 4/3. La p. 26, piesa este descrisă ca o farfurie.
737 Petre-Govora (1986) fig. 3/3.
738 Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) fig. 13/4.
739 Roman (1976b) pl. 12/12-15.
740 Ciugudean (1996) fig. 6/11; 8/9; 11/1; 16/10.
741 Ciugudean (1996) fig. 52/6; 54/8.
742 Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) pl. 81/2; 83/5-6, 8.
743 Ulanici (1975) fig. 15/1-3, 7; Ulanici (1976) fig. 13/3, 14; 14/1, 3-5; Ulanici (1979) fig. 3/6.
744 Petre-Govora (1986) fig. 3/5; 4/1; 7/12; 8/1-2.
745 Chicideanu-Gherghe (1985) fig. 2/10.
746 Roman (1985a) fig. 1/1, 7.
747 Roman (1976b) pl. 15/6-7, 11-12.
748 Zaharia (1995) 285.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

749 Ciugudean (1996) fig. 4/4-5; 5/3-5; 6/1; 7/8; 10/1-4; 11/2-5; 12/4; 13/3, 9; 37/1, 3; 41/3-5.
750 Ciugudean (1996) fig. 49/6; 50/1-3; 51/6; 52/2, 5; 53/4, 14; 54/4.
751 Prox (1941) fig. 7/7, 9; 7-11, 17-21; Bichir (1962) fig. 7/3, 7.
752 Ciugudean (1996) fig. 60/1-4; 61/6, 8; 73/15-16, 19; 74/16, 19, 22; 76/10; 79/1-3; 80/11.
753 Tudor (1982) fig. 7/2-6, 10.
754 Zaharia (1987) fig. 15/3, 7, 9, 12.
755 Florescu-Buzdugan (1972) pl. 16/13.
756 Mantu, Boroffka (1996) 298.
757 Heurtley (1939) fig. 36/h-l, nr. 308-309; Aslanis (1985) fig. 32/3; 49.
758 Sapouna-Sakellarakis (1972) fig. 6.
759 Podzuweit (1979) pl. 2/E IVa2..
760 Berciu, Morintz, Roman (1973) pl. 5/3, 5, 7 12; 8/6, 8, 10,; 14/14-15.
761 Berciu, Morintz, Roman (1973) pl. 5/2-3, 5, 9, 11-12.
762 Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) fig. 28/1-2; 39/12.
763 Problematica acestui tip de vas a fost discutată recent de: Schuster (1995c) 45-53.
764 Roman (1985) fig. 1/2-4, 6; Parzinger (1993) pl. 66/12, 17-18; Schuster (1995c) fig. 4/1-5
765 Nestor (1933a) 141.
766 La Braneţ a fost găsit un văscior cu patru picioruşe: Ulanici (1976) fig. 18/2.
767 Roman (1976a) fig. 1/1; Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) pl. 26/1; Schuster (1995c) fig. 3/1.
768 Ciugudean (1996) 87 şi fig. 17/6. La Schuster (1995c) 46 vasul este atribuit culturii Coţofeni.
769 Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) pl. 120/16, 18; Schuster (1995c) fig.4/6-7.
770 Brudiu (1987) fig. 5; 6/1; Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) 190 şi pl. 59/12 a-d; Schuster (1995c) fig. 2/A; 3/2 a-d.
771 Dumitrescu (1974) fig. 178; Schuster (1995c) fig. 2/B, a-b; Gogâltan (1995) fig.1/7.
772 Informaţie de la domnul Valeriu Cavruc, căruia îi mulţumim şi pe această cale. Despre Zoltan v. V. Cavruc, G. Cavruc (1997) 80-81, pl. XL.
773 Morintz (1959) fig. 9; Roman (1976c) fig. 4/10.
774 Alexandrescu (1974) pl. 4; 5/1-5; *Comori ale Epocii bronzului din România,* Bucureşti, 1995, pl. I/nr. cat. 22, 24..
775 Zs. Székely (1980) fig. 1/3-4; Roman (1986) fig. 1/1a-b, 4.
776 Roman (1986) fig. 2/1-2.
777 Zs. Székely (1983) fig. 3/1.
778 Ciugudean (1996) fig. 63/1.
779 Zaharia (1987) fig. 17.
780 Vulpe (1990) fig. 3/1.
781 Teodorescu (1962) fig. 3/3.
782 Roman (1976c) fig. 4/3.
783 Roman (1976c) fig. 4/2. V. şi Nestor (1933) fig. 8/6.
784 Negru-Schuster (1997).
785 Turcu (1981) pl. V/4.
786 Constantiniu-Panait (1963a) pl. II/4; III/1-2; IV/1-2, 4; VII/2; XI/3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

787 Berciu (1966) fig. 3/1; Roman (1976c) fig. 4/1.
788 Ulanici, Trohani (1975) fig. 5/6.
789 Schuster (1992) pl. 6/a.
790 Nanu (1989) fig. 7/1 = 15/1-2.
791 Bichir (1983) fig. 8/4-5.
792 Tudor (1982) fig. 4/7.
793 Cantacuzino, Trohani (1979) fig. 6/7.
794 Ulanici (1976) fig. 13/2; Ulanici (1979a) fig. 6/1; 8/6; Ulanici (1981) fig. 4/1-2.
795 Petre-Govora (1986) fig. 7/4-6.
796 Petre-Govora (1986) 7/10.
797 Roman (1985a) fig. 1/10.
798 Alexandrescu (1974) pl.5/7.
799 Ciugudean (1996) fig. 6/9; 14/7, 9; 16/5; 20/4.
800 Prox (1941) pl. XXI/2; XXIV/2, 4-5.
801 Ciugudean (1996) fig. 50/4; 55/8.
802 Ciugudean (1996) fig. 64/1-2.
803 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) pl. 91/2.
804 Roman, Németi (1986) fig. 10/1, 6.
805 Morintz (1978) 48.
806 Girić (1971) pl. 14/gr. 36-3, 17/gr. 55-1, 23/gr. 75, gr. 76-1.
807 Ecsedy (1979) pl. 1/1; 2/2; 5/3.
808 Schreiber-Kalicz (1984) pl. 48/3-4; 49/1, 8.
809 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VI/3, 5 (= pl. XV/3); Roman (1976c) fig. 6/9-10.
810 Turcu (1981) pl. IV/2; V/2.
811 Schuster (1992) 36 și pl. 5/ș-t.
812 Cantacuzino, Trohani (1979) fig. 6/11.
813 Ulanici, Trohani (1975) fig. 5/5 (= pl. I/5); pl. I/6.
814 Tudor (1982) fig. 5/1, 3.
815 Constantiniu-Panait (1963a) pl. I/4; VII/4-5; V/5; Roman (1976c) fig. 4/6; 6/5.
816 Nestor (1933) fig. 8/3.
817 Schuster (1992) pl. 6/k.
818 Ulanici, Trohani (1975) fig. 5/4; Ulanici (1979) fig. 4/4-5, 8-9.
819 Tudor (1982) fig. 2/8; 5/2.
820 Tudor (1972) fig. 5/1.
821 Ulanici (1976) fig. 18/5-6; Ulanici (1979a) fig. 7/1; 8/1; Ulanici (1981) fig. 4/4-6
822 Petre-Govora (1986) fig. 4/3, 5, 9-10; 5/6.
823 Petre-Govora (1986) fig. 6/10.
824 Roman (1985a) fig. 1/12.
825 Marinescu-Bîlcu (1962) 241-250; Florescu (1964) 105-125; Nestor, Zaharia (1968) fig. 16/1, 7; Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) fig. 13/1-3.
826 Schroller (1933) pl. 27/6; Roman (1976b) pl. 26/1-2; 105/6; 107/4.
827 Ciugudean (1996) fig. 14/4; 15/4; 16/4, 6-7; 21/9; 23/4-5; 31/2; 37/4; 38/6; 42/1.
828 Prox (1941) pl. VIII/4-6; XXI/12; Bichir (1962) fig. 8/1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

829 Ciugudean (1996) fig. 51/7.
830 Ciugudean (1996) fig. 74/20; 79/9.
831 Bichir-Dogan (1962) fig. 7/3, 5.
832 Roman (1976c) fig. 4/5-7.
833 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/6.
834 Bichir (1959) fig. 4/1.
835 Roman (1976c) fig. 4/4.
836 Nanu (1989) fig. 9/1.
837 Ulanici, Trohani (1975) pl. I/1.
838 Roman (1976c) fig. 8/5.
839 Tudor (1982) fig. 2/14.
840 Ulanici (1976) fig. 15/2-3.
841 Petre-Govora (1986) fig. 3/9.
842 Roman (1976b) pl. 16/6, 9; 107/2.
843 Ciugudean (1996) fig. 4/1; 14/5-6,; 21/1-2; 22/10; 23/1, 3, 7-10; 37/7-8; 38/4, 10.
844 Ciugudean (1996) fig. 49/3; 51/8.
845 Prox (1941) pl. XXI/4-5; 26/5.
846 Andriţoiu (1992) pl. 9/9; Ciugudean (1996) fig. 59/2; 64/3-6; 65/5; 74/22, 25.
847 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) pl. 89/7; 90/1, 3, 7; 147/18-19.
848 Constantiniu-Panait (1963a) pl. V/3; Roman (1976c) fig. 4/11.
849 Berciu (1966) fig. 3/4.
850 Tudor (1982) fig. 2/12.
851 Ulanici (1976) fig. 15/5; 18/4, 7; Ulanici (1981) fig. 2/5 (tavă ?).
852 Kalicz (1984) pl. XXIII/11.
853 Turcu (1976) 43.
854 Schuster (1992) pl. 6/m.
855 Morintz (1959) fig. 11/11.
856 Tudor (1982) fig. 2/11.
857 Nanu (1989) fig. 7/1.
858 Ulanici (1976) fig. 12/6; Ulanici (1981) fig. 3/9.
859 Turcu (1981) pl. I/4.
860 Schuster (1992) 36 şi pl. 6/f-j.
861 Schuster (1995) 54 şi fig. 3/j; Schuster, Popa (1995) 24.
862 Constantiniu-Panait (1963a) pl. I/5; Roman (1976c) fig. 7/1.
863 Tudor (1982) fig. 2/13; 5/4.
864 Ulanici (1976) fig. 12/3.
865 Berciu (1961) fig. 149/2.
866 Prox (1941) pl. 28; Bichir (1962) fig. 12/2.
867 Vulpe (1961) fig. 7/1.
868 Bichir (1983) fig. 8/4.
869 Constantiniu-Panait (1963a) pl. IV/6; Tudor (1972) fig. 6/1.
870 Morintz (1959) fig. 11/6; Ulanici-Trohani (1975), fig. 5/3; 6/1; 7/1; Tudor (1972) fig. 6/3, 10; Tudor (1982) fig. 2/9; 5/8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

871 Roman (1976b) pl. 35/1-6; fig. 7.
872 Roman (1976b) pl. 35/1, 4.
873 Ciugudean (1996) fig. 41/6.
874 Ciugudean (1996) fig. 23/2; 37/10.
875 Ciugudean (1996) fig. 52/15.
876 Ciugudean (1996) fig. 49/1.
877 Schuster (1995) 54 şi fig. 3/g; 6/f; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 5/1.
878 Bichir (1959) fig. 4/5; Roman (1985) fig. 1/12; Schuster (1995) 54 şi fig. 6/c; Schuster, Popa (1995) 24.
879 Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/7.
880 Schuster (1995) 54 şi fig. 6/e; Schuster, Popa (1995) 24.
881 Schuster (1995) fig. 6/e-f; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 5/1.
882 Bichir (1959) fig. 4/5; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/7; Roman (1985) fig. 1/12; Schuster (1995) 54 şi fig. 6/c; Schuster, Popa (1995) 24.
883 Roman (1976b) pl. 35/8-10.
884 Turcu (1982a) fig. 1/9.
885 Turcu (1982a) fig. 1/9.
886 Roman (1976b) pl. 35/7=42/12.
887 Ciugudean (1996) fig. 20/2.
888 Ciugudean (1996) fig. 86/4.
889 Nestor (1928) fig. 2/c; Morintz (1959) fig. 9; Roman (1976c) fig. 4/9-10; Tudor (1982) fig. 2/14; 3/9; Bichir (1983) fig. 8/5; Schuster, Nica (1995) fig. 5/5.
890 Constantiniu-Panait (1963a) pl. III/2, 4; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/3; 5/6; 7/2; pl. I/1; Tudor (1982) fig. 4/7; Roman (1985) fig. 1/7; Schuster (1992) pl. 5/c, f; Schuster (1995) 54 şi fig. 5/g; Schuster, Popa (1995) 24.
891 Bichir (1959) fig. 4/4; Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/3; Berciu (1966) fig. 3/1; Schuster (1992) fig. 1/c, f; Schuster (1995) 54 şi fig. 5/d; Schuster, Popa (1995) 24; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/3.
892 Morintz (1959) fig. 11/3; Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/6; Roman (1985) fig. 1/10.
893 Constantiniu-Panait (1963a) pl. II/3; VI/2; Turcu (1976) fig. II/5; Schuster, Nica (1995) fig. 5/7.
894 Constantiniu-Panait (1963a) pl. IV/3; pl. VI/1=XV/4; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/4; Roman (1985) fig. 1/7; Schuster (1992) pl. 6/b-c; Schuster (1995) p. 54 şi fig. 3/i; Schuster, Popa (1995) 24; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/2.
895 Constantiniu-Panait (1963a) pl. I/5.
896 Ciugudean (1996) fig. 8/2, 6; 11/6; 12/1-2; 15/5; 21/12; 37/12-13.
897 Ciugudean (1996) fig. 6/9; 16/5.
898 Ciugudean (1996) fig. 23/3; 37/7.
899 Ciugudean (1996) fig. 14/7, 9; 20/4; 22/10.
900 Ciugudean (1996) fig. 50/4.
901 Ciugudean (1996) fig. 49/9; 51/8; 55/8.
902 Ciugudean (1996) fig. 64/3; 74/22, 25.
903 Ciugudean (1996) fig. 64/1-2, 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

904 Ciugudean (1996) fig. 65/7; 67/1; 70/1; 74/9-10.
905 Ciugudean (1996) fig. 58/8; 65/2-3.
906 Ciugudean (1996) fig. 86/9.
907 Roman (1985a) fig. 6/9.
908 Tudor (1972) fig. 4/4; Roman (1985) fig. 1/1; Roman (1985a) fig. 6/11; Schuster (1992) pl. 5/b.
909 Bichir (1983) fig. 8/9.
910 Morintz (1959) fig. 11/1; Berciu (1966) fig. 2/2, 5; Ulanici-Trohani (1975) fig. 4/1; Tudor (1972) fig. 6/7; Tudor (1982) fig. 2/10; Roman (1985a) fig. 4/9; Schuster, Nica (1995) fig. 6/4.
911 Constantiniu-Panait (1963a) pl. V/2; Tudor (1972) fig. 6/2; Tudor (1982) fig. 4/14; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/1; Roman (1985a) fig. 3/9; Schuster (1992) fig. 1/h; 5/r; Schuster (1995) 54 şi fig. 4/a; Schuster, Popa (1995) 24.
912 Constantiniu-Panait (1963a) pl. V/2; Berciu (1966) fig. 2/5; Tudor (1972) fig. 6/2; Roman (1985a) fig. 4/9; 6/9, 11; Schuster (1992) fig. 1/h; 5/b, r; Schuster (1995) 54 şi fig. 4/a; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 6/4.
913 Berciu (1966) fig. 2/2; Roman (1985a) fig. 3/9.
914 Morintz (1959) fig. 11/1; Tudor (1972) fig. 4/4; 6/7; Tudor (1982) 4/14; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/1; 4/1; Roman (1985) fig. 1/1.
915 Bichir (1983) fig. 8/9.
916 Tudor (1982) fig. 2/10.
917 Ciugudean (1996) fig. 50/8, 10; 51/9; 52/13.
918 Ciugudean (1996) fig. 63/3.
919 Ciugudean (1996) fig. 67/4; 68/1; 69/1, 4; 70/2; 73/6, 9;; 74/1, 3, 7, 12-13, 15.
920 Constantiniu-Panait (1963a) pl. IV/5; Schuster (1992) fig. 2/a.
921 Ciugudean (1996) fig. 224-5 etc.
922 Ulanici (1975) 67.
923 Roman (1976c) fig. 4/11; 5/1-4, 9-10; 9/1-7.
924 Roman (1976c) fig. 9/1-4.
925 Roman (1976c) fig. 5/9; 9/6-7.
926 Roman (1976c) fig. 10/6-8.
927 Roman (1976c) fig. 10/4.
928 Roman (1976c) fig. 7/6; 10/1-7.
929 Roman (1976c) fig. 11/8-9.
930 Roman (1976c) fig. 8/1.
931 Bichir (1959) fig. 4/2, 5-6; Bichir (1983) fig. 8/6, 10; Morintz (1959) fig. 10/1; 11/1; Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/2; pl. II/2, 5; IV/6; V/1-2; XII/4; Ulanici (1975) fig. 14/3, 5; 15/8; pl. 2/4; Ulanici-Trohani (1975) fig. 4/6; 8/2; Tudor (1972) fig. 1/7; 2/3, 5; 3/1, 3; Tudor (1982) fig. 3/8; Tudor (1982a) fig. 1/1; 2/1; 3/1; Roman (1985) fig. 1/8; Roman (1985a) 291, fig. 9/4; 10/2, 4-6, 7-9; Schuster (1992) pl. 1/a-b, i; 5/h; Schuster (1995) 54 şi fig. 3/d, g, k; 4/c, e-f; 5/b, e; 6/d, g; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 5/2, 4, 7; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/2-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

932 Morintz (1959) fig. 10/3; Bichir (1959) fig. 5/1, 3; Bichir (1983) fig. 8/9; Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/1; pl. II/1; III/1-2; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/2; 4/3, 5; 6/2; 8/1; Tudor (1972) fig. 4/1; Tudor (1982) fig. 2/5; 3/7; 4/11; Tudor (1982a) fig. 1/2; Schuster (1992) fig. 1/d, g-h; Schuster (1995) 54 şi fig. 3/f, i; 4/a; 5/d; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 1/4; 5/3, 6-7; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/1.

933 Bichir (1959) fig. 4/4; Ulanici (1975) fig. 14/6; Schuster (1992) fig. 1/h.

934 Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/3; Ulanici-Trohani (1975) fig. 6/3; 8/1-2; Bichir (1983) fig. 8/6-7; Tudor (1972) fig. 1/6; 2/1; Tudor (1982) fig. 2/10; 3/8, 10; Tudor (1982a) fig. 3/1; Roman (1985a) 290; Schuster (1992) fig. 1/d; 3/a; Schuster (1995) 54 şi fig. 4/f; Schuster, Popa (1995) 24; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/1.

935 Tudor (1972) fig. 1/6; Ulanici-Trohani (1975) fig.5/5; Bichir (1983) fig. 8/7.

936 Bichir (1959) fig. 4/6; Tudor (1972) fig. 2/5; Ulanici (1975) fig. 14/1; Roman (1985a) fig. 9/2, 4; Schuster (1992) fig. 1/j; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 20/2.

937 Bichir (1959) fig. 4/4; Tudor (1972) fig. 4/8; 5/5; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/1; Roman (1985a) fig. 9/3; Schuster (1992) fig. 1/b.

938 Constantiniu-Panait (1963a) pl. III/1; Ulanici-Trohani (1975) fig. 8/2; Tudor (1982) fig. 2/9; Roman (1985a) fig. 6/10; 7/2, 5; Schuster (1995) 54 şi fig. 3/d-e; Schuster, Popa (1995) 24.

939 Ulanici (1975) pl. 2/4.

940 Morintz (1959) fig. 10/8; 11/2, 10; Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/3; Tudor (1972) fig. 1/3; 3/2; 4/1; 7/8; Tudor (1982a) fig. 3/6; Ulanici-Trohani (1975) fig. 4/3; 9/5; Bichir (1983) fig. 8/8; Schuster (1992) pl. 1/g; 3/a; 5/b, e.

941 Tudor (1972) fig. 4/4; Ulanici-Trohani (1975) fig. 2/1.

942 Ulanici-Trohani (1975) fig. 4/1; Tudor (1982a) fig. 1/8; 2/4; Schuster (1992) pl. 5/a; Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 21/1.

943 Bichir (1959) fig. 4/3.

944 Ulanici-Trohani (1975) fig. 9/7.

945 Bichir (1959) fig. 5/1.

946 Morintz (1959) fig. 9; Roman (1976c) fig. 4/10.

947 Bichir (1959) fig. 5/3; Tudor (1972) fig. 4/3.

948 Morintz (1959) fig. 9; Roman (1976c) fig. 4/10.

949 Roman (1985a) fig. 3/1-2, 9.

950 Morintz (1959) *loc cit.*; Roman (1976c) fig. 4/10; Roman (1985a) fig. 2/2; 3/4=12/2; 3/5-6, 8; 3/10; 6=12/11; 12/1, 7; Tudor (1982) fig. 5/8, 12.

951 Tudor (1982) fig. 5/8, 12; Roman (1985a) fig. 2/2, 3/1-2, 5-6, 8-10; 3/4=12/2; 6=12/11; 12/1, 7.

952 Tudor (1982) fig. 5/12.

953 Roman (1985a) fig. 3/7.

954 Tudor (1982) fig. 3/13; Schuster (1992) fig. 3/a.

955 Tudor (1972) fig. 4/7.

956 Tudor (1972) fig. 4/10.

957 Constantiniu-Panait (1963a) fig. 5. Roman (1976c) fig. 8/1: prezintă desenul probabil al unui al doilea fragment (de la acelaşi vas ?) găsit la Bucureşti-*Roşu.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

958 Tudor (1972) *loc cit.*
959 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/4; Tudor (1972) fig.5/1; Tudor (1982) fig. 5/6, 9.
960 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/4; Tudor (1972) fig. 5/1; Tudor (1982) fig. 5/6, 9.
961 Tudor (1972) fig. 5/1.
962 Tudor (1982) fig. 5/6.
963 Tudor (1982) fig. 3/11.
964 Tudor (1982) fig. 3/11; 5/6.
965 Tudor (1982) fig. 5/9.
966 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VII/4.
967 Constantiniu-Panait (1963a) *loc cit.*
968 Schuster (1995) 54 şi fig. 3/m; Schuster, Popa (1995) 24; Schuster, Nica (1995) fig. 6/2.
969 Tudor (1972) fig. 1/4; 5/1; Roman (1985) fig. 1/2.; Schuster (1995) 54 şi fig. 5/e; Schuster, Popa 1995,.24; Schuster, Nica (1995) fig. 6/1.
970 Bichir (1983) fig. 8/9.
971 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VI/3, 5-6; Ulanici (1975) pl. 2/4; Schuster (1995) fig. 3/0; 5/c; Schuster, Popa (1995) 24.
972 Tudor (1982) fig. 5/6; Roman (1985a) fig. 6/12; Schuster, Nica (1995) fig. 6/3.
973 Constantiniu-Panait (1963a) pl. VI/3, 5-6; Tudor (1972) fig. 1/4 Tudor (1982) fig. 5/6; Roman (1985) fig. 1/2; Schuster (1995) fig. 3/m, o; 5/c, e; Schuster, Popa (1995) 24.
974 Ulanici (1975) pl. 2/4.
975 Bichir (1983) fig. 8/9.
976 Roman (1985) fig. 6/12; Schuster, Nica (1995) fig. 6/2.
977 Roman (1985) fig. 2/10.
978 Ulanici (1975) fig. 15/4.
979 Roman (1985) fig. 2/10; 5/1.
980 Bichir (1959) fig. 4/4; 5/3; Bichir (1983) fig. 8/8; Tudor (1972) fig. 1/3; 4/3; Ulanici, Trohani (1975) fig. 4/3; Roman (1985) fig. 5/5; 10/7; Schuster (1992) 36 şi pl. 5/b, e.
981 Ulanici, Trohani (1975) fig. 9/5; Tudor (1972) fig. 3/2; Tudor (1982a) fig. 3/6 Roman (1985) fig. 6/2-3; 10/9.
982 Bichir (1959) fig. 5/3; Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/3; Tudor (1972) fig. 4/1, 7-8; Tudor (1982) fig. 3/11; Ulanici, Trohani (1975) fig. 8/1.
983 Roman (1985) fig. 2/12; Schuster (1992) fig. 1/g; 3/a.
984 Roman (1985) fig. 2/12; 10/7, 9.
985 Bichir (1959) fig. 4/4; 5/3; Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/3; Ulanici, Trohani (1975) fig. 8/1; Tudor (1982) fig. 3/11; Roman (1985) fig. 6/2-3.
986 Tudor (1982) fig. 3/5.
987 Ulanici, Trohani (1975) fig. 7/3.
988 Tudor (1982) fig. 5/6.
989 Roman (1985) fig. 6/4.
990 Ulanici, Trohani (1975) fig. 7/3; Tudor (1982) fig. 3/5; 5/6; Roman (1985) fig. 6/4.
991 Tudor (1982) fig. 3/4.
992 Ulanici, Trohani (1975) fig. 4/4.
993 Tudor (1982) fig. 3/4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

994 Tudor (1982) fig. 3/7.
995 Morintz (1959) fig. 11/9.
996 Constantiniu-Panait (1963a) fig. 6/2; Ulanici, Trohani (1975) fig.5/4; Roman (1985) fig. 9/2-3; Schuster (1995) 54 şi fig. 5/f; Schuster, Popa (1995) 24.
997 Ulanici, Trohani (1975) fig. 4/6; Tudor (1982a) fig. 3/6.
998 Roman (1976c) 37.
999 Ciugudean (1996) 88-91.
1000 Ciugudean (1996) 98-99.
1001 Ciugudean (1996), 105-107.
1002 Prox (1941) pl. XIV-XX, XXVII.
1003 De problema decorului realizat cu şnurul s-au ocupat intens Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992).
1004 Schuster, Popa (1995) 27.
1005 Ulanici (1981) 20; Ulanici (1983) 23.
1006 Nestor (1933) fig. 15, nr. 13-15.
1007 Turcu (1981) 229 şi pl. I/5, V/6-7.
1008 Bichir (1959) fig. 5/2.
1009 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XV/1, 3-6.
1010 Morintz (1959) 770 şi fig. 11/12-13; Negru-Schuster (1997).
1011 Turcu (1976) 45 şi fig. 2/6 (foto).
1012 Leahu (1963) 22.
1013 Constantiniu-Panait (1963a) 303 şi pl. I/2-3 (foto).
1014 Schuster (1992) 41; Schuster, Popa (1995) 21.
1015 Tudor (1982) 61 şi fig. 5/13, 17.
1016 Tudor (1972) fig. 8/2.
1017 Schuster, Popa (1995) 42.
1018 În multe cazuri nu se face distincția dintre plată şi discoidală, căci, diferențele sunt minime. Totuşi, noi socotim fusaiole plate, cele ale căror părți centrale nu sunt îngroşate (bombate) şi ale căror margini nu au fost subțiate.
1019 Negru-Schuster (1997).
1020 Nestor (1933) *loc cit.*
1021 Turcu (1981) pl. I/5.
1022 Turcu (1976) fig. 2/6.
1023 Constantiniu-Panait (1963a) pl. I/2.
1024 Morintz-Rosetti (1959) pl. XV/4-5.
1025 Tudor (1982) fig. 5/17.
1026 Tudor (1972) fig. 8/2.
1027 Constantiniu-Panait (1963a) pl. I/3.
1028 Morintz-Rosetti (1959) pl. XV/1, 3, 6.
1029 Turcu (1981) pl. V/6.
1030 Tudor (1982) fig. 5/13.
1031 Bichir (1959) fig. 5/2.
1032 Turcu (1981) pl. V/7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1033 În această categorie intră în special fusaiolele confecționate din fragmente ceramice.
1034 Morintz-Rosetti (1959) pl. XV/4-6.
1035 Despre acest subiect, vezi mai nou: Schuster (1996) 117-137.
1036 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 22/2..
1037 Ulanici (1981) fig. 3/7.
1038 Ulanici (1981) fig. 3/4-5.
1039 Ulanici (1981) fig. 3/6.
1040 Petre-Govora (1995) 28 și fig. 3/6.
1041 Schuster, Nica (1995) 115.
1042 Morintz-Rosetti (1959) 21 (denumit de autori prâsnel) și fig. XV/2 (foto).
1043 Tudor (1982) 61 și fig. 5/14.
1044 Morintz-Rosetti (1959) loc cit.
1045 Tudor (1982) 61.
1046 Ulanici (1976) fig. 12/9; Ulanici (1981) fig. 3/1-3.
1047 Schuster (1996) pl. 10/2; Schuster (1997) fig. 11/3.
1048 Petre-Govora (1995) 30 și fig. 8/5.
1049 Petre-Govora (1995) 23 și fig. 6/8.
1050 Petre-Govora (1995) 28 și fig. 7/11.
1051 Petre-Govora (1995) 28 și fig. 3/7.
1052 Berciu (1966) 533. Cercetările din anii următori au dus la descoperirea altor fragmente de cărucioare de lut ars.
1053 Turcu (1981) 229.
1054 Constantiniu-Panait (1963a) 303.
1055 Morintz-Rosetti (1959) 21 și fig. XV/9-10.
1056 Schuster (1992) 41.
1057 Schuster (1995) 54.
1058 Tudor (1982) fig. 5/15.
1059 Morintz-Rosetti (1959) pl. XV/9-10.
1060 Negru-Schuster (1997).
1061 Petrescu-Dâmbovița (1944) 67.
1062 Constantiniu-Panait (1963a) 303.
1063 Morintz-Rosetti (1959) 21 și pl XV/10.
1064 Despre cercetările de suprafață de aici, vezi: Schuster, Popa (1995) 43.
1065 În legătură cu investigațiile de suprafață din zona Bolintin Vale (jud. Giurgiu) vezi: Schuster, Popa (1995) 41.
1066 Ulanici (1976) 51 și fig. 12/2; Ulanici (1981) 26 și fig. 3/8.
1067 Roman (1985) fig. 8/3.
1068 Schuster, Nica (1995) 115 și fig. 1/5 (foto); Schuster (1997) fig. 6/11.
1069 Roman (1976c) fig. 7/3.
1070 Schuster (1997) fig. 11/4.
1071 Morintz-Rosetti (1959) fig. 5/1.
1072 Constantiniu-Panait (1963a) 308.
1073 Schuster (1992) 41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1074 Berciu (1966) 533 şi fig. 3/3.
1075 Tudor (1972) 105 şi fig. 8/1.
1076 Tudor (1982) fig. 5/16.
1077 Negru-Schuster (1997).
1078 Schuster (1997) fig. 6/8.
1079 Ulanici (1976) 51 şi fig. 12/4; Ulanici (1981) 26 şi fig. 2/4.
1080 Petre-Govora (1986) fig. 6/7.
1081 Constantiniu-Panait (1963a) 303, pl. I/9-10.
1082 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi fig. 3/4-5. Vezi şi Roman (1976c) fig. 7/5.
1083 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi fig. 3/3.
1084 Berciu (1966) 533 şi fig. 3/5.
1085 Schuster (1997) fig. 10/2.
1086 Tudor (1972) fig. 8/6.
1087 Ulanici (1979a) 28 şi fig. 7/3, 9.
1088 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI/6. La Roman (1976c) fig. 2/12 găsim desenul piesei de la Butimanu, dar care are indicat ca loc de descoperire Glina.
1089 Roman (1985) 280 :"o bucată de lut, de consistenţa gresiei şi cu urme de ardere specifică, pare să fie fragmentul unui tipar de turnat piese din metal."
1090 Morintz-Rosetti (1959) fig. 3/2.
1091 Morintz-Rosetti (1959) fig. 4.
1092 Morintz-Rosetti (1959) fig. 3/6-7.
1093 Tudor (1982) fig. 5/18-19; Schuster, Popa (1995) 28.
1094 Schuster (1997) fig. 10/4.
1095 Schuster (1997) fig. 10/3.
1096 Tudor (1972) 105 şi fig. 8/8.
1097 Tudor (1982) 61: "anthropomorphe Figurine von einem bisher in der Glina-Kultur unbekannten Typus."
1098 Ulanici (1976) 51, 54 şi fig. 18/1.
1099 Petre-Govora (1985) fig. 2/4-5.
1100 Nestor (1933) fig. 15/9-11, 15; Petrescu-Dâmboviţa (1944) 67.
1101 Tudor (1972) 105 şi fig. 8/4.
1102 Schuster (1997) fig. 11/5.
1103 Tudor (1972) fig. 8/4.
1104 Tudor (1972) fig. 8/5.
1105 Tudor (1972) fig. 8/3.
1106 Ulanici (1982) 38 şi pl. II/1.
1107 Petre-Govora (1985) fig. 1/1-3.
1108 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 15 şi fig. 22/1.
1109 Roman (1976b) 30 şi pl. 52/34.
1110 Andriţoiu (1989) 48 şi fig. VIII/14, 17; Andriţoiu (1992) 24 şi pl. 10/14, 17.
1111 Roman (1976b) 30 şi pl. 52/18-19, 23, 28.
1112 Prox (1941) pl. XXV/8-14, 16.
1113 Roman (1976b) pl. 52/11-12, 16-17.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1114 Andriţoiu (1989) 48 şi fig. VIII/31; Andriţoiu (1992) 24 şi pl. 10/31.
1115 Prox (1941) pl. XXV/18-20.
1116 Andriţoiu (1989) 48 şi fig. VIII/9; Andriţoiu (1992) 24 şi pl. 10/9.
1117 Ciugudean (1996) fig. 17/10.
1118 Prox (1941) pl. XXV/17.
1119 Roman (1976b) pl. 52/9.
1120 Schmidt (1945) pl. 48/8-10;
1121 Bader (1978) 27.
1122 Bichir (1964) fig. 1; Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 2.
1123 Ciugudean (1996) fig. 59/3.
1124 Székely (1955) fig. 4/9.
1125 Bichir (1964) fig. 1; Petrescu-Dîmboviţa (1974) fig. 2.
1126 Schuster (1996c) 117-137.
1127 Dergacev (1994) fig. 2/3; Manzura, Sava (1994) fig. 9/12.
1128 Roman (1976b) 30 şi pl. 52/9 (perforată longitudinal)-10, 14; Ciugudean (1996) fig. 32/2.
1129 Prox (1941) pl. XXV/2, 5 (de tip polonic).
1130 Roman (1976b) pl. 52/6, 13, 15.
1131 Prox (1941) pl. XXV/1.
1132 Roman (1976b) 31 şi pl. 51/13-14, 16; 52/1-5.
1133 Andriţoiu (1989) 48 şi fig. VIII/13; Andriţoiu (1992) 24 şi pl. 10/13.
1134 Roman (1976b) 30-31 şi pl. 51/5-12.
1135 Ciugudean (1996) 134 şi fig. 17/1-4, 7(cal)-9, 11.
1136 Ciugudean (1996) fig. 17/8.
1137 Ciugudean (1996) 136-137.
1138 Ciugudean (1996) 137.
1139 Prox (1941) pl. XII/1-9.
1140 Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) pl. 6/30, 136/16-18, 147/9.
1141 Nestor (1933) 237 sqq.
1142 Berciu (1934) 11.
1143 Berciu (1961) 139-10.
1144 Berciu (1966) 534.
1145 Nestor (1960) 98.
1146 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 279 sqq.
1147 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 284.
1148 Roman (1976c) 39.
1149 Roman (1976c) 41.
1150 Vezi de exemplu: Băjenaru (1995) 183.
1151 Roman (1986) 38.
1152 Roman (1976b) 75 şi pl. 67. Despre unele discuţii privind raportul Glina-Coţofeni I, v. şi Tudor (1982a) 99.
1153 Roman (1986) 38.
1154 Roman (1986) 38.
1155 Vezi printre alţii: Schuster (1994) 63-70.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1156 Schuster (1994) 64.
1157 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 282: nivelul I de locuire.
1158 Leahu (1963) 15-47:
1159 Morintz, Cantacuzino (1954) 60 sqq.
1160 Schuster (1994) 65; Sandu (1996) 335.
1161 Roman (1976c) 27; Schuster (1994) 65-66; Băjenaru (1995) 182.
1162 Şerbănescu-Trohani (1978) 34.
1163 Nestor (1960) fig. 9; Machnik (1991) 10-11.
1164 Amintim aici descoperirile din cele două extremităţi ale Dunării oltene: la est Corabia - Berciu (1939) 248 - şi la vest Ostrovul Corbului - Roman (1996) 1-33, cu bibliografia mai veche.
1165 Alexandrov (1990) 47.
1166 Roman (1976c) 40.
1167 Roman (1986) 38.
1168 Vulpe (1990) fig. 4.
1169 Fragmentele ceramice, primul cu un şir perforări complete sub buză, un procedeu folosit şi de olarii culturii Glina, descoperit la Silagiu - Lazarovici, Sfetcu (1990) 54 şi fig. 5/10; Gogâltan (1995) 56 şi fig. 1/3 -, şi celălalt la Parţa - Lazarovici, Săcărin (1979) 74; Lazarovici (1987) 85; Lazarovici, Sfetcu (1990) 54 - nu ne oferă temeiuri de a vorbi de pătrunderi ale unor comunităţi Glina în Banat.
1170 Nestor (1933) 226-252.
1171 Petrescu-Dîmboviţa (1944) 65-67.
1172 Berciu (1934).
1173 Berciu (1961) 139-140.
1174 Roman (1976c) 36.
1175 Morintz (1959) 769-770.
1176 Berciu (1961) 150.
1177 Bichir (1962) 114 şi n. 69.
1178 Leahu (1963) 22-23.
1179 Leahu (1965) 24-28.
1180 Berciu (1966) 534.
1181 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 282.
1182 Roman (1976c) 36-37 şi Tabelul 2.
1183 Roman (1982) 46 şi *Schema cronologică.*
1184 Roman (1982) 49 şi *Schema cronologică.*
1185 Roman (1985) Roman 279-297.
1186 Roman (1985) 294.
1187 Roman (1981) pl. 2.
1188 Roman (1983a) 124; pl. I; Roman (1984) 267; Roman (1988) 218.
1189 Roman (1985a) 118.
1190 Petre-Govora (1986) 154 sqq.
1191 Roman (1986) 39 şi fig. 7.
1192 De exemplu: Băjenaru (1995) 183.
1193 Schuster (1992b) 7-10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

MANIFESTĂRILE CULTURALE POSTGLINA: ASPECTUL CULTURAL ODAIA TURCULUI ŞI ORIZONTUL MORMINTELOR ÎN CISTĂ

ASPECTUL CULTURAL ODAIA TURCULUI

Această manifestare culturală este reprezentată în spaţiul supus analizei noastre, numai de descoperirile din aşezarea eponimă. De aceea datele oferite de noi se bazează, exclusiv, pe situaţia întâlnită la Odaia Turcului[1].

AŞEZĂRI

AMPLASAMENT

Aşezarea de la Odaia Turcului este situată pe un afluent al râului Argeş, numit Potop. Perimetrul unde se găseşte, se află pe un pinten al terasei stângi.

MOD DE ORGANIZARE

Autoarea primelor investigaţii a fost de părere, că şanţul de apărare, săpat în zona care lega promontoriul de terasă, este opera purtătorilor aspectului Odaia Turcului[2]. Ulterior, Radu Băjenaru, care a reluat cercetările, afirmă că "se cunosc doar două aşezări Glina fortificate (*subl. n.*): Orbeasca de Sus (jud. Teleorman) şi Odaia Turcului (jud. Dâmboviţa)" [3], ceea ce înseamnă că s-a renunţat la ideia că şanţul ar fi rodul activităţii comunităţilor post-Glina[4]. Fapt confirmat şi de cercetările din anul 1995: "Singura observaţie stratigrafică sigură este aceea că nivelul corespunzător grupului Odaia Turcului suprapune valul de apărare. În consecinţă, fortificaţia nu poate aparţine decât unuia din nivelurile Glina surprinse în aşezare"[5]. Coroborând datele, este evident că suprafaţa aşezării aspectului Odaia Turcului a fost mai întinsă decât cea Glina.

DURATA DE FOLOSIRE

Stratul de cultură relativ subţire (în jur de 0,20-0,25 m)[6], ne face să credem, că, aşezarea nu a fost folosită pe o durată lungă. Această concluzie vine în contradicţie cu existenţa celor 10 gropi menajere mai lesne de sesizat pe cale arheologică decât locuinţele de suprafaţă, aceasta, în special, dacă ţinem seamă că terenul, unde a fost ridicată aşezarea, a fost supus unei puternice eroziuni. Posibil ca, tocmai fenomenul menţionat să fi dus la micşorarea stratului de cultură.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

DIMENSIUNI

Perimetrul probabil (şi) al aşezării[7] se înscrie în dimensiunile de 150 x 50 m. Nu este exclus, ca suprafaţa ei să fi fost mult mai întinsă, dar factorii naturali şi intervenţia umană să fi dus la distrugerea unei părţi a acesteia. Cert este că şanţul de apărare, săpat de purtătorii culturii Glina, va fi astupat de comunitatea de tip Odaia Turcului, motivul probabil fiind nevoia de spaţiu.

COMPLEXE

1. *Locuinţe* (fig. 15/2).

Şi în perioada post-Glina au fost folosite locuinţe de suprafaţă de mici dimensiuni. Numărul adăposturilor identificate se ridică la trei, toate fiind distruse printr-un incendiu[8]. În raportul publicat în MCA[9], Ersilia Tudor menţionă: "Ca rezultate obţinute în săpăturile din 1980:...secţionarea unui bordei...", fără a preciza explicit cărei manifestări culturale din situl de la Odaia Turcului i-a aparţinut acel complex. În articolul în limba germană nu se insistă asupra acestui subiect[10], astfel că existaţa unui bordei rămâne incertă.

2. *Gropi* (fig. 15/2).

Cele zece gropi descoperite în săpăturile mai vechi[11], cărora li se adaugă altele identificate recent (patru la număr), din care două străpung valul de apărare[12], s-au dovedit a fi menajere. Ele au fost de tipul clopot sau cu forme neregulate.

MATERIALUL ARHEOLOGIC

Chiar dacă bogăţia de material nu este excesivă, ea permite totuşi stabilirea unor categorii şi tipuri, înlesnind totodată şi sesizarea unor posibile legături culturale.

1. *Piesele litice.*

1.1. *Râşniţe cu frecător* (fig. 32/2)[13].

1.2. *Topoare:*

1.2.a. *plat*, de formă trapezoidală (fig. 31/5)[14];

1.2.b. *cu ceafa cilindrică şi longitudinal uşor curbat* (fig. 34/3)[15];

1.2.c. *topor/ciocan*, fără gaură de înmănuşare şi cu tăiş lăţit (fig. 32/4)[16].

2. *Piese din os*: nu s-a găsit decât *o sulă.*

3. *Obiete din lut ars* (altele decât ceramica):

3.1. *Fusaiole:*

3.1.a. *plate* (fig. 42/2)[17];

3.1.b. *conice*, cu baza uşor concavă (fig. 41/4)[18].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3.2. *Rotiţe de car în miniatură cu butuc pe ambele părţi* (fig. 41/1)[19].

3.3. *Linguri* (fig. 41/3)[20].

4. *Ceramica*:

4.1. *Pasta*[21]:

4.1.a. *grosieră*, aproape identică celei grosiere Glina, cu nisip şi pietriş în compoziţie.

4.1.b. *semifină*, cu nisip şi rare pietricele în compoziţie, asemănătoare ceramicii fine din stratul culturii Glina de la Odaia Turcului.

4.1.c. *fină*, cu nisip foarte fin şi mica în compoziţie, lustruită la suprafaţa exterioară. Acest tip de ceramică nu are analogii în mediile culturale anterioare din aşezare.

4.2. *Arderea*: foarte bună şi bună în cazul ceramicii din pastă fină şi semifină şi incompletă la ceramica grosieră. A fost sesizată şi arderea secundară.

4.3. *Culoarea*. În ceea ce priveşte ceramica fină spectrul coloristic cuprinde nuanţe de gri, negru, galben şi roşu, la ceramica semifină apare cenuşiul, iar la cea grosieră griul şi roşul.

4.4. *Forme*:

4.4.1. *Oale de dimensiuni mai mari*:

4.4.1.a. *cu corpul uşor rotunjit şi cu gât cilindric* (fig. 73/3)[22];

4.4.1.b. *cu profilul în forma literei S* (fig. 116/4; 141/13)[23], *uneori cu buza puternic răsfrântă* (fig. 116/5; 143/12)[24].

4.4.2. *Amfore* (fig. 132/2, 4)[25].

4.4.3. *Castroane*:

4.4.3.a. *cu corpul bitronconic, gât înalt, buza uşor înclinată spre exterior* (fig. 77/3; 138/1, 3)[26];

4.4.3.b. *cu pereţii curbaţi, buza îngroşată spre exterior sau în forma literei T trasa spre interior* (fig. 71/5)[27], *dotată, câteodată, cu un mic buton* (fig. 142/2)[28]; *castroane prevăzute uneori cu torţi tubulare pe buză* (fig. 121/4)[29] *sau cu butoni* (fig. 121/5)[30];

4.4.3.c. *cu umăr profilat şi două apucători dispuse simetric pe corp* (fig. 74/3)[31] *sau supraînălţate* (fig. 138/5)[32];

4.4.3.d. *cu pereţii înclinaţi şi buza răsfrântă spre exterior şi perforată cu un şir de găuri* (fig. 97/10)[33].

4.4.4. *străchini*:

4.4.4.a. *cu pereţii puternic înclinaţi spre exterior şi fundul uşor reliefat* (fig. 74/4)[34];

4.4.4.b. *cu pereţii puternic înclinaţi spre exterior şi cu buza în forma literei T* (fig. 77/1)[35].

4.4.5. *Căni*:

4.4.5.a. *cu pereţii în forma literei S şi torţi supraînălţate* (fig. 75/2-3; 141/9, 12)[36];

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4.4.5.b. *cu corpul mai bombat şi buza puternic răsfrântă spre exterior* (fig. 116/2)[37];

4.4.5.c. *cu corpul bitronconic şi o toartă* (fig. 138/2)[38].

4.4.6. *Pahare cu pereţii în forma literei S* (fig. 58/1, 5)[39].

4.4.7. *Ceşti: cu corpul rotund, gât relativ înalt şi o toartă* (fig. 138/4)[40].

4.5. *Torţile:*

4.5.1. *De agăţat:*

4.5.1.1. *torţi tubulare:*

4.5.1.1.1. *tehnica de realizare:*

-aplicate, dispuse orizontal, cu perforaţii variabile. Pot fi cilindrice, în formă de şa, arcuite spre exterior sau cu capetele trase în jos.

4.5.1.1.2. *locul de amplasare:*

- *pe buză*: castroane (fig. 71/5; 136/1)[41];
- *pe umăr*: amfore (fig. 132/2);
- *pe maxima rotunjime a corpului*: amfore (fig. 132/4).

4.5.1.1.3. *Discuţii.* Torţile tubulare sunt proprii multor manifestări culturale din BT şi nu numai, aşa cum am văzut, de altfel, şi cu prilejul analizei materialului ceramic al culturii Glina.

4.5.1.2. *buton în formă de ciupercă:*

4.5.1.2.1. *tehnica de realizare:*

- *aplicat, rotunjit la partea superioară, iar partea inferioară fiind cu un diametru mai mic, ce permite legarea unei sfori de ea.*

4.5.1.2.2. *locul de amplasare:*

- *pe buză*: castron (fig. 121/5).

4.5.1.2.3. *Discuţii.* Acest tip de buton-toartă este o raritate în BT românesc. Autoarea cercetării încearcă să stabilească apropieri cu unele apucători din mediile culturii Baden, mult mai timpurii, sau cele descoperite pe vasele de la Ezero şi Nova Zagora[42]. Aici trebuie amintit şi fragmentul de strachină cu apucători prelungi cu capetele teşite oblic, descoperit în aşezarea Glina de la Braneţ[43].

4.5.2. *De apucat:*

4.5.2.1. *torţi în bandă:*

4.5.2.1.1. *tehnica de realizare:*

- *aplicate, de dimensiuni mai mari (late) sau înguste.*

4.5.2.1.2. *locul de amplasare:*

- *de buză şi umăr, supraînălţate, rotunjite în partea superioară sau cu creastă*: castron (fig. 77/3; 138/5), cană (fig. 75/2-3; 141/9, 12);
- *de umăr*: cană (fig. 116/2).

4.5.2.2. *apucători:*

4.5.2.1.1. *tehnica de realizare:*

- *aplicat,*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4.5.2.2.2. *locul de amplasare*:

- *pe corp*: castron (fig. 74/3);

4.5.2.1.3. *Discuţii*. Ersilia Tudor aduce în discuţie analogiile din mediile Baden, Glina, Monteoru I C4, două ceşti cu două torţi găsite într-un mormânt în cistă (?) de la Mircea Vodă, Tei I, Bronzul macedonean, Ezero (începând cu nivelul VII), BM de la Nova Zagora[44]. La Sărata Monteoru, în stratul I C4.1, au fost, de asemenea, descoperite recipiente cu torţi supraînălţate[45]. Interesante sunt, în acest context, şi unele piese ceramice din inventarul mormintelor în cistă din nordul Munteniei, unde au fost identificate recipiente cu torţi supraînălţate, care beneficiau şi ele de creste, subiect ce va dezbătut amplu mai jos.

4.6. *Decorul*:

4.6.1. *prin adâncire*:

4.6.1.1. *tehnică de realizare*:

- *adânciturii practicate cu obiecte ascuţite, boante, trestia, unghia, degetul.*

4.6.1.2. *tipurile de decor*:

4.6.1.2.1. *găuri* (în general de dimensiuni reduse şi puţin adânci): bandă din mai multe şiruri (fig. 136/2)[46], într-un cerc (fig. 136/5-6)[47], sau componente ale unui registru mai larg (fig. 136/7)[48];

-*locul de amplasare*: pe umăr (fig. 136/2).

4.6.1.2.2. *găuri* (cu un diametru mic), care străpung peretele vaselor: şir;

- *locul de amplasare*: *pe buză* (fig. 97/10).

4.6.1.2.3. *alveole, formând, în general, un şir*:

-*locul de amplasare*: *pe buză* (fig. 137/1)[49], *pe gât* (fig. 116/5), *pe brâuri în relief* (fig. 135/5; 137/1)[50], *pe torţi* (fig. 132/4).

4.6.1.2.4. *crestături*: *şir*;

- *locul de amplasare*: *pe buză, pe decorul în relief - pe nervuri* (fig. 135/4; 137/2)[51], *brâuri* (fig. fig. 135/3)[52].

4.6.1.2.5. *cercuri*: *şir*;

- *locul de amplasare*: *sub buză* (fig. 136/6)[53].

4.6.1.2.6. *linii*: *simple* (orizontale), *parte componentă a unor registre mai ample* (fig. 136/8);

- *locul de amplasare*: *pe gât* (fig. 136/8), *pe umăr*.

4.6.1.2.7. *decor realizat cu pieptenul* (*Kammstrichverzierung*): uniform, vertical, pe întregul corpul (fig. 135/1)[54].

4.6.1.3. *Discuţii*. Cum se poate observa, cea mai importantă diferenţă între decorul realizat prin adâncire a ceramicii culturii Glina şi cea a aspectului cultural Odaia Turcului, este lipsa binecunoscutelor şi caracteristicilor găuri-butoni. Ersilia Tudor consideră că elemente de eventuală tradiţie ar putea fi şirul de mici găuri (4.6.1.2.2), care perforează buza unor vase[55]. Totuşi, cum bine observa şi autoarea

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

cercetărilor de la Odaia Turcului, acest tip de decor apare în multe dintre manifestările BT şi BM de pe teritoriul României, dar şi în mediile balcanice învecinate.

Alte moşteniri din cultura Glina ar putea fi cercurile imprimate (4.6.1.2.5)[56] şi banda de linii orizontale flancată de şiruri de puncte, decor care însă a fost identificat şi în mediile Năeni şi Monteoru timpuriu[57]. Chiar şi *Kammstrichverzierung* (4.6.1.2.7), care în cultura Glina este mai degrabă un ornament realizat cu măturica, ar putea intra în această categorie.

4.6.2. *în relief*

4.6.2.1. *tehnica de realizare*:

- *organice* (trase din pasta vasului) şi *aplicate*.

4.6.2.2. *tipurile*:

4.6.2.2.1. *brâuri simple*:

- *locul de amplasare*: sub buză (fig. 116/5).

4.6.2.2.2. *brâurile alveolate sau crestate*:

- *locul de amplasare*: *sub buză* (fig. 116/4), *în jurul gâtului* (fig. 137/1), *în jurul corpului*.

4.6.2.2.3. *nervuri simple sau crestate*:

- *locul de amplasare*: *dispuse vertical pe corp* (fig. 116/4; 137/2).

4.6.2.2.4. *coaste simple*:

- *în zona de maximă rotunjire* (fig. 138/1);

4.6.2.2.5. *butoni de dimensiune redusă*:

- *conici dispuşi dens pe corp* (fig. 73/3; 137/3)[58];
- *prelungi amplasaţi în zona de maximă rotunjire a corpului* (fig. 138/3).

4.6.2.3. *Discuţii.* Dacă brâul alveolat sau crestat este un tip de decor întâlnit în toate manifestările BT din sud-estul Europei, nervurile verticale crestate sunt prezente, aşa cum a sesizat şi Ersilia Tudor[59], în mediile Folteşti, Monteoru, Schneckenberg, Năeni, singura diferenţă ar fi că ornamentul respectiv acoperă în cazul ceramicii aspectului Odaia Turcului întreaga suprafaţă exterioară a recipientului.

ORIGINE, ÎNCADRARE CULTURALĂ ŞI RĂSPÂNDIRE

ORIGINE

Ersilia Tudor a văzut în atestările din stratul superior de la Odaia Turcului un fenomen cultural aparte de cultura Glina, care s-ar datora unei prefaceri structurale ce a pus capăt existenţei, în acea regiune, a culturii menţionate. În viziunea autoarei primelor cercetări de la Odaia Turcului, trebuie vorbit de o pătrundere a unei populaţii dinspre sud peste comunităţile autohtone, rezultând o sinteză etno-culturală[60]. Despre elemente sudice vorbeşte şi Alexandru Vulpe[61], situaţie ce pare a corespunde realităţii, dacă avem în vedere şi descoperirea, încă

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

inedită, de la Oltenița[62], care aparține, probabil, tot aspectului Odaia Turcului. Prin urmare, nu este exclus ca și acum, aidoma altor momente din preistorie, Argeșul să fi fost calea pe care populații sudice să fi pătruns spre nord. Dacă admitem folosirea Bazinului Argeșului ca rută de pătrundere dinspre sud spre nord, se naște firesc întrebarea, ce s-a întâmplat cu comunitățile Glina, au fost înlăturate sau dislocate, s-a ajuns la o mixtură etno-culturală sau ele au fost ocolite și au ființat mai departe ?

ÎNCADRARE CULTURALĂ

Analogiile ce s-au putut stabili cu mediile Năeni-Schneckenberg și Monteoru timpuriu, au făcut pe Ersilia Tudor să vorbească de contemporaneitatea, cel puțin parțială, a acestor manifestări culturale din zona de nord a Munteniei[63]. Spre o ipoteză asemănătoare inclină și Alexandru Vulpe, care, chiar dacă a sesizat la Sărata Monteoru o succesiune culturală Odaia Turcului-Năeni, documentată prin materiale arheologice oarecum concludente, consideră că cele două fenomene pot fi (și) contemporane[64]. După același arheolog, nu pot fi neglijate asemănările dintre descoperirile de la Odaia Turcului (stratul superior) și ceramica din mediul Edineț, de pe Prutul Mijlociu[65].

Posibil ca aspectul Odaia Turcului (Monteoru IC4c - după Petre Roman), pandantul estic al fazei Ostrovul Corbului al culturii Glina[66], să fi evoluat paralel cu *orizontul mormintelor în cistă* din nordul regiunii analizate, dar și cu ultimele comunități Glina din centrul Munteniei, inclusiv cele din Bazinul Mijlociu al Argeșului, rămase, în opinia noastră, în stadiul de evoluție clasică.

Cert este, așa cum a subliniat și Ersilia Tudor, că purtătorii aspectului Odaia Turcului nu au putut fi contemporani cu prima manifestare a culturii Tei[67], între cele două fenomene interpunându-se, probabil, ceea ce este cunoscut sub denumirea de *descoperiri de tip Gornea-Vodneac*[68].

ARIE DE RĂSPÂNDIRE

Dat fiind faptul că vestigii ale aspectului Odaia Turcului au fost găsite în puține locuri, este greu să se avanseze ipoteze cât de cât certe privitoare la aria de răspândire. După Alexandru Vulpe, aceasta se întindea din zona așezării eponime până la Sărata Monteoru, ocupând astfel o suprafață relativ importantă din centrul și nord-estul Munteniei[69]. Cum am precizat mai sus, este probabil că acestei arii trebuie adăugate și unele puncte deocamdată izolate, cum ar fi cel de la Oltenița (fig. 7).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ORIZONTUL MORMINTELOR ÎN CISTĂ

Primele monumente funerare, care ulterior vor fi incluse în *orizontul mormintelor în cistă*, au fost cercetate, în anul 1931, nu departe de satul Cetățenii din Deal, în punctele *Cornul Malului* (fig. 23/1) și *La Cruce* (fig. 23/2), de către Ion Andrieșescu[70]. În fiecare din zonele investigate au fost descoperite mai multe morminte.

Ulterior, Dinu V. Rosetti și, mai ales, Sebastian Morintz, prin periegheze și săpături, desfășurate după 1957 la Cetățenii din Deal, la Malul cu Flori, Văleni, Apa Sărată, Nucet și Albești, vor spori numărul obiectivelor funerare de acest tip, aducând totodată noi și valoroase informații[71].

Astfel, în 1957 s-a cercetat un mormânt în cistă (de înhumație ?) la Nucet-*Movilă* (jud. Dâmbovița), cu bogat inventar funerar și deosebit de semnificativ. În anul următor, Sebastian Morintz va efectua mici sondaje în ambele puncte de la Cetățenii din Deal, la *Cornul Malului* și *La Cruce*. Din păcate, această campanie nu a dus la identificarea de noi morminte. Totuși, datorită unor informații primite de la învățătorul Nicolae Popescu, arheologul amintit află de existența unui mormânt, descoperit anterior în punctul *La Cruce*, cu prilejul săpării unei pivnițe. Interesant este că, din inventarul acestui mormânt făcea parte și o măciucă sferică din piatră.

În anul 1960 au fost continuate investigațiile în punctul *Cornul Malului*, de data aceasta fiind descoperite trei morminte (fig. 24; 25; 26; 144), iar cu același prilej, la cca 100 m spre sud de grupul acestora, s-a identificat o zonă ce prezenta urmele unei așezări ce ar fi putut fi contemporană cu complexele funerare. Între această așezare și morminte, delimitarea în vechime era făcută printr-o viroagă adâncă.

În 1958 Sebastian Morintz și Dinu V. Rosetti fac o periegheză în satul Malul cu Flori unde, în punctul *La Pârlitură*, sătenii găsiseră într-un mormânt de înhumație în cistă un pumnal triunghiular de bronz. Se pare că și aici era vorba de un grup de monumente funerare, căci în alt mormânt se descoperise o cană cu o toartă, iar din zonă se mai recuperase un fragment de topor de piatră cu nervură mediană.

Dinu V. Rosetti conduce în 1960 săpăturile de salvare de la Apa Sărată, cercetând, cu acest prilej, două morminte în cistă, care au avut ca inventar și un pumnal de bronz de formă triunghiulară și două vase din lut.

În anul 1967, Sebastian Morintz va efectua cercetări la Albești-*La Zărzărianu* (sau *La Cimitir*, fig. 27; 28). La încheierea investigațiilor va nota în carnetul de șantier[72]: "Obiectivul cercetat este un tumul. S-a adus o cantitate de humă (argilă) vineție-galbuie, formînd o mică movilă. Aceasta a fost pe o anumită suprafață puternic arsă (rug ?). În imediata vecinătate a suprafeței arse am găsit o gropiță cu pământ amestecat cu cărbuni și cioburi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Urmele de oase calcinate sînt aproape inexistente.

Resturile de cărbuni depăşesc limitele gropiţei.

Pe marginea gropiţei resturile unui vas destul de mare strivit. Deasupra gropiţei s-a depus foarte puţin pămînt negru, poate chiar acelaşi cu care s-a umplut şi gropiţa. Deasupra acestuia s-au aşezat 8-10 pietre neregulate de calcar de dimensiuni între 0,20-0,40 (0,45) m şi apoi s-a adus o mare cantitate de pămînt galben, care alcătuieşte în continuare tumulul. Acesta ar fi M. 1 fără cistă.

M. 2 de incineraţie fără cistă, s-a găsit spre NE, spre poala movilei. O bandă de 0,10-0,15 m de pămînt cu cioburi şi cărbuni. Stratigrafic acesta pare a fi aproape din aceeaşi vreme cu M. 1. Cred că a fost introdus ulterior.

Urmează introducerea mormintelor cu ciste M. 1 şi M. 2 (notate de noi-C.S., M. 3 şi M. 4,.), acestea sigur de incineraţie".

TIPUL DE CONSTRUCŢIE FUNERARĂ

Morminte plane. Atât cercetările din 1931 la Cetăţenii din Deal în punctele *Cornul Malului* şi *La Cruce* ale lui Ion Andrieşescu, cât şi cele efectuate de Dinu V. Rosetti[73] şi de Sebastian Morintz, au demonstrat că este vorba de morminte plane, care se găseau la mică adâncime, uneori fiind vizibile la suprafaţă (fig. 24; 25; 26; 144). Situaţia este identică şi în cazul mormintelor de la Apa Sărată-*Malul cu Flori.*

Interesant este că, la Albeşti-*La Zărzărianu* pentru săparea unor morminte a fost folosit un tumul dintr-o perioadă anterioară (fig. 27; 28).

Cum s-a văzut, mormintele au avut o adâncime relativ mică, în gaura practicată introducându-se, ulterior, plăci de gresie, care pe laturile lungi puteau fi în număr mai mare. Uncori, pentru a preveni prăbuşirea spre exterior a acestora, pereţii au fost sprijiniţi de bolovani.

Câteodată, laturile scurte, ca de exemplu, în cazul lui M. 1 de la Apa Sărată, erau dotate cu câte două jgheaburi verticale destinate unei mai bunei îmbucări cu lespezile laterale. O situaţie similară a fost întâlnită şi la Năeni74 . M. 2 de la Apa Sărată avea fundul placat cu o lespede de gresie. Capacul mormintelor era alcătuit tot din mai multe plăci. Se pare că, mormintele n-au fost iniţial umplute cu pământ.

Inventarul monumentelor funerare se compunea din ceramică, întreagă şi fragmentară şi diferite piese din metal. Oasele umane, în cazul înhumaţilor, au fost găsite răvăşite, ceea ce l-a făcut pe Sebastian Morintz să creadă că a fost vorba de o intervenţie ulterioară, a jefuitorilor de morminte. Totuşi, nu trebuie exclusă nici ipoteza că, anterior înhumării, morţii au fost ţinuţi în aer liber până ce cadavrele au fost descărnate. Analogii se pot stabili cu mediile mormintelor cu ocru de la Independenţa (jud. Tulcea)[75], unde scheletele din M. 2, M. 4, M. 5, M. 6, M. 7, M. 8, M. 9, M. 10 şi M. 11 s-au găsit răvăşite şi incomplete, la fel şi la Livezile[76].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Dat fiind faptul că, unele oase din mormintele de la Apa Sărată sunt rupte (din vechime ?), putem evéntual să ne gândim, cu rezervele de rigoare, la urme ale unor posibile practici de antropofagie.

Interesant este, de asemenea, că la unul dintre indivizii înhumaţi s-a practicat şi o trepanaţie[77].

MATERIALUL ARHEOLOGIC

În morminte, cât şi în imediata lor apropiere, au fost găsite foarte puţine piese de interes arheologic. Cele mai semnificative sunt ceramica, piesele din metal pe care le vom analiza în subcapitolul *Viaţa economică. Metalurgia*, şi un fragment dintr-un topor de piatră, descoperit lângă mormintele de la Malul cu Flori-*Pârlitura*.

Toporul (fig. 33/2), dotat cu gaură de înmănuşare, a avut probabil două tăişuri, uşor lăţite, prezentând nervuri bine reliefate, care delimitează partea de prindere a cozii sau marchează muchea superioară ce face legătura dintre corp şi tăişuri.

Ceramicii îi aparţin atât recipiente întregi sau parţial întregibile, cât şi fragmente.

1. La Apa Sărată s-au găsit următoarele piese ceramice mai importante:

- fragmente dintr-o cană cu două torţi supraînălţate, gâtul înalt, corpul bitronconic (fig. 82/2), lucrată dintr-o pastă compactă cu nisip fin, ce avea suprafaţa exterioară de culoare negru-cenuşiu, lustruită.

- cană, căreia îi lipseşte fundul, cu o singură toartă supraînălţată, iar pe partea opusă, pe umăr, în apropierea gâtului, o mică urechiuşă tubulară (fig. 79/1). Gâtul era înalt, corpul aproape bitronconic. Recipientul a fost recuperat din M.1 (de înhumaţie), avea culoare neagră cu slip lustruit. După Sebastian Morintz[78], vasul este asemănător ca factură şi culoare cu recipientele de la Verbiţa.

- cană de culoare castaniu-cărămiziu, descoperită lângă M.2 (de incineraţie), prevăzută cu gât înalt, corp aproape bitronconic şi dotată cu o toartă supraînălţată ce porneşte din zona de incidenţă dintre gât şi umăr (fig. 81/1; 144/2). În vas s-au identificat oase de pasăre.

- castron (după Sebastian Morintz strachină) cu buza evazată, în formă de pâlnie, corp bitronconic, dotat simetric cu două torţi tubulare, amplasate pe umăr, din care s-a păstrat una, şi câte doi butoni conici (fig. 80/2). Culoarea recipientului era neagră-cenuşie.

- pahar (din M.2 de incineraţie), cu gât lung, parte inferioară uşor rotunjită, fund de dimensiuni reduse şi puţin adus spre interior (fig. 81/2). Sub buza uşor evazată se găsesc mici butoni. Recipientul are culoarea galben-cărămizie.

2. castron de mărime mică, descoperit de Ion Andrieşescu, în 1931 la Cetăţenii din Deal-*La Cruce*, în M.1; de culoare neagru-cenuşiu, ornamentat cu incizii şi incrustaţii (fig. 80/1). Pe buză şi în zona diametrului maxim se aflau dispuse simetric câte două urechiuşe prevăzute cu perforaţii verticale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3. Săpăturile din anii 1958 şi 1960, de la Cetăţenii din Deal-*La Cruce* şi *Cornul Malului* vor duce numai la identificarea unor fragmente ceramice.

4. Din mormântul de la Malul cu Flori-*Pârlitura* s-au recuperat fragmentele a două vase. Dintre acestea se remarcă o cană cu gât înalt, corp bitronconic, cu o singură toartă (fig. 79/2; 144/2). Recipientul era la exterior de culoare negru-cenuşiu, lustruit cu slip.

5. La Nucet-*Movilă*, în mormânt, s-au găsit:

- cană cu gât înalt, corp bitronconic, fund mic, uşor concav, cu două torţi supraînălţate, care se termină în unghi ascuţit (fig. 82/1). Culoarea a fost neagră-cenuşie, suprafaţa exterioară netezită cu un slip lustruit.

- vas globular (amforă ?), cu gât relativ înalt şi buza răsfrântă spre exterior, ce avea în zona de maximă rotunjire probabil două torţi tubulare (fig. 78/1-2); era lucrat dintr-o pastă cărămizie deschisă. Sebastian Morintz propune o reconstituire cu toarta tubulară fixată în zona de maximă rotunjime a vasului (fig. 78/1), iar Petre Roman, care a văzut recipientul reîntregit, sub aceasta (fig. 78/2).

6. Dintre fragmentele ceramice de la Albeşti-*La Zărzărianu* se remarcă cele ale unui castronaş din M.2[79], lucrate dintr-o pastă bine frământată cu nisip, cu suprafaţa netezită de culoare castaniu-cenuşiu deschisă şi ornamentat, încât se vede atât din interiorul buzei cât şi în exterior, cu linii incizate şi cerculeţe imprimate (fig. 134/1-2).

7. *Discuţii.* Cele mai interesante recipiente ale orizontului sunt, cum s-a putut observa, cănile cu una sau două torţi supraînălţate. Sebastian Morintz a sesizat încă de la început legătura acestui tip de vas cu cele descoperite în mormintele tumulare Glina IV de la Verbiţa[80]. Alte analogii pot fi stabilite cu cultura Edineţ, atât în ceea ce priveşte forma[81] cât şi tipul de toartă supraînălţată[82], cu aspectul Odaia Turcului (fig. 75/2-3) şi cu mediile Somogyvár[83] şi Mureş[84].

Cana cu toartă şi mică urechiuşă perforată de la Apa Sărată (fig. 79/1), are o analogie, în ceea ce priveşte modalitatea de a plasa vizavi de toartă fie o tortiţă, fie un buton conic, în cana din T.III de la Verbiţa[85]. La fel şi castronul de la fig. 80/2 (Apa Sărată) seamănă izbitor cu acelaşi tip de vas de la Verbiţa, T.2[86].

Tendinţa de a folosi incrustaţia cu pastă albă (Albeşti: fig. 134/1-2; Cetăţeni din Deal-*Cornul Malului*: fig. 80/1) nu este singulară în perioada clasică şi finală a BT din Muntenia (Glina III; aspectul Odaia Turcului). Acelaşi lucru trebuie afirmat în ceea ce priveşte şi anumite elemente de decor (puncte, cercuri, linii etc.).

RĂSPÂNDIRE

În actualul stadiu al cercetării, se pare că aria de răspândire a acestui orizont este prezent mai ales în nordul Munteniei (fig. 7), descoperiri funerare de acest tip fiind făcute cu precădere pe linia Subcarpaţilor Meridionali şi, deocamdată, în zona Câmpulungului. În partea estică, existenţa unor astfel de morminte este docu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

mentată până în valea Budureasca[87]. Nu putem exclude ipoteza, că acest orizont a avut ecouri mult mai mari, spre nord şi nord-est (de ex. Moldova).

ÎNCADRARE CULTURALĂ ŞI CRONOLOGIE

Sebastian Morintz preciza, încă din 1961, în comunicarea prezentată la Institutul de Arheologie din Bucureşti, că: "materialele descoperite în mormintele cistă de la Cetăţenii din Deal, Apa Sărată şi Malul cu Flori, deşi provin mai mult din descoperiri întîmplătoare, sunt importante deoarece aparţin unui grup cultural unitar, prin ritul şi ritualul funerar, cît şi prin formă ceramică"[88]. Autorul vorbeşte de un *grup cultural*, în schimb, alţi specialişti folosesc titulatura de *descoperiri de morminte în cistă*[89]. În accepţiunea noastră , termenul de *orizont*, incluzând aici atât latura temporală cât şi pe cea culturală, exprimă, în actualul stadiu al cercetării, mult mai bine esenţa acestei manifestări.

Autorii cercetărilor de la Apa Sărată, Cetăţenii din Deal, Malul cu Flori, Nucet şi Albeşti consideră că mormintele în cistă din nordul Munteniei sunt din punct de vedere teritorial, cultural şi cronologic apropiate complexelor funerare de acelaşi tip din Ţara Bârsei (cultura Schneckenberg B). Totuşi, păstrează unele rezerve în ceea ce priveşte plasarea lor pe acelaşi palier cronologic, descoperind, în schimb, similitudini puternice cu ceramica din mormintele tumulare de la Verbiţa, fapt care ar lega orizontul de cultura Glina, fără însă a putea fi identificată cu aceasta.

O părere asemănătoare exprimă şi Draga Grašanin, care în lumina ceramicii descoperită în mormintele grupului Belotić-Bela Crkva, consideră că putem vorbi de un mare complex cultural balcanico-pannonic în care ar intra printre altele şi cultura Glina[90].

Dorin Popescu a căutat analogii pentru descoperirile din nordul Munteniei în mediul Belotić-Bela Crkva[91]. Iniţial, în 1976, Petre Roman nu ia o atitudine clară în chestiunea în cauză[92], ci numai ulterior sublinează că sincronismul Schneckenberg-Belotić-Bela Crkva nu poate fi considerat real, ceramica *orizontului mormintelor în cistă de piatră* trădând "o perioadă mai târzie decît Schneckenberg B" şi concluziona că "descoperirile (din nordul Munteniei, n.n.)..., ar putea reprezenta fie, mai probabil, o nouă fază -ultima- a culturii Glina (cea de tip Verbiţa-Ostrovu Corbului), fie o etapă (cea mai veche) a culturii Monteoru, aflată în plin proces de constituire" [93].

Stabilirea unor legături certe cu înmormântările de tip Belotić-Bela Crkva este îngreunată şi de faptul că acestea nu se constituie într-un tot unitar. Nicola Tasić, în contradicţie cu Milutin Garašanin, care vorbeşte de un grup distinct[94], sublinează că numai unele morminte pot fi asociate grupului Somogyvár-Vinkovci[95], conexiunile cronologice Glina finală, orizontul mormintelor în cistă, înmormântările de tip Belotić-Bela Crkva, în totalitatea lor, şi grupul Somogyvár-Vinkovci trebuie privite critic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Apropieri se pot face şi cu mormintele în cistă de la Homoriciu[96], Pruneni[97], Bisoca[98], Năeni (de ex. M.2)[99]. Numai că acestea conţineau ceramică de tip Monteoru IC4 sau Năeni.

Cum se poate vedea orizontul mormintelor în cistă din piatră din nordul Munteniei face parte dintr-un fenomen european mai larg, dar păstrează anumite particularităţi, ce-şi au rădăcinile, probabil, în substratul autohton.

NOTE

1 În nord-estul Munteniei, la Sărata Monteoru - Zaharia (1987) 21-49), au fost găsite, de asemenea, materiale de tip Odaia Turcului. V. şi Vulpe (1990) 108 şi fig. 1-8. Domnul Petre Roman ne-a informat că şi în zona Olteniţei ar fi fost descoperite mai demult, şi anterior cercetărilor de la Odaia Turcului, fragmente ceramice care ar putea să aparţină aspectului cultural analizat în acest subcapitol. Interesante sunt şi materialele din BT de la Năeni-*Zănoaga* (cercetări Ion Chicideanu), nepublicate până în prezent. Se pare că şi acestea trebuie incluse tot în categoria vestigiilor aspectului Odaia Turcului: cf. Vulpe (1990) 109.

2 Tudor (1982) 60. Acest punct de vedere a fost pus sub semnul întrebării încă de la începutul deceniului '80, cu ocazia comunicărilor publice ale Ersiliei Tudor, de către Petre Roman.

3 Băjenaru (1995) 183.

4 Este interesant că, această ideie a fost prefigurată chiar de Tudor - (1982) 74: "der (bestehendbleibende) alte Verteidigungsgraben wird erneurt", care astfel îşi contrazice propria afirmaţie de la p. 60: "Allem Anschein nach handelt es sich um einen Verteidigungsgraben aus der Zeit der Bewohnung der obersten Schicht (aspectul Odaia Turcului, n.n.)".

5 Băjenaru (1996) 82.

6 Băjenaru (1996) *loc cit.*

7 Tudor (1982) 59.

8 Tudor (1982) 60.

9 Tudor (1983) 108.

10 Tudor (1982) 59-75.

11 Tudor (1982) 60. În lucrarea lui Marin Cârlumaru (1996) 94 se vorbeşte la un momendat de 30 de gropi cercetate în VII secţiuni, până în 1985.

12 Băjenaru (1996) 83.

13 Tudor (1982) fig. 6/10.

14 Tudor (1982) fig. 6/15.

15 Tudor (1982) fig. 6/12.

16 Tudor (1982) fig. 6/13.

17 Tudor (1982) fig. 6/2.

18 Tudor (1982) fig. 6/4.

19 Tudor (1982) fig. 6/1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

20 Tudor (1982) fig. 6/4.
21 Tudor (1982) 67.
22 Tudor (1982) fig. 9/7.
23 Tudor (1982) fig. 8/8; 9/3.
24 Tudor (1982) fig. 8/12; 9/1.
25 Tudor (1982) fig. 8/16-17.
26 Tudor (1982) fig. 7/9; 8/9, 14.
27 Tudor (1982) fig. 7/16.
28 Tudor (1982) fig. 7/10.
29 Tudor (1982) fig. 7/4.
30 Tudor (1982) fig. 7/5.
31 Tudor (1982) fig. 7/14.
32 Tudor (1982) fig. 7/12.
33 Tudor (1982) fig. 9/6.
34 Tudor (1982) fig. 7/15.
35 Tudor (1982) fig. 7/1.
36 Tudor (1982) fig. 8/1-3, 6.
37 Tudor (1982) fig. 8/13.
38 Tudor (1982) fig. 8/11.
39 Tudor (1982) fig. 7/11, 13.
40 Tudor (1982) fig. 8/10.
41 Tudor (1982) fig. 7/8.
42 Tudor (1982) 74.
43 Ulanici (1976) 57 şi fig. 13/3; Ulanici (1981) fig. 5/6.
44 Tudor (1982) 72-73.
45 Vulpe (1990) fig. 2/1-2, 5.
46 Tudor (1982) fig. 8/4.
47 Tudor (1982) fig. 7/7.
48 Tudor (1982) fig. 8/7.
49 Tudor (1982) fig. 9/4.
50 Tudor (1982) fig. 9/4, 10.
51 Tudor (1982) fig. 9/5, 8.
52 Tudor (1982) fig. 9/2..
53 Tudor (1982) fig. 7/7.
54 Tudor (1982) fig. 9/11.
55 Tudor (1982) 73.
56 La Glina - Nestor (1933) fig. 10/9; 12/26, Braneţ - Ulanici (1976) fig. 12/5; 17/2-3, 11; Ulanici (1979a) fig. 6/6; Ulanici (1981) fig. 5/3; Roman (1976c) fig. 11/6.
57 Tudor (1982) 73.
58 Tudor (1982) fig. 9/9.
59 Tudor (1982) 73.
60 Tudor (1982) 74.
61 Vulpe (1990) 105.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

62 Informaţie de la domnul Petre Roman.
63 Tudor (1982) 74-75.
64 Vulpe (1990) 108, 111 (tabel).
65 Vulpe (1990) 108.
66 Roman (1986) 31.
67 Tudor 1982, 74.
68 Roman (1986) 31.
69 Vulpe (1990) 108 şi fig. 4.
70 Andrieşescu (1931).
71 Vezi la noi *Anexele 1-3.*
72 *Carnetul de şantier,* împreună cu alte înscrisuri, ne-au fost încredinţate în anul 1992 spre folosinţă, inclusiv publicare, de către domnul dr. Sebastian Morintz, şi se găsesc în *Fondul de documente ştiinţifice al Institutului Român de Tracologie.*Vezi la noi *Anexa 3.*
73 Rosetti (1975), 275-282.
74 Vulpe-Drâmbocianu (1981) fig. 5.
75 Simion (1991) vol. 1: 34-35 şi vol. 2: pl. II; II/ m 3; IV/b-h; Simion, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) 198-199.
76 Ciugudean (1996) 31-36, 133 şi fig. 25-30.
77 Constantinescu, Andreescu, Mîrţu (1962) 9-12.
78 Precizări extrase din *Carnetul de şantier Cetăţeni 1960,* al domnului Sebastian Morintz.
79 Date extrase din *Carnetul de şantier Albeşti 1967,* al domnului Sebastian Morintz. Vezi *Anexa 3.*
80 Cf. Berciu-Roman (1984) 15-21, fig. 2/1, 3-4.
81 Dergacev (1995) fig. 7/11, 13-14, 21.
82 Dergacev (1995) fig. 7/11, 14, 21.
83 Gabor (1984) pl. XXIX/6 (numai forma, dar o singură toartă , care nu depăşeşte buza).
84 Girić (1984) pl. VII/8 (altă formă şi torţi supraînălţate prevăzute cu câte o şa).
85 Berciu-Roman (1984) fig. 2/3.
86 Berciu-Roman (1984) fig. 2/2.
87 Teodorescu, Peneş (1984) fig. 10.
88 Vezi la noi *Anexa 1.*
89 Roman (1986) 39.
90 Garašanin (1985) p. 76.
91 Popescu (1966) 157-170.
92 Roman (1976c) 35.
93 Roman (1986) *loc cit.*
94 Garašanin (1983) 705-718.
95 Tasić (1984) 25.
96 Teodorescu (1974) 13; Teodorescu (1996) 240.
97 Informaţii de la domnul Vasile Dupoi, căruia îi mulţumim şi pe această cale.
98 Vulpe-Drâmbocianu (1981) 180.
99 Vulpe-Drâmbocianu (1981) 175 sqq.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

VIAŢA ECONOMICĂ ŞI SPIRITUALĂ A COMUNITĂŢILOR DIN BT ÎN BAZINELE ARGEŞULUI ŞI IALOMIŢEI SUPERIOARE

VIAŢA ECONOMICĂ

După analiza materialului arheologic din BT, creşterea vitelor, cultivarea pământului, vânătoarea şi diferitele meşteşuguri (olăritul, prelucrarea pietrei, osului, cornului) au fost cele mai importante componente ale vieţii economice din perioada respectivă, ele asigurând membrilor comunităţilor hrana necesară şi unele produse indispensabile traiului cotidian. Cu toate că oamenii au încercat să-şi apropie mediul înconjurător pentru a-şi satisface cât mai bine nevoia de hrană[1], cele mai însemnate eforturi fiind canalizate în această direcţie, foarte puţine elemente ne permit a vorbi, în această perioadă, de o producţie ce ar fi avut ca destinaţie comerţul între diferitele comunităţi aparţinând aceleaşi manifestări culturale sau cu altele învecinate. Producţia obţinută în mediul casnic sau de întreaga comunitate dintr-o aşezare era determinată de acoperirea nevoilor fiecărei familii şi a întregului habitat.

Informaţiile cele mai importante cu privire la ceea ce îndeobşte numim, nu prea fericit, viaţă economică, le datorăm cu precădere rezultatelor cercetărilor arheologice din aşezările culturii Glina. Din păcate, resturile organice, constituite mai ales din cele osteologice, au reprezentat numai în două cazuri subiectul unor analize de specialitate[2].

Existenţa unor informaţii incomplete şi uneori contradictorii ne oferă o imagine evazivă despre viaţa economică în general şi agricultura în special. Nu este exclus, ca presupunerile noastre privind ponderea uneia dintre ramuri sau a alteia ale agriculturii, să nu corespundă întru totul realităţilor acelor vremi. De aceea, pentru ilustrarea dinamicii agriculturii am apelat, pentru comparaţie, şi la date privind Neoliticul, Eneoliticul şi perioada de tranziţie spre Bronz de pe întreg teritoriul României. Uneori am recurs şi la rezultatele analizelor din Bronzul Mijlociu şi Târziu. Cum cifrele nude nu oferă decât o imagine incompletă asupra vieţii economice, ele trebuiesc puse în relaţie cu întreaga gamă a activităţilor comunităţilor respective, demers deosebit de anevoios.

Sursele, care certifică practicarea unei anumite activităţi economice, sunt de două categorii: directe şi indirecte. Din primele fac parte resturile florei şi faunei şi anumite unelte specifice diferitelor activităţi (din piatră, lut, metal). Alte piese, care au avut drept materie primă materialul organic, intră în cea de-a doua categorie. Toate informaţiile privind agricultura Epocii bronzului, şi cu atât mai

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

pregnant cele ale BT, trebuie judecate în lumina constatării că agricultura era, poate, una sezonieră[3].

I. *Creşterea animalelor.*

Cu prilejul investigaţiilor din anul 1969 în aşezarea Glina din staţiunea eponimă, au fost recoltate aproape 1500 de resturi menajere organice, dintre care Sergiu Haimovici a determinat un număr de 1423[4]. Ponderea materialului o deţin mamiferele, urmate la mare distanţă de moluşte-gasteropode (*Helix pomatia* = melcul comun), reptile-chelonieni (*Emys orbicularis* = broasca ţestoasă de apă) şi păsările (păsări de apă sau mlaştină ?).

Mamiferele (în total resturi osteologice de la 117 indivizi) sunt atât domestice (1379 de fragmente osteologice de la 102 indivizi, adică cca 86,15%) cât şi sălbatice (cca 13,85%).

Pe primul loc se situează taurinele *(Bos taurus)* cu 48,71%, urmate de ovicaprine (*Oves* şi *Capra*) cu 23,93%, porcine (*Sus scrofa domest.*) 10,2%, câini (*Canis familiaris*) cu 2,56% şi cai (*Equus caballus*) cu 1,70%[5]. Cum remarcă Sergiu Haimovici, taurinele de la Glina au avut o medie mai înaltă faţă de exemplarele din Epoca bronzului, fiind apropiate celor din Eneolitic şi perioada de trecere. Aceaşi concluzie este valabilă şi în cazul ovicaprinelor, porcinelor şi câinelui.

Apariţia unor resturi osteologice de cal este deosebit de interesantă, dar cu greu se poate preciza rolul acestui animal pentru comunitate.

În urma săpăturilor efectuate la Căscioarele-*Cătălui*, Dan Basarab Nanu[6], i-a oferit, spre analiză, lui Ştefan Udrescu, materialul osteologic animalier recoltat dimprejurul a ceea ce credea a fi o înhumare precedată de un banchet funerar. Cum a fost arătat şi mai sus (vezi subcapitolul *Glina*), nu este vorba de resturile unui banchet funerar, ci despre fragmente osteologice ale unor mamifere ce s-au găsit într-o locuinţă de suprafaţă. Pentru această concluzie pledează şi diversitatea faunistică identificată. Astfel, oasele aparţineau atât unor animale domestice -dintre care se remarcă bovinele (*Bos taurus* ?), ovicaprinele, porcinele (*Sus scrofa domest.*), câinele (*Canis familiaris*) - precum şi altora sălbatice.

Investigaţiile de la Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Varlaam şi Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* [7], au permis recuperarea unui relativ bogat material osteologic animalier. Acesta se grupa, mai ales, în complexe, precum locuinţe şi gropi menajere. Chiar dacă nu s-a făcut o analiză arheozoologică a materialului, se poate afirma că la animalele domestice primul loc era deţinut de bovine, urmate de ovocaprine şi porcine.

Aceaşi situaţie se întâlneşte şi în aşezările de la Greci, unde, în gropile nr. 6, 7 şi 9, s-au găsit relativ multe oase de ovicaprine[8], sau de la Odaia Turcului, unde resturile osteologice au fost recoltate din gropile aspectului cultural Odaia Turcului[9] şi din şanţul de apărare al aşezării aparţinând culturii Glina[10].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Cercetările arheologice au arătat că, nu există aşezare a culturii Glina, atât din Muntenia cât şi în dreapta Oltului, din care să lipsească acest tip de resturi menajere. Astfel, la Drăgăneşti-Olt un loc important îl ocupă bovinele, pe când la Morăreşti, preponderente se pare că au fost ovicaprinele.

Comparând datele de mai sus, cu rezultatele de aceeaşi factură din mediul grupului Şoimuş[11], se poate observa, că locul de frunte la indivizii domestici este ocupat la Ţebea şi Şoimuş de bovine (*Bos taurus*: Ţebea: 50,47%; Şoimuş: 83,33%), ovicaprinele situându-se pe o treaptă mai jos (*Ovis aries* şi *Capra hircus*: Ţebea: 25,24%; Şoimuş: 13,89%). Faţă de cultura Coţofeni (Ţebea: 54,28%; Boiu: 46,34%), ponderea remarcabilă a ovicaprinelor scade simţitor în BT.

Interesant este că, animalele domestice constituie la Ţebea 78,57% şi la Şoimuş 100% din totalul resturilor osteologice recuperate[12].

Horia Ciugudean arăta, că la Poiana Ampoiului, ca dealtfel în toată zona montană[13], însemnătatea ovicaprinelor a crescut în dauna bovinelor, ceea ce ar fi într-o oarecare contradicţie cu cele afirmate mai sus despre alte aşezări Şoimuş. În staţiunea arheologică amintită, au fost găsite şi resturi de cal (*Equus caballus*).

În urma cercetărilor asupra materialului osteologic animalier din Neolitic şi până spre civilizaţia geto-dacilor, de pe aproape întreg teritoriul României, cel mai important mamifer domesticit a fost *Bos taurus*. Ulterior, spre sfârşitul secvenţei temporale amintite, locul vitelor va fi luat de porcine[14]. Această pondere a lui *Bos taurus* a fost constatată şi în cazul culturii Glina. Faptul nu trebuie să surprindă deoarece mamiferul respectiv putea asigura cea mai însemnată cantitate de carne dintre toate animalele domestice. La aceasta se adaugă şi laptele, o seamă de recipiente, ţinând cont de forma lor, se pretau la adăpostirea laptelui. De asemenea, nu trebuie neglijat faptul că acest animal a fost poate cel mai intens folosit la tracţiune şi la lucrarea pământului (la plug ?).

În mediul Glina, locul doi în ierarhia animalelor domestice este ocupat de *Ovicaprinae* (*Ovies avies* şi *Capra hircus*), situaţie ce este similară altor culturi preistorice. *Sus scrofa domest.* se găseşte în poziţia a treia. Următoarele trepte sunt ocupate de *Canis familiaris* şi *Equus caballus*, fapt care este în rezonanţa cu majoritatea manifestărilor culturale (şi etnice ?) ale preistoriei.

Prezenţa calului este încă timidă în BT. El a fost găsit în mediile neolitice şi eneolitice Gumelniţa, la Căscioarele[15], şi Cucuteni[16] şi în perioada de tranziţie la Bronz[17], fiind apoi în Bronzul Mijlociu şi Târziu mult mai bine documentat[18]. Această constatare ne oferă posibilitatea de a ne întreba cât de important era acest mamifer pentru comunităţile BT din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare. Probabil el încă nu-şi câştigase locul de principal animal de tracţiune, fapt ce este indirect confirmat şi de cărucioarele miniaturale[19].

În ceea ce priveşte câinele, Sergiu Haimovici consideră că acesta nu constituia o sursă de hrană, ci, era, mai degrabă, folosit ca animal de pază[20].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

II. *Vânătoarea şi pescuitul.*

În aşezarea Bucureşti-*Glina*[21] ponderea mamiferele sălbatice (37 fragmente osteologice de la 15 indivizi) reprezenta 1/6 din totalul celor domestice. Ele au fost documentate prin oase de cerb (*Cervus elaphus* = 3,40%), castor (*castor fiber* = 2,85%), mistreţ (*Sus scrofa ferrus* = 2,56%), bour (*Bos primigenius* = 1,70%), căprior (*Capreolus capreolus* = 0,85%), iepure (*Lepus euroaeus* = 0,85%), bursuc (*Meles meles* = 0,85%).

La Căscioarele-*Cătălui* s-au identificat oase de cerb (*Cervus elaphus*) şi mistreţ (*Sus scrofa ferrus*)[22].

Animalele sălbatice erau reprezentate în aşezările Glina din întreaga ei arie de răspândire, în special, de cerb şi mistreţ. Coarnele de cerb vor fi folosite ca plantatoare, topoare şi ciocane, iar colţii de mistreţ vor fi perforaţi la unul din capăte şi vor fi utilizaţi ca amulete sau podoabe.

Comparând datele noastre cu privire la BT din zonele Argeşului şi ale Ialomiţei cu alte regiuni şi epoci de pe teritoriul României, este evident că vânătoarea de tip alimentar deţinea un rol relativ minor în viaţa cotidiană a comunităţilor din preistorie şi în perioadele ulterioare. Astfel, procentajul oaselor de animale sălbatice în mediile neolitice şi eneolitice din Muntenia este în medie de 2,40% şi 28,07%[23].

Pentru perioada de tranziţie de la Eneolitic la Bronz după Eugen Comşa, sunt documentate 13 specii vânate, ce aparţin subgrupelor *Rodentia* (iepurele, castorul), *Carnivora* (vidra, bursucul, vulpea, lupul, ursul, pisica sălbatică) şi *Antrodactyla* (mistreţul, cerbul, căpriorul, bourul)[24].

În Epoca bronzului, rolul deţinut de vânătoare se situa în medie în jur de 9%-1,5%[25]. În cultura Schneckenberg, de exemplu, la Hărman-*Dealul Lempeş* s-a găsit un procent de 2,66% oase de animale sălbatice[26]: cerb, mistreţ, lup.

Horia Ciugudean a constatat că vânătoarea a jucat în Transilvania centrală şi sud-vestică o pondere mai mare în mediul Livezile decât în manifestările culturale ulterioare[27].

În acelaşi mediu ambiant ca al culturii Glina, dar mai târziu, în aşezarea culturii Tei III, de la Novaci[28], animalele sălbatice - mistreţ (5,00%), căprioară (5,00%), cerb (2,72%), castor (2,50%) - reprezentau 15,22%.

Eugen Comşa[29] va consemna că, pe primul loc al animalelor vânate în Epoca bronzului pe teritoriul României se situează cerbul, fiind secondat la oarecare distanţă de mistreţ, căprioară şi bour. Preferinţa pentru aceste animale este dat de raţiuni economice (bogăţia în hrană), dar şi de faptul că aproape întreg spaţiul românesc, poate cu excepţia unor zone sud-estice, era ocupat în acea vreme şi mai târziu, chiar până în Evul Mediu, de păduri dense, care ofereau un mediu propice de dezvoltare tipului de faună respectiv. Faptul că la Glina castorul ocupă treapta a doua între mamiferele vânate, nu trebuie neapărat să surprindă, aceasta

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

dacă ţinem seama şi de amplasamentul aşezării într-un mediu cu o reţea hidrografică dezvoltată.

Cum se executa vânătoarea, cine participa la ea şi când se efectua, sunt aspecte ale căror imagini globale ne scapă încă. Probabil că, alături de arc şi săgeată, care sunt documentate în cultura Glina prin vârfurile de săgeată descoperite la Varlam[30], Crivăţ[31], Braneţ, să se fi folosit capcane, iar în lupta de aproape topoarele şi cuţitele.

Pieile animalelor sălbatice şi cele ale celor domestice au fost prelucrate şi cu răzuitoare, piese litice găsite relativ des în mediul.

Chiar dacă dintre resturile organice, găsite în BT din Muntenia, lipsesc oasele de peşte, dar şi o parte a uneltelor specifice pescuitului, credem că s-a practicat şi această activitătate. Faptul că unele aşezări erau situate pe malul unor ape pe atunci bogate în peşte, precum şi prezenţa greutăţilor de la plasele de pescuit susţin presupunerea noastră.

Câteodată comunităţile şi-au completat masa zilnică şi cu scoici şi melci, aspect dovedit de cochiliile descoperite de exemplu la Schitu-*La Conac* şi Adunaţii Copăceni. Carcase de scoici sfărâmate au fost folosite uneori şi ca ingredient al pastei ceramicii.

III. *Cultivarea plantelor.*

Dacă pentru creşterea animalelor, vânătoare şi pescuit informaţiile sunt oarecum numeroase, pentru cultivarea plantelor în zona Bazinului Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, ca dealtfel pentru întreaga arie de răspândire a culturii Glina, datele sunt extrem de rare.

La Greci[32], în pământul de umplutură al locuinţe nr. 1 aparţinând culturii Tei, a fost găsită pe lângă ceramica fragmentară Glina şi o ceaşcă, în care erau grâne carbonizate. În aşezările Glina de la Căscioarele-*Cătălui*[33], Mihăileşti-*Tufa*, Căminească-*Gaura Despei*, Căminească-*La Conac*, Varlaam, Crivăţ, Odaia Turcului au fost observate, în bulgării de chirpic, urme de paie şi pleavă ce provin de la plante ceraliere. De asemenea, unele unelte din os, corn şi piatră, plantatoare, săpăligi, seceri, găsite în aşezările Glina şi ale aspectului Odaia Turcului, ne permit a vorbi despre cultivarea plantelor.

Dintr-o groapă[34] al ultimei manifestări culturale menţionate, au fost recuperate o mostră din pleavă de mei (*Panicum miliaceum*) şi de mohor (*Setaria cf. viridis*), precum şi seminţe de *Chenopodium album*[35]. Meiul poate a fost folosit pentru prepararea unui terci sau pentru a face drojdie[36], iar seminţele de mohor poate au fost fierte sau utilizate la prepararea pâinii[37].

Din păcate, la atât se rezumă cunoştinţele noastră privind această ramură a agriculturii din BT. Bineînţeles, compararea acestor ştiri sumare cu altele din mediile anterioare, contemporane şi imediat post BT, pot, eventual să completeze informaţiile privind această ocupaţie în epocă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Gheorghe Bichir[38] şi, ulterior, Mircea Petrescu-Dîmboviţa[39] au fost de părere că îndeletnicirea preponderentă a comunităţilor BT (cultura Schneckenberg în speţă) din Transilvania era creşterea animalelor, iar cultivarea plantelor a celor din Muntenia. Dar, aşa cum arăta şi Jan Machnik[40], din frecvenţa cu care apar uneltele specifice (secerile, săpăligile, râşniţele), nu se pot trage concluzii cu privire la ponderea fiecărei ramuri a agriculturii.

Chiar dacă nu face parte din subiectul tratat în acest subcapitol, trebuie spus că în mod cert necesarul de fructe, legume, rădăcini şi miere era asigurat prin culegere din natură. Exemple care să confirme presupunerea noastră, nu s-au găsit între vestigiile BT din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, dar prin raportări la descoperirile din mediile neolitice şi eneolitice de pe teritoriul ţării noastre, se poate susţine acest lucru.

IV. *Meşteşugurile.*

IV.1. În această categorie includem activităţile cotidiene, efectuate în mediul casnic, precum *olăritul, ţesutul şi torsul, prelucrarea pieilor, lemnului, cornului, osului, colţilor*, despre al căror produse (ceramica, uneltele, piese speciale) am vorbit deja în capitolele anterioare. Metalurgiei îi vom acorda mai jos o atenţie specială.

Suntem de părere că toate aceste ocupaţii se realizau în cadrul aceleaşi aşezări, probabil de către fiecare familie în parte, fără să fi existat o specializare a muncii ca atare. Evident, în sânul unei colectivităţi de acest tip, unii dintre locuitori erau mai dotaţi pentru una sau alta din activităţi. Numai anumite produse aveau probabil o circulaţie mai mare, pătrunzând în alte medii culturale învecinate.

Până în prezent, în aria culturii Glina nu s-au găsit complexe, care să ne permită să vorbim de ateliere. Acestea vor apărea, în Bazinul Argeşului mai târziu, în fazele clasice ale culturii Tei. Un astfel de atelier de prelucrarea silexului a fost descoperit la Mironeşti, pe malul drept al râului, într-o "locuinţă-adăpost" din punctul *La Panait*[41].

Apariţia topoarelor de piatră cu şanţ cirular, de tip minier, ne îndeamnă a ne gândi la activităţi de exploatare a unor "zăcăminte" de materie primă, mai ales de suprafaţă. Augustin Ulanici crede că acest tip de unealtă a fost folosit la mărunţirea sării. O piesă similară a fost descoperită şi în mina de la Ţebea-*Căraci*[42].

O mare necunoscută o reprezintă prelucrarea lemnului. Deoarece nu a fost descoperită nici o unealtă din acest material, nu ştim cum au arătat ele şi la ce au fost folosite.

IV.2. *Prelucrarea metalelor.*

IV.2.1. *Piese cu atribuire certă:*

IV.2.1.1. *Cuţite*: Glina (cultura Glina; fig. 38/2)[43], Prundu (cultura Glina)[44].

IV.2.1.2. *Pumnale*: Crivăţ (cultura Glina; fig. 38/3)[45], Brezoaiele (informaţie de la V. Leahu), Odaia Turcului (aspectul cultural Odaia Turcului; fig. 38/4)[46], Apa Sărată (orizontul mormintelor în cistă; fig. 39/1)[47].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

IV.2.1.3. *Topoare*:

IV.2.1.3.a. *Topoare plate*: Prundu (cultura Glina; fig. 37/4)[48],

IV.2.1.3.b. *Topoare (securi) plate cu marginile uşor ridicate*: Crivăţ (cultura Glina; fig. 37/1)[49], Glina (cultura Glina)[50], Prundu (cultura Glina; fig. 37/3)[51]

IV.2.1.3.c. *Topoare de tip Veselinovo*: Crivăţ (cultura Glina; fig. 38/1)[52].

IV.2.1.4. *Ace*: Glina (cultura Glina)[53].

IV.2.1.5. *Sule*: Glina (cultura Glina)[54].

IV.2.1.6. *Pensetă* (?): Varlaam (cultura Glina)[55].

IV.2.1.7. *Podoabe*:

IV.2.1.7.a. *Brăţări*: Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului* (orizontul mormintelor în cistă; fig. 40/1)[56].

IV.2.1.7.b. *Saltaleone*: Nucet-*Movilă* (orizontul mormintelor în cistă; fig.)[57].

IV.2. *Piese cu atribuire incertă*:

IV.2.2.1. *Pumnale*: Malu cu Flori-*Pârlitura* (orizontul mormintelor în cistă ?)[58].

IV.2.2.2. *Topoare*:

- *topor plat*: Chirnogi-*Grădiştea Făurei* (cultura Glina ?; fig. 37/2);
- *topor plat cu marginile uşor ridicate*: Schitu-*Pângăleşti* (cultura Glina ?)[59].

IV.2.2.3. *Podoabe*:

- *brăţară*: Ghimpaţi (cultura Glina ?)[60]
- *colier*: Cetăţenii din Deal-*La Cruce* (orizontul mormintelor în cistă ?; fig. 40/2).

IV.2.3. *Discuţii*.

IV.2.3.1. După cum s-a putut vedea, obiectele de metal au fost găsite în număr restrâns între vestigiile BT din regiunea Argeşului şi Ialomiţei Superioare. Se naşte, firesc, întrebarea dacă putem vorbi de metalurgie ca meşteşug la populaţiile din această perioadă. Probabil, o mare parte din piesele respective constituie importuri. Pe de altă parte, şi în mediul BT din această regiune au fost descoperite tipare (Butimanu), creuzete (?; Valea Iaşului)[61] şi resturi de zgură (Glina[62]). Totuşi, pentru a evita unele confuzii, am preferat includerea acestui subiect în prezentul subcapitol.

IV.2.3.2. O parte din piese sunt din cupru: cuţitul de la Glina, toporul plat de la Crivăţ, penseta de la Varlaam, fapt confirmat, în cazul cuţitului de la Glina, şi de analizele efectuate de S. Junghans, E. Sangmeister şi M. Schröder[63]. Alte piese au fost realizate din bronz: pumnalul şi toporul de tip Veselinovo de la Crivăţ, topoarele de la Prundu şi Chirnogi-*Grădiştea Făurei*, brăţara de la Ghimpaţi, pumnalele de la Apa Sărată, Malu cu Flori-*Pârlitura* şi Odaia Turcului, brăţara de la Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului*.

În opinia lui Petre Roman[64] orizontul culturilor Glina şi Schneckenberg constituie pentru regiunea României un stadiu nou în dezvoltatea metalurgiei preistorice. Sursele de materie primă sunt, parţial, necunoscute[65]. Este de

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

presupus, că, probabil, sursa principală de cupru era teritoriul intracarpatic[66]. Acesta va aproviziona cu minereu sau piese finite (de exemplu toporul cu gaură de înmănuşare) şi alte teritorii învecinate, cum ar fi Volânia[67], unde s-au descoperit arme şi unelte care au fost lucrate din materie primă provenind din Ardeal[68].

În ceea ce priveşte piesele din bronz, acestea apar în mediul Glina, în perioada clasică (Glina II şi III), coexistând cu cele din cupru. Este greu de dovedit, în actualul stadiu al cercetării, că în spaţiul carpato-balcanic noua tehnologie se dezvoltă în aria culturii Glina. Poate apariţia ei trebuie legată, aşa cum arăta şi Horia Ciugudean, de orizontul mai larg Vučedol-Ezero B-Coţofeni III[69].

IV.2.3.3. Tipul de cuţit cu lamă în formă de vâslă, tăiş dublu şi limbă de prindere (peduncul) aproape triunghiulară, precum cel de la Glina, nu este o raritate chiar şi la începutul Epocii bronzului. Piese asemănătoare, din cupru, unele dintre ele prevăzute cu nervură mediană, au fost găsite pe un spaţiu larg, grosul concentrându-se totuşi în regiunea nord-pontică şi sud-estul Europei[70]. Unii specialişti sunt de părere că această categorie de piese, datorită rezistenţei scăzute şi a flexibilităţii accentuate, a fost folosită la bărbierit[71].

IV.2.3.4. Toate pumnalele identificate în aria manifestărilor BT din regiunea supusă de noi analizei, au o lamă triunghiulară, cu partea de prindere rotunjită. Pumnalul din bronz de la Crivăţ, cu nervură mediană lată şi cu patru orificii pentru nituri, găsit întâmplător[72], a fost iniţial atribuit culturii Cernavoda. Ulterior, această atribuire este pusă sub semnul întrebării de Petre Roman[73]. Chiar dacă arma nu a fost descoperită în context arheologic clar, totuşi ea trebuie socotită ca aparţinând purtătorilor Glina, căci un exemplar de aceaşi formă şi tot cu patru găuri de prindere, din aramă, de dimensiuni mai mici însă, realizat prin ciocănire, a fost identificat în aşezarea Glina de la Braneţ[74]. Alt pumnal de mărime redusă, asemănător celui amintit anterior, cu două orificii pentru nit, a fost descoperit în aşezarea eponimă a aspectului Odaia Turcului.

Pumnalele din bronz de la Apa Sărată şi Malu cu Flori au avut o nervură mediană bine pronunţată, dar care nu este atât de lată ca în cazul exemplarului de la Crivăţ, şi erau dotate cu trei găuri pentru nituri (la exemplarul de la Apa Sărată fiind clar vizibile numai două, probabila zonă de amplasare al celui de-al treilea fiind erodată).

Pe teritoriul României, astfel de piese, unele prevăzute cu trei sau patru orificii pentru nituri, au fost identificate în mediile eneolitice, în perioada de tranziţie şi BT: Cucuteni[75], Coţofeni[76], BT din Transilvania[77] şi Muntenia nord-estică, pe Teleajănel, la Homorâciu (com. Izvoarele, jud. Prahova)[78]. Sunt prezente şi în manifestările învecinate sau mai îndepărtate: Belotić-Bela Crkva[79], Chłopice-Veselé[80]. Dumitru Berciu consideră că pumnalul de acest tip îşi are originea în sud[81], în spaţiul est-mediteranean. Poate ar fi de amintit aici pumnalul din cupru din mormântul 1674 de la Byblos[82]. Interesant este că şi pumnalul de aur de la Mala Gruda avea o formă asemănătoare, prezentând tot trei găuri de nit[83].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Alte repere care ne permit a căuta originea şi analogii ale acestei arme din BT găsite şi în ţinuturile limitrofe râurilor Argeşului şi Ialomiţa Superioară, sunt profilul lamelor şi procedeul în care au fost lucrate. Astfel, toate pumnalele, în afara celui de la Odaia Turcului, care este lis şi realizat prin ciocănire, au nervură mediană pătrată şi au fost turnate. Tot o nervură mediană lată, dar realizată în trepte, are şi pumnalul de la Mala Gruda. Deci, se poate aprecia că, exemplare fără nervură mediană, lucrate prin ciocănire, sunt produse locale, iar cele turnate pot fi, eventual, importuri. Dintre cele cu nervură mediană lată, considerăm că piesele din Bazinul Argeşului şi nordul Munteniei sunt mai vechi decât exemplarul de la Mala Gruda şi ele au avut în comparaţie cu acesta şi un rol funcţional, nu numai cultic.

Tipare de gresie pentru turnarea unor astfel de arme nu au fost găsite între vestigiile BT din Muntenia. În schimb, în Transilvania, ele au fost scoase la lumină în aşezările din BT de la Leliceni[84] şi Fântânele[85]. Se poate aşadar afirma că piesele de acest tip au constituit în mediile BT de la sud de Carpaţii Meridionali importuri, fiind foarte probabil aduse din Ardeal.

De asemenea, este semnificativ că piesele culturii Glina şi ale aspectului cultural Odaia Turcului, au fost descoperite în aşezări, celelalte, aparţinând finalului BT din nordul Munteniei în complexe funerare. Deci, nu se poate spune că pumnalele au avut numai un rol de obiect de inventar funerar, ci ele erau destinate şi, sau poate în primul rând, activităţilor cotidiene.

IV.2.3.6. Cum am precizat deja, la Butimanu a fost găsit un tipar din lut ars pentru topoare plate, ce a fost atribuit culturii Glina[86]. Acest tipar şi creuzetul (?) de la Valea Iaşului ne dovedesc că, probabil, în mediul Glina s-au turnat unele piese din metal. Fapt ce este, posibil, confirmat şi de artefactele de la Prundu şi Chimogi-*Grădiştea Făurei*. După Dumitru Berciu acest tip de unealtă/ armă, turnat, cu marginile şlefuite şi tăişul ascuţit prin ciocănire şi şlefuire, se înscrie în categoria B2[87], carateristic perioadei mai largi Cernavoda III-Glina.

La Drăgăneşti-Olt, în necropola de pe *tell*, în palma dreaptă a înhumatului din mormântul nr. 5 se afla un topor din aramă plat şi fără tăiş lăţit[88]. Iniţial, colectivul de cercetare a socotit monumentele funerare ca aparţinând culturii Glina, ulterior această ipoteză a fost pusă sub semnul întrebării[89]. Toporul este similar celui de la Fărcaşu de Sus-*Sălişte*[90], găsit într-o aşezare neolitică-eneolitică, dar i se pot stabili analogii şi cu produsele ce urmau a fi realizate prin turnare în tiparul de la Butimanu, precum şi cu altele, unele dintre ele cu tăişul lăţit, din ariile manifestărilor Horodiştea-Folteşti[91], Coţofeni[92], BT transilvănean[93]. Acest tip de piesă precede probabil pe cel cu marginile uşor ridicate, dar este apoi în uz paralel cu acesta.

IV.2.3.7. Topoarele plate de la Crivăţ, Prundu şi Glina, cu marginile uşor ridicate, lucrate din cupru ori bronz prin turnare, şlefuirea şi ciocănirea marginilor şi a tăişului, care astfel se lăţeşte uşor, sunt asemănătoare altor piese de pe

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

teritoriul României, cele mai multe din bronz, identificate de exemplu în aşezări Coţofeni sau ale BT şi Mijlociu din Ardeal[94].

Deoarece ambele categorii de topoare plate, atât cele lise cât şi cele cu marginile uşor ridicate, au apărut pe teritoriul României cam în aceiaşi perioadă (Eneolitic final ?-perioada de tranziţie la Epoca bronzului ?) este greu de apreciat care tip derivă din celălalt. Totuşi, considerăm, aşa cum am precizat, că toporul plat, fără marginile ridicate, precede pe cel de tip *Randleistenbeil*.

IV.2.3.8. Descoperirea toporului de tip Veselinovo la Crivăţ ridică unele probleme. În primul rând, faptul că a fost găsit întâmplător şi nu în context arheologic cert, chiar dacă ulterior s-a dovedit că în acel perimetru a existat cu adevărat o aşezare Glina, constituie un impediment în judecarea şi atribuirea culturală a acestei piese. Totuşi, ţinând seama că şi celelalte obiecte recuperate de la Crivăţ, toporul plat şi pumnalul, au fost socotite ca aparţinând comunităţii Glina, trebuie să admitem că arma de tip Veselinovo poate fi inclusă şi ea în această categorie. De aceaşi părere este şi Alexandru Vulpe, care vede o legătură între acest tip de topor, precum şi cele de tipul Dumbrăvioara şi Corbeasca, şi mediul Glina[95]. Cert este că, în cultura Schneckenberg, manifestare contemporană Glinei, s-au descoperit şi topoare de tip Dumbrăvioara, exemplarul de la Sfântu Gheorghe, prin procentajul său de Sn (1,45 %), generează întrebarea dacă originea lui este locală sau el trebuie atribuit spaţiului egean[96].

Revenind la topoarele de tip Veselinovo, este semnificativ că depozitul de la Ostrovul Corbului a avut ca inventar şi această categorie de piese, şi, totodată, pe această fostă insulă dunăreană purtătorii culturii Glina au întemeiat unele din cele mai importante aşezări. Cu toate acestea, Petre Roman punea în 1976 oarecum sub semnul întrebării relaţia Glina cu topoarele de tip Veselinovo, arătând că la o suprapunere între aria de răspândire a acestei manifestări cu cea a topoarelor în cauză se ajunge numai în zonele periferice[97]. Ulterior, în urma descoperirilor de la Leliceni, consideră că topoarele de tip Veselinovo şi Dumbrăvioara au putut fi contemporane[98].

De fapt şi alte tipuri de topoare au fost puse în legătură cu mediul Glina: Corbeasca, Baniabic. Acest lucru a fost posibil deoarece depozitul nr. 1, găsit la Ostrovul Corbului a fost atribuit de Dumitru Berciu culturii Glina[99], cuprindea şi piese din această categorie. Mai târziu, Petre Roman va demonstra că acest depozit a aparţinut mai degrabă comunităţii Coţofeni. În Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare nu s-au descoperit în context clar aparţinând BT topoare de tipul respectiv. Este ştiut că exemplarele din categoria Baniabic au avut o circulaţia mai intensă în Transilvania, dar ele au pătruns şi până în Dobrogea[100].

Topoarele de tip Dumbrăvioara, considerate a fi piese folosite şi de comunităţile Glina din Oltenia[101], fără a exista în prezent dovezi clare în acest sens, au fost lucrate în ateliere din Transilvania, aşa cum ne confirmă tiparele din mediul Jigodin (Leliceni[102]).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Recent, Josef Maran[103], bazându-se pe reinterpretarea descoperirii unui topor de tip Pătulele la Theba, avansează ipoteza, acceptată şi de Alexandru Vulpe[104], că şi această categorie de armă trebuie atribuită tot BT, în Muntenia, unui orizont post-Glina.

IV.3.9. Un obiect ciudat în mediul Glina îl constituie penseta de aramă de la Varlaam. Faptul că ea a fost descoperită în stratul de cenuşă din apropierea peretului sudic al locuinţei de suprafaţă, ne-a oferit garanţia, că ea a aparţinut cu adevărat mediului Glina. La ce a folosit piesa respectivă, este greu de afirmat.

IV.3.10. Brăţară găsită în 1931 în mormântul 3 de la Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului*, este dintr-o sârmă de bronz, cu capetele uşor subţiate şi cu o secţiune de formă aproapre romboidală. Ea este asemănătoare celei de la Ghimpaţi, care însă are în secţiune o formă de semicerc. Astfel de piese de podoabă apărând încă în Neolitic şi Eneolitic, vor fi prezente în mediile culturilor Coţofeni[105], Schneckenberg[106], ale aspectului Livezile[107], în mormintele din Cheile Aiudului[108] şi ulterior, masiv, în cele ale culturilor BM[109].

IV.3.11. *Saltaleone* descoperit într-un mormânt de la Nucet-*Movilă,* este din aur, lucrat dintr-o bandă. Pentru teritoriul României, în BT, acest tip de podoabă nu constituie un unicat. Astfel, exemplare din cupru au fost găsite în Transilvania, la Ampoiţa-*Peret*[110] şi Cheile Aiudului-*Dealul Velii*[111].

Categoria aceasta de podoabă este cunoscută din Neolitic şi până în perioadele istorice, de aceea, aşa cum sublinia şi Horia Ciugudean[112], nu oferă repere culturale şi cronologice concludente. Din aur au fost lucraţi, de exemplu, *saltaleoni* din tezaurul gumelniţean de la Sultana[113] şi din cel hallstattian de la Hinova[114].

IV.3.12. În aria culturii Glina au fost descoperite o seamă de obiecte din metal, care, nu au corespondenţe în Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare. La Braneţ[115], în locuinţa nr. 2, s-au găsit şi două dăltiţe din aramă, prima are capetele subţiate şi mijlocul îngroşat, cu secţiune pătrată, partea activă fiind uşor lăţită, iar capătul opus fiind ascuţit. Analogii se pot cita din culturile Coţofeni[116] şi Schneckenberg[117].

Cea de-a doua dăltiţă (-sulă) are secţiunea dreptunghiulară, vârful curbat, iar partea opusă este subţiată şi lăţită. Acest tip de unealtă este cunoscut încă din neolitic, fiind utilizat, ulterior, în perioda de tranziţie (cultura Coţofeni[118]) şi BT (cultura Schneckenberg).

Din păcate, detalii despre o serie de piese din metal, de a căror existenţă se aminteşte în diferite publicaţii[119], ne rămân încă necunoscute.

V. *Transportul şi comerţul.*

Cum am afirmat şi mai sus, numai puţine produse realizate în mediul Glina pot fi eventual considerate a fi destinate schimbului. Comerţul dezvoltat presupune existenţa unor centre de producţie, nedocumentate însă până în prezent în

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

manifestările culturale ale BT din Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare. Această constatare nu exclude schimburi ocazionale pe arii mai restrânse sau mai largi. Credem că prezenţa unor piese de metal constituie un exemplu. Chiar dacă admitem că ele au fost produse de către purtătorii culturii Glina de exemplu, materia primă trebuia adusă, cel mai probabil din Transilvania.

De asemenea, deoarece în această vastă arie de răspândire a culturii Glina, sarea, atât de necesară atât oamenilor cât şi animalelor, era prezentă numai în anumite locuri (ex. Govora Sat-*Runcuri*), a impus, în mod cert, un comerţ între comunităţile, care controlau sursele de sare şi celelalte deficitare în această privinţă. Este oare lipsită de temei, stabilirea unei eventuale relaţii între sursele de sare din regiunea Subcarpaţilor şi purtătorii *orizontului cu morminte în cistă de piatră* ? Nu trebuie uitat că în Moldova Subcolinară, în aceaşi perioadă, îşi face simţită prezenţa o comunitate care va exploata sursa de sare de la *Poiana Slatinei-Zona A* (Lunca, com. Vânători-Neamţ, jud. Neamţ)[120]. Iar la Sărata Monteoru, comunităţile culturii Monteoru vor controla sursa de sare, începând chiar din BT şi până spre cel Mijlociu şi Târziu.

Transportul respectivelor materii prime şi produse a fost efectuat probabil atât pe uscat, cu căruţele, cât şi pe apă, pe anumite râuri interioare (Olt, Mureş); în cazul teritoriului ce constituie obiectul analizei noastre, pe Argeş şi o parte a afluenţilor săi (Câlniştea, Sabar, Neajlov, Dâmboviţa ?) şi pe Dunăre. Desigur, acest ultim tip de transport nu este explicit documentat. Dar prezenţa numeroasă a unor aşezări pe malul Argeşului, şi "ruta" pe care s-a difuzat ceramica de tip Vučedol în partea de vest şi centrală a Munteniei, ne oferă temeiul de a ne gândi şi la această modalitate de transport.

Cărucioarele în miniatură au fost cu siguranţă copii ale unor vehicule ce au fost în uz în realitate. Acestea erau probabil prevăzute cu patru roţi pline sau dotate cu spiţe, fiind trase mai degrabă de vite decât de cai; prezenţa acestora din urmă fiind, aşa cum ne-au arătat analizele resturilor osteologice animaliere din BT, relativ rară.

VIAŢA SPIRITUALĂ

I. *Ritul şi ritualul funerar.*

I.1. Informaţiile despre ritul şi ritualul funerar praticat de comunităţile de la începutul BT (Oltenița-*Calomfirescu*), cele ale culturii Glina şi, ulterior, cele ale aspectului Odaia Turcului sunt deosebit de lacunare sau lipsesc cu desăvârşire. Pentru comunităţile Glina există unele informaţii arheologice, chiar dacă nu suficient de clare, care ne permit, cu rezervele de rigoare, să bănuim că ele, probabil, praticau înhumaţia în poziţie chircită în morminte plane, amplasate pe

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

terasele mijlocii ale râurilor (Bucureşti-*Fundeni*). Mormintele aveau ca inventar recipiente de mici dimensiuni, unul era depus lângă cap, iar celălalt la picioare. Dacă se organiza un banchet funerar, este o altă necunoscută.

În Muntenia, deci implicit şi în Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei, practica înhumării în poziţie chircită nu era o noutate. Ea a fost folosită de comunităţile eneolitice şi ale începutului BT (Gumelniţa, Sălcuţa[121], Zimnicea[122]).

Lipsa aproape în totalitate a monumentelor funerare în mediul Glina, ne face să ne întrebăm, dacă aceşteia nu au procedat şi în alt fel cu defuncţii. Este posibil ca trupul celor morţi să fi fost expus în aer liber până ce carnea se desprindea de pe oase, apoi acestea să fi fost risipite, şi nu îngropate, aşa cum făceau în unele cazuri purtătorii manifestării de tip Livezile din Transilvania[123].

I.2. *Orizontul cu morminte în cistă de piatră.* Acestui orizont îi sunt proprii atât ritul înhumării cât şi cel al incinerării. Interesant este că, la fel ca şi în cazul culturii Coţofeni[124], de exemplu, riturile au fost contemporane cum par să ne indice cele două morminte de la Apa Sărată. Numai că, în mediul Coţofeni, adulţii erau incineraţi, iar copiii înhumaţi (Băile Herculane-*Peştera Hoţilor*), pe când în *orizontul cu morminte în cistă* din Muntenia, este exact invers (Apa Sărată-M. 2).

"Moda" incineraţiei, pătrunsă în zona de vest a Dunării de Jos din spaţiul central european pe filiera Baden-Kostolac-Coţofeni, se dovedeşte astfel o clară reacţie cultural-etnică (?) non-stepică a sfârşitului perioadei de tranziţie la Bronz şi a BT[125].

Mormintele de la Cetăţenii din Deal, Apa Sărată şi Malul cu Flori au fost plane. Singurul care a ridicat discuţii este cel de la Malul cu Flori, dar se pare că, nu este vorba de un tumul, ci de o ridicătură naturală de pământ.

Cutia de piatră era, aşa cum am arătat deja (vezi subcapitolul *Orizontul mormintelor în cistă*), alcătuită din mai multe plăci din gresie, laturile lungi nefiind de dimensiuni prea mari.

La Albeşti, unde, într-un tumul, s-au descoperit atât morminte în cistă de piatră cât şi fără cistă, situaţia este mai complexă şi, deocamdată, neclară. Mormintele sunt de incineraţie (M.1 şi 2). Celelate două morminte (numerotate de Sebastian Morintz tot M. 1-2, pe care noi, pentru ale diferenţia de cele în cistă, le-am notat 3-4) sunt, după cum ne arată urmele lăsate, tot de incineraţie. Dat fiind faptul că, situaţia stratigrafică nu a fost pe deplin lămurită, nu putem şti încă cu precizie, dacă cele două tipuri de morminte au fost contemporane, şi, în consecinţă, dacă se poate vorbi de ciste în tumuli. Se naşte, de asemenea, întrebarea, dacă la Albeşti nu avem cumva două etape de înmormântare, care aparţin unor perioade diferite, ambele încadrându-se în BT din zonă ? Şi vizavi de subiect, deocamdată, în lipsa unor informaţii mai detaliate, nu sunt multe de spus.

I.3. *Discuţii.*

I.3.1. Chiar dacă descoperirile funerare din zona supusă analizei sunt relativ reduse, ele ne permit, în afara stabilirii unor analogii cu mediile învecinate şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

sesizarea unor schimbări de mentalitate, care, probabil, pot fi legate de pătrunderi de noi populaţii, atât din est, cât, probabil, şi din vest.

În mediul Glina, la început se pare că au fost folosite înhumările în poziţie chircită, în morminte plane (Bucureşti-*Fundeni*), ulterior, în ultima fază a culturii, aşa cum arată investigaţiile din Oltenia, de la Verbiţa[126], se trece, cel puţin în respectiva regiune geografică, la înhumarea în tumuli[127]. Petre Roman consideră că faza Ostrovul Corbului a culturii Glina, documentată până în prezent numai în Oltenia, ar putea avea mormintele în cistă[128] drept corespondent temporal şi cultural în Muntenia, care manifestări aparţin toate unui orizont mai larg, carpato-dinaric[129].

I.3.2. Mormintele din BT Ia de la Olteniţa-*Calomfirescu* şi ale culturii Glina de la Bucureşti-*Fundeni* sunt, în Bazinul Argeşului, aparţii singulare. În schimb, monumentele funerare ale orizontului mormintelor în cistă, în special descoperirile de la Cetăţenii din Deal (ambele puncte) ne lasă să întrezărim existenţa unor adevărate necropole[130]. Aceasată constatare ar trebui, în mod logic, dublată de prezenţa, în apropierea cimitirelor, a unor aşezări cu urme de locuire mai intense şi de mai lungă durată. Din păcate, până în prezent, acestea nu au fost încă identificate.

I.3.3. În ceea e priveşte calota unui craniu de bărbat cu început de trepanaţie găsit într-un mormânt de la Cetăţenii din Deal-*La Cruce* (orizontul mormintelor în cistă)[131], cu greu se poate preciza dacă intervenţia "chirurgicală" s-a făcut cât individul a fost în viaţa sau ulterior, aceasta fiind, în respectivul caz, poate, o secvenţă din ritual (?).

II. *Posibile obiecte de cult (magico-religioase).*

II.1. Din păcate, din acest punct de vedere, atât descoperirile funerare cât şi cele din aşezări ne oferă puţine date. Inventarele mormintelor sunt sărace şi neconcludente. Pe lângă piese ceramice, au mai fost găsite, aşa cum s-a văzut, obiecte din metal, care nu pot intra în categoria celor cu caracter de cult. Acestea au fost numai podoabe şi, în general, bunuri ale defunctului.

II.2. În aşezări, atât în straturile arheologice cât şi în complexe au fost identificate obiecte, care, probabil, au avut conotaţii magico-religioase. Ne gândim mai ales la piesele de lut ars, cum sunt topoarele în miniatură, măsuţele, reprezentările zoomorfe şi antropomorfe, *falus*-urile, cărucioarele în miniatură, şi cele din piatră, obiectele din os şi colţi, probabile amulete, descoperite, în special, în mediul Glina. Interesant este că, obiectele din lut ars, evident în afara vaselor din ceramică, nu constituie piese de inventar funerar în BT din zona Argeşului şi Ialomiţei.

II.3. Cu privire la contextul exact, la ce au fost folosite piesele amintite, precum şi anumite recipiente din ceramică, de exemplu *askoi*-urile, cu greu putem să ne exprimăm. De asemenea, nu s-au identificat până în prezent, construcţii ce ar fi putut fi destinate cultului. În general, BT din România este văduvit de astfel de descoperiri. Ulterior, din perioada mijlocie şi finală a Epocii bronzului, se pare că există dovezi mai clare în acest sens[132].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

NOTE

[1] Asupra acestei problematici, cu referiri mai ales la situaţia Europei Centrale, s-au ocupat printre alţii şi Sheratt (1980), 261-306; Sheratt (1982) 90-104. Ciugudean - (1996) 113-114 - prezintă avantajele şi dezavantajele, ideile juste şi inconvenientele acestui model de analiză al vieţii economice din centrul şi sud-vestul Transilvaniei, în special, şi în spaţiul Bazinului Carpatic în general.

[2] Perianu, Udrescu (1989) 55-59; Haimovici (1997). Mulţumim şi pe această cale prof. dr. S. Hamovici pentru amabilitatea cu care ne-a pus spre folosinţă la dispoziţie studiul domniei-sale.

[3] Vasiliu (1996) 52: vorbeşte de sistemul cu ţelină virgină (?, n.n.).

[4] Haimovici (1997).

[5] Haimovici (1997) Tabelul 13.

[6] Nanu (1989) 37-54.

[7] Turcu (1992) 148.

[8] Ulanici-Trohani (1975) 78.

[9] Tudor (1982) 60.

[10] Tudor (1982) 61.

[11] Andriţoiu (1989) 40.

[12] Andriţoiu (1989) loc cit.

[13] Ciugudean (1996) 116.

[14] Vezi şi: Ciugudean (1996) 107.

[15] Bolomey (1964) 205 sqq.

[16] Haimovici (1987) 165.

[17] Haimovici (1979) 11-20.

[18] Pentru această problemă vezi şi: El Susi (1996) 128-129.

[19] Schuster (1996c) 120-121.

[20] Haimovici (1997).

[21] Haimovici (1997).

[22] Udrescu, în Perianu, Udrescu (1989) 60-61.

[23] Comşa (1996) 135.

[24] Comşa (1987) 63.

[25] Comşa (1990) 56.

[26] Haimovici (1968) 302.

[27] Ciugudean (1996) 117.

[28] Haimovici (1963) 147-156.

[29] Comşa (1990) 57.

[30] Schuster, Popa (1995) 24.

[31] Păunescu (1970) 203.

[32] Ulanici-Trohani (1975) 78.

[33] Nanu (1989) 37.

[34] Cârciumaru (1996) 94: groapa nr. 30 din S VII, cercetată în 1985.

[35] Cârciumaru (1996) 145-146.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

36 Cârciumaru (1996) 171.
37 Cârciumaru (1996) 172.
38 Bichir (1962a) 108.
39 Petrescu-Dîmboviţa (1974) 278.
40 Machnik (1985) 42; Machnik (1991) 31.
41 Schuster (1992c) 83; Schuster, Popa (1995) 39.
42 Popescu (1956) 197; Andriţoiu (1992) pl. 39/14.
43 Roman (1976c) fig. 2/8; Machnik (1991) fig. 7/4.
44 Roman (1976c) 28.
45 Berciu (1966) fig. 1/2; Roman (1976c) fig. 2/10; Machnik (1991) fig. 7/10.
46 Tudor (1982) fig. 6/19.
47 Vezi la noi *Anexa 1.*
48 Vulpe (1975) nr. 307, pl. 34/307; Şerbănescu-Trohani (1975) 530-531 şi fig. 2/6.
49 Berciu (1966) fig. 1/1; Roman (1976c) fig. 2/11.
50 Petrescu-Dâmboviţa (1944) 67.
51 Morintz, Ionescu (1968) 118; Vulpe (1975) nr. 328, pl. 36/328; Şerbănescu-Trohani (1975) 529-530 şi fig. 2/4.
52 Berciu (1966) fig. 1/3; Roman (1976c) fig. 2/9; Machnik (1991) fig. 7/13.
53 Petrescu-Dâmboviţa (1944) *loc. cit.*
54 Petrescu-Dâmboviţa (1944) *loc. cit.*
55 Schuster, Popa (1995) 26.
56 Andrieşescu (1931):.vorbeşte de o brăţară, în schimb, Sebastian Morintz (vezi la noi *Anexa I*) aminteşte numai de un colier.
57 Roman (1986) fig. 4/3. Din datele oferite de domnul Petre Roman, care a consultat şi alte însemnări ale lui Sebastian Morintz, se pare că au fost găsiţi doi saltaleoni.
58 Vezi la noi *Anexa 1.*
59 Berciu (1956) 502 şi fig. 12; Vulpe (1975) nr. 73, pl. 66/A2, p. 36.
60 Brăţara ne-a fost dată spre studiu de domnul prof. Octavian Stan de la Şc. gen. Ghimpaţi, căruia îi mulţumim pentru acest gest.
61 Ulanici (1982) 38 şi pl. II/1.
62 Petrescu-Dâmboviţa (1944) 66.
63 Junghans, Sangmeister, Schröder (1960) 238, Nr. 8551.
64 Roman (1975) 150; Roman (1981) 163.
65 Petrescu-Dîmboviţa (1995) 45.
66 Vulpe (1973) 220-234.
67 Machnik (1991) 32.
68 Rydina (1980) 35 sqq.
69 Ciugudean (1996) 118-119.
70 Problema este dezbătută de: Primas (1996) 97-100 şi fig. 7/1; 7/5; 7/7. Vezi şi: Machnik (1991) fig. 21/25-28.
71 Primas (1996) 98-99.
72 Berciu (1966) 529.
73 Roman (1976c) 28.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

74 Ulanici (1976) 54 şi fig. 18/3; Machnik (1991) fig. 7/11.
75 Schmidt (1932) pl. 30/1.
76 Roman (1976b) 17 şi pl. 8/24-25, 28-29.
77 Ciugudean (1996) 124-125 şi fig. 87/12, 21.
78 Teodorescu (1974) 13, fig. a.
79 Machnik (1991) fig. 27/5.
80 Machnik (1991) fig. 33/D 10.
81 Berciu (1966) 534.
82 Dunand (1973) 693 sqq.
83 Primas (1996) 88 sqq. şi fig. 6/13B; 6/14.
84 Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) pl. 80/4a-c.
85 Rotea (1993) 75.
86 Morintz-Rosetti (1959) 21 şi pl. XVI.
87 Berciu (1941) 3-10.
88 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 12 şi fig. 6/2; 15/6.
89 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 19. La Sesiunea de rapoarte a Institutului Român de Tracologie (mai 1995), Petre Roman a exprimat serioase dubii cu privire la atribuirea iniţială a necropolei, făcută de Marin Nica.
90 Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 15/7.
91 Vulpe (1975) 60.
92 Roman (1976b) pl. 8/23.
93 Ciugudean (1996) 122 şi fig. 87/1.
94 Ciugudean (1996) 122-123 şi fig. 87/2, 6-8.
95 Vulpe (1975) 29-32, 35-37 şi pl. 4/44-57; 5/72-77; 6/44-45 A.
96 Petrescu-Dîmboviţa (1995) 46.
97 Roman (1976c) 28-29.
98 Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, Janos (1992) 187-188.
99 Berciu (1939) 101 sqq.
100 I. Vasiliu (1996) 27.
101 Vulpe (1975) 32.
102 Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) 157-158 şi pl. 78-79/2, 5, 7-8.
103 Maran (1989) 129-136. Acest topor a fost văzut şi desenat de Petre Roman în anul 1971, care a notat în carnetul cu însemnări: "topor de tip Veselinovo, seria II, Ostrovu Corbului !"
104 Vulpe (1990) 111.
105 Roska (1941) fig. 24/3; Roman (1976b) 17; Ciugudean (1996) 120.
106 Prox (1941) pl. 34/13.
107 Ciugudean (1996) 53 şi 120.
108 Vlassa, Takacs, Lazarovici (1987) pl. 9/3.
109 De exemplu în cultura Tei, la Cernica - Leahu (1988) fig. 5/10 - şi Mironeşti-*La Panait* - Schuster (1992c) fig. 1/5.
110 Ciugudean (1996) fig. 31/1: realizat dintr-o sârmă rotundă în secţiune.
111 Vlassa, Takacs, Lazarovici (1987) pl. 9/1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

112 Ciugudean (1996) 121.
113 Hălcescu (1995) 13 şi fig. 3.
114 Davidescu (1981) 7-22; Goldhelm (1994) fig. 38.10.
115 Ulanici (1975) 61 şi fig. 13/1-2.
116 Roman (1976b) pl. 8/ 15-16.
117 Prox (1941) pl. XIII/5, 10.
118 Roman (1976b) pl. 8/11.
119 Dumitrescu, în Dumitrescu-Vulpe (1988) 70 (foiţe de aur ?); Cioflan-Maschio (1996) 110.
120 Dumitroaia (1992) 292; Dumitroaia (1994) 11.
121 Includem aici deocamdată şi necropola de la Drăgăneşti-Olt: Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) 12-13, 16 şi fig. 1; 3; 6; 19.
122 Alexandrescu (1974) 79-93.
123 Ciugudean (1996) 132-133.
124 Roman (1976b) 32-33.
125 Nikolova (1993) 561-564.
126 Berciu, Roman (1984) 15-21; Roman (1985) 118; Roman, în Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) 115-116.
127 Pentru precedente, în ceea ce priveşte înmormântările sub tumul din Oltenia, menţionăm descoperirile de la Milostea (mormintele principale ale T. II, III - M1 şi 2-, IV şi VI): Popescu-Vulpe (1966) 148-155.
128 Roman (1986) 39.
129 Garašanin (1970) 103.
130 Această afirmaţie este confirmată şi de descoperile ce s-au făcut de-a lungul timpului în zonă: Rosetti (1975) 275 sqq.
131 Constantinescu, Andreescu, Mîrţu (1962) 9-12.
132 Menţionăm aici construcţia specială de la Mogoşeşti, aparţinând culturii Tei. Cf. Schuster, Popa (1995) 34; Schuster, Popa (1995a) 147; Schuster (1996b) 102-103.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CRONOLOGIA BT DIN BAZINUL ARGEȘULUI ȘI IALOMIȚEI SUPERIOARE

PERIOADA PREMERGĂTOARE BT

1. Asupra substratului cultural al BT din țara noastră și, în general, a spațiului balcanic și al Dunării de Jos s-au oprit în studiile lor atât specialiștii români, cât și cei străini[1]. Majoritatea dintre ei consideră secvența pre-BT, care face trecerea de la Neolitic la Epoca bronzului, drept *o perioadă de tranziție*, ale cărei dimensiuni temporale sunt apreciate diferit, cel mai radical, în acest sens, dovedindu-se recent Alexandru Vulpe, care a restrâns perioada la 200/300 de ani[2].

2. Eneoliticul și perioada de tranziție la Bronz din Muntenia se exprimă prin manifestări care se circumscriu unor zone mai largi, ce se întind atât la nord, cât și la sud de Dunăre și care implică pe lângă transformările structurale de esență materială și spirituală și evidente amestecuri etnice.

Petre Roman a văzut defășurarea procesului de la Eneolitic la Epoca bronzului derulându-se pe teritoriul României în trei mari etape[3]: I. baza de pornire, constituită de orizontul eneolitic "nealterat" Cucuteni A 3 - Gumelnița A 2 (care se manifestă în Muntenia) - Ariușd - Petrești - Tiszapolgár; II. apariția unor noi cercuri culturale: dintre care cel vest-pontic, de tip Cernavoda I, înlocuiește treptat comunitățile gumelnițene din estul Munteniei; III. cercul vest-pontic, sub presiunea unui val estic, este împins spre vest, ajungându-se la integrarea Cernavoda I în cadrul complexului eneolitic local (și în vestul Munteniei). Acest fenomen de unificare culturală într-un spațiu relativ întins, va contribui la formarea complexelor culturale Coțofeni și Baden, primul dintre ele a fost reprezentat prin așezări și în vestul și chiar centrul Munteniei. În estul Munteniei se dezvoltă în această perioadă culturile Cernavoda III și Cernavoda II.

2.1. După Henrieta Todorova complexul cultural Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI, din Muntenia, nord-estul Bulgariei și Tracia, precum și cultura Varna de pe coasta Mării Negre dispare în urma unei catastrofe ecologice și a conflictului "militar" cu valul masiv al nomazilor din stepele nord-pontice[4]. După cum au arătat specialiștii români, impactul etnic a fost într-adevăr puternic, dar el nu a dus la distrugerea totală a comunităților Gumelnița din Muntenia, ci ele au fost, mai ales, dislocate, retrăgându-se spre vest, locul lor fiind luat de purtătorii culturii Cernavoda I; totuși, așezări ale acestora au fost identificate numai pentru fazele ei târzii (b și c). Dintre acestea[5], importante pentru Bazinul Argeșului sunt cele de la Buftea, Greaca, Oltenița-*Renie I*, Căscioarele, Ulmeni-*Tăușanca*.

În actualul stadiu al cercetării, se profilează două căi de pătrundere al grupurilor Cernavoda I în Muntenia: pe Argeș-Mostiștea, în faza I b, și pe valea

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Buzăului, în faza I c. În primul caz, de interes a fost, probabil, zona lacului Greaca, iar în al doilea, sursele de sare de la Sărata Monteoru.

Până în prezent, pe Argeş şi Dâmboviţa nu au fost descoperite monumente funerare care ar putea fi atribuite cu certitudine culturii Cernavoda I. Morminte izolate sau necropole au fost găsite în Dobrogea[6] şi, mai ales, la est de Prut[7]; de asemenea, în toate atestările din Muntenia, lipsesc sceptrele abstracte sau zoomorfe[8], proprii cercului cultural Cernavoda I, aşa cum a fost el definit de Blagoje Govedarica şi Elke Kaiser[9].

2.2. Muntenia va fi, în etapa următoare, spaţiul în care se mărginesc şi probabil se interferează cele două cercuri culturale: în vestul provinciei cercul central peninsular şi est-central european, iar în estul Bărăganului cercul vest-pontic. Primul dintre ele include, după Petre Roman, grupele şi culturile Orlea-Sadovec, Celei, Coţofeni, Baden, Kostolac, Vučedol; cel de-al doilea fiind reprezentat de manifestările culturale din sudul Moldovei, Dobrogea, Bugeac, nord-estul Bulgariei[10].

Centrul Munteniei, cu alte cuvinte cu precădere Bazinul Argeşului şi al Ialomiţei Superioare, se constituie în zonă tampon, unde, în urma unor afluiri şi mixturi etnice şi a unor influenţe culturale, vor apare primele comunităţi ale BT din România. Desigur, acest proces nu a avut o dezvoltare liniară şi egală în tot spaţiul enunţat, existând diferite etape, dintre care unele ne sunt cunoscute, iar altele le putem numai bănui.

Între Argeş şi Olt vom găsi în perioada respectivă comunităţi Coţofeni, din prima fază atât nu departe de malul stâng al ultimului râu menţionat, la Padina Mare, Brebeni, Clocociov, Curtişoara, Mogoşeşti, Vâlcele, Bălăneşti[11], Drăgăneşti-Olt[12], cât şi în nordul Munteniei, la Retevoieşti[13] şi Bungetu[14], şi la vest de râul Teleorman, la Mozăceni, Negraşi, Deagu de Sus[15].

În schimb, în partea sudică a Munteniei, erau prezenţi purtătorii culturii Cernavoda III la Cuza Vodă, Dorobanţu, Ghizdaru, Slobozia, Giurgiu-*Malu Roşu*, Dobroteşti[16], Sultana-*Movila Mare*[17], Drăgăneşti-Olt[18]. De asemenea, trebuie amintite şi pătrunderile comunităţilor Cernavoda II (=Folteşti II, după Valeriu Leahu), ale căror urme au fost surprinse mai ales între râurile Dâmboviţa şi Mostiştea - la Boian, Ulmeni, Sultana, Gumelniţa, Bucureşti-*Glina* şi *Căţelu Nou*[19], Coşereni[20], Mănăstirea-*I.A.S.*[21]. Interesante şi importante pentru BT din zona Bucureştiului, sunt materialele descoperite de Valeriu Leahu la Bucureşti-*Căţelu Nou*, pe care le-a atribuit fazei Folteşti II[22], iar Sebastian Morintz şi Petre Roman au fost înclinaţi să vorbească de bordeiul cercetat ca aparţinând fazei Folteşti III[23].

Toate aşezările menţionate sunt dovezi ale perioadei de trecere de la Eneolitic la Bronz şi ele au fost, în parte contemporane, aşa cum vom arăta mai jos, cu primele manifestări ale BT din Muntenia[24].

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BT DIN BAZINUL ARGEŞULUI ŞI IALOMIŢEI SUPERIOARE ŞI RELAŢIILE CU MANIFESTĂRILE CULTURALE DIN TERITORIILE ÎNVECINATE.

ELEMENTE DE CRONOLOGIE RELATIVĂ ŞI ABSOLUTĂ

Asupra problemei enunţate s-au aplecat aproape toţi cei care s-au ocupat mai intens cu BT din Muntenia. Drept urmare, părerile sunt contradictorii, ele exprimând, îndeobşte, stadiul de cercetare din acel moment. După apariţia, în 1986, a studiului lui Petre Roman[25], cei mai mulţi dintre specialişti au adoptat sistemul cronologic al acestuia cu privire la BT din România, aducând, eventual, nuanţări prin unele date noi.

ELEMENTE DE CRONOLOGIE RELATIVĂ

1. VECINII NORDICI

Anterior sintezei lui Petre Roman, BT era judecat numai în raport cu legăturile dintre manifestările Glina şi Schneckenberg. Aceste două manifestări au fost socotite de Ion Nestor o singură expresie culturală unitară[26], ipoteză preluată ulterior şi de alţi specialişti. Anterior, Hermann Schroller[27] vedea în materialele Schneckenberg şi Glina expresia a două culturi diferite. Pe linia lui Schroller va merge şi Alfred Prox[28], care era de părere, că grosul materialului Glina trebuie socotit contemporan cu fazele Schneckenberg B şi C[29].

Gheorghe Bichir, fidel teoriei lui Ion Nestor, în urma săpăturilor efectuate în sud-estul Transilvaniei, la Cuciulata[30], consideră că cultura Schneckenberg are numai două faze (A şi B)[31]. Totodată el va împărţi cultura Glina în două faze: Mihai Vodă, socotită o apariţie anterioară Schneckenberg-ului, şi Fundeni[32].

Cercetările din 1969 de la Zăbala vor duce la identificarea în sud-estul Ardealului a unui nou aspect cultural anterior culturii Schneckenberg[33], care, în opinia lui Zoltan Székely, are trăsături comune cu aceasta. Astfel, în regiunea respectivă "între cultura Coţofeni şi Glina-Schneckenberg se intercalează faza timpurie descoperită la Zăbala, pe care o considerăm o cultură pre-Schneckenberg, care a servit drept fond de dezvoltare al culturii Schneckenberg. Prin urmare această cultură nu a venit în Transilvania deplin formată, ci dimpotrivă, dezvoltarea ei s-a făcut în această regiune "[34].

Raportul dintre descoperirile de la Zăbala şi cele de la Sânzieni şi Turia, atribuite iniţial de Zsolt Székely tot culturii Schneckenberg[35], şi spaţiul de la sud de Carpaţii Meridionali, cu Muntenia în particular, va fi deslușit de Petre Roman, care vede un sincronism, cel puţin parţial, între acestea şi orizontul Zimnicea-

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Mlăjet[36]. Acelaşi arheolog formulează ipoteza, că respectivul orizont din Transilvania se încadrează "fie înainte de apariţia culturii Glina, fie înainte ca un nou adaos de elemente din aria Glina să fi ajuns în sud-estul Transilvaniei şi pe baza fondului existent (de tip Zăbala) să ducă la apariţia fazei Schneckenberg A" [37].

În volumul din 1996, Horia Ciugudean reia discuţia privind raporturile culturii Coţofeni cu primele apariţii ale BT din Transilvania[38]. Asupra aceleiaşi perioade se apleacă şi Gheorghe Lazarovici în 1997[39]. Ciugudean consideră că grupul Zăbala ar fi putut evolua "până la nivelul fazei târzii a culturii Coţofeni, contribuind la formarea grupului Livezile" [40] din sud-vestul Transilvaniei, una din dovezile penetrării spre vest ar putea fi vestigiile funerare în cistă de la Mediaş[41], atribuite anterior de Mihai Blăjan culturii Schneckenberg[42].

Aşadar, înaintea culturilor Schneckenberg din Transilvania şi Glina din Muntenia, în etapa Ia (după Petre Roman), după cum s-a văzut, a existat un orizont de descoperiri funerare (Zimnicea-Mlăjet-Olteniţa-*Calomfirescu*-Călăraşi-*Mircea Vodă* -Zăbala-Sânzieni-Turia). Acesta îşi avea probabil rădăcinile în mişcarea unor grupuri de populaţii venite din est, de-a lungul Dunării, care vor pivota apoi spre nord prin valea Buzăului (Mlăjet) şi, probabil, prin intermediul bazinului Argeşului şi al Ialomiţei Superioare (Coşereni). Ele vor trece Carpaţii, stabilindu-se parţial în sud-estul Transilvaniei (Zăbala, Sânzieni, Turia), pornind apoi spre vest, pe Târnava Mare (Mediaş ?). În mişcarea lor vor da în Muntenia Centrală şi în sud-estul Transilvania peste comunităţile Coţofeni I. Probabil, în ambele regiuni vor întrerupe evoluţia acestora, fapt confirmat prin lipsa unor aşezări Coţofeni II sau III.

Etapa timpurie a culturii Glina (faza I: Bucureşti-*Ciurel*-niv.I, Bucureşti-*Mihai Vodă*, Bucureşti-*Glina* niv. inferior etc.), văzută de Petre Roman ca făcând parte din BT Ib[43], este contemporană cu Zăbala din sud-estul Ardealului, dar şi cu comunităţile Coţofeni II din restul teritoriului transilvănean. În consecinţă, etapa clasică Glina (faza a II-a), după Petre Roman circumscrisă BT Ib final-c[44], a fost sincronă cu Schneckenberg A (probabil şi începutului fazei B), Coţofeni II (final)-III (de început).

Secvenţa finală a etapei clasice (faza Govora Sat-*Runcuri*), dar foarte probabil şi unele comunităţi aflate încă cultural în faza a II-a (vezi şi subcapitolul *Cultura Glina. Periodizare*), expresii ale BT IIa[45], au corespondenţe temporale la nord de Carpaţii Meridionali în faza Schneckenberg B, eventuale comunităţi Coţofeni IIIc/Vučedol, care mai supravieţuiesc, grupurile Jigodin şi Livezile[46], Nyirség timpuriu şi, după Horia Ciugudean, cu descoperirile de tip Copăceni[47].

Aspectul Odaia Turcului (Monteoru IC4c după Petre Roman[48]), orizontul mormintelor în cistă, unele posibile reminescenţe Glina din centrul Munteniei (?), toate aparţinând BT IIb[49], au ca pandant cronologic manifestările Năeni-Schneckenberg, grupurile Şoimuş şi Jigodin (final), descoperirile de tip Zoltan (?)[50], mormintele tumulare din Cheile Aiudului, faza Nir II.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

2. VECINII ESTICI

Identificarea manifestărilor culturale din BT de la răsărit de Bazinul Argeşului şi Ialomiţa Superioară este serios îngreunată de lipsa unor repere arheologice sigure. Petre Roman (1976) a văzut o posibilă contemporaneitate între începutul culturii Glina şi cultura Cernavoda III şi descoperirile de tip Ulmeni[51]. De asemenea, a subliniat imposibilitatea unui sincronism[52] între Glina şi Monteoru IC4[53]. Ulterior, renunţă la prima ipoteză[54].

Gheorghe Bichir, ca urmare a cercetărilor din sud-estul Transilvaniei şi din Moldova, şi mai târziu Mircea Petrescu-Dîmboviţa, consideră că descoperirile culturii Folteşti de la Ruptura şi Mîndrişca sunt parţial contemporane cu cultura Glina[55].

După Jan Machnik[56], faza de început şi de mijloc a culturii Glina (-Schneckenberg) poate fi sincronizată cu mormintele culturii Schnurkeramik, grupa Kraków-Sandomierz, din Bazinul Nistrului Superior, şi cultura Zlota din zona Vistulei Superioare.

Petre Roman consideră că BT Ia din Muntenia, deci implicit (?) şi din Bazinul Argeşului şi Ialomiţa Superioară i se pot găsi corespondenţe la Brăiliţa (mormintele 10, 24, 31) şi Răcăciuni[57]. Pentru subetapa BT Ib lipsesc deocamdată datele certe, care să ne indice manifestările contemporane. Ulterior, în etapa BT IIa, comunităţile Glina clasice (fazele II şi III) au fost sincrone cu descoperirile de tip Bogdăneşti[58].

Manifestările Năeni-Schneckenberg, Edineţ, descoperirile de tip Lunca-Vânători, contemporane cu aspectul Odaia Turcului, orizontul mormintelor în cistă, posibile comunităţi Glina (?), fac parte din subetapa BT IIb[59].

Igor Manzura şi Eugen Sava sunt de părere că înmormântările mai târzii ale grupului nistrean al culturii Iamnaia, începuturile culturilor Catacombelor, din regiunile Bugul de Sud-Nipru-Don şi Caucaziană de Nord-Vest, şi a celei Poltavka din zona Volgăi[60], sunt probabil "sincrone cu stratul cultural (*sic* ! n.n.) de tip Zimnicea-Mlăjet-Sânzieni" [61]. După dezintegrarea culturii Iamnaia, spaţiul carpato-nistrean va fi populat de comunităţile grupului Bugeac, care sunt la est contemporane cu culturile Catacombelor, Poltavka şi Nord-Caucaziană, şi la vest cu cultura Glina[62]. Valentin Dergacev consideră varianta Bugeac a Iamnei "rezultatul evoluţiei locale a grupului nistrean sub o puternică influenţă a grupului Subcarpatic al culturii ceramicii şnurate, din zona Nistrului Superior" şi o vede sincronă cu cultura Glina, cu grupul Edineţ şi parţial cu cultura Catacombelor[63]. Referitor la cultura Edineţ (inconsevenţa în titulatura manifestării respective nu ne aparţine !), acelaşi autor constată că ea are "numeroase tangenţe cu culturile carpatice de tip Glina III-Schneckenberg, Mureş, Vinkovci-Somogyvár ş.a. O apropiere mai pronunţată se observă între ceramica culturii Edineţ şi cea a culturii Hatvan din Ungaria de nord-est" [64]. Această din urmă afirmaţie ni se pare forţată, neexistând temeiuri pentru susţinerea ei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3. VECINII SUDICI

Analizând materialele de la sud de Dunăre[65], în special cele de la Ezerovo, Petre Roman este de părere că BT Ia este sincron cu Troia II, Thessalicul timpuriu I, Helladicul timpuriu II[66]. Subetapele următoare - BT Ib-c - ar fi contemporane cu Ezero A-B, Troia IIg-III, Helladic timpuriu II[67]. Ulterior, BT IIa este văzut pe acelaşi palier cronologic cu faza Ezero B1, Thessalicul şi Helladicul timpuriu III, Troia IV, Sitagroi Va, Dikili Tash IIIB, iar BT IIb cu faza Ezero B2, Troia V, perioada de trecere de la Helladicul timpuriu la cel mijlociu[68], Sitagroi Vb, Kastanas A, Kritsana, Servia, Pevkakia-Magula[69].

Orizontul Zimnicea-Mlăjet (BT Ia) are, de asemenea, corespondenţe culturale şi temporale în cele 11 morminte de înhumaţie de la Batin din nord-estul Bulgariei[70].

Recent, Joseph Maran a încercat să demonstreze un posibil sincronism între faza târzie a culturii Vučedol şi cultura Makó şi Helladicul timpuriu II[71], ceea ce ar însemna că aceste manifestări ar fi contemporane cu BT Ib-c, afirmaţie foarte greu de susţinut în actualul stadiu de cercetare.

Etapa BT III evoluează, în opinia lui Petre Roman, paralel cu Nova Zagora, Helladicul mijlociu de început, Troia VI de început, toate manifestări ale BM[72].

Aşa cum am arătat deja, Joseph Maran este de părere că, luând exemplul toporului găsit la Theba, care, în opinia sa, trebuie judecat pe baza analogiilor cu topoarele de tip Pătulele, se poate vorbi de faptul că FH III, căreia îi aparţine piesa thebană, este ulterioară culturilor Coţofeni şi Vučedol[73]. În acest context, Alexandru Vulpe este de părere, că această descoperire, precum şi cea a unui topor de tip Pădureni la Poliochni (perioada "roşie"), îl îndreptăţeşte a considera orizontul Glina mai vechi decât FH II şi în consecinţă trebuie plasat la mijlocul mileniului 3 î. Chr.[74]. Milutin Garašanin are vizavi de această dată, judecată şi în contextul descoperirilor de tip Bubanj Hum II, unele rezerve[75].

Într-o sinteză recentă privind problemele Epocii bronzului din Bulgaria, Ivan Panajotov sugerează următoarele repere cronologice, care sunt importante şi pentru teritoriile de la nord de Dunăre[76]: Valea Tracă Superioară = Bronze Age (BA) I (Ezero), BA II (Michalic), BA III (Sveti Kirilovo), BA IV (Gulubovo), BA V (Razkopanitsa VII-Asenovets), BA VI (Plovdic-Zimnicea - sfârşitul Bronzului şi începutul Epocii fierului); valea Strumei = BA I (similitudini şi afinităţi cu orizonturile timpurii ale Bronzului de la Junacite şi Sitagroi şi cu Cernavoda III); nord-vestul Bulgariei = BA I (sincron cu Cernavoda III şi Coţofeni I), BA II (sincron cu Coţofeni II-III), BA III (sincron cu Glina), BA IV (contemporan cu Verbicioara I-II) etc.; centrul Bulgariei de Nord = BA I (sincron cu Cernavoda III), BA II (sincron cu Coţofeni I), BA III (contemporan cu Glina şi Sveti Kirilovo); etc.; Bulgaria de Nord-Est = BA I (Cernavoda III), BA II (sincron cu Ezerovo II=Cernavoda II şi cu cultura mormintelor în "groapă"=*Pit-Grave culture*), BA III

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

(contemporan cu faza târzie a *Pit-Grave culture*). Pe de altă parte, în acelaşi volum, Stefan Alexandrov vede BT din vestul Bulgariei evoluând de-a lungul a trei etape mari (EBA- Early Bronze Age - I-III)[77], care la rândul lor sunt împărţite în mai multe subsegmente: EBA II în IIa, IIb şi IIc1-2; EBA III în IIIa şi IIIb. Astfel, cultura Glina, în fazele finale, este sincronă şi legată cultural de descoperirile (EBA IIIa-b) de la Stalijska Machala, Sadovec, Kozlodui, Lovec, Hârleţ, Târnava (necropola I, mormintele 7-10)[78].

Recent, Milutin Garašanin, analizând comparativ diferitele descoperiri din Bulgaria (Junacite, Dubene, Radomir[79]) cu altele din Serbia şi România, avansează şi următoarele sincronisme: Junacite XIII-IX - Bubanj Hum II - BT IIb cl (c2) (după Alexandrov) - Coţofeni III[80]; Junacite VIII-VII (şi mai târziu ?), FB III (după Alexandrov), Bubanj Hum III, Armenochori, Maliq IIIa, Glina IV, Belotić-Bela Crkva, Vinkovci-Somogyvár[81].

4. VECINII VESTICI

Primele manifestări ale BT din Muntenia au fost la vest contemporane cu comunităţile aflate încă în perioada de tranziţie. Florin Gogâltan a făcut recent o trecere în revistă a istoricului cercetării privind Epoca bronzului în Banat[82], aşa încât, deoarece aceasta a fost ulterior parţial dublată de Marian Gumă[83], nu vom insista asupra acestui subiect. După primul autor amintit, BT din zona Munteniei este sincron după cum urmează: BT Ia cu aşezări Baden târzii (Sânpetru German), Coţofeni II şi III, importuri Kostolac; BT Ib (-c ?, n.n.) cu Coţofeni III, Makó timpuriu, Vučedol B; BT IIa cu cultura Makó; BT IIb cu Somogyvár şi Vinkovci (şi unele influenţe Roşia); BT III cu cultura Mureş I şi descoperirile de tip Gornea-Orleşti[84]. Petre Roman a evitat a paraleliza pentru BT Ib-c, adică momentul de formare a culturii Glina şi trecerea ei la faza a II-a, cu Coţofeni III, preferând în schimb sincronismul cu Coţofeni II, Baden târziu şi Kostolac timpuriu[85].

Orizontul mormintelor în cistă şi pandantul său vestic din Oltenia, faza Glina IV şi vestigiile funerare de la Verbiţa, au fost în opinia lui Marian Gumă contemporane cu *prima etapă a BT în Banatul românesc*, care "a prins să se contureze doar foarte recent, cu deosebire în zona sa nord-vestică" [86], fiind reprezentat, mai ales, de descoperirile de la Foeni (*Sălaş* şi *Cimitirul Ortodox*)[87].

Pătrunderea comunităţilor Glina din Muntenia dincolo de râul Olt se va face la început mai lent, astfel încât ceramica din aşezarea de la Braneţ se va dovedi încă nealterată de influenţele Coţofeni, chiar dacă cultura Glina era în acea perioadă contemporană cu Coţofeni III şi Kostolac[88]. Ulterior, procesul de penetraţie spre vest şi sud se va accelera, astfel încât faza Glina III (= Govora Sat-*Runcuri*) "reflectă începutul perioadei de transformare a culturii Glina...Ea este sincronă etapelor tîrzii ale fazei Coţofeni III" [89]. Această deplasare a avut ca efect dispariţia aşezărilor Coţofeni şi, prin reacţie în lanţ, întoarcerea curentului Vučedol spre nord, care va da naştere manifestărilor Makó şi Nyirség[90] şi "au dinamizat

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

contactele cu centrele de cultură sudice, îndeosebi macedonene, aducînd spre Dunăre numeroase forme de caracter Armenochori-Bubanj III care pot fi socotite prototipuri pentru cele din complexe Beba Veche, Pitvaros, Mokrin" [91].

Glina IV, şi implicit, descoperirile de tip Verbiţa şi orizontul mormintelor în cistă din piatră din nordul Munteniei, sunt contemporane cu Makó, Nyirség, Vinkovci, Somogyvár, Priboj, Negrišor, Belotić-Bela Crkva, dar preced descoperirile Glockenbecher-Csepel[92], astfel încât debutul Bronzului la Dunărea de Mijloc este sincron cu BT IIb din zona Argeşului şi Ialomiţei Superioare.

Aşa cum am afirmat şi în capitolul dedicat culturii Glina, nu există în actualul stadiu al cercetării argumente solide pentru a vorbi de pătrunderi Glina în Banatul românesc. Cele câteva fragmente ceramice identificate la Silagiu-*Pârpora*[93], Parţa-*Obiectiv I*[94] sau Periam[95], care au făcut pe mulţi specialişti să vorbească despre asemănări cu materiale ale culturilor Glina şi Schneckenberg, trebuie, după părerea noastră, privite cu multă circumspecţie. De aceea, afirmaţia din 1997 a lui Gheorghe Lazarovici, precum că "în Banat ceramica decorată cu şnurul apare în asociere cu alta cu elemente Glina-Schneckenberg (*sic* !, n.n.)"[96] pare deosebit de îndrăzneaţă.

5. *Unele discuţii.*

5.1. După cum s-a putut observa, cu privire la vecinii estici şi nord-estici ai BT din Muntenia există destul de puţine date. Petre Roman vorbeşte de un un *cerc cultural vest-pontic*, de importanţa *culturii amforelor sferice*, iar etapelor BT Ib-c - IIa-b le atribuie descoperirile de la Corlăteni, Valea Lupului, Lichitişeni, Aldeşti, Răcăciuni, Mândrişca, Gârceni, Găiceana[97], majoritatea dovedind influenţe şi legături mai ales, cum este de altfel firesc, cu cultura Schneckenberg (B) şi grupul Jigodin.

5.2. Analiza materialului ceramic cu decor făcut cu şnurul i-a permis Petre Roman şi colaboratorilor săi[98] să identifice mai multe perioade şi în cadrul acestora mai multe cercuri culturale. În acest context, manifestările culturale ale cercului central românesc, orizontul Zimnicea-Mlăjet-Zăbala-Sânzieni-Turia, culturile Glina, Schneckenberg, grupul Jigodin, aspectul Odaia Turcului, grupul Năeni-Schneckenberg, orizontul mormintelor în cistă etc., adică BT I-II (începutul III ?), intră în cea de-*a treia perioadă cu ceramică decorată cu şnurul* [99]. BT III, reprezentat în Bazinul Argeşului de orizontul cu ceramică striată şi *Textilmuster* şi descoperirile de tip Gurbăneşti îşi găsesc locul în *perioda a patra* [100].

5.3. Petre Roman, în lucrarea sa despre BT din România, vorbeşte şi de o etapă a III-a, care este documentată de o ceramică ornamentată cu scrijelituri şi impresiuni textile sub formă de fagure[101]. În Oltenia este reprezentată prin descoperirile de tip Gornea-Vodneac, care "suprapun aşezările Glina ale etapei a II-a şi preced, în cea mai mare parte sau în totalitate, cultura Verbicioara" [102], o confirmare în plus în acest sens sunt şi cele mai recente descoperiri de la Rogova[103], din judeţul Mehedinţi. Mai la vest,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

în Banat a fost cercetată de către Florin Gogâltan o importantă aşezare la Foeni[104], iar în nord-vestul României acest fenomen urmează culturii Nir şi precede cultura Otomani[105]. În centrul şi sud-estul Transilvaniei acest orizont cronologico-cultural este certificat prin descoperirile de tip Iernut[106] şi Zoltan[107].

Pentru Muntenia lucrurile sunt în prezent neclare. Acelaşi Petre Roman este de părere că orizontul respectiv a avut o importanţă decisivă în viitoarea arie a culturii Tei, deci în mod deosebit şi în Bazinul Argeşului şi Ialomiţei Superioare, "vizibilă în descoperiri de tip Bungetu I", înlesnind totodată şi "expansiunea culturii Monteoru la sfîrşitul fazei IC4" [108]. Descoperiri, care să confirme cu tărie această ipoteză, nu s-au făcut încă. Aşa cum am arătat deja, puţinele fragmente ceramice, găsite într-o locuinţă de la Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*, şi incluse de Gheorghe Cantacuzino şi George Trohani[109] în categoria *Strichverzierte Keramik*, aparţin de fapt culturii Glina.

5.4. Problema finalului BT din Bazinul Argeşului şi Ialomiţei Superioare este încă neclară. În schimb, unanim acceptată este afirmaţia referitoare la cultura Tei socotită pentru această zonă debutul BM. Unii specialişti sunt de părere că la formarea acestei manifestări au participat culturile Cernavoda II[110], Coţofeni[111] şi Glina. Cum dealtfel s-a arătat deja, eventualele influenţe - dar în cazul Cernavoda II este greu de crezut - au fost transmise prin intermediul culturii Glina[112]. Singura fază Glina, care ar fi putut contribui la geneza culturii Tei, este faza Govora Sat-*Runcuri*. Aceasta, împreună cu orizontul ceramicii striate şi cu *Textilmuster* şi probabile influenţe Monteoru IC4 sunt principalele fermente locale care trebuie făcute responsabile pentru apariţia culturii Tei. Ersilia Tudor[113] a subliniat că este greu de identificat aportul aspectului cultural Odaia Turcului la geneza culturii Tei.

În opinia lui Ion Chicideanu, *terminus post quem* pentru începutul culturii ar putea fi mormântul Monteoru IC4 de la Movila, situat nu departe de aşezarea Tei de la Bungetu, care este văzută ca expresia primei manifestări a acestei culturi[114].

Fără a intra în detalii, trebuie arătat că ipoteza existenţei unei faze Bungetu, care precedă pe cea Tei I consacrată de Valeriu Leahu, a fost acceptată de unii arheologi[115], dar şi vehement contestată de alţii[116]. Inclinăm să credem că argumentaţia lui Valeriu Leahu este, în actualul stadiu de cunoaştere al problemei, încă cea mai pertinentă.

5.5. În vasta sa lucrare apărută în 1993, Hermann Parzinger, încearcă, pe baza unei metode de lucru interesante, dar care în multe cazuri se sprijină pe date incerte sau incomplete, să alcătuiască un tablou cronologic şi cultural al regiunii dintre Carpaţi şi Munţii Taurus în răstimpul dintre Epoca pietrei şi BT, folosind ca reper straturile arheologice din diversele aşezări[117]. Astfel, orizonturilor 12/13 ar aparţine straturile Ostrovul Corbului V (cultura Coţofeni), Braneţ II (cultura Glina), Tangâru III (cultura Glina), Odaia Turcului I (cultura Glina), Valea Calului I/II (cultura Glina), Folteşti III, Dolheştii Mari (morminte) ?, Ezerovo II/III, Djadovo I-X, Junacite VIII-XIV, Ognjanovo

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

IV-VI, Karanovo VII, Kirilovo II, Jasatepe IV, Mihalič[118]. O împărțire și mai fină ar arăta după cum urmează: orizontul 12 = Ezero I6-9, Nebe Tepe XXI, Sitagroi Vb, Pentapolis Ib, Magura II/III, Gradec II/III, Valea Calului II/III[119]; orizontul 13 = Ezero I1-5, Nova Zagora-Cganska Mogila VIII, Nebe Tepe VII-X, Valea Calului III, Sitagroi Vb (?), Pentapolis IIa[120]. Ultimul orizont[121], nr. 14, ar avea ca elemente componente Ostrovul Corbului VI (cultura Glina IV), Odaia Turcului II (aspectul Odaia Turcului), Bogdănești II, Drama III, Nova Zagora-Ciganska Mogila I-VII, Djadovo XI-XVI, Junacite I-VII, Ognjanovo I-III, Nebe Tepe V-VII, Razkopanica 1/2, Pentapolis IIb.

ELEMENTE DE CRONOLOGIE ABSOLUTĂ

1. În prezent nu există publicată nici o dată ^{14}C obținută în urma unor analize ale materialelor organice prelevate din obiective ale BT din Bazinul Argeșului și Ialomiței Superioare.

2. Cu privire la cronologia absolută a BT din România sau pentru cultura Glina, au fost avansate de-a lungul timpului de diverșii specialiști români, în funcție de stadiul de cercetare, mai multe date. Amintim, printre alții, pe Mircea Petrescu-Dîmbovița - cultura Glina = 1800/1700-1600 î. Chr.[122], apoi 2000-1700 î. Chr.[123], Sebastian Morintz - BT = 2000-1700 î.Chr.[124], Petre Roman - cultura Glina = 2200-2000 î. Chr.[125], Sebastian Morintz și Petre Roman - BT = 2200-1700 î. Chr.[126], Alexandru Vulpe - BT începe la 3500 î. Chr.[127], iar cultura Glina debutează înainte sau pe la 2500 î. Chr[128].

3. Având ca bază date ^{14}C din așezări ale culturilor Baden târziu, Kostolac, Glockenbecher, Schnurkeramik, Jan Machnik consideră că Glina s-a dezvoltat în perioada 2200-1800 î. Chr.[129]. Horia Ciugudean beneficiind de analize ^{14}C din așezări Coțofeni și coroborând acestea cu rezultate similare din mediile Kostolac și Vučedol, plasează începutul BT din centrul și sud-vestul Transilvaniei (adică grupul Livezile) pe la 2500 î. Chr.[130], ceea ce ne face, dacă ținem seama de cronologia relativă, să plasăm faza Glina III în perioada respectivă, obligându-ne să împingem începuturile Glinei în prima jumătate a mileniului 3 î. Chr., iar debutul BT aproape de granița dintre mileniile 4 și 3 î. Chr.

Interesante sunt și concluziile la care a ajuns Javor Bojadžiev, care, făcând o sinteză a datelor ^{14}C, propune pentru BT din Bulgaria răstimpul 3200/3150-2550/2500 î. Chr.[131]. În acest context, Jochen Görsdorfer și Javor Bojadžiev includ descoperirile de tip Glina (finale) din vestul Bulgariei în BM, aceasta în date absolute însemnând pe la 2500 î. Chr.[132], adică în răstimpul când la Junatice[133] și Nova Zagora[134] se făcea, de asemenea, trecerea de la BT la BM.

Descoperirile de la Lerna III, Euthresis, Sitagroi Va, ce sunt pe baza cronologiei relative sincrone cu BT IIa din țara noastră, sunt datate între 4200-3900 BP[135], ceea ce ar presupune că faza Glina III se dezvoltă pe la 2200 î. Chr.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4. După cum s-a putut observa, datele ^{14}C nu sunt încă îndeajuns de convingătoare, existând diferenţe temporale destul de serioase între diferitele cifre avansate. Multe dintre ele intră în contradicţie flagrantă cu cronologia relativă. Dacă judecăm numai datele pentru cultura Glina, etapele ei finale, acestea îşi găsesc locul atât la jumătatea mileniului 3 î. Chr., dar deopotrivă şi dincolo şi dincoace de graniţa aceasta, evoluând de-a lungul a peste 700-800 de ani !

CONCLUZII

1. BT din teritoriul investigat de noi se prezintă astfel:

1.1. BT Ia: orizontul Zimnicea-Mlăjet (mormântul de la Oltenița-*Calomfirescu)*;

I.2. BT Ib: Glina I şi început de Glina II (aşezările de la Bucureşti-*Ciurel*-niv. I, Bucureşti-*Glina* -niv. inferior, Bucureşti-*Mihai Vodă* (?), Bucureşti-*Cățelu Nou* (1) (?);

I.3. BT Ic: Glina II (majoritatea aşezărilor);

I.4. BT IIa: Glina III (aşezările de la Odaia Turcului, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam, Valea Calului şi o parte din aşezările Glina care nu au fost "contaminate" de curentul cultural venit din Oltenia);

I.5. BT IIb: aspectul Odaia Turcului (la începutul etapei; descoperiri la Odaia Turcului şi Oltenița (?)), orizontul mormintelor în cistă (descoperiri la Cetățenii din Deal - ambele puncte, Albeşti, Malul cu Flori, Nucet);

I.6. BT III: orizontul cu ceramică ornamentată cu scrijelituri şi impresiuni textile sub formă de fagure (de tip Gornea-Vodneac; lipsesc descoperirile certe) ?

2. În ceea ce priveşte datele absolute, avansăm următoarele limite:

- BT = 2600/2500-1800/1700 î. Chr.
- orizontul Zimnicea-Mlăjet: 2600/2500-2400 î. Chr.
- cultura Glina: 2400-2100 î. Chr.
- aspectul Odaia Turcului şi orizontul mormintelor în cistă: 2100-1900 î. Chr.
- 1900-1800/1700 î. Chr.: ?

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

NOTE

[1] Amintim aici selectiv pe: Garašanin (1958) 1-130; Garašanin (1961) 15-43; Garašanin (1971) 9-14; Garašanin (1985) 11-19; Garašanin (1991) 205-216; Garašanin (1994) 7-18; Berciu, Morintz, Roman (1973) 373-405; Morintz-Roman (1968) 45-128; Morintz-Roman (1968a) 553-573; Morintz-Roman, (1969) 61-71; Roman (1971) 31-169; Roman (1975) 145-162; Roman (1976) 53-57; Roman (1980) 63-68; Roman (1980a) 13-21; Roman (1981) 157-169, 307-313; Roman (1981a) 21-42; Roman (1982) 39-49; Roman (1983) 69-72; Roman (1983a) 115-134; Roman (1986a) 14-30; Roman (1992) 25-34; Katinčarov (1982) 56-63; Katinčarov (1982a) 132-149; Katinčarov (1991) 95-101; Benac (1985) 37-46; D. Garašanin (1985) 73-77; Čović (1985) 9-13; Jovanović (1992) 243-253; Todorova (1993) 307-317; Tasić (1993) 21-31; Tașić (1994) 19-37; Tasić (1995); Christmann (1996); Schuster (1995a) 79 sqq.; Hașotti (1997) 119-137 (despre cultura Cernavoda I); Gimbutas (1997) 67 sqq.

[2] Vulpe (1995) 18.

[3] Roman (1980a) 13-16.

[4] Todorova (1993) 309-310. Asupra problemelor climatice s-au purtat intense discuții și la colocviul internațional Componenta pre-indoeuropeană a lumii trace. Complexul cultural Cucuteni-Tripolie (Piatra Neamț, 29-31 mai 1997), subliniindu-se că acest aspect este important, dar el nu trebuie absolutizat și văzut ca singurul declanșator al marșului spre vest al unor comunități nord-pontice.

[5] Hașotti (1997) 129-130: 16 puncte. Amintim aici și descoperirile Cernavoda I de la Ferma 7 I.A.S. Roșeți, jud. Călărași - Munteanu (1995) 59-61.

[6] Hașotti (1997) 130-132;

[7] Manzura (1994) 95-99; Levițchi, Manzura, Demcenko (1996) 59-83.

[8] Govedarica-Kaiser (1996) fig. 1 și 2. O excepție ar putea reprezenta eventual sceptrul cu cap de lebădă sau rață moțată găsit la Butimanu-*Sterianu Fermă* - Boroneanț, Boroneanț (1992) 92 și pl. II, dar care a fost atribuit culturii Tei - Boroneanț, Boroneanț (1992) 102-103.

[9] Govedarica-Kaiser (1996) 84: al doilea cerc cultural ar fi Cucuteni-Tripolie.

[10] Roman (1986) 32.

[11] Roman (1976b) pl. 1: Aria de răspândire a descoperirilor Coțofeni - poz. 37, 44-48.

[12] Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 16/5-6.

[13] Roman (1976b) pl. 1: Aria de răspândire a descoperirilor Coțofeni - poz. 68.

[14] Chicideanu (1973) 27 sqq.

[15] Roman (1976b) pl. 1: Aria de răspândire a descoperirilor Coțofeni - poz. 13-14, 43.

[16] Morintz-Roman (1968) 81-92 și fig. 1: Harta cu descoperiri - poz. 20-21, 32-34; Morintz-Roman (1968a) 557.

[17] Informație de la domnul Done Șerbănescu, căruia îi mulțumim și pe această cale.

[18] Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) fig. 16/1-4.

[19] Morintz-Roman (1968) fig. 1: Harta cu descoperiri - poz. 19, 22, 24, 28, 30-31; Șerbănescu-Trohani (1978) 22 (Sultana-*Malu Roșu*).

[20] Morintz-Roman (1968a) 559.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

[21] Şerbănescu-Trohani (1978) 18 şi fig. 1/ 4.
[22] Leahu (1965) 11-14.
[23] Morintz-Roman (1968) 117; Morintz-Roman (1968a) 561.
[24] Asupra relaţiilor Coţofeni-Cernavoda II vezi şi Roman (1976b) 57.
[25] Roman (1986) 29-55.
[26] Nestor (1933) 69-73.
[27] Schroller (1930) 72-75.
[28] Prox (1941) 85-87.
[29] Prox (1941) 87.
[30] Bichir (1961) 351-359; Bichir (1962) 291-300.
[31] Bichir (1962a) 87-114.
[32] Bichir (1962a) 114 şi nota 69.
[33] Székely (1971) 389 sqq.
[34] Székely (1971) 398.
[35] Zs. Székely (1980) 39-41; Zs. Székely (1981) 14; Zs. Székely (1983) 43-47.
[36] Roman (1986) 30, 35-36, 38.
[37] Roman (1986) 38.
[38] Ciugudean (1996) 140-141.
[39] Lazarovici (1997) 9-36.
[40] Ciugudean (1996) 141.
[41] Ciugudean (1996) loc cit.
[42] Blăjan (1989) 59-69.
[43] Roman (1986) 30 şi fig. 7.
[44] Roman (1986) 30.
[45] Roman (1986) 31 şi fig. 7.
[46] Ciugudean (1996) 139-140.
[47] Ciugudean (1996) 143-144.
[48] Roman (1986) 31.
[49] Roman (1986) *loc cit.*
[50] Despre cercetările de la Zoltan, com. Ghidfalău vezi: Cavruc, Cavruc (1997) 80-81; Cavruc, Cavruc (1997a) 157-172; Cavruc (1997) 17.
[51] Roman (1976c) 39 şi Tabela 2.
[52] Bichir (1962a) 109.
[53] Roman (1976c) 39-40.
[54] Roman (1981) 308; Roman (1981a) fig. 1.
[55] Petrescu-Dîmboviţa (1974) 283.
[56] Machnik (1985) 48 şi Tabelul cronologic.
[57] Roman (1986) 30.
[58] Roman (1986) 31.
[59] Roman (1986) *loc cit.*
[60] Manzura, Sava (1994) fig. 19: *Schema cronologică.*
[61] Manzura, Sava (1994) 174.
[62] Manzura, Sava (1994) fig. 19.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

63 Dergacev (1994) 127.
64 Dergacev (1994) 137.
65 Pentru perioadele anterioare BT de la nord de Dunăre şi legăturile acestora cu sudul Peninsulei Balcanice, vezi Roman (1992) 25-34; Roman (1995) 17-23.
66 Roman (1986) 30.
67 Roman (1986) 31.
68 Roman (1986) *loc cit.*
69 Christmann (1996) fig. 79/1: are similitudini, în ceea ce priveşte decorul, cu descoperiri Glina şi Livezile - cf. Ciugudean (1996) 88.
70 Nikolova (1994) 130-140; Nikolova (1995) 274.
71 Maran (1996) 50-55.
72 Roman (1986) 32.
73 Maran (1989) 132.
74 Vulpe (1990) 111.
75 Garašanin (1997) 148.
76 Panayotov (1995) 248.
77 Alexandrov (1995) tabelul 1.
78 Alexandrov (1995) 266.
79 Katinčarov-Macanova (1993) 155-173; Katinčarov, Merpert, Macanova, Avilova (1995); Alexandrov (1994) 117-130; Alexandrov (1995); Nikolova (1996) 81-95.
80 Garašanin (1997a) 102.
81 Garašanin (1997a) 103.
82 Gogâltan (1995) 55-79.
83 Gumă (1996).
84 Gogâltan (1996) 47.
85 Roman (1986) 31.
86 Gumă (1996) 21.
87 Gogâltan (1993) 51-64.
88 Roman (1985a) 117.
89 Roman (1985a) *loc cit.*
90 Roman (1980) 63 sqq.; Roman (1980a) 16 sqq.
91 Roman (1985) 118.
92 Roman (1985) loc cit.; Roman (1986) 31.
93 Lazarovici (1987) 54: "La Silagiu apare un fragment ceramic ornamentat cu şnurul avînd analogii în descoperirile Schneckenberg B."; Lazarovici, Sfetcu (1990) 54 şi fig. 5/10; Gogâltan (1995) 56 ("Die einzige Scherbe aus dem Banat mit Durchbohrungen unter dem Rand stammt aus Silagiu") şi fig. 1/3; Gumă (1996) pl. II/2.
94 Lazarovici, Săcărin (1979) 74: "un fragment de buză cu perforaţii ce străpung peretele vasului, asemănătoare cu cele Schneckenberg-Glina"; Gogâltan (1995) 56; Gumă (1996) 22.
95 Soroceanu (1991) 118-119.
96 Lazarovici (1997) 13.
97 Roman (1986) 45-51.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

98 Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992).
99 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) fig. 6.
100 Roman, în Roman, Dodd-Oprițescu, János (1992) fig. 6.
101 Roman (1986) 31.
102 Roman (1986) loc cit.
103 Gabriel Crăciunescu, *Cercetările din 1996 de la Rogova, jud. Mehedinți,* Comunicare la cea de-a XXXI Sesiune națională de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice, București, 12-15 iunie 1997.
104 Gogâltan (1993) 51-64.
105 Roman (1986) *loc cit.*
106 Ciugudean (1996) 145.
107 Cavruc, Cavruc (1997) 80.
108 Roman (1986) *loc cit.*
109 Cantacuzino-Trohani (1979) 264 și fig. 6/3.
110 Leahu (1966) 150.
111 Chicideanu (1977) 237.
112 Vulpe-Veselovschi (1967) 85 și n. 4.
113 Tudor (1982) 74.
114 Chicideanu (1977) 235; Chicideanu (1982) 101-106.
115 Sîrbu, Damian (1992) 11-16.
116 Leahu (1992) 62 sqq.
117 Parzinger (1993)
118 Parzinger (1993-Teil 1) 140.
119 Parzinger (1993) *loc cit.*
120 Parzinger (1993) 141.
121 Parzinger (1993) *loc cit.*
122 Petrescu-Dîmboviția (1974) 287. Începutul culturii Glina era văzut în raport cu sfârșitul perioadei de tranziție stabilită de Morintz-Roman (1968a) 570.
123 Petrescu-Dîmboviția (1996) 194.
124 Morintz (1978) 12.
125 Roman (1981) fig. 1.
126 Morintz-Roman (1994) 212: între 2200-1900 î. Chr. etapa veche; între 1900-1700 î Chr. etapa de cristalizare.
127 Vulpe (1995) 18.
128 Vulpe (1990) 111.
129 Machnik (1985) 51; Machnik (1991) 38.
130 Ciugudean (1996) 146.
131 Boyadziev (1995) Tabelul 4.
132 Görsdorfer-Bojadžiev (1996) fig. 1.
133 Görsdorfer-Bojadžiev (1996) 160: cal. BC 2.600-2.500.
134 Görsdorfer-Bojadžiev (1996) 161: BC 2.600-2.400.
135 Boyadziev (1995) 178.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CATALOGUL DESCOPERIRILOR BT DIN BAZINUL ARGEȘULUI ȘI IALOMIȚA SUPERIOARĂ

Săpăturile arheologice, fie ele de salvare sau efectuate pe parcursul mai multor campanii, precum și investigațiile de suprafață (perieghezele) din Bazinul Argeșului și Ialomița Superioară au dus la identificarea unui număr important de puncte de interes arheologic, în care s-au descoperit și vestigii din BT. Datorită caracterului cercetărilor, datele pe care le deținem despre acestea sunt diferențiate; acolo unde s-au efectuat investigații intense, ele sunt, evident, mai bogate, lucru ce se va reflecta și în prezentul *Catalog*.

Fișa de sit cuprinde, după caz, numele localității, punctul, comuna sau orașul, județul, amplasamentul, tipul monumentului, stratigrafia, complexele și materialul arheologic descoperit, iar în final referiri bibliografice și locul de depozitare al materialului (LDM), dacă acesta este cunoscut. La obiectivele cercetate mai amănunțit, unde cantitatea de date este mai mare, schema de prezentare arată astfel: *Obiectivul arheologic*, *Amplasamentul*, *Stratigrafia*, *Complexe*, *Materialul arheologic*, *Piese litice*, *Obiecte din lut ars* (altele decât ceramica), *Piese din os, corn și dinți*, *Piese din metal*, *Ceramica*, *Pasta*, *Arderea și culoarea*, *Formele*, *Torți*, *Decorul*, *Încadrarea culturală*, *Probleme speciale*, *Bibliografia*. Numărul de ordine corespunde numărului de pe harta generală (menționez că, datorită densității remarabile de descoperiri din BT din unele zone, nu au fost trecute toate punctele cu număr de ordine. În cazuri speciale, au fost extrapolate unele regiuni și prezentate în detaliu - de ex. Bucureștiul).

CATALOGUL

1. ALBEȘTI-*LA ZĂRZIARU (=LA CIMITIR)* (sat, com. Albeștii de Muscel, jud. Argeș)[1]; (fig. 27; 28/1-3; 79/1; 80/2; 81/1-2; 82/1; 134/1-2).

Prin săpături efectuate de Sebastian Morintz în anii 1966-1967, într-un perimetru care includea proprietățile lui I. Sucală, C. Drăghici și I. Izbășoiu, s-au descoperit morminte în cistă (situate într-un tumul ?) de la finalul BT din nordul Munteniei.

Bibl.: Vezi la noi *Anexa 3*.

LDM: ? (a fost inițial depozitat la IAB).

2. APA SĂRATĂ (sat, com. Schitu Golești, jud. Argeș).

Aproape de Schitu Golești, la 4 km de Câmpulung, între calea ferată Câmpulung-Pitești și Dealul Mărcuș-Drăcești, în dreptul pietrei kilometrice 45,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

s-au întreprins, în anul august 1960, cercetări de salvare. Au fost investigate resturile unui mormânt de înhumaţie în cistă. Plăcile de piatră de la capetele complexului funerar erau prevăzute cu câte două jgheaburi verticale, în care se fixau lespezile laterale. Din acest mormânt a fost recuperat un pumnal de bronz.

Pe direcţia nord-est, la 4 m de mormântul descris, s-a descoperit un al doilea, tot în cistă, dar de data aceasta de incineraţie. În cutia de piatră s-au găsit oasele calcinate ale unui copil şi fragmente ceramice de la două recipiente.

Mormintele aparţin BT din Bazinul Argeşului.

Bibl.: Morintz (1961); reprodusă de noi în *Anexa 1.*

LDM: ? (a fost iniţial depozitat la IAB).

3. BACIU (sat, com. Blejeşti[2], jud. Teleorman).

La vest de Baciu, pe malul drept al Glavaciocului, prin investigaţii de suprafaţă a apărut o aşezare atribuită culturii Glina.

Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 245.

LDM: MNIR.

4. BALOTEŞTI-*PĂDUREA PETREŞTI* (sat, com. Baloteşti[3], jud. Ilfov).

Pe malul drept al râului Cociovaliştei, s-au găsit resturile unei aşezări din BT (cultura Glina ?).

Bibl.: Sandu (1992a) 310-311.

LDM: MIAMB.

5. BALOTEŞTI (2) (sat, com. Baloteşti, jud. Ilfov).

Investigaţii de suprafaţă, efectuate pe malul stâng al râului Cociovaliştea, au dus la descoperirea unei aşezări din BT (cultura Glina ?).

Bibl.: Sandu (1992a) 313.

LDM: MIAMB.

6. BĂLENI-*LA PLANTAŢIE* (sat, com. Băleni, jud. Dâmboviţa).

Cercetări sistematice (1973-1985) au permis identificarea, în punctul *La Plantaţie*, unor locuinţe de la începutul Epocii bronzului (cultura Glina ? şi materiale post-Glina).

Bibl.: Muscă (1986) 30-31; Muscă, Muscă (1996) 11.

LDM: MJD.

7. BĂNEŞTI-*LA BIVOLARU* (sat, com. Iepureşti, jud. Giurgiu).

Cu prilejul unei periegheze, efectuate în 1957 de către Gheorghe Bichir, la marginea de est a satului, pe malul abrupt al fostului curs al Neajlovului, au fost găsite şi fragmente Glina.

Bibl.: Informaţie, Gheorghe Bichir.

LDM: ? (a fost depozitat iniţial la IAB).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

8. BĂNEŞTI (2) (sat, com. Iepureşti, jud. Giurgiu).

La vest de punctul menţionat, pe malul de deasupra gârlei Băneştilor, Gheorghe Bichir a cules şi ceramică Glina.

Bibl.: Informaţie, Gheorghe Bichir.

LDM: ? (a fost depozitat iniţial la IAB).

9. BILA (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu); (fig. 9/1).

Pe terasa joasă din stânga râului Călniştea, prin investigaţii de suprafaţă, a fost identificată o aşezare a culturii Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 43; Schuster (1996) 12.

LDM: MJG.

10. BLEJEŞTI (sat, com. Blejeşti, jud. Teleorman).

La cca 2 km sud-vest de Blejeşti, pe malul drept al Glavaciocului, în periegheze au fost surprinse resturi ale unei aşezări Glina.

Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 247.

LDM: MNIR.

11. BOLINTIN VALE (or. Bolintin Vale, jud. Giurgiu)[4].

Pe terasa din stânga râului Argeş, la 250 m de oraş, investigaţii de suprafaţă au dus la descoperirea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 41.

LDM: MJG.

12. BRAGADIRU-*ŞTRAND* (sat, com. Bragadiru[5], jud. Ilfov).

Pe malul Sabarului, în urma unor cercetări de teren, s-a găsit o aşezare Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22.

LDM: ?

13. BREZOAELE (sat, com. Brezoaiele, jud. Dâmboviţa)[6].

Pe malul râului Dâmboviţa, prin investigaţii de suprafaţă, s-au identificat urmele de locuire ale unei comunităţi ale culturii Glina.

Bibl.: Informaţii, Valeriu Leahu şi Emilian Alexandrescu.

LDM: MNIR.

14. BUCUREŞTI-*BĂNEASA-LA STEJAR*.

Pe malul stâng al râului Colentina, săpături arheologice au permis şi investigarea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 3).

LDM: ?

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

15. BUCUREŞTI-*BELU.*

Pe malul drept al Dâmboviţei, prin cercetări de suprafaţă, s-a găsit o aşezare Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 21).

LDM: ?

16. BUCUREŞTI-*BISERICA BUCUR.*

Pe malul drept al Dâmboviţei, săpături arheologice au permis investigarea urmelor unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 35).

17. BUCUREŞTI-*BUCUREŞTII NOI.*; (fig. 50/1; 51/1).

Investigaţii de suprafaţă, întreprinse pe malul drept al râului Colentina, au dus la descoperirea unei aşezări Glina destul de bogată în material arheologic.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 2).

LDM: ?

18. BUCUREŞTI-*BUCUREŞTII NOI-ALBA.*

Pe terasa din stânga Colentinei, săpături arheologice au permis şi descoperirea unor materiale Glina, aparţinând unei probabile aşezări.

Bibl.: Panait (1963) 106.

LDM: MIAMB.

19. BUCUREŞTI-*CARIERA DE NISIP A I.T.B.*; (fig. 10/1; 46/5).

Promontoriul terasei din dreapta râului Colentina a adăpostit o aşezare a culturii Glina. Ceramica a putut fi împărţită în grosieră şi fină. Dintre forme se remarcă ceaşca. Ornamentul se compune în special din găurile-butoni practicaţi din interior spre exterior şi invers. Au fost recuperate şi obiecte din lut ars.

Bibl.: Bichir (1959) 820 şi fig. 4/1, 5/2.

LDM: ?

20. BUCUREŞTI-*CĂŢELU NOU (1)*; (fig. 11/1-2).

Obiectivul arheologic. În vara şi toamna anului 1960 s-au efectuat săpături de salvare într-o zonă ce urma să fie afectată de lucrări edilitare

Amplasamentul. Punctul de interes arheologic este situat pe latura de vest a botului de deal ce se constituie într-o prelungire a terasei din dreapta bălţii Colentina-Pantelimon.

Stratigrafia. Stratul vegetal este urmat de straturi sau numai complexe aparţinând perioadei de trecere la feudalism, *La Tène*-ului, *Hallstatt*-ului, culturilor Tei, Glina şi Boian.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Complexe. A fost cercetat un (semi)bordei şi o groapă menajeră.

Materialul arheologic.

Piese litice. A fost găsit un inventar foarte sărac, care a cuprins şi o aşchie de silex.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). S-au descoperit două fusaiole fragmentare.

Ceramica.

Pasta. După compoziţie, ceramica poate fi împărţită în două categorii: grosieră şi mai fină.

Arderea. În general, chiar şi la ceramica mai bună, arderea este proastă.

Culoarea. Spectrul coloristic merge de la cărămiziu şi până la negru-cenuşiu.

Forme. Au fost sesizate forme de strachină, castroane, vase piriforme.

Torţi. Se remarcă toarta triunghiulară în secţiune.

Decorul. Ornamentul se compune din benzi orizontale, brâie alveolate, şiruri orizontale de mici adâncituri ovale neregulate.

Încadrare culturală. Aşezarea aparţine primei faze (I) a culturii Glina. Ulterior, V. Leahu, va pune sub semnul întrebării această primă datare.

Bibl.: Leahu (1963) 21-23.

LDM: MIAMB.

21. BUCUREŞTI-*CĂŢELU NOU (2)*; (fig. 11/1).

Obiectivul arheologic. Cercetări efectuate în anii 1960, 1961 şi 1963-1964.

Amplasamentul. Situat pe botul de deal aflat pe malul drept al bălţii Colentina-Pantelimon.

Stratigrafia. După stratul vegetal urmează straturi sau numai complexe aparţinând secolelor VI-VII e.n., *La Tène*-ului, *Hallstatt*-ului, culturilor Tei, Glina şi Folteşti II (după autorul investigaţiei).

Complexele. Din Bronzul timpuriu, cultura Glina, s-au cercetat un bordei bicelular şi o groapă menajeră.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au găsit câteva silexuri atipice.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). A fost descoperit numai un disc.

Ceramica.

Pasta. Dacă în primul punct cu vestigii Glina s-au identificat două categorii de cereamică după calitatea pastei, în cea de-a doua aşezare apar trei: grosieră, semigrosieră şi fină.

Arderea. Arderea s-a făcut mai ales în mediu oxidant. S-au găsit recipiente cu *culori* mergând de la cărămiziu-roşcat sau cărămiziu-galben la cenuşiu, neagru sau cenuşiu-negru.

Forme. S-au putut reîntregii următoarele forme: vasul globular sau bombat cu gâtul cilindric şi buza evazată, castronul, străchini cu corpul tronconic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Torţi. Sunt torţi tubulare, în bandă lată şi diferite tipuri de apucători.

Decorul. Au apărut găurile-butoni obţinute din interior spre exterior, dar şi invers, şirul de găuri-butoni, alveole dispuse pe buze, şirul de impresiuni triunghiulare ori obţinute cu unghia, cu degetul sau cu o creangă ruptă, şirul de impresiuni alungite, proeminenţele alungite, alveolate, pastile aplicate.

Încadrare culturală. Această aşezare aparţine perioadei clasice (prima ei etapă) a culturii Glina.

Bibl.: Leahu (1965) 24-28.

LDM: MIAMB.

22. BUCUREŞTI-*CERNICA.*

Săpăturile arheologice, întreprinse pe un promontoriu situat între pădure şi malul de vest al lacului Cernica, în faţa satului Căldăraru[7], au dus la descoperirea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Cantacuzino, Morintz (1968) 7.

LDM: ?

23. BUCUREŞTI-*CHIAJNA CIMITIR.*

La est de clădirile fermei Chiajna, la intrarea în satul cu acelaşi nume, lângă şi în cimitir, investigaţiile de suprafaţă au dus la găsirea unor urme a unei aşezări Glina.

Bibl.: Leahu (1963a) 179; Dumitrescu-Vulpe (1988) 145 *Harta principalelor aşezări şi necropole din epoca bronzului,* nr. 198. Informaţii suplimentare ne-au fost oferite şi de Vasilica Sandu şi Mircea Negru.

LDM: MIAMB.

24. BUCUREŞTI-*CHIAJNA MĂNĂSTIRE*

La cca 250 m depărtare de Mănăstirea Chiajna, cercetările de teren au permis descoperirea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Leahu (1963a) 255.

LDM: ?

25. BUCUREŞTI-*CHITILA.*

O aşezare Glina a fost găsită în urma unei periegheze pe terasa joasă a malului râului Colentina.

Bibl.: Boroneanţ (1978) 21-23.

LDM: MIAMB.

26. BUCUREŞTI-*CIUREL*; (fig. 2/2, 5; 10/2; 14/2-3;18/1; 30/1-2; 31/6; 42/2-4; 54/2; 60/2; 61/1-2; 62/1-2; 63/1-3; 101/1-4; 102/1-3).

Obiectivul arheologic. Începute în 1929, săpăturile arheologice au continuat cu lungi pauze până în anul 1994. Unele campanii au avut un caracter de salvare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Amplasamentul. Pe malul înalt din dreapta vechiului curs al Dâmboviţei. Au fost trasate de-a lungul timpului mai multe secţiuni şi casete. De exemplu, în 1956 s-au practicat secţiunile nr. I-VI, în 1957 VII-XIII, iar în 1994 o suprafaţă de 4 x 4 m. Această din urmă investigaţie a fost impusă de ridicarea unei clădiri a Regiei Apelor Române-Filiala Bucureşti.

Stratigrafia. În funcţie de diferitele secţiuni, a putut fi constatat în general, pe lângă un strat de dărâmături, unul vegetal, altul ce aparţine Evului mediu timpuriu, unul subţire hallstattian, şi unul consistent Glina, ce atingea, în unele cazuri, 0,80 m grosime (în S. XI). Acesta la rândul lui, după culoarea pământului a fost împărţit în două nivele (Ia şi Ib). Primul nivel este mai sărăcăcios în material arheologic şi complexe, cel de-al doilea, care în S. VII şi XI ajungea până la 0,50 m grosime, adăpostea un lot mult mai important de vestigii ale culturii Glina.

Complexe. Au fost descoperite bordeie, ultimul în 1994, locuinţe de suprafaţă şi gropi. Autorii cercetărilor mai vechi vorbesc şi de posibila existenţă a două cuptoare în S. XI.

Materialul arheologic.

Piese litice. Au fost recuperate lame, aşchii şi nuclee de silex, cuţite curbe (*Krummesser*), dăltiţe din piatră şlefuită.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). S-au găsit fusaiole, greutăţi, linguri, topoare.

Piese din os, corn şi colţi. Printre altele a fost descoperit un străpungător şi ace din os.

Ceramica.

Pasta. După aprecierile primilor arheologi, care au investigat obiectivul arheologic în discuţie, recipientele au fost lucrate din două categorii de pastă: grosieră şi fină. Cercetările din 1994 ne dovedesc că, de fapt este vorba de trei categorii: grosieră, semigrosieră şi fină.

Arderea. La Bucureşti-*Ciurel*, în cazul vaselor din ceramică grosieră, putem vorbi de o ardere proastă. Anumite fragmente ale ceramicii ne arată că a avut loc şi o ardere secundară. Nuanţele coloristice se înscriu între cărămiziu şi brun-închis până la negru-cenuşiu.

Forme. O parte din fragmentele ceramice au permis reconstituirea unor forme. Dintre acestea semnificative sunt vasele sac, oalele borcan, cele pântecoase cu două torţi, strachinile, castroane, cănile, recipientele miniaturale, sitele. Notabilă este şi prezenţa unui vas de tip *askos.*

Torţi. Au fost identificate torţi tubulare, în bandă lată, cu secţiune ovală sau aproape tringhiulară, tortiţe, apucători false.

Decorul. Pe lângă găurile-butoni realizaţi dinspre interior spre exterior ce formează şiruri sub buze, trebuie amintite brâiele organice sau cele adosate,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

alveolate sau crestate; crestele în zona de maximă rotunjire a vasului; bobiţele de linte; impresiunile realizate cu degetul.

Încadrare culturală. La Bucureşti-*Ciurel* se poate aprecia că avem două momente: primul aparţine fazei de început (Glina I), iar al doilea perioadei clasice (Glina II) a culturii.

Bibl.: Rosetti (1932) 13-14; Rosetti (1932a) 207-213; Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 15); Morintz (1959) 764-771; Păunescu (1970) 203; Negru-Schuster (1997).

LDM: MIAMB.

27. BUCUREŞTI-*COTROCENI.*

Pe malul drept al Dâmboviţei, prin săpături arheologice, a fost investigată şi o aşezare a culturii Glina.

Bibl.: Mandache (1981) 290.

LDM: MIAMB.

28. BUCUREŞTI-*DEALUL GROZĂVEŞTI.*

Săpături arheologice, efectuate pe malul drept al Dâmboviţei, au dus la cercetarea resturilor unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Panait (1969) 36.

LDM: MIAMB.

29. BUCUREŞTI-*DEALUL MIHAI VODĂ (-ARHIVELE STATULUI)*; (fig. 52/1; 53/2).

Pe malul dreapt al Dâmboviţei, săpături arheologice au permis descoperirea unei aşezări Glina, care a fost atribuită de unii autori fazei Glina I, ipoteză contestată de alţi specialişti (V. Leahu), şi care a avut un strat gros de 0,10-0,15 m. Ceramică a fost de trei categorii: grosieră, fină şi cu pleavă. S-au găsit şi obiecte din lut ars.

Bibl.: Morintz, Cantacuzino (1954) 60 sqq.; Morintz-Rosetti (1959) 22.

LDM: MIAMB.

30. BUCUREŞTI-*DEALUL PATRIARHIEI.*

O aşezare Glina a fost identificate prin periegheze pe malul drept al Dâmboviţei.

Bibl.: Panait (1963a) 139-176.

LDM: MIAMB.

31. BUCUREŞTI-*DEALUL PISCULUI.*

Săpăturile arheologice, întreprinse pe malul drept al Dâmboviţei, au dus la cercetarea urmelor unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

32. BUCUREŞTI-*DEALUL RADU VODĂ.*

Pe malul drept al Dâmboviţei, prin săpături arheologice s-a descoperit şi o aşezare Glina.

Bibl.: Ionaşcu, Zirra, Berciu, Tudor (1954) 135; Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 34).

LDM: ?

33. BUCUREŞTI-*DEALUL SPIRII.*

Culturii Glina i-a aparţinut şi aşezarea găsită prin săpături arheologice pe malul din dreapta Dâmboviţei.

Bibl.: Panait (1969) 33-34.

LDM: MIAMB.

34. BUCUREŞTI-*DUDEŞTI*; (fig. 16/2).

Obiectivul arheologic. Cu prilejul ridicării unui stâlp de înaltă tensiune s-a efectuat o săpătură de salvare.

Amplasamentul. Pe malul stâng al Dâmboviţei, în vatra fostului sat Dudeşti, la aproximativ 5 km de satul Cătelu.

Stratigrafia. Sub solul vegetal se găsesc straturi cu materiale ce aparţin *La Tène*-ului şi culturii Glina.

Complexele. Au fost descoperite două bordeie.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au recuperat câteva fragmente de lame din silex.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). A fost găsită o fusaiolă fragmentară.

Ceramica.

Pasta. Compoziţia pastei ne indică existenţa a două tipuri de ceramică: grosieră şi fină.

Arderea. În multe cazuri incompletă. Apar nuanţe mergând de la roşu-cărămiziu sau galben-cărămiziu până la cenuşiu şi negru.

Forme. S-au găsit vase borcan cu profilul în S prelung, altele cu gâtul în formă de pâlnie, castroane, boluri, recipiente tronconice.

Torţi. Sunt tubulare, în bandă lată sau tortiţe în secţiune rectangulară.

Decorul. Ornamentul se compune din şirul de găuri-butoni realizaţi din interior spre exterior, impresiuni mici, succesive, practicate pe exteriorul vasului, brâul alveolar, buza alveolară.

Încadrare culturală. Aşezarea aparţine primei etape a perioadei clasice a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 23); Turcu (1976) 41-45.

LDM: MIAMB.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

35. BUCUREŞTI-*FUNDENI (1)*, (fig. 46/2-4; 47/1-3; 50/2; 53/1, 6; 54/1, 4).

Pe malul stâng al Colentinei, săpăturile arheologice au permis investigarea unei aşezări a culturii Glina, unde, alături de ceramică s-au găsit şi mai multe obiecte din lut ars.

Bibl.: Rosetti (1932) 10; Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 11).

LDM: ?

36. BUCUREŞTI-*FUNDENI (2).*

Culturii Glina (?), se pare, că îi aparţine un mormânt de înhumaţie descoperit pe malul lacului Fundeni.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22; Roman (1976c) 33, 35; Petrescu-Dîmboviţa (1996) 195.

LDM: ? (iniţial depozitat la IAB).

37. BUCUREŞTI-*GARA OBOR- ZIDURI ÎNTRE VII.*

Pe malul drept al Colentinei, prin săpături arheologice a fost cercetată o aşezare a culturii Glina.

Bibl.: Rosetti (1972) 52.

LDM: ?

38. BUCUREŞTI-*GIULEŞTI (SECTORUL CRÂNGAŞI).*

Săpăturile arheologice efectuate pe malul stâng al Dâmboviţei au permis investigare urmelor unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Zirra, Tudor (1954) 33; Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 13).

LDM: MIAMB.

39. BUCUREŞTI-*GIULEŞTI SÂRBI.*

La cca 100 m est de ruinele Mănăstirii Chiajna, prin săpături arheologice, au fost descoperite resturile unei locuiri Glina.

Bibl.: Leahu (1963a) 245-255 şi fig. 62.

LDM: MIAMB.

40. BUCUREŞTI-*GLINA*; (fig. 13/1-2; 38/2; 58/8; 60/5; 76/6; 94/1-4; 95/1-3; 96/1-4).

Obiectivul arheologic. Cercetările în *tell*-ul de la Glina au început în 1926, iar ultimele campanii s-au desfăşurat în anii 1969-1970.

Amplasamentul. Pe terasa înaltă a râului Dâmboviţa, între satele Glina şi Bălăceanca. *Tell*-ul este astăzi parţial afectat de groapa de gunoi a Bucureştiului.

Stratigrafia. În cei aproximativ 4 m de depuneri arheologice primele cercetări au dus la descoperirea a trei straturi. Cel inferior a fost atribuit purtătorilor culturii neolitice Boian, cel mijlociu culturii Gumelniţa şi ultimul

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

locuirii din BT, culturii Glina. În partea superioară a depunerilor au mai fost găsite fragmente ceramice ale culturii Tei și ale civilizației getice. Investigațiile din anii 1969-1970 vor confirma această stratigrafie, aducând însă date noi, mai ales, în ceea ce privește elementele de fortificație din neolitic.

Stratul culturii Glina, gros de cca 0,50-0,80 m, a permis delimitarea a trei niveluri.

Complexe. Au fost descoperite locuințe de suprafață, de fapt simple colibe, unele dotate cu vetre de foc. Gropile și un cuptor întregesc imaginea privind complexele comunității Glina.

Materialul arheologic.

Piese litice. În toate campaniile s-au recuperat unelte și arme din silex și piatră șlefuită. Astfel, din piatră cioplită s-au găsit lame, răzuitoare, dăltițe, cuțite curbe (*Krummesser*). Dintre piesele din piatră șlefuită notăm: diferitele tipuri de ciocane și topoare, rășnițele.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). S-au găsit fusaiole și greutăți.

Piese din os, corn și colți. Piesele din această materie primă sunt mai rare, totuși, remarcăm unele ace și sule din os, plantatoarele și săpăligile din corn de cerb.

Piese din metal. Din aramă au fost identificate un topor plat cu marginile ridicate, un cuțit și mai multe sule.

Ceramica. Reprezintă grosul materialului arheologic.

Pasta. Recipientele sunt lucrate din pasta grosieră, semigrosieră și fină. Evident, cel mai bine reprezentate sunt cele din prima categorie. Totuși, trebuie subliniat că și lotul din pastă fină este într-un procentaj mai mare în comparație cu descoperirile din alte așezări.

Arderea. Vasele din pastă fină sunt bine arse. La cele grosiere și semigrosiere arderea este proastă. Sunt urme și de ardere secundară. Spectrul coloristic este foarte larg, arderea jucând un rol important. Apar culori mergând de la brun-închis și cărămiziu sau cenușiu până la negru.

Forme. Dat fiind cantitatea impresionantă de ceramică s-au putut întregii mai multe forme, fără ca prin această să se pună în valoare o diversitate prea mare. Din pastă grosieră și semigrosieră sunt realizate mai ales recipientele de mari dimensiuni vasele sac, cele borcan, altele cu corpul bombat, cu două torți, gura trompetiformă sau pâlnie. Farfuriile, strachinile, castroanele, cănile, paharele, cești-tile sunt lucrate mai ales din pastă fină.

Torți. Cele mai reprezentative sunt torțile late, în bandă, dar există și altele tubulare, în bandă îngustă, mosor neperforat, supraînălțate. Ele sunt prinse de buză, de gât, de pântecul vasului.

Decorul. Întâlnim, în special, șirul simplu sau dublu de găuri-butoni sub buză, crestăturile sau alveolele pe buză, brâul aplicat pe gât, sub buză, pe pântec.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

S-au găsit şi creste aplicate, impresiuni realizate cu degetul, cu un obiect bont sau cu trestia. Unele cioburi poartă urme de *Besenstrichverzierung.*

Încadrare culturală. Materialul arheologic, în special ceramica, ne dovedeşte că la Glina a locuit pentru început în BT o comunitate din prima fază (Glina I), ulterior, aici fiinţând o aşezare a perioadei clasice.

Bibl.: Nestor (1933) 226-252; Petrescu-Dâmboviţa (1944) 65-71; Petrescu-Dâmboviţa (1974) 277-289; Păunescu (1970) 203-204; Comşa-Petrescu-Dîmboviţa (1996) 193-194.

LDM: MIAMB; IAI.

41. BUCUREŞTI-*LUNCA BÂRZEŞTI-PUNCTUL NR. 3*; (fig. 15/1).

Obiectivul arheologic. Între anii 1988-1989 lucrările de amenajare a *Lacului Văcăreşti-Bucureşti* au impus eliberarea de sarcină istorică a zonelor ce urmau a fi afectate.

Amplasare. Punctul ce adăpostea şi materiale ale culturii Glina, era situat pe un bot al terasei înalte din dreapta Dâmboviţei.

Stratigrafia. Stratul vegetal şi cu materialul rezultat în urma unor demolări era urmat de un nivel negricios-castaniu, gros de 0,10-0,20 m, ce conţinea sporadice fragmente ceramice, printre care şi ale culturii Glina.

Complexe. Au fost investigate resturile unui bordei.

Materialul arheologic. Datorită caracterului cercetării, acestea sunt în cantitate redusă. S-a descoperit mai ales ceramică ce prezintă trei categorii de pastă: cu pleavă, arsă la negru şi cu suprafaţa corodată; cu nisip cu granulaţia destul de mare; cu nisip şi cioburi pisate. Cu mare greutate s-au putut reconstitui unele forme. Decorul este cel cu găuri-butoni, crestături pe buză şi ornament în tehnica barbotinei neorganizate la exterior.

Încadrarea culturală. Aşezarea a fost atribuită culturii Glina.

Bibl.: Sandu (1992a) 165.

LDM: MIAMB.

42. BUCUREŞTI-*MANOLACHE.*

Săpături arheologice, desfăşurate pe malul stâng al Dâmboviţei, au dus la găsirea unor sporadice urme ale unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Periegheză Paul Damian şi Cristian Schuster (1991), ulterior săpături arheologice executate de Rodica Medinceanu (-Boroffka).

LDM: MNIR.

43. BUCUREŞTI-*MILITARI CÂMPUL BOJA*; (fig. 10/2; 29/4-6; 47/5-6; 49/3; 55/3; 56/2-3; 59/5; 86/2-3; 89/2, 6; 100/2, 4; 126/3-5).

Obiectivul arheologic. În 1978 au fost reluate săpăturile arheologice de aici începute în anii '60[8]. Ultima campania s-a desfăşurat în 1997, materialul recuperat fiind în studiu (informaţie M. Negru).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Amplasamentul. S-a cercetat zona spre marginea sudică, înaltă, a terasei din dreapta Dâmboviței.

Stratigrafia. Stratul Glina este gros de cca 0,40-0,50 m, dar nu se poate vorbi de mai multe niveluri. Deasupra acestui strat se găsesc unul vegetal și altul conținând material ceramic de sec. II-III e.n., care au fost puternic afectate[9].

Complexe. În diferitele campanii arheologice au fost descoperite bordeie, dintre care unul avea o formă rectangulară cu colțurile rotunjite și dimensiunile de 2,50 x 1,80 m. Locuința nu prezenta amenajări interioare, dar adăpostea un material arheologic destul de bogat.

Alături de complexele menționate, a mai fost cercetată și o groapă cu conturul circular, căpăcuită cu chirpic provenit de la pereții unei locuințe. Se pare că groapa avea o funcție menajeră.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au găsit câteva aschii de silex.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). Au fost descoperite mai multe fusaiole (plate, sferică) și greutăți piramidale.

Ceramica.

Pasta. După compoziția și calitatea pastei, există trei categorii de ceramică: grosieră, semifină și fină.

Arderea. În funcție de tipul de pastă, arderea este mai bună sau, la ceramica grosieră, foarte proastă. Ceramica grosieră prezintă un spectru coloristic de la roșu la cărămiziu sau de la cărămiziu la galben. Galbenă este ceramica semifină, iar neagră-cenușie este cea fină.

Forme. Vasul borcan cu profilul ce redă litera S, recipientele cu gâtul în formă de pâlnie, cele cu pântecul rotunjit sau cele cu gâtul cilindric sunt proprii ceramicii grosiere. Cam aceleași forme au fost lucrate din pastă semifină, lor adăugându-li-se castroanele.

Torți. Acestea sunt în bandă lată și tubulare.

Din pastă fină s-au realizat cănile cu gâtul înalt și bolurile.

Decorul. Pe recipientele din ceramica primelor două categorii apar găurile-butoni, găurile succesive practicate pe exteriorul vasului, butonii pe gât sau sub buză, găurile-butoni făcuți din interior spre exterior și invers care se combină, buza crestată, pântecele crestat, buza alveolată. Ceramica fină nu este, în general, decorată.

Încadrare culturală. Pe baza analogiilor, așezarea de la București-*Militari Câmpul Boja* trebuie atribuită perioadei clasice a culturii.

Bibl.: Turcu (1980) 121-123; Turcu (1981) 226-235; Turcu (1992) 145-148.

LDM: MIAMB.

44. BUCUREȘTI-*PANTELIMON (1)*[10].

Pe malul din stânga Colentinei, prin săpături arheologice, a fost găsită o așezare a culturii Glina.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 și *Planul general al săpăturilor arheologice de la București* (poz. 19).

LDM: ?

45. BUCUREȘTI-*PANTELIMON (2).*

Investigațiile de suprafață, întreprinse pe malul din dreapta Colentinei, a dus la identificarea unei așezări Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 și *Planul general al săpăturilor arheologice de la București* (poz. 20).

LDM: ?

46. BUCUREȘTI-*ROȘU*; (fig. 12/3; 17/1; 31/4; 47/4; 54/5-6; 55/4; 56/1, 4-5; 57/2, 4-5, 7; 59/1-3; 60/3; 76/5; 88/2; 89/3-4; 92/2; 100/1, 5; 125/1, 4; 126/2; 129/2-3, 5-6; 140/2-7).

Obiectivul arheologic. S-au executat săpături de salvare, deoarece zona urma să fie afectată de lucrări de amenajare.

Amplasamentul. Malul drept al Dâmboviței. Promontoriul este apărat din trei părți - NE, E și SE - de apă.

Stratgrafia. Stratul vegetal a fost urmat de stratul Glina și apoi de un pământ brun-roșcat și galben-álbicios

Complexe. Au fost cercetate două bordeie (notate groapa A și B), unul oval celălalt semioval și mai multe gropi menajere. Orientarea bordeielor era pe direcția nord-sud.

Gropile menajere erau aproximativ rotunde la gură, iar adâncimea lor varia între -0,50 -1,50 m.

Materialul arheologic.

Piese litice. În complexele și stratul arheologic de la București-*Roșu* au apărut lame, gratoare și nuclee de silex.

Obiectele de lut ars (altele decât ceramica). Categoria aceasta de material este tot atât de săracă precum precedentele. Au fost recuperate numai câteva fusaiole, greutăți de plasă și o lingură.

Piesele din os, corn și colți. S-au găsit printre altele câteva ace de os.

Ceramica.

Pasta. Dacă în bordeiul A apar trei tipuri de ceramică: grosieră, semigrosieră și fină, în bordeiul B se pare că au existat numai două categorii: grosieră și fină. Unele recipiente aveau suprafața acoperită cu un strat gros de pastă, asemenea barbotinei.

Arderea. Ceramica fină este uniform arsă, iar cea semigrosieră și, mai ales, grosieră nu a beneficiat de o ardere completă. La ceramica grosieră din groapa A, spectrul coloristic merge de la roșu-cărămiziu sau cărămiziu-galben până la cenușiu. În parte, aceleași nuanțe se găsesc la recipiente din pastă grosieră din groapa B și semigrosieră din bordeiul A. Galbenul și negrul apar la ceramica fină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Forme. Din ceramică grosieră au fost lucrate recipientele de dimensiuni mari și mijlocii: vasul borcan cu profilul în S prelung, altele cu pântecul globular și gâtul arcuit, străchinile și castroanele. Aceleași forme apar și la ceramica semigrosieră, dar predomină castroanele. Vasul relativ mic, în formă de pâlnie, cănița sau recipientul tronconic aparțin ceramicii fine.

Torți. Diferitele forme de vase au fost prevăzute cu torți în bandă lată sau îngustă, tubulare, tortițe, apucători.

Decorul. Vasele au fost ornamentate cu proeminențe conice, șiruri de aplicații în relief, găuri-butoni în șir, alveole și crestări pe buză, decor imprimat, brâul alveolar, proeminențe aplicate (cilindrice alveolate sau ascuțite), striuri cu măturica etc.

Încadrarea culturală. Autorii investigației cred că la Roșu trebuie să se vorbească de două momente de locuire ale purtătorilor culturii Glina. Ambele locuiri aparțin perioadei clasice

Bibl.: Constantiniu-Panait (1963a) 301-338; Păunescu (1970) 203.

LDM: MIAMB.

47. BUCUREȘTI-*ROȘU PĂDURE.*

La marginea dinspre București a pădurii Roșu, investigații de suprafață, au permis identificarea unei așezări a culturii Glina.

Bibl.: Leahu (1963a) 179.

LDM: ?

48. BUCUREȘTI-*STRĂULEȘTI.*

Pe malul din dreapta râului Colentina, prin investigații de suprafață, s-a găsit o așezare Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti 1959, 22 și *Planul general al săpăturilor arheologice de la București* (poz.1).

LDM: ?

49. BUCUREȘTI-*STRĂULEȘTI MĂICĂNEȘTI* [11].

Pe terasa ce înaintează în albia râului Colentina, sub forma unui platou înconjurat din trei părți de ape, săpături arheologice au permis cercetarea resturilor unei așezări Glina.

Bibl.: Constantiniu (1965) 141.

LDM: MIAMB.

50. BUCUREȘTI-*ȘTRANDUL LIBERTĂȚII.*

Investigații de suprafață, efectuate pe malul din dreapta Dâmboviței, au dus la descoperirea unei așezări a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) *Planul general al săpăturilor arheologice de la București* (poz. 18).

LDM: ?

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

51. BUCUREŞTI-*TEI*; (fig. 60/1).

Pe malul drept al Colentinei, prin periegheze şi sondaje s-au găsit urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 9).

LDM: ? (iniţial depozitat la IAB).

52. BUCUREŞTI-*TEI-PIPERA*.

Pe malul stâng al Colentinei, investigaţii de suprafaţă vor duce la identificarea unei aşezări a cultura Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 7).

LDM:?

53. BUCUREŞTI-*TEI-TOBOC*.

Perieghezele desfăşurate pe malul din dreapta Colentinei, au permis localizarea unei aşezări Glina.

Bibl.: Constantiniu-Panait (1963a) 330, n. 1.

LDM: ?

54. BUCUREŞTI-*VĂCĂREŞTI*.

Pe malul din dreapta Dâmboviţei, săpăturile arheologice au dus la investigarea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22 şi *Planul general al săpăturilor arheologice de la Bucureşti* (poz. 39); Turcu (1992b) 202; Zănescu (1992) 369.

LDM: MIAMB.

55. BUFTEA-*MĂNEŞTI* (or. Buftea, jud. Ilfov)[12].

În dreapta Colentinei, săpăturile arheologice au dus la descoperirea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Ştefănescu (1992) 125; Zănescu (1992) 364.

LDM: MIAMB.

56. BURIAŞ (sat, com. Periş, jud. Ilfov)

Într-o zonă de formare a ramificaţiilor adiacente ce alimentau odinioară cu apă valea Băltenilor, investigaţii de suprafaţă au permis identificarea unei aşezări Glina.

Bibl.: Sandu (1992a) 290.

LDM: MIAMB.

57. BUTIMANU-*BĂRBUCEANU* (sat, com. Butimanu[13], jud. Ilfov); (fig. 51/3).

Pe o terasă în apropierea Snagovului, printr-un mic sondaj, s-a investigat o aşezare Glina. Se pare că de aici provine tiparul din lut ars.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bibl.: Boroneanț, Boroneanț (1992) 100.
LDM: MIAMB.

58. BUTIMANU-*MOTOROI* (sat, com. Butimanu, jud. Ilfov).
Nu departe de valea Lunca, pe terasa Motoroi, un sondaj arheologic a dus la descoperirea unei așezări a culturii Glina.
Bibl.: Boroneanț, Boroneanț (1992) 100.
LDM: MIAMB.

59. BUTIMANU-*FERMĂ* (sat, com. Butimanu, jud. Ilfov).
Periegheze, desfășurate pe o terasă apropiată văilor afluenți ai Snagovului, au permis localizarea unei așezări Glina.
Bibl.: Boroneanț, Boroneanț (1992) 100.
LDM: MIAMB.

60. CĂMINEASCA-*MĂGURĂ* (com. Schitu, jud. Giurgiu); (fig. 9/1; 43/2; 48/5).
Obiectivul arheologic. Datorită unor lucrări de îmbunătățiri funciare a trebuit să fie cercetată și o măgură din care urma să se ia pământ.
Amplasare. Este înaltă de 6-7 m, de formă ovală, la cca 350 m sud de satul Căminească, despărțit de acesta de râul Câlnișteа. Au fost trasate, exact în partea cea mai înaltă, două suprafețe (notate SP 1-2)[14], de 10 x 4 m. Orientarea acestora a fost V-E și au urmărit investigarea unei așezări Glina, ale cărei urme au putut fi observate la suprafață.
Stratigrafia. Imediat sub un sol vegetal (gros de 0,20 m) s-au găsit materiale Glina, fără, însă, a se putea vorbi de un strat bine constituit. Alături de vestigiile din Bronzul timpuriu s-au identificat și câteva fragmente ceramice aparținând civilizației getice.
Materialul arheologic.
Piese litice. S-au descoperit lame, fierăstraie și așchii de silex.
Obiecte din lut ars (altele decât ceramica)[15]. Au fost recuperate fusaiole plate, greutăți pentru plasa de pescuit aproximativ tronconice.
Ceramica. Toate fragmentele ceramice aparțin din punct de vedere al pastei categoriei *grosiere.* Se remarca în special străchinile și farfuriile.
Încadrare cronologică. Așezarea sezonieră de la Căminească-*Măgură* trebuie atribuită perioadei clasice (Glina II) a culturii.
Bibl.: Schuster, Popa (1995) 30.
LDM: MJG.

61. CĂSCIOARELELE-*CĂTĂLUI* (sat, com. Căscioarele[16], jud. Călărași); (fig. 5; 16/1; 55/5; 85/3-5; 86/1; 88/1, 3, 5-6; 89/7; 90/1, 3; 91/3; 123/5; 125/5; 127/5).
Obiectivul arheologic. În zona lacului Cătălui s-au desfășurat ample lucrări de îmbunătățiri funciare, care vizau introducerea unor terenuri în circuitul agricol.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Amplasamentul. Punctul de interes arheologic se găseşte pe versantul sudic al malului lacului, pe terasa cea mai înaltă.

Stratigrafia. Intervenţia utilajelor a distrus partea superioară a terenului investigat. Totuşi, s-a putut observa că sub stratul vegetal a existat nivelul din BT. Autorul investigaţiei, D.B. Nanu, nu vorbeşte de alte straturi arheologice. Nivelul Glina ajungea în unele locuri până la 0,45 m adâncime.

Complexe. Au fost descoperite două locuinţe de suprafaţă (notate L 1-2) şi o zonă cu aglomerare de material arheologic, care adăpostea şi un mormânt.

Materialul arheologice.

Piese litice: mici aşchii.

Piese din os, corn şi dinţi. Au fost găsite două împungătoare.

Ceramica.

Pasta. S-a recuperat ceramică realizată din pastă de trei categorii: grosieră, semigrosieră şi fină.

Arderea. Este neuniformă la ceramica grosieră şi semigrosieră şi bună la cea fină. Registrul coloristic este diversificat. Apar nuanţele de brun-închis şi cărămiziu şi merg până la cenuşiu şi negru. Unele fragmente de ceramică fină sunt galbene.

Forme. Se remarcă recipientele borcan, cele cu gâtul în formă de pâlnie, castroanele şi străchinile, cănile, strecurătorile.

Torţile. Au apărut torţile în bandă lată, rotunjite şi ovale în secţiune, urechiuşele subţiri lăţite, apucătorile.

Decorul. Majoritar este şirul de găuri-butoni, realizate prin împingere din interior spre exterior, ce se găseşte sub buză, brâurile crestate sau alveolate, crestăturile şi alveolele pe buză, cerculeţe imprimate cu trestia, crestăturile în şir vertical, plasate sub buză şi pe pântece.

Încadrare culturală. Perioada clasică a culturii Glina.

Bibl.: Nanu (1989) 37-54; Perianu, Udrescu (1989) 55-63.

LDM: MJC.

62. CĂSCIOARELE-*MĂNĂSTIREA CĂTĂLUI* (sat, com. Căscioarele, jud. Călăraşi); (fig. 5; 12/1; 55/1; 84/1-3, 5-11; 86/4; 88/4; 89/5; 100/3; 127/1, 3; 128/6).

Obiectivul arheologic. Începând din anul 1965 şi până în 1977 s-au efectuat investigaţii arheologice pe teritoriul comunei Căscioarele.

Amplasamentul. Zona cu vestigii din Bronzul timpuriu, cultura Glina, este amplasată pe terasa vestică a văii pârâului Cătălui. Ele se concentrează mai ales pe panta estică, într-un perimetru nu departe de fostele lacuri Nichitina şi Greaca, care erau alimentate cu apă şi de Dunăre.

Stratigrafia. Datorită faptului că aria de interes arheologic are o întindere de cca 2 ha, nu se poate vorbi de o stratigrafie unitară. Se pare că locuirea din BT se întinde, cu densitate diferită, pe toată terasa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Complexe. Culturii Glina îi aparţin două locuinţe de suprafaţă (puţin "îngropate" - 0,20 m) şi două gropi menajere. A mai fost cercetată o locuinţă de suprafaţă puternic afectată, care avea o podea din lut bătătorit, şi care a fost atribuită unui orizont numit al *ceramicii striate* (*Strichverzierte Keramik*).

Materialul arheologic.

Piese litice. Acest tip de piese este rar. Amintim aici răzuitoare şi aşchii de silex.

Ceramica.

Pasta. Recipientele sunt lucrate din două tipuri de pastă: grosieră şi fină.

Arderea. La ceramica grosieră arderea este neuniformă, pe când cea fină a beneficiat de o ardere bună. Spectrul coloristic este larg mergând de la cărămiziu-cenuşiu la negru-cenuşiu. La ceramica fină predomină culoarea brun-cenuşie.

Forme. Au putut fi reconstituite forme de amfore, de vase globulare cu gura largă şi buza evazată, recipiente de tip borcan cu profil de S prelung, cana, vasul cu gura în formă de pâlnie, castronul.

Torţi. S-au identificat torţile tubulare, altele în bandă lată, apucătorile orizontale şi dreptunghiulare.

Decorul. Mai ales la ceramica grosieră apar şirul de găuri-butoni sub buză, impresiunile alveolare pe umăr, impresiunile făcute cu degetul, butonii proeminenţi, brâul alveolar.

Încadrare culturală. Vestigiile din BT descoperite la Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* aparţin primei etape (Glina II) a perioadei clasice a culturii Glina.

Inventarul ceramic găsit în locuinţa de suprafaţă aflată pe prima terasă de lângă lacul Cătălui, este deosebit de sărac. A fost descoperit un castron păstrat fragmentar, a cărui pastă conţine nisip şi pietriş, culoarea lui fiind cărămizie cu pete negre-cenuşii la exterior şi cenuşiu-cărămiziu în interior.

Datorită decorului de pe aproape întreaga suprafaţă a corpul său realizat cu pieptănul sub forma unor grupaje de linii mici paralele, acest recipient a fost atribuit unui orizont de *Strichverzierte Keramik*, care îşi găseşte locul cronologic undeva între cultura Glina şi cultura Tei. Puţinătatea materialului ceramic, cât şi analogiile care se pot stabili între acesta şi altele din aria culturii Glina, ne îndeamnă a crede că avem de-a face tot cu un adăpost Glina, care este posibil să fi aparţinut unei alte comunităţi decât cea care a ridicat celelalte locuinţe.

Bibl.: Cantacuzino-Trohani (1979) 262, 264.

LDM: MNIR.

63. CETĂŢENII DIN DEAL-*CORNUL MALULUI* (sat Cetăţeni, com. Cetăţeni[17], jud. Argeş); (fig. 23/1; 24; 25; 26; 144).

În satul Cetăţeni s-au desfăşurat mai multe campanii arheologice (în anul 1931: I. Andrieşescu; 1958: S. Morintz; 1960: D.V. Rosetti şi S. Morintz). Punctul de interes pentru BT este situat în zona numită *Cornul Malului.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Săpăturile întreprinse de I. Andrieşescu în 1931 au permis identificarea a cinci morminte în cistă. Orientarea acestora era pe axa N-S. Inventarul acestor cutii din plăci de gresie era sărac. Semnificative sunt descoperirile din M. 3/1931, care a aparţinut unei persoane de sex feminin şi care cuprindea şi o brăţară şi un inel de bronz.

În 1960 au fost cercetate trei morminte de înhumaţie în cistă. Primul mormânt a fost afectat de intervenţii ulterioare. Totuşi, s-a putut constata că defunctul a fost depus într-o cutie dreptunghiulară.

La 1,50 m vest de M. 1, s-a găsit o a doua cistă cu orientarea SSV-NNE, identică primului mormânt. Inventarul recuperat se compunea din câteva bucăţi de oase umane şi fragmente ceramice.

Tot orientat SSV-NNE era şi M. 3, care era tot o cistă a cărei latură SSV lipsea. Mormântul era, de asemenea, de înhumaţie, căci s-au putut identifica în interiorul lui câteva bucăţi de oase omeneşti.

Au existat probabil mai multe morminte care au fost distruse în 1924 de alunecările de teren din perimetrul anunţat.

Mormintele au fost atribuite BT.

Bibl.: Andrieşescu (1931); Morintz (1961); Rosetti (1975) 275-284. Vezi la noi *Anexele 1 şi 2.*

LDM: IAB.

64. CETĂŢENII DIN DEAL-*LA CRUCE* (sat, Cetăţeni, com. Cetăţeni, jud. Argeş); (fig. 23/2; 40/1-2).

Cu prilejul unor săpături făcute în anul 1930, cetăţeanul Iosif Hoinaru a dat, în punctul *La Cruce*, peste unele vestigii arheologice, anume un mormânt în cistă de piatră. Investigaţiile ulterioare vor releva existenţa mai multor monumente funerare de acelaşi tip, care au fost atribuite de specialişti descoperirilor BT din zonă. Inventarul lor se compunea şi din piese din metal.

Bibl.: Andrieşescu (1931); Morintz (1961); Rosetti (1975) 275-284. Vezi la noi *Anexele 1 şi 2.*

LDM: ? (o parte din material a fost iniţial depozitat la MIC).

65. CHIRNOGI-*GRĂDIŞTEA FĂUREI-PE INSULĂ* (sat, com. Chirnogi[18], jud. Călăraşi); (fig. 37/2).

Pe o insulă a lacului Mostiştea, în dreptul satelor Făurei şi Chirnogi, investigaţii de suprafaţă au dus la descoperirea unei necropole (?) ce poate fi atribuită BT (cultura Glina ?). A fost recuperat un topor din metal.

Bibl.: Şerbănescu, Trohani (1975) 531 şi fig. 2/7; Şerbănescu, Trohani (1978) 26-27.

LDM: MIO.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

66. COCIOC (1) (sat, com. Periş, jud. Ilfov).

Culturii Glina îi aparţine o aşezare găsită, prin cercetări de teren, pe o terasă joasă de pe malul drept al râului Vlăsia.

Bibl.: Sandu (1992a), 301.

LDM: MIAMB.

67. COCIOC (2) (sat, com. Periş, jud. Ilfov.)

Pe ambele maluri ale râului Vlăsiei a fost identificată în urma unei periegheze o aşezare Glina.

Bibl.: Sandu (1992) 301.

LDM: MIAMB.

68. COPACIU (sat, com. Ghimpaţi[19], jud. Giurgiu.)

Aproape de şoseaua Ghimpaţi-Alexandria, pe terasa de pe malul drept al râului Glavacioc, investigaţii de suprafaţă, au dus la descoperirea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MŞGLV.

69. CORBEANCA (1) (sat, com. Vânătorii Mici, jud. Giurgiu)

La vest de sat, pe un deal din dreapta Neajlovului, investigaţii de suprafaţă au permis identificarea unei aşezări Glina (fig. 18/2).

Bibl.: Trohani, Oancea (1976) 21.

LDM: MNIR.

70. CORBEANCA (2) (sat, com. Vânătorii Mici, jud. Giurgiu).

O altă aşezare a cultura Glina a fost localizată la nord-vest de *tell*-ul gumelniţean dintre satele Corbeanca şi Vânătorii Mici, pe dreapta Neajlovului (fig. 18/2).

Bibl.: Trohani, Oancea (1976) 21.

LDM: MNIR.

71. COSTEŞTII DIN VALE-*MĂGURĂ* (sat, com. Costeştii din Vale, jud. Dâmboviţa).

Aşezare atribuită finalului BT (?, n.n.), aflată pe un bot al terasei drepte a râului Sabar.

Bibl.: Chicideanu (1980) 128.

LDM: MJD; IAB.

72. COŞERENI (sat, com. Coşereni[20], jud. Ialomiţa).

Pe malul din dreapta Ialomiţei, prin săpături arheologice, au fost găsite materiale ce aparţin primei etape a BT din Muntenia. Acestea îşi găsesc, însă, corespondenţe şi la Bucureşti-*Căţelu Nou* (2), vestigiile Folteşti II[21].

Bibl.: Nestor, Zaharia (1968) fig. 6; Morintz, Roman (1968) fig. 46; Roman (1986) 30; Zaharia (1994) 364-365.

LDM: IAB.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

73. CRIVĂŢ (sat, or. Budeşti[22], jud. Călăraşi); (fig. 30/4-5; 31/3; 37/1; 38/1, 3; 60/4; 122/1-6).

Obiectivul arheologic. După perieghezele din anul 1962, începând din 1965 s-au desfăşurat mai multe campanii arheologice la Crivăţ.

Amplasamentul. Punctul de interes arheologic se găseşte în locul numit *La Izlaz*, situat pe Valea Gentei. Aceasta înconjoară promontoriul pe trei laturi cu pante abrupte. Nu departe se afla lacul Bodoc, iar spre nord-est curge Argeşul.

Stratigrafia. Solul vegetal, răscolit de lucrările agricole, a adăpostit ceramică getică, hallstattiană şi ale culturii Tei IV şi V. Depunerile din BT, cultura Glina, atingeau grosimea maximă de 0,60 m. Ele au fost urmate de pământul viu. În partea inferioară a locuirii Glina s-au găsit şi câteva fragmente ceramice Boian.

Stratul Glina era compus din trei nivele (nu pe toată suprafaţa cercetată).

S-a descoperit şi un şanţ de apărare situat la cca 90 m de la botul promontoriului. Şanţul, orientat est-vest nu a fost prevăzut cu val de pământ şi era de forma literei *U*.

Complexe. În nivelul III au fost cercetate locuinţe de suprafaţă, iar în nivelele II şi I bordeie. Primele aveau podine de lut galben, groase până la 0,025-0,030 m şi unele prevăzute cu vetre de foc (L 1).

Materialul arheologic.

Piese litice. Printre materialele arheologice recuperate, ne referim mai ales la cele din campaniile finale, au fost şi câteva lame de silex şi aşchii.

Obiecte din lut ars. S-au găsit rotiţe şi lăzi de car miniatural, un topor cu un tăiş lăţit în ambele părţi şi o lingură.

Piese din os, corn şi dinţi: două ace fragmentare din os.

Piese de metal. Întâmplător au fost descoperite un pumnal de bronz, de formă triunghiulară, cu nervură mediană lată şi patru nituri, două topoare, unul de bronz cu un tăiş şi un altul, probabil plat, din cupru, cu marginile uşor ridicate.

Ceramica.

Pasta. S-a recuperat ceramică din pastă grosieră şi fină. Prima are mai multe "specii caracteristice", cu amestec de pietricele, calcar sau scoici pisate. Cea de-a doua are în compoziţie nisip fin.

Arderea. În cazul ceramicii fine, ea este uniform făcută. În schimb, ceramica grosieră este arsă insuficient şi de multe ori neuniform. Culoarea cenuşie şi negru-cenuşiu, cenuşiu-portocaliu sau roşcată predomină la ceramica fină.

Forme. Ceramica grosieră se întâlneşte, mai ales, la vasele sac, borcane, cele globulare cu buza în formă de pâlnie, strachinile, castroanele, farfuriile. Strachina deschisă cu buza răsfrântă în afară, cana, vasele bitronconice, strachinile şi castroanele sunt formele ce se regăsesc în cadrul ceramicii fine.

Torţi. Vasele din ceramică fină au torţi ce pornesc din buză şi ajung până pe umărul recipientelor. Torţile tubulare, în bandă lată, diferite în secţiune, mosoarele

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

neperforate se găsesc la vasele din pastă grosieră.

Decorul. Majoritatea recipientelor ceramicii grosiere sunt ornamentate cu găuri-butoni, reliefuri crestate, adâncituri făcute mai des spre baza gâtului vasului, crestături şi alveole pe buză, imprimări cu şnurul răsucit. Ceramica fină este rar decorată; unele vase au pe umăr un ornament în relief organic în formă de potcoavă, obţinut direct când a fost modelat recipientul.

Încadrare culturală. Autorul cercetării din anul 1965 consideră că stratul culturii Glina corespunde la trei faze cultural-cronologice. Totuşi, analiza ceramicii ne dovedeşte că toate nivelele aparţin primei etape (Glina II) a perioadei clasice a culturii Glina.

Bibl.: Berciu (1964) 269-280; Berciu (1966) 529-535; Păunescu (1970) 204.

LDM: MNIR; IAB; IRT.

74. CRIVINA (sat, or. Bolintin Vale, jud. Giurgiu).

Pe malul stâng al râului Sabar, într-un şanţ de aducţiune, au fost surprinse urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 41.

LDM: MJG.

75. DOMNEŞTI-*CONAC* (sat, com. Domneşti[23], jud. Ilfov).

Culturii Glina îi aparţine aşezarea de pe malul din dreapta Sabarului.

Bibl.: Zănescu (1992) 370.

LDM: MIAMB.

76. DRĂGĂNESCU (sat, or. Mihăileşti, jud. Giurgiu).

Pe un mamelon, situat pe malul drept al Argeşului, a fost surprinsă o aşezare Glina.

Bibl.: Periegeză Cristian Schuster (1990).

LDM: MJG.

77. FLOREŞTI-*STAŢIA DE POMPARE* (sat, com. Floreşti-Stoeneşti[24], jud. Giurgiu); (fig. 48/3).

O altă aşezare a culturii Glina a fost găsită printr-o cercetare de suprafaţă pe malul stâng al râului Sabar.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42; Schuster (1996) 12.

LDM: MJG.

78. FRUMUŞANI (1) (sat, com. Frumuşani[25], jud. Călăraşi).

În vatra satului, pe malul stâng al Câlnăului, la nord de pod, a fost identificată o aşezare Glina.

Bibl.: Periegheză Cristian Schuster (1990).

LDM: CŞGF.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

79. FRUMUŞANI (2) (sat, com. Frumuşani, jud. Călăraşi).
Pe malul drept al Dâmboviţei a fost găsită ceramică Glina.
Bibl.: Periegheză Cristian Schuster (1990).
LDM: CŞGF.

80. GHERMĂNEŞTI (sat, com. Snagov, jud. Ilfov).
Pe malul drept al râului Vlăsia, pe un bot de terasă, investigaţii de teren au permis identificarea unei aşezări Glina (?).
Bibl.: Sandu (1992a) 308.
LDM: MIAMB.

81. GHIMPAŢI (sat, com. Ghimpaţi, jud. Giurgiu).
Cercetări de suprafaţă efectuate pe terasa înaltă, din dreapta punctului de joncţiune a râurilor Glavacioc şi Milcovăţ au avut ca rezultat descoperirea unei aşezări a culturii Glina.
Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.
LDM: MŞGG.

82. GLAVACIOC-*MĂNĂSTIREA* (1) (sat, com. Ştefan cel Mare, jud. Argeş).
Pe o înălţime apărată natural de pe malul stâng al Glavaciocului, a fost găsită printr-o perigheză o aşezare Glina.
Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 240.
LDM: MNIR.

83. GLAVACIOC-*MĂNĂSTIREA* (2) (sat, com. Ştefan cel Mare, jud. Argeş).
La sud de Mănăstirea Glavacioc, pe terasa din dreapta Glavaciocului, au fost identificate materiale Glina.
Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 240.
LDM: MNIR.

84. GORGOTA-*LA CAZAN*(sat, com. suburbană Răzvad, mun. Târgovişte).
A fost investigată o movilă funerară (diam. 12,50-13 m; înălţimea 1,45-1,60 m) ce a adăpostit trei morminte, unul dublu şi două individuale, amplasate la est, respectiv nord, de primul. Acesta din urmă era situat în partea centrală a tumulului, fiind realizat dintr-o cistă din piatră, în care a fost depus defunctul în poziţie chircită. Inventarul era compus dintr-un şirag de mărgele din caolină, aflat la gâtul înhumatului, şi o cană fragmentară ce are corespondenţe în mediul Glina.
Autorul cercetării, Tiberiu Muscă, vorbeşte şi de un atelier de cioplire a silex-ului, care este datat în BT. Iar cu privire la înmormântări se consideră că ele încep la nivelul fazei Coţofeni IIIc.
Bibl.: Muscă (1996) 52-53. Mulţumim pe această cale şi pentru alte informaţii pe care ni le-a oferit domnul Tiberiu Muscă.
LDM: MJD.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

85. GORNENI (sat, com. Iepureşti, jud. Giurgiu).

Pe malul stâng al Ilfovăţului se găseşte o aşezare Glina.

Bibl.: Periegeză Cristian Schuster (1989).

LDM: MSGLV.

86. GREACA (1) (sat, com. Greaca[26], jud. Giurgiu).;(fig. 5).

Pe terasa fostului lac Greaca[27], săpăturile arheologice au dus la cercetarea resturilor unei probabile locuiri Glina

Bibl.: Schuster, Popa (1995), 31.

LDM: MJG.

87. GREACA-*I.C.H.V.* (sat, com. Greaca, jud. Giurgiu).

Pe un bot de deal, la aproximativ 250 m est de construcţiile I.C.H.V. s-a descoperit şi ceramică Glina.

Bibl.: Morintz-Ionescu (1968) 119.

LDM: MIO.

88. GRECI (sat, com. Grădiştea[28], jud.Ilfov); (fig. 12/2; 19/1-2; 55/2; 57/1, 3, 6, 8-9; 58/4; 73/5; 84/4; 85/1-2; 86/5-6; 87/1-7; 89/1; 90/2; 91/1-2, 4-5; 92/5; 93/1-5; 99/2; 117/2, 4; 121/3; 123/2-3; 124/1; 125/2-3; 126/6-8; 127/4; 128/1-5, 7-10; 129/4; 133/1-3, 5).

Obiectivul arheologic. După investigaţii de suprafaţă, începând anul 1971 s-au întreprins săpături, care s-au desfăşurat în mai multe campanii.

Amplasamentul. Aşezarea se află la cca 300 m nord de fostul sat Greci, pe malul sudic al lacului Căldăruşani, pe un bot de deal orientat prin axul său lung pe direcţia NE-SV şi înconjurat din trei părţi de apă.

Stratigrafia. Solul vegetal este urmat de straturi sau complexe din perioada La Tène, culturile Tei şi Glina, şi pământul viu, steril arheologic.

Complexe. S-au descoperit mai multe locuinţe de suprafaţă, una dintre ele având şi o vatră de foc în interior. Perimetrul real al adăposturilor nu s-a putut stabili.

Alături de locuinţe s-au cercetat şi unele gropi menajere. Cea mai mare dintre ele avea dimensiunile de 2,10 x 1,80 m şi ne întrebăm dacă nu cumva este vorba de un (semi)bordei.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au descoperit numai lame de silex şi un nucleu epuizat.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). În diferitele campanii s-au găsit fusaiole plate şi discoidale, o rotiţă de car miniatural.

Piese din os, corn şi colţi. S-au descoperit numai câteva împungătoare de diferite dimensiuni.

Ceramica.

Pasta. Recipientele erau lucrate din pastă aparţinând după compoziţie la trei categorii: grosieră, semifină şi fină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Arderea. La prima categorie arderea este de calitate inferioară. Celelalte două categorii au beneficiat de o ardere bună. Au fost recuperate fragmente şi vase întregi, care prezintă o gamă coloristică de la cărămiziu, cărămiziu-deschis sau castaniu la cenuşiu, portocaliu sau negru.

Forme. Au putut fi reconstituite următoarele forme: vasul borcan cu un profil de S prelung, vasul sac, recipientul globular cu două torţi şi cu gâtul arcuit în afară, străchini, castroane, căni şi pahare.

Torţi. Acestea sunt tubulare, în formă de mosor neperforat, în bandă lată sau de diferite forme în secţiune, apucători.

Decorul. Găurile-butoni, şirul de găuri-butoni se găsesc mai ales sub buză. Aceasta este crestată sau alveolată. Mai apar crestăturile, impresiunile făcute cu unghia, brâie simple sau alveolate şi mici butoni adosaţi.

Încadrarea culturală. Aşezarea de la Greci aparţine perioadei clasice, posibil primei ei etape, a culturii Glina.

Bibl.: Ulanici-Trohani (1975) 77-100; Ulanici (1978) 81-83; Ulanici (1979) 9-26.

LDM: MNIR.

89. LETCA NOUĂ (sat, com. Letca Nouă, jud. Giurgiu).

Aşezarea Glina era amplasată pe malul drept al râului Milcovăţ.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MŞGLV.

90. LETCA VECHE-*LA GRĂDINĂ* (sat, com. Letca Nouă, jud. Giurgiu).

Pe malul drept înalt al râului Glavacioc, în urma unei periegheze a fost identificată o aşezare Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MŞGLV.

91. LETCA VECHE-*LA PĂDURE* (sat, com. Letca Nouă, jud. Giurgiu); (fig. 48/6).

O altă aşezare a culturii Glina a fost sesizată pe terasa joasă a malului stâng al râului Glavacioc.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MŞGLV.

92. LIPIA (1) (sat, com. Gruiu[29], jud. Ilfov).

Pe un bot de terasă din dreapta Cociovaliştei, investigaţii de suprafaţă au dus la găsirea urmelor unei aşezări Glina.

Bibl.: Sandu (1992a) 316.

LDM: MIAMB.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

93. LIPIA-*LA POD II* (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).

În punctul unde Cociovaliştea se varsă în lacul Căldăruşani, pe malul drept, investigaţii de suprafaţă au permis localizarea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Sandu (1992a) 316-317.

LDM: MIAMB.

94. LIPIA-*STAŢIA METEO* (sat, com. Gruiu) (jud. Ilfov).

Pe malul drept al lacului Căldăruşani s-au găsit materiale din BT (cultura Glina?).

Bibl.: Sandu (1992a) 318.

LDM: MIAMB.

95. MALU CU FLORI-*LA PÂRLITURĂ* (sat, com. Malu cu Flori, jud. Dâmboviţa); (fig. 33/2; 39/1; 79/2; 145/2).

În urma unor cercetări de suprafaţă efectuate de Dinu V. Rosetti şi Sebastian Morintz, s-a confirmat existenţa unor urme arheologice.

Vestigiile de interes arheologic au fost descoperite în punctul *La Pârlitură,* în livada cetăţeanului Ionel Blidaru, nu departe de râul Dâmboviţa.

În locul respectiv a existat un mormânt în cistă, identic cu cel de înhumaţie de la Apa Sărată. Din inventar au făcut parte două vase şi, probabil, un pumnal de bronz. Lângă morminte s-a găsit un fragment dintr-un topor din piatră. Dată fiind configuraţia terenului nu se ştie dacă mormântul a fost plan sau sub tumul.

Atribuite BT din zona Dâmboviţei Superioare.

Bibl.: Morintz (1961); Vezi la noi *Anexa 1.*

LDM: ? (iniţial au fost depozitate la IAB).

96. MĂGURENI (sat, com. Sărulești, jud. Călăraşi).

Pe terasa înaltă de pe malul stâng al Mostiştei, investigaţii de suprafaţă au permis identificarea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Şerbănescu, Trohani (1978) 34.

LDM: MIO.

97. MIHĂILEŞTI-*TUFA* (sat, or. Mihăileşti, jud. Giurgiu); (fig. 8/2; 29/2-3; 32/3, 5-7; 41/5-7; 43/2; 44/1; 45/1-3; 48/7; 73/1-2, 4; 83/1-3; 97/2; 98/1-6; 103/2-3, 6; 119/3; 120/3, 5-6; 130/1-3, 5, 7; 131/1-3, 6; 135/2; 136/4-5; 139/4-5; 141/2, 5-8, 11; 142/3, 3-7, 10).

Obiectivul arheologic. În anul 1987, un colectiv format din Vasile Barbu, Viorica Enăchiuc şi Cristian Schuster a trasat, la 400 m sud de biserica fostului sat Tufa, astăzi un cartier al oraşului Mihăileşti, opt secţiuni, notate S 1-8, şi mai multe casete, cercetând astfel o suprafaţă de cca 350 m^2. Scopul principal a fost investigarea aşezării culturii Glina.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Amplasamentul. Punctul de interes arheologic era situat pe terasa înaltă, din dreapta râului Argeş, aflându-se la 300 m nord de digul lacului de acumulare Cornetu-Mihăileşti, şi la 60 m est de şoseaua Bucureşti-Mihăileşti.

Stratigrafia. Sub stratul vegetal (gros de cca 0,20-0,35 m) au fost surprinse printre altele zidurile unei construcţii medieval-târzii (secolul al XVIII-lea), iar între -0,40/0,45 şi -0,60 m un strat omogen, care adăpostea şi ceramică getică, hallstatiană (cultura Basarabi)[30] şi Tei III. Nu se poate vorbi de nivele de locuire bine definite, ci numai de un material sporadic.

Stratul Glina, surprins masiv în perimetrul secţiunilor 1-6, are o grosime de 0,60-0,70 m (între -0,60 -1,25 m adâncime). Pământul viu, galben-lutos, urmează imediat sub el.

Complexe. Au fost descoperite patru locuinţe de suprafaţă (notate L 1-4), sesizate prin aglomerări de chirpic cu urme de nuiele şi pari şi cenuşă. Fără a putea preciza cu exactitate dimensiunile construcţiilor respective, menţionăm că ele se înscriu între 2,10/3,06 x 3,06/4,81 m. Forma locuinţelor se pare că a fost rectangulară, eventual cu colţurile rotunjite.

În afară de locuinţe, au fost cercetate şi cinci gropi menajere, al căror inventar era compus din multă cenuşă, oase de animale, chirpic, ceramică fragmentară şi, mai rar, piese litice. Toate gropile sunt în formă de sac, cu mărimi cuprinse între 0,54/0,72 m diametrul bazei, 0,42/0,58 m diametrul gurii şi 0,75/1,09 m adâncime.

Inventarul locuinţelor era relativ sărac. Nu au putut fi sesizate podini din lut sau alte amenajări speciale, în afara unui singur caz, unde, în interiorul unei locuinţe s-a găsit o vatră de foc.

Materialul arheologic.

Piese litice. Cantitativ şi calitativ au fost deosebit de sărace. Putem remarca gratoare pe lamă de silex, gratoare pe bot de lamă cu dublă nervură mediană, lamă cu *encoches*, lamă obsidiană, lame, aşchii de lamă etc.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). Au fost recuperate mai multe fusaiole, o lingură şi o greutate de la plasa de pescuit, în formă de trunchi de piramidă.

Piese din os, corn şi colţi. Din cantitatea însemnată de resturi osteologice, singura piesă care prezintă urme de prelucrare a fost un ac, ce se păstra fragmentar. A mai fost găsit un colţ de mistreţ, cu rădăcina perforată, folosit probabil ca amuletă.

Ceramica. Această categorie de material arheologic reprezintă cca 90% din întregul lot.

Pasta. După calitatea pastei ea se împarte în trei categorii: - *grosieră* ce are în componenţă mult nisip şi pietriş mărunt, particule de calcar şi uneori şi ciobori pisate; - *semigrosieră*, cu mult nisip mărunt, particule de calcar şi cioburi pisate; - *fină*, cu nisip fin, pe ambele feţe netezite cu angoba de aceeaşi culoare, în care este prezentă mica.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

La Mihăileşti-*Tufa*, cca 75% din toată ceramica este reprezentată de cea grosieră, urmată cu 22% de cea semigrosieră şi numai cu 3% de cea fină.

Arderea şi culoarea ceramicii. Arderea este neuniformă, insuficientă, recipientele din pastă grosieră şi semigrosieră fiind din această cauză destul de fragile. Pe multe din fragmente s-a putut observa urme de ardere secundară.

Vasele din ceramică grosieră aveau nisip abundent chiar la suprafaţă, care nu a putut fi acoperit sau măcar estompat prin acoperire cu angoba de uniformizare. Culoarea lor era cărămizie, cărămizie-închis sau cărămizie-deschis, cenuşie sau cenuşie-închis, mai ales în interior; diferenţele de culoare sunt provocate de intensitatea arderii în "cuptor" sau de arderea secundară. În ceea ce priveşte ceramica semigrosieră, aceasta are în cele mai multe cazuri pe suprafaţa exterioară mult nisip. Netezirea, pe ambele feţe, este făcută cu un slip de aceeaşi culoare, care însă nu acoperă asperităţile provocte de granulele de nisip. De asemenea, mica, prin particule foarte mici, apare pe ambele feţe ale vasului. Culoarea prezintă o gamă cuprinsă între brun-cărămiziu şi brun-închis, cu nuanţe spre cenuşiu şi cenuşiu-închis.

Ceramica fină, de culoare cenuşiu-închis, brun sau chiar neagră, prezintă uneori un fel de luciu.

Forme. Dintre formele primelor două categorii remarcăm: - vasele în formă de sac, cu pereţii uşor curbaţi şi gura în formă de pâlnie sau cu corpul globular şi gura uşor evazată; - vasele borcan cu gura dreaptă sau uşor evazată; - străchinile şi castroanele de diferite dimensiuni, cu fundul plat sau puţin detaşat de corp, buza dreaptă sau uşor evazată, ori altele asemănătoare bolurilor sau mult evazate şi cu buza uşor arcuită spre interior; - pahare globulare.

Ceramica fină se compune, mai ales, din: - căni cu corpul globular, fundul plat sau uşor concav, gâtul în formă de pâlnie, buza dreaptă sau uşor evazată, cu una sau două torţi; - castroanele şi străchinile cu fundul plat, uneori reliefat faţă de corp, având în unele cazuri două torţi; - vasele miniaturale, globulare cu gura în formă de pâlnie sau cu gura cilindrică, ori străchini cu fundul reliefat, uşor concav, cu pereţii oblici şi farfurioare simple.

Torţi. Acestea sunt mai ales late, în bandă, în secţiune ovale, triunghiulare sau aproape dreptunghiulare. Ele se găsesc imediat sub buză, fiind dispuse simetric, câte două sau patru (într-un singur caz, şase), fac legătura între spaţiul de dedesubtul buzei şi zona de maximă rotunjire a recipientului sau se află numai în perimetrul menţionat anterior. Câteodată, torţile sunt înlocuite de apucători, unele prevăzute cu găuri verticale pentru a putea fi "traversate" de sfori, sau de simpli butoni adosaţi.

Decorul. Acesta se constituie, după tipul vasului şi categoria de ceramică, din crestături sau alveole pe buză, sub aceasta din urmă brâuri de găuri-butoni, uneori mnumai segmente de trei-patru găuri-butoni, practicaţi în 99% din cazuri

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

prin presare dinspre interior spre exterior. Câteodată, şirul de găuri-butoni este însoţit de un brâu simplu alveolat. În zona de incidenţă dintre corp şi gât au fost observate unele apucători semiovale, dreptunghiulare sau în formă de mosor "neperforat" şi, în unele cazuri, torţi în bandă. În unele porţiuni, a putut fi sesizat un brâu simplu, crestat sau alveolat, sau numai segmente de brâu. Rar, şi numai în cazul vaselor de dimensiuni mici, apar crestături sau alveole care împodobesc o parte din suprafaţă. S-au putut constata şi timide încercări de *Besenstrichverzierung*, în special la vasele în formă de sac sau la cele borcan.

Încadrare culturală. La Mihăileşti-*Tufa* a fost descoperită ceramică ce dovedeşte, prin decor, influenţe vučedoliene. Astfel de fragmente, provenind de la vase lucrate din pastă fină, ne-au permis încadrarea aşezării în perioada clasică, în etapa a doua (Glina III) a culturii.

Celor trei categorii de ceramică (după calitatea pastei) trebuie adăugată şi a patra, anume cea cu pleavă, de culoare neagră, cu un slip de culoare cărămiziegălbuie. Au putut fi reconstituite mai multe recipiente, printre care un pahar cu pereţii drepţi, un bol, două străchini. Decorul se prezintă sub forma unor caneluri orizontale, care sunt amplasate în zona de maximă curbură a vasului, pe un brâu aplicat sau imediat sub buză.

Bibl.: Schuster (1989) 236-237; Schuster (1992) 35-41; Schuster, Popa (1995) 20-23.

LDM: MJG.

98. MILCOVĂŢU-*LA DIG* (sat, com. Letca Nouă, jud. Giurgiu); (fig. 44/2).

Pe malul drept înalt al râului Milcovăţ au fost descoperite resturile unei locuiri Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42; Schuster (1996) 13.

LDM: MŞGLV.

99. MIRCEA VODĂ (sat, com. Sălcioara, jud. Dâmboviţa).

În partea stângă a râului Dâmboviţa, printr-un sondaj arheologic a fost cercetat şi un mormânt în cistă (?), atribuit fazei Monteoru IC4 (?).

Bibl.: Zaharia (1973) 24; Tudor (1982) 72-73.

LDM: IAB.

100. MIRONEŞTI (sat, com. Gostinari[31], jud. Giurgiu).

Săpăturile arheologice practicate pe malul drept înalt al râului Argeş[32], au dus la recuperarea unor sporadice vestigii ale culturii Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 41.

LDM: MJG.

101. MOGOŞEŞTI (sat, com. Adunaţii-Copăceni[33], jud. Giurgiu); (fig. 8/1).

Pe malul înalt şi abrupt din dreapta văii râului Argeşului, ferit la est şi la vest de două la văi adânci[34], sub stratul Tei au fost identificate şi materiale izolate Glina.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Tot pe teritoriul com. Adunaţii-Copăceni, în punctul *Dăneasa*, s-au găsit alături de materiale Tei IV şi sporadice fragmente ceramice Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 31.

LDM: MJG.

102. MORTENI (sat, com. Morteni, jud. Dâmboviţa).

Culturii Glina îi aparţine aşezarea de pe o terasă situată nu departe de râul Neajlov.

Bibl.: Dumitrescu-Vulpe (1988) 145 *Harta principalelor aşezări şi necropole din epoca bronzului*, nr. 161.

LDM: ?

103. NOVACI (sat, or. Mihăileşti, jud. Giurgiu); (fig. 8/2).

Prin săpături arheologice, desfăşurate pe terasa înaltă din dreapta Argeşului, au fost găsite şi materiale Glina.

Bibl.: Vulpe (1962) 350 şi fig. 3/9.

LDM: IAB.

104. NUCET-*MOVILĂ* (sat, com. Nucet, jud. Dâmboviţa); (fig. 39/2; 78/1-2; 82/2).

Săpătură de salvare efectuate în 1957 de către Sebastian Morintz, nu departe de satul Nucet, au dus la identificarea unor morminte în cistă din BT.

Bibl.: Roman 1986, 39 şi fig. 4/1-3.

LDM: ? (iniţial a fost depozitat la MJD).

105. NUCI-*PALANCA* (sat, com. Vasilaţi, jud. Călăraşi).

Pe un bot de terasă dinspre Argeş se află un complex de aşezări preistorice printre care şi o aşezare Glina.

Bibl.: Morintz-Ionescu (1968) 121, punctul 17.

LDM: MIO.

106. ODAIA TURCULUI (sat, com. Mătăsaru, jud. Dâmboviţa); (fig. 15/2; 31/1-2, 5; 32/1-2, 4; 34/3-4; 35/1, 4-5; 36/3, 8-9; 38/4; 41/1-4; 46/1; 49/2, 4; 52/2; 53/3, 5; 58/1-7; 71/5; 72/1-6; 73/3; 74/1-6; 75/1-3; 76/1-4; 77/1-3; 83/4-6; 92/1; 97/10; 99/1, 3-5; 103/1; 116/2, 4-5; 117/1; 118/1; 121/1-2, 4-5; 123/1, 4, 6-8; 124/2-3, 5; 126/1; 130/4, 6; 132/1, 5; 132/2, 4).

Obiectivul arheologic. În anul 1979 au debutat cercetările arheologice sistematice într-o zonă afectată de eroziunea solului. Acestea vor continua, cu intermitenţe, până în zilele noastre. Din păcate, informaţiile publicate se referă numai la primele investigaţii.

Amplasamentul. Perimetrul de interes arheologic este situat la nord-est de sat, pe un promontoriu al terasei din stânga râului Potopul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Stratigrafia. După un strat vegetal puternic afectat de intervenţiile omului, urmează alte două straturi de cultură. Cel superior aparţine aspectului cultural Odaia Turcului, iar cel inferior, compus din trei nivele, culturii Glina.

Complexe.

Cultura Glina: acestei manifestări îi aparţin opt locuinţe de suprafaţă, ale căror dimensiuni nu au putut fi stabilite cu exactitate. Podinile erau dintr-un strat de lut gros de 0,06-0,10 m. Unele dintre ele erau dotate în interior şi cu vetre de foc.

Aspectul cultural Odaia Turcului: s-au cercetat trei locuinţe de suprafaţă, ale căror vetre de foc beneficiau de un soclu din pietre de râu.

Acestui strat i-au aparţinut şi zece gropi menajere.

Materialul arheologic. Deoarece ne-am ocupat într-un capitol separat mai larg de materialele arheologice ale aspectului cultural Odaia Turcului (vezi subcapitoul *Aspectul cultural Odaia Turcului. Materialul arheologic*), şi pentru a evita o repetare, în intervenţia de faţă ne permitem a aminti numai câteva piese.

Piese litice.

Cultura Glina: s-au descoperit câteva aşchii şi un *Krummesser* din silex, râşniţe, topoare, lustruitoare şi un *Krummesser* din piatră şlefuită.

Aspectului cultural Odaia Turcului: îi sunt proprii câteva topoare din piatră.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica).

Cultura Glina: s-au recuperat fusaiole, roţi de car miniatural, greutăţi, linguri şi idoli antropomorfi şi zoomorfi.

Aspectul cultural Odaia Turcului: i-au aparţinut fusaiole, rotiţe de car miniatural şi linguri.

Piese din os, corn şi colţi.

Cultura Glina: s-au găsit sule din os, topoare şi săpăligi din corn.

Aspectul cultural Odaia Turcului: s-a găsit numai o sulă fragmentară.

Piese din metal. Numai între vestigiile *aspectului cultural Odaia Turcului* s-a descoperit un mic pumnal din bronz.

Ceramica.

Pasta.

Cultura Glina: grosieră, semifină şi fină.

Aspectul cultural Odaia Turcului: grosieră, semifină şi fină.

Ardearea şi culoarea.

Cultura Glina: ardere bună în cazul ceramicii fină, mai puţin bună şi proastă la celelalte două categorii. Apar nuanţe de cenuşiu, negre şi roşcat.

Aspectul cultural Odaia Turcului: situaţie asemănătoare ceramicii Glina. Spectrul coloristic merge de la roşcat şi brun până la cenuşiu şi negru.

Forme.

Cultura Glina: în funcţie de tipul pastei avem castroane, străchini, cupe, căni, pahare, amfore.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Aspectul cultural Odaia Turcului: s-au putut întregi forme de vasul cu profilul de *S* prelung, străchini, castroane, amfora, cupa, paharul, cana.

Torţile.

Cultura Glina: torţi tubulare, în bandă lată, torţi mai înguste e pornesc din buză şi ajung până pe pântec.

Aspectul cultural Odaia Turcului: torţi tubulare, supraînălţate, înguste pe gât.

Decorul.

Cultura Glina: şirul de găuri-butoni practicaţi din interior spre exterior, dar şi, mai rar, din exterior spre interior, buza crestată sau alveolată, brâul crestat şi alveolat, impresiuni, şnurul răsucit.

Aspectul cultural Odaia Turcului: brâul alveolat sau restat, impresiuni alveolare sau crestături, nervuri crestate, butoni aplicaţi, şirul de găuri care perforează buza.

Încadrarea culturală.

Stratul inferior cu cele trei nivele ale sale aparţine culturii Glina. Dată fiind prezenţa ceramicii de de tip Vučedol, se poate admite că aşezarea Glina de la Odaia Turcului a aparţinut perioadei clasice (Glina III) a culturii.

Materialele şi complexele din stratul superior sunt expresia unui nou aspect cultural al BT din Bazinul Argeşului, denumit Odaia Turcului.

Bibl.: Tudor (1982) 59-75; Tudor (1983) 108-111; Băjenaru (1996) 82-83.

LDM: IAB.

107. OLTENIŢA-*CALOMFIRESCU* (or. Oltenita, jud. Călăraşi).

Pe malul Argeşului, săpăturile arheologice au dus la descoperirea unui mormânt din BT Ia.

Bibl.: Roman (1986) 35.

LDM: ?.

108. OLTENIŢA-*LA IORDOC* (or. Oltenita, jud. Călăraşi).

În 1966, s-a găsit în malul lutăriei de la Iordoc un fragment de vas Glina (?).

Bibl.: Morintz-Ionescu (1968) 101-102.

LDM: MIO.

109. ORBEASCA DE SUS-*CETATE* (sat, com. Orbeasca, jud. Teleorman).

Pe un promontoriu de formă alungită, înconjurat pe laturile de nord şi est de apele râului Teleorman, a fost găsită o aşezare fortificată (şanţ de apărare pe latura de vest) a culturii Glina.

Bibl.: Moscalu-Beda (1979) 368-369; Dumitrescu-Vulpe (1988) 145 *Harta principalelor aşezări şi necropole din epoca bronzului*, nr. 168.

LDM: MNIR.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

110. PERII-BROŞTENI (sat, com. Olteni, jud. Teleorman).

La cca 500 m sud de sat, pe terasa din dreapta râului Teleorman, a fost cercetată şi o aşezare Glina.

Bibl.: Moscalu (1979) 396.

LDM: MNIR.

111. PERIŞ-*LA SAIDAC* (sat, com. Periş, jud. Ilfov).

Pe malul drept al Snagovului, în punctul *La Saidac*, investigaţiile de suprafaţă au permis identificarea urmelor unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Sandu (1992a) 294.

LDM: MIAMB.

112. PERIŞ-*VALEA STICLĂRIEI* (sat, com. Periş, jud. Ilfov).

Culturii Glina îi i-a fost atribuită şi aşezarea de pe ambele maluri ale Văii Sticlăriei[35].

Bibl.: Sandu (1992a) 290.

LDM: MIAMB.

113. PIŢIGAIA-*LA BISERICĂ* (sat, com. Frumuşani, jud. Călăraşi).

Pe malul stâng al râului Dâmboviţa, pe un martor de eroziune pe care se află biserica părăsită a satului, se găsesc urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Schuster (1996) 12. Informaţie oferită iniţial de Done Şerbănescu.

LDM: CMSGF.

114. PLĂTĂREŞTI-*LACUL TĂTARU* (sat, com. Plătăreşti, jud. Călăraşi).

Pe malul drept al râului Dâmboviţa, pe o suprafaţă de 300 x 100 m se găsesc fragmente ceramice aparţinând culturii Glina.

Bibl.: Informaţie, Done Şerbănescu.

LDM: MIO.

115. POPEŞTI (sat, Popeşti, com. Vasilaţi, jud. Călăraşi).

Pe malul drept al râului Dâmboviţa, la sud de sat, în incinta sectorului zootehnic al fostului C.A.P., pe lângă alte vestigii sunt şi urmele unei aşezări Glina (săpături Mihai Sâmpetru şi Done Şerbănescu).

Bibl: Informaţie, Done Şerbănescu.

LDM: MIO.

116. POPEŞTI-*CIOARINU* (sat, Popeşti, com. Vasilaţi, jud. Călăraşi).

La cca 1 km nord de punctul de mai sus, pe un bot de terasă din pădurea *Cioarinu*, se află o aşezare Glina (fortificată ?).

Bibl.: Informaţie, Done Şerbănescu.

LDM: MIO.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

117. POPEŞTI-*NUCET* (sat, or. Mihăileşti, jud. Giurgiu) (fig. 8/2; 30/3).

Pe un promontoriu desprins din terasa superioară a Argeşului, intensele campanii arheologice au permis identificarea unei aşezări Glina fortificate (şanţ de apărare), bogată în material arheologic.

Bibl.: Vulpe (1957) 227 şi fig. 2/1-2; Păunescu (1970) 204; Vulpe, Gheorghiţă (1981) 60.

LDM: IAB.

118. POPEŞTI-LEORDENI (sat, com. Popeşti-Leordeni, jud. Ilfov)[36].

Pe malul drept al Câlnăului a fost descoperită o aşezare Glina.

Bibl.: Morintz-Rosetti (1959) 22; Roman (1976c) fig. 4/4.

LDM: IAB.

119. POSTĂVARI (sat, com. Frumuşani, jud. Călăraşi).

Pe malul drept al Câlnăului, lângă pod, au fost sesizate urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Periegheză Cristian Schuster (1990).

LDM: CMŞGF.

120. POŞTA (1) (sat, com. Blejeşti, jud. Teleorman).

Investigaţii de suprafaţă au permis identificarea pe malul drept al Glavaciocului a unei aşezări Glina.

Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 240.

LDM: MNIR.

124. POŞTA-*MĂGURA PANTELIMON* (sat, com. Blejeşti, jud. Teleorman).

În partea dreaptă a Glavaciocului, pe un *tell*, au fost găsite urmele altei locuiri Glina.

Bibl.: Trohani, Oancea (1981) 240.

LDM: MNIR.

122. PRUNDU-*BOTUL URSOAICEI* (sat, com. Prundu, jud. Giurgiu); (fig. 5; 140/1).

Pe terasa înaltă, care a flancat lacul Greaca, a fost cercetată (1963) o aşezare a culturii Glina.

Bibl.: Morintz-Ionescu (1968), 118, punctul 13; Roman (1976c), fig. 1 (punctul 4), 3/1, 3-4, 6-7; 10/1-2, 4.

LDM: MIO; IAB.

123. SĂFTICA (sat, com. Baloteşti, jud. Ilfov).

O aşezare Glina a fost descoperită şi pe malul drept al Vlăsiei.

Bibl.: Sandu (1992a), 302-303.

LDM: MIAMB.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

124. SĂRULEŞTI (sat, com. Sărulești, jud. Călărași).

Pe malul stâng al râului Mostiștea, în urma unei periegheze s-a identificat și o așezare a culturii Glina.

Bibl.: Șerbănescu, Trohani (1978) 34.

LDM: MIO; MNIR.

125. SCĂRIŞOARA (1) (sat, com. Hotarele, jud. Giurgiu).

În marginea de est a satului Scărișoara, pe un bot de terasă sunt urme de locuire Glina.

Bibl.: Informație, Done Șerbănescu.

LDM: MIO.

126. SCĂRIŞOARA-*CIRICELE* (sat, com. Hotarele, jud. Giurgiu).

Pe malul din dreapta Argeșului, săpături arheologice au înlesnit și cercetarea resturilor unei așezări a culturii Glina.

Bibl.: Păunescu (1970) 204, nota 5.

LDM: ?

127. SCHITU (1) (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu).

La cca 1 km de așezarea Schitu-*La Conac* și la cca 5 km de măgura de la Tangâru, pe malul drept al râul Câlnișteа, investigații de suprafață au dus la reperarea resturilor unei așezări Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MJG.

128. SCHITU-*GAURA DESPEI* (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu); (fig. 9/1-2; 17/2; 21/1-2; 33/1; 44/3; 45/4; 48/2, 8; 111/1-8; 112/1-6; 113/1-6; 114/1-6; 115/1-6).

Obiectivul arheologic. Într-o zonă puternic afectată în anii '60 de lucrările de îmbunătățiri funciare, și care urma a fi din nou supusă unui demers identic, au fost efectuate cercetări de salvare în anul 1990.

Amplasamentul. Punctul *Gaura Despei* se află la cca 500 m vest de centrul satului Schitu și la aproximativ 1 km de punctul Schitu-*La Conac.* Este situat pe terasa înaltă de cca 30 m din dreapta văii râului Câlnișteа, într-un perimetru flancat la vest de o vale abruptă .

Stratigrafia. După stratul vegetal gros de 0,30-0,35 m, urmează un nivel getic (0,30 m), în unele zone apar complexe Tei IV, fără să existe un strat ca atare, și apoi stratul Glina. Acesta era grosimea maximă de 0,30 m, fiind urmat de pământul viu. La baza stratului Glina s-au găsit câteva fragmente ceramice Boian.

Complexe. Între complexele descoperite sunt de consemnat și șase locuințe de suprafață (notate L 4-9) și trei gropi (notate G 4-6). Chiar dacă nu s-au putut măsura exact dimensiunile, locuințele s-au înscris între 2,34/3,25-3,05/3,50 m, și s-a constatat că orientarea lor era NV-SE. În L 6 a fost găsită o vatră de foc (notată V 2). Aceasta, ca și vatra de foc exterioară sunt semiovale, cu un singur strat de lut fătuit, fiind ridicate direct pe pământ.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Gropile 4 (aflată în afara perimetrului unei locuinţe) şi 6 (situată într-o locuinţă) au fost destinate activităţii casnice. Ele au avut formă piriformă, adică gâtuite la partea de sus. Gr. 5, aflată nu departe de o locuinţă, şi pornind clar din stratul Glina, avea depusă pe fundul ei scheletul decapitat al unui câine. Acesta ca şi locuinţă din apropiere avea orientarea NV-SE. Lângă schelet se găsea un vas miniatural, cu urme de ocru şi un fragment mai mare dintr-un recipient în formă de sac, care era decorat sub buza alveolată cu un şir de găuri-butoni presaţi din interior spre exterior. În rest, groapa era umplută cu pământ, cenuşă şi rare pigmente de chirpic.

Materialul arheologic.

Piese litice. Au fost recuperate un topor de piatră şlefuită, lame de silex, aşchii şi un burin.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). Au fost găsite două fusaiole întregi şi una fragmentară şi o greutate piramidală. Un obiect plat, dotat cu doi ochi şi o gură pe una din faţe şi o gaura orizontală de prindere, poate fi considerat amuletă.

Piese din os, corn şi colţi. Foarte sărac s-a dovedit şi acest lot de materiale. Au fost descoperite numai un plantator, o săpăligă fragmentară din corn de cerb şi o sulă de os.

Ceramica.

Pasta. S-au găsit fragmente de recipiente din ceramică grosieră şi fină.

Arderea. La prima categorie de ceramică arderea este neuniformă. În schimb, ceramica fină este bine arsă. Apare şi arderea secundară. În ceea ce priveşte culoarea, predomină brun-cărămiziul, dar se găsesc şi nuanţe de roşu, galben, cenuşiu şi chiar negru.

Forme. Ceramica grosieră are ca forme vasul sac, oalele cu corpul bombat şi gâtul trompetiform, vasele borcan, strachinile, castroanele şi paharele cu pereţii drepţi, fără toartă. Strachinile, castroanele, farfuriile, ceştile, paharele şi vasele miniaturale sunt lucrate din pastă fină.

Torţi. Acestea sunt în bandă, în formă de şa, tubulare sau mosor neperforat şi se găsesc numai pe recipientele din ceramică grosieră. În cadrul ceramicii fine, numai un exemplar, o ceaşcă, are o tortiţă fină, îngustă.

Decorul. Găurile-butoni se găsesc sub formă de brâu sau brâuri duble sau segmente de trei-patru imediat sub buza crestată sau alveolată. La ceramica grosieră în afară de ornamentul menţionat mai apare şi *Besenstrich*-ul, mici crestături sau adânciturі sau butoni adosaţi.

Ceramica fină este decorată cu scrijeliturі fine, într-un singur caz găuri-butoni sub buza strachinii (practicaţi din exterior spre interior) şi mici butoni aplicaţi.

Încadrare culturală. Ceramica descoperită la Schitu-Gaura Despei ne arată că aşezarea de aici le-a aparţinut purtătorilor din perioada clasică, prima ei etapă (Glina II).

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 28-30; Schuster, Munteanu (1995) 80-81.

LDM: MJG.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

129. SCHITU-*LA CONAC* (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu); (fig. 9/1-2; 20/1-2; 22/1-2; 33/3; 44/4; 45/4; 48/1, 4; 104/1-3; 105/1-3; 106/1-2; 107/1-6; 108/1-6; 109/1-6; 110/1-6).

Obiectivul arheologic. În cadrul lucrărilor de îmbunătăţiri funciare, în zona Ghimpaţi-Schitu a fost necesară eliberarea de sarcină istorică a perimetrului afectat de intervenţia utilajelor.

Amplasamentul. Punctul *La Conac* (sau *La C.A.P.*) este situat în dreapta Câlniştei, pe terasa înaltă care domină întreaga vale, într-un areal ce este protejat de malul abrupt în partea sa nordică şi cea vestică. Obiectivul investigat se afla în imediata apropiere a şoselei Ghimpaţi-Giurgiu, în partea stângă a intrării dinspre nord a satului.

Stratigrafia. Locuirea Glina s-a dovedit intensă în colţul în care s-au întâlnit cele două laturi ale terasei, adică unde fuseseră trasate secţiunile 1-3, respectiv 5-7. Aici stratigrafia se prezenta astfel: a. strat vegetal gros de cca 0,20-0,30 m; b. strat getic cu grosimea de 0,20 m, care la rândul lui a distrus, parţial, stratul din epoca bronzului; c. stratul Glina (0,20-0,25 m); d. pământul viu, care, în partea superioară, a conservat câteva fragmente ceramice neolitice, cultura Boian.

Complexe. Bronzului timpuriu i-au aparţinut patru locuinţe de suprafaţă (notate L 1-4), aflate la adâncimea de 0,42-0,5 m şi la cca 6-7 m una de alta. Cu greu s-au putut stabili dimensiunile lor (între 2,35/2,73 x 3,10/3,25 m). Orientarea lor era NV-SE.

Au mai fost cercetate cinci gropi (notate G 1-5), dintre care unele au fost menajere, altele (G 4) de provizii. Ele pot fi împărţite, după formă, în cele cu forma de pară şi altele trapezoidale în secţiune. Locul de amplasare al gropilor a fost numai în afara locuinţelor.

Vetrele de foc au fost găsite atât în perimetrul locuinţelor, cât şi nu departe de acestea. Unele vetre prezentau numai mici retuşuri de reparaţii, iar altele mai multe refaceri.

Materialul arheologic.

Piese litice. Recolta de piese litice a fost destul de săracă. Amintim aici lamele de silex, două gratoare, câteva nuclee, aşchii şi un topor-pană din piatră şlefuită.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). Au fost recuperate o rotiţă de car miniatural, un idol zoomorf, fusaiole, o greutate şi o lingură fragmentară.

Piese din os, corn şi colţi. A fost desoperit un plantator din corn de cerb, un ac şi un dorn de os.

Ceramica.

Pasta. După compoziţia pastei se împarte în două categorii: grosieră şi fină.

Arderea. Cea grosieră este relativ prost arsă, în schimb cea fină a beneficiat de o ardere uniformă. Spectrul *coloristic* este destul de larg, dar predomină bruncărămiziul la ceramica grosieră şi negru-cenuşiul la cea fină.

Forme. Ceramica grosieră are ca forme recipientele sac, vasele bombate şi cu gât trompetiform, castroanele, străchinile şi farfuriile. Străchinile de dimensiuni mai mici, farfuriile, ceştile, paharele şi vasele miniaturale sunt lucrate din ceramică fină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Torţi. S-au găsit torţi în bandă, tubulare, de diferite forme în secţiune, de tip mosor neperforat.

Decorul. Oalele din ceramică grosieră sunt ornamentate cu găuri-butoni, practicaţi din interior spre exterior, dispuşi sub buză într-un brâu sau în segmente, crestăturile şi alveolele pe buză, în zona de contact dintre gâtul şi corpul vasului, adânciturile făcute pe corp cu degetul sau trestia, butonii adosaţi, brâul simplu, adosat, împodobit cu crestături sau alveole. Câteva fragmente purtau şi urme ale ornamentului făcut cu măturica.

Ceramica fină este şi ea decorată, dar numai cu mici crestături sau alveole.

Încadrare culturală. Formele şi decorul ceramicii, mai ales a celei grosiere, ne îndeamnă a considera aşezarea aceasta ca aparţinând primei etape a perioadei clasice (Glina II) a culturii.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 26-28; Schuster, Munteanu 1995, 79-80.

LDM: MJG.

130. SCHITU-*LA VIE* (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu); (fig. 9/1).

Nu departe de punctul Schitu-*Gaura Despei* au fost găsite sporadice fragmente ceramice ce pot fi atribuite culturii Glina.

Bibl.: Sondaj Cristian Schuster şi Traian Popa (1990).

LDM: MJG.

131. SCHITU-*MĂGURA LUI BOBOC* (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu).

Pe un *tell* gumelniţean, situat în stânga râului Armanu, investigaţiile de teren au avut ca rezultat descoperirea unor materiale Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 43.

LDM: MJG.

132. SCHITU-*LÂNGĂ MĂGURĂ* (sat, com. Schitu, jud. Giurgiu).

Sondajul arheologic efectuat de Traian Popa şi Adrian Cosma pe malul stâng al Armanului, vizavi de *Măgura lui Boboc*, s-a finalizat şi cu identificarea unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Informaţie, Traian Popa.

LDM: MJG.

133. SILIŞTEA SNAGOVULUI (1) (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).

Pe un bot al terasei înalte din dreapta Ialomiţei au fost găsite vestigii din BT (cultura Glina ?).

Bibl.: Sandu (1992a) 293.

LDM: MIAMB.

134. SILIŞTEA SNAGOVULUI (2) (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).

Aceleiaşi perioade şi culturi îi aparţin materialele recuperate de pe pantele nordică şi estică a malului drept al Ialomiţei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bibl.: Sandu (1992a) 293.
LDM: MIAMB.

135. SILIŞTEA SNAGOVULUI-*INSULĂ* (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).
Pe insula lacului Snagov, investigaţii de suprafaţă au dus la sesizarea unor resturi a unei aşezări Glina sezoniere.
Bibl.: Schuster (1996) 13.
LDM: IRT.

136. SILIŞTEA SNAGOVULUI-*FUNDUL STRÂMT* (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).
Pe malul drept al râului Ialomiţa s-au descoperit urmele unei aşezări din BT (cultura Glina ?).
Bibl.: Sandu (1992a) 293.
LDM: MIAMB.

137. SILIŞTEA SNAGOVULUI-*VALEA BOULUI* (sat, com. Gruiu, jud. Ilfov).
Culturii Glina îi aparţine şi aşezarea identificată pe ambele maluri ale Văii Boului, un afluent al Snagovului.
Bibl.: Sandu (1992a) 301.
LDM: MIAMB.

138. STÂLPU (sat, com. Iepureşti, jud. Giurgiu).
Pe malul drept al Neajlovului a fost identificată o aşezare Glina.
Bibl.: Periegheză Cristian Schuster (1989).
LDM: MŞGLV.

139. ŞERBĂNEŞTI-*LA FERMĂ* (sat, com. Rociu, jud. Argeş).
Pe o terasă a râului Dâmbovnic, prin săpături arheologice, a fost cercetată o aşezare Glina.
Bibl.: Cioflan, Maschio (1996) 110.
LDM: MJA.

140. ŞTEFĂNEŞTII DE SUS (sat, com. Ştefăneştii de Jos, jud. Ilfov).
Pe malul stâng al râului Pasărea săpăturile arheologice au permis descoperirea resturilor unei aşezări a culturii Glina.
Bibl.: Zănescu (1992) 371.
LDM: MIAMB.

141. TANGÂRU (sat Stoeneşti, com. Stoeneşti, jud. Giurgiu).
Pe *tell*-ul neolitic din valea Câlniştei a fost identificată o aşezare a culturii Glina.
Bibl.: Berciu (1935) 1 sqq., 34 sqq.; Parzinger (1993) 91 (numerotat Tangâru IV).
LDM: MJG.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

142. TÂNCĂBEŞTI (sat, com. Snagov, jud. Ilfov).
Pe malul drept al Văii Ţiparului au fost găsite materiale Glina.
Bibl.: Sandu (1992a) 297-298.
LDM: MIAMB.

143. TRIVALEA MOŞTENI-*LA BLIDARU* (sat, com. Trivalea Moşteni, jud. Teleorman).
O aşezare Glina a fost ridicată pe *tell*-ul aflat pe partea stângă a râului Teleorman.
Bibl.: Moscalu-Beda (1979) 370.
LDM: MNIR.

144. TRIVALEA MOŞTENI-*LA PALANCĂ* (sat, com. Trivalea Moşteni, jud. Teleorman).
Vestigiile Glina au fost cercetate într-un punct situat pe partea sudică a terasei din dreapta râului Teleorman.
Bibl.: Moscalu-Beda (1979) 362.
LDM: MNIR.

145. TUNARI (sat, com. Tunari, jud. Ilfov).
Pe malul drept al râului Pasărea, ivestigaţii de suprafaţă au dus la descoperirea unei aşezări a culturii Glina.
Bibl.: Zănescu (1992) 371.
LDM: MIAMB.

146. UDENI-*LACUL DE ACUMULARE* (sat, com. Sârbeni, jud. Teleorman) (fig. 35/2-3; 92/4, 6, 8-10; 127/2; 128/11; 129/1).
Obiectivul arheologic. Cercetarea a fost efectuată în anul 1966, ea având un caracter de salvare. Mai multe puncte adăposteau materiale de interes arheologic, vestigiile Glina concentrându-se în perimetrul denumit *Lacul de acumulare.*
Amplasamentul. Urmele culturii Glina s-au identificat în zona unde s-a ridicat digul construit pe râul Jâmavul. Această zonă este situată la vest de satul Udeni, pe malul stâng al apei menţionate.
Stratigrafia. Nu se poate vorbi de o stratigrafie, deoarece cercetarea a avut în acest punct un caracter de perigheză. Observaţiile făcându-se în taluzul lacului de acumulare.
Complexe. Gheorghe Bichir, autorul cercetărilor, vorbeşte de un bordei rectangular, a cărui latură sesizabilă în taluz, măsura 3,09 m lungime, şi de două gropi de provizii de formă tronconică.
Materialul arheologic. Dat fiind caracterul investigaţiei, materialul recoltat este relativ sărăcăcios. Totuşi, au fost găsite două topoare din piatră perforate, două sule de os şi mai multe fragmente ceramice, din pastă grosieră şi fină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Încadrare culturală. Ceramica permite datarea aşezării de la Udeni în prima etapă a perioadei clasice a culturii Glina (Glina II).

Bibl.: Bichir (1983) 58-59.

LDM: IAB.

147. VALEA CALULUI (sat, com. Şuici, jud. Argeş); (fig. 92/3, 7, 11; 97/6, 8; 124/4).

Zona, în care s-au desfăşurat în anul 1974 cercetările arheologice de salvare, a fost în bună măsură afectată de alunecările de teren. Punctul de interes arheologic este situat la extremitatea nordică a unei coame de pe stânga râului Topolog, într-un loc denumit *Dealul Iordanului.*

După stratul vegetal a fost sesizt un strat de cultură cu trei niveluri (notate III-I). Adâncimea maximă la care a fost surprins nivelul inferior (I) a fost de -1,40 m.

Materialul arheologic din BT era constituit mai ales din ceramică şi aparţine culturii Glina.

Bibl.: Tudor (1982a), 94-100.

LDM: IAB.

148. VALEA IAŞULUI (sat, com. Valea Iaşului, jud. Argeş).

Obiectivul arheologic. Lucrările de amenajare a unui drum de ţară au impus efectuarea unor cercetări arheologice.

Amplasamentul. Zona de interes arheologic este situată pe o terasă lungă de 150 m şi o lăţime de 40 m, ea având o înclinaţie de la est la vest datorită repetatelor alunecări de teren de pe o terasă superioară.

Stratigrafia. Succesiunea straturilor este greu de precizat datorită fenomenului de alunecare, dar după autorul cercetării, se poate vorbi de două niveluri de locuire.

Complexe. Nu s-au identificat complexe de locuire.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au găsit silexuri atipice şi o râşniţă de gresie.

Obiecte din lut ars (altele decât ceramica). Bine păstrat este un creuzet (?), obiect unic în aria culturii Glina.

Ceramica.

Pasta. Chiar dacă s-a recuperat o cantitate redusă de ceramică, s-a putut constata că ea este lurată din trei categorii de pastă: grosieră, semigrosieră şi fină.

Arderea este proastă în cazul primelor două categorii şi bună la cea fină. Spectrul coloristic merge de la cărămiziu-cenuşiu la negru-cenuşiu.

Forme. S-au putut reconstitui următoarele forme: castroane, recipiente cu corpul bombat, vase borcan, căni.

Torţi. S-au găsit fragmente de torţi în bandă.

Decorul. Ornamentul se compune din găuri-butoni, brâul alveolat, şirul de impresiuni, proeminenţe.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Încadrarea culturală. Ceramica ne permite, chiar dacă autorul cercetării a avut unele ezitări, a vorbi la Valea Iaşului şi de o aşezare a culturii Glina, probabil din prima etapă a perioadei clasice. Un argument ar fi ceramica.

Bibl.: Ulanici (1982) 37-42.

LDM: MNIR.

149. VALEA PLOPILOR (sat, com. Ghimpaţi, jud. Giurgiu).

În piersicărie au fost sesizate urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Periegheză Cristian Schuster (1989).

LDM: MSGLV.

150. VARLAAM-*LA BAZIN* (sat, com. Adunaţii-Copăceni, jud. Giurgiu); (fig. 8/1; 9/1; 33/4; 36/1-2, 5-7; 43/1; 65/1-2; 66/1-3; 67/1-2; 68/1-4; 69/1-4; 70/1-3; 71/1-4; 120/1, 4; 141/1, 3, 10).

Obiectivul arheologic. În cadrul lucrărilor la obiectivul Canal Dunăre-Bucureşti, au fost necesare şi investigaţii la Varlaam. Colectivul de cercetare a fost alcătuit din Vasile Barbu, Raluca Barac şi Cristian Schuster.

Amplasamentul. La cca 25 km sud-est de la Mihăileşti-Tufa, tot pe malul abrupt şi înalt al râului Argeş, pe un bot de terasă situat la ieşirea din Varlaam spre Mogoşeşti, a fost identificată în anul 1989 o aşezare Glina, puternic afectată de alunecările de teren şi de lucrările pentru amenajarea unui bazin de apă.

Au fost trasate şapte secţiuni (notate S 1-7), dintre care două (S 1-2) au permis delimitarea zonei de habitat a comunităţii Glina, anume colţul extrem nord-estic al pintenului de terasă.

Stratigrafia. Imediat sub pământul vegetal (strat gros de cca 0,10 m), între -0,10-0,30/0,45 m, a fost surprins un strat Glina unitar, fără urme care să permită presupunerea că aşezarea a fiinţat de-a lungul mai multor etape. Sub vestigiile Glina a fost surprins pământul viu, lipsit de resturi arheologice.

Complexe.

Locuinţă. A fost dezvelită o parte a unei locuinţe de suprafaţă. Avându-se în vedere starea de degradare a obiectivului, dar şi tipul de construcţie (de suprafaţă), nu s-au putut preciza dimensiunile locuinţei.

Nu departe de locuinţă, şi probabil "deservind-o" pe aceasta, a fost investigată o *groapă* menajeră de formă aproape cilindrică, uşor evazată la extremitatea estică. Inventarul ei se compunea din cenuşă, bucăţi masive de chirpic, oase de animale, scoici, melci şi fragmente de ceramică.

Materialul arheologic.

Piese litice. În groapa menajeră au fost găsite câteva lame şi aşchii de lame de silex. Din locuinţa de suprafaţă, pe lângă acelaşi tip de material litic, a mai fost descoperit un vârf de săgeată, un gratoar şi un burin. Acestui lot sărăcăcios îi trebuie adăugat şi un topor fragmentar din piatră.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Piese de lut ars (altele decât ceramica). Acest tip de obiecte au fost reprezentate la Varlaam numai de o fusaiolă plată, păstrată fragmentar, şi o greutate piramidală.

Piese din os, corn şi colţ. La Varlaam, în groapă, în locuinţă sau în strat au fost descoperite sule de os, dornuri, ace, un plantator şi un topor din corn de cerb.

Piese din metal. Din locuinţă, mai exact din stratul de cenuşă dinspre probabilul perete de sud, a fost recuperată o pensetă din aramă, bine păstrată.

Ceramica. Acest lot reprezintă cca 93% din totalul materialui arheologic.

Pasta. La Varlaam au fost descoperite, după pastă, trei categorii de ceramică: grosieră, semigrosieră şi fină.

Arderea. În general este neuniformă. Mai bine arsă este ceramica fină. Unele fragmente ne permit a vorbi şi de ardere secundară. Spectrul cromatic este foarte larg, totuşi predomină ceramica cenuşiu-închisă şi brună.

Forme. Din categoria ceramicii grosiere se remarcă, în special, recipientele de dimensiuni apreciabile, cum ar fi vase în formă de sac, oale borcan, străchini, castroane şi vase pântecoase, uşor gâtuite sau cu gâtul în formă de pâlnie.

Vasele în formă de sac au fost modelate şi din pastă semigrosieră. Totuşi, grosul recipientelor din această pastă este format de oale borcan, castroane şi străchini, vase cu gura în formă de pâlnie şi cu corpul uşor globular, vase gen bol, dar cu buza arcuită spre interior, paharele cu pereţii drepţi şi cele globulare.

Din pastă bună s-au realizat pahare cu pereţii drepţi iar buza uşor arcuită spre exterior, vase miniaturale şi recipientele trompetiforme.

Torţi. Alături de torţile în bandă lată şi tubulare, amintim pe cele în formă de mosor neperforat sau simple pastile (aplatizate sau conice) lipite, mai ales, pe gâtul vasului.

Decorul. Ornamentul ceramicii grosiere şi semigrosiere se compune pe buză, mai ales, din şirul sau segmente de şir de alveole sau crestături. Sub buză se găseşte un şir simplu sau dublu de găuri-butoni, practicaţi prin presare cu degetul sau cu un obiect cilindric bont, din interior spre exterior. Uneori, dar numai în cazul străchinilor cu buza puternic evazată spre exterior, sunt prezente şirul de găuri-butoni sau numai grupurile de trei sau patru găuri-butoni, dispuse simetric în trei ori patru registre, presate din exterior spre interior.

Au fost identificate şi alte modalităţi de a decora partea superioară a oalelor - cum sunt buza îngroşată spre exterior sau interior, alveole pe această îngroşare sau sub buză, "bobiţe de linte" trase din pasta vasului sau aplicate ulterior - dar acestea nu reprezintă decât un lot numeric redus. În schimb, nu arareori, corpul recipientelor este dotat cu brâie aplicate sau trase din pastă, cu sau fără alveole sau crestături, pastile de diferite forme şi dimensiuni dispuse simetric, alveole făcute cu unghia, crestături mai adânci, cercuri practicate cu trestia.

Dintre elementele de decor ale ceramicii fine amintim crestăturile uşor incizate sau alveolele executate pe şi sub buză, dar şi pe corpul recipientului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Încadrare culturală. Interesante, şi totodată semnificative pentru încadrarea cronologică a aşezării de la Varlaam, s-au dovedit a fi două fragmente ceramice din pastă fină ce vădesc - în ceea ce priveşte decorul - incontestabile influenţe vučedoliene. Aşadar, în actualul stadiu de cercetare, sătucul Glina de aici, la fel ca şi cel de la Mihăileşti-*Tufa*, aparţine momentului Govora Sat-*Runcuri* (=Glina III), fiind totodată şi cea mai estică apariţie de acest gen din aria culturii Glina.

Bibl.: Schuster (1995) 53-63; Schuster, Popa (1995) 23-26; Schuster, Munteanu (1995) 80.

LDM: MJG.

151.VASILAŢI (sat, com. Vasilaţi, jud. Călăraşi).

Pe malul stâng al Dâmboviţei, printr-o săpătură au fost investigate şi urmele unei aşezări Glina.

Bibl.: Roman (1976c) fig. 1 (punctul 6), 8/2, 5; Dumitrescu-Vulpe (1988) 145 *Harta principalelor aşezări şi necropole din epoca bronzului*, nr. 185.

LDM: IAB.

152. VĂCĂREŞTI-*LA SUHAT (=LA HOTARE)* (sat, com. Văcăreşti, jud. Dâmboviţa); (fig. 34/1-2, 5; 49/1, 5-8; 52/3; 53/4; 97/1, 4-5, 7, 9; 103/4-5; 116/1, 3; 117/3; 118/2-4; 119/1-2, 4; 124/6-9; 131/4-5; 132/3, 6; 134/3-5; 135/6-8; 139/1, 6, 8).

Obiectivul arheologic. În anul 1971, datorită unor lucrări de amenajare a unui lac de cumulare, au fost necesare investigaţii de salvare.

Amplasamentul. Punctul de interes arheologic era situat la aproximativ 600 m nord de staţia C.F. Văcăreşti, pe un pinten al terasei Ilfovului, într-un loc numit *La Suhat* sau *La Hotare.*

Stratigrafia. Numai în anumite perimetre se putea vorbi de un strat din BT, cultura Glina. Grosimea acestuia era de maximum 0,10 m (între -0,30 -0,40 m adâncime).

Complexe. Au fost sesizate urmele unei locuinţe de suprafaţă şi a unei gropi, probabil menajere.

Materialul arheologic.

Piese litice. S-au descoperit cinci fragmente de cuţite curbe din silex, o lamă fragmentară, un fragment dintr-un topor-ciocan din piatră cu gaură de înmănuşare, un topor din piatră cu ceafă cilindrică, două fragmente de cuţit din gresie, un lustruitor.

Obiecte de lut ars (altele decât ceramica). Au fost recuperate o lingură fragmentară, o fusaiolă fragmentară, un mosorel fragmentar, un obiecte de formă plată alungită cu două orificii circulare, un obiect de formă arcuită cu un orificiu median la un capăt, o mărgică, un fragment de toporaş miniatural şi un fragment de idol zoomorf.

Ceramica.

Pasta. Recipientele sunt lucrate dintr-o pastă, care după compoziţie, se poate împărţi în două categorii: grosieră şi semigrosieră.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Arderea. Procesul de ardere se dovedeşte incomplet. S-a constatat şi o ardere secundară. Spectrul coloristic este destul de larg mergând de la nuanţe de roşcat până la cenuşiu sau castaniu.

Forme. Au putut fi stabilite următoarele forme: străchini, castroane, vasele pântecoase cu buza răsfrântă, recipientele cu gura în formă de pâlnie, amfore, vase borcan.

Torţi. S-au găsit torţi tubulare, în bandă lată, apucători semicirculare sau de formă alungită.

Decorul. Apare buza cu alveole, brâul cu alveole sau crestături, şirul de găuri-butoni presaţi din interior spre exterior, găuri, impresiuni romboidale, dreptunghiulare şi circulare, proeminenţe în relief, şănţuleţe incizate.

Încadrarea culturală. Aşezarea de la Văcăreşti aparţine primei etape a perioadei clasice a culturii Glina (Glina II).

Bibl.: Tudor (1972) 93-107.

LDM: IAB; MJD.

153. VĂLENI-DÂMBOVIŢA-*LA MORMINTE* (sat, com. Văleni-Dâmboviţa, jud. Dâmboviţa).

Pe o vale de la marginea satului, în locul numit *La morminte*, investigaţii de teren au dus la descoperirea resturilor unor morminte (?), atribuite BT.

Bibl.: Vezi la noi *Anexa 2.*

LDM: ? (iniţial au fost depozitate la IAB).

154. VĂRĂŞTI (sat, com. Vărăşti, jud. Giurgiu).

În fostul sat Obedeni, pe Cocioc, cu 300 m înainte de a se vărsa în Sabar, pe malul stîng, investigaţii de suprafaţă au confirmat existenţa unei aşezări a culturii Glina.

Bibl.: Schuster, Popa (1995) 42.

LDM: MJG.

155. VÂRTOAPE(ELE) (sat, com. Vârtoape, jud. Teleorman).

Pe malul râului Câinelui a fost găsită o aşezare Glina.

Bibl.: Dumitrescu-Vulpe (1988) 145 *Harta principalelor aşezări şi necropole din epoca bronzului*, nr. 166.

LDM: ?

156. VIDELE (or. Videle, jud. Teleorman).

Culturii Glina îi aparţine aşezarea descoperită pe malul drept al Glavaciocului.

Bibl.: Trohani, Oancea (1981), 53.

LDM: MNIR.

157. VLĂDICEASCA (1) (sat, com. Snagov) (jud. Ilfov)

Pe un bot al terasei din dreapta Snagovului investigaţii de suprafaţă au dus la identificarea urmelor unei aşezări Glina.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bibl.: Sandu (1992a) 296-297.
LDM: MIAMB.

158. VLĂDICEASCA (2) (sat, com. Snagov, jud. Ilfov).
O altă aşezare a culturii Glina a fost sesizată pe malul stâng al râului Vlăsia.
Bibl.: Sandu (1992a), 297.
LDM: MIAMB.

159. VLĂDICEASCA (3) (sat, com. Snagov, jud. Ilfov).
Tot pe malul stâng al râului Vlăsia au fost surprinse urmele altei locuiri Glina.
Bibl.: (Sandu 1992a) 305-306.
LDM: MIAMB.

ABREVIERILE LDM

CMSGF = Colţul muzeal al Şcolii generale Frumuşani, jud. Călăraşi.
IAB = Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", Bucureşti.
IAI = Institutul de Arheologie, Iaşi.
IRT = Institutul Român de Traologie.
MIAMB = Muzeul de Istorie şi Artă al Municipiului Bucureşti.
MIC = Muzeul Orăşenesc de Istorie, Câmpulung.
MIO = Muzeul de Istorie, Oltenița.
MJA = Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti.
MJC = Muzeul Judeţean Călăraşi (= Muzeul Dunării de Jos).
MJD = Muzeul Judeţean Dâmbovița, Târgovişte.
MJG = Muzeul Judeţean Giurgiu (=Muzeul "Teoharie Antonescu").
MŞGG = Muzeul Şcolii Generale Ghimpaţi, jud. Giurgiu.
MŞGLV = Muzeul Şcolii Generale Letca Veche, com. Letca Nouă, jud. Giurgiu.

NOTE

1 Despre Albeşti vezi: Ghinea (1996) 41.
2 Despre Blejeşti vezi: Ghinea (1996) 165.
3 Despre Baloteşti vezi: Ghinea (1996) 103.
4 Despre Bolentin Vale vezi: Ghinea (1996) 170.
5 Despre Bragadiru vezi: Ghinea (1996) 187.
6 Despre Brezoaiele vezi: Ghinea (1996) 217-218.
7 Despre cercetările din zonă vezi: Cantacuzino, Morintz (1968) 7; Cantacuzino, Fedorovici (1968) 17-53.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

[8] Pentru cercetările mai vechi vezi: Zirra-Cazimir (1963) 15-49.
[9] Despre descoperirile din perioadele post-Glina vezi: Turcu (1992a) 37-56.
[10] În zona Pantelimon s-au efectuat intense cercetări arheologice: Turcu (1969) 91-95; Ştefănescu (1969) 95-99.
[11] În general, despre săpăturile de la Măicăneşti vezi: Constantiniu-Panait (1963) 77-130; Constantiniu-Panait (1969) 13-28.
[12] Despre oraşul Buftea vezi: Ghinea (1996) 323-324.
[13] Despre Butimanu vezi: Ghinea (1996) 330.
[14] Într-un articol anterior - Schuster, Popa (1996) 30, dimensiunile, dintr-o greşeală de tipar, au fost eronat enunţate.
[15] Schuster (1997) fig. 9/5, 12/2.
[16] Despre Căsioarele vezi: Ghinea (1996) 388.
[17] Despre Cetăţeni vezi: Ghinea (1996) 412.
[18] Despre Chirnogi vezi: Ghinea (1996) 416-417.
[19] Despre Ghimpaţi vezi: Ghinea (1996) 605.
[20] Despre Coşereni vezi: Ghinea (1996) 473.
[21] Leahu (1965) 24.
[22] Despre Budeşti vezi: Ghinea (1996) 322.
[23] Despre Domneşti vezi: Ghinea (1996) 542.
[24] Despre Floreşti-Stoeneşti vezi: Ghinea (1996) 576.
[25] Despre Frumuşani vezi: Ghinea (1996) 582.
[26] Despre Greaca vezi: Ghinea (1996) 635.
[27] Pentru investigaţiile arheologice din zona Greaca vezi şi: Sîrbu et all. (1996).
[28] Despre Grădiştea vezi: Ghinea (1996) 634.
[29] Despre Gruiu vezi: Ghinea (1996) 637.
[30] Pentru vestigiile Basarabi vezi: Schuster (1996a) 147-163.
[31] Despre Gostinari vezi: Ghinea (1996) 632-633.
[32] Referitor la cercetările de la Mironeşti vezi: Barbu (1989) 379-380; Barbu (1990), 205-206; Schuster (1989) 237; Schuster, Popa (1995) 37-40.
[33] Despre Adunaţii-Copăceni vezi: Ghinea (1996) 18-19.
[34] Pentru investigaţiile de la Mogoşeşti vezi: Schuster (1990) 103-105; Schuster (1992c) 81-83; Schuster (1993) 199-206; Schuster, Popa (1995a) 147-156; Schuster, Popa (1995) 33-36; Schuster, Popa (1997).
[35] Despre Valea Sticlăriei vezi: Posea, Ştefănescu (1984) 38.
[36] Despre alte vestigii arheologice din zonă vezi: Turcu (1969a) 89-91.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 1

Sebastian Morintz,
Descoperiri din epoca bronzului în r. Muscel.
Comunicare ţinută la Institutul de Arheologie Bucureşti, mai 1961, cu fig. 33/2; 39/1; 78/1; 80; 81; 82.

În iunie 1930 cu prilejul unor săpături făcute de un locuitor din satul Cetăţenii din Deal în punctul numit *La Cruce* s-au găsit morminte în cutii de piatră şi cîteva obiecte de metal. În apropierea satului Cetăţenii din Deal, pe înălţimea *Cornul Malului* s-au găsit întîmplător după cum ne relatează învăţătorul Nicolae Popescu, cîteva podoabe de bronz, printre care, un colier. Învăţătorul Nicolae Popescu intrînd în posesia obiectelor, a anunţat pe I. Andrieşescu, care a efectuat în 1931 cercetări în cele două puncte din satul Cetăţenii din Deal.

Săpăturile efectuate de I. Andrieşescu în oct. 1931 pe versantul sud-estic al înălţimii Cornul Malului au dus la identificarea unui grup de cinci morminte cist pe pante, orientate N-S (se menţionează în repertoar). Mormintele erau constituite din plăci de gresie. Într-un mormînt, care a aparţinut probabil unei fete s-a găsit o brăţară şi un inel, ambele din bronz.

Alt grup de cinci morminte a fost identificat de I. Andrieşescu în punctul *La Cruce*, în dosul casei lui Iosif Hoinaru, acolo unde s-a descoperit întîmplător în iunie 1930 vasul de lut amintit.

Rezultatele cercetărilor din 1931 au fost publicate de I. Andrieşescu, într-un articol din ziarul *Universul* din 26 oct. 1931.

În 1958 subsemnatul a efectuat în cadrul Şantierului arheologic Cetăţeni, un sondaj în punctul *La Cruce* şi altul la *Cornul Malului*, ambele fără rezultat.

Învăţătorul Nicolae Popescu ne-a oferit atunci o măciucă sferică de piatră găsită într-un mormînt cist în punctul *La Cruce* de către Iosif Haioaru cu prilejul săpării unei pivniţe.

În acelaşi an, făcînd cercetări de suprafaţă, împreună cu Dinu V. Rosetti în comuna Malul cu Flori situată la 4 km, de Cetăţenii din Vale am fost informaţi de către săteni că în locul numit *La Pîrlitura* s-a găsit un pumnal verde, desigur din bronz, de forma triunghiulară, care s-a pierdut. După informaţiile primite de la localnici pumnalul s-a găsit într-un mormînt de înhumaţie în cutie de piatră.

Tot de la Malul cu Flori, din punctul *La Pîrlitura*, Muzeul Raional Cîmpulung a recuperat o cană de lut cu o toartă, provenind tot dintr-un mormînt cist, şi un fragment de topor de piatră cu nervură mediană găsit în zona mormintelor cist, fără a putea preciza exact locul descoperirii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

În 1960 cu prilejul unor lucrări pentru amenajarea unui stadion, la Apa Sărată (Pescăreasa), la 4 km de Cîmpulung, aproape de Schitul Goleşti, între calea ferată şi şoseaua Cîmpulung-Piteşti, în dreptul pietrei kilometrice 45, s-a descoperit un mormînt de înhumaţie într-o cutie formată din lespezi de piatră. Muzeul Raional Cîmpulung a întreprins în acel loc în Aug. 1960 lucrări de salvare sub conducerea lui Dinu V. Rosetti. În mormîntul cist amintit mai sus, s-a găsit un pumnal de bronz de formă triunghiulară cu nervură mediană şi s-a putut observa că lespezile înguste de la extremităţile mormîntului aveau cîte două jgheaburi verticale în care se fixau lespezile laterale. La o distanţă de 4 m spre NE de primul mormînt, care era de înhumaţie, se afla un al doilea mormînt cist mai mic în care s-au găsit oasele calcinate ale unui copil. În inventarul acestui mormînt s-au găsit fragmente din două vase. În cursul lucrărilor de la Apa Sărată s-au mai găsit fragmente din alte două vase.

În 1960 au fost reluate, tot în cadrul Şantierului arheologic Cetăţeni, cercetările de la Cetăţenii din Deal cu scopul de a obţine noi informaţii pentru definirea aspectului cultural căruia îi aparţin mormintele cistă.

Am revenit la *Cornul Malului* acolo unde în 1931 I. Andrieşescu a precizat existenţa unui grup de cinci morminte cist şi unde, după informaţiile lui Ion Panţîroiu, acum circa 15 ani, căutătorii de comori au găsit un schelet de om în cutie de piatră şi vase întregi pe care le-au spart.

Săpăturile noastre s-au plasat în locul în care după informaţia lui Ion Panţîroiu săpase şi I. Andrieşescu. Într-adevăr, în şanţurile săpate de noi în 1960 au fost surprinse patru din şanţurile săpate de I. Andrieşescu. Au fost descoperite încă trei morminte cist. Mormîntul nr. 1 era păstrat parţial. Două din laturile cutiei de piatră erau bine păstrate. Pietrele, care formau celelalte două laturi, erau împrăştiate sau lipseau.

Mormîntul nr. 1 se afla la mică adîncime, lespezile fiind vizibile la suprafaţă, fapt care a atras pe căutătorii de comori. Ei au pătruns în cutia de piatră distrugînd două laturi şi amestecînd conţinutul resturilor din mormînt. În pămîntul răvăşit am găsit două fragmente ceramice şi bucăţi de oase omeneşti. Partea neatinsă de săpătura căutătorilor de comori ne-a arătat că mormîntul nr. 1 fusese jefuit din vechime. După pietrele păstrate *in situ* mormîntul avea lungimea măsurată în interior de 1,90 m şi lăţimea de 0,75 m, fiind orientat SSV-NNE.

Mormîntul nr. 2 se afla la 1,50 m dis(tanţă) spre vest de mormîntul nr. 1. Avea cutie de piatră măsurată în interior de 1,60 m. Lăţimea era diferită la cele două extremităţi ale mormîntului. Astfel, la extremitatea de NNE avea 0,50 m, iar la extremitatea de SSV de 0,44 m.

Cutia mormîntului a fost făcută din plăci de gresie cu lăţimea de 0,40 m şi grosimea între 0,04-0,07 m. În exteriorul laturii de SE s-a găsit o piatră, iar în interiorul laturii de NV mai multe pietre aşezate dealungul. Rostul acestor pietre

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

exteriore a fost de a fixa plăcile mari deoarece între ele şi peretele gropii exista un spaţiu gol. Mărimea gropii se explică prin necesitatea unui spaţiu suficient pentru manipularea plăcilor. Mormîntul se afla la mică adîncime. Partea superioară a plăcii laterale de NV apărea în iarbă. Fundul mormîntului se afla la -0,50 m. Pe fundul gropii se afla o lespede orizontală. Datorită presiunii pămîntului plăcile laterale s-au frînt şi s-au înclinat spre interior.

În mormîntul nr. 2 s-au găsit fragmente ceramice provenind din două sau trei vase şi oase omeneşti răvăşite printre care un fragment de craniu. După resturile scheletului mormîntul aparţine unui individ cu talie scundă.

Mormîntul nr. 3 apare sub forma unei cutii triunghiulare din plăci de gresie, lungă de 2,10 m, lată de 0,75 m, orientată NNE-SSV. Latura de SSV lipsea. În mormînt s-au găsit numai cîteva bucăţi de oase.

La cca 100 m spre sud de grupul mormintelor, în gropi făcute pentru plantare de pomi, s-au găsit cîteva fragmente ceramice. În acel loc am executat sondaje în speranţa de a găsi aşezarea contemporană cimitirului. În şanţul I, sub humusul actual, la mică adîncime, la -0,20-0,30 m, a fost atins pămîntul viu, cu excepţia unei gropi în care am găsit fragmente ceramice, cărbuni, oase de animale şi fragmente de suporturi de frigări, de formă piramidală.

Groapa apare izolată, nefiind legată de un strat de cultură. În şanţul II s-a întîlnit aceeaşi situaţie cu excepţia extremităţii sale de NE, unde au putut fi observate mai multe straturi de pămînt cu o înclinare accentuată de la Sud la Nord. Observaţiile stratigrafice ne-au arătat că între aşezarea situată pe locul în care am săpat şanţurile I şi II şi locul folosit pentru cimitir se afla în trecut o viroagă adîncă. Stratul de cultură din aşezare a fost spălat şi cărat în viroagă, care astăzi este aproape umplută. Straturile înclinate, pe care le-am găsit în viroagă, conţin numeroase fragmente ceramice puternic erodate, bucăţi mici de chirpic ars şi oase de animale.

Groapa, care apărea izolată în şanţul I, a fost săpată de la un nivel al solului unde a existat şi stratul de cultură azi dispărut.

Ceramica din groapă şi din viroagă este exclusiv fragmentară. Deşi puternic corodată, se pot distinge mai multe categorii. Ceramică din pastă bună de culoare neagră uneori lustruită, fragmente de vase cu pereţi groşi de culoare cărămizie sau neagră-castanie, dintr-o pastă mediocră şi fragmente de vase în compoziţia cărora apar pietricele. Ca ornament, pe cîteva fragmente de vase găsim brîuri alveolare în relief.

Materialele descoperite în mormintele cistă de la Cetăţenii din Deal, Apa Sărată şi Malul cu Flori, deşi provind mai mult din descoperiri întîmplătoare, sunt importante deoarece aparţin unui grup cultural unitar, prin ritul şi ritualul funerar, cît şi prin formă ceramică.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Mormintele cu cutii de piatră sunt rare în ţara noastră. În ultimii ani s-au descoperit morminte în cutii de piatră la Dolheştii Mari, r. Fălticeni, reg. Suceava. Acestea se deosebesc prin inventarul lor de mormintele la care ne ocupăm din r. Muscel dar, îşi găsesc asemănare în Polonia şi Ukraina de NV, fiind datate la sfîrşitul neoliticului şi în perioada de tranziţie spre epoca bronzului.

Mult mai apropiate din punct de vedere teritorial, cultural şi cronologic sunt mormintele în cutii de piatră din Ţara Bîrsei. Acestea erau construite din plăci de gresie. Morţii erau înhumaţi în poziţie chircită. În majoritatea mormintelor s-au găsit resturi din mai multe schelete, reprezentînd fie înmormîntări concomitente fie succesive, îndepărtîndu-se spre pereţii cutiei oasele înmormîntaţilor anteriori.

Prox, care menţionează 14 astfel de morminte, le atribuie culturii Schneckenberg şi anume fazei B, ţinînd seama de vasele găsite în morminte. Prin construcţia lor, mormintele din Ţara Bîrsei se aseamănă cu cele din r. Muscel. În ambele părţi cutiile mormintelor erau făcute din plăci mari de gresie. În r. Muscel procurarea acestor plăci nu constituia o problemă dificilă, deoarece şi astăzi în numeroase locuri am văzut plăci de gresie desprinse în mod natural. Prox subliniază faptul că în apropierea imediată a mormintelor ciste din Ţara Bîrsei nu se găseşte materialul pentru construirea lor. Punctul cel mai apropiat în care se găsesc plăci de gresie se află la extremitatea de NV a Ţării Bîrsei la Văleni. Deci, pentru respectarea unei practici funerare se făceau eforturi serioase dacă ne gîndim la transportul plăcilor care au pînă la 100 kg greutate. În ce priveşte orientarea mormintelor din Ţara Bîrsei, nu este unitară, dar de cele mai multe ori este: est-vest sau sud-est-nord-vest.

În raionul Muscel toate mormintele, cercetate de subsemnatul şi de Dinu V. Rosetti la Cetăţenii din Deal şi Apa Sărată, sunt orientate nord-vest-sud-est. I. Andrieşescu a notat pentru mormintele pe care le-a cunoscut de la Cetăţenii din Deal, orientarea nord-sud.

Obiceiul de înmormîntare în cutii de piatră este documentat printr-o descoperire întîmplătoare şi în apropiere de Tîrgovişte. După informaţia primită de la Gioglovan, directorul Muzeului Raional Tîrgovişte, la Nucet, Satul Moasla, apropate de pîrîul Ilfov, s-a găsit un mormînt de înhumaţie în cutie de piatră, din care s-au putut salva fragmente din două vase şi o spirală tubulară din sîrmă groasă de aur.

În ceea ce priveşte ceramica găsită în mormintele cistă din r. Muscel, găsim numai oarecare asemănare cu aceea din mormintele cistă din Ţara Bîrsei. Astfel, unul din vasele găsite la Apa Sărată şi anume o cană cu o toartă care în prezent lipseşte, lucrată din pastă mediocră, avînd conturul lipsit de preciziune şi culoarea castanie deschisă este asemănătoare unor exemplare găsite în mormintele cistă din Ţara Bîrsei. Această formă este des întîlnită în faza denumită de Prox, B a culturii Schneckenberg. Un alt vas găsit la Apa Sărată avînd peretele uşor arcuit spre

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

exterior şi uşor bombat la partea inferioară, de culoare galben-cărămizie, îşi găseşte asemănare în faza B a culturii Schneckenberg. Fragmentele unui castron găsit tot la Apa Sărată, cu partea inferioară bombată şi cea superioară evazată, avînd pe pîntec o toartă orizontală tubulară şi la acelaşi nivel nişte proeminenţe în formă de butoni, reprezintă o formă cunoscută în Glina III. Exemplarul nostru se aseamănă însă pînă la identitate cu un castron descoperit într-unul din mormintele tumulare cu ocru de la Verbiţa. Au acelaşi profil, torţi tubulare orizontale şi proeminenţe-butoni.

Două căni cu cîte o toartă găsite una la Apa Sărată şi alta la Malul cu Flori au pîntecele aproape bitronconic şi gît înalt cu peretele uşor înclinat în afară. O toartă lată în secţiune uneşte baza cu pîntecele vasului. Vasul de la Malul cu Flori are partea superioară a torţii dreaptă la nivelul buzei, pe cînd cea de la Apa Sărată are toarta uşor supraînălţată. Aceste vase se aseamănă foarte mult în ceea ce priveşte forma, pasta şi culoarea, cu unul din vasele descoperite într-unul din mormintele tumulare de la Verbiţa. De asemenea, forma la care ne referim este asemănătoare u un exemplar descoperit într-un mormînt de înhumaţie chircit cu tumul din vestul Serbiei (la Bela Crkva).

Fragmentele unui vas găsit la Apa Sărată indică o formă asemănătoare, dar cu două torţi. Nu ştim precis cum arăta partea superioară a torţilor. În rest, vasul nostru se aseamănă foarte bine în ceea ce priveşte forma, pasta şi culoarea cu un vas găsit în mormîntul cistă de la Nucet-Movila de lîngă Tîrgovişte.

Obiectele de metal găsite în mormintele cistă din R. Muscel sunt următoarele: colier de bronz este amintit în repertoriu, găsit la Cornul Malului. Nu ştiu unde se află astăzi, e foarte probabil pierdut; brăţară de bronz (găsită la Cornul Malului) se află în Muzeul Raional Cîmpulung; inel de bronz cu spirală găsit la Cornul Malului, este menţionat în repertoriu (nu se ştie unde se află, ar putea fi inelul aflat în Muzeul Raional Cîmpulung, despre care nu se ştie locul de proveniență); pumnal triunghiular de bronz cu nervură mediană găsit la Apa Sărată - expus în Muzeul Raional Cîmpulung; un exemplar asemănător s-a găsit după informaţia locuitorului Ionel Blidaru în livada sa de la Malul cu Flori, punctul *La pîrlitură*.

După informaţii pe care le avem, colierul de bronz, de formă aproape circulară cu capetele subţiate şi întoarse aparţine tipului bine cunoscut în bronzul timpuriu.

Pumnalul triunghiular de bronz întîlnit şi în mormintele de la Verbiţa, constituie un preţios element de datare. El datează din bronzul timpuriu Reinecke A.1 şi cel mai tîrziu din Reinecke A.2.

Măciucă de piatră de formă sferică este o armă bine cunoscută în epoca-bronzului din ţara noastră. Forma aceasta este cunoscută şi în perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului în morminte cu ocru la Hamangia şi la Holboca, apoi în numeroase exemplare în culturile epocii bronzului deplin formate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Materialul osteologic din monumentele cistă din r. Muscel a fost pierdut în cea mai mare parte. În 1960 am strîns toate resturile de oase din mormîntul definit nr. 2 care urmează a fi studiate. Din păcate, din craniu nu avem decît un fragment. Deosebit de interesantă este calota craniană expusă în Muzeul Raional Cîmpulung, care provine dintr-un mormînt cistă de la Cetăţenii din Deal, punctul *La Cruce*. Pe această calotă sunt clare urmele unui început de trepanaţie. Este foarte probabil că individul a murit în timpul operaţiei.

Din cele arătate s-a putut vedea că aproape toate mormintele cistă descoperite în r. Muscel sunt de înhumaţie. Într-un singur caz s-a făcut constatarea precisă, la Apa Sărată, că într-un mormînt cistă de dimensiuni mici se afla şi un incinerat. Această situaţie ne aminteşte pe aceea consemnată de Teutsch, care în 1899 a găsit lîngă Braşov un mormînt cistă în care resturile scheletului erau parţial arse. Vedem deci că în bronzul timpuriu se practica în cazuri foarte rare şi ritul incinerării (Cetăţeni).

Vom încerca acum să încadrăm din punct de vedere cultural descoperirile din epoca bronzului din r. Muscel. Mormintele cu ciste cercetate de noi se aseamănă cu acelea din Ţara Bîrsei, care au fost atribuite de Prox culturii Schneckenberg, faza B. Ceramica însă din mormintele cistă din r. Muscel se aseamănă numai în mică măsură cu aceea din mormintele cistă din Ţara Bîrsei. De asemenea, nu se poate identifica nici cu materialele Glina III din Oltenia şi Muntenia. În schimb, găsim asemănări pînă la identitate cu mormintele cu ocru din tumulii de la Verbiţa. Constatăm deci un grup cultural care practica aproape exclusiv ritul înhumaţiei, dar care în sudul Olteniei se înhumează în tumuli, iar în r. Muscel în cutii de piatră. Desigur că această deosebire trebuie explicată prin mediul geografic la care s-au adaptat purtătorii aspectului cultural de care ne ocupăm. Situaţia de la Verbiţa îşi găseşte asemănare în vestul Jugoslaviei unde în aceeaşi perioadă există tumuli cu înhumări în poziţie chircită şi cu inventar asemănător (precizare făcută de D. Berciu).

În încheiere socotim că descoperirile din epoca bronzului din r. Muscel aparţin bronzului timpuriu şi nu pot fi identificate nici cu aspectul transilvănean, nici cu cel din Oltenia şi Muntenia al culturii Glina III-Schneckenberg, deşi legături există (ceramica din aşezarea distrusă de la Cornul Malului nu prezintă nici găurile-butoni atît de frecvente în Glina III, nici găurile care perforează buza vasului din Schneckenberg).

În schimb, ceramica din mormintele cistă din r. Muscel se aseamănă pînă la identitate cu aceea din mormintele tumulare de la Verbiţa, care la rîndul lor îşi găsesc asemănare în tumulii din Jugoslavia vestică.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 2

Articol pregătit pentru SCIV

Cercetările arheologice de la Apa Sărată, Cetățenii din Deal și Malul cu Flori (r. Muscel)

Descoperiri întîmplătoare și săpături arheologice făcute în raionul Muscel au scos la lumină materiale interesante referitoare la perioada de început a epocii bronzului.

I. Apa Sărată. Cu prilejul lucrărilor pentru amenajarea unui stadion la Apa Sărată (Pescăreasa), la 4 km de Cîmpulung, aproape de Schitul Goleşti între calea ferată Cîmpulung-Piteşti şi Dealul Mărcuş-Drăceşti, în dreptul pietrei kilometrice 45, s-a dat peste un mormînt de înhumaţie în cutie alcătuită din plăci de piatră (nr. 1). Din iniţiativa Muzeului raional Cîmpulung-Muscel au fost întreprinse în acel loc, în august 1960, săpături de salvare în colaborare cu Institutul de arheologie[1]. Datorită acestor lucrări a putut fi salvat din mormîntul descoperit întîmplător un pumnal de bronz. Totodată s-a constatat că plăcile de piatră de la capetele mormîntului erau prevăzute cu cîte două jghiaburi verticale, în care se fixau lespezile laterale. La o distanţă de 4 m NE de primul mormînt, care era de înhumaţie, s-a găsit un al doilea mormînt (nr. 2) cu cutie de piatră în care se aflau oasele calcinate ale unui copil şi fragmente din două vase de lut ars. În cursul lucrărilor de la Apa Sărată s-au mai găsit fragmente din alte două vase.

II. La *Cetăţenii din Deal*, în puntele *La Cruce* şi la *Cornul Malului*, acolo unde s-au mai făcut anterior descoperiri întîmplătoare şi săpături[2], au fost reluate în 1960 cercetările. În puntul *La Cruce* sondajele efetuate n-au avut nici un rezultat[3]. În schimb la Cornul Malului au fost descoperite trei morminte în cutii de piatră[4].

Mormîntul nr. 1 era format dintr-o cutie dreptunghiulară de piatră din care am mai găsit numai două laturi. Interiorul mormîntului fusese jefuit şi deranjat din antichitate. Căutători de comori din zilele noastre au distrus două din laturile cutiei de piatră. În pămîntul răvăşit am găsit două fragmente ceramice şi bucăţi de oase omeneşti. Dimensiunile mormîntului erau: lungime 1,90 m, lăţime 0,75 m; avînd orientarea SSV-NNE.

Mormîntul nr. 2, se afla la 1,50 m distanţă spre vest de mormîntul nr. 1. Cutia de piatră avea dimensiunile: lungime 1,60 m, lăţime 0,50 m şi adînime 0,50 m; avînd orientarea SSV-NNE. În mormînt s-au găsit cîteva fragmente ceramice şi bucăţi de oase omeneşti răvăşite.

Mormîntul nr. 3, tot cu cutie de pitră, avea dimensiunile: lungime 2,10 m, lăţime 0,75 m, fund orientat SSV-NNE. Latura de SSV lipsea. În mormînt s-au găsit numai cîteva bucăţi de oase.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

La circa 100 m spre sud de grupul mormintelor s-au descoperit fragmente ceramice. Am efectuat în acel loc sondaje, în speranţa de a identifica aşezarea contemporană înmormîntărilor. S-a constatat că stratul de cultură al aşezării a fost ras de ape şi cărat umplînd o viroagă, ce se afla între cimitir şi aşezare. Straturile aluvionare, foarte înclinate, formate în viroagă, conţin numeroase fragmente ceramice foarte corodate, bucăţi mici de chirpic ars şi oase de animale. Ceramica din viroagă poate fi împărţită după tehnica în care a fost lucrată în trei mari categorii: a - ceramică neagră lustruită, lucrată din lut fin; b - ceramică cărămizie sau castanie din pastă mediocră şi c- fragmente din vase mari din lut amestecat cu pietricele. Pe cîteva fragmente de vase apar brîuri alveolate.

III. În comuna Malul cu Flori, în punctul numit *La Pîrlitură* s-au făcut cercetări de suprafaţă în livada locuitorului Ionel Blidaru, acolo unde după informaţia sa a fost găsit un mormînt în cutie de piatră[5]. În mormînt se afla un pumnal de bronz, care s-a pierdut. După descrierea sa a fost asemănător sau chiar identic cu cel găsit în mormîntul de înhumaţie de la Apa Sărată. Muzeul raional Cîmpulung informat asupra descoperirii mormîntului de la Malul cu Flori a reuşit să recupereze resturile a două vase găsite în mormînt. Nu se poate însă preciza dacă mormîntul se afla într-un tumul sau o ridicătură naturală de pămînt, deoarece şi în împrejurimi terenul este accidentat.

Materialele descoperite în mormintele cu ciste de la Apa Sărată, Cetăţenii din Deal şi Malul cu Flori sînt importante deoarece aparţin unui grup unitar cu trăsături specifice atît în ceea ce priveşte ritul şi ritualul funerar cît şi ceramica.

Mormintele cu ciste din raionul Musecel se deosebesc de mormintele cu cutii de piatră de la Dolheştii Mare care, după inventar, aparţin culturii amforelor sferice datînd de la sfîrşitul epocii neolitice. Ceramica din mormintele cu ciste din raionul Muscel este total deosebită. Mult mai apropiate din punct de vedere teritorial, cultural şi cronologic sînt mormintele cu ciste din Ţara Bîrsei. Acolo sînt cunoscute morminte de înhumaţie în poziţie chircită în cutii alcătuite din plăci de gresie. După inventar Alfred Prox le-a atribuit fazei B a culturii Schneckenberg. În ceea ce priveşte ceramica găsită în mormintele cu ciste din raionul Muscel găsim oarece asemănare cu aceea din mormîntele cu ciste din Ţara Bîrsei. Asemănare pînă la identitate găsim în ceramica din mormintele tumulare cu ocru de la Verbiţa.

Pumnalul triunghiular de bronz de la Apa Sărată şi un colier de bronz găsit întîmplător în 1931 într-un mormînt cu cutie de piatră de la Cornul Malului asigură datarea mormintelor cu ciste din raionul Muscel în prima parte a epocii bronzului.

Mormintele cu ciste din raionul Muscel şi ceramica din aceste morminte ilustrează un aspect cultural care are legături cu cultura Glina III-Schneckenberg fără însă a putea fi identificată cu aceasta.

Dinu V. Rosetti şi Sebastian Morintz

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

NOTE

1 Lucrările au fost conduse de Dinu V. Rosetti.
2 În 1931 a făcut săpături I. Andrieşescu publicate în ziarul Universul din 26 octombrie 1931, iar în 1958 Sebastian Morintz.
3 Săpăturile au fost făcute de Dinu V. Rosetti.
4 În sàpăturile făcute de Sebastian Morintz.
5 De către Dinu V. Rosetti şi Sebastian Morintz

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 3

Sebastian Morintz,
Carnet de şantier - *Albeşti 1967* (selecţiuni)

Şanţul I. Pe nivelul viu de argilă galbenă...cu pigmenţi vineţii se suprapune - la mijlocul şanţului spre NV - un strat de argilă, de aceeaşi structură înroşit de foc spre NE şi înegrit de cărbuni spre SV. La rîndul lui acest strat (primul arheologic) e suprapus local chiar aici de un alt strat de argilă. Acesta este spart de o gropiţă cu cărbuni, care sparge două niveluri de argilă.

Deasupra gropiţei s-a găsit o piatră.

Probabil pentru acest mormînt de incineraţie s-a adus un strat de pămînt galben curat. Deci cred că e vorba de două momente.

1- Stratul înroşit pentru un mormînt de incineraţie pe care nu l-am identificat şi

2- Gropiţa, care taie două straturi de argilă şi e suprapusă de pămînt galben.

Observaţiile s-au făcut pe baza profilului de NV al S.I.

Profilul de SE este în general asemănător...

De asemenea, aproximativ în dreptul gropiţei cu cărbuni avem o altă gropiţă mai largă asemănătoare...

Este probabil că cele observate în profilele dinspre apus aparţin aceluiaş complex funerar de incineraţie, fără cutii de piatră.

Un alt complex funerar apare după cărbuni la extremitatea de NV a Şanţului I.

Insist asupra faptului că M.1 observat mai clar în profilul de NV al S.I este posterior momentului cînd se înroşeşte stratul 2 şi cînd alături se depun cărbuni care înnegresc pămîntul imediat lîngă stratul înroşit, dar la acelaş nivel...

Revin ! Stratul de argilă 3 suprapune şi M.2 şi mormîntul (?) cu arsură din stratul 2 de sub M.1....

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 4

TABEL RECAPITULATIV
FORME CERAMICE ALE CULTURII GLINA

Tipul 1

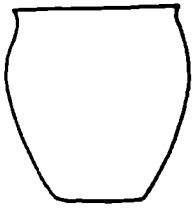

1.1.

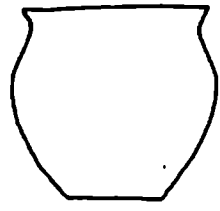

1.2.

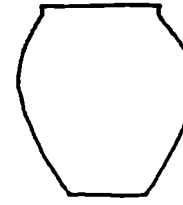

1.3.

Tipul 2

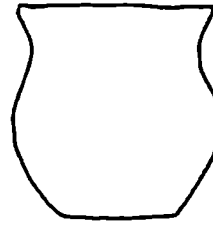

2.

Tipul 3

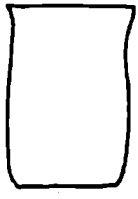

3.1.

3.2.

3.3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 4 (continuare)

Tipul 4

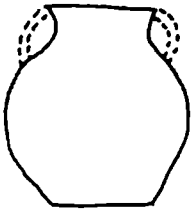

4.1.

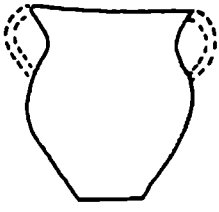

4.2.

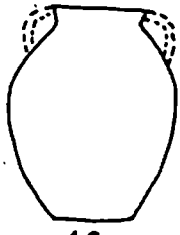

4.3.

Tipul 5

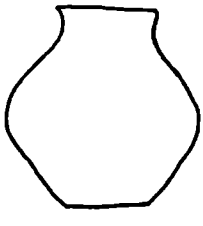

5.

Tipul 6

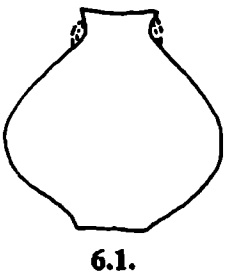

6.1.

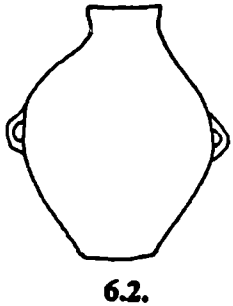

6.2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 4 (continuare)

Tipul 7

7.1. 7.2. 7.3.

Tipul 8

8.1. 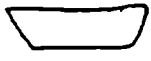

8.2.

Tipul 9

9.

Tipul 10

10.1.

10.2.

Tipul 11

11.1.

11.2.

Tipul 12

12.

Tipul 13

13.

Tipul 14

14.

Tipul 15

15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ANEXA 4 (continuare)

Ornamentele de pe ceramica culturii Glina

I.1.

I.2.

I.3.

I.4.

I.5.

I.6.

I.7.

I.8.

I.9.

I.10.

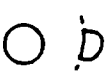

II.1.

II.2.

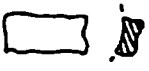

II.3.

II.4.

II.5.

II.6.

II.7.

III.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ABREVIERI
ABKÜRZUNGEN

AAC	= Acta Archaeologica Carpathica.
AAH	= Acta Archaeologica Hungarica.
AB	= Analele Banatului, Muzul Banatului, Timişoara.
Aluta	= Aluta, Muzeul Sf. Gheorghe.
AMN	= Acta Musei Napocensis, Muzeul Transilvaniei, Cluj-Napoca.
AO	= Arhivele Olteniei, Craiova.
Archäologishe Nachrichten	= Archäologishe Nachrichten aus Baden.
ArchKorrbl.	= Archäologisches Korresponenzblatt.
ArhMold	= Arhivele Moldovei, Iaşi.
AŞUIaşi	= Analele Ştiinţifice ale Universităţii Iaşi.
Balcanica	= Balcanica, Annuaire de l'Institut des Études Balkanique.
Banatica	= Banatica, Muzeul Judeţean Reşiţa.
BCSS-AI	= Buletinul Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti, Alba Iulia.
BerRGK	= Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des DAI.
BMJG	= Buletinul Muzeului Judeţean Giurgiu.
BMJV	= Buletinul Muzeului Judeţean Vlaşca.
Brandenburgia	= Brandenburgia, Berlin.
Bucureşti	= Bucureşti, Revista Muzeului Municipiului Bucureşti.
CA	= Cercetări arheologice, Muzeul Naţional de Istorie a României.
CAB	= Cercetări arheologice în Bucureşti, Muzeul de Istorie şi Artă al Municipiului Bucureşti.
Carpica	= Carpica, Muzeul Judeţean Bacău.
CCDJ	= Cultură şi civilizaţie la Dunărea de Jos, Muzeul Dunării de Jos, Călăraşi.
Cronica	= Cronica cercetărilor arheologice.
Dacia	= Dacia, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Nouvelle série.
Drobeta	= Drobeta, Muzeul Regiunii Porţilor de Fier.
Germania	= Germania. Anzeiger der RGK des DAI.
Godišnjak	= Godisnjak. Akademija Nauka i Umjetnosti Bosne i Hercegovine.
Istros	= Istros, Muzeul judeţean Brăila.
JPMÉ	= A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve.
Litua	= Litua, Studii şi cercetări, Muzeul judeţean Gorj, Tg. Jiu.
MCA	= Materiale şi cercetări arheologice.
MemAnt	= Memoria Antiquitatis, Muzeul de Istorie Piatra Neamţ.
PBF	= Prähistorische Bronzefunde, München.
Peuce	= Peuce, Studii şi comunicări, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

PZ	= Prähistorische Zeitschrift.
RevMuz	= Revista Muzeelor.
SCIV	= Studii şi cercetări de istorie veche.
SCIVA	= Studii şi cercetări de istorie veche şi arheologie.
SlovArch	= Slovenska Archeologia.
Starinar	= Starinar, Beograd.
StComSibiu	= Studii şi comunicări Sibiu.
SympThrac	= Symposia Thracologica.
Thraco-Dacica	= Thraco-Dacica, Bucureşti.
Valachica	= Valachica. Studii şi materiale de istorie şi istorie a culturii, Târgovişte.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu (1974) = A. D. Alexandrescu, *La nécropole du bronze ancien de Zimnicea (dép. de Teleorman)*, Dacia, N.S., XVIII, p. 79-93.

Alexandrov (1990) = St. Alexandrov, *Cultura Coţofeni în Bulgaria*, Bucureşti (teză de doctorat).

Alexandrov (1994) = St. Alexandrov, *Some problems of the Early Bronze Age in Western Bulgaria*, în *Relations thraco-illyro-hellénique*, Bucarest, p. 117-130.

Alexandrov (1995) = St. Alexandrov, *The Early Bronze Age in Western Bulgaria: Periodization and Cultural Definition*, în *Prehistoric Bulgaria*, Monographs in World Archaeology, 22, p. 253-270.

Andrieşescu (1931) = I. Andrieşescu, în *Universul*, din 26 octombrie 1931.

Andriţoiu (1989) = I. Andriţoiu, *Contribuţii la cunoaşterea Bronzului timpuriu în sud-vestul Transilvaniei. Grupul cultural Şoimuş*, Thraco-Dacica, X, p. 39-56.

Andriţoiu (1992) = I. Andriţoiu, *Civilizaţia tracilor din sud-vestul Transilvaniei în Epoca bronzului*, Bibliotheca Thracologica, II, Bucureşti.

Andriţoiu, Mariş (1989) = I. Andriţoiu, T. Mariş, *Locuirea de tip Coţofeni din peştera Bolii (com. Baniţa, jud. Hunedoara)*, SympThrac, 7, Tulcea, p. 233-234.

Aslanis (1985) = I. Aslanis, *Kastanas. Die frühbronzezeitliche Funde und Befunde*, Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, 4, Berlin.

Babeş (1994) = M. Babeş, *Arheologia*, în *Enciclopedia arheologiei şi istoriei vechi a României. AC*, Bucureşti, p. 94-99.

Bader (1978) = T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică şi tracică*, Bucureşti.

Barbu (1988) = V. Barbu, *Aspecte ale culturii Sîntana de Mureş în estul Cîmpiei Române*, SympThrac, 6, Piatra Neamţ, p. 173.

Barbu (1989) = V. Barbu, *Cuptoare de ars ceramica din secolul al IV-lea e.n. descoperite în jud. Giurgiu*, SympThrac, 7, Tulcea, p. 379-380.

Barbu (1990) = V. Barbu, *Cultura Sântana de Mureş în judeţul Giurgiu*, SympThrac, 8, Satu Mare-Carei, p. 205-206.

Barco, Nedelcu (1974) = A. Barco, E. Nedelcu, *Judeţul Argeş*, Bucureşti.

Băjenaru (1995) = R. Băjenaru, *Cultura Glina*, în *Comori ale Epocii bronzului din România*, Bucureşti, p. 182-184 (versiunea în lb. engleză la p. 185-187).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Băjenaru (1996) = R. Băjenaru, *Odaia Turcului, Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995, A XXX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, Brăila, 2-5 mai 1996*, Brăila, p. 82-83.

Benac (1985) = A. Benac, *La desintégration des cultures néolithiques et la formation des nouveaux groupes culturels dans les Balkans du Nord-Ouest*, Godišnjak, 21, p. 37-46.

Berciu (1934) = D. Berciu, *Materiale pentru preistoria Olteniei. II. Civilizația de tip Glina III*, Memoriul XXI al Institutului de Arheologie Olteană, Craiova, 14 p., 3 fig., 1 hartă.

Berciu (1935) = D. Berciu, *Săpăturile de la Tangâru (1934). Raport preliminar*, BMJV, I, p. 7, p. 34-35.

Berciu (1939) = D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, AO, 18, 104-106, p. 247-252.

Berciu (1941) = D. Berciu, *Securea de cupru de la Coteana, județul Olt. Securi plate ungaro-române*, AO, 20, 113-118, p. 3-10.

Berciu (1953) = D. Berciu, *Catalogul Muzeului Arheologic din Turnu Severin*, MCA, I, p. 589-691.

Berciu (1956) = D. Berciu, *Cercetări și descoperiri arheologie în regiunea București (Cercetările de la Grădiște, raionul Vidra)*, MCA, II, p. 496-556.

Berciu (1961) = D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București.

Berciu (1964) = D. Berciu, *Quelques données préliminaires concernant la civilisation de Cernavodă*, SlovArch, XII, 1, p. 269-280.

Berciu (1966) = D. Berciu, *Rezultatele primelor săpături de la Crivăț (1965) (r. Oltenița)*, SCIV, 17, 3, p. 529-535.

Berciu-Butoiu (1959) = D. Berciu și M. Butoiu, *Cercetări arheologice în orașul Slatina și în împrejurimi*, MCA, VII, p. 139-143.

Berciu, Morintz, Roman (1973) = D. Berciu, S. Morintz, P. Roman, *Cultura Cernavoda II. Așezarea din sectorul b de la Cernavoda*, SCIV, 24, 3, p. 373-405.

Berciu, Roman (1984) = D. Berciu, P. Roman, *Mormintele tumulare de la Verbița (jud. Dolj)*, Thraco-Dacica, V, 1-2, p. 15-21.

Bichir (1959) = Gh. Bichir, *Cercetări arheologice pe terasa dreaptă a rîului Colentina*, MCA, VI, p. 812-824.

Bichir (1961) = Gh. Bichir, *Săpăturile de la Cuciulata (r. Rupea, reg. Stalin)*, MCA, VII, p. 351-359.

Bichir (1962) = Gh. Bichir, *Săpăturile de la Cuciulata (r. Rupea, reg. Stalin)*, MCA, VIII, p. 291-300.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bichir (1962a) = Gh. Bichir, *Beitrag zur Kenntnis der frühen Bronzezeit im südöstlichen Transilvanien und in der Moldau (Im Lichte der Grabungen von Cuciulata und Mîndrişca)*, Dacia, N.S., VI, p. 87-114.

Bichir (1964) = Gh. Bichir, *Autour du problème des plus anciens modèles de chariots découverts en Roumanie*, Dacia, N.S., VIII, p. 67-86.

Bichir (1983) = Gh. Bichir, *Cercetări arheologice la Udeni, jud. Teleorman*, MuzNaţ, VII, p. 58-59.

Bichir-Dogan (1962) = Gh. Bichir şi E. Dogan, *Săpături arheologice la Mîndrişca (r. Adjud, reg. Bacău)*, MCA, VIII, p. 291-300.

Blăjan (1989) = M. Blăjan, *Morminte din cultura Schneckenberg descoperite la Mediaş*, Apulum, XXV, p. 59-69.

Bolomey (1964) = Al. Bolomey, *Consideraţii asupra faunei neolitice de la Căscioarele, din Valea Dunării*, Studii şi Cercetări de Antropologie, 2, p. 1 sqq.

Boroffka (1994) = N. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Bd. 19, 1-2.

Boroneanţ (1978) = V. Boroneanţ, *O aşezare din epoca bronzului la Chitila*, în *Izvoare arheologice bucureştene*, Bucureşti, p. 21-23.

Boroneanţ, Boroneanţ (1992) = C. Boroneanţ, V. Boroneanţ, *Consideraţii asupra topoarelor "sceptre" din piatră, epoca bronzului, pe baza descoperirilor de la Butimanu*, CAB, IV, p. 91-108.

Botzan (1995) = M. Botzan, *Influenţa factorilor ecologici asupra migraţiilor şi transhumanţei la distanţă în stepa nord-pontică*, MemAnt, XX, p. 209-214.

Botzan (1996) = M. Botzan, *Mediu şi vieţuire în spaţiul carpato-dunăreano-pontic*, Bucureşti.

Boyadžiev (1995) = Y. D. Boyadžiev, *Chronology of Prehistoric Cultures in Bulgaria*, în Prehistoric Bulgaria, Monographs in World Archaeology, 22, p. 149-191.

Böhm-Pleyer (1990) = K. Böhm und R. Pleyer, *Geschliffene Geräte aus Felsgestein des älteren und mittleren Neolithikums aus Altbayern: Herstellung, Schäftung, pralatische Anwendung*, în *Experimentelle Archäologie in Deutschland*, Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Bh. 4, p. 257-262.

Brudiu (1987) = M. Brudiu, *Date noi privind începutul epocii bronzului în sud-estul Moldovei*, Thraco-Dacica, VIII, 1-2, p. 10-15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Buchvaldek (1982) = M. Buchvaldek, *Zur Problematik der Beziehungen zwischen Mittel- und Südosteuropa im Jungäneolithikum und Frühbronzezeit*, Thracia Praehistorica, Supplem. Pulpudeva, 3, p. 201-208.

Burtănescu (1996) = F. Burtănescu, *Few taxonomical and historical considerations on the Early Bronze Age tumular graves in the Carpathians-Prut area*, în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations*, Bucharest, p. 243-245.

Cantacuzino, Morintz (1968) = Gh. Cantauzino, S. Morintz, *Descoperirile arheologice de la Cernica şi importanţa lor pentru cunoaşterea vechilor culturi din ţara noastră*, Bucureşti, VI, p. 7-26.

Cantacuzino, Fedorovici (1969) = Gh. Cantacuzino, C. Fedorovici, *Morminte de femei decedate în timpul naşterii din necropola neolitică de la Cernica*, Bucureşti, VIII, p. 17-53.

Cantacuzino-Trohani (1979) = Gh. Cantacuzino şi G. Trohani, *Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele, jud. Ilfov*, CA, III, p. 261-328.

Cavruc (1997) = V. Cavruc, *Zoltan*, în *The Bronze Age in Transylvania* (Catalog), Alba Iulia, 1997, p. 17.

Cavruc, Cavruc (1997) = V. Cavruc, G. Cavruc, *Zoltan, com. Ghidfalău, jud. Covasna*, Cronica, p. 80-81.

Cavruc, Cavruc (1997a) = V. Cavruc, G. Cavruc, *Aşezarea din epoca bronzului timpuriu de la Zoltan*, Angustia, 2, p. 157-172.

Cârciumaru (1990) = M. Cârciumaru, *Date paleobotanice din aşezarea de la Carei*, Thraco-Dacica, XI, 1-2, p. 239.

Cârciumaru (1996) = M. Cârciumaru, *Paleoetnobotanica*, Iaşi.

Chicideanu (1973) = I. Chicideanu, *Săpăturile de salvare de la Bungetu de Sus (Brăteşti, comuna Văcăreşti)*, Valachica (Cronica Valachica), 5, p. 27-41.

Chicideanu (1977) = I. Chicideanu, *Date noi privind începutul culturii Tei (săpăturile de la Brăteşti-Bungetu)*, SCIVA, 28, p. 225-238.

Chicideanu (1980) = I. Chicideanu, *Săpăturile arheologice de la Costeştii din Vale, jud. Dîmboviţa*, MCA, Tulcea, p. 127-128.

Chicideanu (1982) = I. Chicideanu, *Unele probleme privind începutul culturii Tei*, Thraco-Dacica, III, 1-2, p. 101-116.

Chicideanu-Gherghe (1983) = I. Chicideanu şi P. Gherghe, *Săpăturile arheologice de la Călugăreni (jud. Gorj)*, MCA, Braşov, p. 103-107.

Christmann (1996) = E. Christmann, *Die deutschen Ausgrabungen auf der Pevkakia-Magula in Thessalien. Die Frühe Bronzezeit*, Beiträge zur Ur- und Frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer-Kulturraumes, Bd. 29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Cioflan, Maschio (1996) = T. Cioflan, Maschio, *Şerbăneşti, La Fermă, com. Rociu, jud. Argeş,* în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992,* Brăila, p. 110.

Ciugudean (1988) = H. Ciugudean, *O aşezare din epoca timpurie a bronzului la Alba Iulia,* Thraco-Dacica, IX, 1-2, p. 15-22.

Ciugudean (1989) = H. Ciugudean, *Cimitirul tumular de la Ampoiţa (jud. Alba),* SympThrac, 7, Tulcea, p. 237-238.

Ciugudean (1996) = H. Ciugudean, *Epoca timpurie în centrul şi sud-vestul Transilvaniei,* Bibliotheca Thracologica, XIII.

Ciugudean (1997) = H. Ciugudean, *The Early and Middle Bronze Age in Transylvania - General View,* în *The Bronze Age Civilization in Transylvania* (Catalog), Alba Iulia, p. 5-15.

Comşa (1987) = E. Comşa, *Vînătoarea în cursul perioadei de tranziţie de la epoca neolitică la epoca bronzului pe teritoriul României,* Banatica, 9, p. 57-63.

Comşa (1988) = E. Comşa, *Die Viehzucht im Bronzezeitalter auf rumänischem Gebiet,* SlovArch, 36, 1, p. 25-32.

Comşa (1990) = E. Comşa, *Vînătoarea în cursul epocii bronzului pe teritoriul României,* Thraco-Dacica, XI, 1-2, p. 49-58.

Comşa (1991) = E. Comşa, *Unele date despre tipurile de locuire din epoca bronzului de pe teritoriul României,* Peuce, X, 1, p. 21-31.

Comşa (1996) = E. Comşa, *Glina,* în *Enciclopedia arheologiei şi istoriei vechi a României.DL,* Bucureşti, p. 193-194.

Comşa (1996a) = E. Comşa, *Viaţa oamenilor din spaţiul carpato-danubiano-pontic în mileniile 7-4 î. Hr.,* Bucureşti, 1996.

Comşa-Schuster (1995) = Al. Comşa - C. Schuster, *Unele aspecte ale practicării sacrificiului uman în prima perioadă a epocii metalelor pe teritoriul României,* AMN, 32, I, p. 279-288.

Constantinescu-Andreescu-Mîrţu (1962) = M. Constantinescu, V. Andreescu şi Fl. Mîrţu, *Încercări de trepanaţie la un craniu din epoca bronzului,* în *Din Istoria Medicii Româneşti şi Universale,* Bucureşti, p. 9-12.

Constantiniu (1965) = M. Constantiniu, *Şantierul arheologic Băneasa-Străuleşti. Săpăturile de la Străuleşti-Măicăneşti,* CAB, II, p. 140-181.

Constantiniu-Panait (1963) = M. Constantiniu şi P. I. Panait, *Săpăturile de la Bucureştii Noi din 1960,* CAB, I, p. 77-130.

Constantiniu-Panait (1963a) = M. Constantiniu şi P. I. Panait, *O aşezare din epoca bronzului la Roşu,* CAB, I, p. 301-338.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Constantiniu-Panait (1965) = M. Constantiniu şi P. I. Panait, *Şantierul arheologic Băneasa Străuleşti. Săpăturile de la Străuleşti-Măicăneşti,* CAB, II, p. 140-222.

Constantiniu-Panait (1969) = M. Constantiniu şi P. I. Panait,, *Şantierul Băneasa-Străuleşti. Cercetările din sectorul Măicăneşti (1964-1966),* Bucureşti, VIII, p. 13-28.

Coteţ (1976) = P. Coteţ, *Cîmpia Română,* Bucureşti.

Crăciunescu (1982) = G. Crăciunescu, *Noi puncte din epoca bronzului pe harta arheologică a judeţului Mehedinţi,* Drobeta, V, p. 193-200.

Crăciunescu (1996) = G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în judeţul Mehedinţi,* Drobeta, VII, p. 35-48.

Čović (1985) = B. Čović, *Einige Bemerkungen zu dem Problem der Entstehung der Bronzezeit-Kulturen,* Godišnjak, 21, p. 9-13.

Davidescu (1981) = M. Davidescu, *Un tezaur de podoabe tracice descoperit la Hinova-Mehedinţi,* Thraco-Dacica, II, 1-2, p. 7-22.

Dergacev (1994) = V. Dergacev, *Epoca bronzului. Prima perioadă,* Thraco-Dacica, XV, 1-2, p. 121-140.

Dergaciov (1986) = V. Dergaciov, *Moldavia i sosednie territorii v epohu bronzî,* Chişinău.

Dicţionar (1993) = *Dicţionar Enciclopedic,* I, AC, Bucureşti, 1993.

Dicţionar (1996) = *Dicţionar Enciclopedic,* II, DG, Bucureşti, 1996.

Dinu (1959) = M. Dinu, *Sondajul arheologic de la Dolheştii Mari,* MCA, VI, p. 213-221.

Dumitrescu (1974) = Vl. Dumitrescu, *Arta preistorică în România,* Bucureşti, 1974.

Dumitroaia (1992) = Gh. Dumitroaia, *Săpături şi cercetări arheologice de suprafaţă în judeţul Neamţ (1987-1991),* MemAnt, XVIII, p. 287-297.

Dumitroaia (1994) = Gh. Dumitroaia, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca şi Oglinzi, judeţul Neamţ,* MemAnt, XIX, p. 7-82.

Dunand (1973) = M. Dunand, *Fouilles de Byblos 5. L'architecture, les tombes, le matériel domestique, des origines néolithiques à l'avènement urbain,* Paris.

Ecsedy (1979) = I. Ecsedy, *Die Siedlung der Somogyvár-Vinkovci Kultur bei Szava und einige Fragen der Frühbronzezeit in Südpannonien,* JPME, 23, p. 97-136.

Eibl-Eibesfelldt (1995) = I. Eibl-Eibesfelldt, *Agresivitatea umană,* Bucureşti.

Eliade (1995) = M. Eliade, *Sacrul şi profanul,* Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

El Susi (1996) = G. El Susi, *Vânatori, pescari şi crescători de animale în Banatul mileniilor VI î. Ch.-I d. Ch.,* Bibliotheca Historica et Arhaeologica Banatica, .3, Timişoara.

Enulescu (1921) = P. Enulescu, *Trecutul solului din Câmpia Română,* Viaţa Agricolă, 8-10.

Enulescu (1925) = P. Enulescu, *Paralelism dintre clima, solul şi vegetaţia din România,* Bucureşti, 1925.

Enzyklopädie (1986) = *Enzyklopädie der Archäologie,* Herrsching (ed. Glyn Daniel).

Fântâneanu (1996) = C. Fântâneanu, *A few considerations on the funeral rite and ritual of the Early and Middle Bronze Age in the Oltenia Area,* în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations,* Bucharest, p. 272-273.

Fântâneanu (1996a) = C. Fântâneanu, *Implicaţii ale pătrunderii populaţiilor stepice pentru începutul bronzului timpuriu în Muntenia,* BCSS-AI, 2, p. 77-80.

Florescu (1964) = M. Florescu, *Contribuţii la problemele începutului epocii bronzului în Moldova,* ArhMold, II-III, p. 105-125.

Florescu-Buzdugan (1972) = M. Florescu şi C. Buzdugan, *Aşezarea din epoca bronzului de la Bogdăneşti (jud. Bacău),* ArhMold, VII, p. 103-205.

Furmánek, Veliacik, Vladar (1991) = V. Furmánek, L. Veliacik, J. Vladar, *Die Slowakei in der Bronzezeit,* Bratislava.

Gábor (1982) = B. Gábor, *Der Zusammenhang der Lebensweise mit der Siedlungsgeschichte in der ungarischen Frühbronzezeit,* Thracia Praehistorica, Supplem. Pulpudeva, 3, p. 221-230.

Garašanin (1958) = M. Garašanin, *Neolithikum und Bronzezeit in Serbien und Makedonien: Überblick über den Stand der Forschung,* BerRGK, 39, p. 1-130.

Garašanin 1961 = M. Garašanin, *Der Übergang vom Neolithikum zur frühen Bronzezeit auf dem Balkan und an der unteren Donau,* în *Europe à la fin de l'âge de la pierre,* Praha, p. 15-43.

Garašanin (1970) = M. Garašanin, *La contribution du monde sud-est européen,* în *Colloque International Mamaia (sept. 1968). Sources archéologiques de la civilisation européenne,* Bucarest.

Garašanin (1971) = M. Garašanin, *Nomades des steppes et autochthones dans le Sud-Est européen à l'époque de transition du Néolithique l'âge du Bronze,* Studia Balcanica (*L'Ethnogenèse des peuples Balkaniques. Symposium Internat. Plovdiv 1969*), 5, p. 9-14.

Garašanin (1985) = M. Garašanin, *Considérations sur la transition du néolithique à l'âge du bronze dans la Péninsule Balkanique,* Prace Komisji Arch. (*L'Éneo-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

lithique et le début de l'âge du bronze dans certaines régions de l'Europe. Actes du colloque international Mogilany 1984), 24, p. 11-19.

Garašanin (1991) = M. Garašanin, *Der Übergang vom Neolithikum zur Frühen Bronzezeit auf dem Balkan und an der unteren Donau. Ein Rückblick nach dreißig Jahren,* în *Die Kupferzeit als historische Epoche, Teil 1,* Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, Bd. 55, p. 205-216.

Garašanin (1994) = M. Garašanin, *Pastoralisme semi-nomade et nomade dans la Péninsule balkanique à l'énéolithique et au début de l'Age du bronze,* Balcanica, XXV-1, p. 7-18.

Garašanin (1997) = M. Garašanin, *Zu den Problemen der Gruppe Bubanj-Hum II,* în *Chronos. Beiträge zur prähistorischen Archäologie zwischen Nord- und Südosteuropa. Festschrift für Bernhard Hänsel,* Espelkamp, p. 143-148.

D. Garašanin (1985) = D. Garašanin, *Die frühe Bronzezeit und die Übergangsperiode in Nordwestserbien,* Prace Komisji Arch. (L'Éneolithique et le début de l'âge du bronze dans ertaines régions de l'Europe. Actes du colloque international Mogilany 1984), 2, p. 73-77.

Gâștescu, Rusenescu, Breier (1976) = P. Gâștescu, C. Rusenescu, A. Breier, *Județul Teleorman,* București.

Ghinea (1996) = D. Ghinea, *Enciclopedia geografică a României,* București.

Gimbutas (1997) = M. Gimbutas, *Civilizația Marei Zeițe și sosirea cavalerilor războinici,* București.

Girić (1971) = M. Girić, *Mokrin. Nekropola ranog bronzanog doba,* Beograd.

Gogâltan (1993) = F. Gogâltan, *Foeni, eine frühbronzezeitliche Siedlung,* Thraco-Dacica, XIV, 1-2, p. 51-64.

Gogâltan (1995) = F. Gogâltan, *Die Frühe Bronzezeit im Südwesten Rumäniens. Stand der Forschung,* Thraco-Dacica, XVI, 1-2, p. 55-79.

Gogâltan (1996) = F. Gogâltan, *About the Early Bronze Age in the Romanian Banat,* în *The yugoslav Danube basin and the neighbouring regions in the 2nd millenium B.C.*, Beograd, p. 43-67.

Goldhelm (1994) = *Goldhelm, Schwert und Silberschätze. Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit,* Frankfurt a. M., 1994 (Catalog).

Govedarica (1989) = B. Govedarica, *Rano bronzano doba na području istočnog Jadrana,* Monographies, LXVII, Centre d'études balkaniques, 7, Sarajevo.

Govedarica, Kaiser (1996) = B. Govedarica, E. Kaiser, *Die äneolithischen abstrakten und zoomorfen Steinzepter Südost- und Osteuropas,* Eurasia Antiqua, 2, p. 59-103.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Görsdorf-Bojadžiev (1996) = J. Görsdorf und J. Bojadžiev, *Zur absoluten Chronologie der bulgarischen Urgeschichte*, Eurasia Antiqua, 2, p. 105-173.

Gumă (1996) = M. Gumă, *Epoca bronzului în Banat*, Timişoara.

Haimovici (1963) = S. Haimovici, *Studiul resturilor de faună din aşezarea de la Popeşti aparţinînd epocii bronzului*, ASUIaşi, IX, s. II-a, fasc. 1, p. 147-156.

Haimovici (1968) = S. Haimovici, *Răspîndirea unor specii de mamifere din epoca bronzului (mil. II î.e.n.) pe teritoriul Republicii Socialiste România*, Studii şi cercetări de biologie, seria zoologie, 20, 3, p. 299-303.

Haimovici (1979) = S. Haimovici, *Caracteristicile paleofaunei din aşezările perioadei de tranziţie de la eneolitic la epoca bronzului în Moldova*, SCIVA, 30, 1, p. 11-20.

Haimovici (1987) = S. Haimovici, *Quelques problémes d'archézoologie concernant la culture de Cucuteni*, în *La civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Bibliotheca Archaeologica Iassensis, Iaşi.

Haimovici (1997) = S. Haimovici, *Studiul arheozoologic al unui lot de faună descoperit în aşezarea eponimă de la Glina*, Thraco-Dacica, XVIII, 1-2 (sub tipar).

Haşotti (1985) = P. Haşotti, *Topoare de piatră din epoca bronzului aflată în colecţiile Muzeului de istorie naţională şi arheologie Constanţa*, Istros, IV, p. 7-12.

Haşotti (1997) = P. Haşotti, *Epoca neolitică în Dobrogea*, Bibliotheca Tomitana, I, Constanţa.

Hălcescu (1995) = C. Hălcescu, *Tezaurul de la Sultana*, CCDJ, XIII-XIV, p. 11-18.

Heurtley (1939) = W. A. Heurtley, *Prehistoric Macedonia*, Cambridge, 1939.

Ionaşcu, Zirra, Berciu, Tudor (1954) = I. Ionaşcu, V. Zirra, D. Berciu, M. Tudor, *Săpăturile arheologice din sectorul Radu Vodă*, Bucureşti. Rezultatele săpăturilor arheologice şi ale cercetărilor istorice din anul 1953, 1, p. 135.

Iordan, Găşteanu, Oancea (1974) = I. Iordan, P. Găşteanu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităţilor din România*, Bucureşti.

Jovanović (1992) = B. Jovanović, *Chronological relations of late Aeneolithic of central and eastern Balkans*, Balcanica, XXIII, p. 243-253.

Junghans-Sangmeister-Schröder (1960) = S. Junghans, E. Sangmeister şi M. Schröder, *Kupfer und Bronze in der frühen Metallzeit Europas*, Bd. 2, Teil 3.

Kalicz (1984) = N. Kalicz, *Die Makó-Kultur*, în *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, p. 93-107.

Katinčarov (1982) = R. Katinčarov, *Die Bronzezeit in Bulgarien*, în *Troja und Thrakien*, Berlin, p. 56-63.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Katinčarov (1982a) = R. Katinčarov, *Sur la synchronisation des civilisation de l'âge du bronze en Bulgarie et dans la région d'Egée et d'Anatolie*, Thracia Praehistorica, Pulpudeva, 3, Suppl., p. 132-149.

Katinčarov (1991) = R. Katinčarov, *Die Frühbronzezeit Thrakiens und ihre Beziehungen zum ägäish-anatolischen Raum*, în *Kupferzeit als historische Epoche*, T. 1, Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, Bd. 55, p. 95-101.

Katinčarov-Macanova (1993) = R. Katinčarov - V. Macanova, *Raskopki na selisnata mogila pri s. Junacite Pazardzisko*, în *Praistoriski raskopki i izsledvania*, Sofija, 1993, p. 155-173.

Katinčarov, Merpert, Macanova, Avilova (1995) = R. Katinčarov, N. J. Merpert, V. Macanova, L. I. Avilova, *Junacite I*, Sofia, 1995.

Klusch (1975) = H. Klusch, *Corelații geometrice la diferite tipuri de forme - criteriu de clasificare în studiul ceramicii*, StComSibiu, 19, p. 245-252.

Lazarovici (1987) = Gh. Lazarovici, *Contribuții la cunoașterea începutului epocii bronzului timpuriu în Banat și Transilvania*, SympThrac, 6, Miercurea Ciuc, p. 84-85.

Lazarovici (1997) = Gh. Lazarovici, *About the Early Bronze from Transylvania*, Angustia, 2, p. 9-36.

Lazarovici, Săcărin (1979) = Gh. Lazarovici, C. Săcărin, *Epoca bronzului în Clisura Dunării*, Banatica, V, p. 71-105.

Lazarovici, Sfetcu (1990) = Gh. Lazarovici, O. Sfetcu, *Descoperiri arheologice la Silagiu-Buziaș*, Banatica, IX, p. 45-57.

Leahu (1963) = V. Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, CAB, I, 1963, p. 15-47.

Leahu (1963a) = V. Leahu, *Săpăturile arheologice de salvare de la Giulești-Sîrbi*, CAB, I, p. 179-270.

Leahu (1965) = V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Cățelu Nou*, CAB, II, p. 11-74.

Leahu (1966) = V. Leahu, *Cultura Tei*, București.

Leahu (1992) = V. Leahu, *Date și considerații noi cu privire la periodizarea evoluției culturii Tei*, CA, IX, p. 62-72.

Levițchi, Manzura, Demcenko (1996) = O. Levițchi, I. Manzura, T. Demcenko, *Necropola tumulară de la Sărățeni*, Bibliotheca Thracologica, XVII.

Machnik (1985) = J. Machnik, *Zum Forschungstand über die Schneckenberg-Glina III-Kultur*, Acta Archaeologica Carpathica, XXIV, p. 21-59.

Machnik (1991) = J. Machnik, *Die Ergebnisse neuster Forschungen über die Kultursituation und Chronologie an der Wende des Neolithikums und der*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Bronzezeit in dem Flussgebiet der oberen Weichsel und Dnestr, Thraco-Dacica, XII, 1-2, p. 5-14.

Machnik (1991a) = J. Machnik, *The Earliest Bronze Age in the Carpathian Basin,* Archaeological Sciences Bradford, p. 9-42.

Mandache (1981) = C. Mandache, *Cronica săpăturilor arheologice - 1975-1980,* CAB, III, p. 289-292.

Mantu, Boroffka (1996) = M. Mantu, N. Boroffka, *Funde der Bronze- und Hallstattzeit aus Poienești und Scânteia,* în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations,* Bucharest, p. 298-299.

Manzura (1994) = I. Manzura, *Manifestările culturale în perioada de tranziție,* Thraco-Dacica, XV, 1-2, p. 103-119.

Manzura (1994a) = I. Manzura, *Culturile eneolitice în zona de stepă,* Thraco-Dacica, XV, 1-2, p. 93-101.

Manzura, Sava (1994) = I. Manzura, E. Sava, *Interacțiuni "est-vest" reflectate în culturile eneolitice și ale epocii bronzului din zona de nord-vest a Mării Negre (schiță cultural-istorică),* MemAnt, XIX, p. 143-192.

Maran (1989) = J. Maran, *Die Schaftlochaxt aus dem Depotfund von Theben (Mittelgriechenland) und ihre Stellung im Rahmen der bronzezeitlichen Äxte Südosteuropas,* ArchKorrbl, 19, p. 129-136.

Maran (1996) = J. Maran, *Kulturwandel auf dem griechischen Festland und den Kykladen im späten 3. Jt. v. Chr.,* Archäologische Nachrichten, 1, p. 50-55.

Marinescu-Bîlcu (1962) = S. Marinescu-Bîlcu, *Unele probleme ale perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului din Moldova în lumina a trei morminte plane de înhumație descoperite la Tîrpești,* SCIV, 16, 1, p. 241-250.

Mătasă (1959) = C. Mătasă, *Descoperiri arheologice în raionul Piatra Neamț,* MCA, V, p. 723-734.

Mehedinți-Mihăilescu (1924) = S. Mehedinți și V. Mihăilesu, *România,* București.

Meier (1990) = M. Meier, *Das Arbeiten mit neolithischen Felsgesteinbeilen,* în *Experimentelle Archäologie in Deutschland,* Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Bh. 4, p. 273-278.

Mihăilescu (1966) = V. Mihăilescu, *Dealurile și cîmpiile României, în Cîmpia Română, Balta și Delta Dunării,* București.

Morintz (1959) = S. Morintz, *Săpăturile de la Dealul Ciurel,* MCA, VI, p. 764-771.

Morintz (1978) = S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii,* I, București.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Morintz, Cantacuzino (1954) = S. Morintz, Gh. Cantacuzino, *Săpăturile arheologice din sectorul Mihai Vodă a Dealului Mihai Vodă (Arhivele Statului)*, Bucureşti. Rezultatele săpăturilor arheologice şi ale cercetărilor istorice din anul 1953, 1, p. 333-342.

Morintz-Ionescu (1968) = S. Morintz şi B. Ionescu, *Cercetări arheologice în jurul oraşului Oltenița (1958-1967)*, SCIV, 19, 1, p. 99-121.

Morintz-Rosetti (1959) = S. Morintz şi D.V. Rosetti, *Bucureştii de odinioară*, Bucureşti.

Morintz, Roman (1968) = S. Morintz, P. Roman, *Aspekte des Ausgangs des Äneolithikums und der Übergangsstufe zur Bronzezeit im Raum der Niederdonau*, Dacia, N.S., XII, p. 45-128.

Morintz, Roman (1968a) = S. Morintz, P. Roman, *Asupra perioadei de trecere de la eneolitic la epoca bronzului la Dunărea de Jos*, SCIV, 19, 4, p. 553-573.

Morintz, Roman (1969) = S. Morintz, P. Roman, *Über die Chronologie der Übergangszeit vom Äneolitikum zur Bronzezeit in Rumänien*, Dacia, N.S., XIII, p. 61-71.

Morintz, Roman (1994) = S. Morintz, P. Roman, *Epoca bronzului*, în *Enciclopedia arheologiei şi istorie vechi a României. AC*, Bucureşti, p. 211-215.

Moscalu (1979) = E. Moscalu, *Sondaje şi cercetări de suprafaţă*, CA, III, p. 396.

Moscalu-Beda (1979) = E. Moscalu şi C. Beda, *Noi cetăţi traco-getice*, CA, III, p. 368-369.

Muscă, Muscă (1996) = L. Muscă, T. Muscă, *Băleni, La Plantaţie, jud. Dâmboviţa*, în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992*, Brăila, p. 11.

Muscă (1986) = T. Muscă, *Unele consideraţii privind locuirile aparţinînd bronzului timpuriu de la Bălenii Români (jud. Dîmboviţa)*, SympThrac, 4, Oradea, p. 30-31.

Muscă (1996) = T. Muscă, *Gorgota, jud. Dâmboviţa*, în *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995*, Brăila, p. 52-53.

Munteanu (1995) = M. Munteanu, *Urme materiale ale culturii Cernavoda I din punctul Ferma 7 I.A.S. Roşeţi (jud. Călăraşi)*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, p. 59-61.

Nanu (1989) = D. B. Nanu, *Cercetările arheologice de la Căscioarele Cotul Cătălui, jud. Călăraşi*, CCDJ, V-VII, p. 37-54.

Negru (1994) = M. Negru, *Contribuţii la repertoriul arheologic al judeţului Dolj. Cercetări arheologice de suprafaţă în bazinul inferior al Jiului*, AO, S.N., 9, p. 61-81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Negru-Schuster (1997) = M. Negru şi C. Schuster, *O locuinţă din epoca bronzului descoperită la Bucureşti-Ciurel (1994)*, Bucureşti, XII (sub tipar).

Nestor (1928) = I. Nestor, *Zur Chronologie der rumänischen Steinkupferzeit*, PZ, 19, p. 110-143.

Nestor (1933) = I. Nestor, *Fouilles de Glina*, Dacia, III-IV, p. 226-252.

Nestor (1933a) = I. Nestor, *Der Stand der Vorschungsgeshichte in Rumänien*, BerRGK, 22, p. 69-73.

Nestor, Zaharia (1968) = I. Nestor, E. Zaharia, *Sur la periode de transition du néolithique à l'Âge du bronze dans l'aire des civilisation de transition Cucuteni et de Gumelniţa*, Dacia, N.S., XII.

Neumann (1980) = E. Neumann, *Herrschafts- und Sexualsymbolik*, în *Grundlagen einer alternativen Symbolforschung*, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz.

Nica (1996) = M. Nica, *Date noi cu privire la geneza şi evoluţia culturii Verbicioara,* Drobeta, VII, p. 18-34.

Nica, Schuster, Zorzoliu (1995) = M. Nica, C. Schuster, T. Zorzoliu, *Cercetările arheologice în tell-ul gumelniţeano-sălcuţean de la Drăgăneşti-Olt - punctul Corboaica - campaniile din anii 1993-1994*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, p. 9-45.

Nicolăescu-Plopşor, Păunescu, Pop (1962) = C. S. Nicolăescu-Plopşor, A. Păunescu, I. Pop, *Săpăturile din Peştera Gura Cheii-Rîşnov*, MCA, VIII, p. 113-118.

Nikolova (1993) = L. Nikolova, *The problem of the diffusion of the cremation rite (Baden-Kostolac-Coţofeni)*, în *Actes du XII e Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, vol. 2, Bratislava, p. 561-564.

Nikolova (1994) = L. Nikolova, *On the Early Bronze Age in South-Western Bulgaria (Northern Connections)*, în *Relations Thraco-Illyro-Helléniques*, Bucarest, p. 130-140.

Nikolova (1995) = L. Nikolova, *Burrials in Settlements and Flat Necropolises during the Early Bronze Age in Bulgaria*, în *Prehistoric Bulgaria*, Monographs in World Archaeology, 22, p. 271-275.

Nikolova (1996) = L. Nikolova, *On the incrusted ceramics from the Early Bronze Age settlement of Dubene*, în *The yugoslav Danube basin and the neighbouring regions in the 2nd millenium B.C.*, Beograd, p. 81-95.

Oancea, Drâmboceanu (1977) = A. Oancea, V. Drâmboceanu, *Noi descoperiri din epoca bronzului în judeţul Buzău. Observaţii asupra cronologiei culturii Monteoru*, SCIVA, 28, 4, p. 509-529.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Panait (1963) = P. I. Panait, *Săpăturile de la Bucureştii Noi 1960. Sectorul Alba*, CAB, I, p. 104-131.

Panait (1963a) = P. I. Panait, *Observaţii arheologice pe şantierele de construcţii din Capitală*, CAB, I, p. 167 şi fig. 17.

Panait (1969) = P. I. Panait, *Însemnări arheologice pe şantierele de construcţii din Bucureşti (II)*, Bucureşti, VII, p.

Panayotov (1995) = I. Panayotov, *The Bronze Age in Bulgaria: Studies and Problems*, în *Prehistoric Bulgaria*, Monographs in World Archaeology, 22, p. 243-252.

Parzinger (1993) = H. Parzinger, *Studien zur Chronologie und Kulturgeschichte der Jungstein-, Kupfer- und Frühbronzezeit zwischen Karpaten und Mittlerem Taurus*, Römisch-Germanische Forschungen, Bd. 52.

Paulsen (1990) = H. Paulsen, *Die Herstellung von oberflächenretuschierten Dolchen und Pfeilspitzen*, în *Experimentelle Archäologie in Deutschland*, Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Bh. 4, , p. 279-282.

Păunescu (1970) = A. Păunescu, *Evoluţia uneltelor şi armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, Bucureşti.

Perianu, Udrescu (1989) = M. Perianu, M. St. Udrescu, *Studiul antropologic şi arheozoologic al materialului osteologic din mormîntul de la Căscioarele (jud. Călăraşi). Epoca bronzului (cultura Glina III)*, CCDJ, V-VII, p. 55-59.

Petre-Govora (1986a) = Gh. Petre-Govora, *Asupra problemelor culturii Glina în nord-estul Olteniei*, Thraco-Dacica, VII, 1-2, p. 154-166.

Petre-Govora (1995) = Gh. Petre-Govora, *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Râmnicu Vâlcea.

Petrescu-Dâmboviţa (1944) = M. Petrescu-Dâmboviţa, *Raport asupra săpăturilor de la Glina, jud. Ilfov, 1943*, în *Raport MNA*, p. 64-71.

Petrescu-Dîmboviţa (1974) = M. Petrescu-Dîmboviţa, *La civilisation Glina III-Schneckenberg á la lumiére de nouvelles recherches*, Praehistoria Alpina, 10.

Petrescu-Dîmboviţa (1974) = M. Petrescu-Dîmboviţa, *Metalurgia bronzului*, în *Comori ale epocii bronzului din România*, Bucureşti, p. 45-53.

Petrescu-Dîmboviţa (1996) = M. Petrescu-Dîmboviţa, *Cultura Glina*, în *Enciclopedia arheologică şi istoriei vechi a României*, Bucureşti, p. 195.

Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974) = M. Petrescu-Dîmboviţa şi M. Dinu, *Nouvelles fouilles archéoloques à Folteşti (dép. Galaţi)*, Dacia, N.S., XVIII, p. 19-72.

Petrescu-Dîmboviţa-Dinu (1974a) = M. Petrescu-Dîmboviţa şi M. Dinu, *Noi cercetări arheologice la Stoicani (jud. Galaţi)*, SCIV, 25, 1974, 1, p. 71-98.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Podzuweit (1979) = Chr. Podzuweit, *Trojanische Gefässformen der Frühbronzezeit in Anatolien, der Ägäis und angrenzenden Gebieten*, Mainz am Rhein.

Popescu (1956) = D. Popescu, *Prelucrarea aurului în Transilvania înainte de cucerirea romană*, MCA, II, p. 196-250.

Popescu-Rosetti (1959) = D. Popescu și D. V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Retevoiești*, MCA, VI, p. 704 sqq.

Popescu-Vulpe (1966) = E. Popescu și A. Vulpe, *Necropola tumulară de la Milostea*, RevMuz, 2, p. 148-155.

Posea, Ștefănescu (1984) = Gr. Posea, I. Ștefănescu, *Municipiul București cu Sectorul agricol Ilfov*, București.

Primas (1996) = M. Primas, *Velika Gruda I*, Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie, Bd. 32.

Rădulescu (1969) = N. Al. Rădulescu, *Cercetări de geografie umană cu ajutorul reliefului antropic*, Comunicări de geografie, VIII, București, p. 21-30.

Rădulescu (1973) = N. Al. Rădulescu, *Utilizarea terenurilor în Cîmpia Română în epoca constituirii gorganelor*, Buletinul societății de științe geografice, S.N., III (LXXIII).

Roman (1971) = P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums im Donau-Karpaten-Raum*, Dacia, N.S., XV, p. 31-169.

Roman (1975) = P. Roman, *Zum Problem des Beginns der Frühbronzezeit in Rumänien*, AAC, XV, p. 145-162.

Roman (1976) = P. Roman, *Zur kulturellen Grundlage der thrakischen Bronzezeit*, Thraco-Dacica, I, p. 53-57.

Roman (1976a) = P. Roman, *Complexul Orlea-Sadovec*, SCIV, 27, 2, p. 147 sqq.

Roman (1976b) = P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București.

Roman (1976c) = P. Roman, *Die Glina III-Kultur*, PZ, 51, 1, p. 26-42.

Roman (1980) = P. Roman, *Ethno-kulturelle Bewegungen aus der frühen Periode der thrakischen Bronzezeit*, în *Actes du II Congrès de thracologie*, I, București, p. 63-68.

Roman (1980a) = P. Roman, *Substratul cultural al bronzului tracic*, Acta Harghitensia, p. 16 sqq.

Roman (1981) = P. Roman, *Zur rumänischen Frühbronzezeit (der Forschungsstand)*, în *Die Frühbronzezeit im Karpatenbecken und in den Nachbargebieten*, Intern. Symposium 1977, Budapest-Velem, MittArchInst Beih. 2, Budapest, p. 157-169.

Roman (1981a) = P. Roman, *Forme de manifestare culturală din eneoliticul târziu și perioada de tranziție spre epoca bronzului*, SCIVA, 32, 1, p. 21-42.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Roman (1982) = P. Roman, *Constituirea noilor grupe etno-culturale de la începutul epocii bronzului*, Carpica, XIV, p. 39-49.

Roman (1983) = P. Roman, *Spätäneolithikum, Übergangsperiode und der Beginn der Bronzezeit im Südosten Rumäniens*, Thraco-Dacica, IV, 1-2, p. 69-72.

Roman (1983a) = P. Roman, *Der Übergang vom Äneolithikum zur Bronzezeit auf dem Gebiet Rumäniens*, Godišnjak, 21, p. 115-134.

Roman (1984) = P. Roman, *Probleme în legătură cu perioada timpurie a epocii bronzului și începuturile culturii Otomani*, SCIVA, 35, 4, p. 266-274.

Roman (1985) = P. Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului tracic în Oltenia*, Thraco-Dacica, VI, 1-2, p. 116-122.

Roman (1985a) = P. Roman, *Cercetări la Govora Sat-Runcuri în 1977*, SCIVA, 36, 4, p. 279-297.

Roman (1986) = P. Roman, *Așezări cu ceramică șnurată din Thracia, Macedonia, Thessalia și raporturile lor cu evoluția culturală din regiunile carpato-danubiene*, Thraco-Dacica, VII, 1-2, p. 14-30.

Roman (1986) = P. Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului pe teritoriul României*, SCIVA, 37, 1, p. 29-55.

Roman (1988) = P. Roman, *Așezările epocii bronzului de la Ostrovul Corbului (județul Mehedinți)*, SympThrac, 6, Piatra Neamț, p. 40-43.

Roman (1989) = P. Roman, *Fenomenul indoeuropenizării și constituirii neamului tracic la Dunărea inferioară în lumina cercetărilor arheologice*, SympThrac, 7, Tulcea, p. 49-55.

Roman (1992) = P. Roman, *Das chronologische Verhältnis zwischen Ezero und Troja im Lichte der nordbalkanischen Forschungen*, Thraco-Dacica, XIII, 1-2, p. 25-34.

Roman (1994) = P. Roman, *Braneț*, în *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României.AC*, București, p. 201.

Roman (1994a) = P. Roman, *Bronzul timpuriu*, în *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României.AC*, București, p. 212-213.

Roman (1995) = P. Roman, *Das spätäneolithische Sălcuța IV-Phänomen und seine Beziehungen*, Thraco-Dacica, XVI, 1-2, p. 17-23.

Roman (1996) = P. Roman, *Ostrovul Corbului. Istoricul cercetării. Săpăturile arheologice și stratigrafie*, I, 1, a, p. 1-33 (versiunea în limba germană la p. 35-65).

Roman, Dodd-Opriţescu, János (1992) = P. Roman, A. Dodd-Opriţescu, P. János, *Beiträge zur Problematik der schnurverzierten Keramik Südosteuropas*, Heidelberger Akademie der Wissenschaften. Monographien III, Mainz am Rhein.

Roman, Pal, Csaba (1973) = P. Roman, J. Pal, H. Csaba, *Cultura Jigodin. O cultură cu ceramică șnurată în estul Transilvaniei*, SCIV, 24, 4, p. 559-574.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Roman, Németi (1986) = P. Roman, I. Németi, *Descoperiri din perioada timpurie (pre-Otomani) a epocii bronzului în nord-vestul României,* SCIVA, 37, 3, p. 198-232.

Roman, Németi (1990) = P. Roman, I. Németi, *Date preliminare asupra cercetărilor arheologice de la Carei-Bobald,* Thraco-Dacica, XI, 1-2, p. 39-47.

Roman, Németi(1990a) = P. Roman, I. Németi, *Epoca bronzului în nord-vestul României,* SympThrac, 8, Satu Mare-Carei, p. 34-41.

România (1996) = *România. Atlas istorico-geografic,* Bucureşti.

Rosetti (1932) = Dinu.V. Rosetti, *Cîteva aşezări şi locuinţe preistorice din preajma Bucureştilor,* Bucureşti.

Rosetti (1932a) = Dinu V. Rosetti, *Siedlungen der Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit bei Bukarest,* Germania, XVI, p. 207-213.

Rosetti (1971) = Dinu V. Rosetti, *Însemnări privind activitatea Muzeului Municipal (1931-1948),* Bucureşti, VIII, p. 349-356.

Rosetti (1972) = Dinu V. Rosetti, *Importanţa cercetărilor arheologice bucureştene din perioada 1923-1948,* Bucureşti, IX, p. 51-56.

Rosetti (1975) = Dinu V. Rosetti, *Cetăţenii Argeş. Istoricul cercetărilor arheologice (I),* CA, I, p. 261-289.

Roska (1941) = M. Roska, *Az aeneolithikum kolozskorpádi I. jellegü emlékei Erdélyben, Közlemények,* I, Cluj, p. 44-99.

Rotea (1993) = M. Rotea, *Contribuţii privind bronzul timpuriu în centrul Transilvaniei,* Thraco-Dacica, XIV, 1-2, p. 65-86.

Rydina (1980) = N. V. Rydina, *Metal v kulturach šnurovoj keramiki ukrainskogo Predkarpatja, Podolii i Volyni,* Sovetskaja Archeologija, 3, p. 35 sqq.

Sandu (1992) = V. Sandu, *Cercetări arheologice în zona Lunca-Bîrzeşti,* CAB, IV, p. 163-195.

Sandu (1992a) = V. Sandu, *Cercetările arheologice de suprafaţă din nordul Sectorului Agricol Ilfov,* CAB, IV, p. 289-323.

Sandu (1996) = V. Sandu, *Les habitats de l'âge du Bronze au centre de la Plaine Roumaine (la microzone bucarestoise),* în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations,* Bucharest, p. 335-336.

Sapouna-Sakellarakis (1972) = E. Sapouna-Sakellarakis, *La civilisation Cycladique et la collection Cycladique du Musée National d'Athenes,* p. 4 sqq.

Schmidt (1932) = H. Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau, Rumänien,* Berlin-Leipzig.

Schmidt (1945) = R. R. Schmidt, *Die Burg Vučedol,* Zagreb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Schreiber-Kalicz (1984) = R. Schreiber-Kalicz, *Komplex der Nagyrév-Kultur*, în *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, p. 133-152.

Schroller (1930) = H. Schroller, *Die Schnurkeramik in Siebenbürgen*, Brandenburgia, 39, p. 72-75.

Schuster (1989) = C. Schuster, *Aşezări din epoca bronzului pe cursul inferior al Argeşului*, SympThrac, 7, Tulcea, p. 236-237.

Schuster (1990) = C. Schuster, *Consideraţii privind cultura Tei în lumina săpăturilor de la Mogoşeşti, jud. Giurgiu*, SympThrac, 8, Satu Mare-Carei, p. 103-105.

Schuster (1992) = C. Schuster, *Aşezări Glina pe cursul inferior al Argeşului şi Valea Cîlniştei(I). Mihăileşti-Tufa*, Thraco-Dacica, XIII, 1-2, p. 35-41.

Schuster (1992a) = C. Schuster, *Die Frühbronzezeit in der Grosswalachei. Neuentdeckungen und einige Erwägungen*, SympThrac, 9, Bucureşti, p. 90-93.

Schuster (1992b) = C. Schuster, *Câteva precizări privind faza a III-a a culturii Glina în lumina celor mai noi cercetări*, Litua, 5, p. 7-10.

Schuster (1992c) = C. Schuster, *Piese de metal recent descoperite aparţinînd culturii Tei*, SCIVA, 43, 1, p. 83-85.

Schuster (1993) = C. Schuster, *Einige Bemerkungen zu den Verbindungen der Tei-mit der Coslogeni-Kultur*, CCDJ, X, p. 199-206.

Schuster (1994) = C. Schuster, *Despre aria de răspândire a culturii Glina*, Istros, VII, p. 63-70.

Schuster (1994a) = C. Schuster, *Aria de răspândire a culturii Tei*, AB, S.N., III, p. 171-178.

Schuster (1995) = C. Schuster, *Cercetări arheologice în aşezarea culturii Glina de la Varlaam, jud. Giurgiu*, CCDJ, XIII-XV, p. 53-63.

Schuster (1995a) = C. Schuster, *Die Bronzezeit in der Großen Walachei - ein Forschungsbericht*, în *Kulturraum Mittlere und Untere Donau. Traditionen und Perspektiven des Zusammenlebens*, Reşiţa, p. 79-89.

Schuster (1995b) = C. Schuster, *Einführung in das Siedlungs- und Bauwesen der Glina-Kultur*, Memorie del Museo Civico di Storia Naturale di Verona (IIa serie), Sezione Scienze dell'Uomo, 4, p. 129-132.

Schuster (1995c) = *Zu den Fußschalen der Übergangsperiode vom Äneolithikum zur Bronzezeit und Frühbronzezeit aus Rumänien*, Thraco-Dacica, XVI, 1-2, p. 45-53.

Schuster (1996) = C. Schuster, *Consideraţii privind aşezările culturii Glina*, Drobeta, VII, p. 12-17.

Schuster (1996a) = C. Schuster, *Zu den hallstattzeitlichen Funden im südlichen Teil Mittelmunteniens*, în *Der Basarabi-Komplex. Kolloquium in Drobeta-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Turnu Severin (7.-9. November 1996), Rumänisch-jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, Archäologische Abteilung, I, Bukarest, p. 147-163.

Schuster (1996b) = C. Schuster, *Considerații cu privire la unele vetre de foc din Bronzul timpuriu și mijlociu*, Istorie și tradiție în spațiul românesc, 3, p. 101-107.

Schuster (1997) = C. Schuster, *Despre obiectele din lut ars din aria culturii Glina*, Thraco-Dacica, XVIII, 1-2 (sub tipar).

Schuster, Munteanu (1995) = C. Schuster, M. Munteanu, *Considerații privind unele topoare din epoca bronzului, găsite la sud de Carpați*, MemAnt, XX, p. 79-84.

Schuster, Nica (1995) = C. Schuster, M. Nica, *Săpăturile de salvare de la Morărești, județul Dolj-1993*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, p. 114-122.

Schuster, Popa (1995) = C. Schuster, T. Popa, *Cercetări privind epoca bronzului în județul Giurgiu (investigațiile din anii 1986-1994)*, BMJG, I, 1, p. 20-54.

Schuster, Popa (1995a) = C. Schuster, T. Popa, *Raport preliminar privind săpăturile de la Mogoșești, județul Giurgiu*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, p. 147- 156.

Schuster, Popa (1996) = C. Schuster, T. Popa, *Mogoșești, com. Adunații - Copăceni, jud. Giurgiu*, în *Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995*, Brăila, p. 79-80.

Schuster, Popa (1997) = C. Schuster, T. Popa, *Cercetările arheologice de la Mogoșești, județul Giurgiu - campania din 1995*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, II (sub tipar).

Schütz, Tillmann, Weiner, Rieder, Unrath (1990) = C. Schütz, A. Tillmann, J. Weiner, K.-H. Rieder, G. Unrath, *Das Ingoldstadt-Experiment: Zerlegung von Dammwild mit Steinartefakten*, în *Experimentelle Archäologie in Deutschland*, Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Bh. 4, p. 232-256.

Séfériades (1986) = M. Séfériades, *Apparition d'éléments d'origine stéppique en Egée du Nord-Est au début de l'âge du Bronze*, AAH, 38, p. 295- 298.

Sheratt (1980) = A. Sheratt, *Plough and Pastoralism: Aspects of the Secondary Products Revolution*, în *Pattern of the Past*, Cambridge, p. 261-306.

Sheratt (1982) = A. Sheratt, *The Secondary Products Revolution of Animals in the Old World*, World Archaeology, 15, p. 90-104.

Sîrbu-Damian (1992) = V. Sîrbu, P. Damian, *O nouă așezare de la începutul culturii Tei descoperită la Căscioarele, județul Călărași*, Istros, VI, p. 11-16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Sîrbu et all. (1996) = V. Sîrbu, P. Damian, E. Alexandrescu, E. Safta, O. Damian, St. Pandrea, A. Niculescu, *Aşezări din zona Căscioarele-Greaca-Prundu-mileniile I î. Hr.-I d. Hr.*, Monografii arheologice, III, Brăila.

Sonoc (1995) = A. Sonoc, *Propuneri de scheme şi tabele tipologice de clasificare a ceramicii*, BCSS-AI, 1, p. 27-37.

Soroceanu (1991) = T. Soroceanu, *Studien zur Mureş-Kultur*, Internationale Archäologie, 7.

Spiru (1979) = I. Spiru, *Descoperiri arheologice în jud. Teleorman*, CA, III, p. 453-459.

Stefănescu (1969) = A. Stefănescu, *Pantelimon 5 (1970)*, Bucureşti, VIII, p. 95-99.

Stefănescu (1992) = A. Stefănescu, *Necropola din secolele III-IV e.n. descoperite la Măneşti-Buftea*, CAB, IV, p. 125-132.

Şerbănescu, Trohani (1975) = D. Şerbănescu, G. Trohani, *Obiecte din cupru şi bronz descoperite în judeţul Ilfov*, SCIVA, 26, 4, p. 529-539.

Şerbănescu, Trohani (1978) = D. Şerbănescu, G. Trohani, *Cercetările arheologice pe Valea Mostiştei, Ilfov. File de Istorie*, Bucureşti, p. 18-32.

Şimon, Munteanu (1990) = M. Şimon, M. Munteanu, *Despre trei topoare de piatră din Epoca bronzului*, SympThrac, 9, Satu Mare-Carei, p. 105-106.

Székely (1955) = Z. Székely, *Contribuţii la cronologia Epocii bronzului în Transilvania*, SCIV, 6, 3-4, 843-865.

Székely (1957) = Z. Székely, *Cercetările şi săpăturile de salvare executate de Muzeul Regional din Sf. Gheorghe în anul 1955*, MCA, III, p. 152-158.

Székely (1971) = Z. Székely, *Contribuţii la cunoaşterea epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei*, SCIV, 22, 3, p. 423-428.

Zs. Székely (1980) = Z. Székely, *Date noi privind ritul de înmormîntare al culturii Schneckenberg în judeţul Covasna*, Aluta, 10-11 (1978-1979), p. 39-46.

Zs. Székely (1981) = Zs. Székely, *Epoca bronzului în judeţul Covasna*, Aluta, 12-13, p. 13-20.

Zs. Székely (1983) = Zs. Székely, *O descoperire din epoca bronzului de la Sfîntu Gheorghe (jud. Covasna)*, Aluta, 14-15, p. 43-47.

Tarcan-Hrişcu (1995) = C. Tarcan-Hrişcu, *Şantierul arheologic Câmiceni (jud. Iaşi). Analiza arheozoologică*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, p. 79-80.

Tasić (1984) = N. Tasić, *Die Vinkovci-Kultur*, în *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, p. 15-33.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Tasić (1993) = N. Tasić, *Relativ-chronologische Beziehungen der späten Tripol'je-Kultur und der äneolithischen Kulturen der jugoslawischen Donauniederung*, Balcanica, XXIV, p. 21-31.

Tasić (1994) = N. Tasić,, *Das archäologisch-historische Bild der Entwicklung der Kulturen des Äneolithikums im südlichen Banat*, Balcanica, XXV-1, p. 19-37.

Tasić (1995) = N. Tasić, *Eneolithic cultures of central and west Balkans*, Beograd, 1995.

Teodorescu, Constantinescu (1935) = C. Teodorescu, N. A. Constantinescu, *Atlas geografic, istoric, economic şi statistic*, Braşov, 1935.

Teodorescu (1962) = V. Teodorescu, *Săpăturile arheologice de salvare de la Smeieni*, MCA, VIII, p.

Todorova (1993) = H. Todorova, *Die Protobronzezeit auf der Balkanhalbinsel*, Anatolica, XIX; 1993, p.

Todorova (1993a) = H. Todorova, *Ein Korrelationsversuch zwischen Klimaänderungen und prähistorischen Angaben*, Praehistorica, 15-16.

Todorova (1993b) = H. Todorova, *Klima und Strandverschiebungen in der Postglazial Bulgariens*, în *The Fourth Millenium B.C., Procedings of the International Symposium Nessebur*, 28-30 August 1992, Edition of New Bulgarian University, Sofia, p. 77-81.

Trohani, Oancea (1976) = G. Trohani, Al. Oancea, *Descoperiri arheologice pe teritoriul comunei Vînătorii Mici, judeţul Ilfov*, CA, II, p. 19-32.

Trohani, Oancea (1981) = G. Trohani, Al. Oancea, *Cercetări arheologice pe valea Glavaciocului*, CA, IV, p. 240-252.

Tudor (1972) = E. Tudor, *Săpături de salvare din comuna Văcăreşti, jud. Dîmboviţa - 1971*, Scripta Valachica, Târgovişte, p. 93-107.

Tudor (1982) = E. Tudor, *Neue Angaben zur frühen Bronzezeit in Südrumänien*, Dacia, N.S., XXVI, 1-2, p. 59-75.

Tudor (1982a) = E. Tudor, *Cu privire la unele sincronisme culturale în perioada timpurie a Bronzului românesc*, Thraco-Dacica, III, 1-2, p. 94-100.

Tudor (1983) = E. Tudor, *Săpăturile arheologice de la Odaia Turcului (jud. Dîmboviţa)*, MCA, Braşov, p. 108-111.

Turcu (1969) = M. Turcu, *Săpăturile de salvare de la Pantelimon 3 (1967)*, Bucureşti, VIII, p. 91-95.

Turcu (1969a) = M. Turcu, *Săpăturile de salvare de la Popeşti-Leordeni*, Bucureşti, VIII, p. 89-91.

Turcu (1976) = M. Turcu, *Cercetările arheologice de la Dudeşti*, Carpica, VIII, p. 41-48.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Turcu (1980) = M. Turcu, *Sondajul de la Militari Cîmpul Boja*, MCA, Tulcea, p. 121-123.

Turcu (1981) = M. Turcu, *Cercetări arheologice la Militari-Cîmpul Boja*, CAB, III, p. 226-235.

Turcu (1992) = M. Turcu, *Cercetări arheologice la Militari-Cîmpul Boja*, Bucureşti, MCA, Bucureşti, I, p. 145-148.

Turcu (1992a) = M. Turcu, *Descoperiri arheologice la Militari-Cîmpul Boja (Bucureşti). Secolele II-III şi VI e.n.*, CAB, IV, p. 37-56.

Turcu, Ciuceanu (1992) = M. Turcu, R. Ciuceanu, *Săpături arheologice pe Dealul Văcăreşti*, CAB, IV, p. 196-204.

Udrescu (1989) = M. St. Udrescu, *Vînătoarea la geto-dacii din sud-estul României; date zooarheologice*, Thraco-Dacica, X, 1-2, p. 197-202.

Ulanici (1975) = Aug. Ulanici, *Săpăturile arheologice de la Braneţ*, jud. Olt, CA, I, p. 45-76.

Ulanici (1976) = Aug. Ulanici, *Noi cercetări arheologice la Braneţ*, CA, II, p. 49-64.

Ulanici (1978) = Aug. Ulanici, *Date noi privind epoca bronzului în lumina săpăturilor arheologice de la Greci, jud. Ilfov*, în *Ilfov. File de Istorie*, Bucureşti, p. 81-83.

Ulanici (1979) = Aug. Ulanici, *Noi cercetări arheologice la Greci, jud. Ilfov*, CA, III, p. 9-26.

Ulanici (1979a) = Aug. Ulanici, *Săpăturile arheologice efectuate la Braneţ în anul 1976*, CA, III, p. 27-38.

Ulanici (1981) = Aug. Ulanici, *Cercetările arheologice din anul 1979 de la Braneţ, jud. Olt*, CA, IV, p. 20-29.

Ulanici (1982) = Aug. Ulanici, *Săpăturile de la Valea Iaşului, jud. Argeş*, CA, V, p. 37-42.

Ulanici (1983) = Aug. Ulanici, *Săpăturile efectuate la Braneţ în aşezarea Glina*, CA, VI, p. 23-29.

Ulanici-Trohani (1975) = Aug. Ulanici şi G. Trohani, *Săpăturile de la Greci, com. Grădiştea, jud. Ilfov*, CA, I, p. 77-100.

Vasiliu (1996) = A. Vasiliu, *Homo rusticus*, Bucureşti.

I. Vasiliu (1996) = I. Vasiliu, *Un nou topor de bronz cu tub de înmănuşare transversal din nordul Dobrogei*, Peuce, XII, p. 27-30.

Vlassa, Takacs, Lazarovici (1987) = N. Vlassa, M. Takacs, Gh. Lazarovici, *Die Hügelgräber aus dem Banat und aus Siebenbürgen aus der spätäneolithischen Periode*, în *Hügelbestattungen in der Karpaten-Donau-Balkanzone*, Beograd, p. 107-119.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Vulpe (1961) = A. Vulpe, *Sălașul hallstattian de la Novaci*, MCA, VIII.

Vulpe (1961a) = A. Vulpe, *Descoperiri arheologice pe cursul mijlociu al Siretului (Sondajele de la Mîndrișca și Răcăciuni)*, ArhMold, I, p. 65-78.

Vulpe (1973) = A. Vulpe, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean*, SCIV, 24, 2, p. 217-237.

Vulpe (1975) = A. Vulpe, *Äxte und Beile in Rumänien*, II, PBF, IX/5, München.

Vulpe (1982) = A. Vulpe, *Zur Frühbronzezeit in Mittelrumänien*, în *Studien zur Bronzezeit. Festschrift für Wilhelm Albert von Brunn*, p. 494 sqq.

Vulpe (1983) = A. Vulpe, *Pe marginea unor noi descoperiri din bronzul timpuriu*, SCIVA, 34, 1, p. 71-75.

Vulpe (1990) = A. Vulpe, *Neue Beiträge zur Chronologie und kulturellen Gliederung der Frühbronzezeit im unteren Donaugebiet*, Starinar, XL-XLI, p. 105-111.

Vulpe (1995) = A. Vulpe, *Epoca bronzului în spațiul carpato-dunărean. Privire generală*, în *Comori ale Epocii bronzului din România*, București, p. 17-23.

Vulpe, Drâmboceanu (1981) = A. Vulpe, V. Drâmboceanu, *Săpăturile arheologice în raza comunei Năeni (Buzău)*, SCIVA, 32, 2, p. 171-193.

Vulpe, Gheorghiță (1981) = Al. Vulpe, M. Gheorghiță, *Șantierul arheologic Popești-Mihăilești*, CA, IV, p. 60 sqq.

Vulpe-Veselovschi (1981) = Al. Vulpe și V. Veselovschi-Bușilă, *Date noi privind periodizarea culturii Tei și cunoașterea culturii Basarabi (Săpăturile de la Novaci, 1961)*, SCIV, 18, 1, p. 83-112.

R. Vulpe (1957) = R. Vulpe, *Șantierul arheologic Popești*, MCA, III, p. 227-246.

Weiner (1990) = J. Weiner, *Noch ein Experiment- zur Schäftung altneolithischer Dechselklingen*, în *Experimentelle Archäologie in Deutschland*, Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland, Bh. 4, p. 263-272.

Zaharia (1973) = E. Zaharia, *Stațiunea arheologică de la Sărata Monteoru*, Studii și cercetări de istorie buzoiană, p. 17-29.

Zaharia (1987) = E. Zaharia, *La culture Monteoru. L'étape des débuts à la lumière des fouilles de Sărata Monteoru*, Dacia, N.S., XXXI, p. 21-49.

Zaharia (1994) = E. Zaharia, *Coșereni*, în *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României.AC*, București, p. 364-365.

Zaharia (1995) = E. Zaharia, *Cultura Zăbala*, în *Comori ale epocii bronzului din România*, București, p. 285-286.

Zănescu (1992) = I. Zănescu, *Cronica cercetărilor arheologice (1981-1989)*, CAB, IV, p. 363-371.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Zirra-Cazimir (1963) = V. Zirra şi Gh. Cazimir, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de pe terenul Cîmpul Boja Militari*, CAB, I, p. 15-49.

Zirra, Tudor (1954) = V. Zirra, D. Tudor, *Săpăturile arheologice din sectorul Giuleşti, Bucureşti. Rezultatele săpăturilor arheologice şi ale cercetărilor istorice din anul 1953*, I.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

DIE FRÜHBRONZEZEIT IM ARGEŞ- UND IM OBEREN IALOMIŢA-BECKEN
(Zusammenfassung)

Einleitung

Das Anschneiden eines solchen Thema, wie die *Frühbronzezeit (FB) im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken,* ist u.a. von Anfang an von einem beschrenkten geographischen Gebiet bedingt, kann aber anderseits außerhalb der Vorgänge, die sich in derselben Zeitspanne an der Unteren Donau, wichtiger Teil Südosteuropas, abgespielt haben, nicht verstanden werden. Deshalb erfolgt unsere Analyse im Lichte des Gesagten, jede kulturelle Erscheinung wird mit denen der Nachbargebiete verglichen und dort wo es der Fall war, die Gemeinsamkeiten hervorgehoben.

Der FB aus der Walachei (Muntenien) wurde entlang der Jahre von mehreren Forschern, wie Ion Nestor, Dorin Popescu, Mircea Petrescu-Dîmboviţa, Dumitru Berciu, Sebastian Morintz, Gheorghe Bichir, Alexandrina Alexandrescu, Eugen Comşa, Petre Roman, Valeriu Leahu, Ersilia Tudor, Eugenia Zaharia, Alexandru Vulpe, Mioara Turcu, George Trohani u.a., die nötige Aufmerksamkeit geschenkt.

Das Material, welches in der Vorkriegszeit oder gleich nach diesem ausgegraben wurde, ist leider teilweise verlorengegangen. Uns standen hauptsächlich die Grabungsergebnisse, der von uns durchgeführten Forschungen, zur Verfiigung. Diese wurden durch ältere Informationen und Daten bereichert und neu verwertet.

Die Naturbedinungen.

Die natürlichen Grenzen, die für das von uns analysierte Gebiet bestimmt wurden, sind im Westen der Teleorman-Fluß, im Norden die Karpaten, im Osten das Mostiştea-Tal und im Süden die Donau.

Die Landschaft erweist sich nicht einheitlich, die Reliefformen, die Bodenstruktur und die Gewässer gehören kleineren Mikroregionen an.

a. Die wichtigsten Relieformen sind die Walachei-Ebene, mit ihren Untereinteilungen (Găvanu-Burdea-, Burnaz-, Bukarest-, Subolinară a Ialomiţei-, De Subsistenţă Titu-Mizil-, Vlăsiei- und Mostiştei-Ebene), die Nordwalachischen Hügel (die muntenischen Subkarpaten und die muntenischen Westhügel) und die Donau-Senke.

b. Zu den bedeutesten *Wasserarme* zählen der Argeş, die Dâmboviţa, die Colentina und die Ialomiţa. Alle dieser Flüsse haben ein relativ reiches Netz von Nebengewässer.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

c. Der *Boden* Munteniens war entlang der Jahrtausende hauptsächlich aus steppentartiger Erde und Tschernoseum gebildet. Diesbezüglich ist die Vlăsia-Ebene ein gutes Beispiel, denn ihr heutiger Boden kam durch eine mehretappige Aufeinanderfolge von Steppe und Wald zustande.

d. Einiger Forschungen zur Folge, trat ab 2500 v. Chr. auch das Gebiet der Untere Donau in eine Trockenzeit ein.

Die Forschungsgeschichte.

Die ersten frübronzezeitlichen Funde sind in die Zeit vor dem Zweiten Weltkrieg zu setzen. Die Geländebegehungen und archäologischen Grabungen konzentrierten sich hauptsächlich auf das Gebiet der Stadt Bukarest und ihrer Umgebung (*Fundeni, Dealul Pisculuí, Băneasa, Belu, Ciurel, Dudeşti, Giuleşti, Tei, Glina* u.s.w.). Hier waren Dinu V. Rosetti (1923-1934) und Ion Nestor (1926-1927) äußerst tätig.

Im Jahr 1931 unternahm Ion Andrieşescu Grabungen bei Cetăţenii din Deal und erforschte mehrere Steinkistengräber. Die Forschungen in der walachischen Hügellandschaft wurden nach dem Krieg (1958, 1960, 1967) von Dinu V. Rosetti und Sebastian Morintz weitergeführt.

Während der Kriegszeit (1943) grub Mircea Petrescu-Dîmboviţa in Bucureşti-*Glina*.

In den '50. und '60. Jahren wurde erneut der bukarester Raum (*Dealul Mihai Vodă, Ciurel, Cariera de nisip a I.T.B., Roşu, Cătelu Nou, Străuleşti Măicăneşti, Mihai Vodă, Fundeni, Militari* u.a.) erforscht; später dann, sind Orte wie Crivăţ, Greci, Căscioarele, Orbeasca de Sus, Butimanu, Văcăreşti, Valea Calului, Odaia Turcului, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Căminească Ziel eingehender Forschungen, die das Entdecken neuer frühbronzezeitlichen Siedlungen (der Glina-Kultur und des Odaia Turcului-Kulturaspekts) als Ergebnis hatten, geworden.

Außer den Grabungsberichten sind für das Verstehen der FB im Südosten Rumäniens (und nicht nur) die Arbeiten von Ion Nestor (1933, 1960), Petre Roman (1976c, 1985, 1986, 1992), Alexandru Vulpe (1981, 1982, 1983, 1990), Cristian Schuster (1994), die wichtige Beiträge bezüglich der Chronologie (relative und absolute), des Abstammung, der Beziehungen mit den Nachbarkulturen und -gebiete, des Verbreitungsraums u.s.w., darstellen, von Bedeutung.

Die Glina-Kultur

Die Glina-Kultur ist als eine Einheit anzusehen, deshalb nahmen wir in unserer Analyse nicht nur das Argeş- und Obere Ialomiţa-Gebiet in Betracht, sondern bezogen uns immer auf den ganzen Verbreitungsraum der Kultur. Diese kulturelle Äußerung ist

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

selbständig, bildet mit der siebenbürgischen Schneckenberg-Kultur keine einheitliche Erscheinung, hat aber enge Verbindungen mit ihr.

Heute ist die Benutzung des *Terminus technicus* "Glina III" nicht mehr der geeigneste, da, wie bekannt, nach Ion Nestor, die römische Zahl "III" auf die dritte Schicht des *Tells* bei. Bucureşti-*Glina* hingewiesen hat, Zustand der zur Zeit im Gegensatz mit der Periodisierung der Kultur steht, deren dritte Stufe genauso beschriftet wird.

Die Siedlungen.

Der Standort:

1. auf den Fluß- und Seeterrassen:

a. auf unteren und mittleren Terrassen: Floreşti-Stoeneşti-*Staţia de Pompare*, Bila-*La Tutun* (Abb. 9/1), Letca Veche-*La Pădure*, Cernica, Greci (Abb. 19/1) u.a.;

b. auf den Hochterrassen: Mihăileşti-*Tufa* (Abb. 8/2), Varlaam, Schitu-*La Conac* (Abb. 9/1), Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 9/1), Milcovăţ-*La Dig* u.s.w.;

2. auf Inseln:

a. auf Seeinseln: Siliştea Snagovului-*Insula lui Vlad Ţepeş*, Grădiştea Făurei;

b. auf Flußinseln: Căminească-*Măgură* (Abb. 9/1);

3. auf den ehemaligen neolithischen und äneolithischen *Tells*: Bucureşti-*Glina* (Abb. 13/1), Tangâru, Schitu-*Măgura lui Boboc*.

Aufbauweise:

1. unbefestigte Siedlungen: fast alle Siedlungen gehören diesem Typ an.

2. befestigte Siedlungen: Crivăţ, Popeşti-*Nucet*, Odaia Turcului, Orbeasca de Sus (mit einem Graben).

Benützungsdauer:

1. für längere Zeit (mehrschichtige Siedlungen): Bucureşti-*Glina*, Bucureşti-*Ciurel*, Odaia Turcului u.a.;

2. für kurze Zeit (einschichtige Siedlungen): Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei* u.s.w.;

3. für sehr kurze Zeit (Saisonsiedlungen): Căminească-*Măgură* u.a.

Ausmaßen:

1. Alle Siedlungen sind Weiler.

2. Über die innere Struktur der Siedlungen wissen wir sehr wenig.

3. Unbekannt sind auch die "Verbindungen" der Siedlungen mit der Welt der Toten.

Die Behausungen:

Behausungstypen:

1. Erdhütten: Crivăţ, Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 14/1-3), Bucureşti-*Căţelu Nou* (Abb. 11), Udeni, Căscioarele.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

a. Form: oval (Crivăţ, Bucureşti-*Roşu* - Abb. 17/1, Bucureşti-*Căţelu Nou* - Abb. 11/2, Bucureşti-*Dudeşti* - Abb. 16/2, Bucureşti-*Ciurel*, Bucureşti-*Luna Bârzeşti*); viereckig (Udeni, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 14/1); in Form der Zahl 8 (Bucureşti-*Căţelu Nou* - Abb. 11/2, Bucureşti-*Bucureştii Noi*);

b. Ausmaßen: geringe und mittelgroße (Crivăţ, Udeni, Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*);

c. innere Ausstattung: Gruben (Bucureşti-*Căţelu Nou*, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 14/1-2); eine Schwelle zwischen zwei der Gruben der Erdhütte (Bucureşti-*Căţelu Nou* - Abb. 11/2); eine Grube, die als Feuerstelle benützt wurde (Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 14/1-2).

d. Bauweise: zuerst wurde die Grube ausgehoben, die Wände mancher dieser Gruben wurden ausgebrannt, weiter wurde der Hüttenoberteil (das Gerüst) errichtet.

2. Oberflächenbehausungen: Greci, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam, Schitu-*La Conac* (Abb. 20/1-2; 22/1-2), Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 21/1-2), Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* u.a.

a. Form: ohne eine klare Form (Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Greci); oval (Căscioarele-Cătălui);

b. Ausmaßen: kleine oder mittelgroße (Schitu-*La Conac*, Odaia Turcului, Bucureşti-*Glina*, Crivăţ); große (Căscioarele-*Cătălui*);

c. innere Ausstattung: Fußboden (Odaia Turcului, Crivăţ); Herde (Odaia Turcului, Greci, Căscioarele-*Cătălui*, Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*); Backofen (Bucureşti-*Glina*); Gruben oder Vertiefungen (Schitu-*Gaura Despei*);

d. Bauweise der Oberflächenwohnungen: aus Holz- und Rutten-geflechtgerüst mit Lehmbewurf. Es wurden keine Pfahlgruben entdeckt.

e. die Wohnungsdichte der Oberflächenbehausungen in den Siedlungen: diesbezüglich sind die Informationen sehr spärlich. In Schitu-*La Conac* (Abb. 9/2) wurden 4, in Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 9/2) 6, in Odaia Turcului 8 Wohnungen entdeckt.

Die Gruben.

1. *Standort*:

a. im Bereich der Wohnungen: Schitu-*Gaura Despei*, Bucureşti-*Ciurel*;

b. außerhalb der Behausungen: Odaia Turcului, Bucureşti-*Lunca Bârzeşti*, Udeni, Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 17/2);

2. *Form*: birnenförmig (Bucureşti-*Căţelu Nou*, Mihăileşti-*Tufa*); glockenförmig (Bucureşti-*Căţelu Nou*, Mihăileşti-*Tufa*, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*); kegelstumpfförmig (Udeni); zylindrisch (Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Varlaam); im Profil trapezähnlich (Schitu-*La Conac*).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3. *Bestimmung der Gruben*:

a. Abfallgruben (?): Schitu-*La Conac*, Bucureşti-*Cățelu Nou*, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam;

b. Vorratsgruben: Udeni, Schitu-*Gaura Despei*, Bucureşti-*Ciurel*;

c. Feuerstelle: Bucureşti-*Ciurel*;

d. Kultstelle: Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 17/2).

Die Herde.

1. *Standort*:

a. im Bereich der Wohnungen: Greci, Odaia Turcului, Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 14/1-2);

b. außerhalb der Behausungen: Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Bucureşti-*Glina*;

2. Form: rund (Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*); oval (Schitu-*La Conac*); hufeisenförmig (Schitu-*Gaura Despei*);

3. Größe: in Greci ist der Herd 0,75 m groß, während der Durchmeßer in Schitu-*La Conac* und Schitu-*Gaura Despei* zwischen 0,60-1,20 m beträgt;

4. Bauweise: unmittelbar auf die Erdoberfläche - Odaia Turcului, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Greci;

5. Benützungsdauer: für kurze Zeit (Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*); für längere Zeit (Schitu-*La Conac*);

6. Bestimmung der Herde:

a. für den Haushalt (Kochen und Erwämung): der größte Teil der Herde.

b. Kultherde (?): Schitu-*La Conac*.

Die Backofen.

1. *Standort*: im Behausungsinneren (Bucureşti-*Glina*, Drăgăneşti Olt);

2. *Bestimmung der Backofen*: für den Haushalt (Backen der Brote);

3. *Bauweise*: kuppelförmig, auf einer dicken Lehmschicht.

Besprechungen.

1. Mircea Eliade war der Meinung, daß mit dem Bau eines Hauses ein neues Leben beginnt und mit dem Absterben der Bewohner auch der Bau verschwinden muß. Möglich, daß das der Fall auch mit den Glina-Behausungen war, denn die Spuren der meisten davon zeugen von Brand, der nicht nur durch die Feindtaten anderer Gemeinschaften zu erklären ist.

2. Die Ausrichtung der Siedlungen, Behausungen und der Gruben befolgt nicht gewisse Regeln. Bei Schitu-*Gaura Despei* und Schitu-*La Conac* lag die längere Seite der Wohnungen auf der Nordwest-Südostachse, genauso wie die Häuser des gegenwärtigen Dorfes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

3. Im Glina-Milieu sind keine Tier- oder Menschenopfer bei dem Errichten einer Siedlung oder der Behausungen zu verzeichnen.

4. Da es im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken keine Höhlen gab, wurden solche Zufluchtsorte (so wie es der Fall in Oltenien war) nicht bewohnt.

Die Gräber

a. In Bucureşti-*Fundeni Ziduri între Vii*, in einem Werder des Fundeni-Sees, wurde ein Skelett in Hockerlage auf rechter Seite entdeckt. Der Kopf lag im Südwesten, die Füße im Nordosten. Nach Sebastian Morintz und Dinu V. Rosetti gehört dieses Grab, dessen Toter je ein Gefäß am Kopf und an den Füßen hatte, der Glina-Kultur an.

b. Der Fund bei Căscioarele-*Cătălui* muß unserer Meinung nach, als eine neuere Bestattung im Bereich einer Glina-Wohnung angesehen werden.

c. Reicher sind die Informationen über die Bestattungen der letzten Stufe der Glina-Kultur (IV.) aus Oltenien. In Verbiţa wurden Hügelgräber, deren Beigaben (Keramik) ähnlich denen der Kistengräber aus der Nordwalachei sind, entdeckt.

Das Material

1. *Die Steingeräte*. Nach Alexandru Păunescu (1970) wurde in der Herstellung der Steinwekzeuge und - waffen der vorbalkanische Silex und das hiesige Steingut als Rohstoff verwendet.

a. *Silexgeräte*:

- Sägen: Bucureşti-*Roşu* (Abb. 31/4), Căminească, Vărăşti;
- Gratoires: Crivăţ (Abb. 31/5), Mihăileşti-*Tufa* (Abb. 29/3; 32/7), Schitu-*La Conac*;
- Schaber: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (Abb. 29/6), Bucureşti-*Roşu*;
- Krummesser: Bucureşti-*Glina*, Popeşti-*Nucet*, Odaia Turcului;
- Klingen: Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 30/4), Popeşti-*Nucet* (Abb. 30/3), Crivăţ (Abb. 30/6; 31/3), Varlaam (Abb. 29/1);
- Pfeilspitzen: Crivăţ, Varlaam;
- Splitter: Bucureşti-*Ciurel*, Schitu-*Gaura Despei*, Căminească-*Măgură*;
- Burines: Schitu-*Gaura Despei*;
- Meißeln; Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 30/1);

b. *geschliffene Steingeräte*:

- *Werkzeuge*:
  - Hammer: Bucureşti-*Fundeni*, Butimanu-*Motoroi*;
  - Messerklingen: Bucureşti-*Fundeni*;
  - Meißeln: Milcovăţu-*La Dig*, Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 42/3);
  - Schleifstein: Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Bucureşti-*Ciurel*;
  - Handmühlen und Reiber: Bucureşti-*Ciurel* (Abb. 2/), Odaia Turcului (Abb. 32/1);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

- *Werkzeuge/ Waffen*:
  - Äxte (mehrere Typen): Schitu-*La Conac* (Abb. 33/3), Udeni (Abb. 35/2-3), Varlaam (Abb. 33/4), Odaia Turcului (Abb. 35/1), Schitu-*Gaura Despei* (Abb. 33/1), Văcăreşti (Abb. 34/2);
  - Krummesser: Bucureşti-*Glina*, Odaia Turcului, Văcăreşti (Abb. 3/5);
- *Schmuckstücke* und :
  - Zepter: Bărbuceanu;
  - Amulette: Mihăileşti-*Tufa*
- *Gegenstände mit unbekannter Funktion*: Schitu-*Gaura Despei*.

2. *Die Knochen-, Horn-, Zahn- und Stoßzahngegenstände*.

a. *Knochengegenstände*:
- Nadeln: Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam (Abb. 36/4);
- Ahlen: Bucureşti-*Fundeni*, Varlaam (Abb. 36/1), Udeni;
- Meißeln: Bucureşti-*Fundeni*, Varlaam (Abb. 36/6);
- Dorne: Varlaam (Abb. 36/2), Schitu-*La Conac*;
- Stricknadeln: Bucureşti-*Fundeni*;
- Dolche: Bucureşti-*Fundeni*, Odaia Turcului (Abb. 36/3, 9);
- Armschutzplättchen: Bucureşti-*Fundeni*;
- Pfeilspitzen: Bucureşti-*Fundeni*;
- Speerspitzen: Bucureşti-*Fundeni*;
- Bohrer: Bucureşti-*Ciurel*;
- Schmuckstücke: Bucureşti-*Fundeni*.

b. *Horngegenstände*:
- Hammer: Bucureşti-*Fundeni*;
- Äxte: Varlaam (Abb. 36/7);
- Pflanzstöcke: Bucureşti-*Fundeni*, Varlaam, Schitu-*Gaura Despei*;
- Hacken: Bucureşti-*Fundeni*, Odaia Turcului (ABB. 36/8).

c. *Zahn und Stoßzahngegenstände*:
- Anhänger: Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam (Abb. 36/5).

3. *Die Keramik*.

a. Nach der *Arbeitstechnik* und *Tonzusammensetzung* gibt es drei Gattungen: grobe, mittelgrobe und feine.

b. *Die Brennung*: die grobe Keramik wurde ungenügend der Hitze ausgesetzt. Besser wurde die mittelgrobe und sehr gut die feine Keramik gebrannt.

c. *Die Farbe*. Die Keramik der ersten beiden Arten weist braune, ziegelrote und graue Nuancen auf. Die feine Keramik ist gelb-orange, grau und schwarz.

d. *Die Formen* (s. *Beilage 4*).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

•Typ 1. sackförmige Gefäße: 1.1. flache Standfläche, leicht gebogene Gefäßwände und manchesmal Trichterrand (Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 103/3, Schitu-*La Conac* - Abb. 106/2, Odaia Turcului - Abb. 99/3); 1.2. mit flachem Boden, und ausgeweitetem Rand (Bucureşti-*Glina* - Abb. 95/1, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 98/2, 4; 103/2; 139/5; 141/8, Odaia Turcului - Abb. 99/5, Schitu-*La Conac* - Abb. 104/3; 107/6; 109/1, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 114/4, Varlaam - Abb. 69/1); 1.3. mit leicht umrißenem, manchesmal zylindrischem Hals (Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 110/1, 5; 111/1, 7-8, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 131/6; 141/7);

•Typ 2. dem Einmachglas ähnliches Vorratsgefäß (Varlaam - Abb. 65/1-2, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 88/3, 5-6, Valea Calului - Abb. 92/11, Udeni - Abb. 92/10, Odaia Turcului - Abb. 76/4; 99/4; 139/7, Schitu-*La Conac* - Abb. 104/1-2; 105/2; 106/1, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 113/3; 114/1);

•Typ 3. dem Blumentopf ähnliche Gefäße: 3.1. mit leicht gebogenen Gefäßwänden und manchesmal mit nach außen geknicktem Rand (Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 102/1, Schitu-*La Conac* - Abb. 109/4, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 112/5; 114/5); 3.2. mit leicht gebogenen Gefäßwänden und nach innen gezogenem Rand (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 88/2; 89/3, Udeni - Abb. 92/8, Odaia Turcului - Abb. 99/1, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 103/6); 3.3. fast zylindrische Gefäße (Bucureşti-*Glina* - Abb. 96/4, Bucureşti-*Roşu* - Abb. 56/4-5, Schitu-*La Conac* - Abb. 107/4, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 110/2);

•Typ 4. kugelförmige Gefäße: 4.1. mit gebogenem Hals und nach außen gezogenem Rand (Bucureşti-*Glina* - Abb. 95/3, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 56/2-3; 86/2-3, Varlaam - Abb. 139/2, Văcăreşti - Abb. 101/4; 117/3; 139/8, Greci - Abb. 55/2; 85/1, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 85/3-5; 86/1, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* - Abb. 128/6, Udeni - Abb. 129/11, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 97/2); 4.2. mit Trichterrand (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 55/4; 56/1, Varlaam - Abb. 70/1-3; 139/9, Odaia Turcului - Abb. 72/3, Schitu-*La Conac* - Abb. 105/3, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 111/6); 4.3. mit fast zylindrischem Hals (Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 63/1, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 55/3, Bucureşti-*Glina* - Abb. 96/2-3, Schitu-*La Conac* - Abb. 105/1; 108/4, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 112/1, 3-4; 113/2);

•Typ 5. bitronkonisches Gefäß (Greci, Crivăţ, Odaia Turcului);

•Typ 6. Amphoren: 6.1. mit kugelförmigem Köper und nach außen gezogenem Rand (Bucureşti-*Roşu*, Bucureşti-*Glina*); 6.2. mit kugelförmigem Köper und zylindrischem Hals und zwei Ösenhenkel (Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 133/4, Bucureşti-*Roşu* - Abb. 60/3); 6.3. Amphoren, deren Form nicht bestimmt werden konnte (Greci - Abb. 127/4; 133/1-3, 5, Văcăreşti - Abb. 118/3; 131/4-5; 132/6, Odaia Turcului - Abb. 121/1-2; 130/4, 6);

•Typ 7. Terrinnen: mit gebogenen Gefäßwänden und nach innen gezogenem Rand (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 100/1; 126/2, 6; 140/2, Bucureşti-*Militari Câmpul*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Boja - Abb. 100/2; 126/3, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 66/1, 3; 101/1, 3, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 97/3; 98/5-6; 141/3, Varlaam - Abb. 66/1, 3; 68/1-2; 69/3; 141/1, 3, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 125/5, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* - Abb. 84/1, 3, 5-11, Odaia Turcului - Abb. 76/3; 132/5, Valea Calului - Abb. 124/4, Văcăreşti - Abb. 118/2; 139/1; 143/6, Schitu-*La Conac* - Abb. 108/6; 141/4; 142/1, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 113/1); 7.2. kegelstumpfförmig, mit betonter Schulter (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 59/3; 76/5; 10/7, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 100/4, Bucureşti-*Glina* - Abb. 76/6; 96/1, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 63/2, Varlaam - Abb. 71/1, 4, Greci - Abb. 90/2; 91/1-2, -5; 93/3; 99/2; 125/3, Prundu - Abb. 140/1, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 90/2; 91/3, Odaia Turcului - Abb. 123/8, Schitu-*La Conac* - Abb. 108/1, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 114/2); 7.3. mit ausgeweiteten Gefäßwänden und mit, je nach dem, nach innen oder nach außen gezogenem oder zylindrischem Rand (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 59/1-2, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 97/4; 130/2; 142/3, 7, Varlaam - Abb. 69/4, Greci - Abb. 93/1, 4-5; 117/2, 4; 126/6, Văcăreşti - Abb. 124/6-9; 142/8-9, Odaia Turcului - Abb. 123/1-4; 126/1; 134/6-7; 136/3, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* - Abb. 90/3; 100/3, Schitu-*La Conac* - Abb. 109/2-3, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 110/6; 113/6; 115/2, 6);

•Typ 8. Schüssel: 8.1. manchesmal kegelstumpfförmig, mit geraden oder leicht gebogenen Gefäßwänden und Rändern und flachem, rundem oder nach innen gewölbtem Boden (Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 101/2, Greci - Abb. 73/5, Văcăreşti - Abb. 143/4, 9, Odaia Turcului - Abb. 77/1); 8.2. mit halbkugelförmigem Körper oder leicht gebogenen Gefäßwänden, manchesmal mit abgerundeter Schulterpartie und nach innen oder außen gezogenem Rand (Odaia Turcului - Abb. 75/1; 76/2);

•Typ 9. Askosgefäße (Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 60/2);

•Typ 10. Kannen: 10.1. mit kugelförmigem Körper, zylindrischem oder geschwungenem Hals, geradem, schräg geschnittenem oder nach außen gezogenem Rand, mit einem oder zwei Henkel (Bucureşti-*Tei* - Abb. 60/1, Bucureşti-*Glina* - Abb. 60/5, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 64/3, Crivăţ - Abb. 60/4, Greci - Abb. 129/2-3, 5-6, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 55/5; 127/5,; 127/3, Udeni - Abb. 127/2; 129/1, Odaia Turcului - Abb. 76/1); 10.2. mit fast zylindrischem Körper, geradem Rand und einem oder zwei Henkel (Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* - Abb. 127/1);

•Typ 11. Becher: 11.1. mit leicht gerundeten Gefäßwänden, nach außen geschwungenem oder nach innen gezogenem Rand (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 75/5, 7; 89/3-4, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 89/2, 6, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 73/1-2, Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* - Abb. 89/5, Greci - Abb. 89/1, Odaia Turcului - Abb. 58/2-3); 11.2. kegelstumpfförmig (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 57/2, 4, Greci - Abb. 57/1, 3, 6, 8-9, Odaia Turcului - Abb. 58/4, 6, Văcăreşti - Abb. 97/7);

•Typ 12. Tassen (Bucureşti-*Glina* - Abb. 58/8, Căscioarele-*Cătălui* - Abb. 89/7, Odaia Turcului - Abb. 58/7);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

•Typ 13. Teller: Fischpfannen, andere mit geraden oder nach außen geneigten Wänden (Bucureşti-*Roşu* - Abb. 92/2, Odaia Turcului - Abb. 92/1);

•Typ 14. Näpfe (Bucureşti-*Dudeşti*, Mihăileşti-*Tufa*);

•Typ 15. Siebe (Odaia Turcului - Abb. 83/);

•Typ 16. Miniaturgefäße (Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 83/1-3);

•Typ 17. Deckel (Odaia Turcului - Abb. 83/5-6).

e. *Henkel*:

- *zum anhängen*:

- Ösenhenkel (Abb. 60/3; 71/4; 76/3; 115/4; 123/5; 127/2; 131/4; 132/3, 6; 133/1-3, 5)

- durchlöcherte, senkrechte oder waagerechte Öhrchen (Abb. 68/2; 69/4; 71/2);

- durchlöcherte Warzen;

- *zum anfassen*:

- Bandhenkel: überrandet (Abb. 58/7; 59/3; 129/1; 140/5), befestigt am Rand (Abb. 55/2, 4; 64/1, 3; 76/1; 87/1; 91/1; 100/4; 122/6; 129/2, 4-5; 141/5-6), unter dem Rand (Abb. 59/1; 68/3; 70/3; 76/5; 89/7; 122/4; 129/3, 6), am Hals (Abb. 55/4; 89/4; 100/5; 114/3; 141/8, 11), auf der Schulter (Abb. 100/1), am Körper (Abb. 59/4; 141/1,), auf den Deckel;

- verschiedene Reliefansätze zum anfassen: kegelförmige (Abb. 59/2; 74/3), kegelstumpfförmige (Abb. 69/2; 72/5), waagerechte Langleisten (Abb. 85/1; 141/7), senkrechte oder dreieckige Leisten (Abb. 103/3), Sattelansätze;

- nicht durchlöcherter, spulenförmiger Ansatz (Abb. 131/1).

f. *Die Verzierung*:

- *durch Vertiefung*:

- durchtriebene Buckelchen (einzelne oder Reihen): sie sind unter dem Rand (Abb. 56/1-5; 61/1-2; 65/1, 3; 68/1-2; 70/1; 71/3; 84/4; 86/5; 87/5, 7; 88/2, 4; 89/2; 92/2-3, 6; 93/1, 4-5; 94/2-3; 106/2; 107/5 u.a.), auf dem Hals (Abb. 66/2; 69/1; 70/3; 72/1, 6; 76/5; 84/1-2, 6-8, 11; 85/2-5; 86/1, 4, 6; 87/4; 88/3, 6; 89/5-6; 90/1-3; 92/5, 8, 10-11; 94/3; 103/1; 107/1-2, 4, 6; 127/5), auf der Schulter (Abb. 69/2) zu finden;

- Eindrücke (einzelne oder Reihen): auf dem Rand (Abb. 62/2; 72/4; 84/2, 6, 11; 85/5; 88/3-4), unter dem Rand (Abb. 89/6), auf dem Hals (Abb. 63/3; 74/1; 85/3; 86/3; 87/2; 89/2; 94/4), auf der Schulter (Abb. 75/1; 88/1, 5; 90/3; 91/3; 106/2), auf dem Körper, auf den Reliefverzierungen (Abb. 62/1-2; 84/5; 128/3-5; 130/4);

- Kerben (einzelne, Gruppen oder gerade oder Zickzackreihen): auf dem Rand (Abb. 7/1; 85/3; 88/5), dem Hals (Abb. 55/1; 86/1; 88/5; 90/1), der Schulter (Abb. 96/2, 4; 128/7-8), dem Körper (Abb. 74/5), den

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Reliefverzierungen (Abb. 86/1; 90/1; 97/9; 103/5; 119/1), unter dem Rand (Abb. 119/4);
- schraffierte Bänder: auf dem Hals, der Schulter (Abb. 121/2; 134/6), dem Körper (Abb. 60/2; 61/1; 120/1, 3-4; 129/6);
- Wolfszähne: auf dem Rand (Abb. 86/2), dem Hals (Abb. 109/6; 120/2; 135/2), der Schulter (Abb. 86/1-2; 90/1), dem Körper (Abb. 98/1; 120/5; 121/1; 136/4, 9), den Reliefverzierungen, unter dem Rand (Abb. 89/2);
- waagerechte und ellipsenförmige Schnureindrücke: auf dem Körper (Abb. 126/2), unter dem Rand (Abb. 126/1-2; 134/7);
- waagerechte, senkrechte, schräge, winkelförmige Linien (Abb. 97/7; 123/6-8; 134/3-5);
- Punkte (in Reihen oder in Bändern): auf der Schulter (Abb. 123/8), auf dem Körper (Abb. 89/3; 120/2);
- Kreise: unter dem Rand, auf der Schulter (Abb. 88/6), auf dem Körper (Abb. 88/2);
- Besenstrichverzierung (Abb. 88/2);

- *Reliefverzierung*:
- kegelförmige, länglich waagerechte oder senkrechte oder sattelförmige Vorsprünge: auf dem Rand, dem Hals (Abb. 95/2; 141/4), der Schulter (Abb. 63/2; 65/1; 67/2; 87/7; 99/5), dem Körper (Abb. 72/2; 75/1; 84/3;; 96/1; 108/1; 114/2, 141/2), unter dem Rand (Abb. 69/3);
- senkrechte, kammartige Lappen: am Rand (Abb. 101/2; 141/3), am Körper, unter dem Rand (Abb. 91/5);
- waagerechte oder senkrechte Streifen: unter dem Rand (Abb. 86/5; 87/4; 91/3; 119/5), am Hals (Abb. 57/5; 62/2; 85/-5; 92/9; 103/5; 119/1-2; 128/4-5), auf der Schulter (Abb. 57/7; 62/2; 86/1; 90/1; 101/1), am Körper (Abb. 62/2; 84/5);
- senkrechte Rippen: unter dem Rand, auf dem Hals (Abb. 92/10; 120/3), der Schulter oder dem Körper (Abb. 109/5; 113/6);
- hufeisenförmige Reliefform: unter dem Rand, auf dem Körper (Abb. 122/1; 123/4; 125/3);
- linsenförmige Aufsetzungen: auf dem Hals, der Schulter (Abb. 95/1), dem Körper;
- wellenförmige Aufsetzung (Abb. 102/2; 122/3)

- *Durchbohrungen*: unter dem Rand (Abb. 57/8; 70/2), auf dem Hals (Abb. 94/1; 101/4; 108/5; 119/3, 7).

g. *andere Gegenstände aus gebranntem Lehm*:

- verzierte und unverzierte Spinnwirtel: flache (Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 47/6, Bucureşti-*Roşu* - 47/4, Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 47/1-3, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 45/2, Odaia Turcului - Abb. 49/2, Căminească - Abb. 48/5, Schitu-*Gaura Despei* -

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Abb. 45/5, Schitu-*La Conac* - Abb. 48/1), scheibenförmige (Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 47/5, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 48/2, Schitu-*La Conac* - Abb. 8/4, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 45/1, Floreşti-*Staţia de pompare* - Abb. 48/3), kegelstumpfförmige (Odaia Turcului - Abb. 9/4, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 48/7), doppeltkegelstumpfförmige (Bucureşti-*Cariera de nisip a I.T.B.* - Abb. 46/5), kugelförmige (Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* - Abb. 49/3), kreiselförmige (Mihăileşti-*Tufa*);

- Modellwagenräder: mit Nabe auf beiden Seiten (Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 46/4, Odaia Turcului - Abb. 46/1)

- Modellwagen (Crivăţ);

- Tongewichte: pyramidenförmige (Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 46/2-3, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 42/5, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 43/2, Odaia Turcului - Abb. 51/2), fast kugelförmige (Căminească-*Măgură* - Abb. 43/2, Varlaam - Abb. 43/1);

- kugelförmige, längliche oder kegekstumpfförmige Perlen (Văcăreşti - Abb. 49/1, Schitu-*La Conac* - Abb. 45/4, Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 5/3);

- Löffel mit tiefem oder länglichem Schöpfer oder solche, die einem Schöpflöffel gleichen (Mihăileşti-*Tufa* - Abb. 44/1, Odaia Turcului - Abb. 52/2, Bucureşti-*Mihai Vodă* - Abb. 52/1, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 42/2);

- Miniaturäxte (Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 54/1, 4, Bucureşti-*Ciurel* - Abb. 54/2, Bucureşti-*Roşu* - Abb. 54/5-6, Văăreşti - Abb. 54/3, Milcovăţu-*La Dig* - Abb. 44/2);

- Gußformen (Butimanu - Abb. 51/3);

- Kulttischchen (Bucureşti-*Bucureştii Noi* - Abb. 50/1, Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 50/2);

- anthropomorphe und zoomorphe Darstellungen (Odaia Turcului - Abb. 53/3, 5, Schitu-*Gaura Despei* - Abb. 44/3, Bucureşti-*Fundeni* - Abb. 53/1, 6, Bucureşti-*Mihai Vodă* - Abb. 53/2, Văăreşti - Abb. 53/4);

- andere Gegenstände: Spule (?; Văcăreşti - Abb. 49/8), Bestandteil eines Schmelztiegels (?; Valea Iaşului).

h. *Besprechung.*

- Die kleine Anzahl der Steingegenstände weist darauf hin, daß diese schwer herzustellen waren, sich schnell abnutzten und nur selten weggeworfen wurden. Diese Feststellung trift auch auf die Steinindustrie anderer zeitgenössischen Erscheinungen zu: Coţofeni, Schneckenberg, Şoimuş, Livezile, Copăceni.

Nach Alexandru Păunescu sind in der Bearbeitstechnik der Glina-Steinartefakte südliche Einflüsse zu bemerken. Seine Meinung wurde auch von Mircea Petrescu-Dîmboviţa und Jan Machnik bekräftigt.

Die meisten Werkzeuge und Waffen haben Analogien in den benachbarten Kulturen. So z.B. wurden Pfeilspitzen im Coţofeni-, Schneckenberg-, Şoimuş-, Jigodin-, Jamnaia-, Katakomnbnaia-, Edineţ-Milieu entdeckt. Weiter wurden Äxte der verschiedenen Typen oder Krummesser auch von den Coţofeni-,

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Schneckenberg-, Şoimuş-, Livezile-, Jamnaia-, Katakombnaia-, Edineţ-, Cheile Aiudului-, Năeni-Gemeinschaften verwendet.

- Die Knochen-, Horn- und Zahnindustrie ist sehr schwach vertreten. Dieser Sachstand ist auch für die Şoimuş-, Livezile- und Copăceni-Kulturen gültig, steht aber im Gegensatz mit den Coţofeni- und Schneckenberg-Funden, die sehr zahlreich und mannigfaltig sind.

- Unter dem entdeckten Material nimmt die Keramik den Hauptplatz ein. In Mihăileşti-*Tufa* stellt sie 90%, in Schitu-*Gaura Despei* und Varlaam 93% und in Schitu-*La Conac* 95%, dar. Leider ist der größte Teil davon bruchstückhaft, nur sehr selten wurden ganze Gefäße ans Tageslicht gefördert.

Für die meisten der Gefäßformen und Henkelkategorien gibt es Analogien in den benachbarten Kulturen. Der Gefäßtyp 1. wurde auch von den Töpfern der Copăceni-, Şoimuş-, Schneckenberg-, Jigodin-, Iernut-Gemeinschaften hergestellt. Die Typen 2 bis 13 findet man unter dem Geschirr der Cernavoda II-, Folteşti II-, Coţofeni-, Zimnicea-, Zăbala-, Livezile-, Schneckenberg-, Copăceni-, Şoimuş-, Dolheştii Mari-, Vucedol-, Makó-, Monteoru Ic4-, Bogdăneşti -, Jamnaia-, Katacombnaia-, Zoltan-, Roşia-, Vinkovci-, Somogyvár-, Troja II-Kulturen.

Das eigentümlichste Verzierungselement der Glina-Kultur sind die getriebenen Buckelchen. Diese sind fast auf allen Gefäßformen zu sehen. Höchstwahrscheinlich ist diese Häufigkeit nicht nur durch ästhetische Beanlassung der Töpfer zu erklären, sondern hat auch technische Gründe, die uns leider zur Zeit noch unbekannt bleiben.

Möglich, daß der Ursprung der Buckelchen in der Cernavoda II-Kultur zu suchen ist. Die anderen Verzierungen haben genügend Analogien in den Kulturen Cernavoda III, Cernavoda II, Schneckenberg, Livezile, Şoimuş, Vucedol, Copăceni, Jigodin u.s.w.

- Die Glina-Kultur ist relativ reich an anderen gebrannten Lehmgegenständen. Unter diesen sind die Modellwagen, die jenen der Coţofeni-, Vučedol-, Nir-, Schneckenberg-, Şoimuş- und Jigodin-Erscheinungen gleichen, hervorzeheben.

Für die zoomorphen Darstellungen gibt es desgleichen Analogien in mehreren zeitgenössischen Kulturen. Eine Sonderstelle nehmen die anthropomorphen Idole ein.

Miniaturäxte wurden auch unter den Materialen der Coţofeni-, Livezile-, Schneckenberg- und Jigodin-Kulturen entdeckt.

Über die Abstammung, den Verbreitungsraum und die Periodisierung.

1. *Die Abstammung.* Ion Nestor (1933) fand anhand der Keramikanalyse Analogien in Mitteleuropa. Derselben Meinung war auch Dumitru Berciu (1934), der später die Cernavoda- als Protoglina-Kultur betrachtete.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Mircea Petrescu-Dîmboviţa (1974) unterstreicht, daß die Erscheinungen des Cernavoda I-, Cernavoda II (=Folteşti II)- und Trichterbechertyps wichtig für das Herausbilden der Glina-Kultur waren.

Petre Roman hebt den Beitrag der Cernavoda II-Kultur (1976), aber auch den des Zimnicea-Mlăjet-Horizontes und der südlichen Einflüsse (1986), hervor.

2. *Der Verbreitungsraum.* Das von uns in Betracht gezogene Gebiet wurde in den ersten drei Entwicklungsstufen von den Glina-Gemeinschaften bewohnt. Die bis jetzt unternommenen Forschungen haben gezeigt, daß das Argeş-Becken als Kerngebiet angesehen werden muß. Von hier aus zog dann ein Teil der Bevölkerung nach Westen (Oltenien) und Südwesten (Nordwestbulgarien und Nordostserbien).

Der Gedanke, daß die Glina-Gemeinschaften im Gebiet bis zum Bug oder in der Südmoldau und in Südostsiebenbürgen beheimatet waren, muß heute preisgegeben werden.

3. *Die Periodisierung.* Die ersten Forschungen in Bucureşti-*Glina* erlaubten Ion Nestor nicht das Beobachten mehrerer Entwicklungsstufen in der Kultur. Auch die weiteren Grabungen in derselben Siedlung (Petrescu-Dâmboviţa 1944) oder in Oltenien brachten keine neue Erkenntnisse. Erst die Befunde bei Bucureşti-*Ciurel* (Grabungen ab 1956) werfen ein neues Licht auf die Evolution der Glina-Kultur. Von jetzt an spricht man von zwei Stufen.

Eine Ausnahme stellt Dumitru Berciu, der nach den Forschungen bei Crivăţ von drei Stufen spricht, dar. Leider wurde seine Annahme nicht durch klare Forschungsergebnisse bekräftigt.

Petre Roman (1985) entdeckte 1977 bei Govora Sat-*Runcuri* (in Oltenien) Keramik, die ihn berechtigt von einer dritten Stufe zu reden. Funde desselben Typs wurden später auch in der Walachei (Odaia Turcului, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam) gemacht.

Unserer Meinung nach, können wir in der Walachei nur von zwei Entwicklungsperioden der Glina-Kultur sprechen: die Anfangsperiode (Glina I) und die klassische Periode (mit zwei Stufen: Glina II und Glina III). Funde der späten Periode (nach Roman Glina IV) sind nur Oltenien eigen.

Nach-Glina Kulturerscheinungen: der Odaia Turcului-Kulturaspekt und der Kistengräberhorizont

Der Odaia Turcului-Kulturaspekt.

Alle Daten bezüglich dieser kulturellen Äußerung, beziehen sich auf die gleichnamige Siedlung in der Ersilia Tudor und neulich Radu Băjenaru Grabungen ausgeführt haben und noch ausführen.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

a. *Siedlungen.* Odaia Turcului befindet sich auf einem Vorsprung der Terrasse am linken Potop-Ufer, ein Nebenfluß des Argeş.

Die relativ dünne Kulturschicht läßt darauf schließen, daß der Ort nicht lange bewohnt wurde.

b. *Geschlossene Komplexe.* Es wurden mehrere Oberflächenbehausungen und Gruben entdeckt. In einer der letzteren, wahrscheinlich eine Vorratsgrube, wurden Getreidereste gefunden.

c. *Das Material.*

- Steingegenstände: Handmühle mit Reiber (Abb. 32/2), ein Flachbeil (Abb. 31/5), ein Axtbruchstück (Abb. 34/3), eine Hammeraxt (Abb. 32/4);

- Knochengegenstände: eine Ahle;

- gebrannte Tongegenstände: Spinnwirtel: flache (Abb. 42/2), kegelstumpfförmige (Abb. 41/4); Modellwagenräder (Abb. 41/1); Löffel (Abb. 41/3);

- Die Keramik. Es wurden drei Keramikgattungen entdeckt: grobe, mittelfeine und feine. Die Brennung der ersten Keramikart ist ungenügend, im Falle der zwei anderen ist sie gut und sehr gut.

Unter den Keramikformen befinden sich folgende: Topf mit Zylinderhals (Abb. 73/3), Topf mit S-Profil (Abb. 116/4; 141/1), manchesmal mit nach außen stark gezogenem Rand (Abb. 116/5; 143/12), Amphoren (Abb. 132/2, 4), Schüsseln (Abb. 71/5; 74/3; 77/3; 97/10; 121/4-5; 138/1, 3, 5; 142/2), Terrinnen (Abb. 74/4; 77/1), Kannen (Abb. 75/2-3; 116/2; 138/2; 141/9, 12), Becher (Abb. 58/1, 5), Tassen (Abb. 138/4).

Einige der Gefäße waren mit Henkel zum anhängen (Ösenhenkel - Abb. 71/5; 132/2, 4; 136/1; Buckel - Abb. 121/5) oder zum anfassen (Bandhenkel - Abb. 75/2-3; 77/3; 116/2; 138/5; 141/9, 12; Griffknopf - Abb. 74/3) ausgestattet.

Die Verzierung erfolgte durch zwei Verfahren: Vertiefung und Reliefverzierung. Im ersten Fall schmückten die Töpfer die Gefäße mit unvollendeten Löchern (Abb. 136/2, 5-7), kleine Durchbohrungen (Abb. 97/10), Tupfen (Abb. 116/5; 132/4; 135/5; 137/1), Kerben (Abb. 135/3-4; 137/2), Kreise (Abb. 136/6), waagerechte Linien (Abb. 136/8) und Kammstrich (Abb. 135/1).

Die Reliefverzierung besteht aus Leisten (Abb. 116/4-5; 137/1), Rippen (Abb. 116/4; 137/2; 138/1), Knöpfe (Abb. 73/3; 137/3; 138/3).

d. *Die Abstammung, kulturelle Zuordnung und Verbreitung.*

- Die Abstammung. Wahrscheinlich drangen nach Odaia Turcului entlang des Argeş-Flusses Gemeinschaften südlichem Ursprungs ein. Zusammen mit der einheimischen Bevölkerung kommt es zu einer ethnisch-kulturellen Synthese.

- Kulturelle Zuordnung. Der Odaia Turcului-Kulturaspekt war zeitgleich mit der Năeni-Schneckenberg-Gruppe, der Glina IV-Stufe, der Kistengräberhorizont und, in der Walachei, mit möglich überlebenden Glina-Gemeinschaften der klassischen Periode.

- Das Verbreitungsgebiet. Nach Alexandru Vulpe nimmt diese kulturelle Äußerung Mittel- und Nordostmuntenien ein.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Der Kistengräberhorizont.

Die ersten Gräber dieses Horizontes wurden 1931 bei Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului* (Abb. 23/1) und *La Cruce* (Abb. 23/2) von Ion Andrieşescu erforscht. Nach 1957 gruben Sebastian Morintz und Dinu V. Rosetti in Cetăţenii din Deal, Malul cu Flori, Văleni, Apa Sărată, Nucet und Albeşti.

In Nucet-*Movilă* wurden wurde ein Kistengrab mit reichen Beigaben (Keramik und zwei goldene Saltaleoni) entdeckt. Im Jahr 1960 wurden die Forschungen bei Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului* neu aufgenommen. Es wurden drei Kistengräber entdeckt (Abb. 2; 25; 26; 14).

Im selben Jahr grub Dinu V. Rosetti in Apa Sărată zwei Kistengräber aus.

Bei Albeşti-*La Zărzărianu* wurden 1967 in einem Grabhügel auch zwei Kistengräber (Grab 3 und 4) gefunden.

1. *Der Grabtypus.* Die Gräber in Cetăţenii din Deal, in beiden Grabungsorte, und Apa Sărată sind ausschließlich Flachgräber. In Albeşti wurde für die Steinkisten ein älterer Grabhügel ausgewählt. Alle Steinkisten war unter einer gering dicken Erdschicht zu finden.

Nachdem die Grabgrube ausgehoben wurde, wurden die Sandsteinplatten entlang der Wände in Position gestellt. In einigen Fällen, wurden die Platten (auf der Langseite waren es mehrere) an der Außenseite der Kiste durch größere Steine gestützt.

In Apa Sărată (Grab 1) wurden die Kurzseiten mit zwei Rinnen versehen. Diese diente zum befestigen der Steinplatten der langen Seite.

Nur das Grab 2 in Apa Sărată hatte auch am Boden eine Steinplatte, sonst waren die Gräber nur mit einem Deckel (der aus mehreren Platten bestand) ausgestattet.

2. *Das Material.* Außer den Metallgegenständen, wurde Keramik als Beigabe in die Gräber gelegt. Es wurden ein- und zweihenklige Kannen (Apa Sărată - Abb. 79/1; 81/1; 82/2; 14/2; Malul cu Flori - Abb. 79/2; 14/2; Nucet - Abb. 82/1), Schüsseln (Apa Sărată - Abb. 80/2; Albeşti - Abb. 13/1-2; Cetăţenii din Deal-*La Cruce* - Abb. 80/1), Amphoren (?; Nucet - Abb. 78/1-2) und Becher (Apa Sărată - Abb. 81/2) entdeckt.

Die Kanne von Apa Sărată (Abb. 79/1) hat Ähnlichkeiten mit gleichartigen Gefäßen aus Verbiţa (Tumulus III). Analogien westlich des Alts (Olt), in Verbiţa (Tumulus II), findet auch die Schüssel von Apa Sărată (Abb. 80/2).

Die Keramik mit weißer Inkrustation aus Albeşti (Abb. 134/1-2) und Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului* (Abb. 80/1) ist nicht ein Einzelfall der FB in der Walachei, das selbe Verfahren wurde auch auf Glina III- oder Scherben des Odaia Turcului-Kulturaspekts bemerkt.

3. *Das Verbreitungsgebiet.* Zur Zeit ist die räumlichen Ausdehnung dieser Erscheinung noch unklar. Wahrscheinlich streckte sie sich nicht nur über die Nordwalachei, sondern weiter nach Osten und Nordosten, aus.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

4. *Kulturelle Zuordnung und Chronologie.* Sebastian Morintz und Dinu V. Rosetti fanden einige Verbindungen zwischen dem Kistengräberhorizont und der Schneckenberg B-Kultur aus Südostsiebenbürgen. Aber dieselben reden auch von der Ähnlichkeit der Beigaben mit jenen der Glina IV-Gräber von Verbiţa.

Nach Petre Roman sind die Kistengräber Nordmunteniens in eine Periode nach Schneckenberg B-Belotić-Bela Crkva zu setzen.

Analogien kann man auch mit den Kistengräbern mit Monteoru IC4-Ware von Homoriciu, Pruneni, Bisoca, Năeni (Grab 2) festlegen.

Das Wirtschafts- und geistige Leben der frühbronzezeitlichen Gemeinschaften des Argeş- und des Oberen Ialomiţa-Beckens

Das Wirtschaftsleben.

1. *Die Viehzucht.* Außer den eingehenden Analysen des Knochenmaterials der Grabungen in Bucureşti-*Glina* (1969-1970) und Căscioarele-*Cătălui* gibt es leider keine andere paläozoologische Forschungen für die FB in der Walachei.

Sergiu Haimovici hat festgestellt, daß die Knochen von Glina in einem Prozentsatz von 86,15% von den Haus- und 13,85% von den Wildtieren abstammen. Unter den ersten nimmt der *Bos Taurus* mit 48,71% den wichtigsten Platz ein. Nach den Rindern sind die Schafe und Ziegen (*Oves* et *Capres*; 23,93%), Schweine (*Sus Scrofa Domest.*; 10,2%), Hunde (*Canis Familiaris*; 2,56%) und Pferde (*Equus Caballus*; 1,70%) zu finden.

Die Rinder hatten einen höheren Wuchs und sind eher den neolithischen als denen bronzezeitlichen ähnlich. Dieselbe Feststellung trifft auch bezüglich den Schafen, Ziegen und Hunden zu.

In Căscioarele-*Cătălui* wurden Rind-, Schaf-, Ziegen-, Schweine- und Hundeknochen gefunden.

Knochen derselben Tierarten sind auch in Mihăileşti-*Tufa*, Schitu-*La Conac*, Schitu-*Gaura Despei*, Varlaam, Bucureşti-*Militari Câmpul Boja*, Greci, Odaia Turcului entdeckt worden.

Die Anwesenheit der Pferdeknochen zeugt davon, daß dieses Tier zwar verwendet wurde, aber nicht in so großem Maß, wie es der Fall in der Mittel- und Spätbronzezeit sein wird. Als Zugtier und in der Nahrung (Fleisch und Milch) wurde das Rind bevorzugt.

2. *Die Jagd und der Fischfang.* In Bucureşti-*Glina* wurden Knochenreste von Hirschen (*Cervus Elaphus*; 3,40%), Biber (*Castor Fiber*; 2,85%), Wildschweinen (*Sus Scrofa Ferrus*; 2,56%), Urochsen (*Bos Primigenius*; 1,70%), Rehen (*Capreolus Capreolus*; 0,85%), Hasen (*Lepus Europaeus*; 0,85%) und Dachse (*Meles Meles*; 0,85%) gefunden.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Hirsch- und Wildschweinknochen wurden auch in Căscioarele-*Cătălui* entdeckt.

Die Jagd war zwar wichtig, sie hatte aber nur die Rolle der Bereicherung der Nahrung.

Das Erbeutern der Wildtiere erfolgte mittels dem Pfeil und Bogen und den Fallen.

Über den Fischfang sind die Daten sehr spärlich. Beweise, daß diese Tätigkeit durchgeführt wurde, sind die Netzgewichte aus Lehm, die in allen Glina-Siedlungen gefunden wurden.

Die Speisen wurden auch durch Muscheln und Schnecken bereichert.

3. *Der Pflanzenanbau.* Die Information bezüglich dieser Beschäftigung ist sehr lückenhaft. In einer Vorratsgrube bei Odaia Turcului wurden Hirse- *(Panicum Miliaceum)* und Gilb-Fenichspreu *(Setaria cf. Viridis)* und *Chenopodium Album*-Körner entdeckt. Weiter wurden in Greci, Căsioarele-*Cătălui,* Mihăileşti-*Tufa,* Schitu-*La Conac,* Schitu-*Gaura Despei,* Varlaam, Crivăţ u.a. Siedlungen in den gebrannten Lehmbewurfklumpen Spuren von Gras- und Getreidestrohhalme beobachtet.

Die Zahl der Geräte, die wahrscheinlich beim Pflanzenanbau oder beim Mahlen der Körner verwendet wurden, wie z.B. Pflanzstöcke, Hacken, Sicheln, Handmühlen, läßt darauf schließen, daß die Bedeutung des Pflanzenanbaus im Wachsen war.

4. *Die Gewerbe.*

a. Ohne das es regelrechte Werkstätte gab, sondern die häuslichen Handwerke betrieben wurden, sind Spuren der Töpferei, des Webens und Spinnens, die Bearbeitung der Tierfelle, des Holzes, Horns, der Knochen und Zähne in allen Siedlungen anwesend gewesen.

b. Die Metallbearbeitung.

- Gegenständetypen:
  - Messer: Glina (Glina-Kultur; Abb. 38/2), Prundu (Glina-Kultur);
  - Dolche: Crivăţ (Glina-Kultur; Abb. 38/3), Brezoaiele (Glina-Kultur), Odaia Turcului (Odaia Turcului-Kulturaspekt; Abb. 38/4), Apa Sărată (Kistengräberhorizont; Abb. 39/1);
  - Beile: Flachbeile: Prundu (Glina-Kultur; Abb. 37/4); Randleistenbeile: Crivăţ (Glina-Kultur; Abb. 37/1), Glina (Glina-Kultur), Prundu (Glina-Kultur; Abb. 37/3), Bucureşti-*Ziduri între Vii*; Äxte des Veselinovo-Typs: Crivăţ (Glina-Kultur; Abb. 38/1);
  - Nadeln: Glina (Glina-Kultur);
  - Ahlen: Glina (Glina-Kultur);
  - Pinzette (?): Varlaam (Glina-Kultur);
  - Schmuckstücke: Armringe: Cetăţenii din Deal-*Cornul Malului* (Kistengräberhorizont; Abb. 40/1); Saltaleoni: Nucet-*Movilă* (Kistengräberhorizont; Abb. 39/2);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

- Gegenstände mit unsicherer Zuschreibung: Dolche (Malu cu Flori-*Pârlitură* - Kistengräberhorizont ?); Beile: Flachbeil (Chirnogi-Grădiştea Făurei - Glina-Kultur ?; Abb. 37/2), Randleistenbeil (Schitu-Pângăleşti - Glina-Kultur ?); Schmuckstücke: Armband (Ghimpaţi - Glina-Kultur ?), Halsband (Cetăţenii din Deal-*La Cruce* - Kisten-gräberhorizont ?).

- Besprechung. Die Anzahl der Metallgegenstände ist im analysierten Gebiet sehr gering. Wahrscheinlich sind die meisten Importstücke, denn von einer klar bewiesenen Metallbearbeitung gibt es kaum Spuren. Diesbezüglich ist der Fund eines Gußmodells bei Butimanu oder die Reste eines Schmelztiegel in Valea Iaşului unaufschlußreich.

Analogien für die verschiedenen Metallgegenstände aus Kupfer, Bronze oder Gold sind in zeitgenössischen Kulturen (Coţofeni, Schneckenberg, Vucedol, Belotic-Bela Crkva, Chlopice-Veselé u.a.) zu finden.

5. *Der Transport und der Handel.* Nur mit einem geringen Teil der angefertigten Gegenstände wurde gehandelt. Möglich, daß z.B. die Metallgegenstände oder das Salz auf dem Festland oder dem Wasser befördert wurden.

Ein Hinweis dafür, daß Transportmittel gebaut und benützt wurden, sind auch die vierrädrigen Modellwagen, die in den Glina-Siedlungen gefunden wurden.

Das geistige Leben.

a. Über die Beisetzung der frühbronzezeitlichen Toten in der Walachei kennt man sehr wenig. Eine Ausnahme ist der Kistengräberhorizont.

Wahrscheinlich bestatteten die Glina-Menschen ihre Toten in Hockerlage in Flachgräbern (Bucureşti-*Fundeni*).

Die Verstorbenen des Kistengräberhorizontes benützten sowohl Skelett- (in Hockerlage) wie auch Brandgräber (Apa Sărată - Grab 2; Albeşti).

b. Einige der Kleinfunde können als Beweise für magisch-religiöse Tätigkeiten angesehen werden. Hinzu rechnen wir die Miniaturäxte, Kulttischchen, die zoomorphen und anthropomorphen Darstellungen, Modellwagen (?), einige Knochen-, Horn- und Steingegenstände (Amuletten). Möglich, daß auch die Askosgefäße eine ähnliche Funktion hatten.

Die Chronologie der FB im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken

1. *Die Vorgänger der FB.* Der Übergang von dem Äneolithikum zur Bronzezeit (im allgemeinen als Übergangsperiode bekannt) spielt sich in mehreren Etappen ab. Diese wären: die reine äneolithische Basis (Cucuteni A 3-Gumelniţa A 2-Ariuşd-Petreşti-Tiszapolgár); das Auftreten neuer Kulturkreise von denen der westpontische

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

des Typs Cernavoda I allmählich die westlichen Gumelniţa-Gemeinschaften ersetzt; der westpontische Kulturkreis wird von neuankommenden Völkerschaften nach Westen gedrängt. In der Walachei erscheinen die Coţofeni- und Cernavoda III und Cernavoda II-Gemeinschaften.

Die Mittelwalachei, d.h. das Gebiet am Argeş und am Mittleren Ialomiţa-Lauf, wird zu einem Braukessel, wo durch den Zufluß der verschiedenen ethnischen Elemente und kulturellen Einwirkungen die ersten frühbronzezeitlichen Gemeinschaften der rumänischen Vorgeschichte auftreten.

2. *Elemente der relativen Chronologie.*

a. *Die nördlichen Nachbaren.* Die ersten frühbronzezeitlichen Erscheinungen (nach Roman FB Ia) der Walachei (Zimnicea - Mlăjet - Oltenița-*Calomfirescu* - Călăraşi-*Mircea Vodă*) sind synchron mit Zăbala, Sânzieni und Turia aus Südostsiebenbürgen. Glina I (FB Ib) ist zeitgleich mit Schneckenberg A (Anfang B ?), Coţofeni II (Ende)-III (Anfang), während Glina II-III (FB IIa) auf dieselbe Zeitschwelle mit Schneckenberg B, Jigodin, Livezile, Früh-Nyirség und Copăceni zu setzen ist.

Der Odaia Turcului-Kulturaspekt und der Kistengräberhorizont (FB IIb) hat in den Năeni-Schneckenberg, Şoimuş, Jigoden (Endphase), Zoltan, Hügelgräber bei Cheile Aiudului und Nir II seine zeitgenössischen Erscheinungen.

b. *Die östlichen Nachbaren.* In der FB Ia waren die walachischen Kulturäußerungen mit den Gräbern Nr. 10, 24, 31 aus Brăiliţa und mit Răcăciuni zeitgleich. Später, in der FB IIa, entwickeln sich Glina (II-III)- in derselben Zeit mit den Bogdăneşti-Gemeinschaften.

Zur FB IIb gehören, außer dem Odaia Turcului-Kulturaspekt und dem Kistengräberhorizont die Funde von Lunca-Vânători (Bezirk Neamţ) und Edineţ.

c. *Die südlichen Nachbaren.* Im heutigen Forschungsstand muß über folgende Synchronismen gesprochen werden:

- FB Ia in der Walachei (d.h. das von uns analysierte Gebiet: die Argeş- und Obere Ialomiţa-Becken) = Troja II, FT I, FH II;
- FB Ib-c in der Walachei = Ezero A-B, Troja IIg-III, FH II;
- BT IIa in der Walachei = Ezero B1, FT III, FH III, Troja IV, Sitagroi Va, Dikili Tash IIIB;
- BT IIb in der Waklachei = Ezero B2, Troja V, Übergangsperiode vom FH zu MH, Sitagroi Vb, Kastanas A, Kritsana, Servia, Pevkakia-Magula;
- BT III in der Walchei = Nova Zagora, MH (Anfang), Troja VI (Anfang).

Nach Alexandrov (1995) sind die Spätstufen der Glina-Kultur zeitgleich mit den westbulgarischen FB IIIa-b-Funden von Stalijska Machala, Sadovec, Kozlodui, Lovec, Hârleţ, Târnava (Nekropole I, Gräber Nr. 7-10).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

d. *Die westlichen Nachbaren.* Die ersten frühbronzezeitlichen Erscheinungen in der Walachei waren in Oltenien und im Banat mit den Gemeinschaften der Übergangsperiode vom Äneolithikum zur Bronzezeit (Coţofeni, Baden) synchron. Erst die Glina IV-Kultur und die Verbiţa-Gräber aus Oltenien, der Odaia Turcului-Kulturaspekt und der Kistengräberhorizont aus Muntenien waren mit der ersten Etappe der FB im Banat (Foeni) zeitgleich.

In diesem Zeitabschnitt entwickelten sich auch die Kulturen Makó, Nyirség, Vinkovci, Somogyvár, Priboj, Negrisor, Belotić-Bela Crkva und die ersten bronzezeitlichen Erscheinungen an der Mittleren Donau.

e. *Besprechungen.*

- Der Zimnicea-Mlăjet-Zăbala-Sânzieni-Turia-Horizont, die Glina-, Schneckenberg-, Jigodin-, Odaia Turcului-, Năeni-Schneckenbergkulturen und der Kistegräberhorizont (d.h. FB I-II; Anfang von III ?) gehörten, nach Petre Roman, der dritten Periode mit schnurverzierter Keramik an.

- Wenn in Oltenien und Siebenbürgen (neulich in Zoltan) Keramik mit Strich-, Textil- und Wabenmusterverzierung gegen Ende der FB zu finden war, gibt es diesbezüglich in der Walachei z.Z. noch keine klaren Funde.

- Das Ende der FB in der Walachei liegt noch in Unwissenheit. Im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken muß es bestimmt zwischen den Spät-Glina-Gemeinschaften oder denen des Odaia Turcului-Kulturaspekts und dem Kistengräberhorizont und der mittelbronzezeitliche Tei-Kultur andere kulturelle und ethnische Erscheinungen gegeben haben.

- H. Parzinger schließt die Glina-Funde von Odaia Turcului (I), Valea Calului (I/II), Tangâru (III) in seine Horizonte 12/13 ein. Zum Horizont 14 würde Odaia Turcului (II- Odaia Turcului-Kulturaspekt) gehören.

3. *Elemente der absoluten Chronologie.*

- Für die FB aus Muntenien gibt es bis jetzt keine ^{14}C-Daten.

- Je nach dem Forschungsstand wurden entlang der Zeit von den verschiedenen Archäologen mehrere chronologisch absolute Daten vorgeschlagen.

- Für die rumänische FB sind auch die ^{14}C-Daten, die von J. Bojadziev, J. Görsdorfer für Bulgarien aufgestellt wurden oder jene für Lerna III, Euthresis, Sitagroi Va von Wichtigkeit.

4. *Schlußfolgerungen.* Unseren Erachtens sieht die FB des Argeş- und des Oberen Ialomiţa-Beckens so aus:

a. *relative Chronologie:*

- FB Ia = Zimnicea-Mlăjet-Horizont (Grab aus Oltenița-*Calomfirescu*);

- FB Ib = Glina I-Anfang Glina II (Siedlungen in Bucureşti-*Ciurel*-Niveau I, Bucureşti-*Glina*-untere Niveau, Bucureşti-*Mihai Vodă* (?), Bucureşti-*Cățelu Nou I* (?);

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

- FB I = Glina II (der größte Teil der entdeckten Siedlungen);
- FB IIa = Glina III (Siedlungen in Odaia Turcului, Valea Calului, Mihăileşti-*Tufa*, Varlaam) und andere Gemeinschaften, die sich im Glina II-Entwicklungstand befinden, aber nicht von der oltenischen Kulturströmung beeinflußt wurden;
- FB IIb = Odaia Turcului-Kulturaspekt und Kistengräberhorizont (Funde in Cetăţenii din Deal, Albeşti, Malul cu Flori, Nucet);
- BT III = Keramik mit Textil- und Wabenmusterverzierung (?; es fehlen klare Funde).

b. *absolute Chronologie*: - FB = 2600/2500-1800/1700 v. Chr.
- Zimnieca-Mlăjet-Horizont: 2600/2500-200 v. Chr.;
- Glina-Kultur: 200-2100 v. Chr.;
- Odaia Turcului-Kulturaspekt und Kistengräberhorizont: 2100-1900 v. Chr.;
- 1900-1800/1700 v. Chr.: ?

Katalog der frühbronzezeitlichen Funde im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken

Im Katalog wurden 159 Fundstellen eingetragen. Je nach der zur Verfügung stchende Datemenge bezüglich den verschiedenen Grabungen, beschäftigen wir uns eingehender mit dem Ansiedlungsort, der Schichtlage, den Behausungen, Gruben, Gräbern u.a., dem Material (Stein-, gebrannte Ton-, Knochen-, Horn-, Zahn- und Metallgegenstände, Keramik) und der kulturelle Zuordnung.

Am Ender der Beschreibung jedes einzelnen Fundplatzes geben wir die Literatur und den Aufbewahrungsort des Materials an.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ILUSTRAȚIA
ABBILDUNGEN

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Abrevierile folosite în *Explicaţia figurilor*
Abkürzungen die bei der *Erklärung der Abbildungen* benützt wurden

AO - Alexandru Oancea.
AOT/ OTA - Aspectul Odaia Turcului/ Odaia Turcului-Kulturaspekt.
AP - Alexandru Păunescu.
AU - Augustin Ulanici.
CG - Cultura Glina/ Glina-Kultur.
CS - Cristian Schuster.
CT - Constantin Teodorescu.
DBN - Dan Basarab Nanu.
DŞ - Done Şerbănescu.
DVR - Dinu V. Rosetti.
ET - Ersilia Tudor.
GB - Gheorge Bihir.
GCA - Gheorghe Cantacuzino.
GC - Gheorghe Cazimir.
GT - George Trohani.
IN - Ion Nestor.
JM - Jan Machnik.
MC - Margareta Constantiniu.
MN - Mirea Negru.
MPD - Mirea Petrescu-Dîmboviţa.
MT - Mioara Turcu.
NAC - N. A. Constantinescu.
OMC/ KGH - Orizontul mormintelor în cistă/ Kistengräberhorizont.
PP - Panait I. Panait.
PR - Petre Roman.
SM - Sebastian Morintz.
SiM - Simion Mehedinţi.
VL - Valeriu Leahu.
VM - V. Mihăilescu.
VS - Vasilica Sandu.
VZ - Vlad Zirra.

Menţiune: O parte din ilustraţie, preluată după alţi autori, a fost redesenată.
Anmerkung: Ein Teil der Abbildungen, der von anderen Autoren übernommen wurde, ist neu gezeichnet worden.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

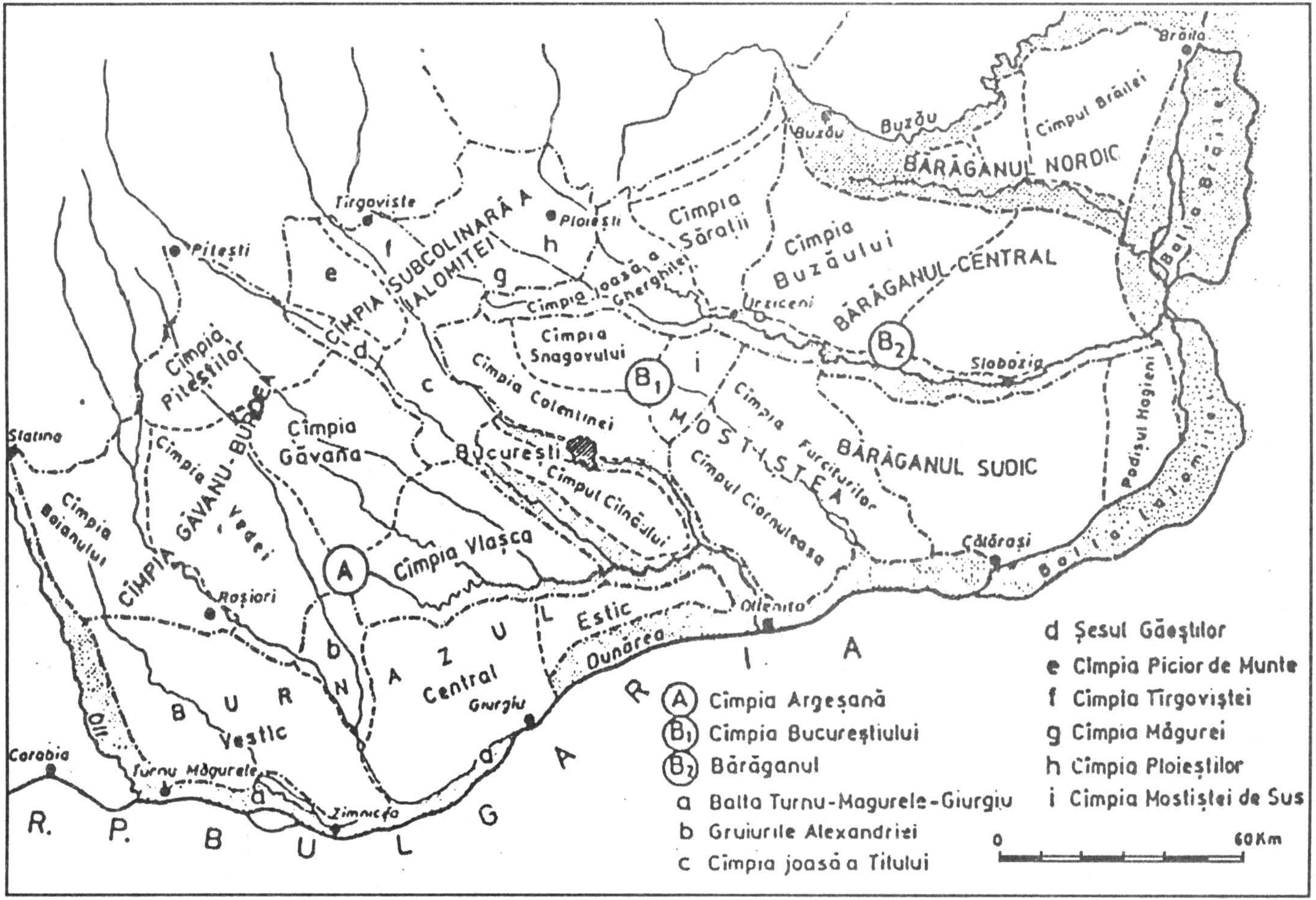

Fig./Abb./ 1 - Harta fizică a Munteniei/Physische Landkarte Munteniens.

https://biblioteca-digitala.ro / https://labvp.ro

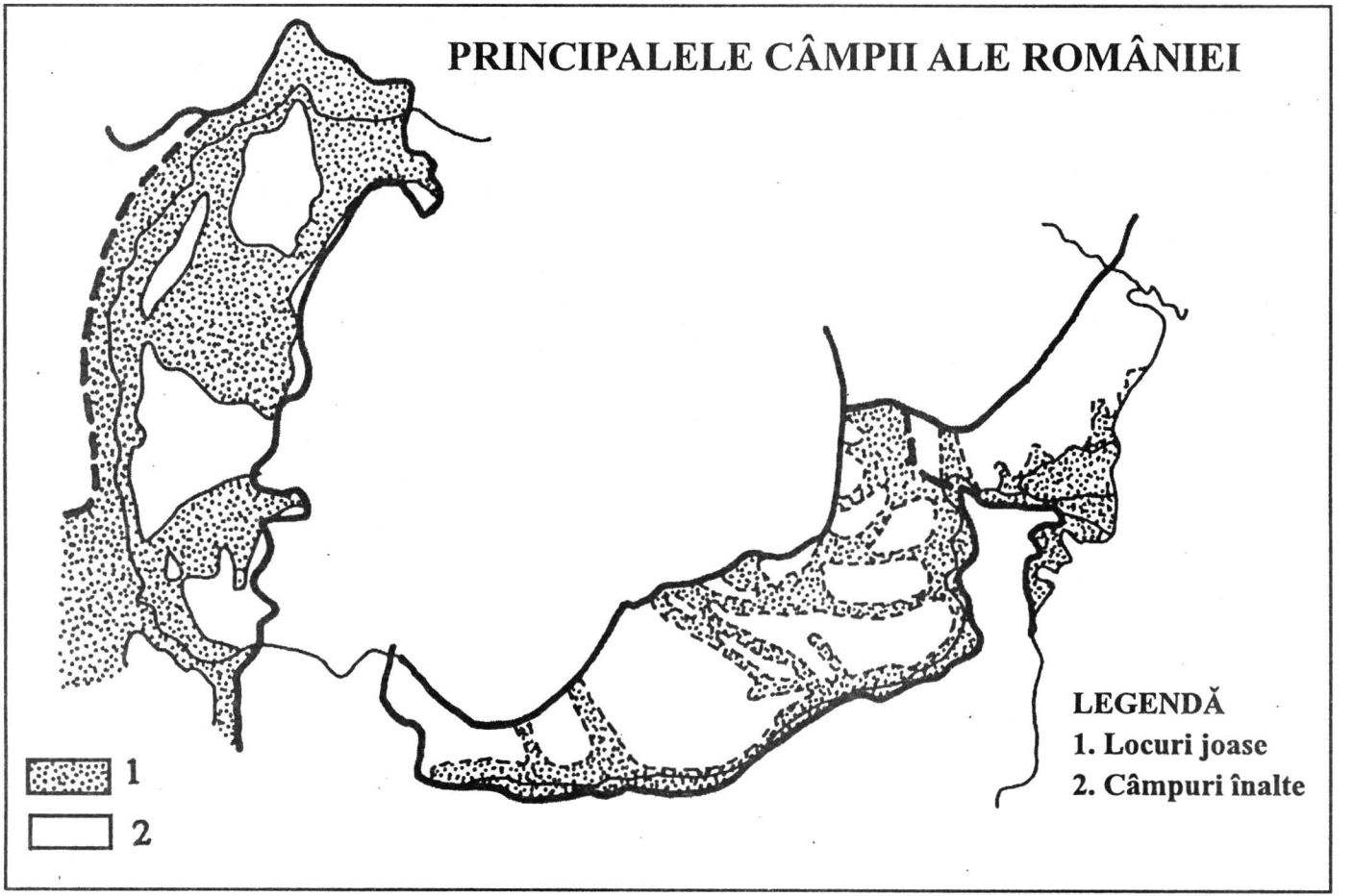

Fig./Abb./ 2 - Principalele câmpii ale Românici/Die wichtigsten Ebenen Rumäniens (*apud* SiM,VM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

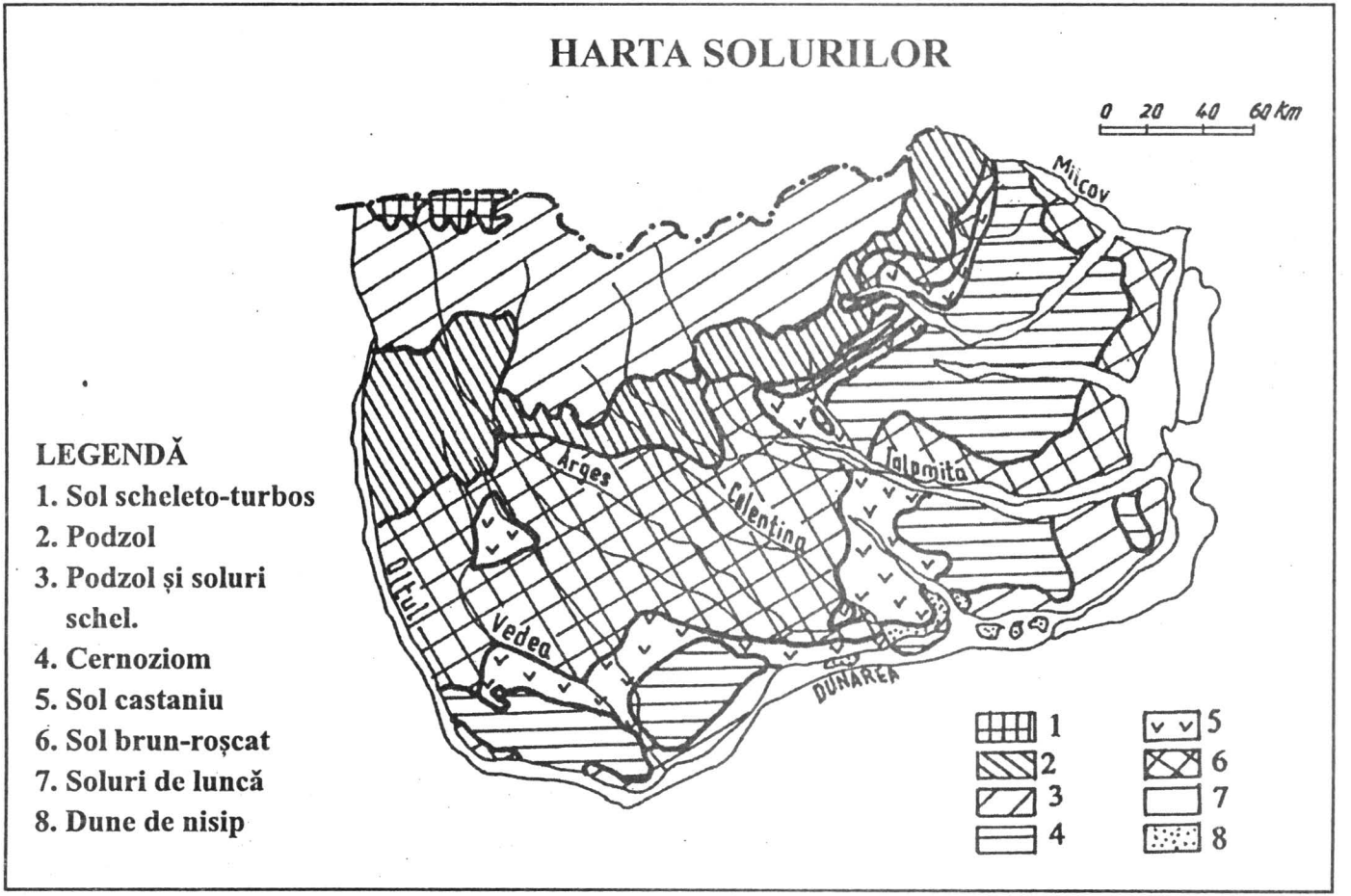

Fig./Abb./ 3 - Harta solurilor/ Karte des Erdbodens (*apud* CT,NAC).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ASOCIAȚIILE ȘI PROVINCIILE VEGETALE DIN ROMÂNIA

Fig./Abb. 4 - Vegetația din România/ Der Pflanzenwuchs in Rumänien (*apud* SiM,VM).

http://biblioteca-digitala.ro/ACTPSV/ISBN.ro

ZONA PRUNDU-GRACA-CĂSCIOARELE

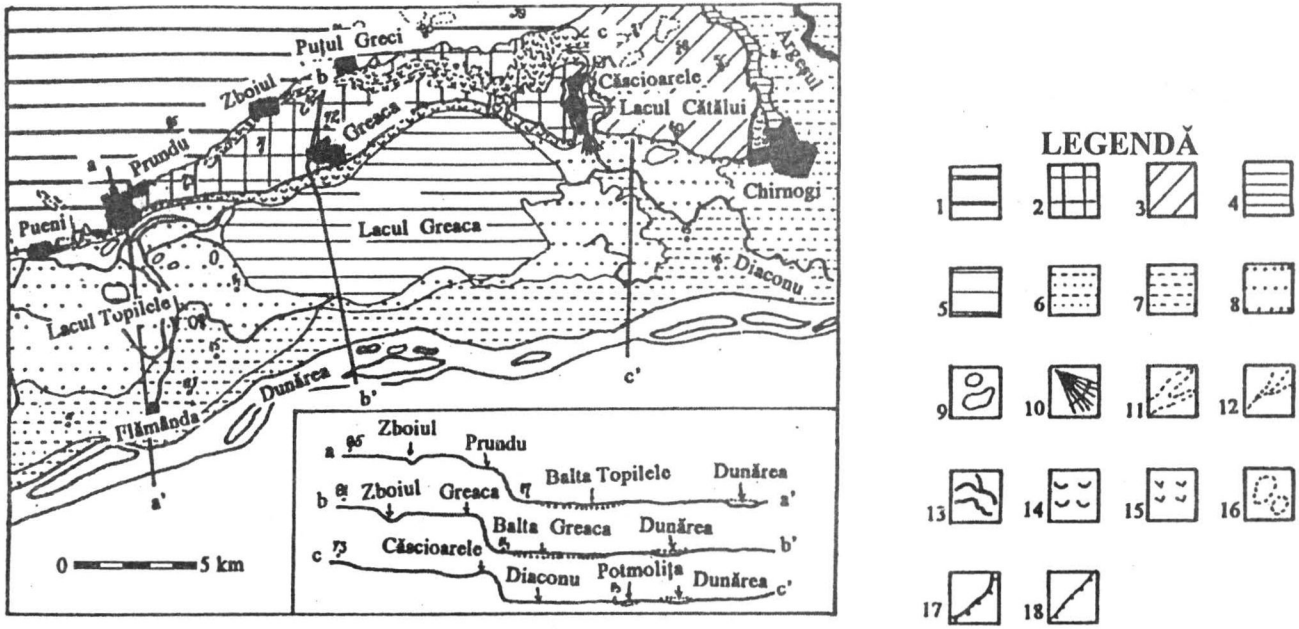

1. Câmpia Burnazului; 2. Terasa Greaca; 3. Terasa Căscioarele; 4. Terasa Chirnogi; 5. lac/baltă; 6. luncă cu grinduri; 7. luncă înaltă; 8. luncă joasă; 9. ostroave; 10. con de dejecție; 11. vale cu aluviuni; 12. gârlă cu/fără apă; 13. prival; 14. alunecări de teren; 15. eroziune de suprafață; 16. crovuri; 17. versant abrupt; 18. denivelare neafectată de pantă.

Fig./Abb. 5 - Zona/ Die Zone Prundu-Greaca-Căscioarele (*apud* V. Sîrbu et all.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CULTURA GLINA - ARIA DE RĂSPÂNDIRE

LEGENDĂ

1. Glina I
2. Glina II
3. Aria de maximă răspândire
4. Pătrundere Glina spre SE Transilvanici
5. Pătrundere Glina spre Serbia
6. Pătrundere Schneckenberg spre Muntenia
7. Pătrundere Glina spre NV Bulgarici

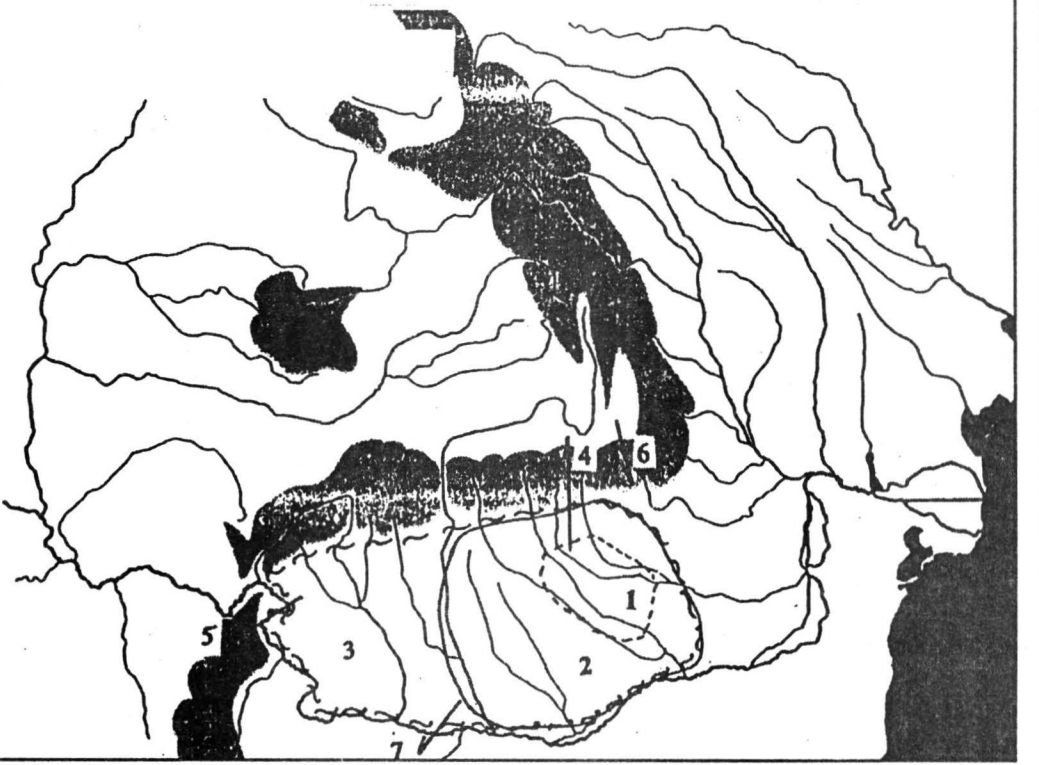

Fig./Abb. 6 - Cultura Glina. Aria de răspândire/ Glina-Kultur. Verbreitungsraum.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

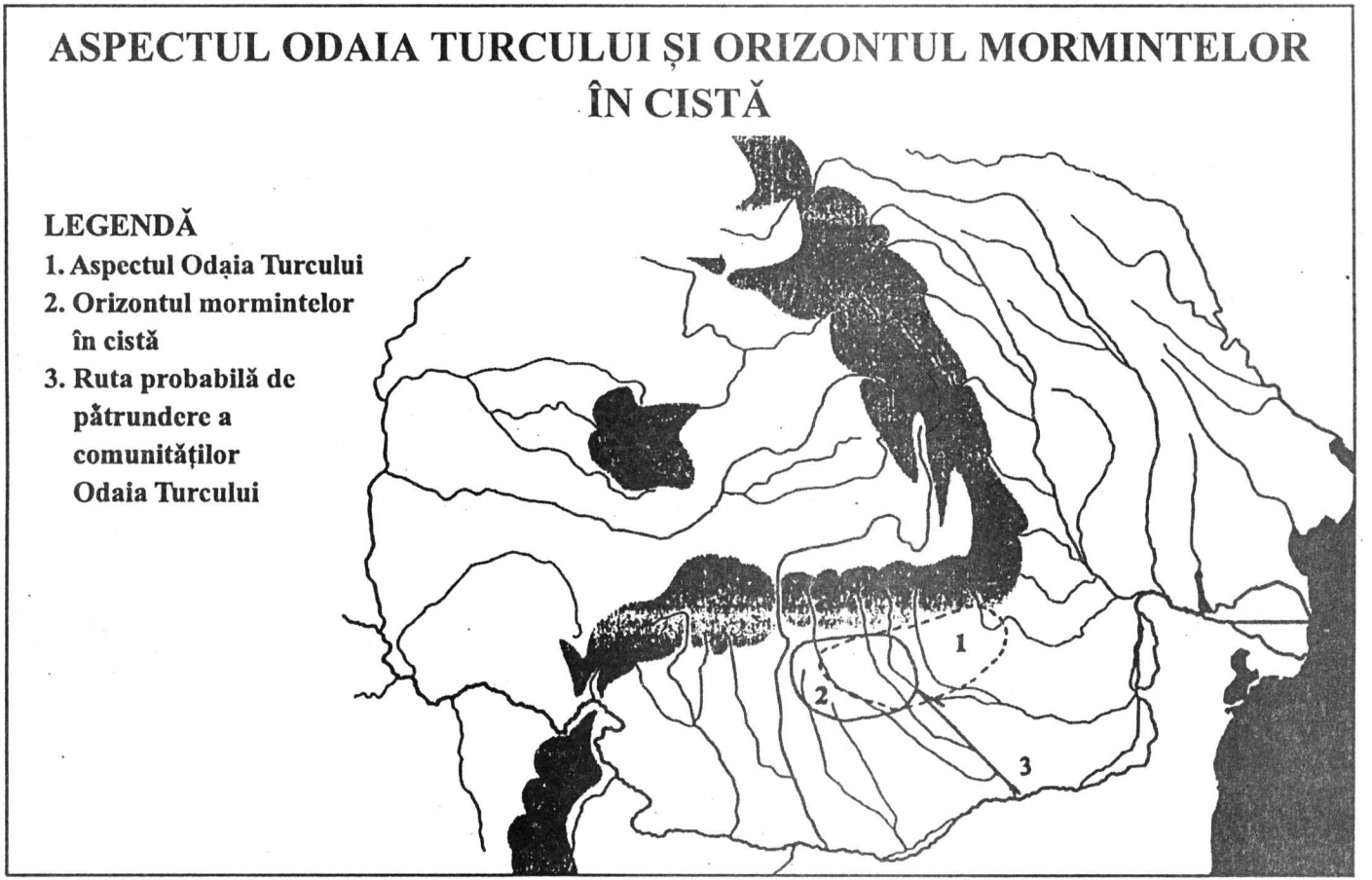

Fig./Abb. 7 - Aspectul cultural Odaia Turcului și Orizontul mormintelor în cistă. Aria de răspândire/ Der Odaia Turcului-Aspekt und der Kistengräberhorizont. Verbreitungsraum.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ZONA VARLAAM-MOGOȘEȘTI

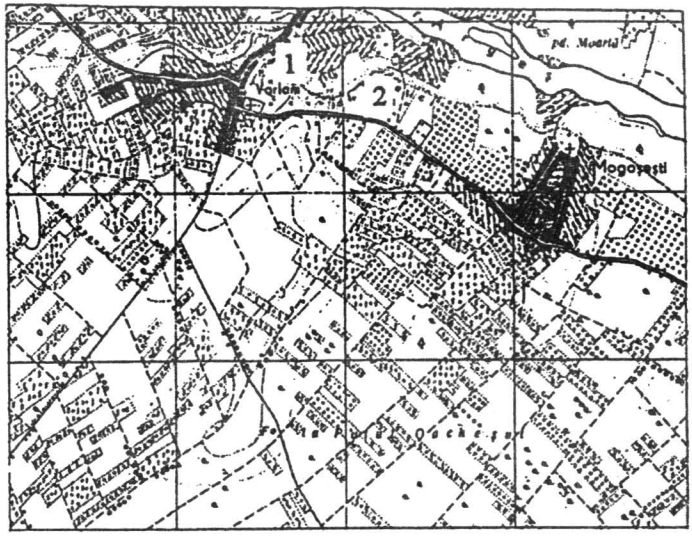

ZONA MIHĂILEȘTI-*TUFA*-POPEȘTI-NOVACI

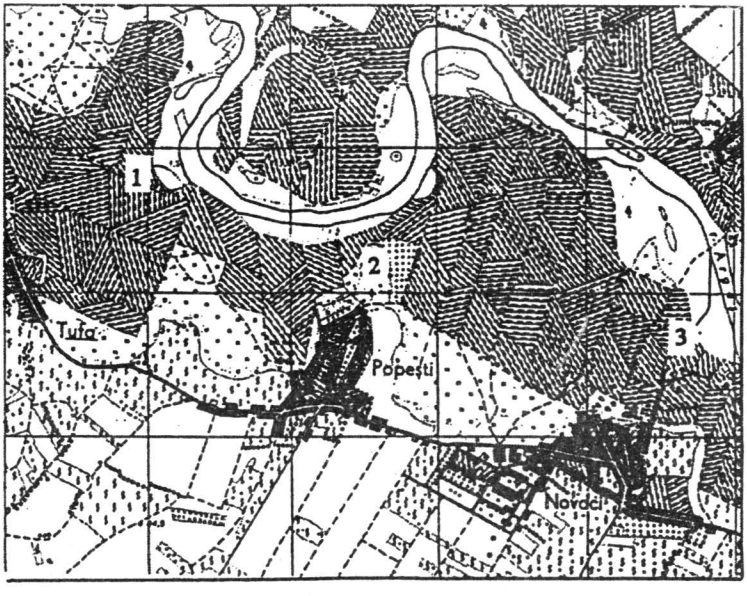

Fig./Abb. 8 - 1 = Zona/ Die Zone Varlaam-Mogoșești 2 = Zona/ Die Zone Mihăileşti-*Tufa*-Popeşti-Novaci.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

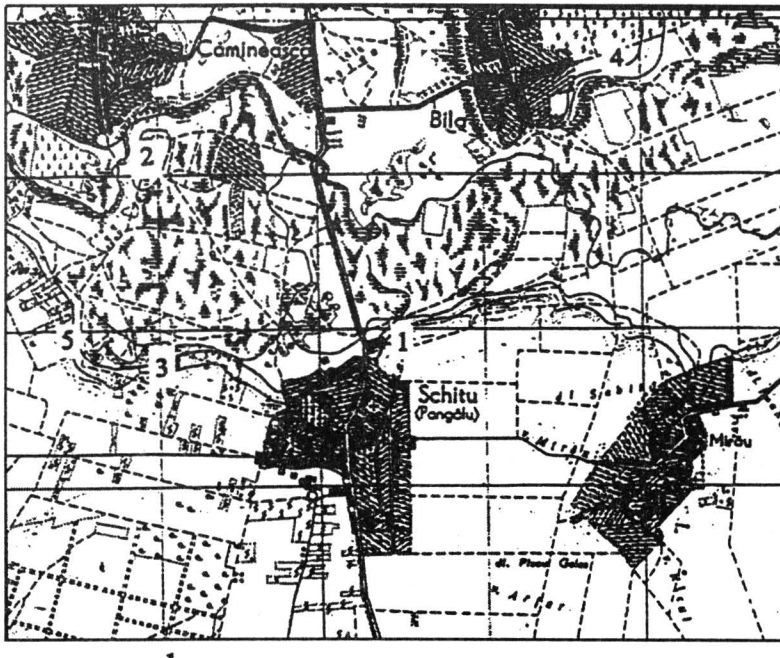

1

ZONA SCHITU-CĂMINEASCA-BILA

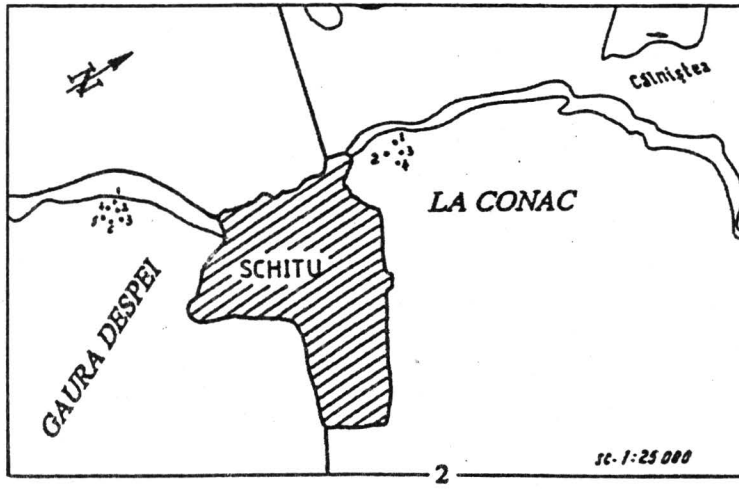

2

Fig./Abb. 9 - Zona/ Die Zone Schitu-Cămineasca-Bila: 1 = punctele arheologice/ Fundstellen, 2 = dispunerea locuințelor/ Anordnung der Behausungen.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BUCUREȘTI-*CARIERA DE NISIP A I.T.B.*

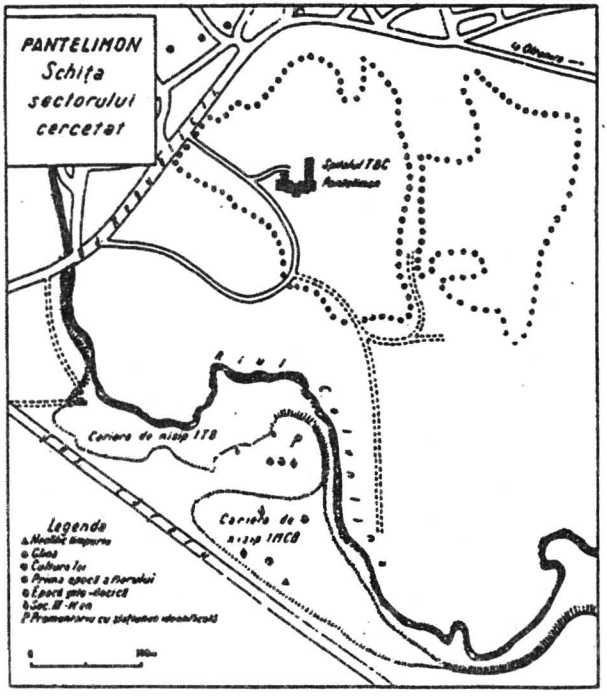

1

ZONA BUCUREȘTI-*MILITARI CÂMPUL BOJA - CIUREL*

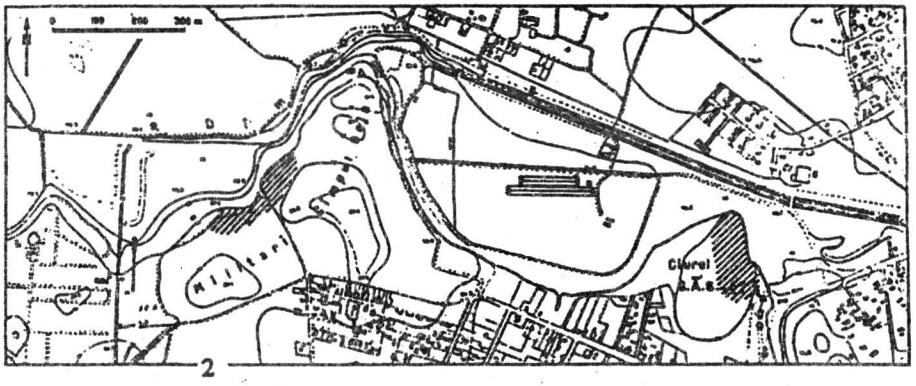

2

Fig./Abb. 10 - 1 = București-Cariera de nisip a I.T.B. (*apud* GB),
2 = Zona/ Die Zone București- *Militari Câmpul Boja-Ciurel* (*apud* VZ,GCA).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BUCUREȘTI-*CĂȚELUNOU*

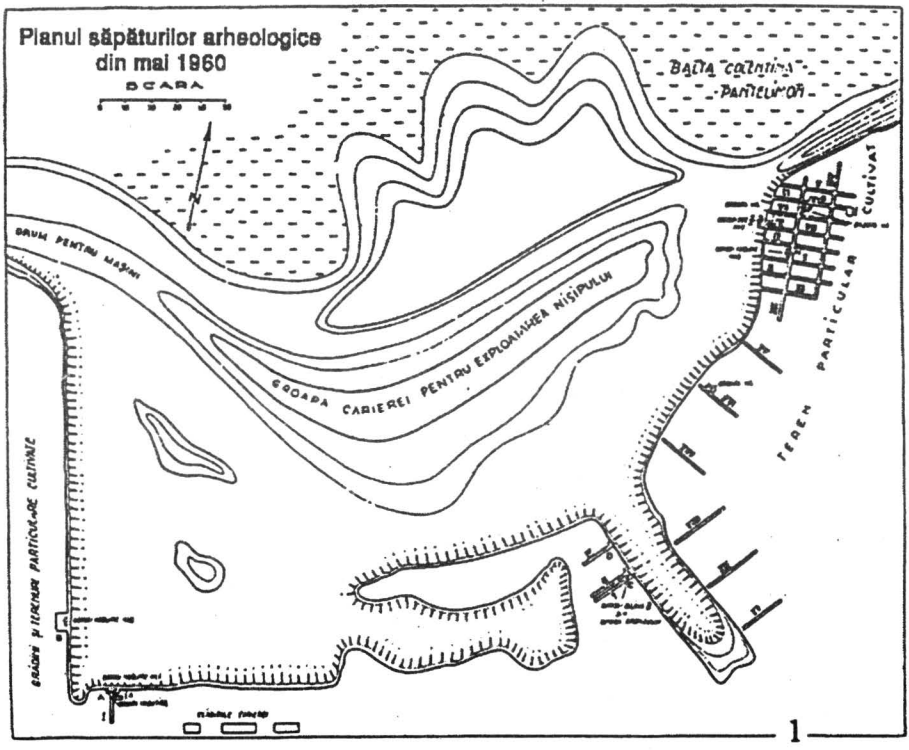

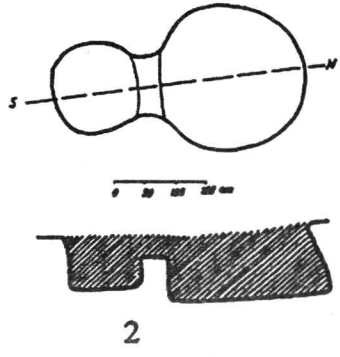

Fig./Abb. 11 - București-*Cățelu Nou*: 1 = plan de situație/ Plan, 2 = planul și profilul bordeiului/ Plan und Profil der Bodenwohnung (*apud* VL).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CĂSCIOARELE-*MĂNĂSTIREA CĂTĂLUI*

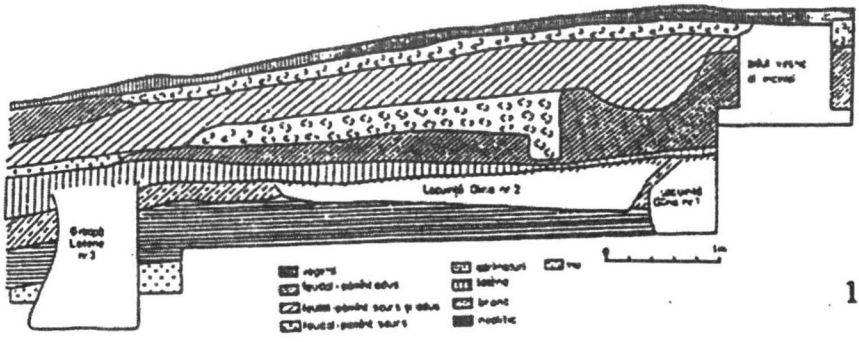

1

GRECI

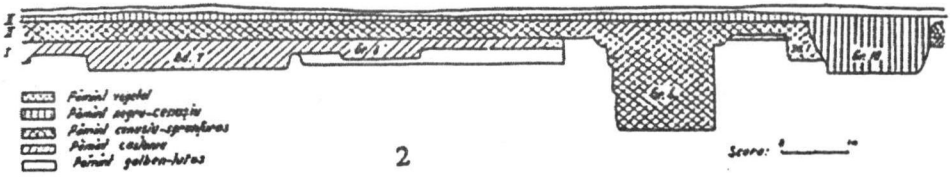

2

BUCUREȘTI-*ROȘU*

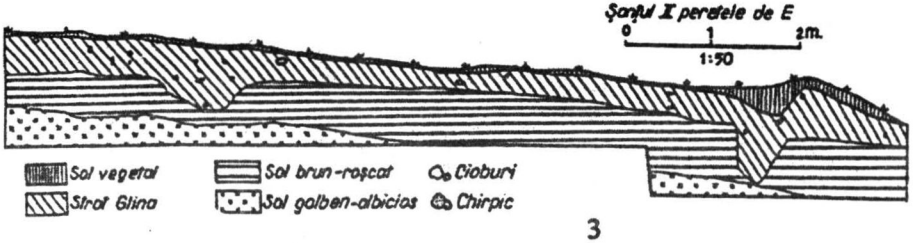

3

Fig./Abb. 12 - 1 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui*-profil/ Profil (*apud* GC,GT), 2 = Greci- profil/ Profil (*apud* Aug. Ulanici-AU), 3 = București-*Roșu*- profil/ Profil (*apud* MC,PP).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BUCUREȘTI-*GLINA*

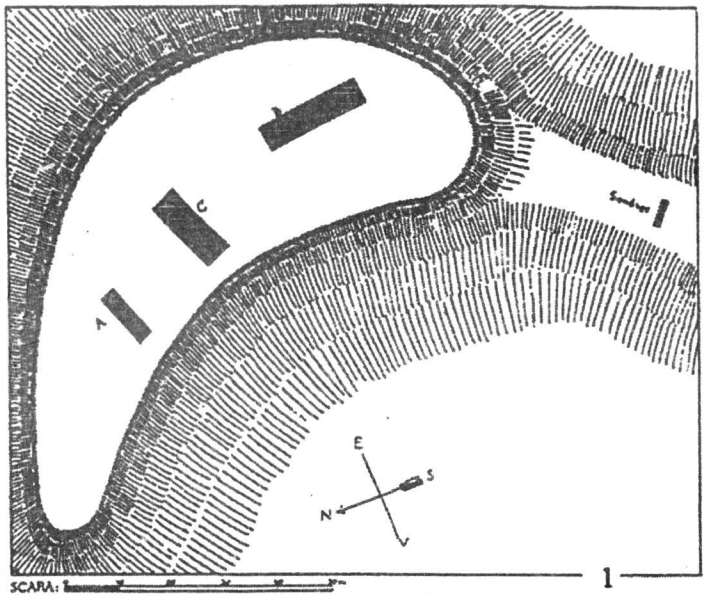

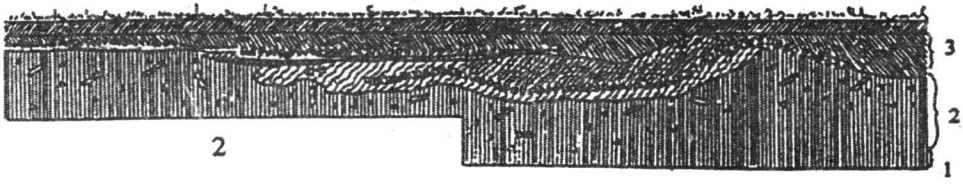

1. Strat neolitic
2. Strat neolitic
3. Strat Glina

Fig./Abb. 13 - București-*Glina*: 1 = plan de situație/ Plan, 2 = profil/ Profil (*apud* IN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BUCUREȘTI-*CIUREL*

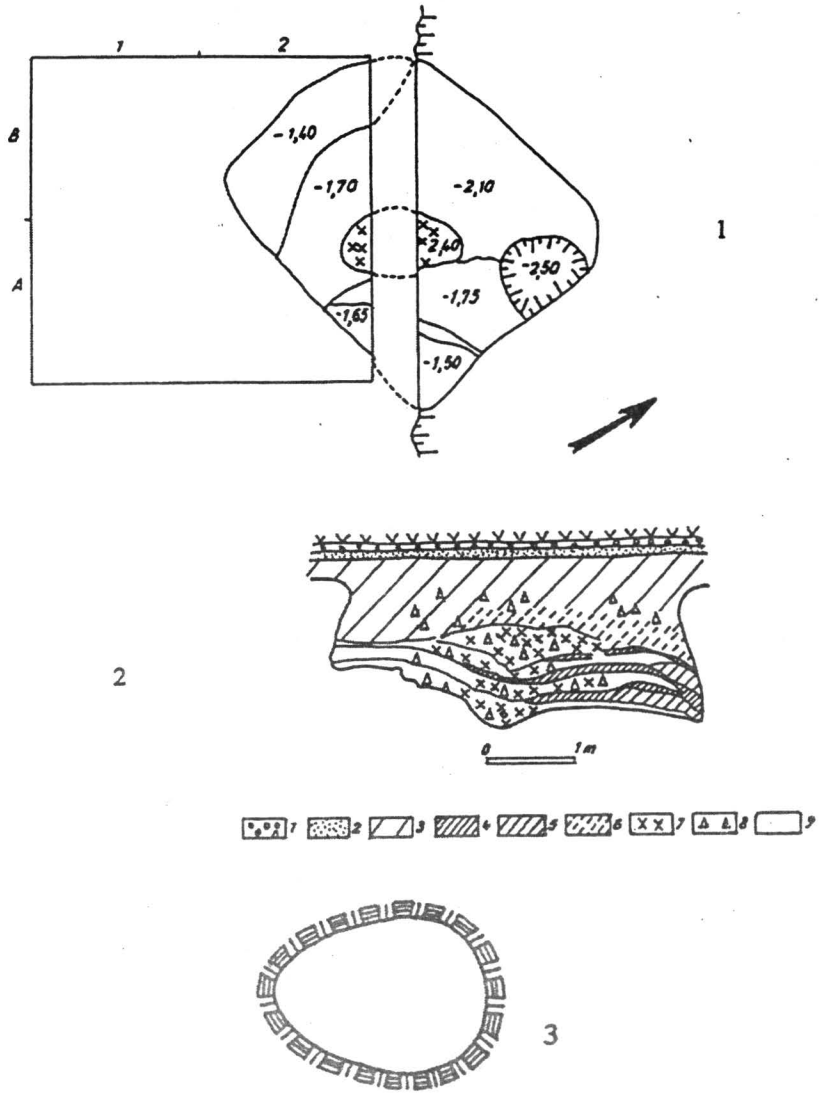

Fig./Abb. 14 - București-*Ciurel:* 1 = planul bordeiului din 1994/ Plan der Bodenwohnung aus dem Jahr 1994, 2 = profilul bordeiului din 1994/ Profil der Bodenwohnung aus dem Jahr 1994, 3 = planul bordeiului din 1934/ Plan der Bodenwohnung aus dem Jahr 1934 (1-2 *apud* MN,CS; 3 *apud* DVR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

BUCUREȘTI-*LUNCA BÂRZEȘTI*

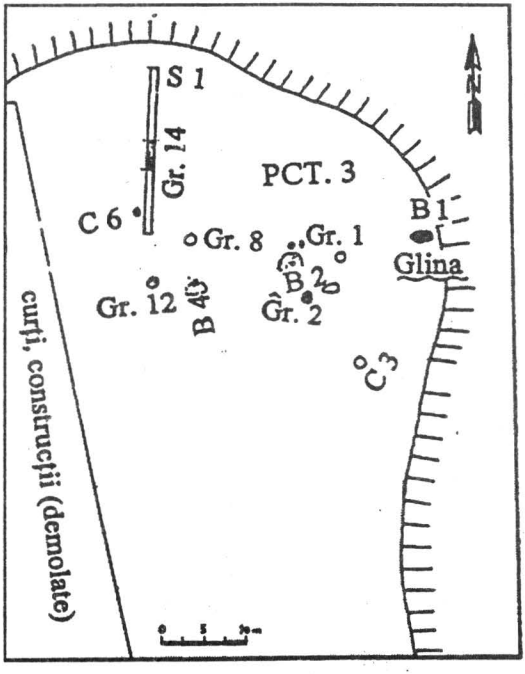

1

ODAIA TURCULUI

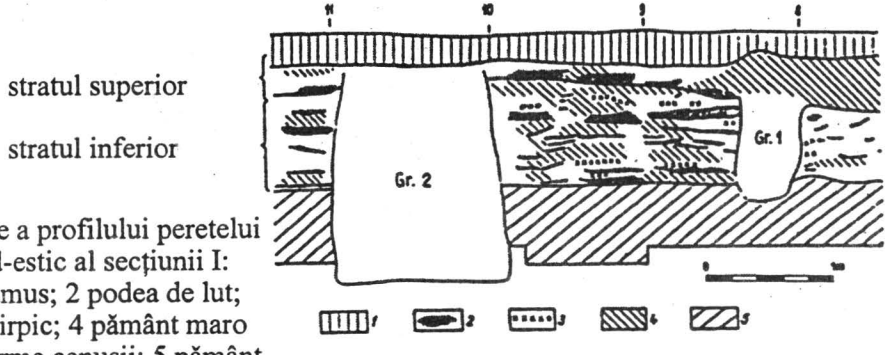

Parte a profilului peretelui nord-estic al secțiunii I: 1 humus; 2 podea de lut; 3 chirpic; 4 pământ maro cu urme cenușii; 5 pământ gălbui-maro.

2

Fig./Abb. 15 - 1 = București-*Lunca Bârzești* (*apud* VS), 2 = Odaia Turcului-profil/ Profil (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

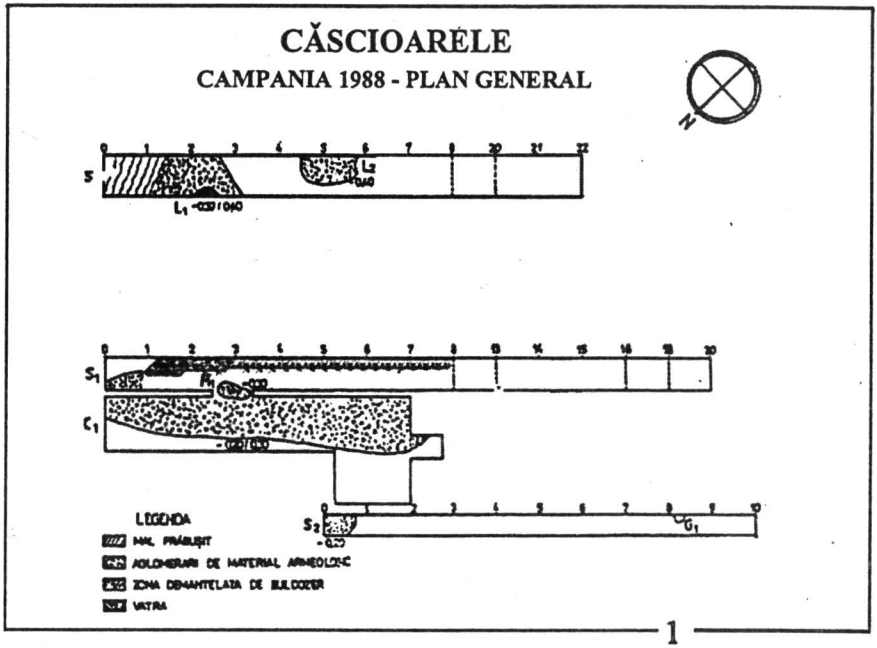

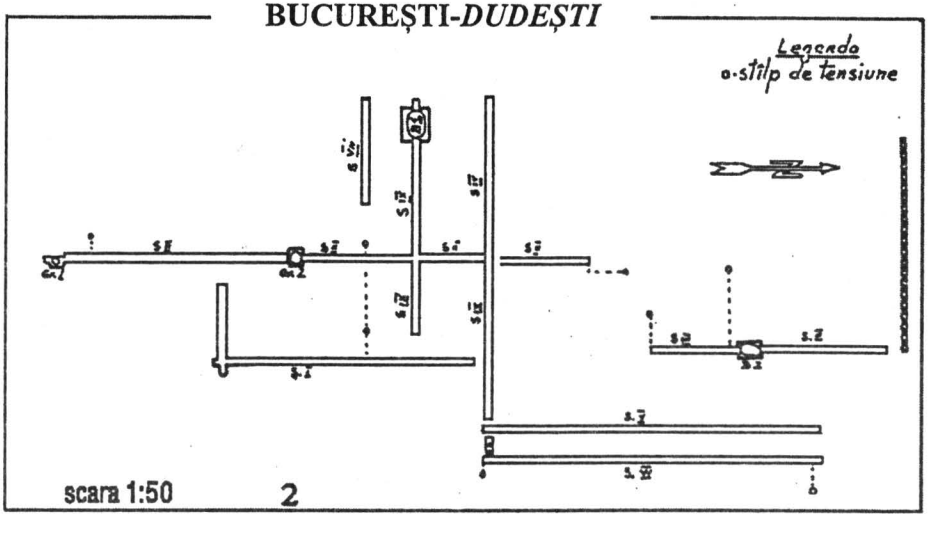

Fig./Abb. 16 - 1 = Căscioarele-*Cătălui*-plan de situație/ Plan (*apud* DBN), 2 = București-*Dudești*-plan situație/ Plan (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

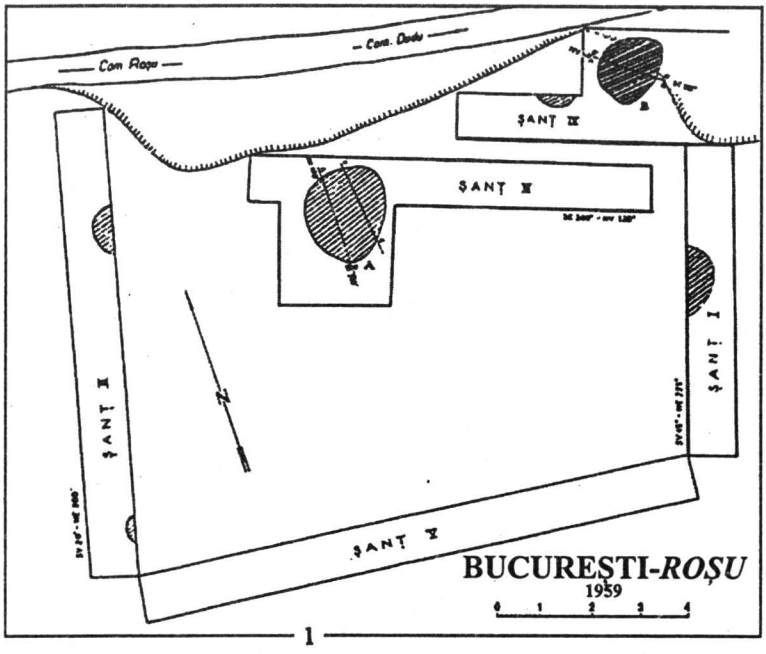

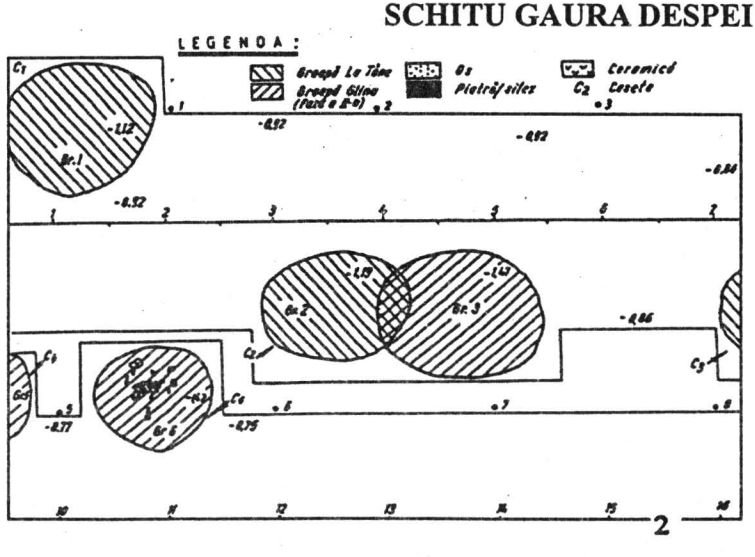

Fig./Abb. 17 - 1 = București-*Roșu*-plan situație/ Plan (*apud* MC, PP), 2 = Schitu-*Gaura Despei*-planul gropilor/ Plan der Gruben.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

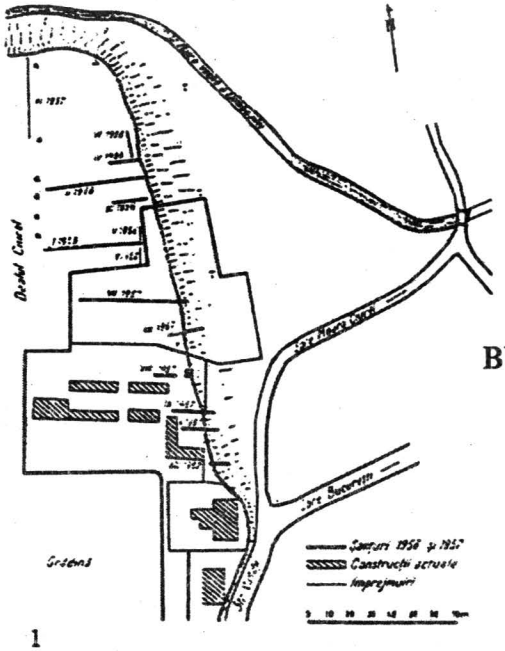

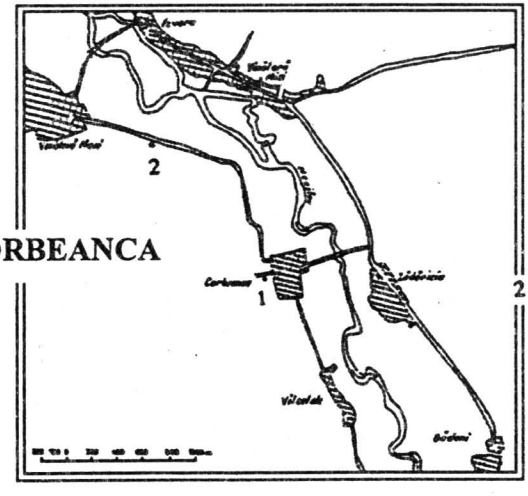

Fig./Abb. 18 - 1 = București-*Ciurel*-plan situație/ Plan (*apud* SM), 2 = Zona/ Die Zone Vânători-Corbeanca (*apud* GT,AO).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

GRECI

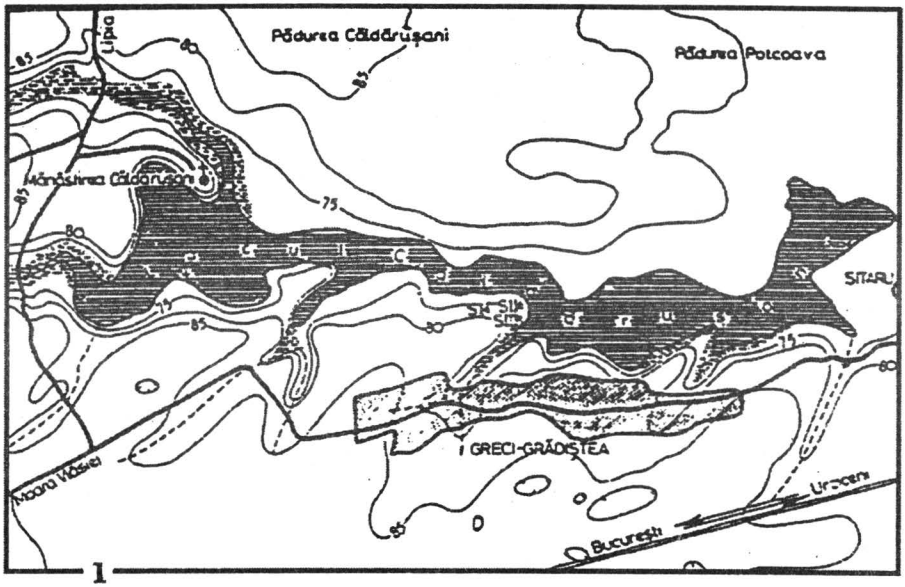

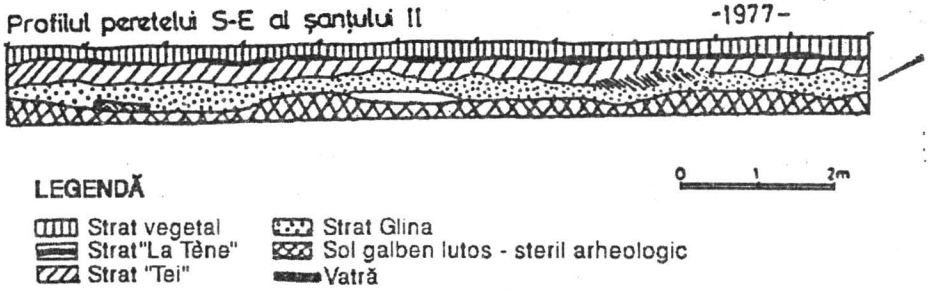

Fig./Abb. 19 - Greci: 1 = zona/ Die Zone, 2 = profil/ Profil (*apud* AU).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

SCHITU-*LA CONAC*

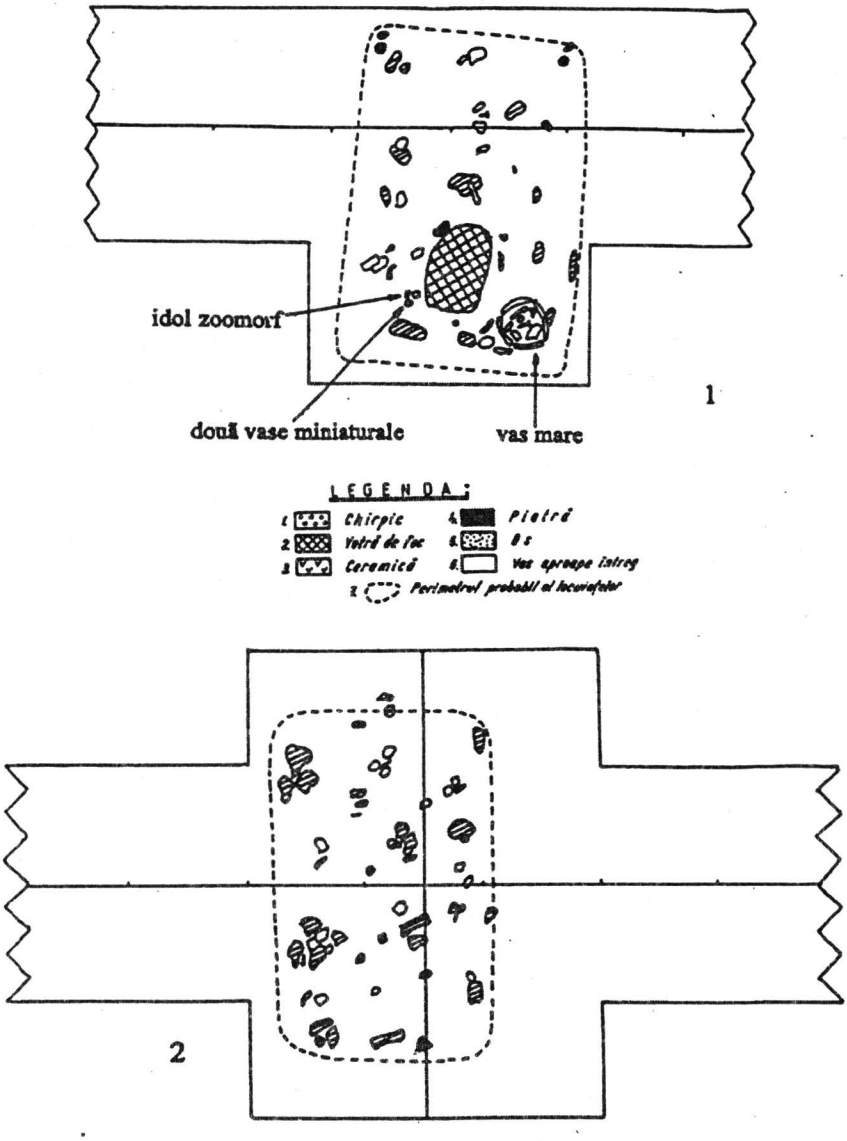

Fig./Abb. 20 - Schitu-*La Conac:* 1-2 = planul unor locuinţe/ Plan einiger Wohnungen.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

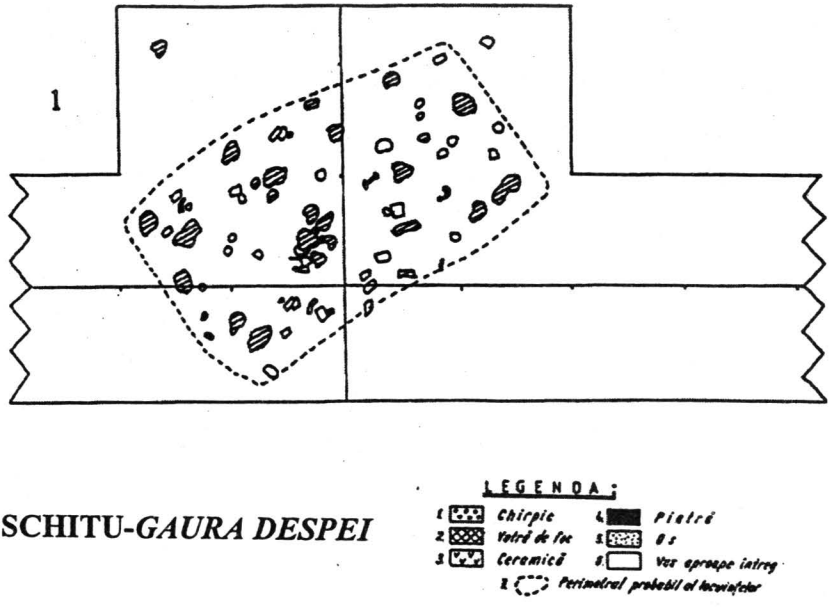

Fig./Abb. 21 - Schitu-*Gaura Dèspei:* 1-2 = planul unor locuințe/ Plan einiger Wohnungen.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

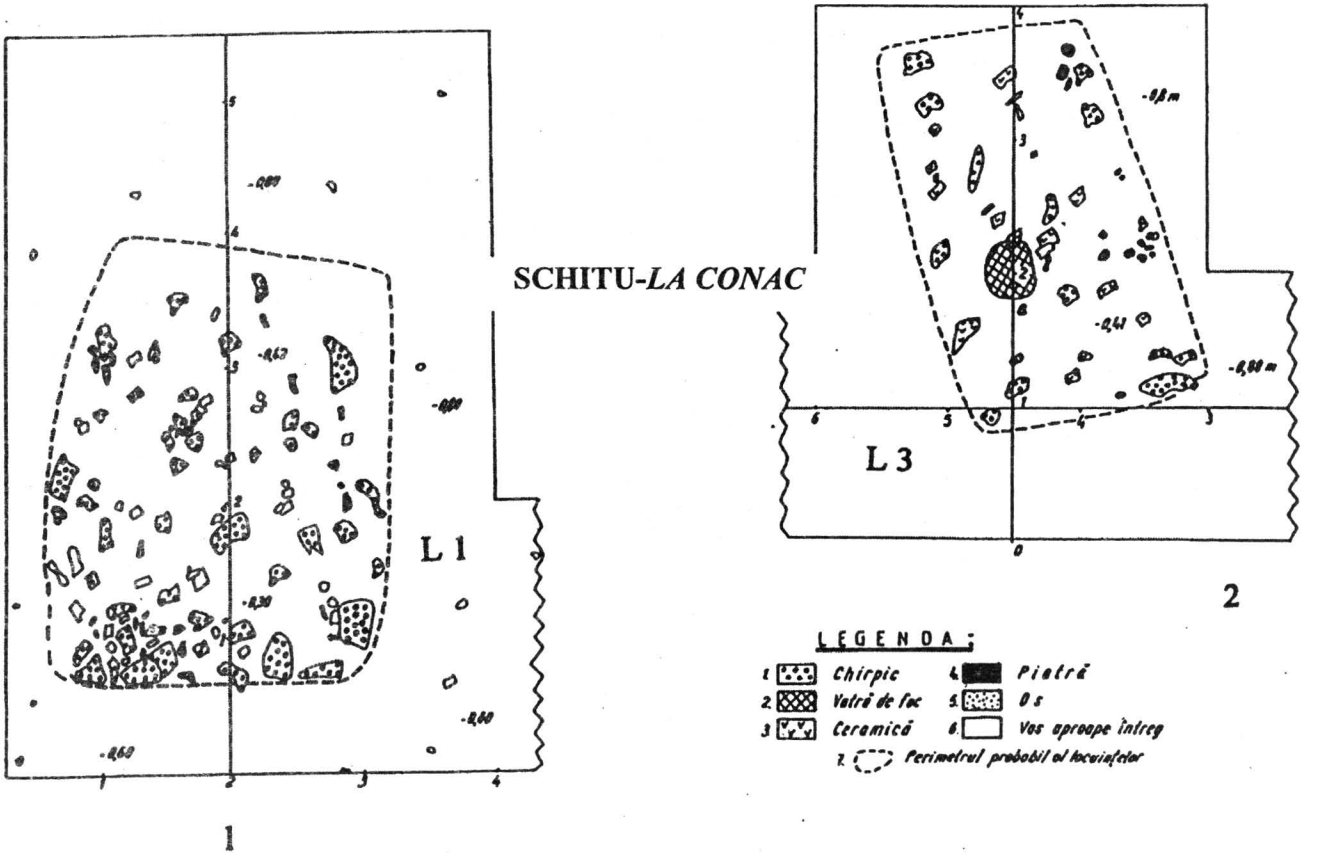

Fig./Abb. 22 - Schitu-*La Conac:* 1-2 = planul unor locuințe/ Plan einiger Wohnungen.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CETĂȚENII DIN DEAL

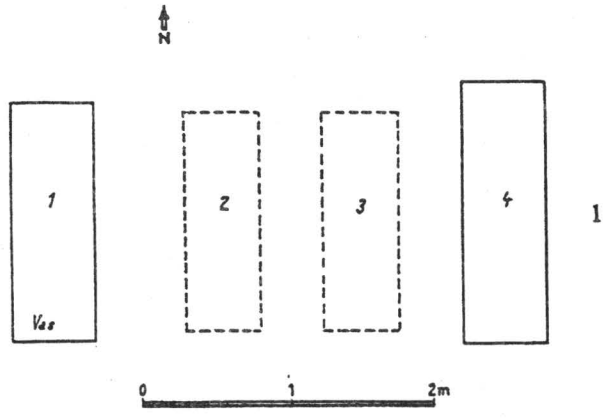

1

PLANUL MORMINTELOR DE LA *CORNUL MALULUI*

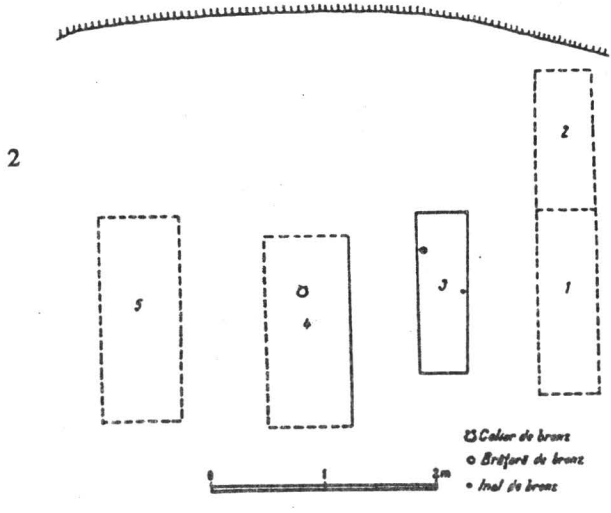

PLANUL MORMINTELOR DE LA *LA CRUCE*

Fig./Abb. 23 - Cetățenii din Deal: 1 = planul mormintelor de la/ Plan der Gräber von *Cornul Malului,* 2 = planul mormintelor de la/ Plan der Gräber von *La Cruce* (*apud* DVR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

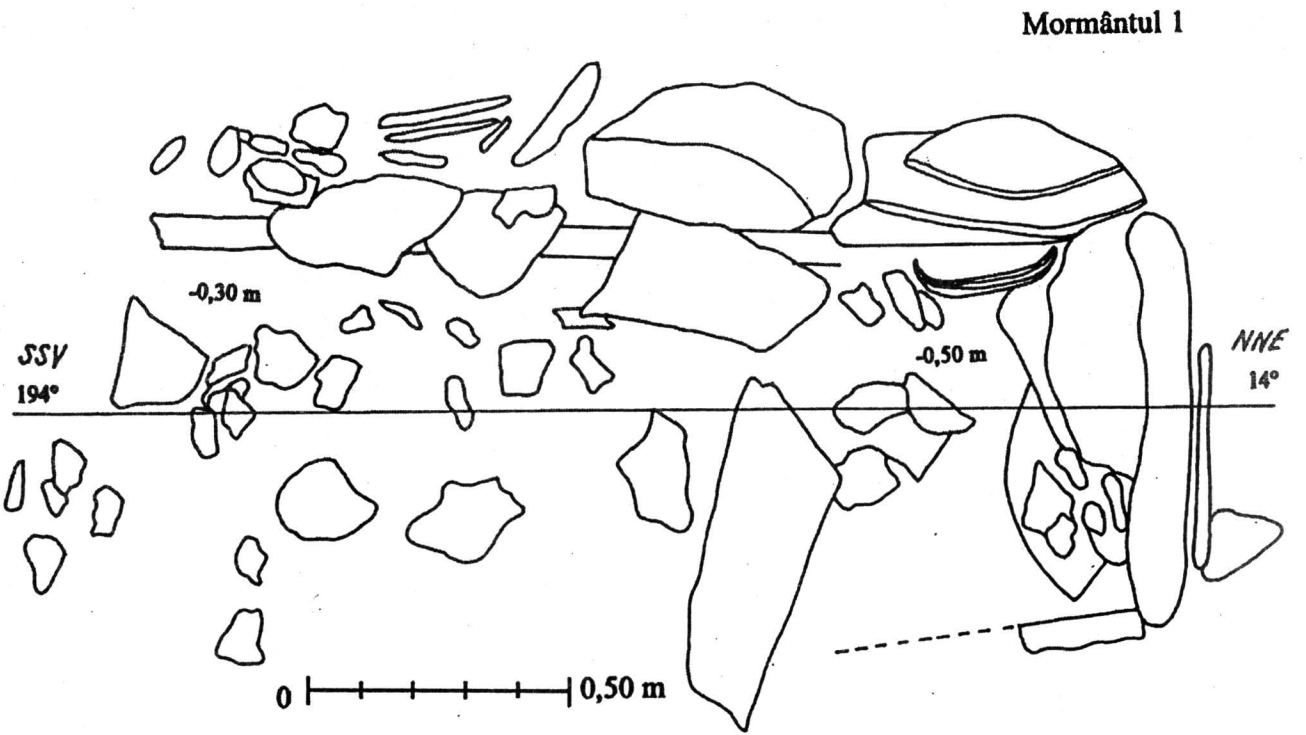

Fig./Abb. 24 - Cetățenii din Deal-*Cornul Malului* 1960-planul M.1/ Plan des G.1 (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CETĂȚENI-*CORNUL MALULUI* 1960

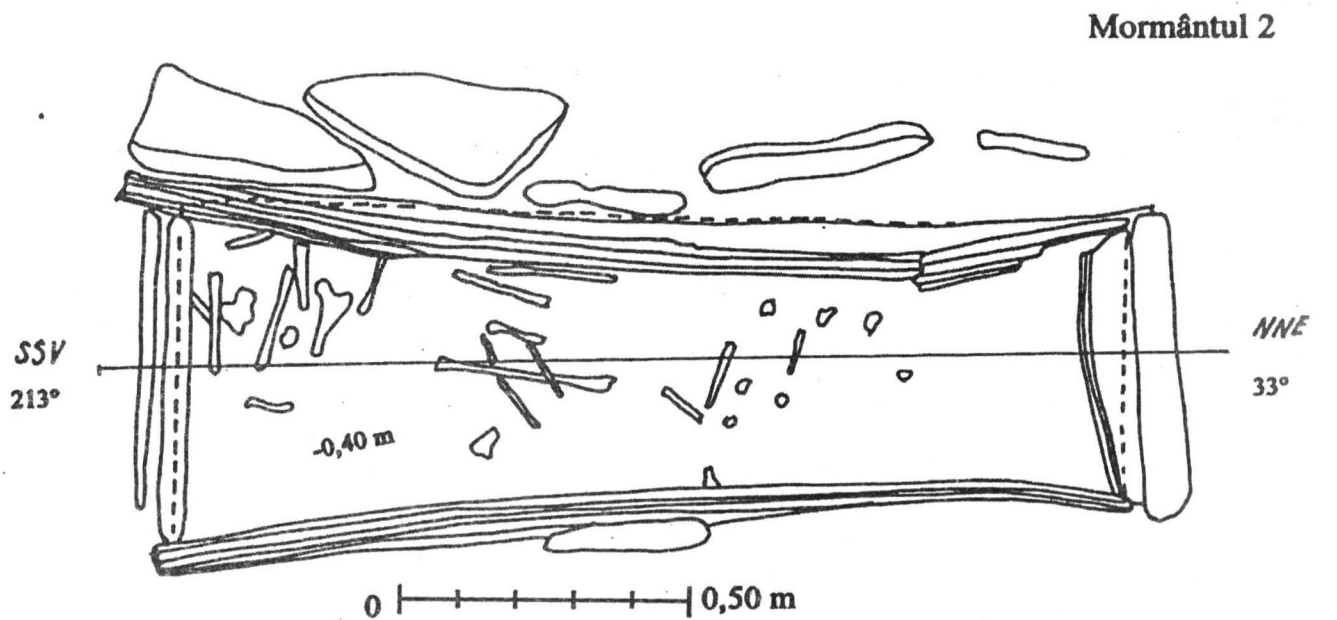

Fig./Abb. 25 - Cetățenii din Deal-Cornul Malului 1960-planul M.2/ Plan des G.2 (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

CETĂȚENI-*CORNUL MALULUI* 1960

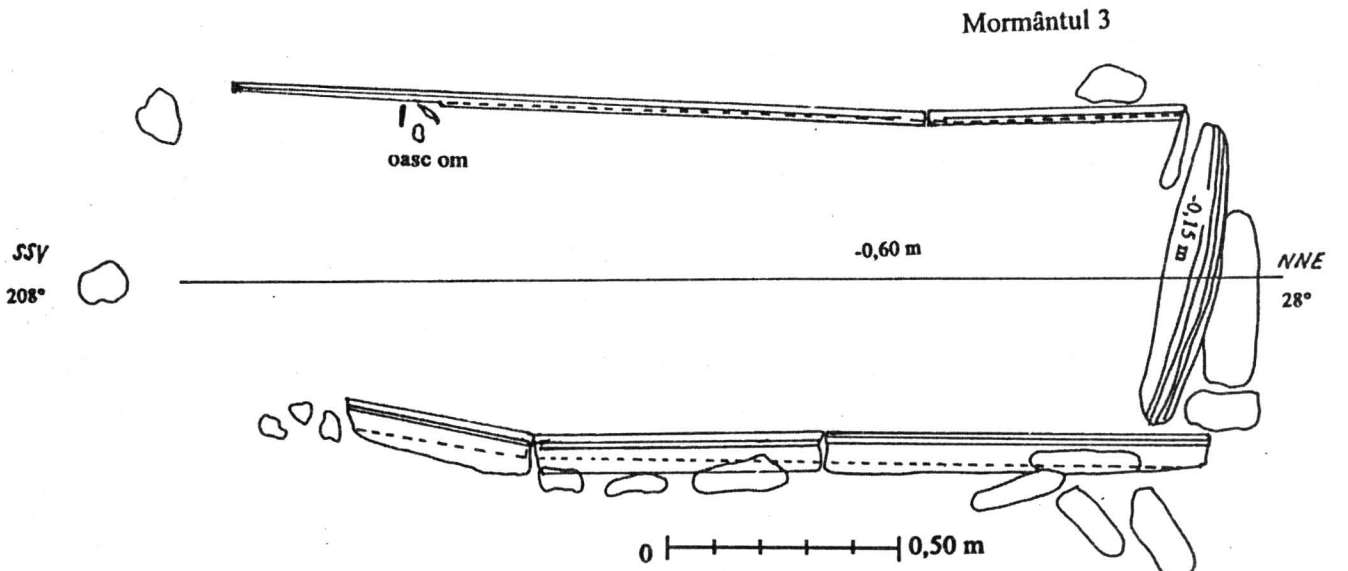

Fig./Abb. 26 - Cetățenii din Deal-*Cornul Malului* 1960-planul M.3/ Plan des G. 3 (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

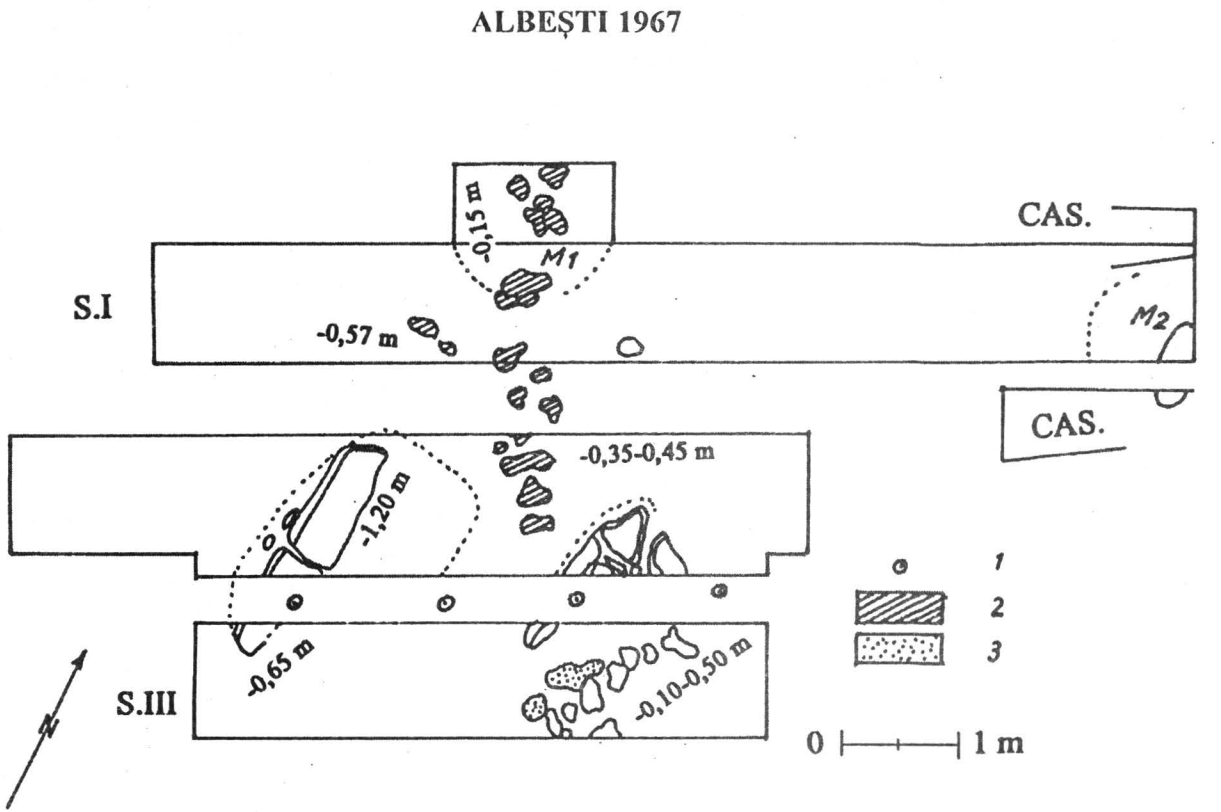

Fig./Abb. 27 - Albești 1967-plan de situație/ Plan (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

ALBEȘTI 1967

Profilul peretelui de NV al S.II

1

Profilul taluzului de SE al S.I

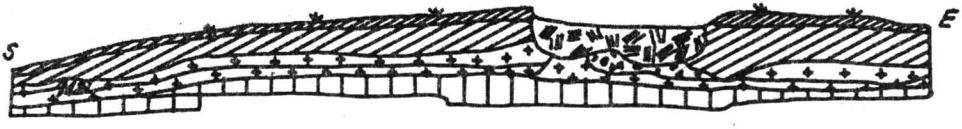

2

Profilul taluzului de NV al S.I

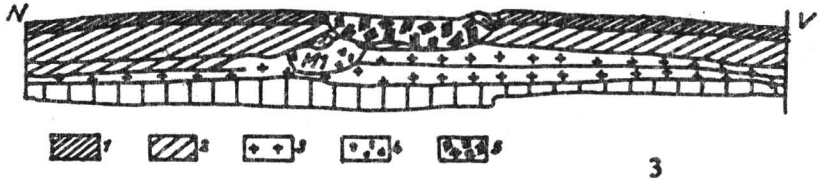

3

Fig./Abb. 28 - Albești 1967: 1-3 = profile/ Profile (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

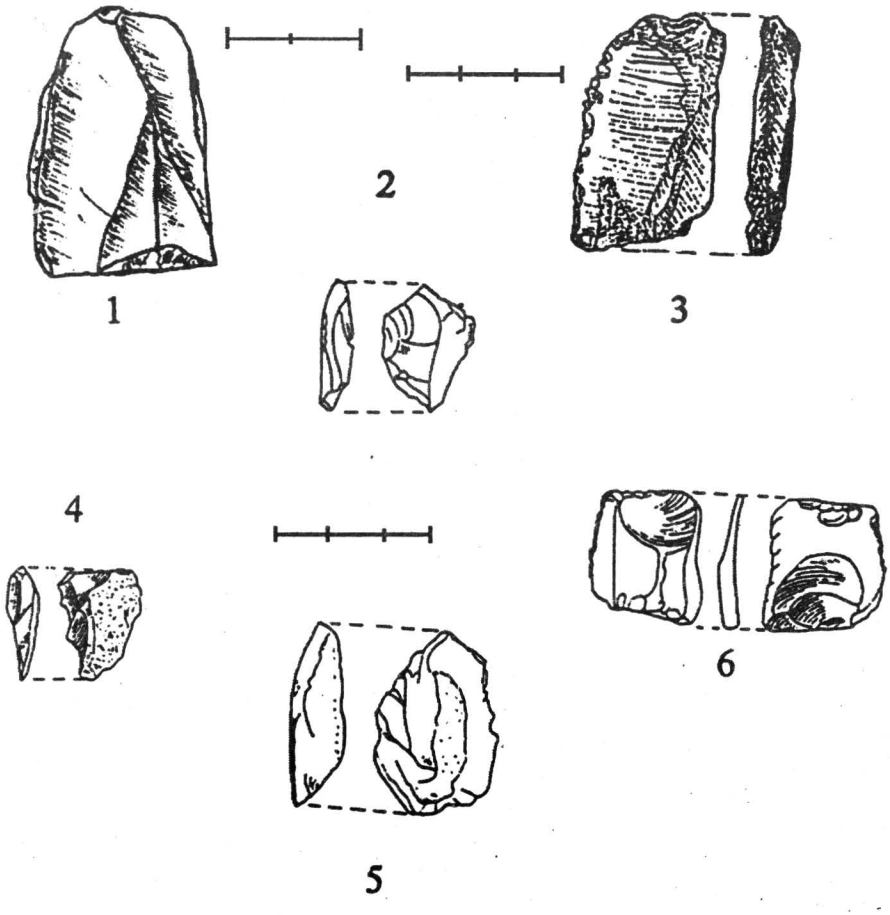

Fig./Abb. 29 - Obiecte din silex/ Silexgegenstände (CG/ GK): 1 = Varlaam, 2-3 = Mihăileşti- *Tufa,* 4-6 = Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

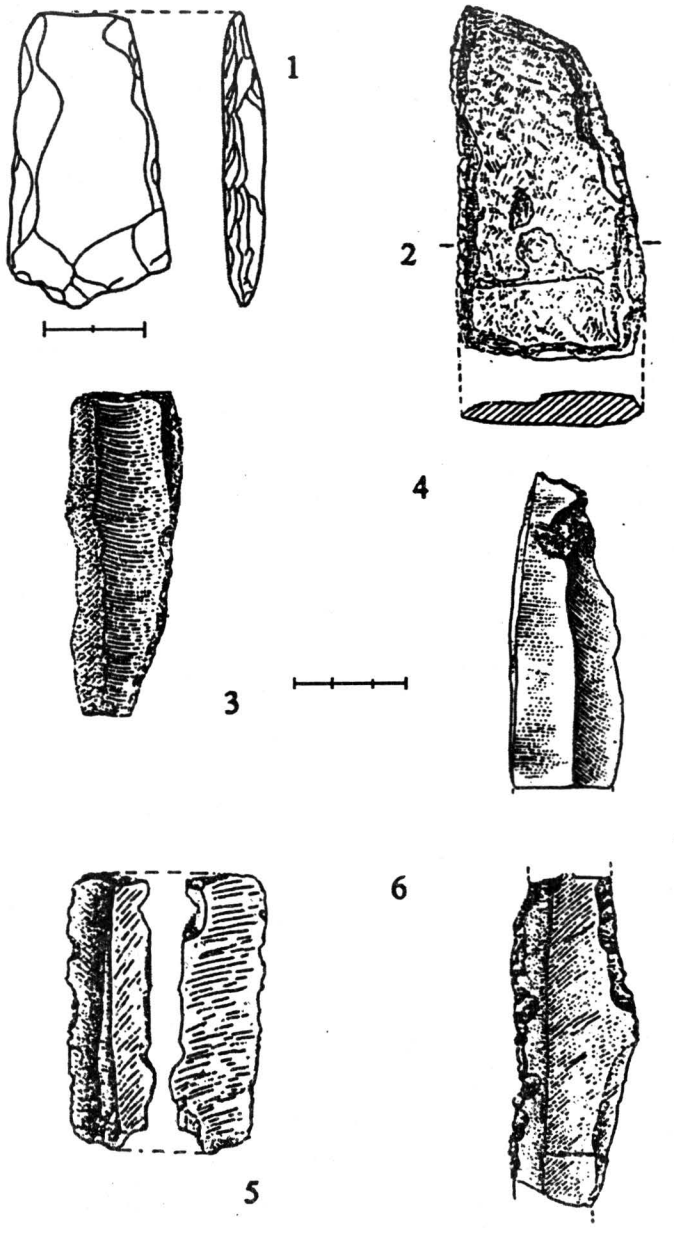

Fig./Abb. 30 - Obiecte din silex/ Silexgegenstände (CG/ GK): 1-2 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS; AP), 3 = Popeşti-*Nucet* (*apud* AP), 4-5 = Crivăţ (*apud* AP).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

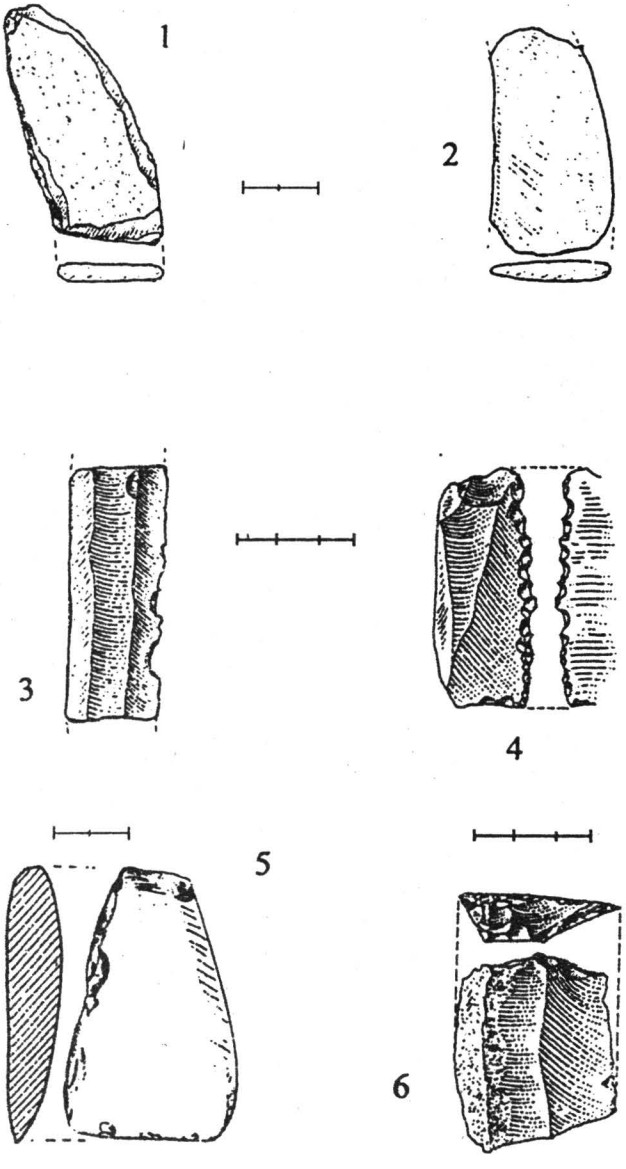

Fig./Abb. 31 - Obiecte din silex/ Silexgegenstände - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3 = Crivăț, 4 = București-*Roșu*, 6 = București-*Ciurel* (3-4, 6 *apud* AP); Obiecte din piatră șlefuită/ geschliffene Steingegenstände - CG/ GK: 2, 5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

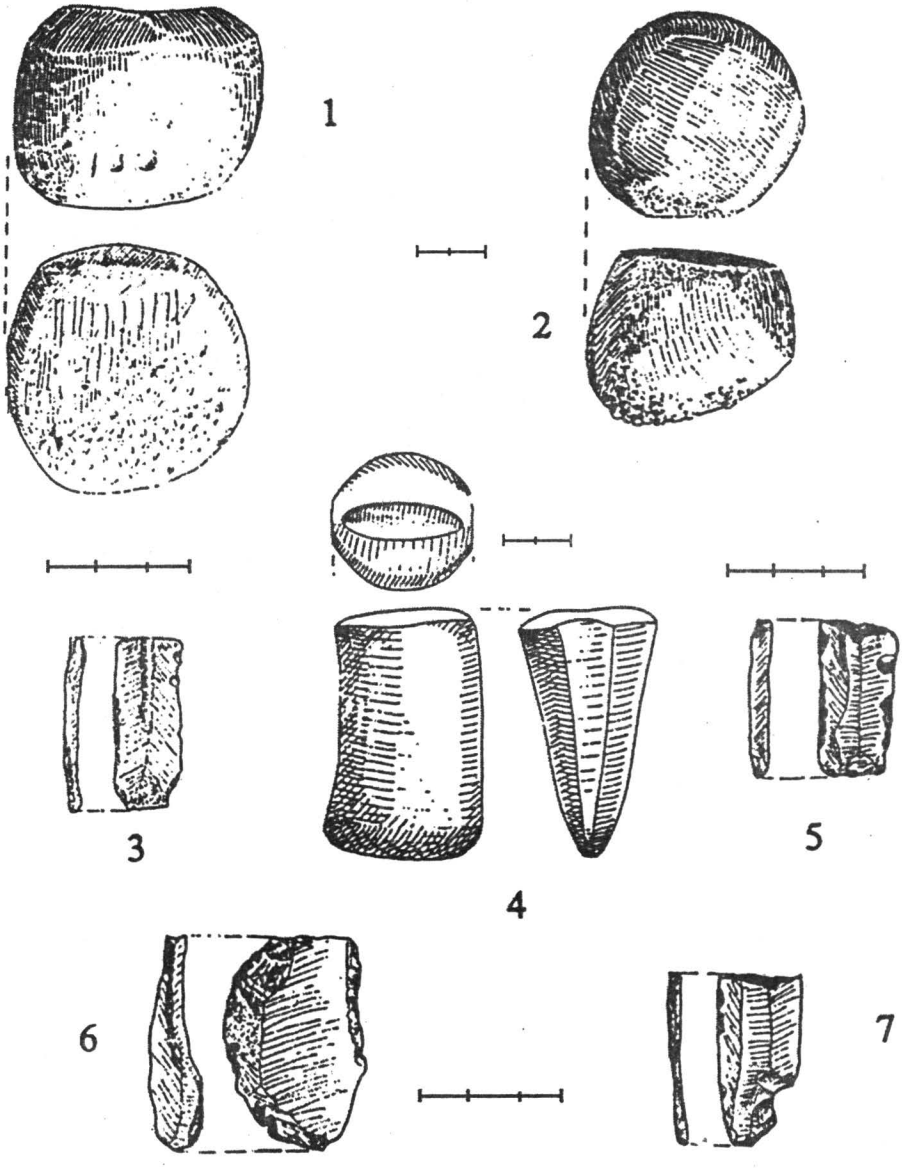

Fig./Abb. 32 - Obiecte din silex/ Silexgegenstände - CG/GK: 3, 5-7 = Mihăileşti-*Tufa*; Obiecte din piatră şlefuită/ geschliffene Steingegenstände - CG/ GK: 1-2, = Odaia Turcului; AOT/ OTA: 4 = Odaia Turcului (1-2, 4 *apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

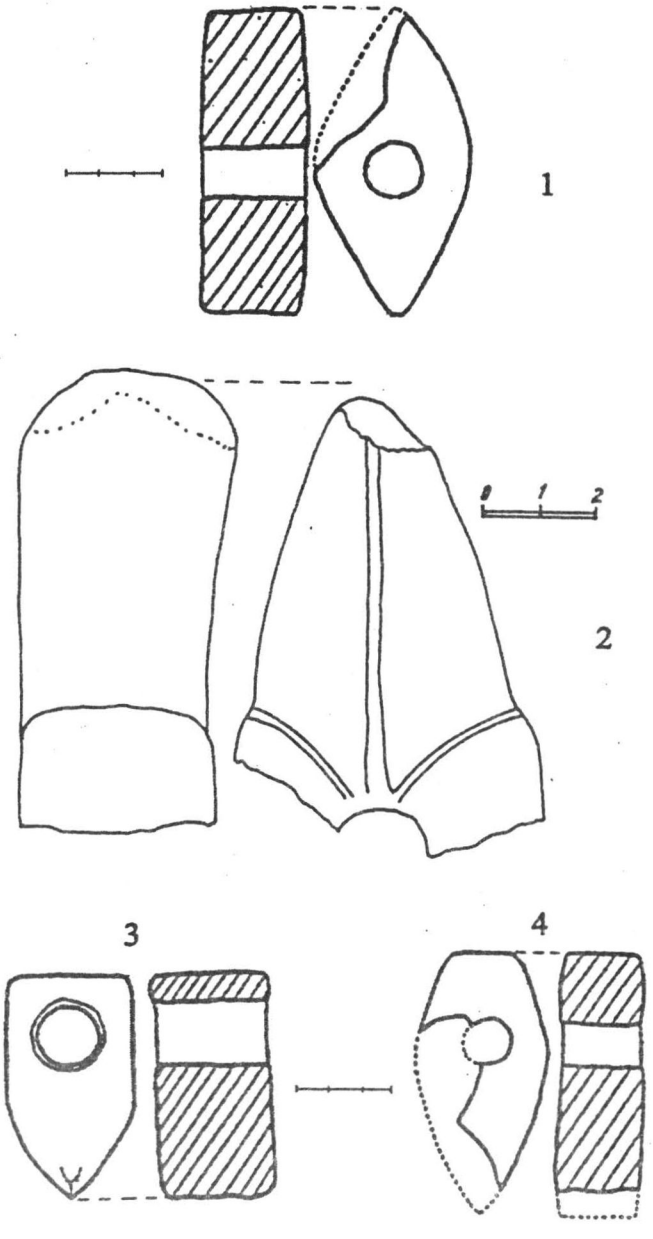

Fig./Abb. 33 - Obiecte din piatră şlefuită/ geschliffene Steingegenstände - CG/ GK: 1= Schitu-*Gaura Despei,* 3 = Schitu-*La Conac,* 4 = Varlaam; OMC/ KGH: 2 = Malul cu Flori (*apud* MS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

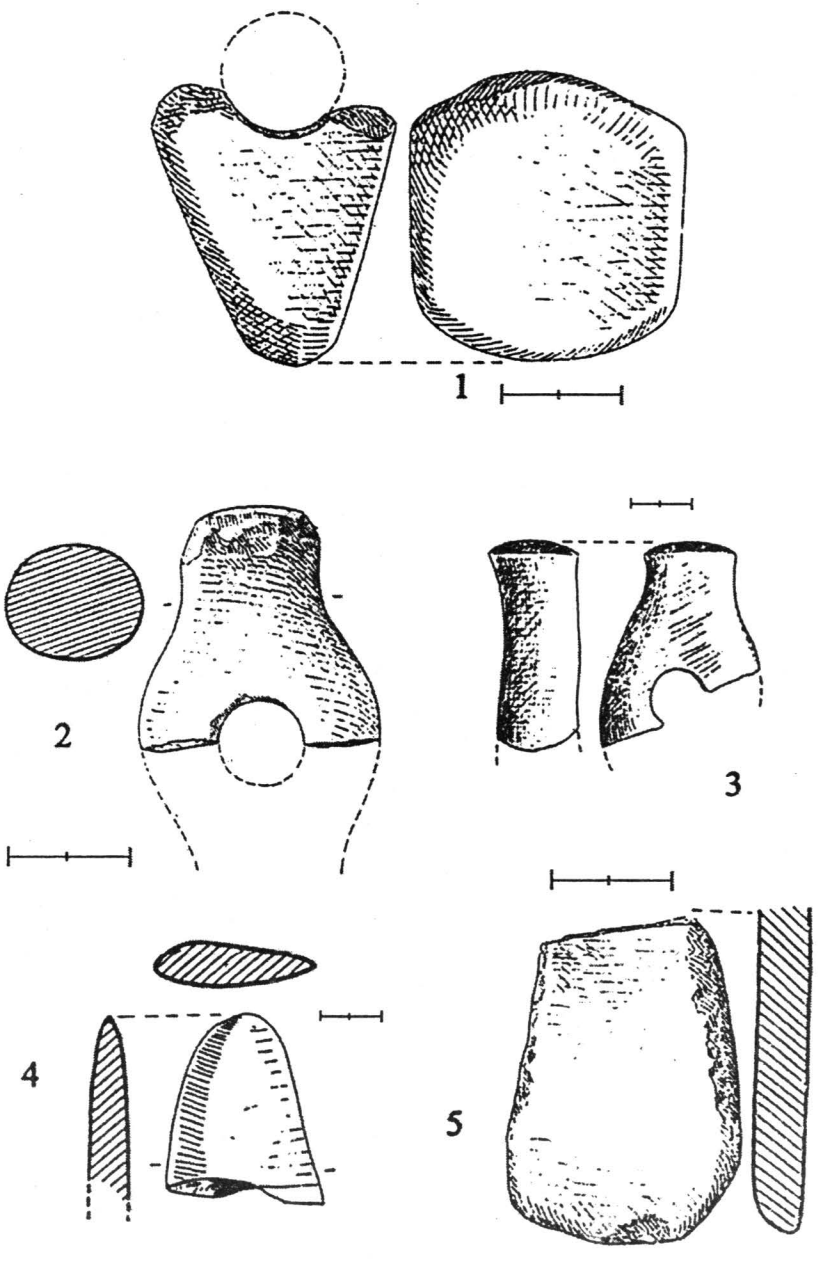

Fig./Abb. 34 - Obiecte din piatră șlefuită/ geschliffene Steingegenstände - CG/ GK: 1-2, 5 = Văcărești (*apud* ET); AOT/ OTA: 3-4 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

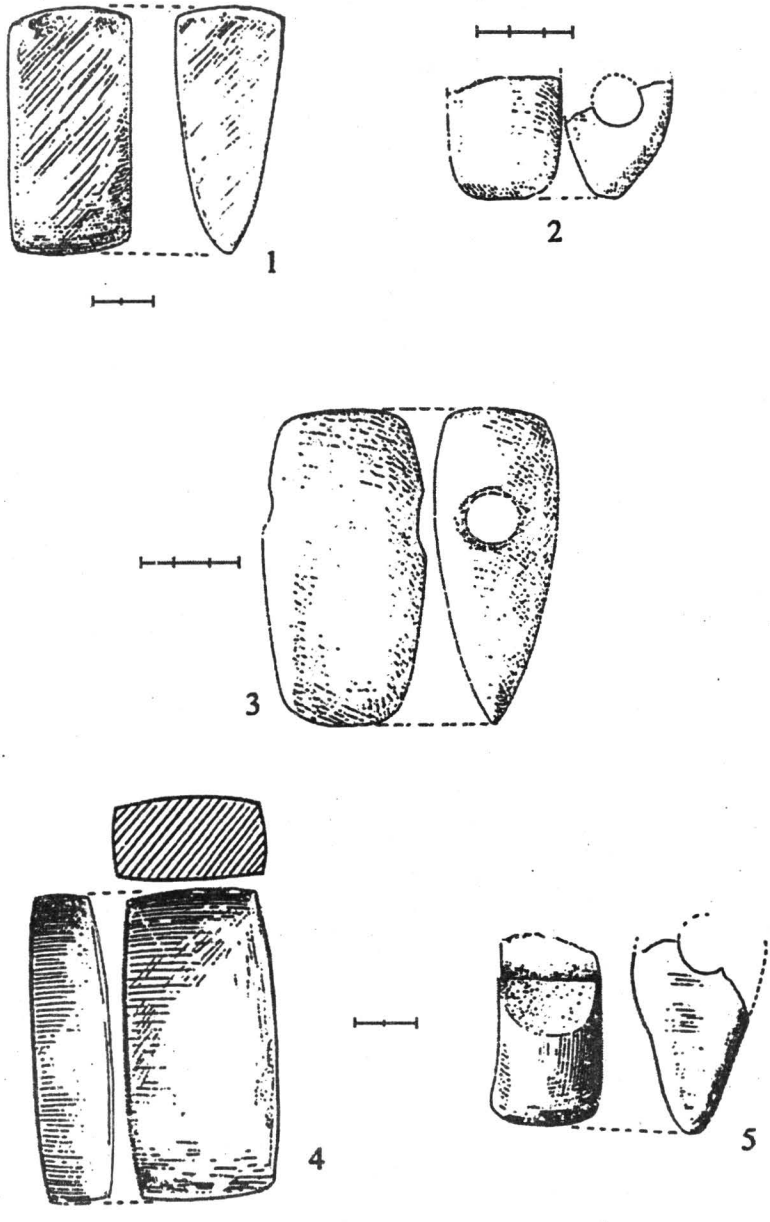

Fig./Abb. 35 - Obiecte din piatră şlefuită/ geschliffene Steingegenstände - CG/ GK: 1, 4-5 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2-3 = Udeni (*apud* GB).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

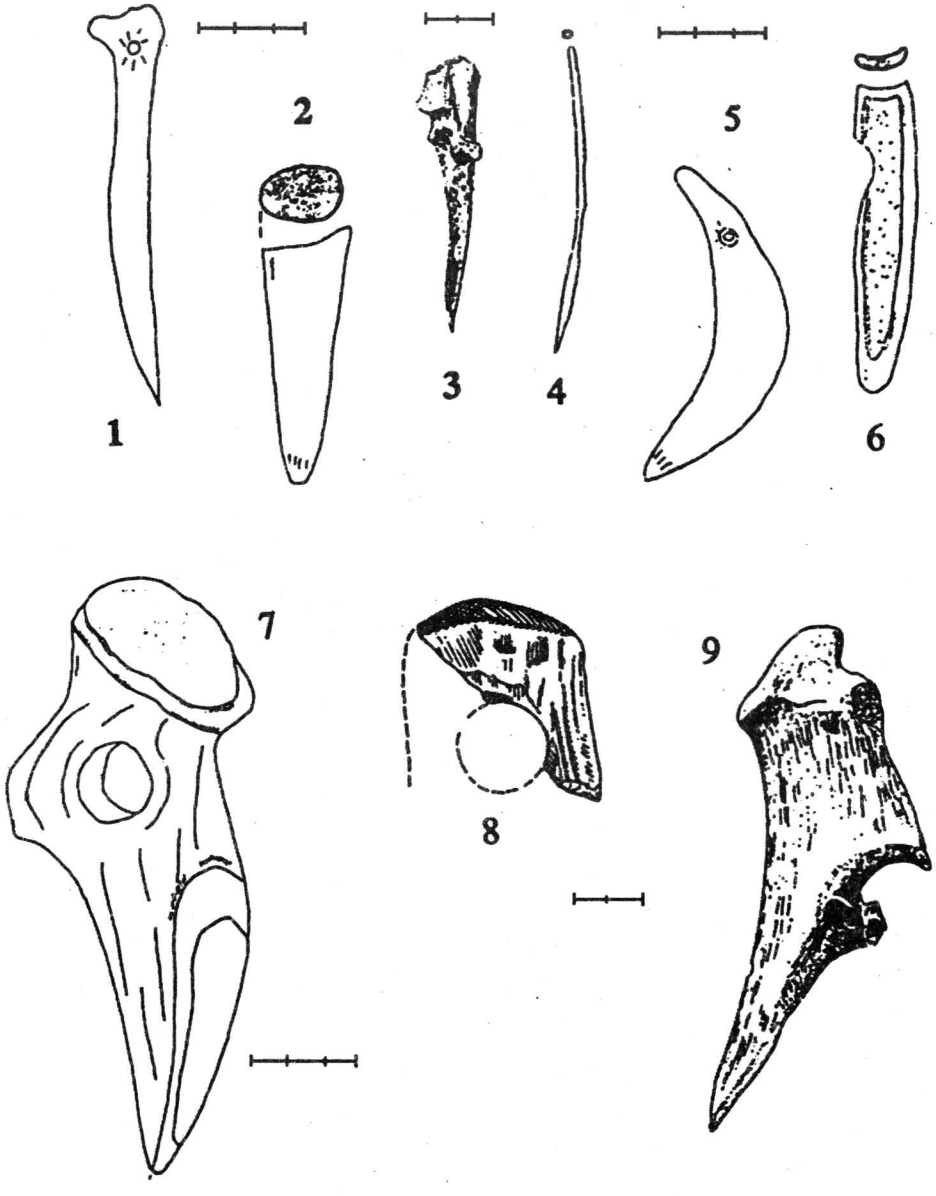

Fig./Abb. 36 - Obiecte din os, corn şi dinte/ Knochen-, Horn- und Gegenstände aus Zahn - CG/ GK: 1-2, 5-7 = Varlaam, 3, 8-9 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

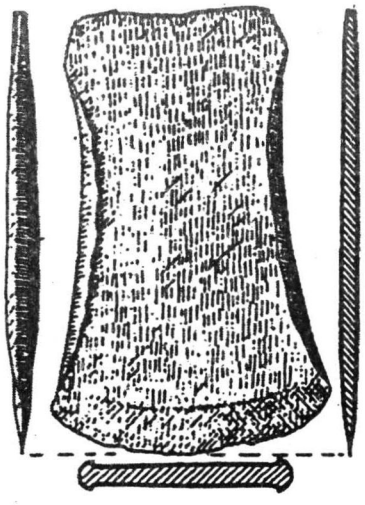

1

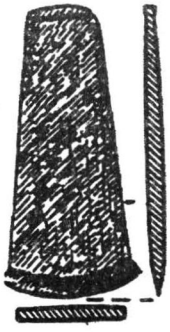

2

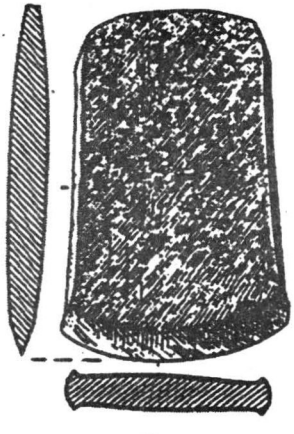

3

4

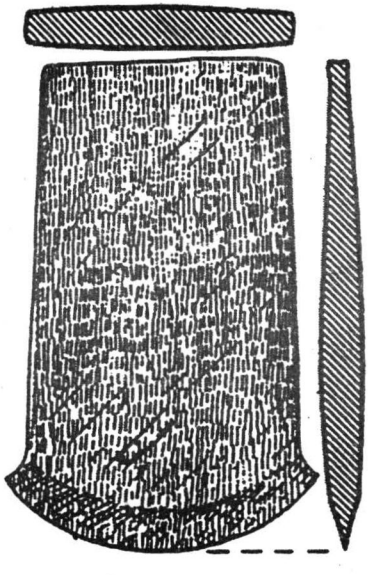

Fig./Abb. 37 - Obiecte din metal/ Metallgegenstände - CG/ GK: 1 = Crivăț, 2 = Grădiștea Chirnogi, 3-4 = Prundu (*apud* DȘ,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

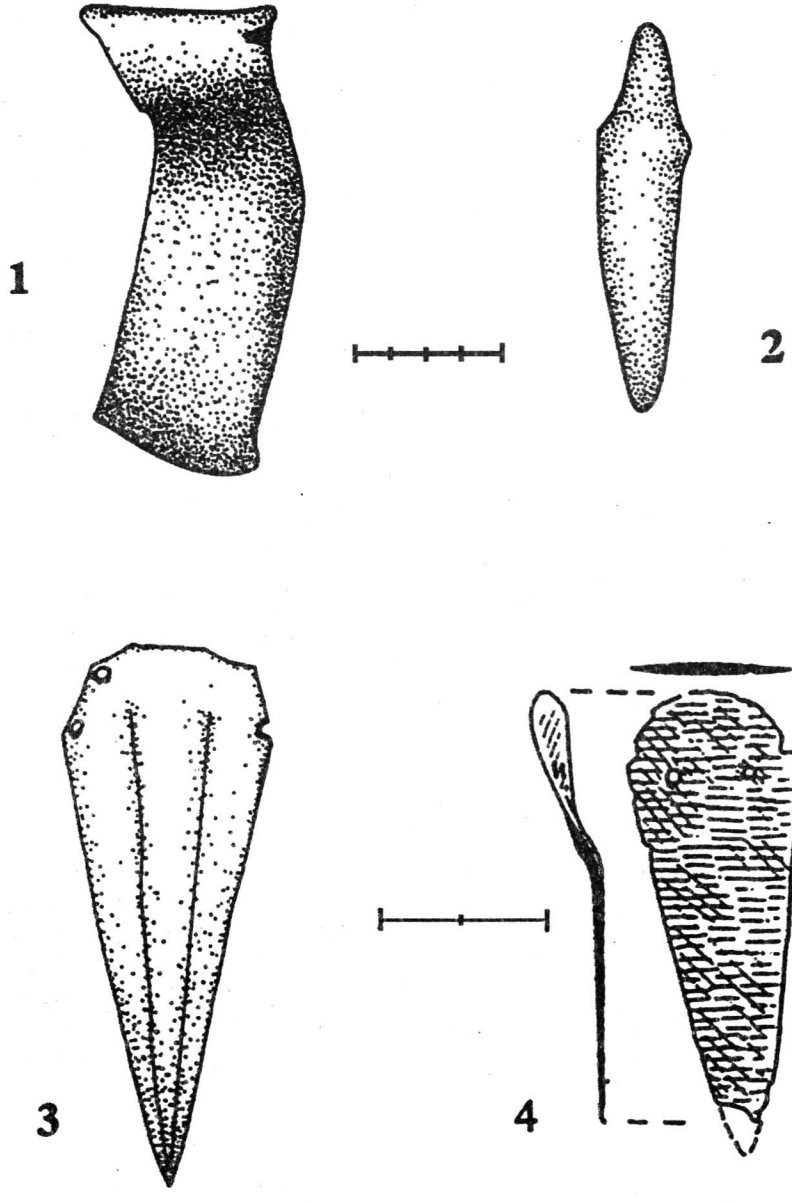

Fig./Abb. 38 - Obiecte din metal- CG/ GK: 1, 3 = Crivăț (*apud* JM), 2 = București-Glina (*apud* JM); AOT/ OTA: 4 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

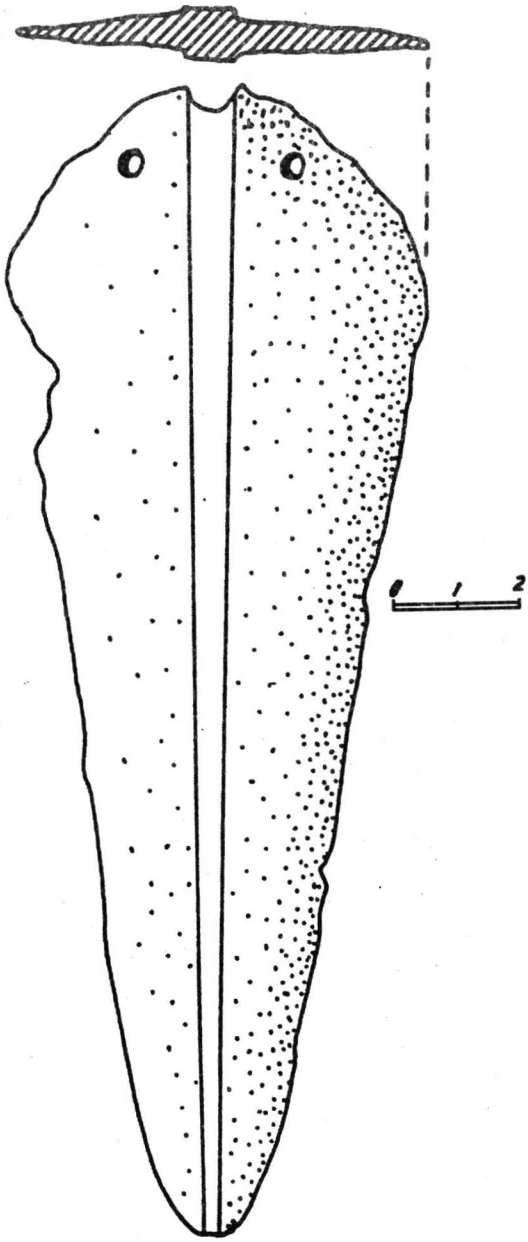

1

Fig./Abb. 39 - Obiecte din metal/ Metallgegenstände - OMC/ KGH: 1 = Malul cu Flori (*apud* MS), 2 = Nucet-*Movilă* (*apud* PR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

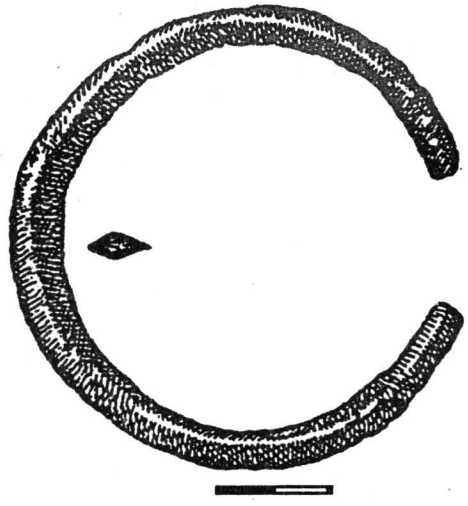

1

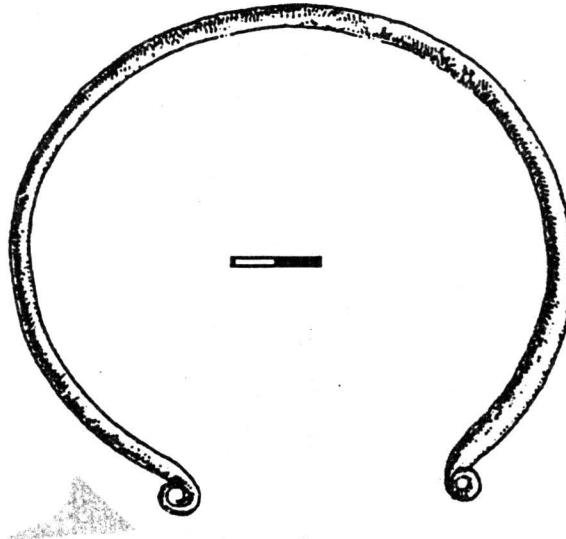

2

Fig./Abb. 40 - Obiecte din metal/ Metallgegenstände - OMC/ KGH: 1-2 = Cetăţenii din Deal-*La Cruce* (*apud* DVR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

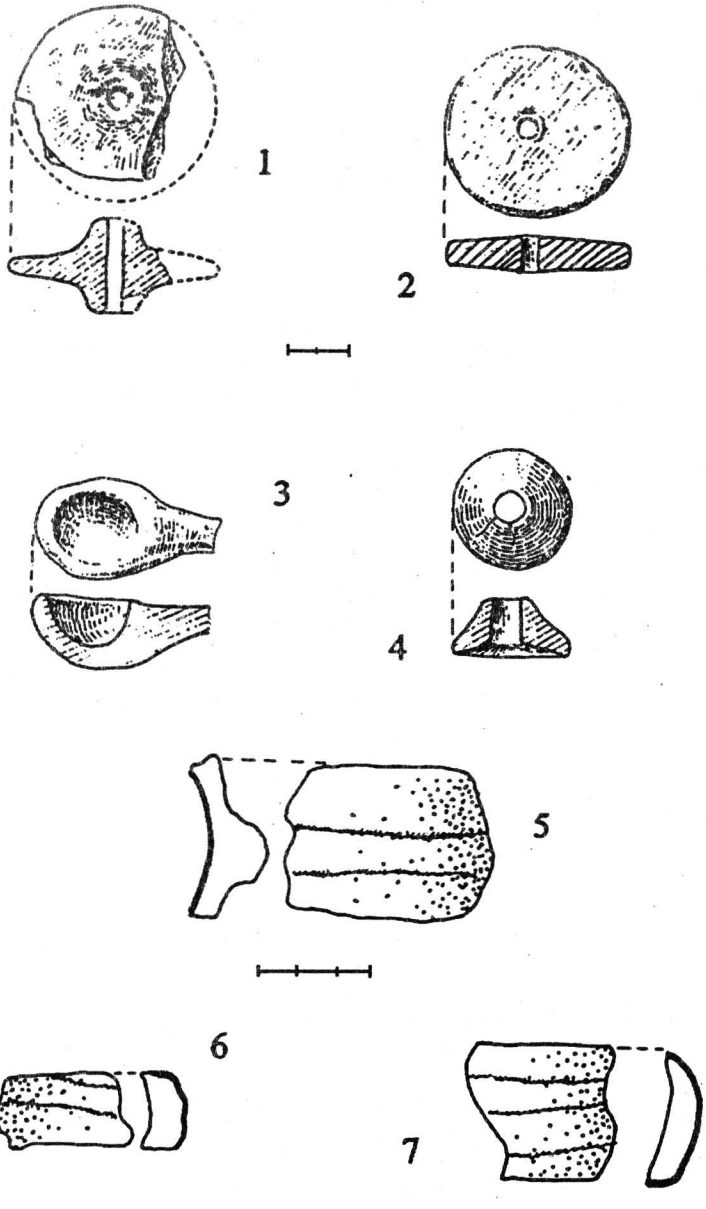

Fig./Abb. 41 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 5-7 = Mihăileşti-*Tufa*; Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - AOT/ OTA: 1-4 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

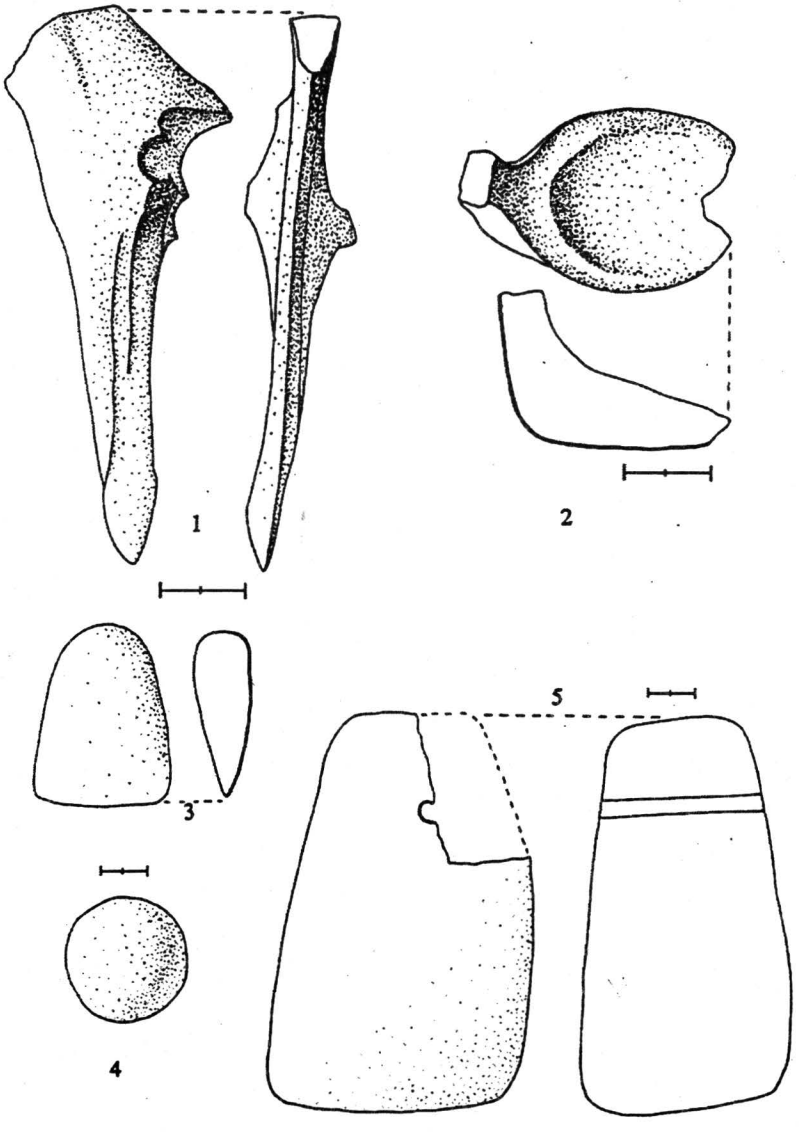

Fig./Abb. 42 - Bucureşti-*Ciurel* (CG/ GK); Obiect din os/ Knochengegenstand: 1; Obiecte din lut ars/ Tongegenstände: 2, 5; Obiecte din piatră şlefuită/ geschliffene Steingegenstände: 3-4 (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

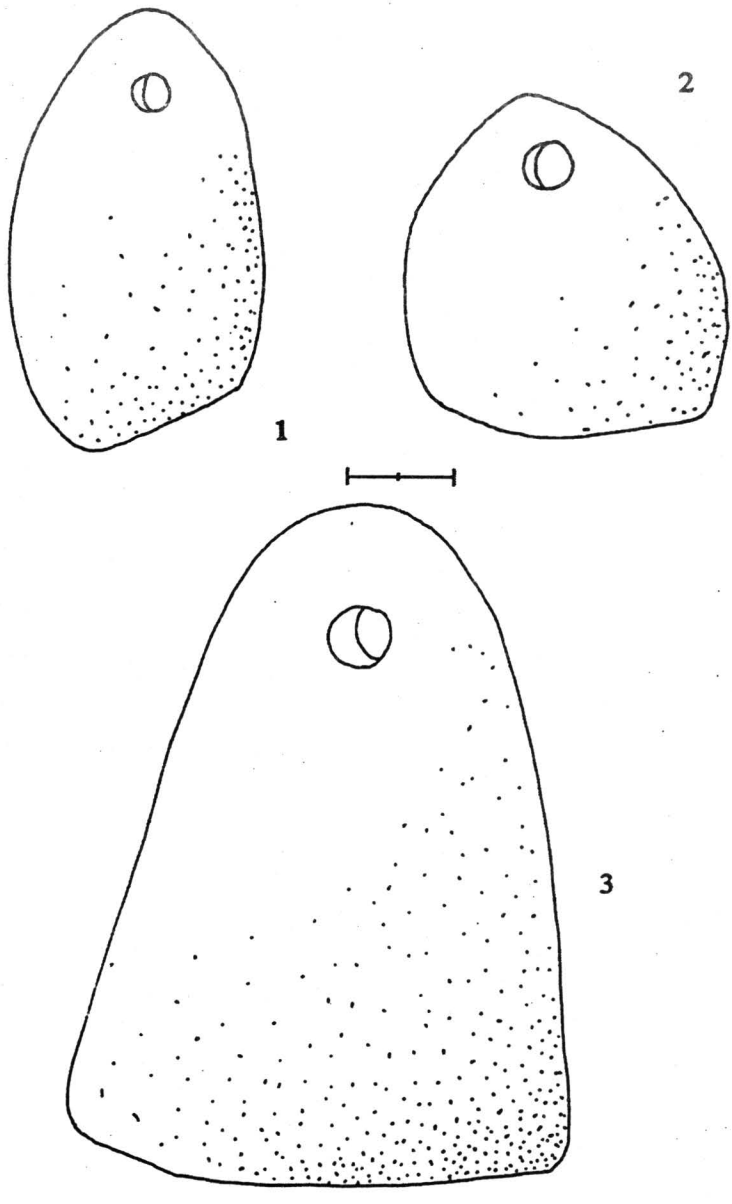

Fig./Abb. 43 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1= Varlaam, 2 = Cămineasca, 3 = Mihăileşti- *Tufa.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

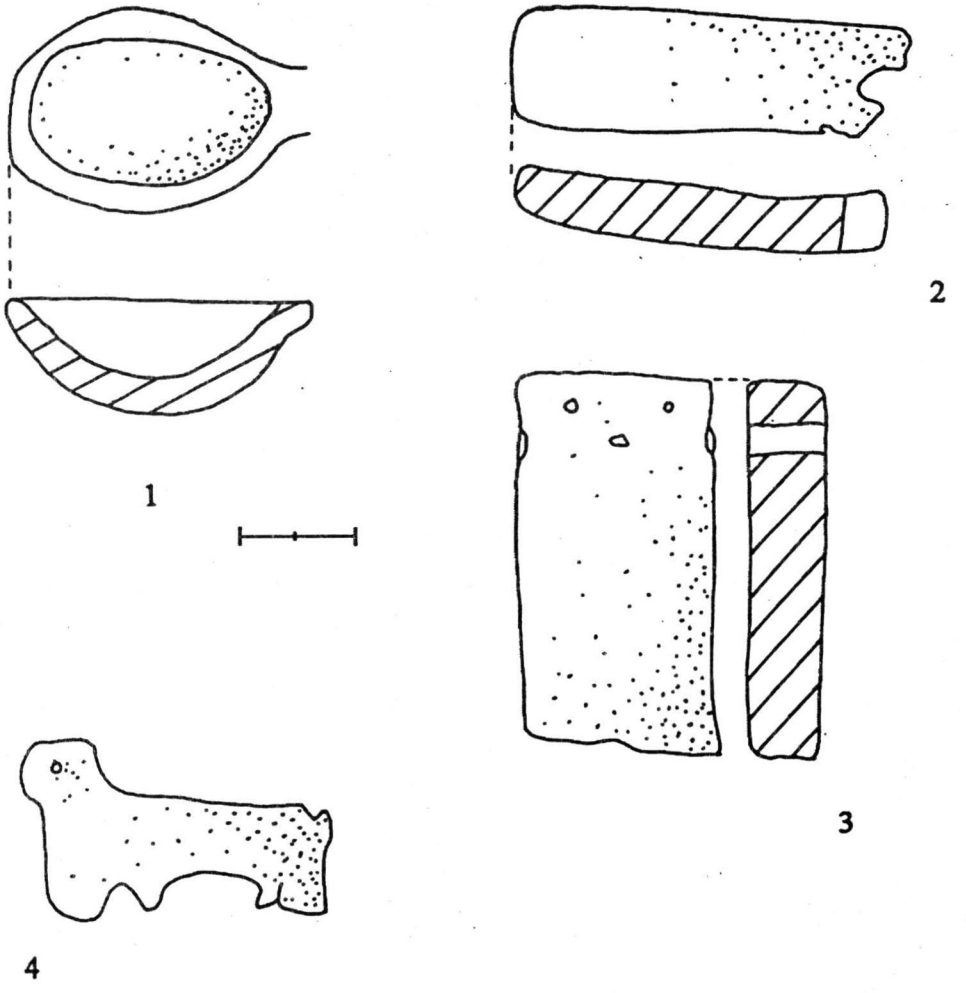

Fig./Abb. 44 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1= Mihăileşti-*Tufa,* 2 = Milcovăţ-*La Dig,* 3 = Schitu-*Gaura Despei,* 4 = Schitu-*La Conac.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

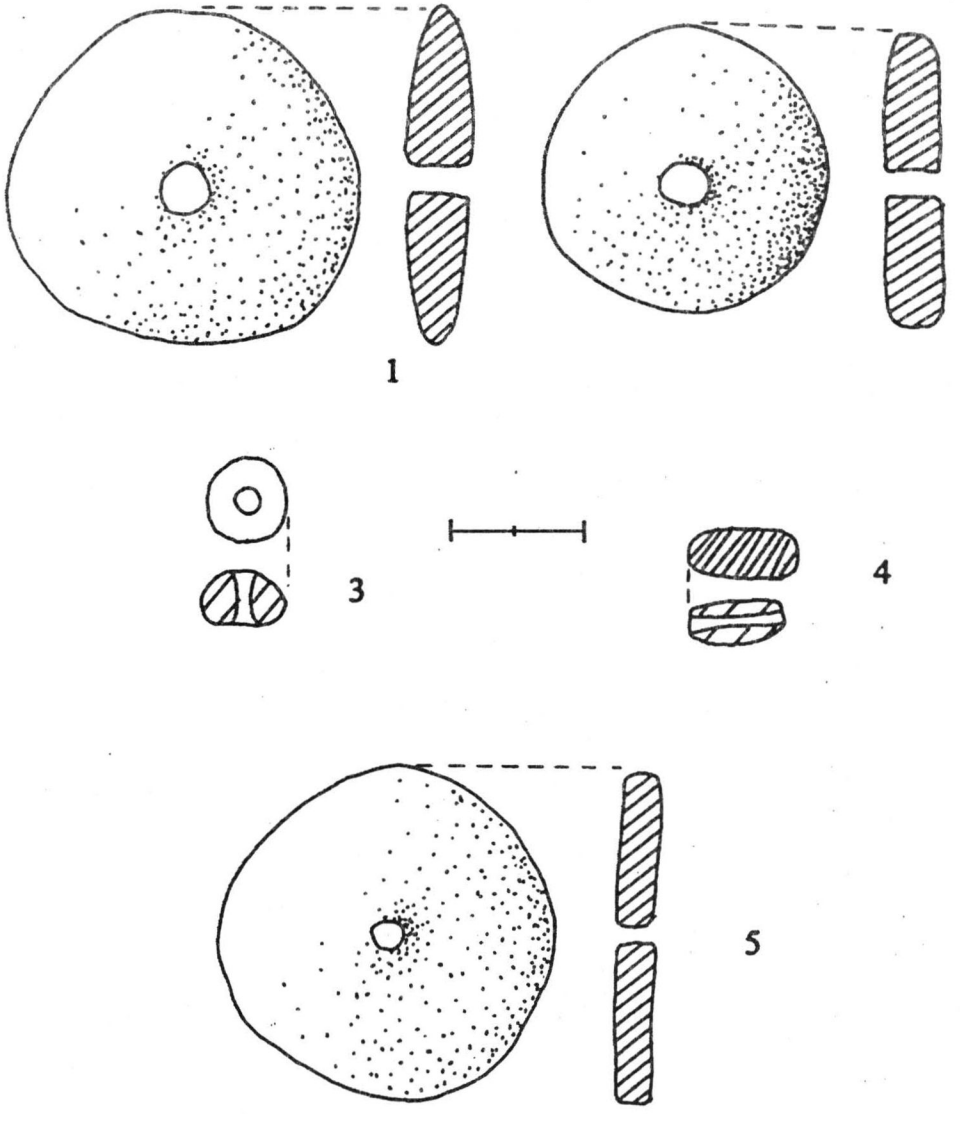

Fig./Abb. 45 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1-3 = Mihăileşti-*Tufa*, 4 = Schitu-*La Conac*, 5 = Schitu-*Gaura Despei*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

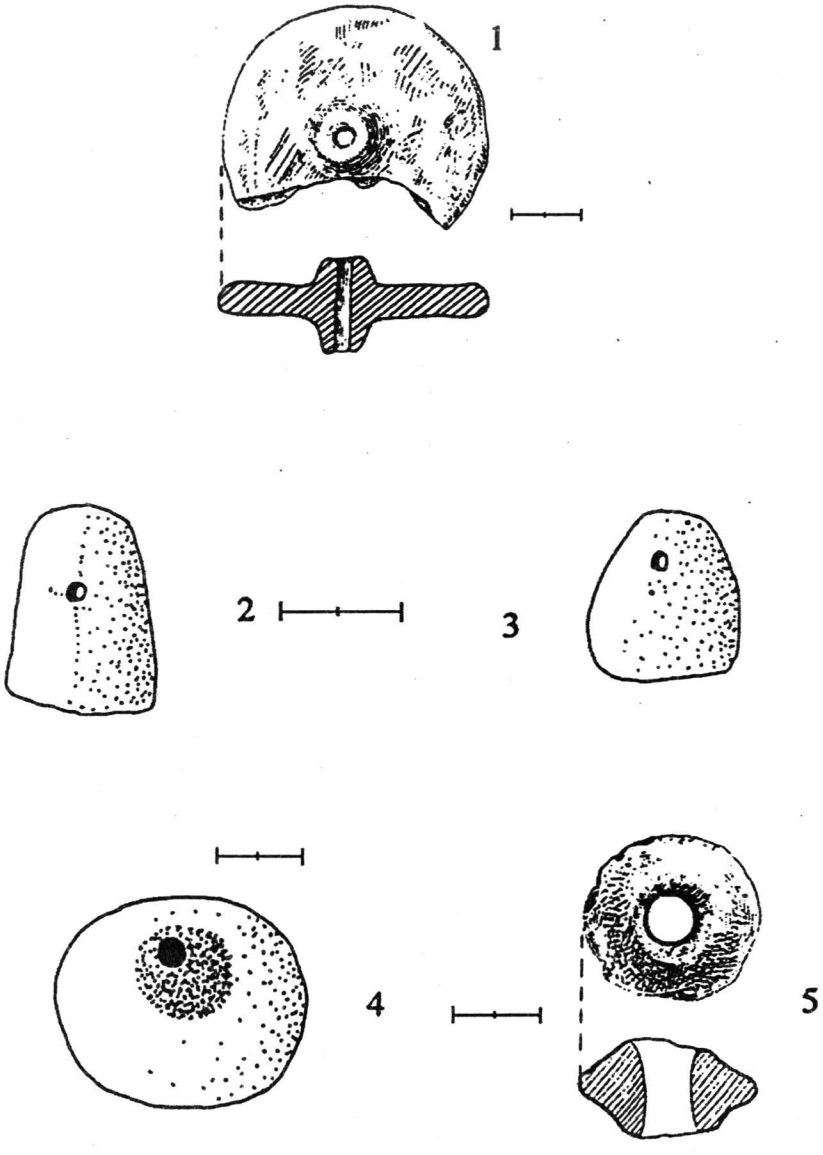

Fig./Abb. 46 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2-4 = București-*Fundeni* (*apud* SM,DVR), București-*Cariera de nisip a I.T.B.* (*apud* GB).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

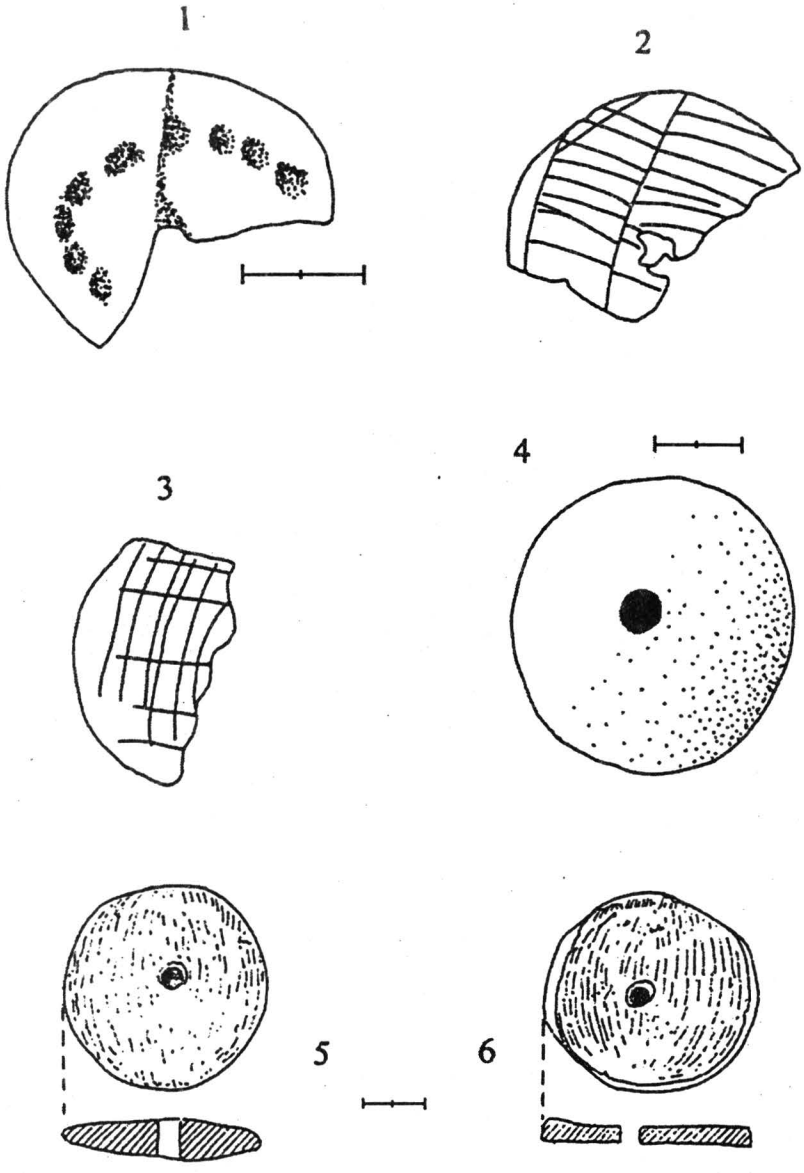

Fig./Abb. 47 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1-3 = Bucureşti-*Fundeni* (*apud* SM,DVR), 4 = Bucureşti-*Roşu* (*apud* MC,PP), 5-6 = Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

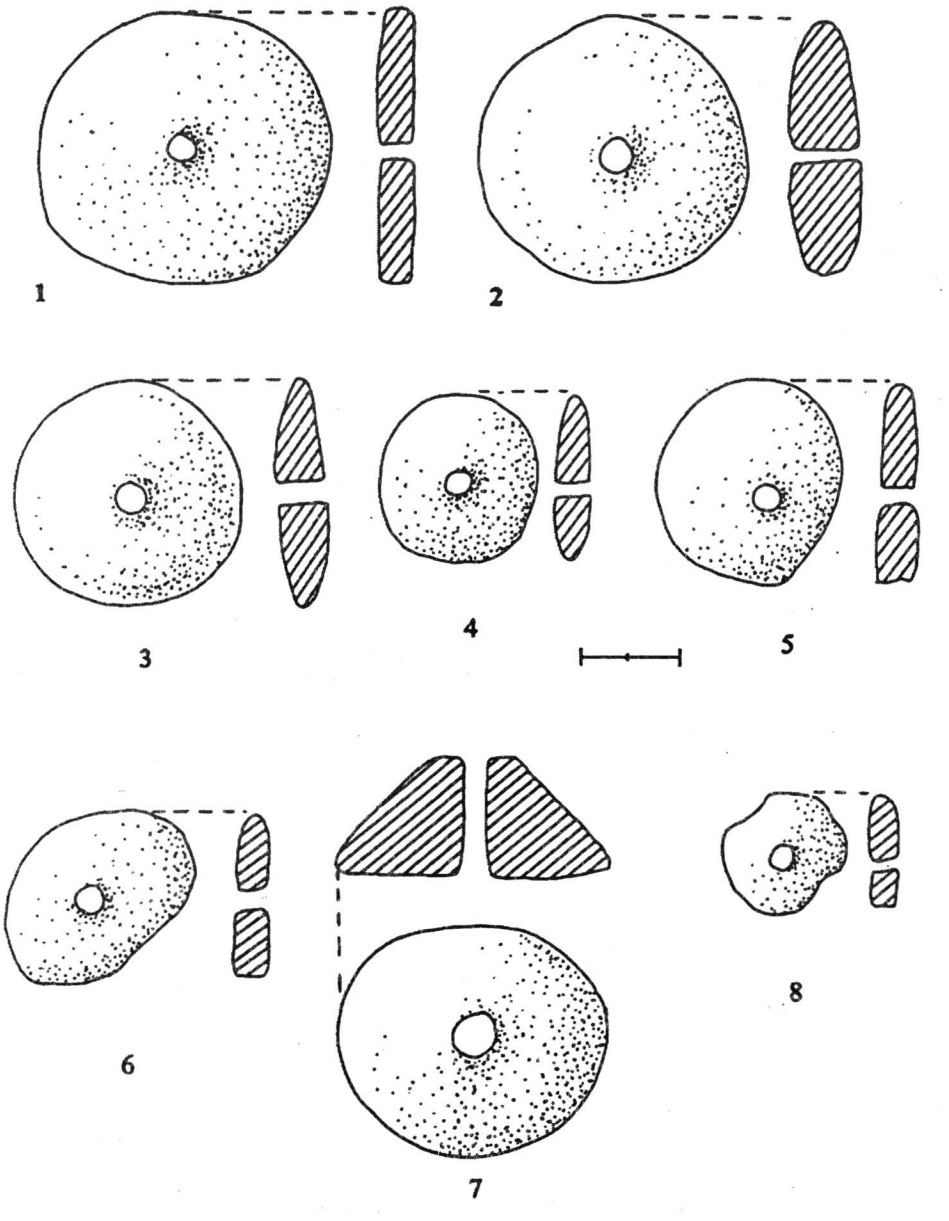

Fig./Abb. 48 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1, 4 = Schitu-*La Conac*, 2, 8 = Schitu-*Gaura Despei*, 3 = Floreşti-Stoeneşti, 5 = Căminească, 6 = Letca Veche-*La Pădure*, 7 = Mihăileşti-*Tufa*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

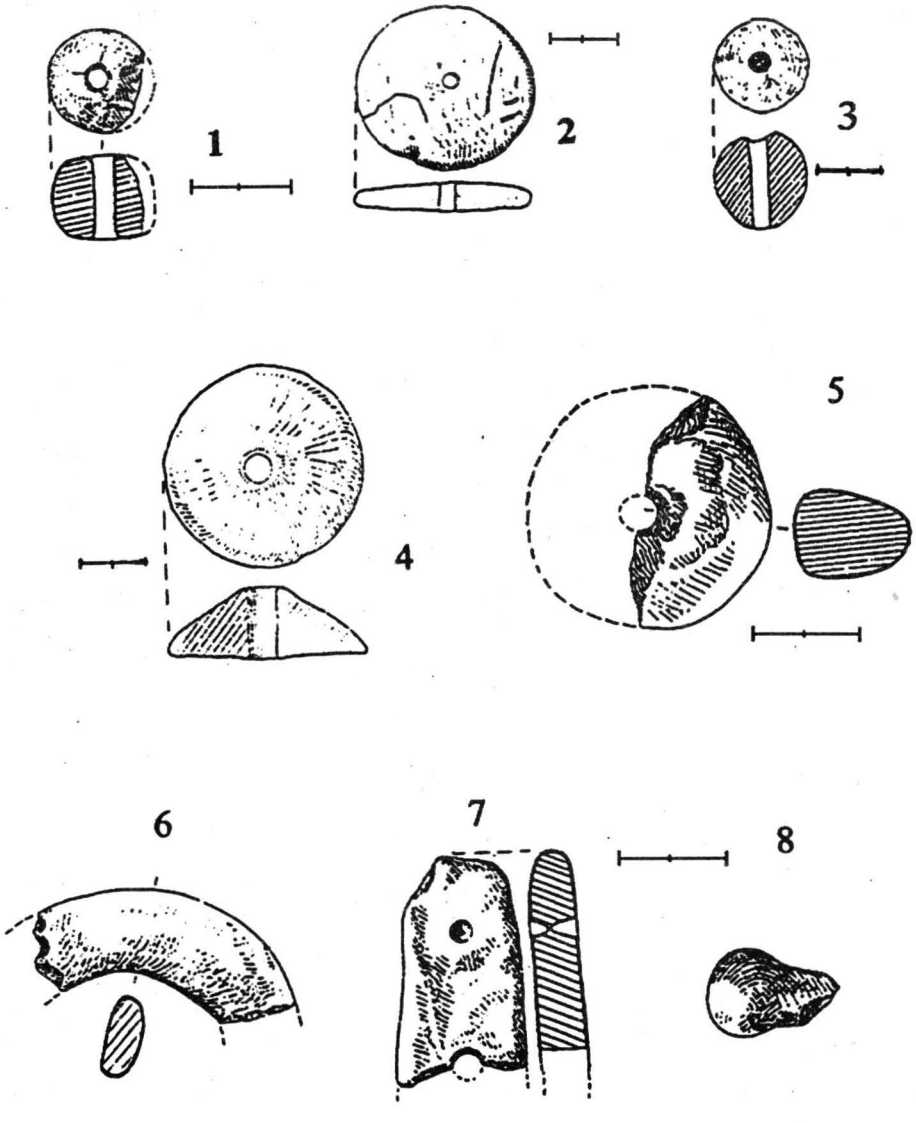

Fig./Abb. 49 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1, 5-8 = Văcărești (*apud* ET), 2, 4 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

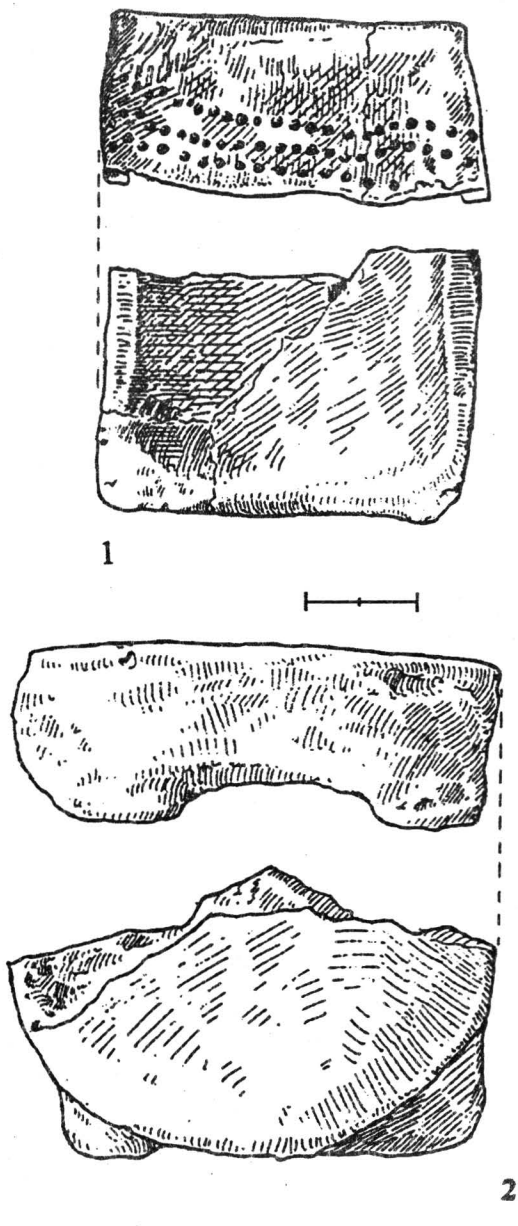

Fig./Abb. 50 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1 = Bucureşti-*Bucureştii Noi* (*apud* SM,DVR), 2 = Bucureşti-*Fundeni* (*apud* SM,DVR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

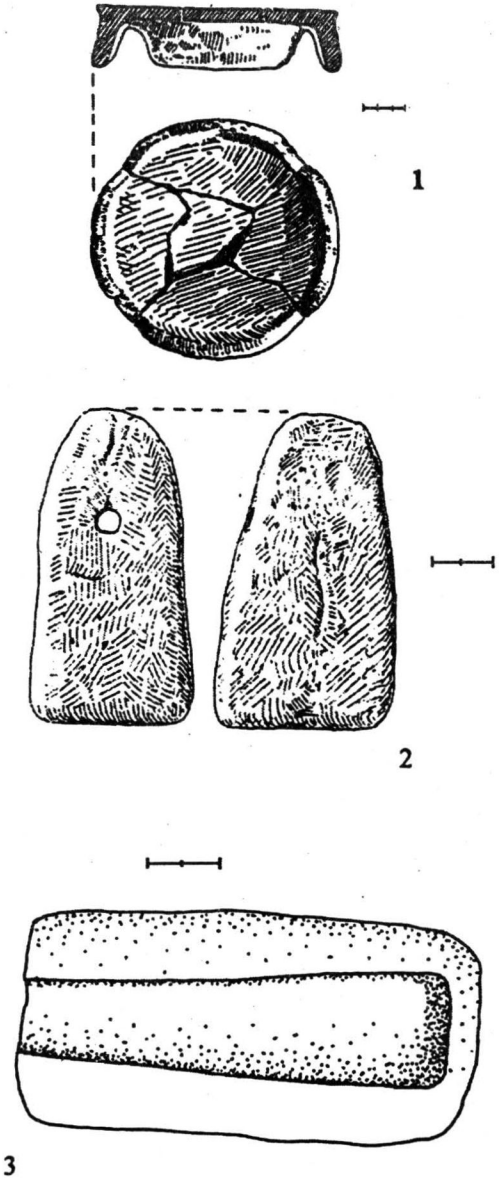

Fig./Abb. 51 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1 = Bucureşti-*Bucureştii Noi* (*apud* SM,DVR), 2 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3 = Butimanu (*apud* SM,DVR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

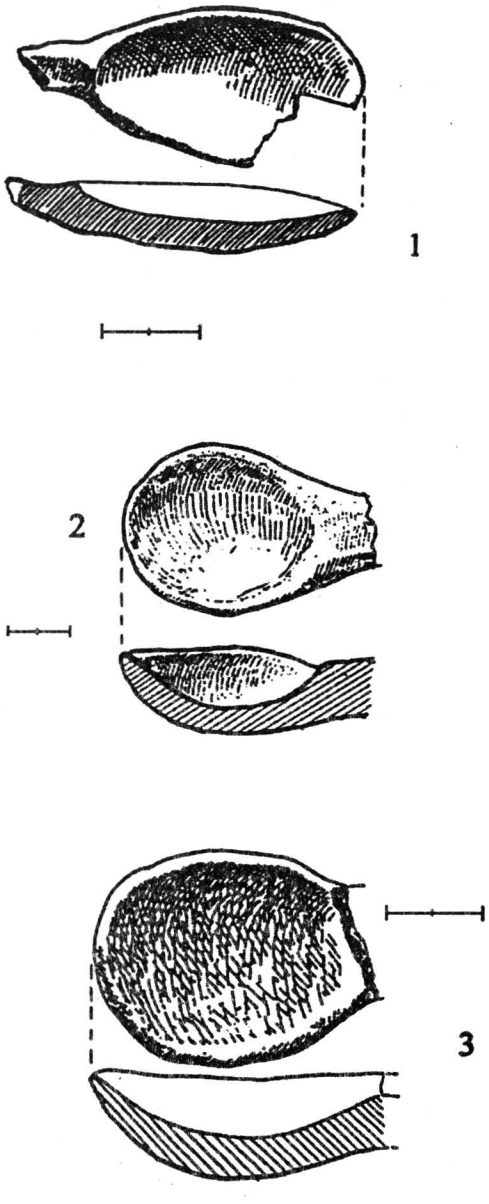

Fig./Abb. 52 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1 = Bucureşti-*Mihai Vodă* (*apud* SM,DVR), 2 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

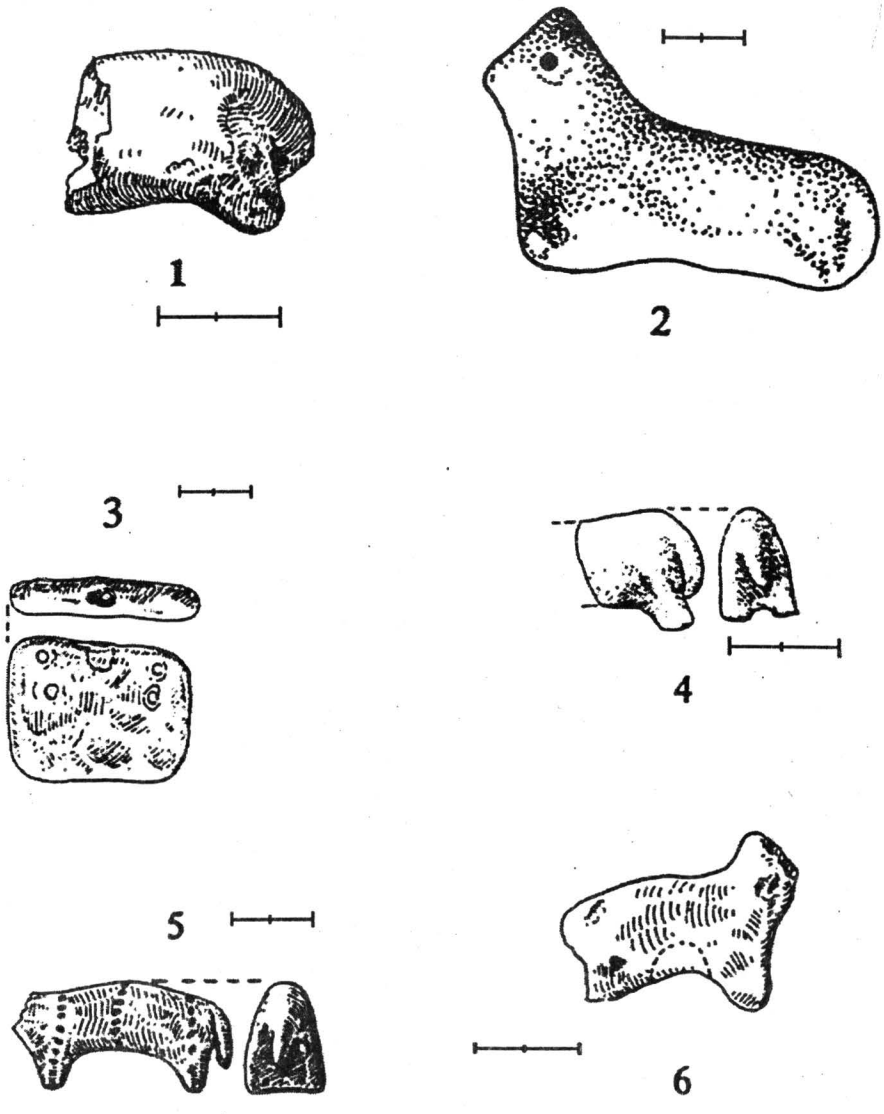

Fig./Abb. 53 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1, 6 = Bucureşti-*Fundeni* (*apud* SM,DVR), 2 = Bucureşti-*Mihai Vodă* (*apud* SM,DVR), 3, 5 = Odaia Turcului (*apud* ET), 4 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

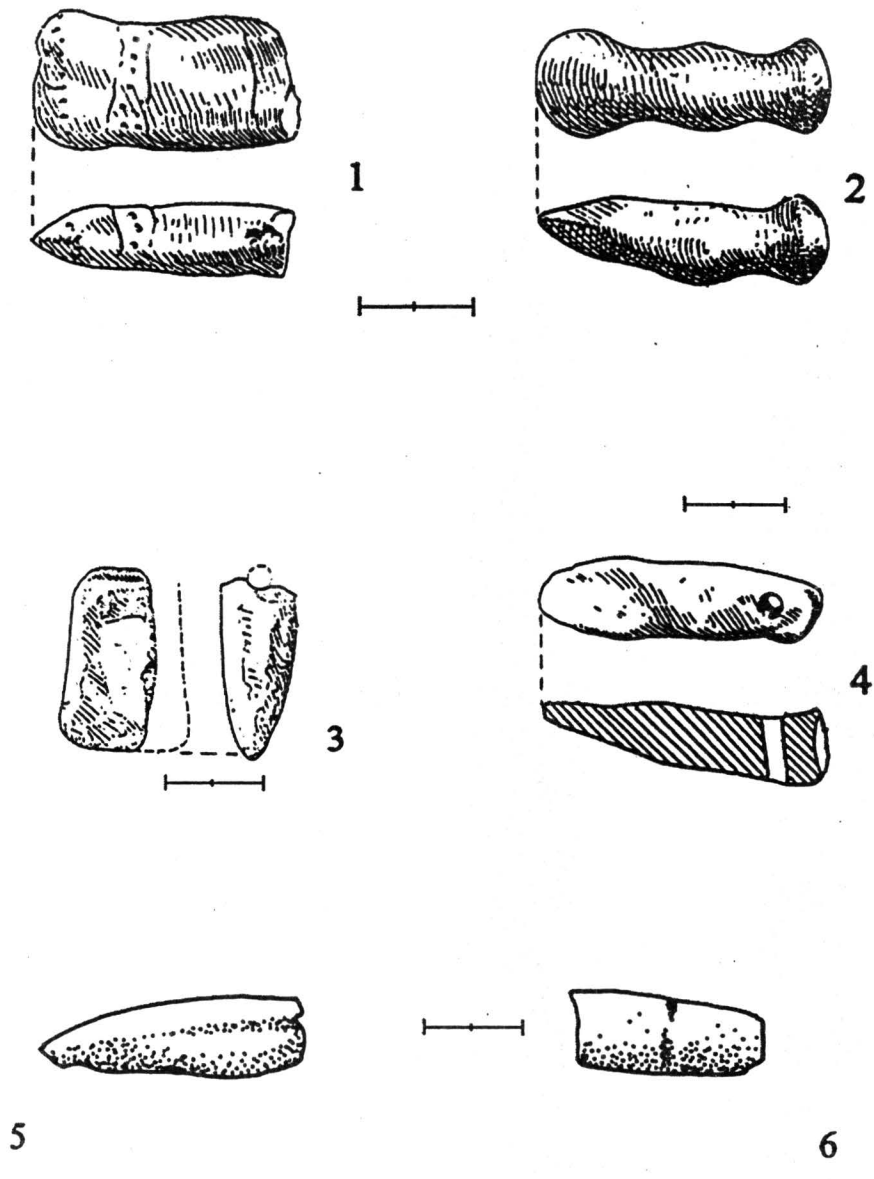

Fig./Abb. 54 - Obiecte din lut ars/ Tongegenstände - CG/ GK: 1, 4 = București-*Fundeni* (*apud* SM,DVR), 2 = București-*Ciurel* (*apud* SM,DVR), 5-6 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

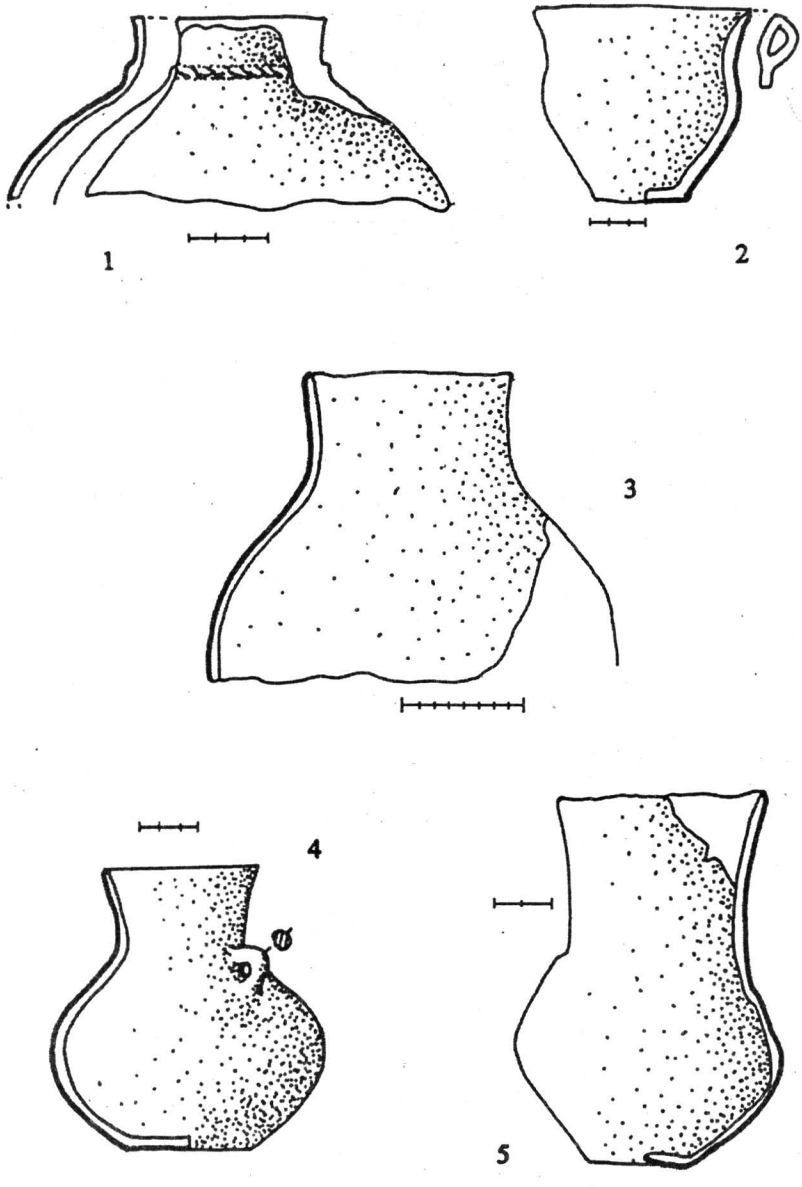

Fig./Abb. 55 - Ceramică/ Keramik/ - CG/ GK: 1 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT), 2 = Greci (*apud* AU,GT), 3 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT), 4 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 5 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

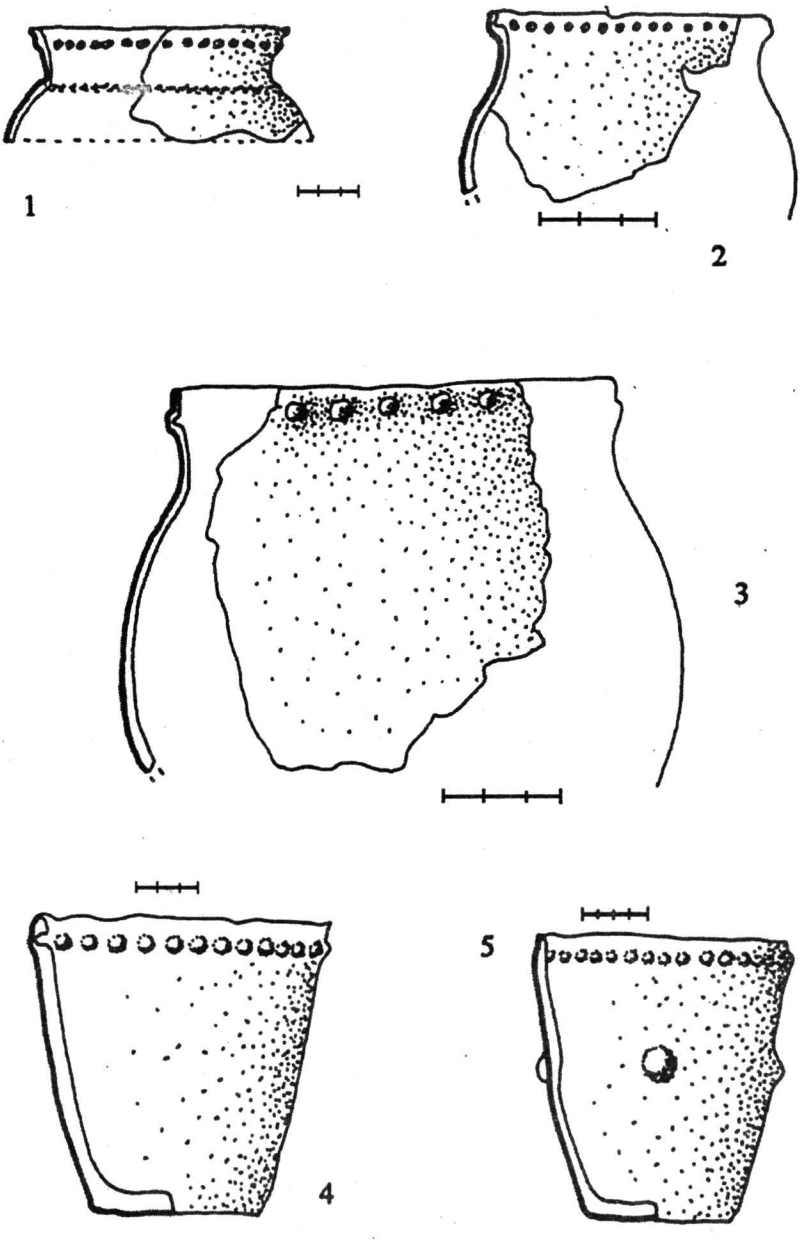

Fig./Abb. 56 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 4-5 = Bucureşti-*Roşu* (*apud* MC,PP), 2-3 = Bucureşti-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

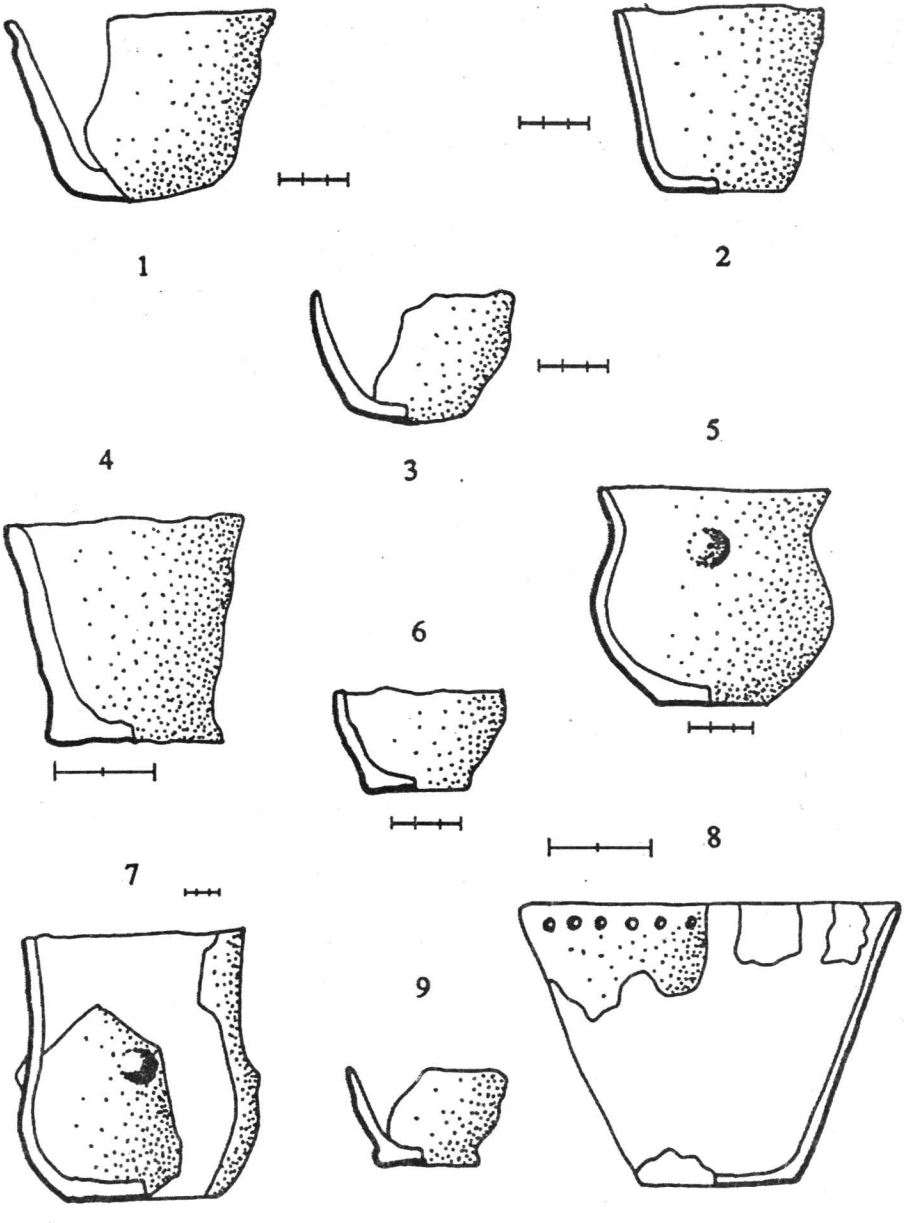

Fig./Abb. 57 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3, 6, 8-9 = Greci (*apud* AU,GT), 2, 4-5, 7 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

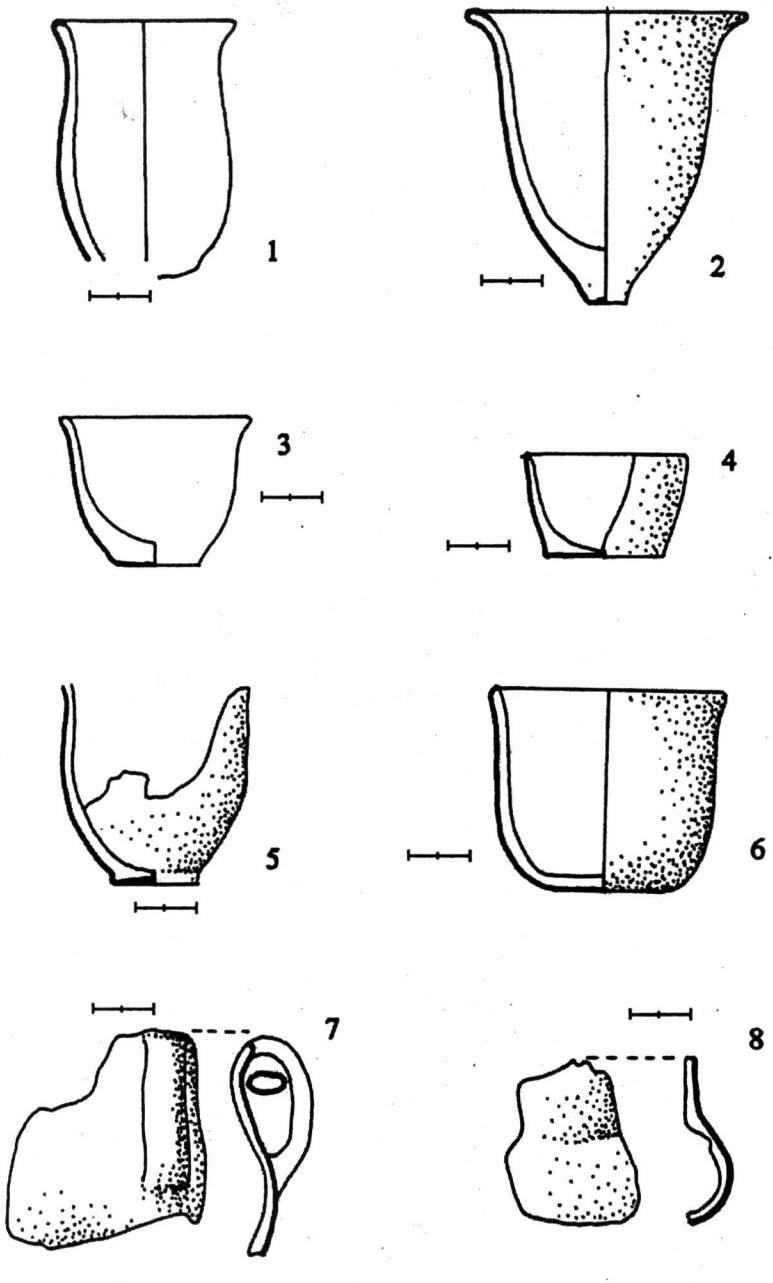

Fig./Abb. 58 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 2-4, 6-7 = Odaia Turcului (*apud* ET), 8 = Bucureşti-Glina (*apud* MPD); AOT/ OTA: 1, 5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

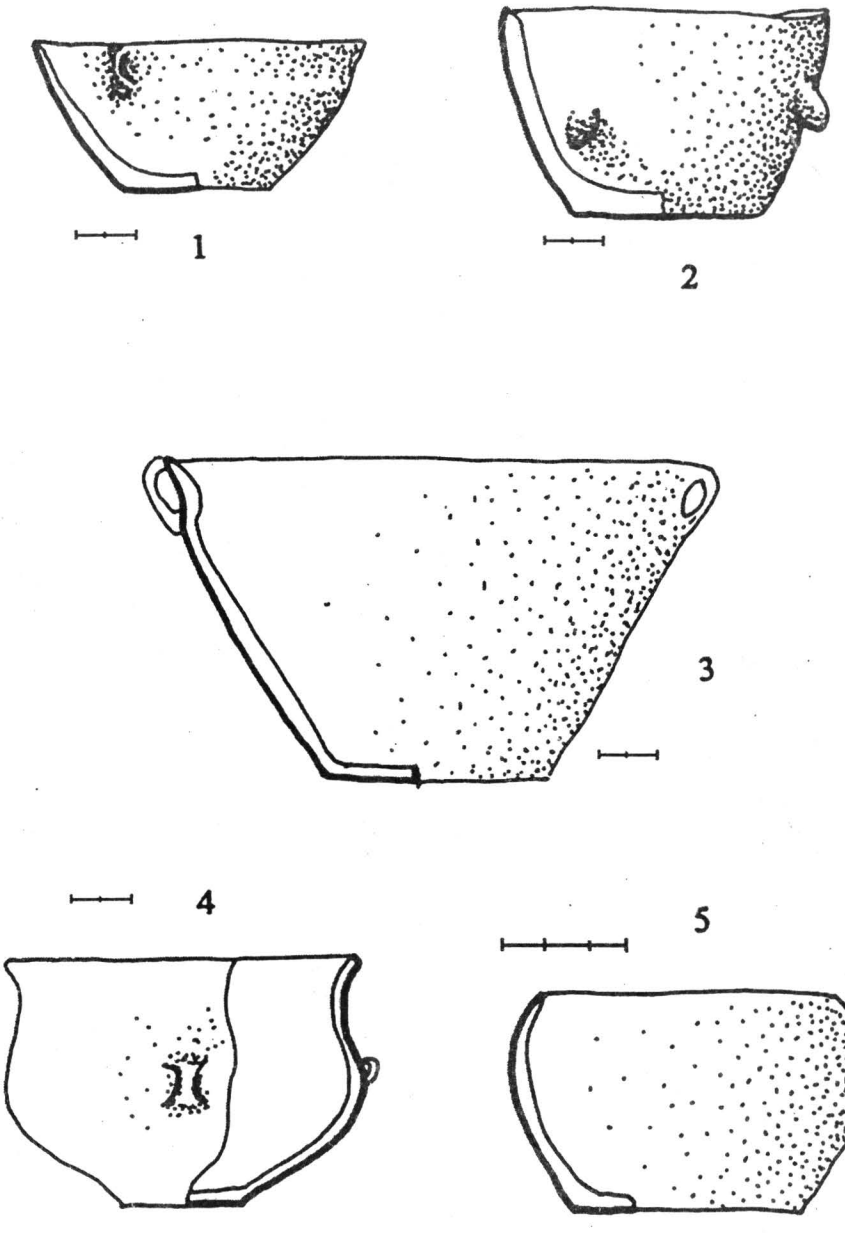

Fig./Abb. 59 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 4 = Greci (*apud* AU,GT), 5 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

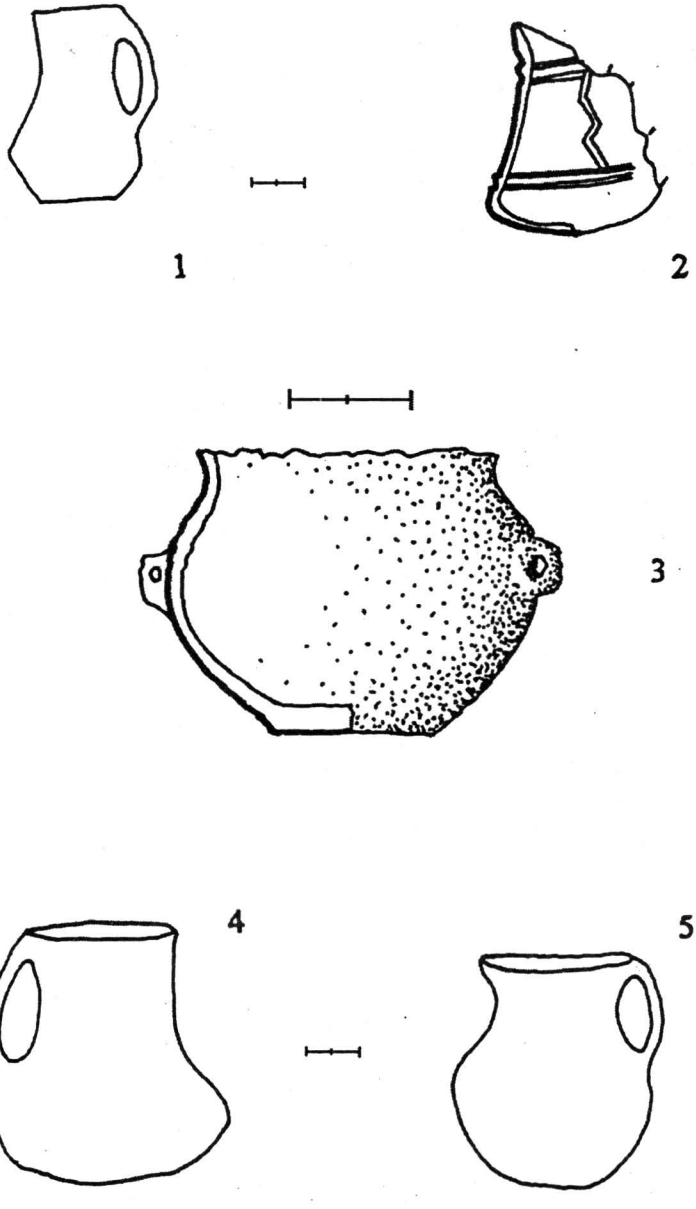

Fig./Abb. 60 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Bucureşti-*Tei* (*apud* PR), 2 = Bucureşti-Ciurel (*apud* PR), 3 = Bucureşti-*Roşu* (*apud* MC,PP), 4 = Crivăţ (*apud* PR), 5 = Bucureşti-*Glina* (*apud* PR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

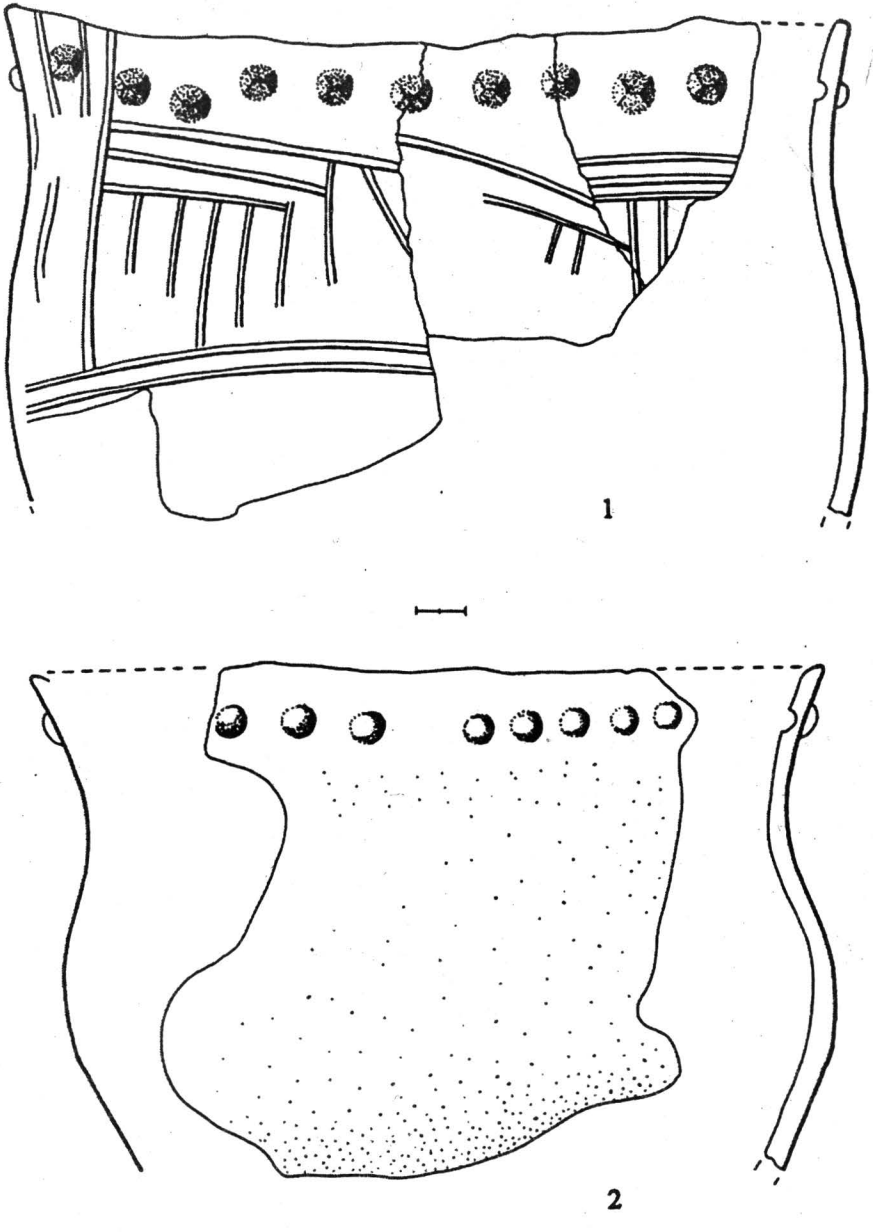

Fig./Abb. 61 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = București-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

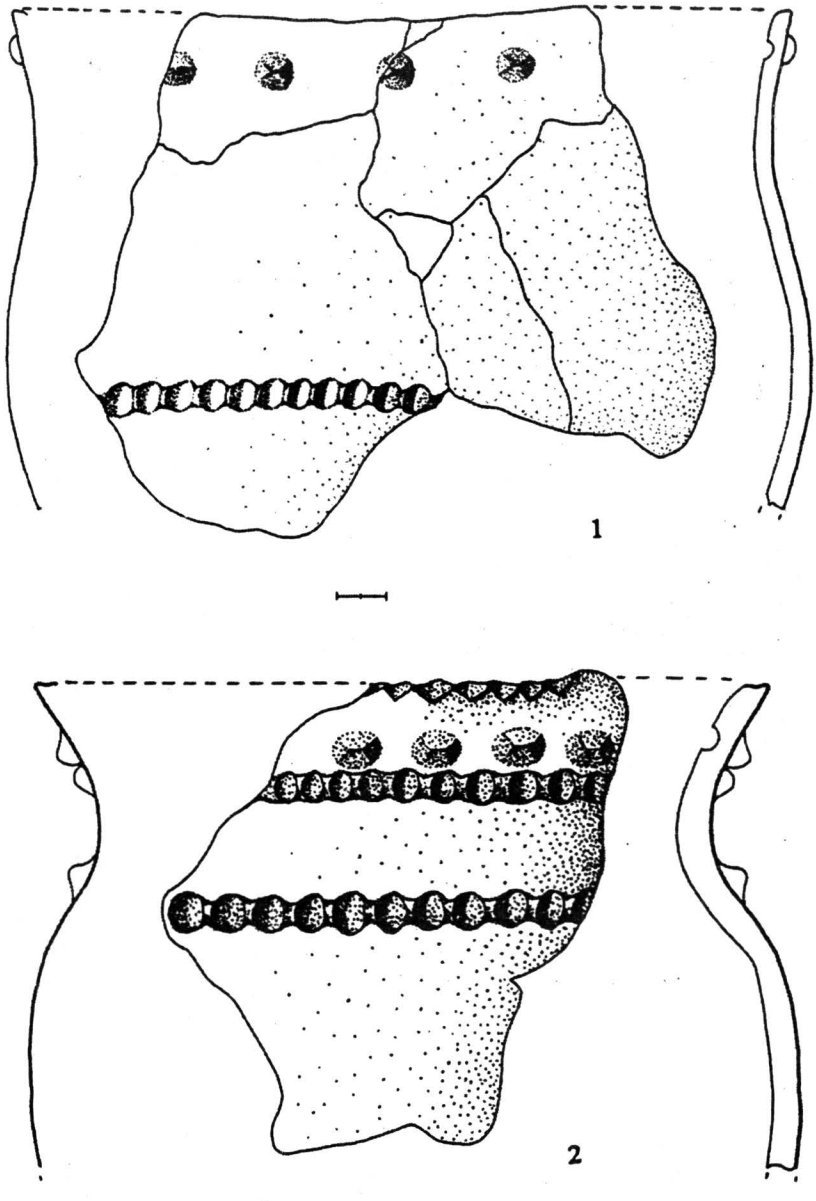

Fig./Abb. 62 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

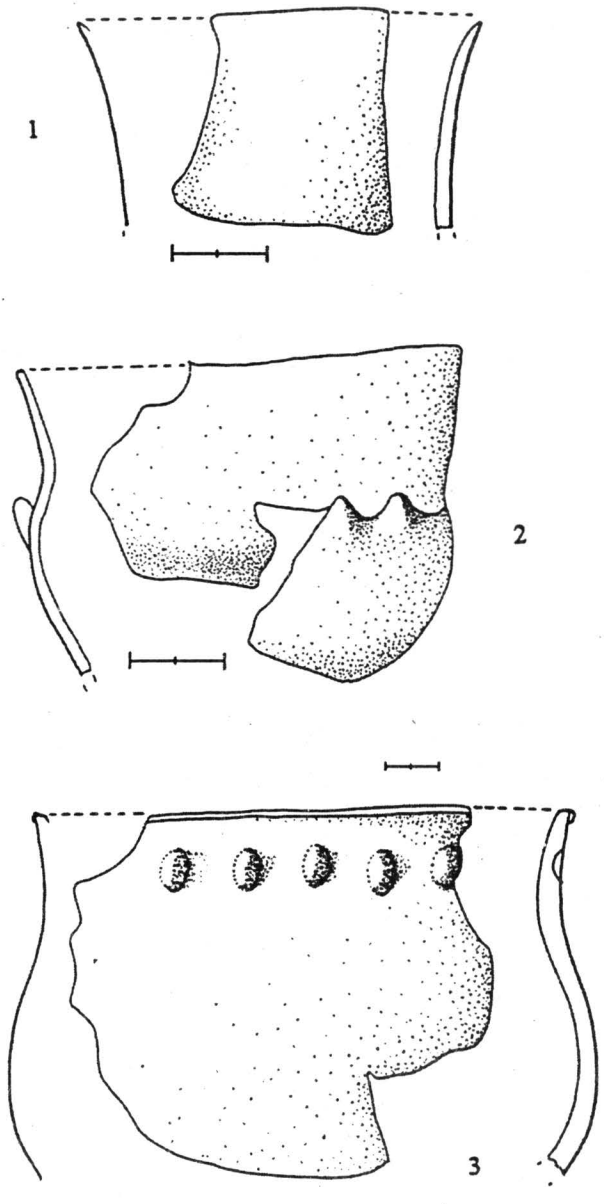

Fig./Abb. 63 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

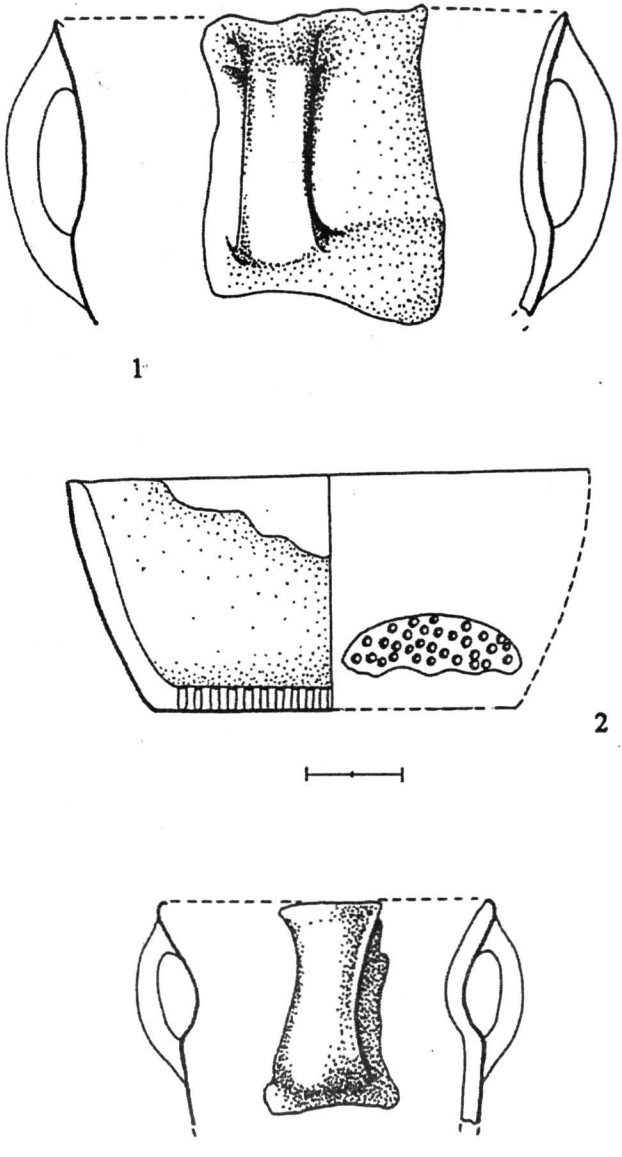

Fig./Abb. 64 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

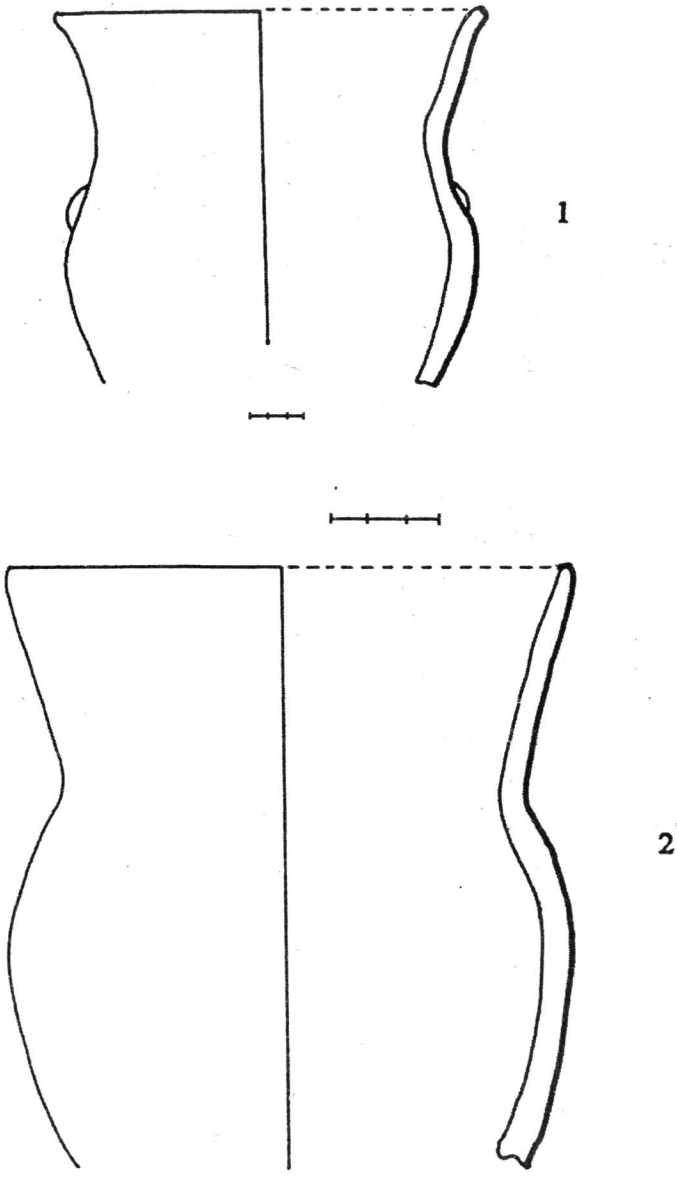

Fig./Abb. 65 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = Varlaam.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

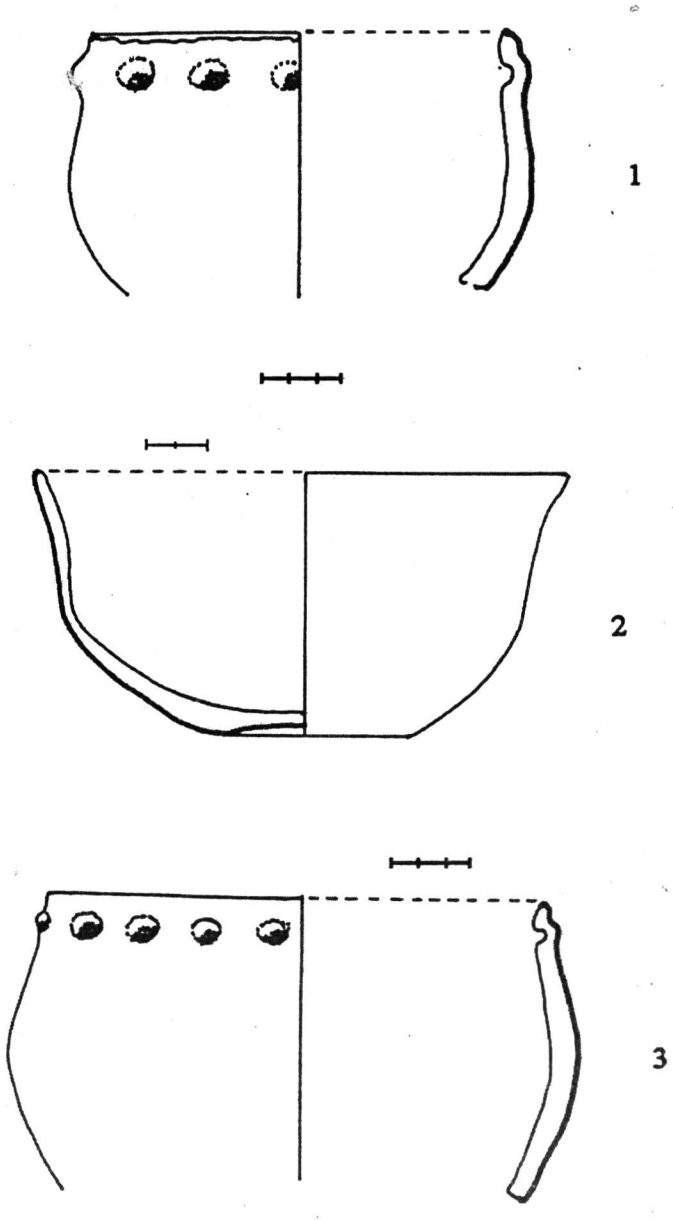

Fig./Abb. 66 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

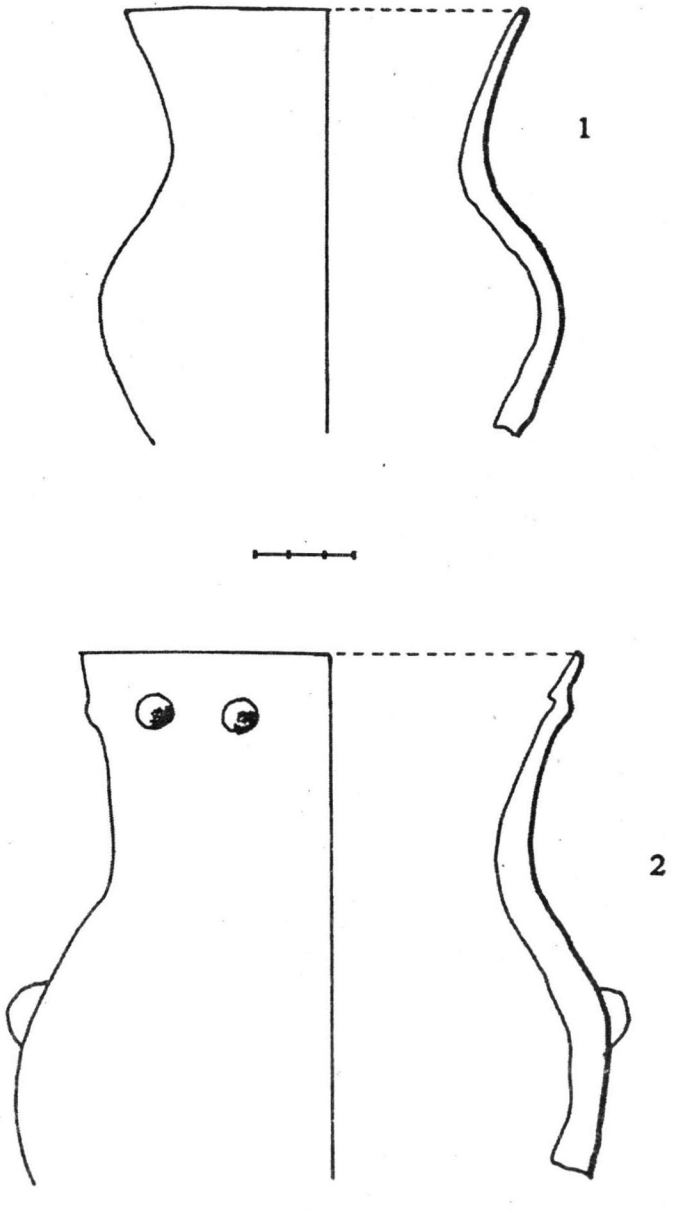

Fig./Abb. 67 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = București-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

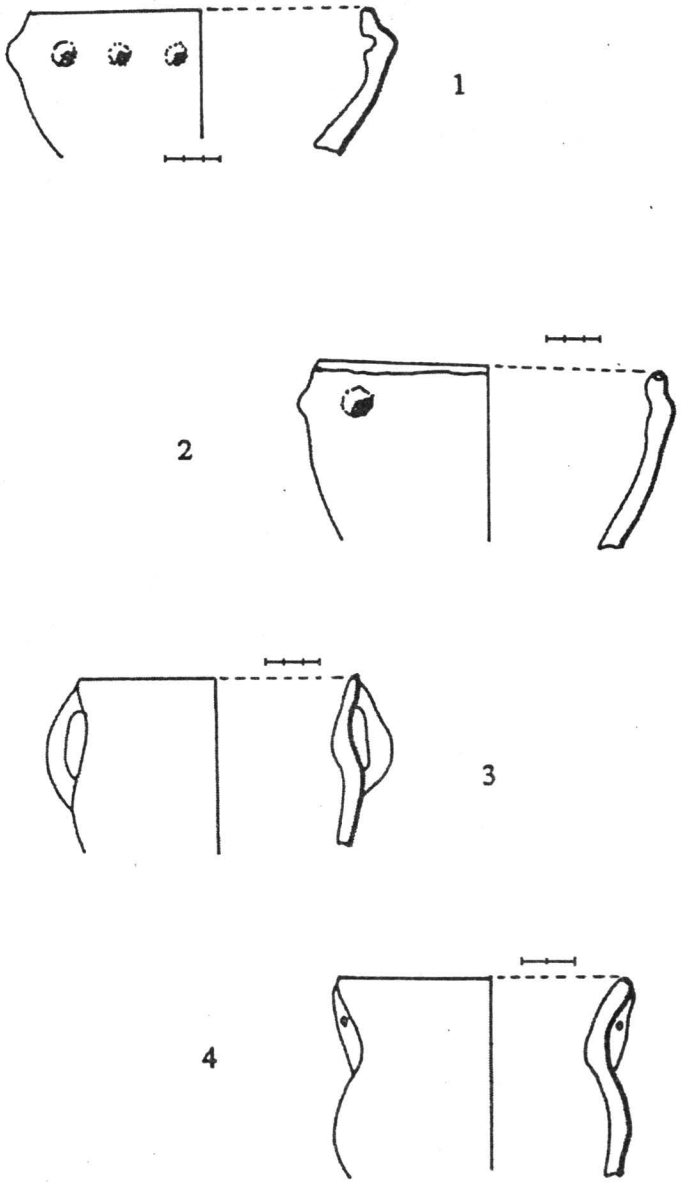

Fig./Abb. 68 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-4 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

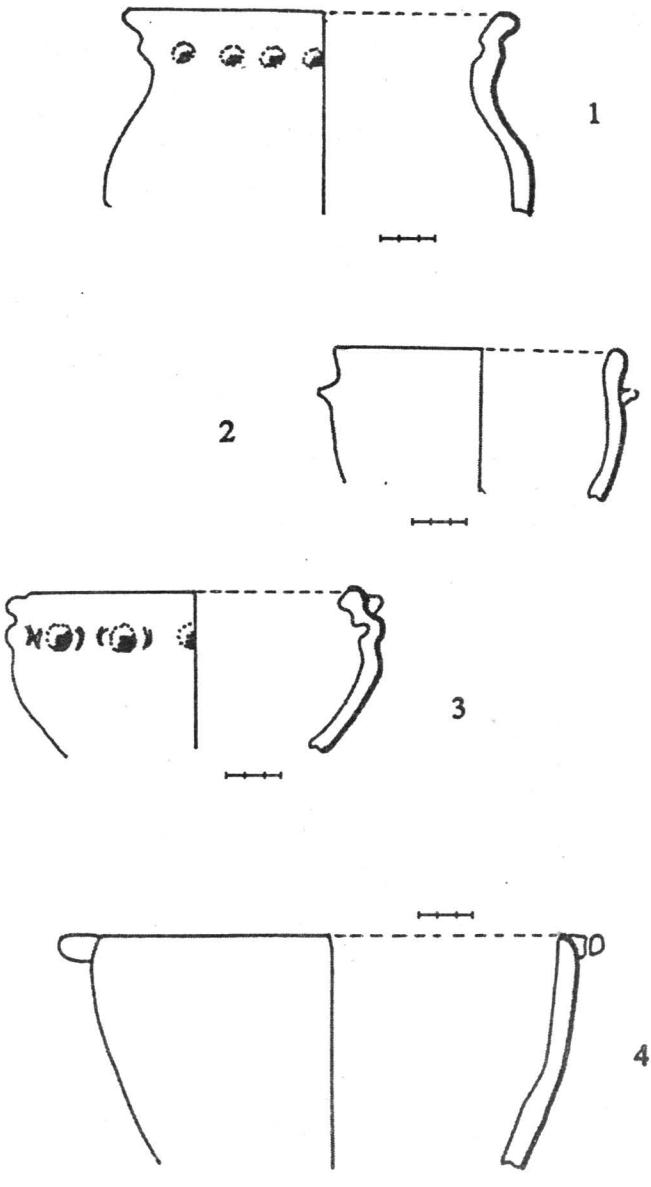

Fig./Abb. 69 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-4 = București-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

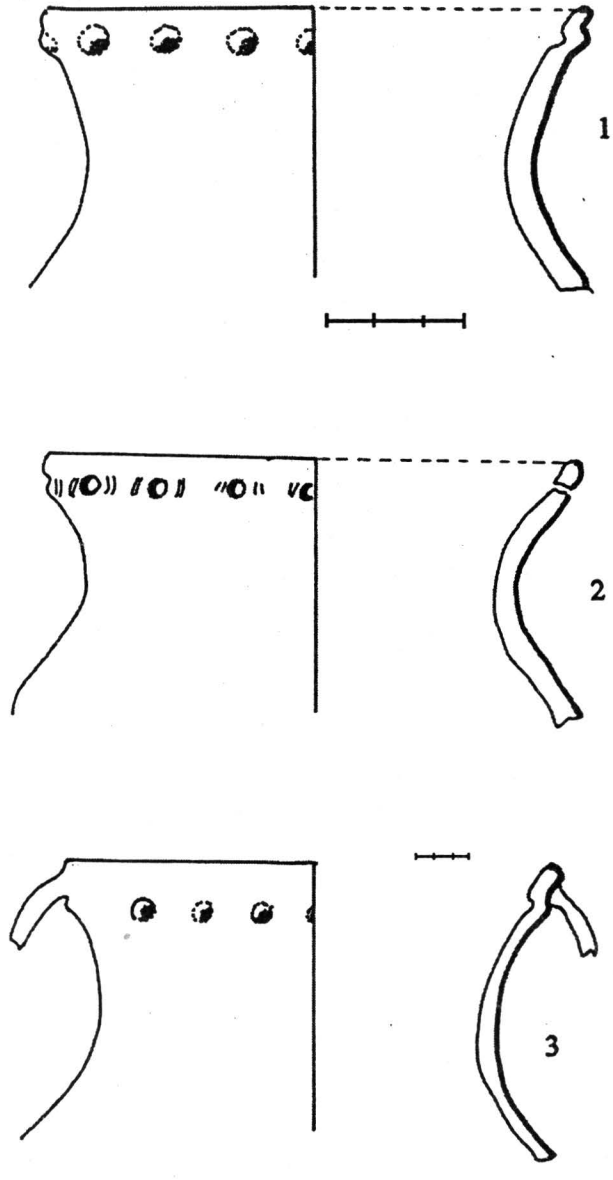

Fig./Abb. 70 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3 = Bucureşti-*Ciurel* (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

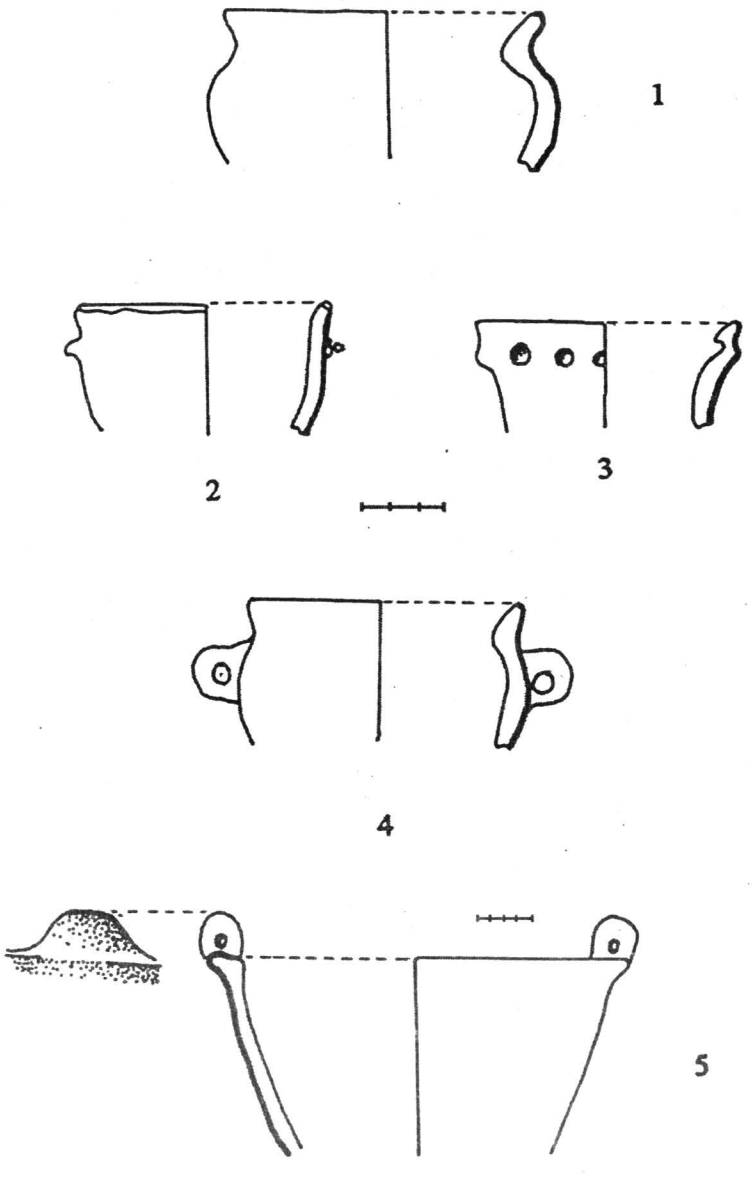

Fig./Abb. 71 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-4 = Varlaam; AOT/ OTA: 5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

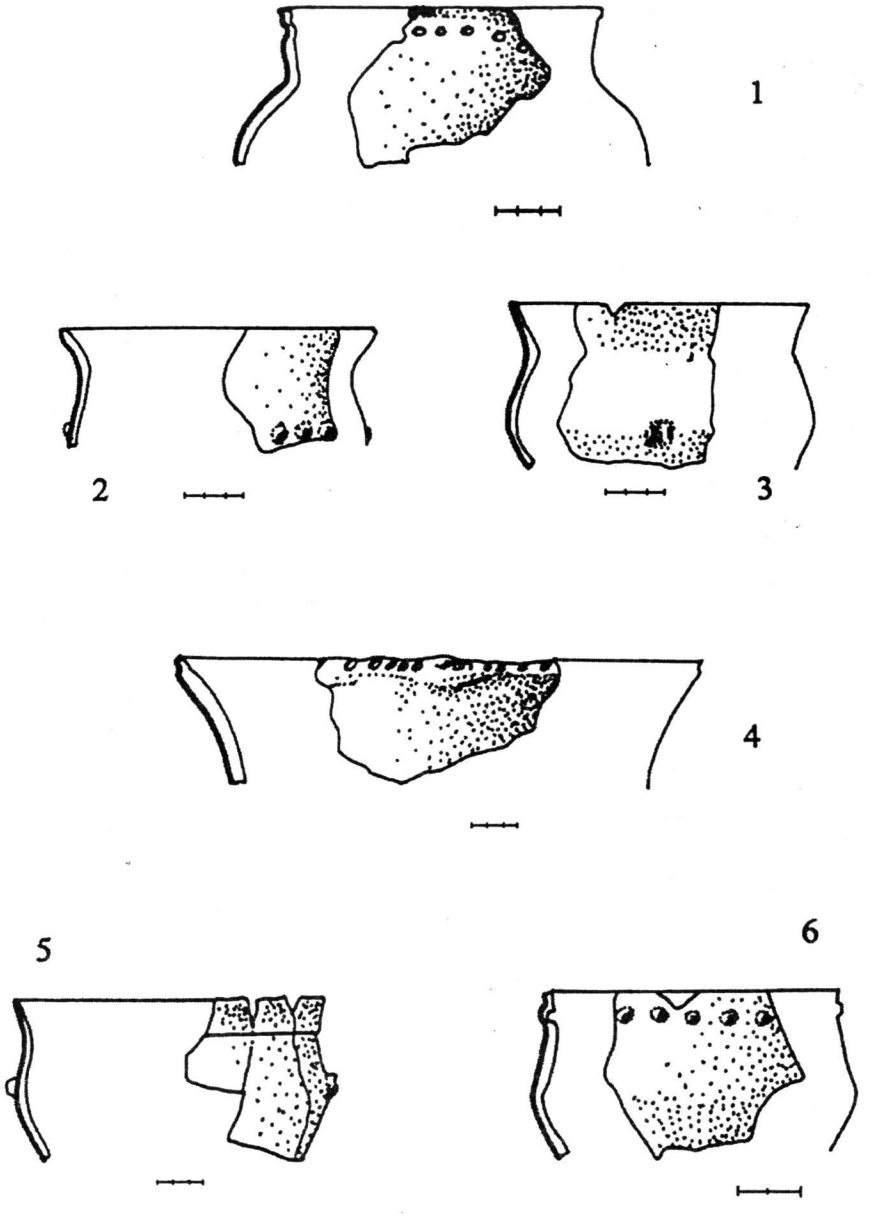

Fig./Abb. 72 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-6 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

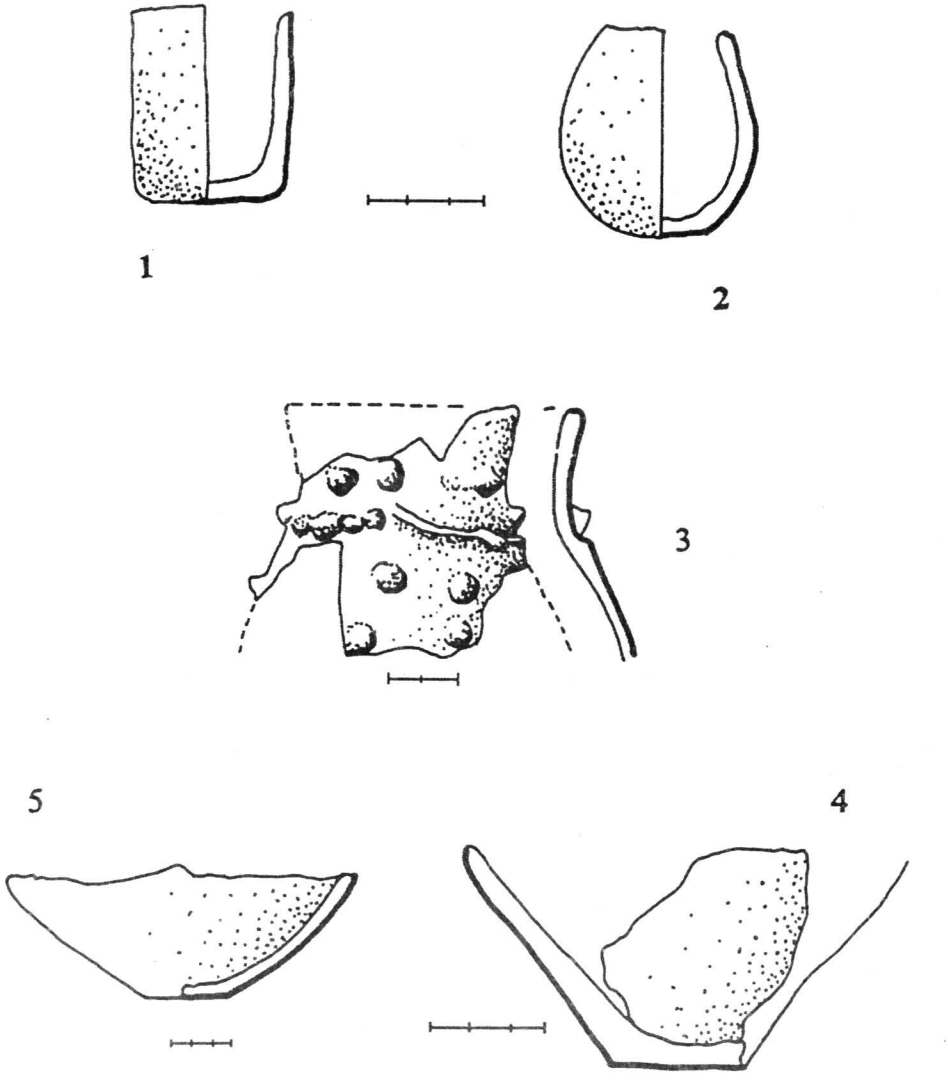

Fig./Abb. 73 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2, 4 = Mihăilești-*Tufa,* 5 = Greci (*apud* AU); AOT/ OTA: 3 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

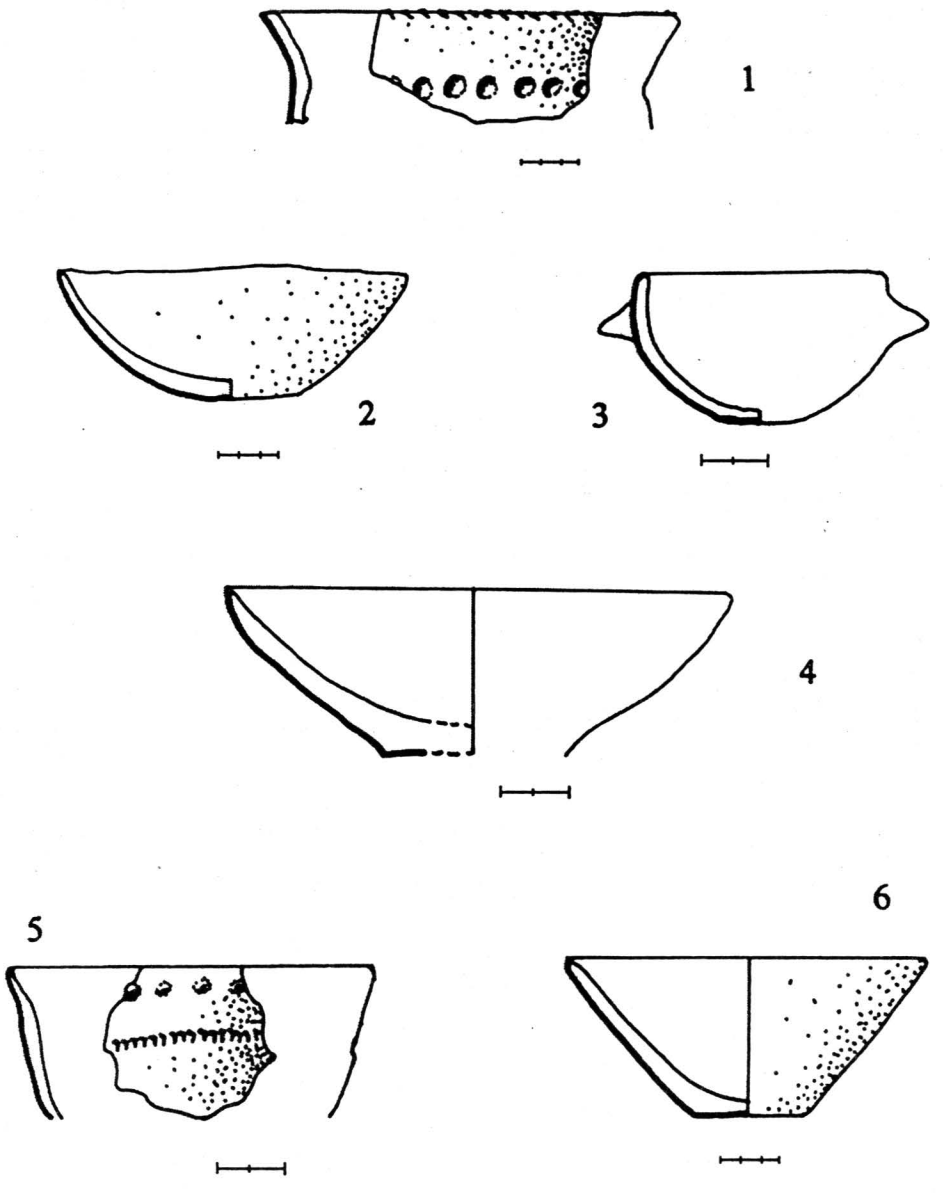

Fig./Abb. 74 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2, 5-6 = Odaia Turcului; AOT/ OTA: 3-4 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

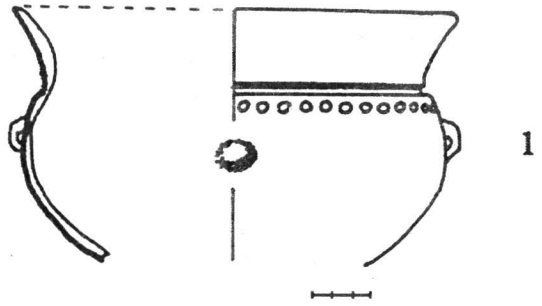

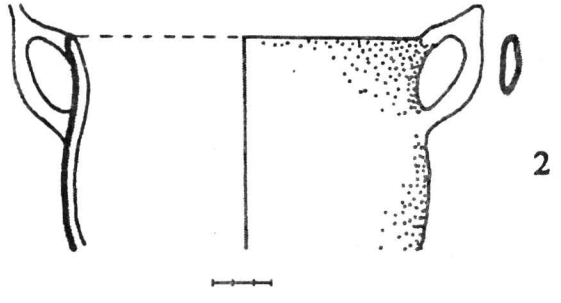

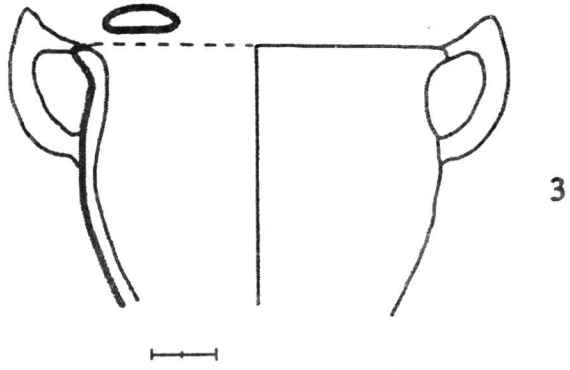

Fig./Abb. 75 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului; AOT/ OTA: 2-3 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

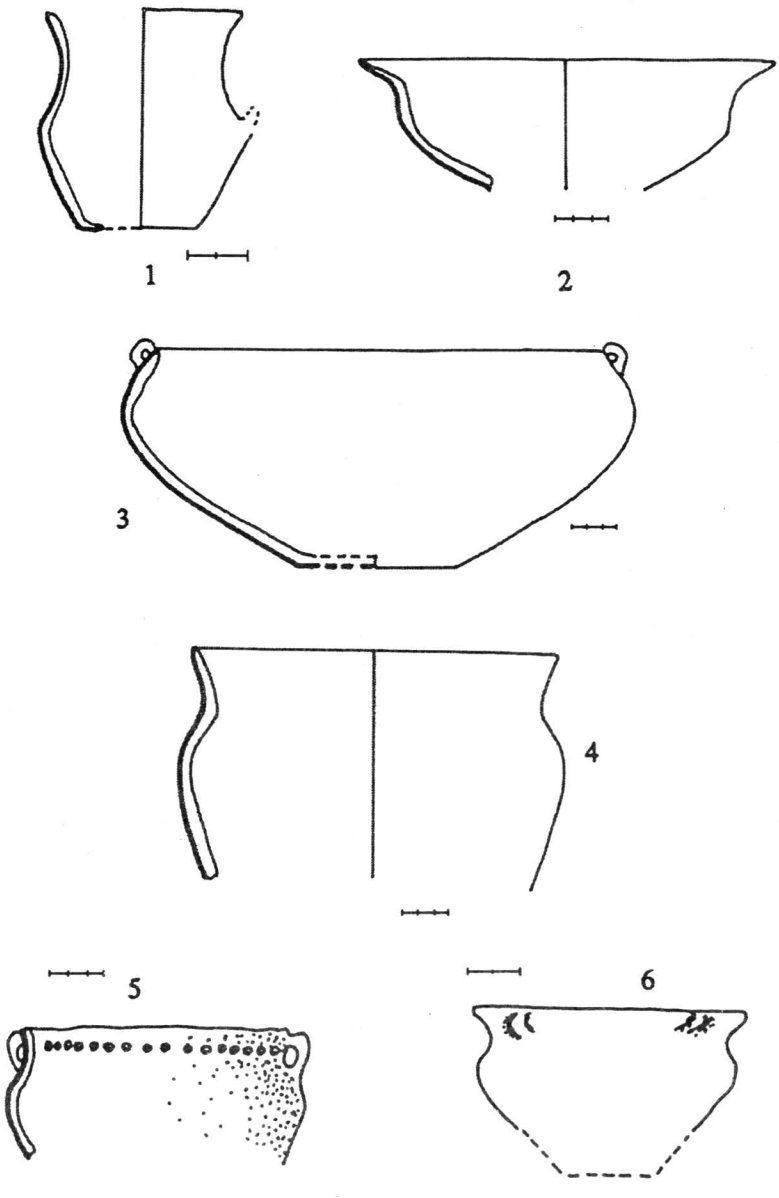

Fig./Abb. 76 - Ceramică/ Keramik- CG/ GK: 1-4 = Odaia Turcului (*apud* ET), 5 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 6 = București-*Glina* (*apud* PR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

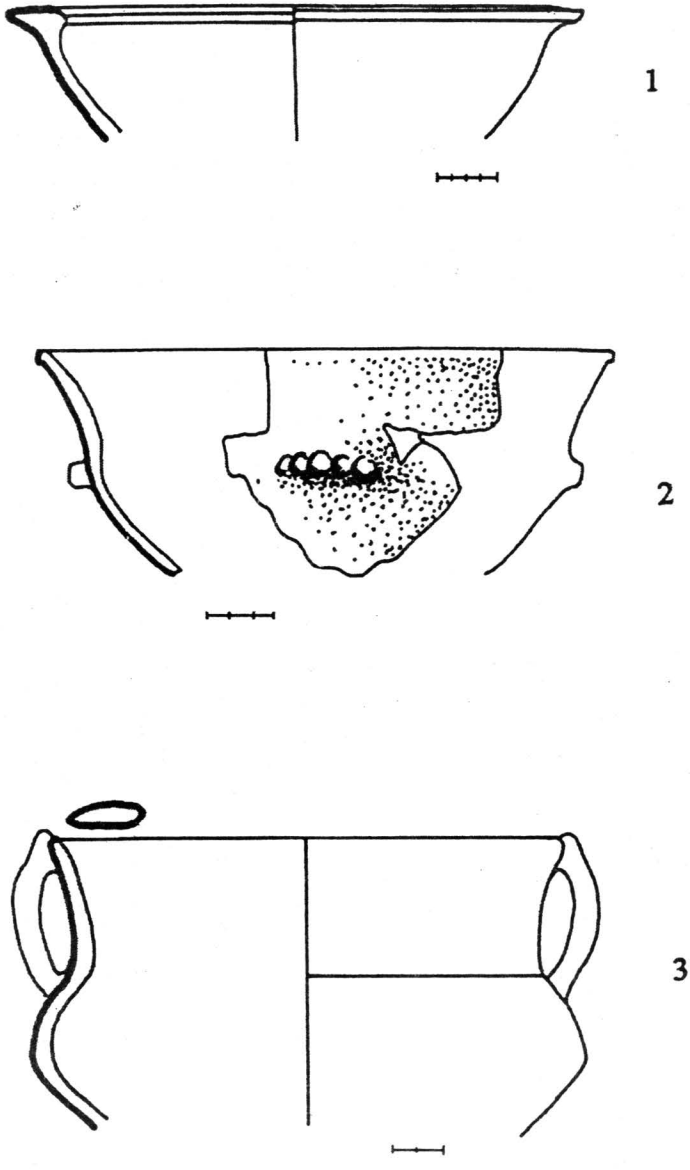

Fig./Abb. 77 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului; AOT/ OTA: 2-3 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

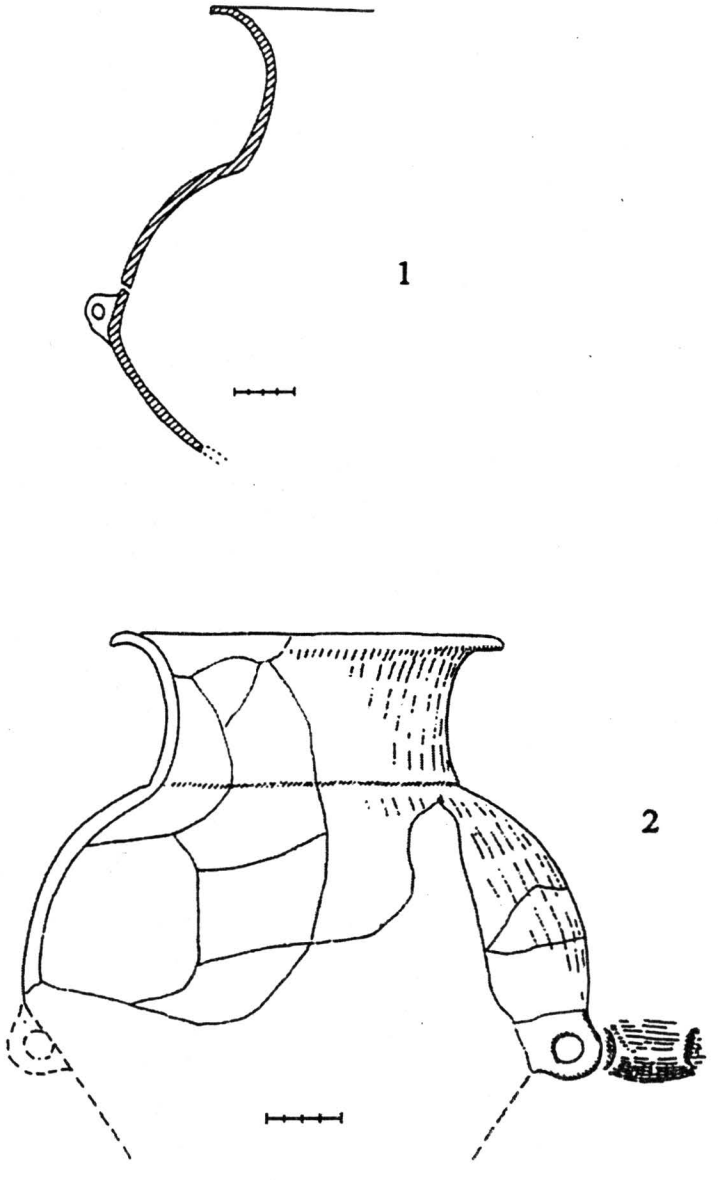

Fig./Abb. 78 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: Nucet-*Movilă*: 1 (*apud* SM), 2 (*apud* PR).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

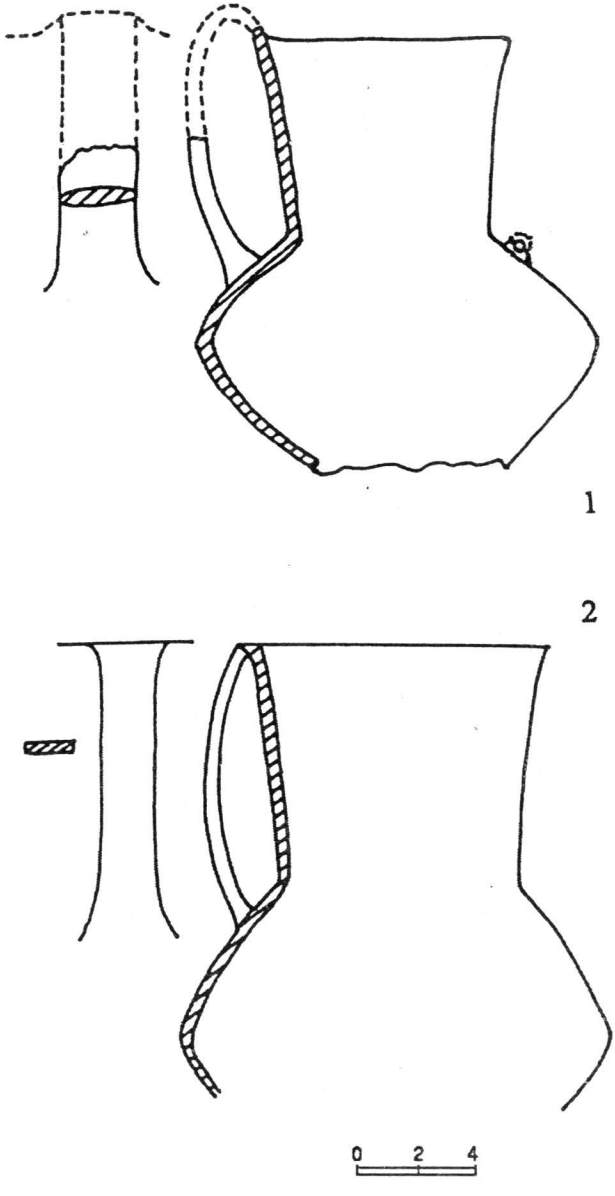

Fig./Abb. 79 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: 1 = Apa Sărată, 2 = Malul cu Flori (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

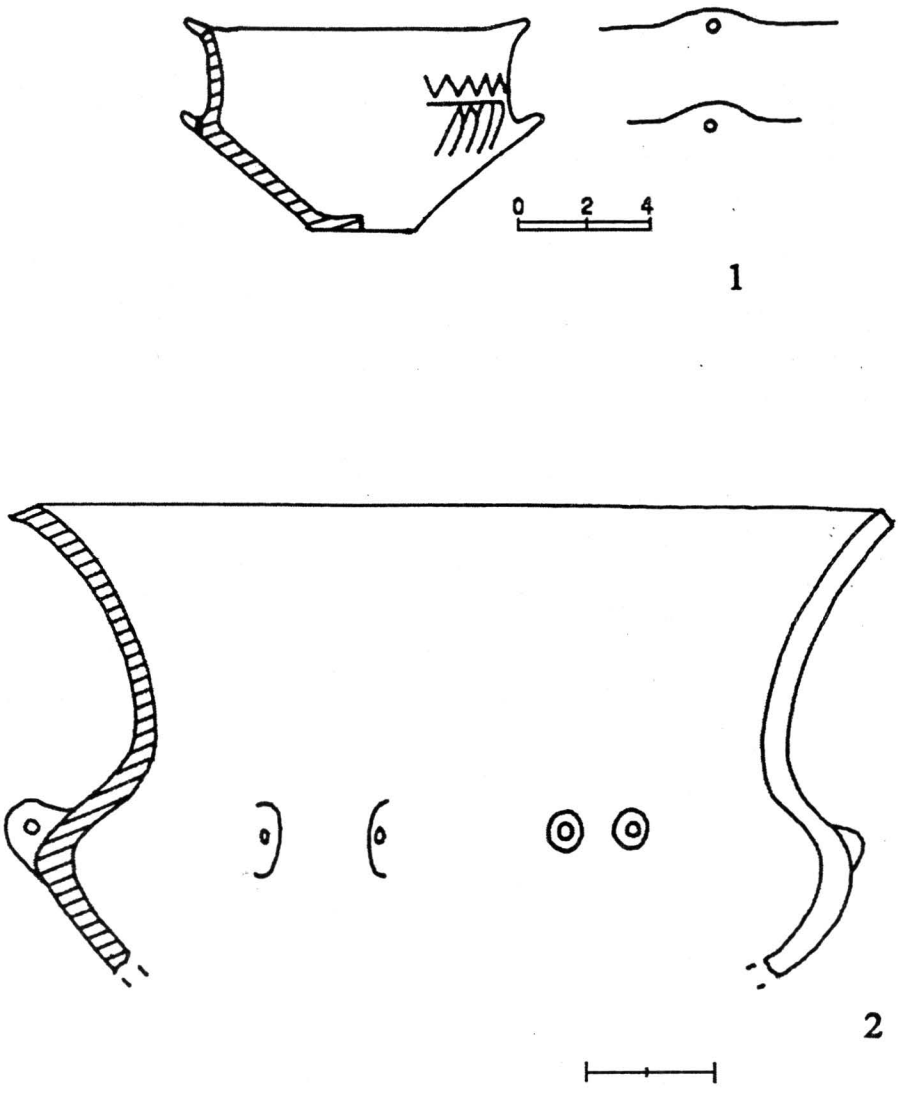

Fig./Abb. 80 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: 1 = Cetățenii din Deal-*La Cruce*, 2 = Apa Sărată (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

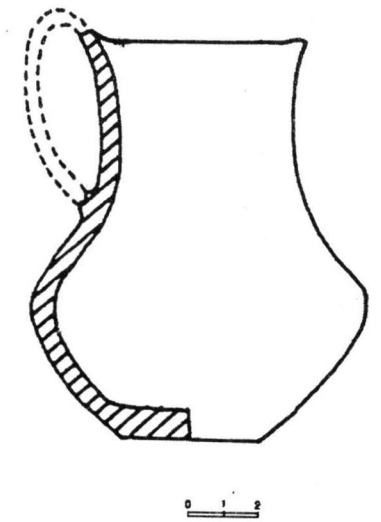

1

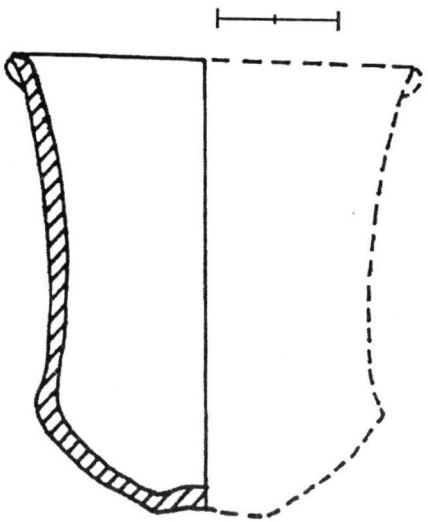

2

Fig./Abb. 81 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: 1- 2 = Apa Sărată: (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

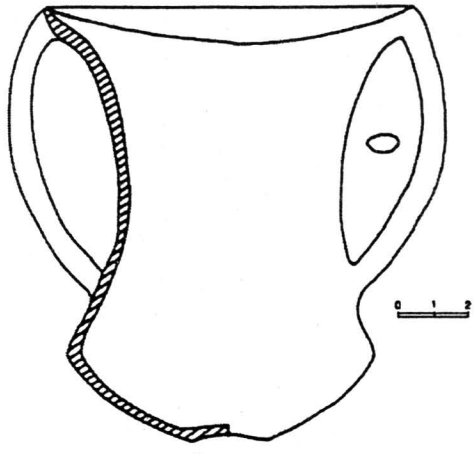

1

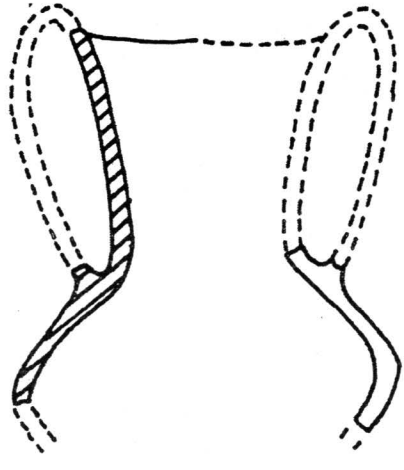

2

Fig./Abb. 82 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: 1 = Apa Sărată, 2 = Nucet-*Movilă* (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

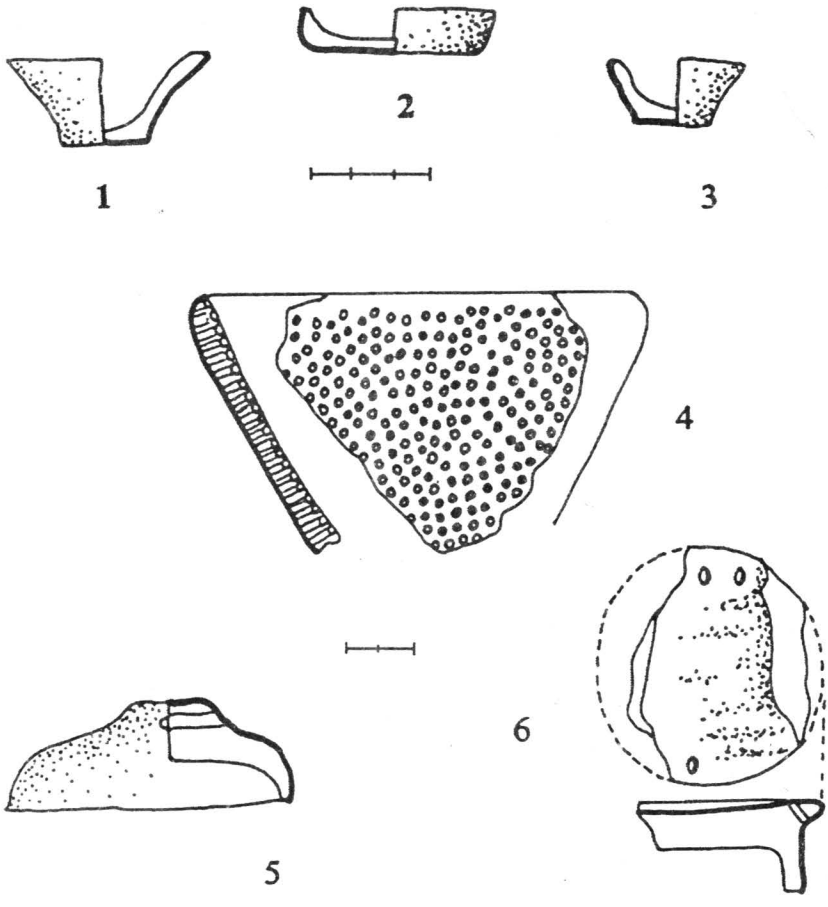

Fig./Abb. 83 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3 = Mihăileşti-*Tufa,* 4-6 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

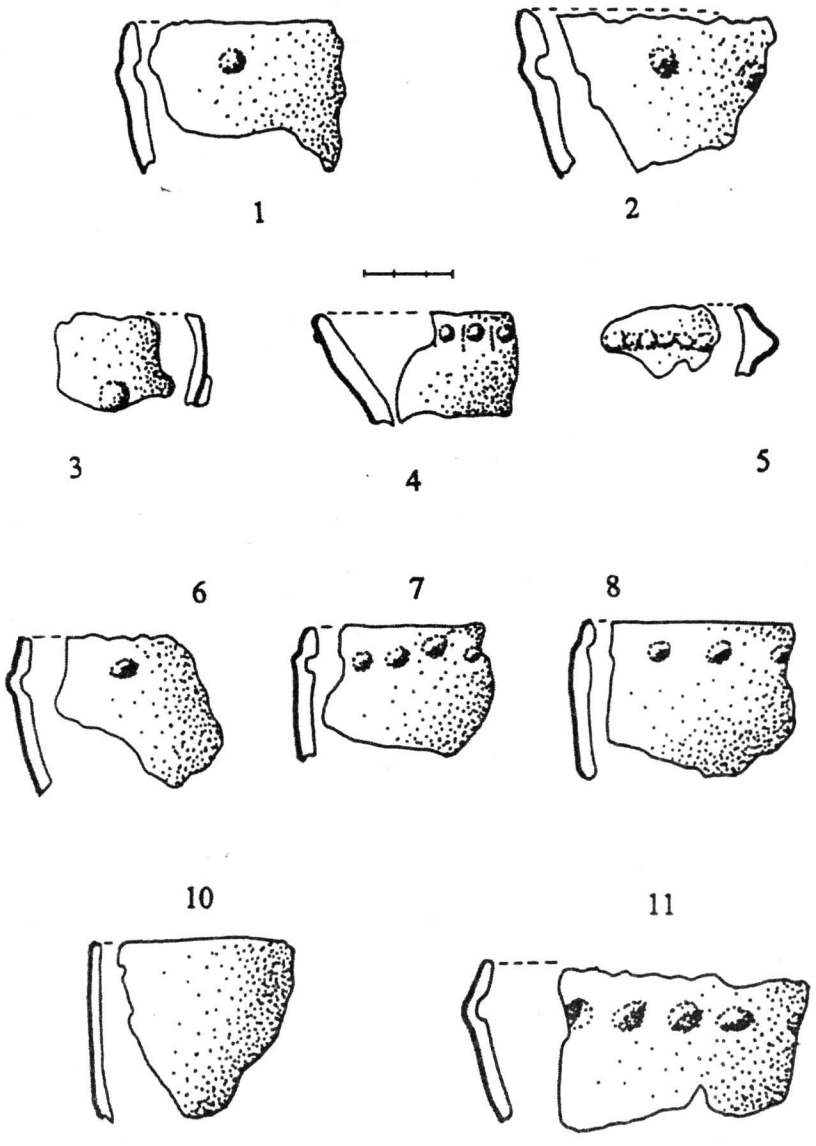

Fig./Abb. 84 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3, 5-11 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT), 4 = Greci (*apud* AU).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

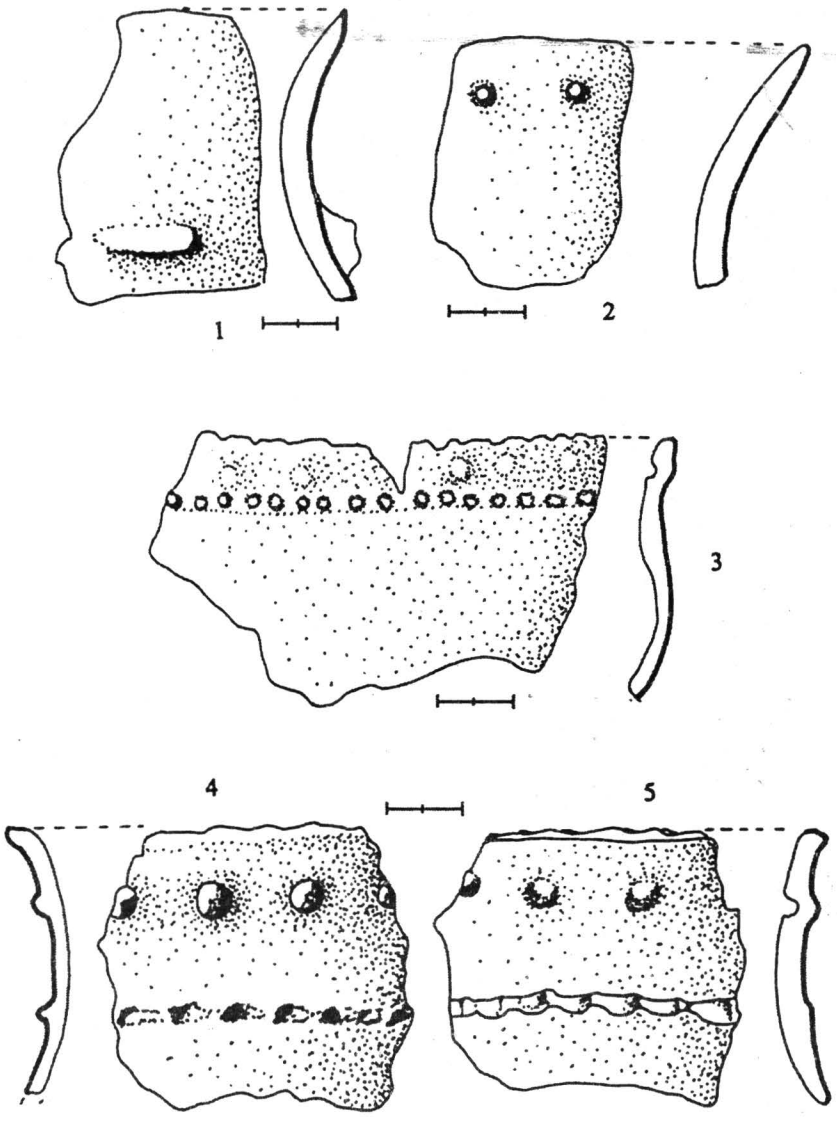

Fig./Abb. 85 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = Greci (*apud* AU,GT), 3-5 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

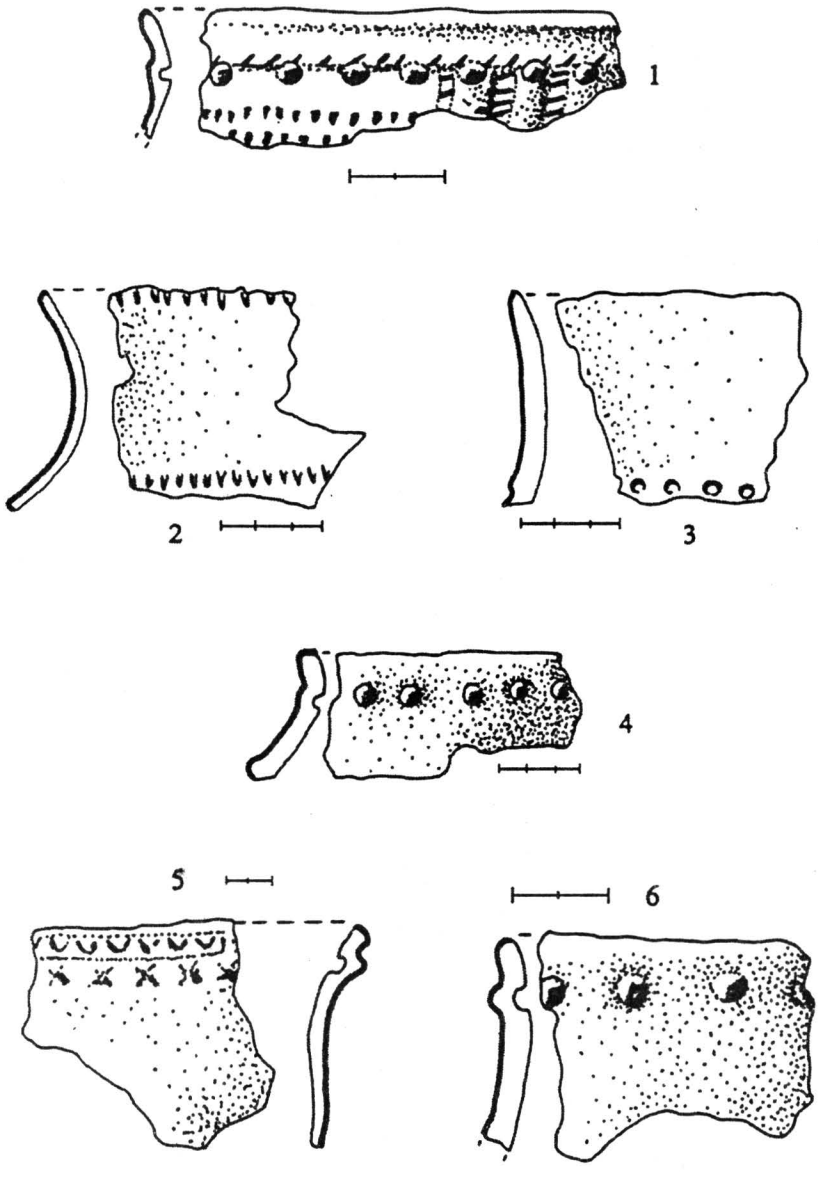

Fig./Abb. 86 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN), 2-3 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT), 4 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT), 5-6 = Greci (*apud* AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

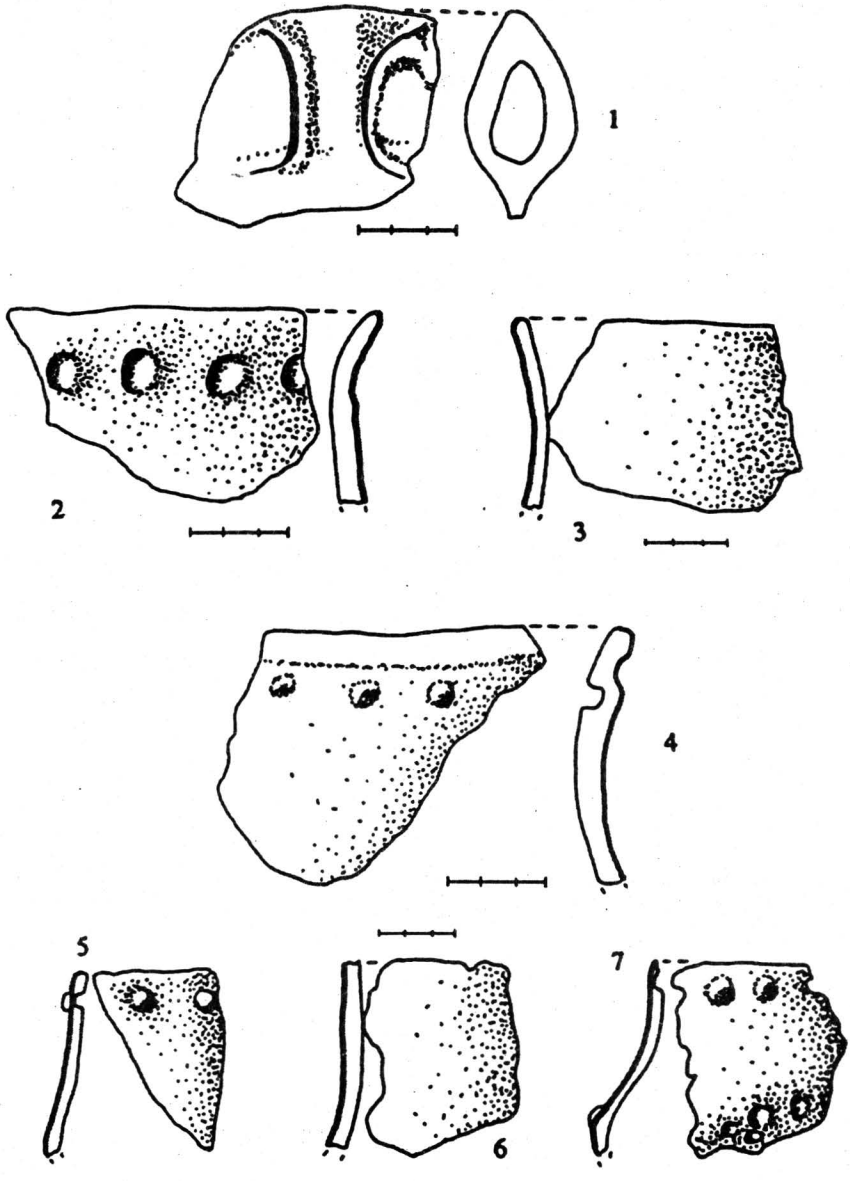

Fig./Abb. 87 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Greci: 1-2, 4 (*apud* AU,GT), 3, 5-7 (*apud* AU).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

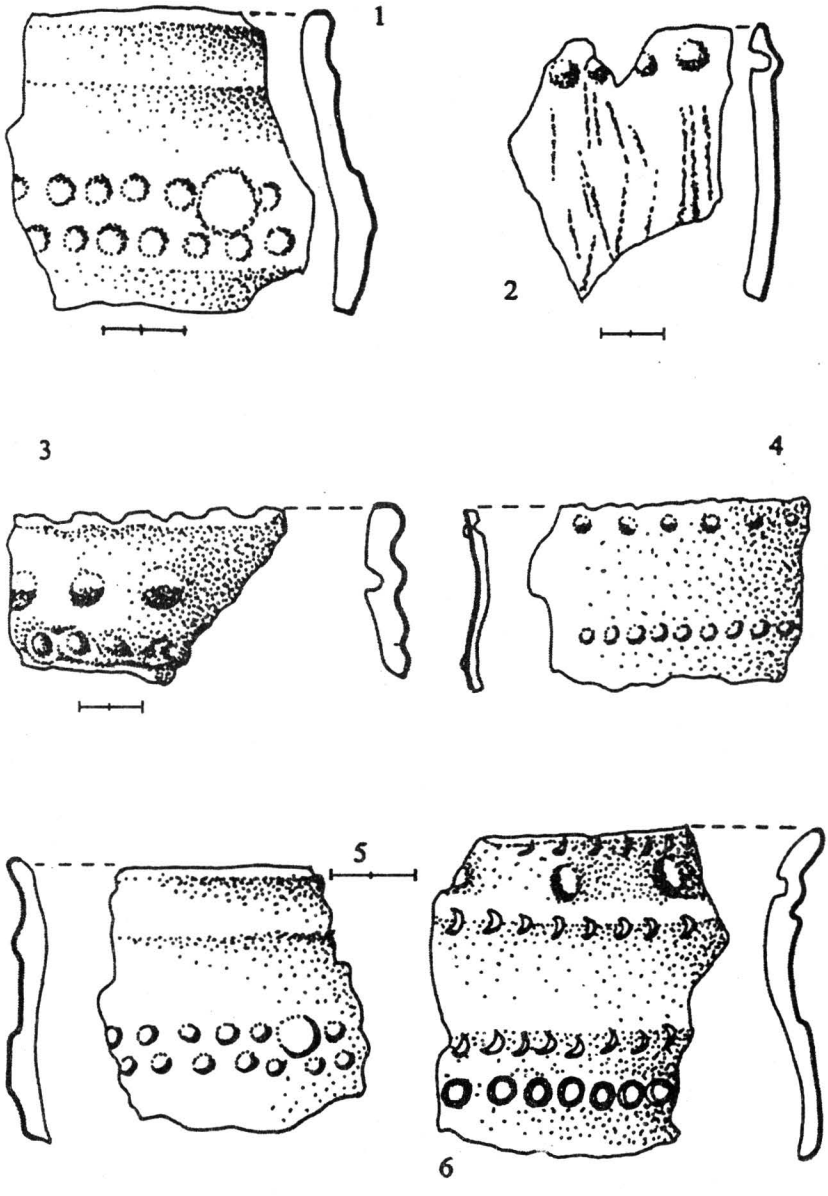

Fig./Abb. 88 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3, 5-6 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN), 2 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 4 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

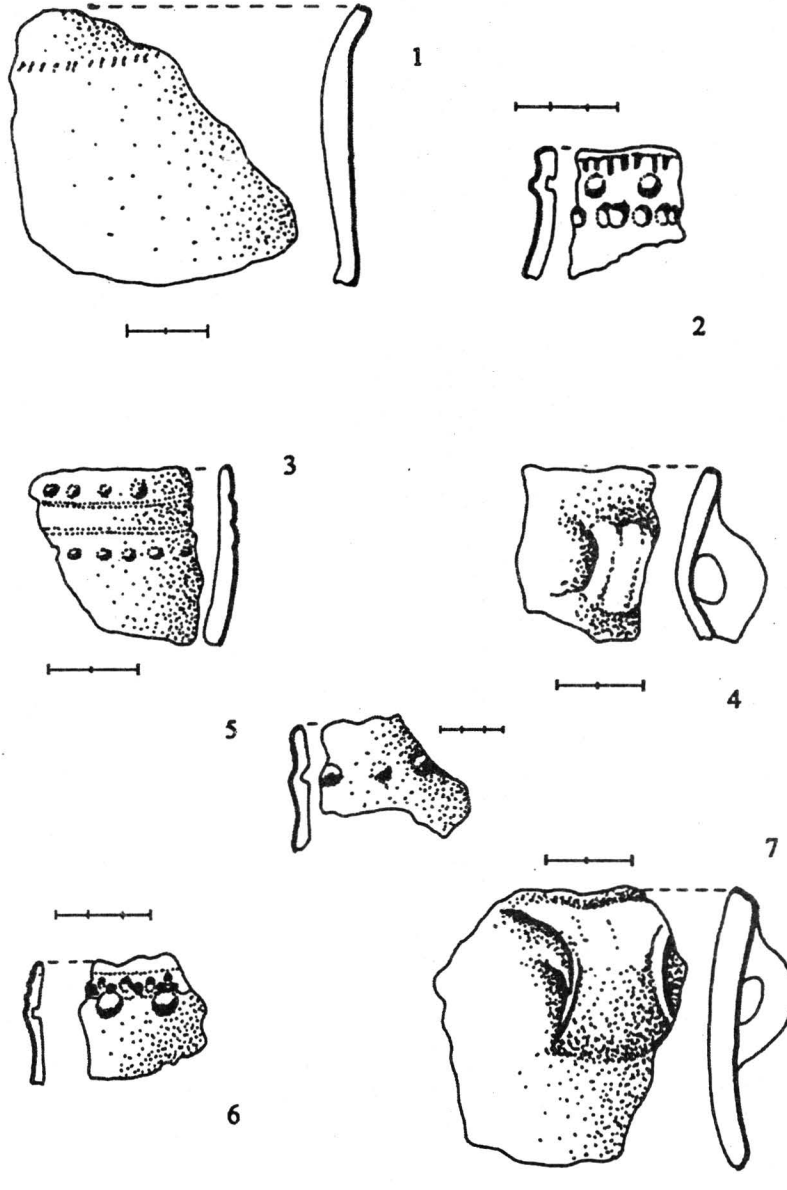

Fig./Abb. 89 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Greci (*apud* AU,GT), 2, 6 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT), 3-4 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 5 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

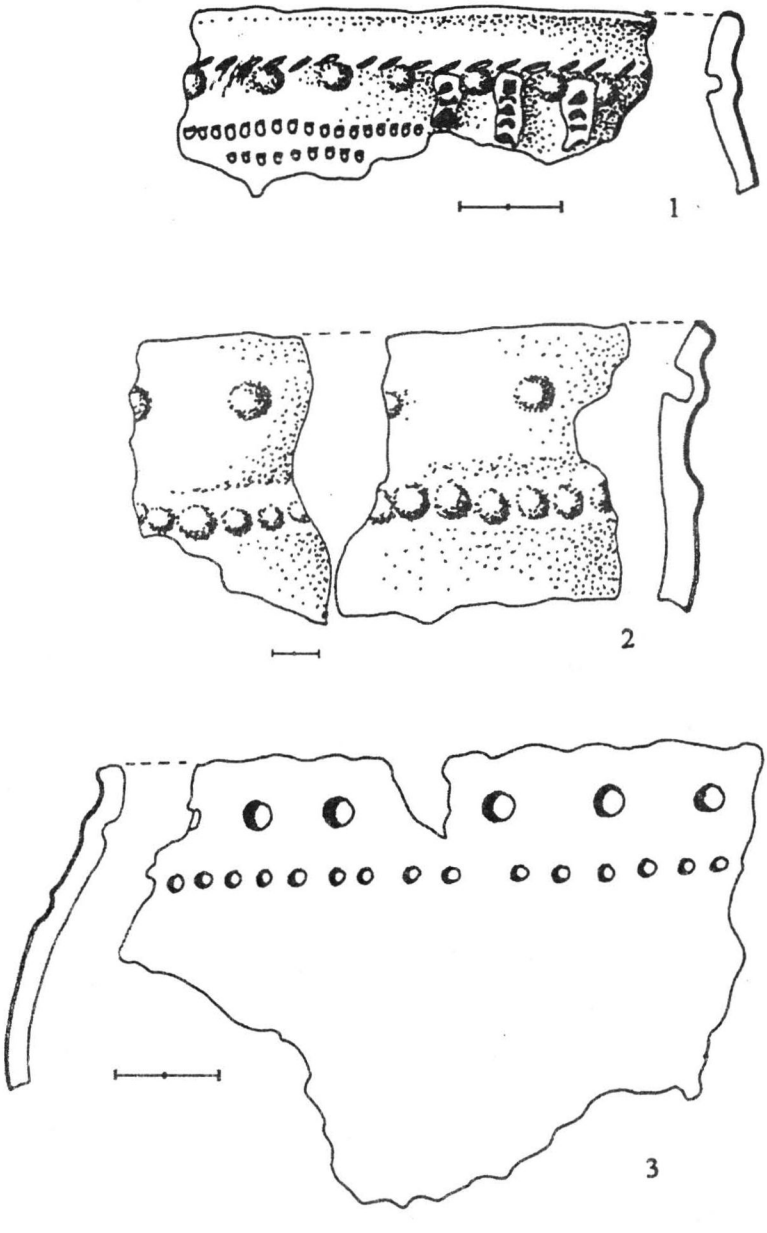

Fig./Abb. 90 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN), 2 = Greci (*apud* AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

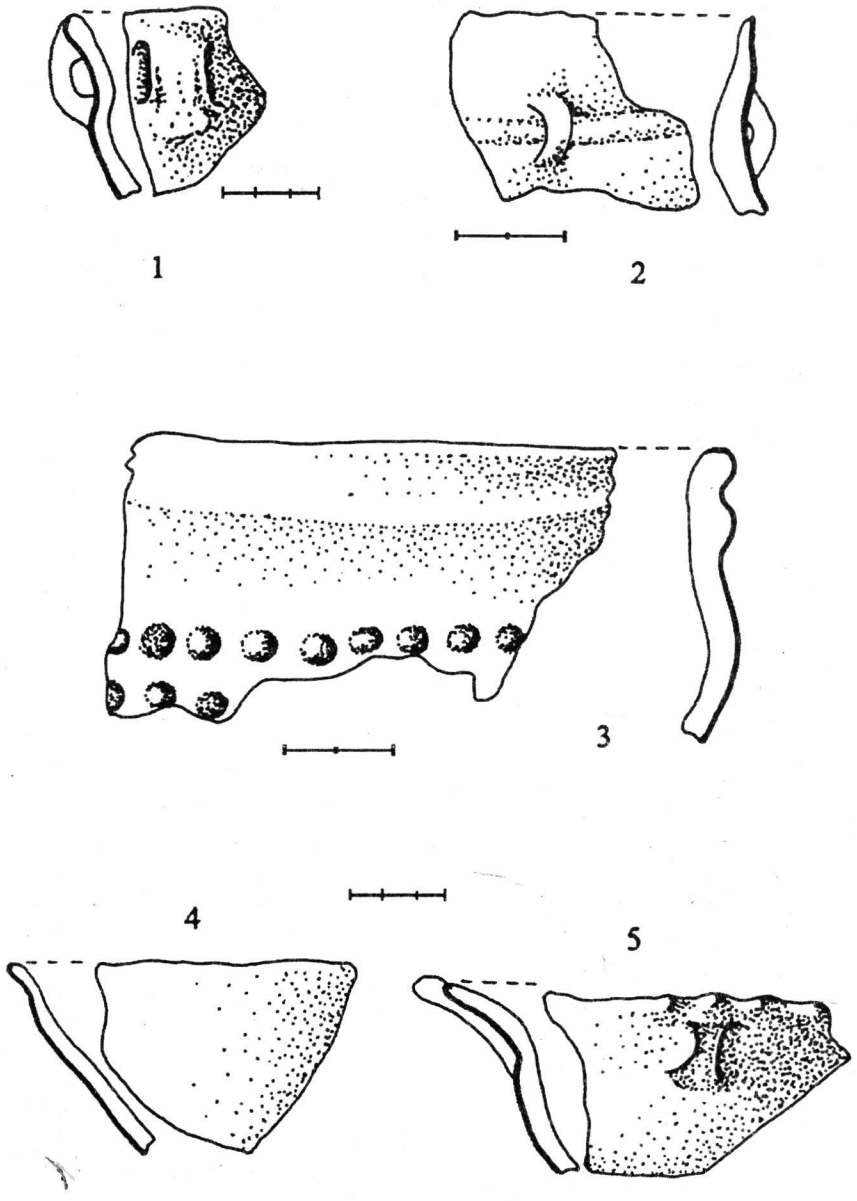

Fig./Abb. 91 - Ceramică/ Keramik- CG/ GK: 1-1, 4-5 = Greci (*apud* AU,GT), 3 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

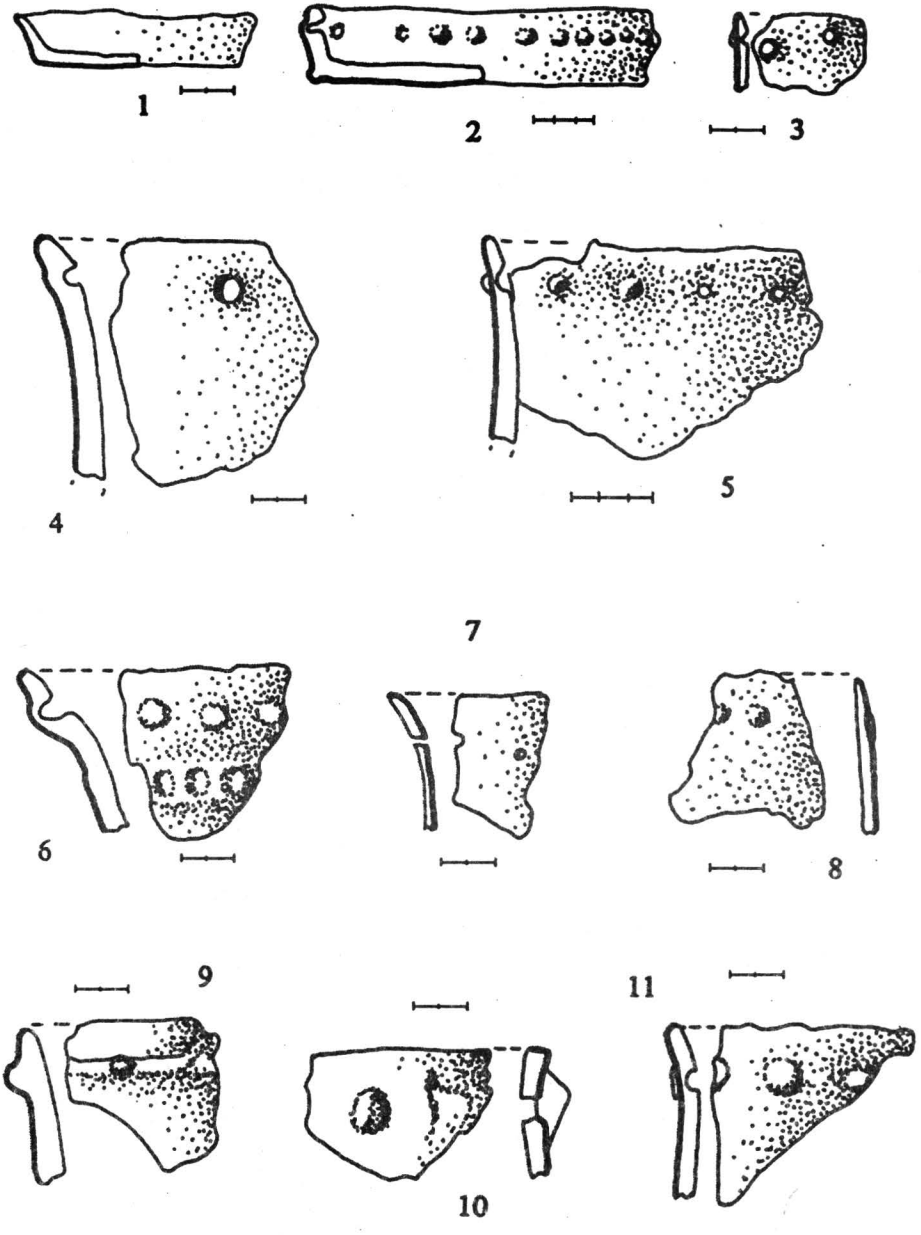

Fig./Abb. 92 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 3, 7, 11 = Valea Calului (*apud* ET), 4, 6, 8-10 = Udeni (*apud* GB).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

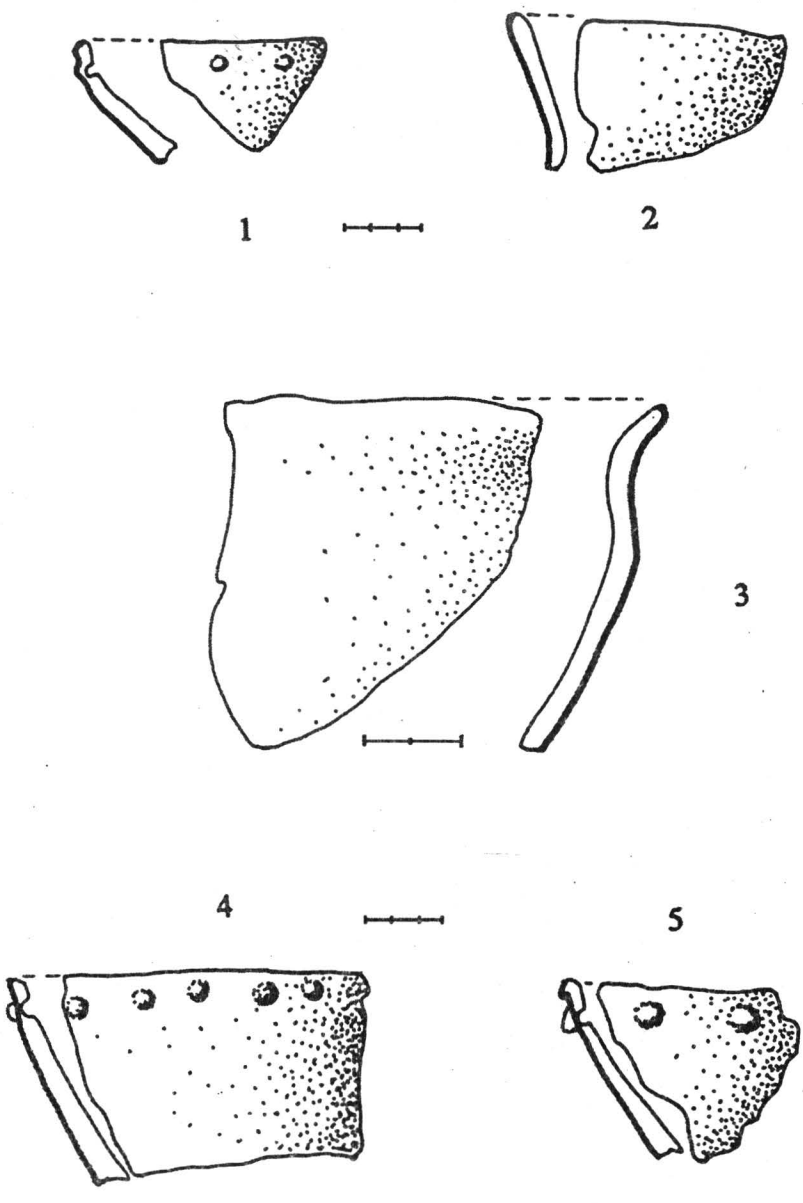

Fig./Abb. 93 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Greci: 1-2, 4-5 (*apud* AU), 3 (*apud* AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

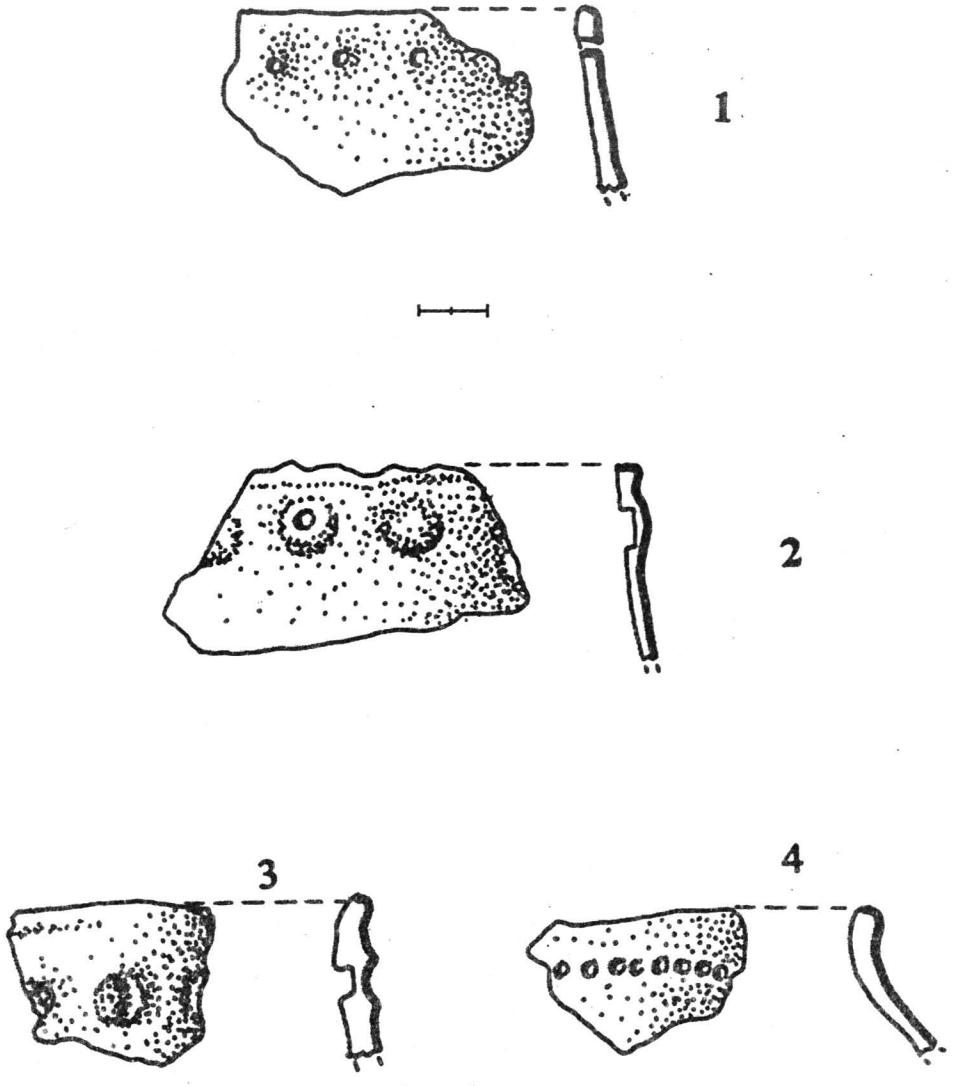

Fig./Abb. 94 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Bucureşti-*Glina*: 1-4 (*apud* MPD).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

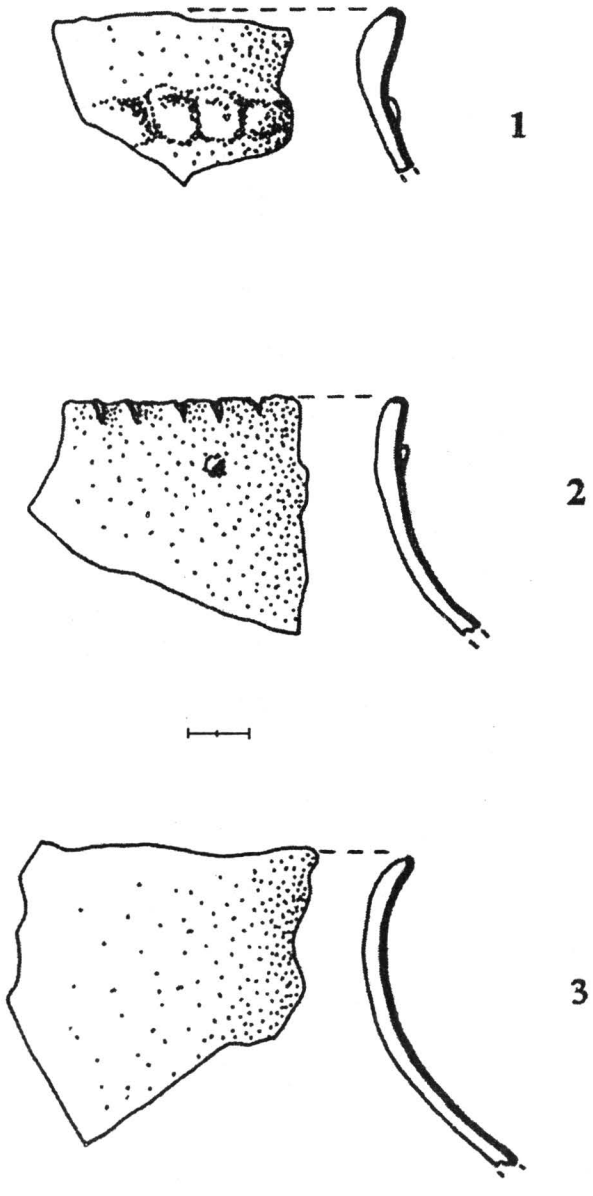

Fig./Abb. 95 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: București-*Glina*: 1-3 (*apud* MPD).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

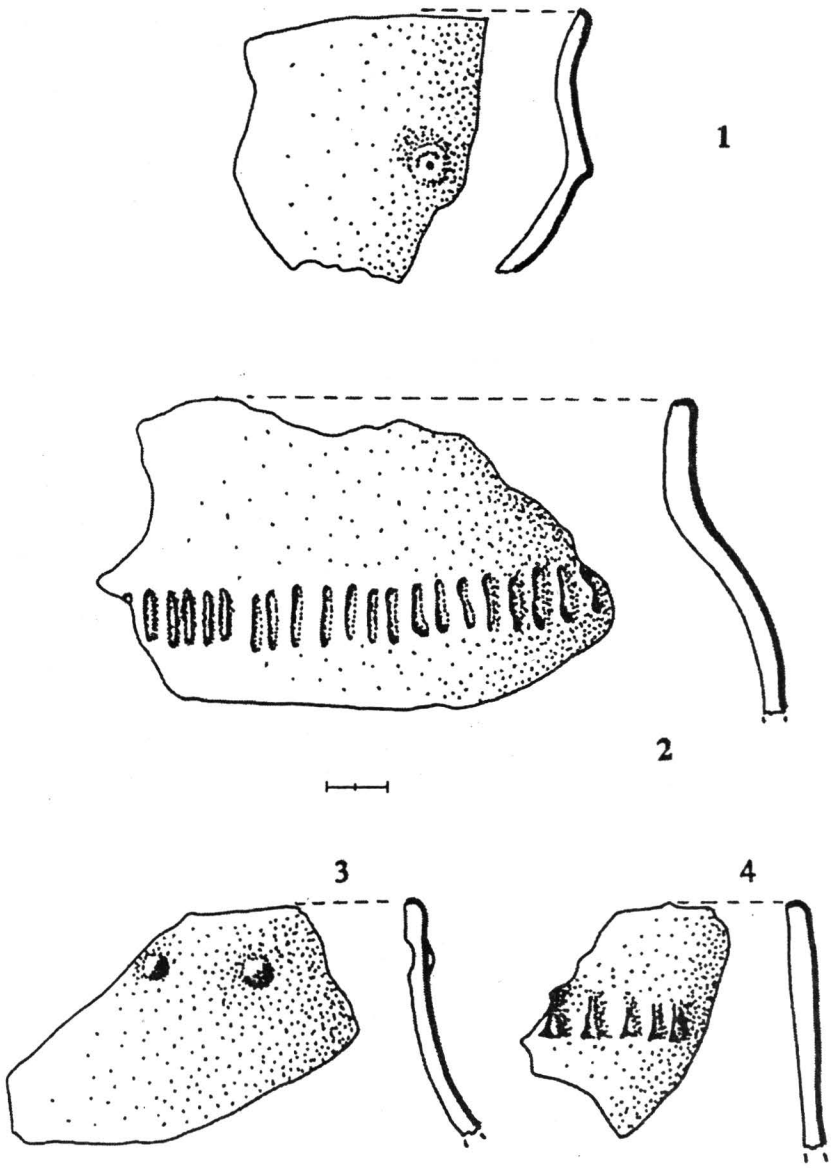

Fig./Abb. 96 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: București-*Glina*: 1-4 (*apud* MPD).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

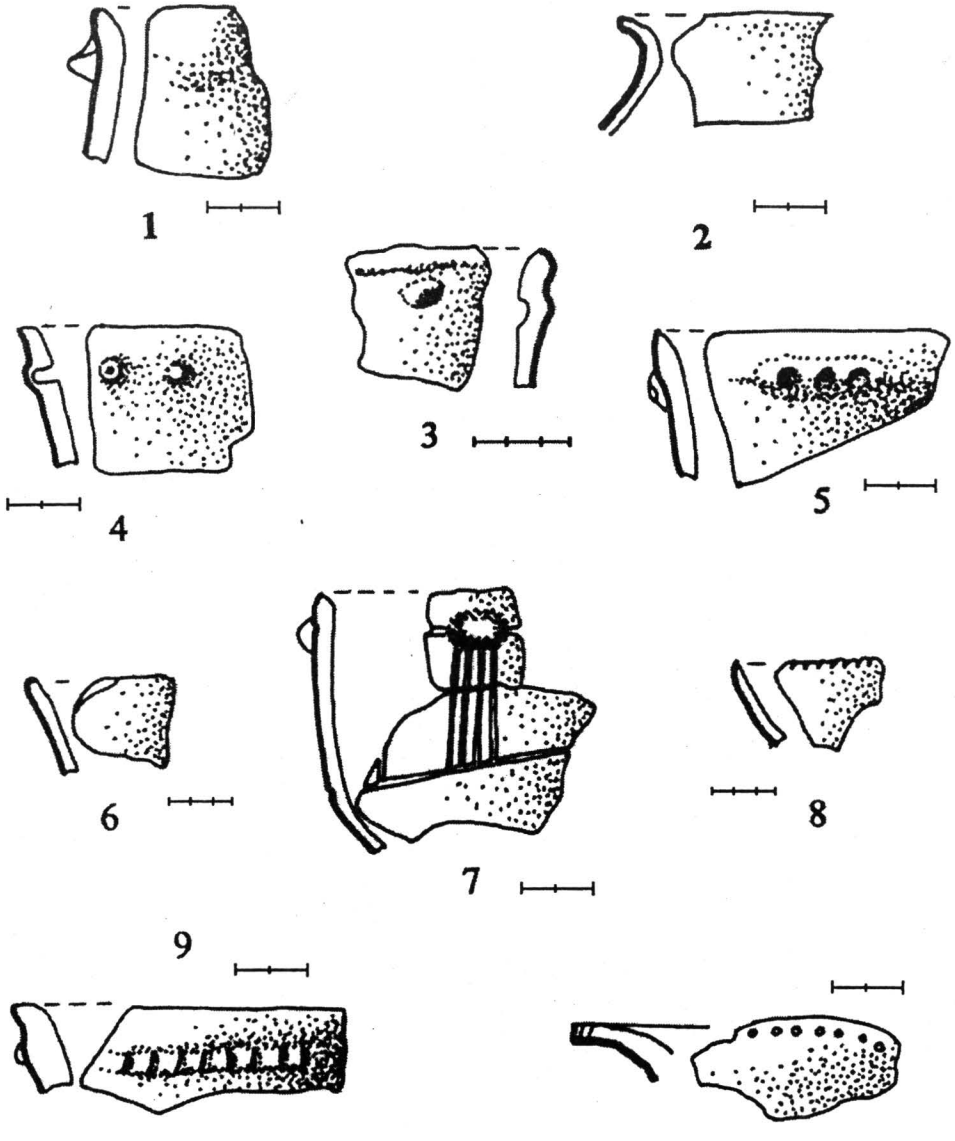

Fig./Abb. 97 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 4-5, 7, 9 = Văcărești (*apud* ET), 2 = Mihăilești-*Tufa*, 6, 8 = Valea Calului (*apud* ET); AOT/ OTA: 10 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

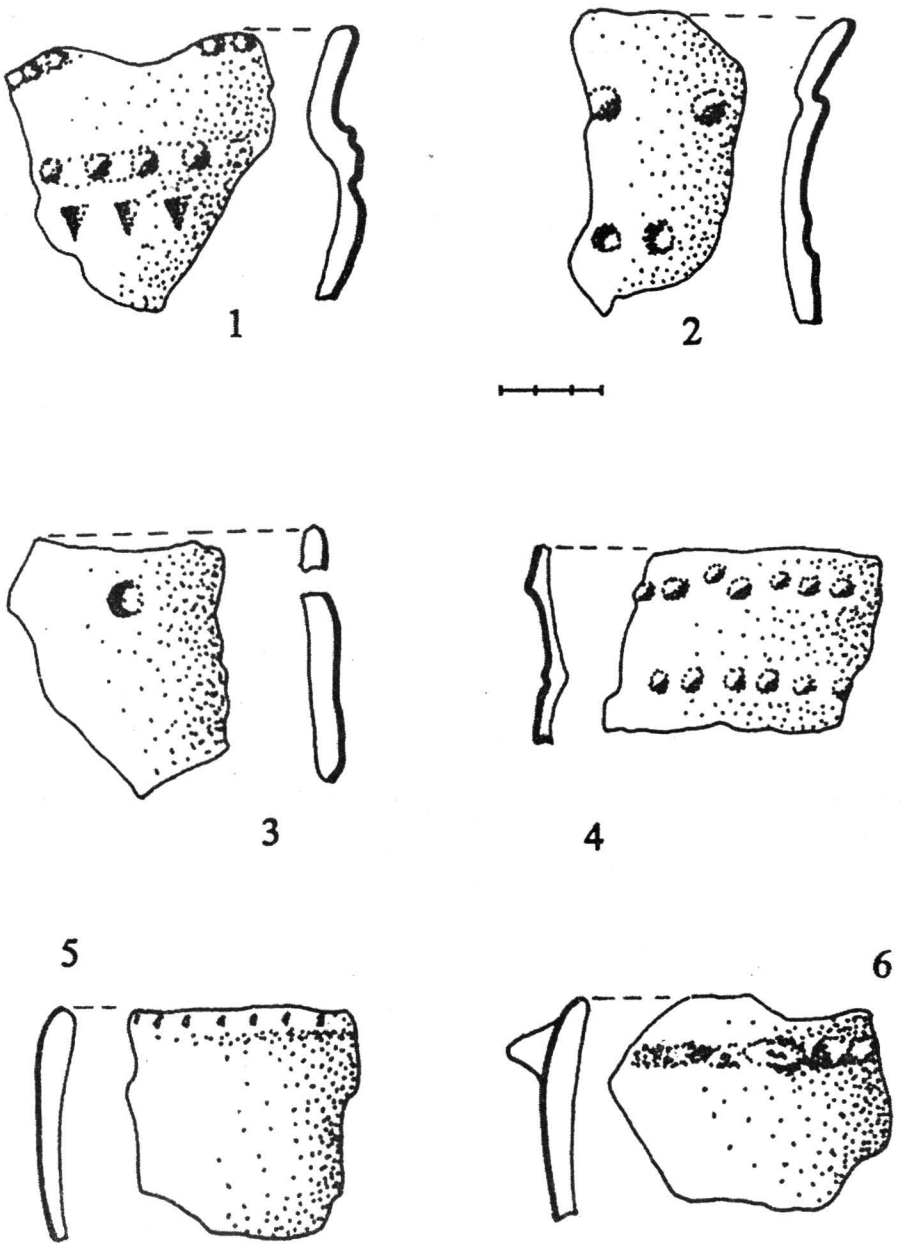

Fig./Abb. 98 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Mihăileşti-*Tufa*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

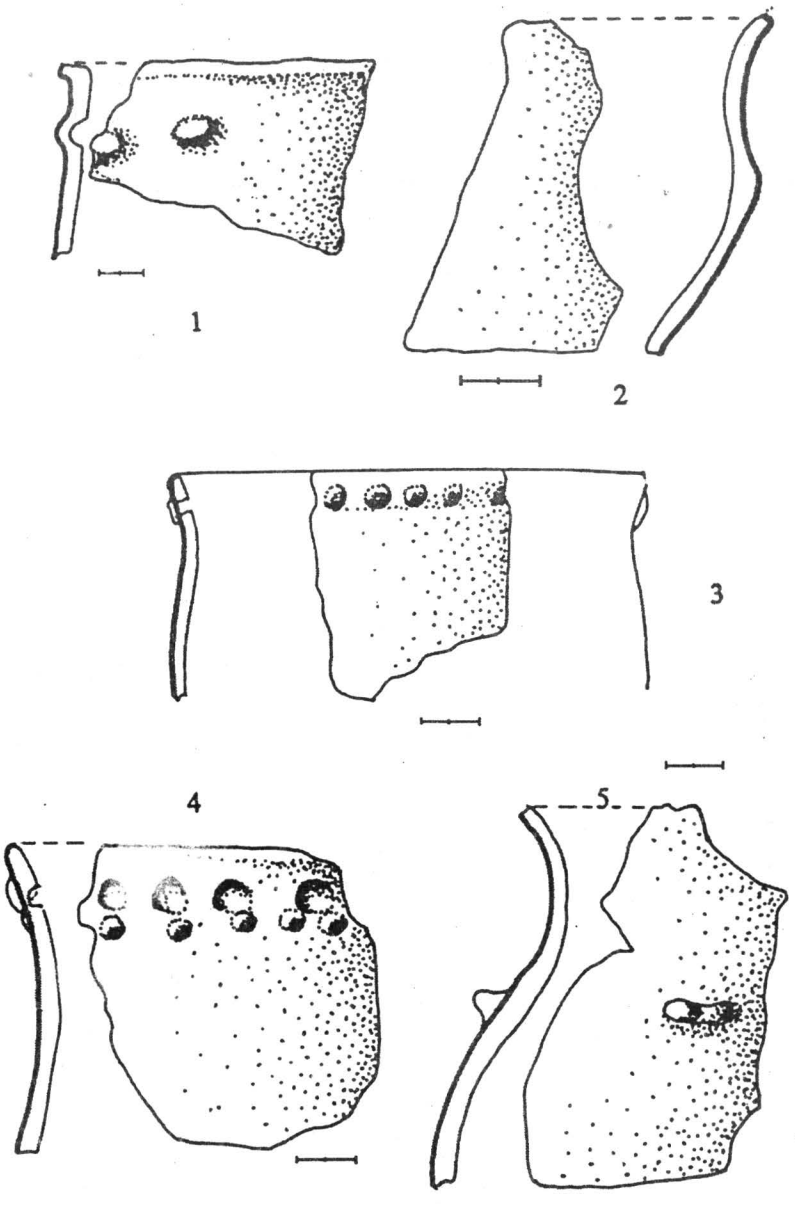

Fig./Abb. 99 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3-5 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2 = Greci (*apud* AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

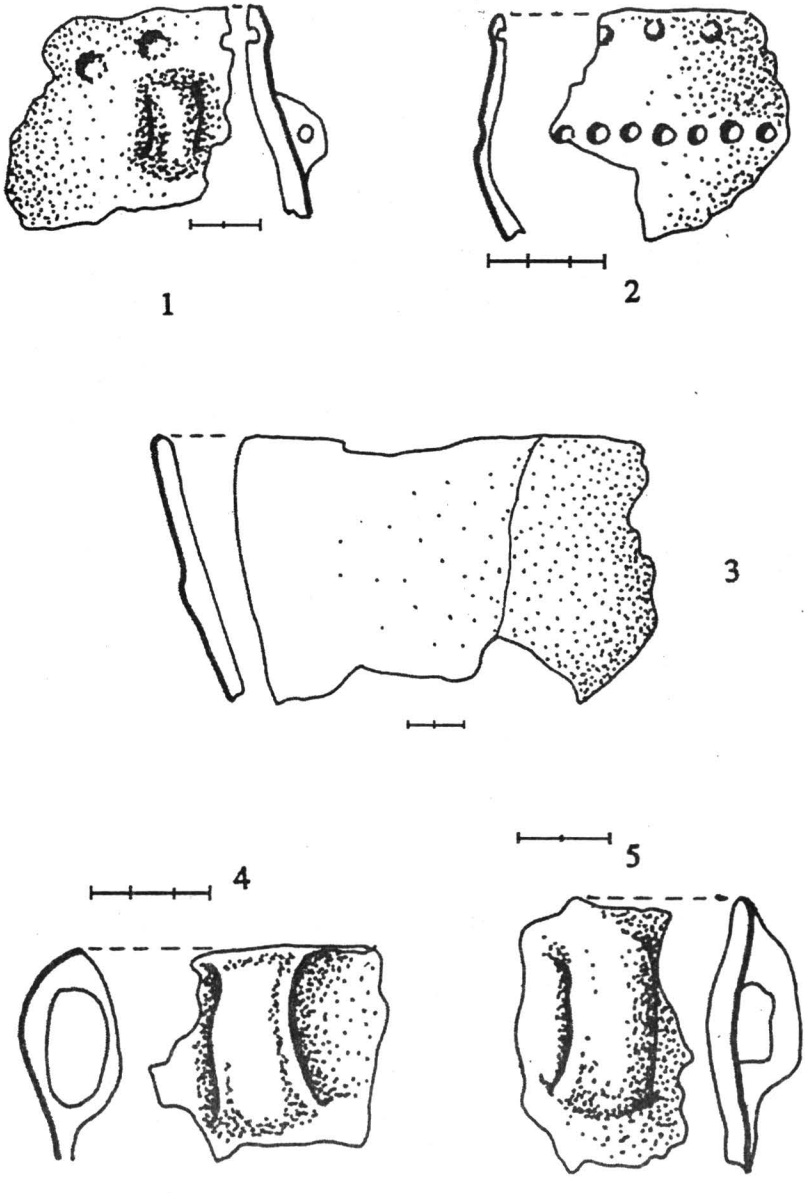

Fig./Abb. 100 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 5 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 2, 4 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT), 3 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

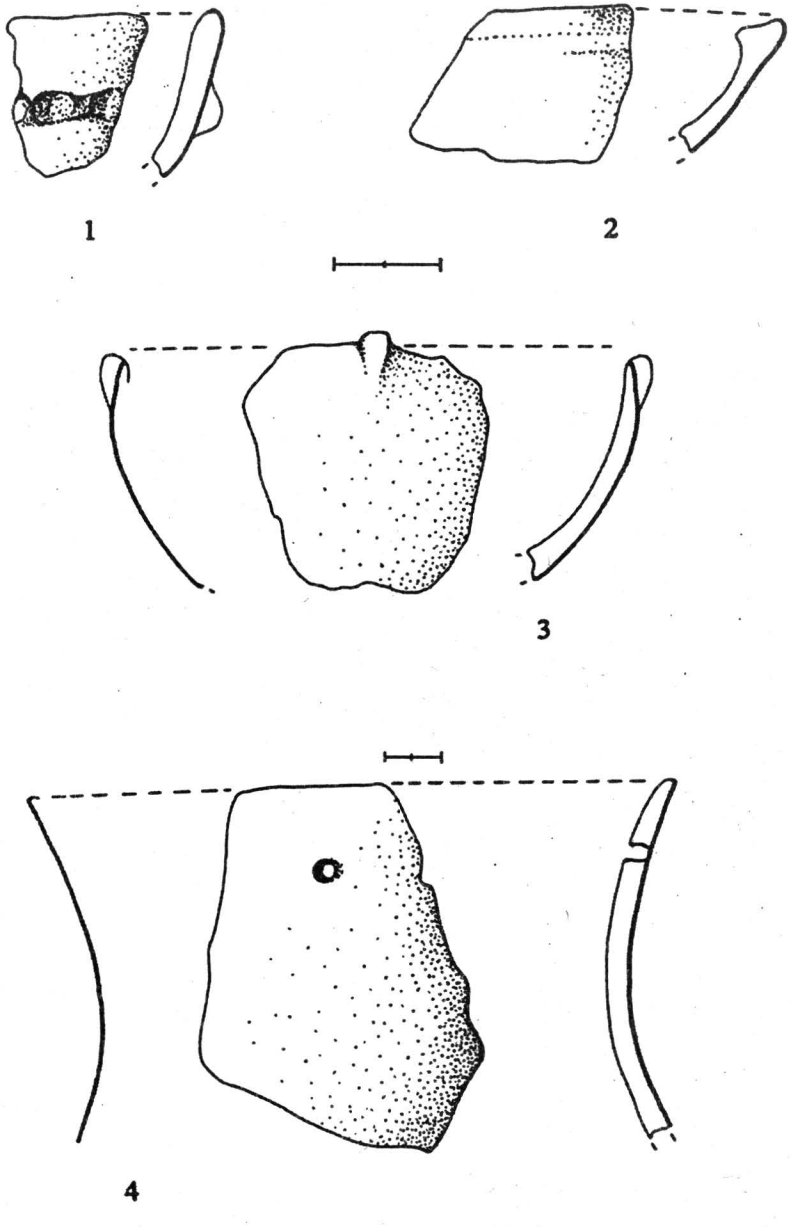

Fig./Abb. 101 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Bucureşti-*Ciurel*: 1-4 (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

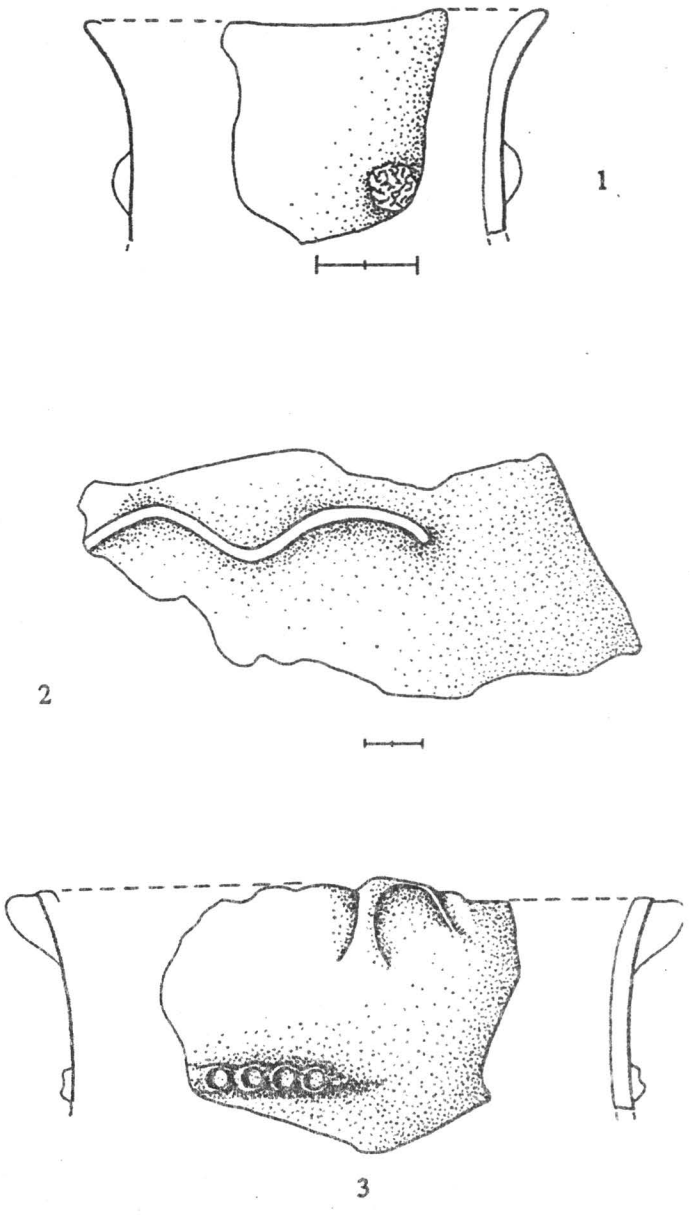

Fig./Abb. 102 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: București-*Ciurel*: 1-3 (*apud* MN,CS).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

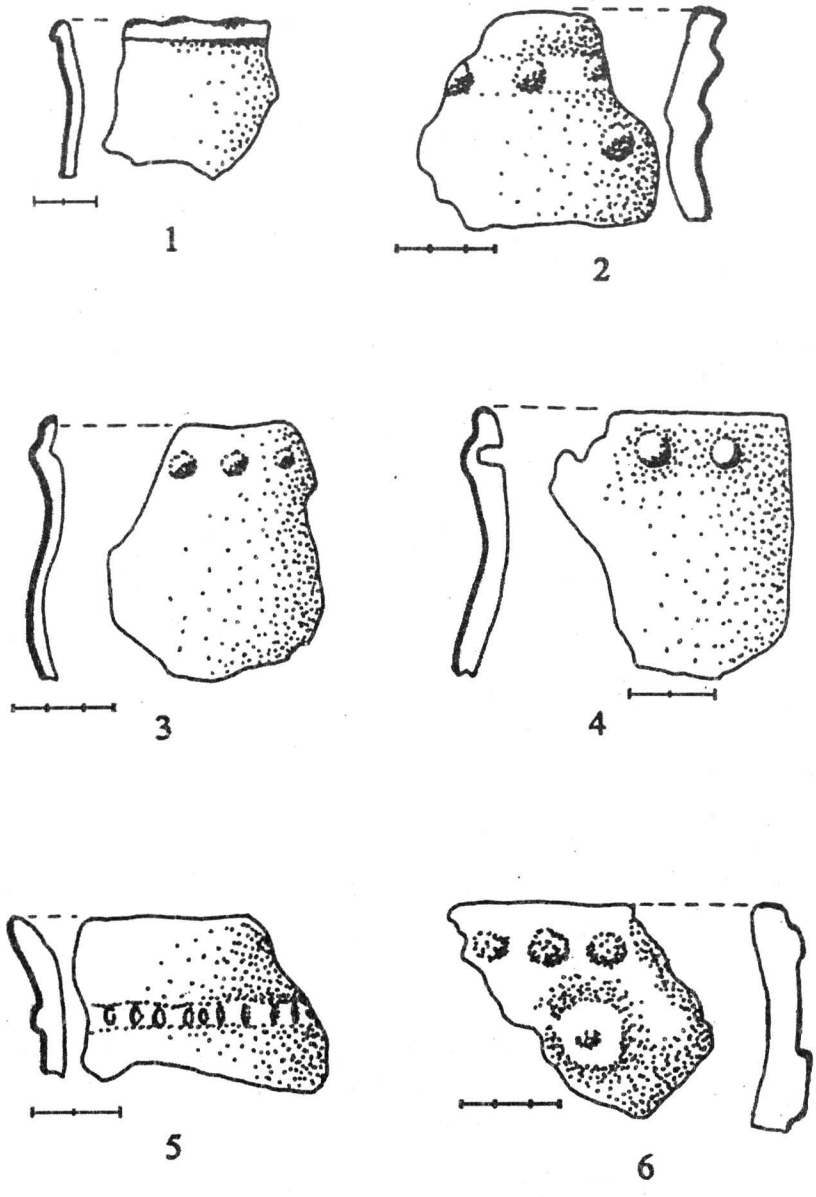

Fig./Abb. 103 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2-3, 6 = Mihăileşti- *Tufa*, 4-5 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

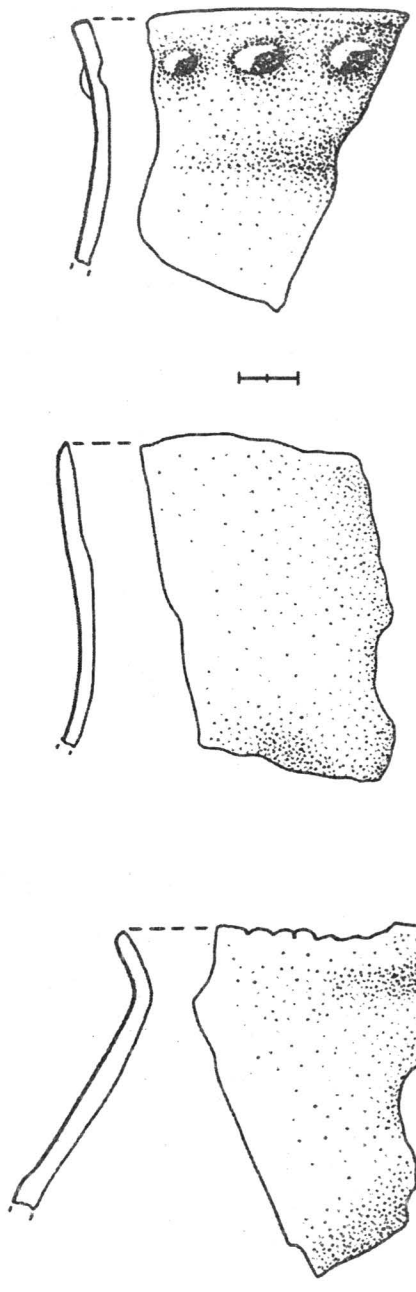

Fig./Abb. 104 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

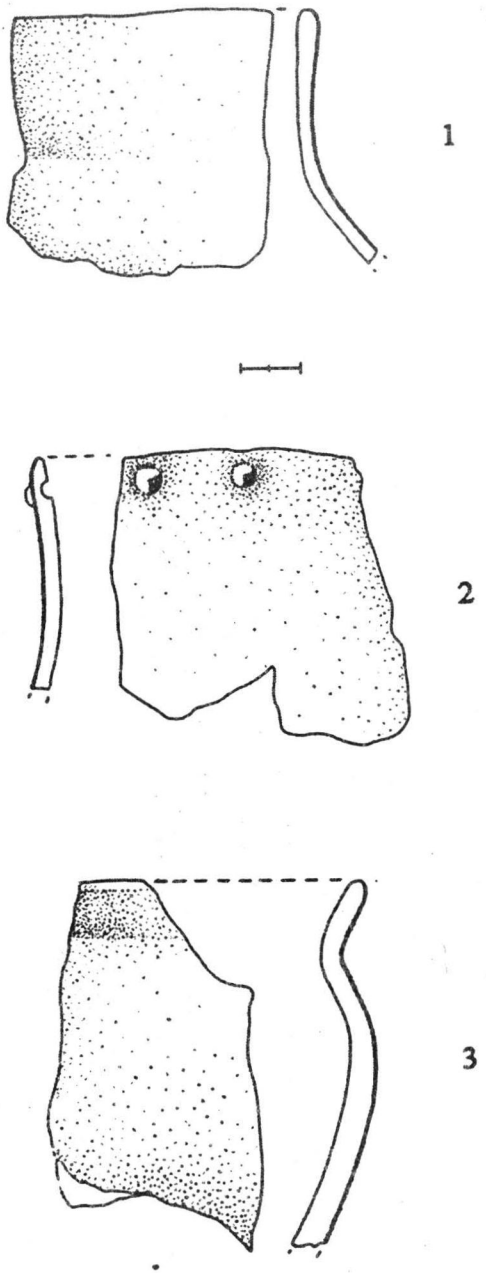

Fig./Abb. 105 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

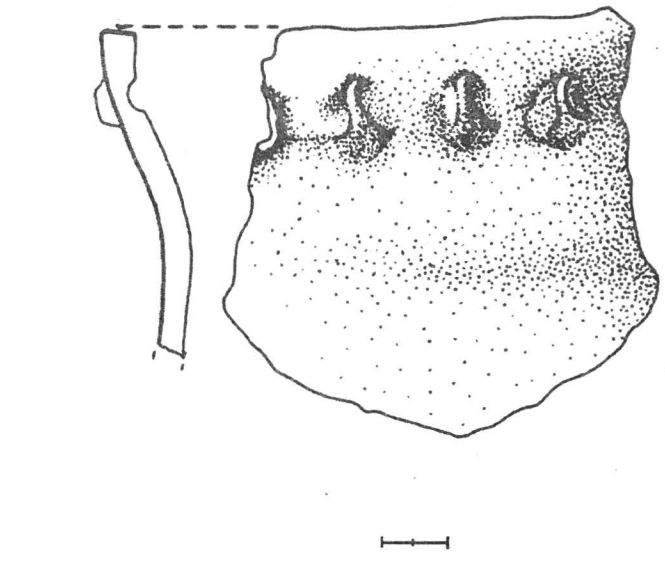

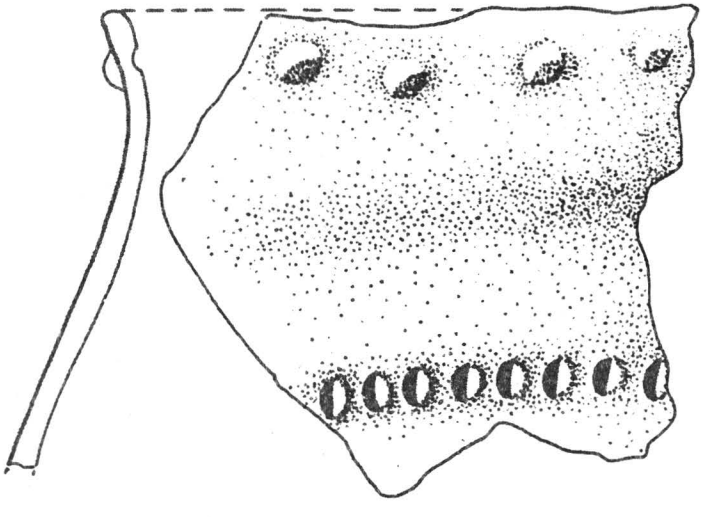

Fig./Abb. 106 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

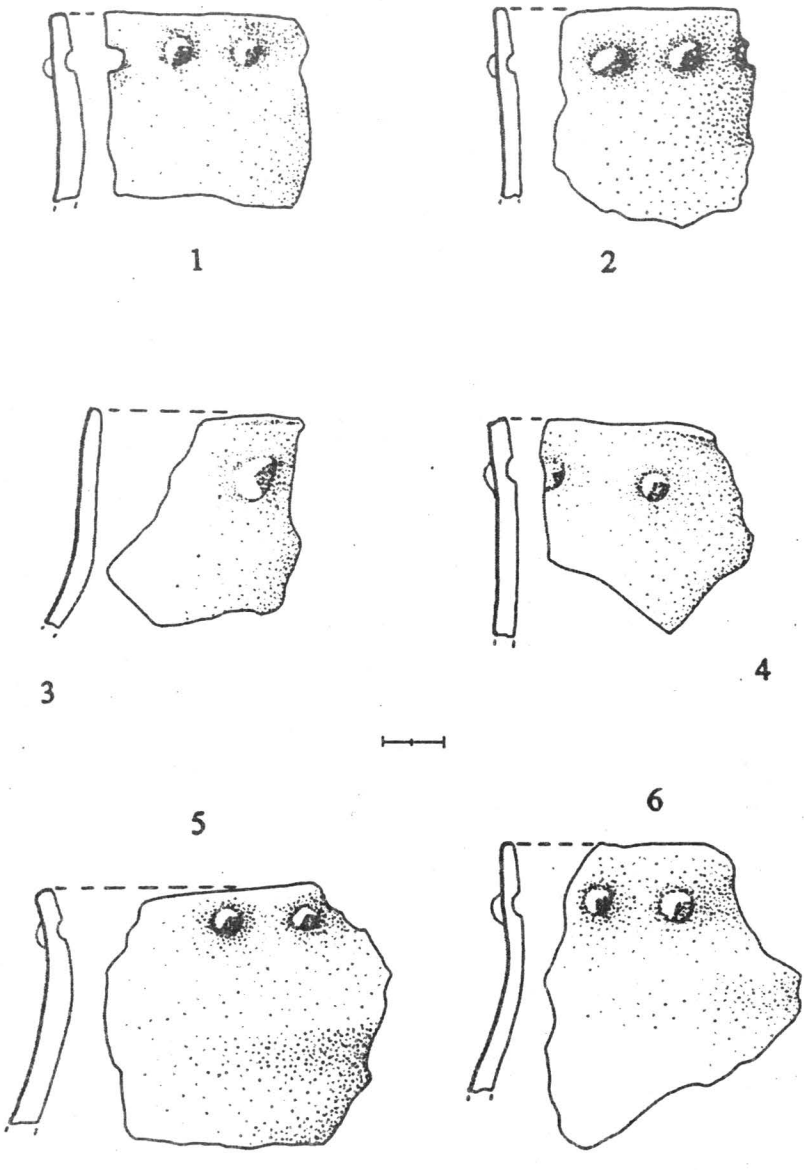

Fig./Abb. 107 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

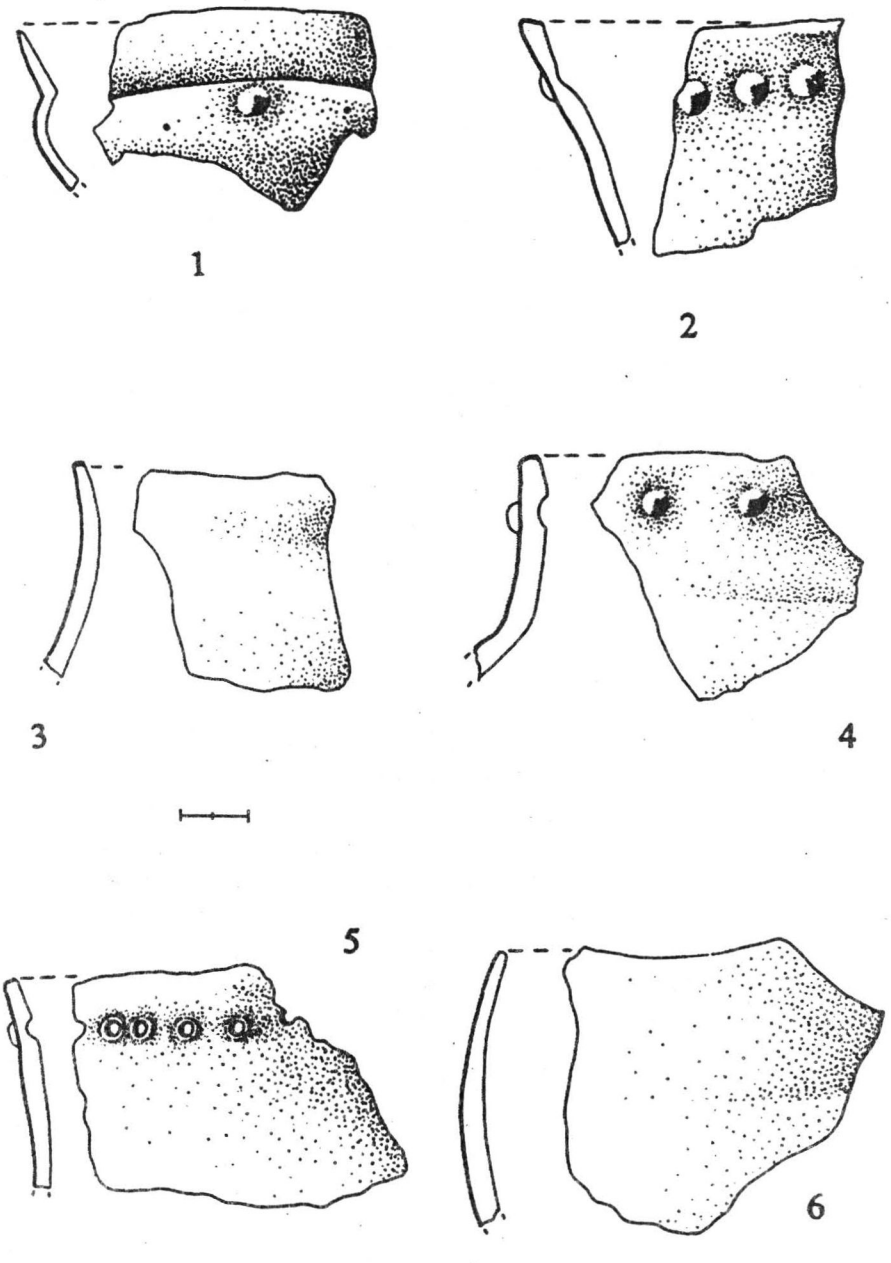

Fig./Abb. 108 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

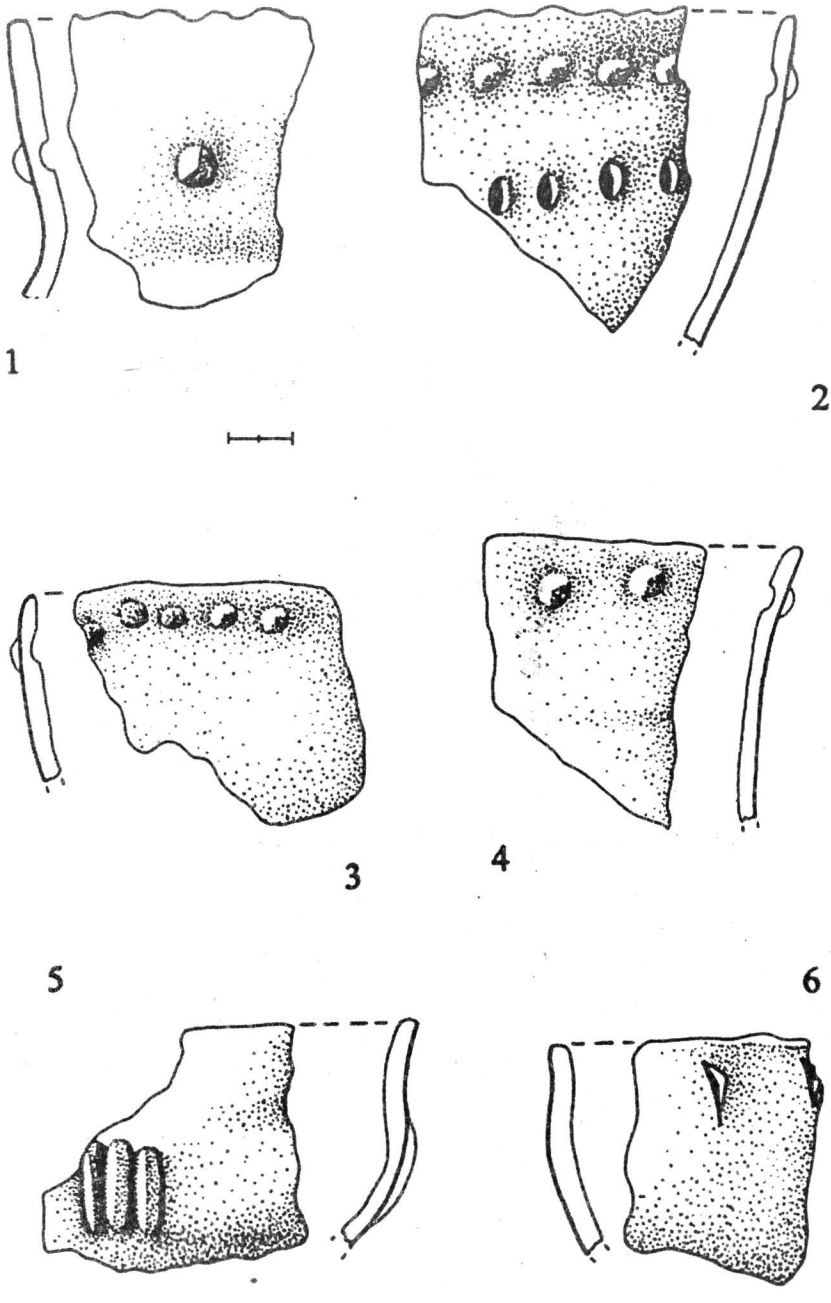

Fig./Abb. 109 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

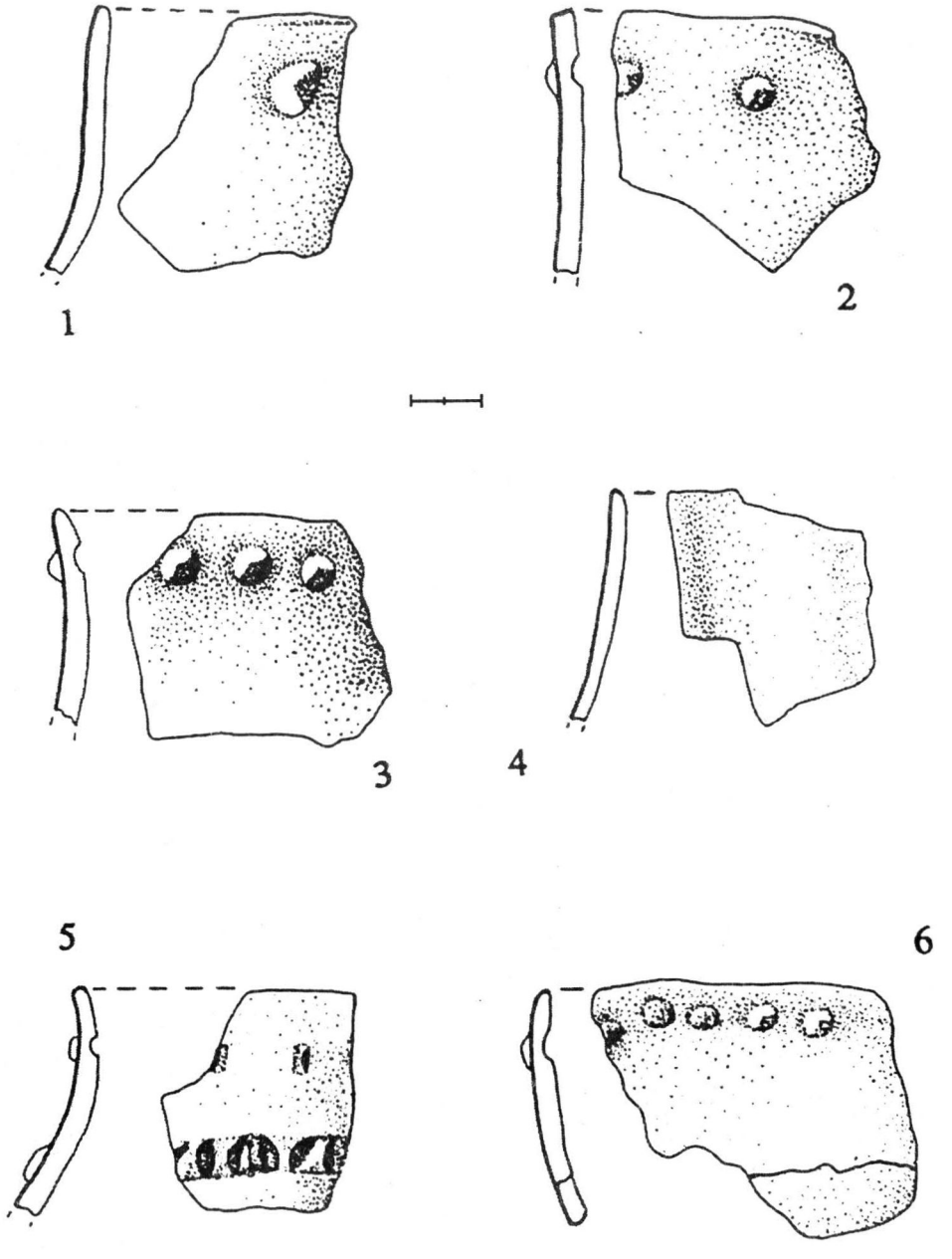

Fig./Abb. 110 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*La Conac*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

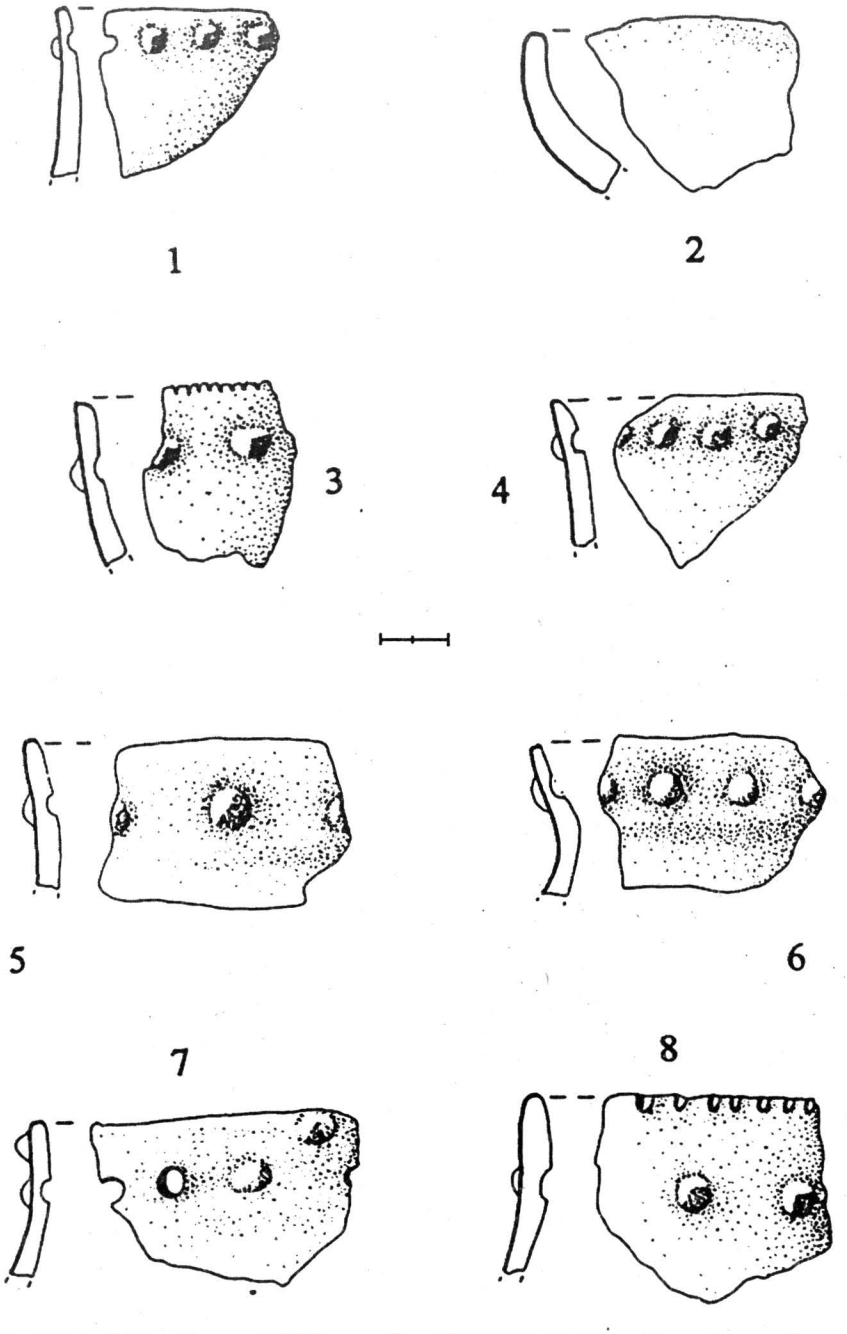

Fig./Abb. 111 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*Gaura Despei*: 1-8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

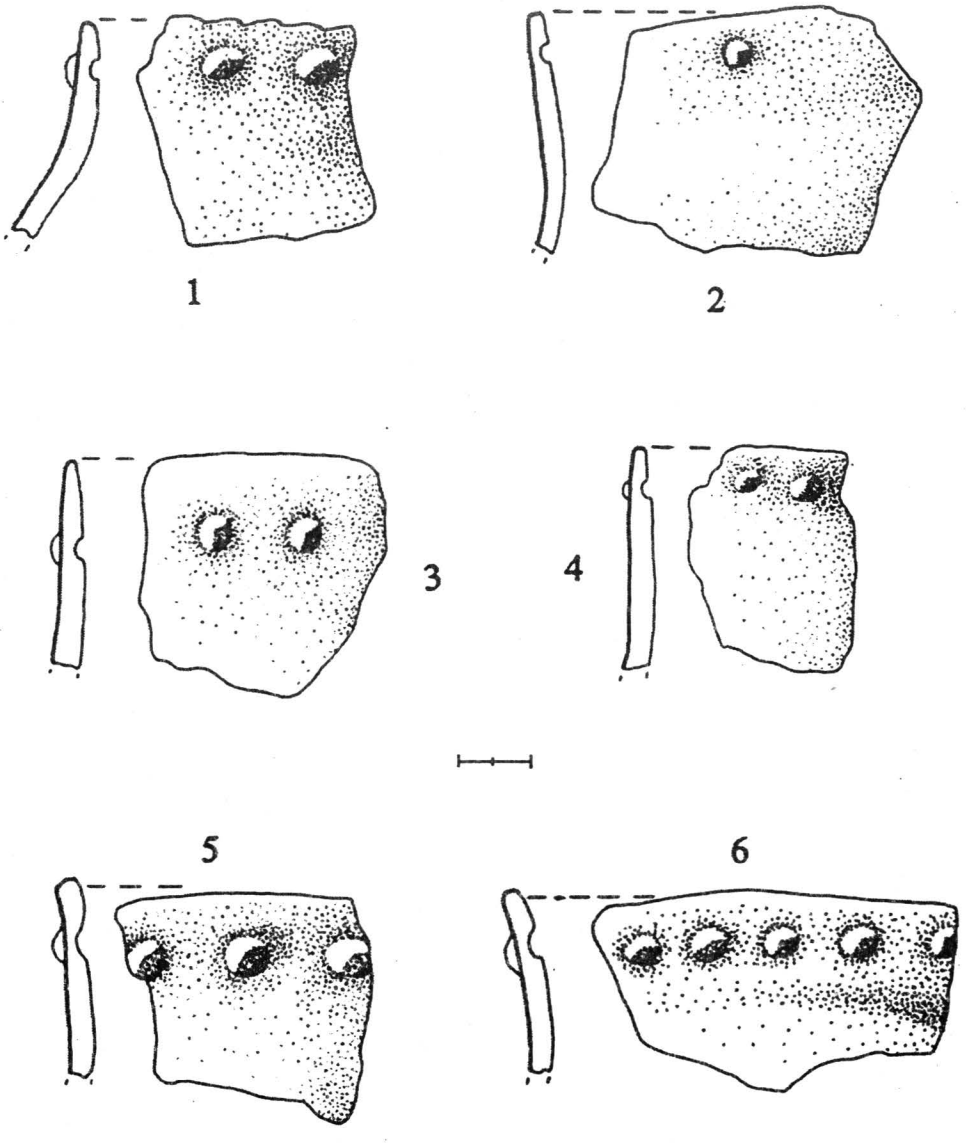

Fig./Abb. 112 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*Gaura Despei*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

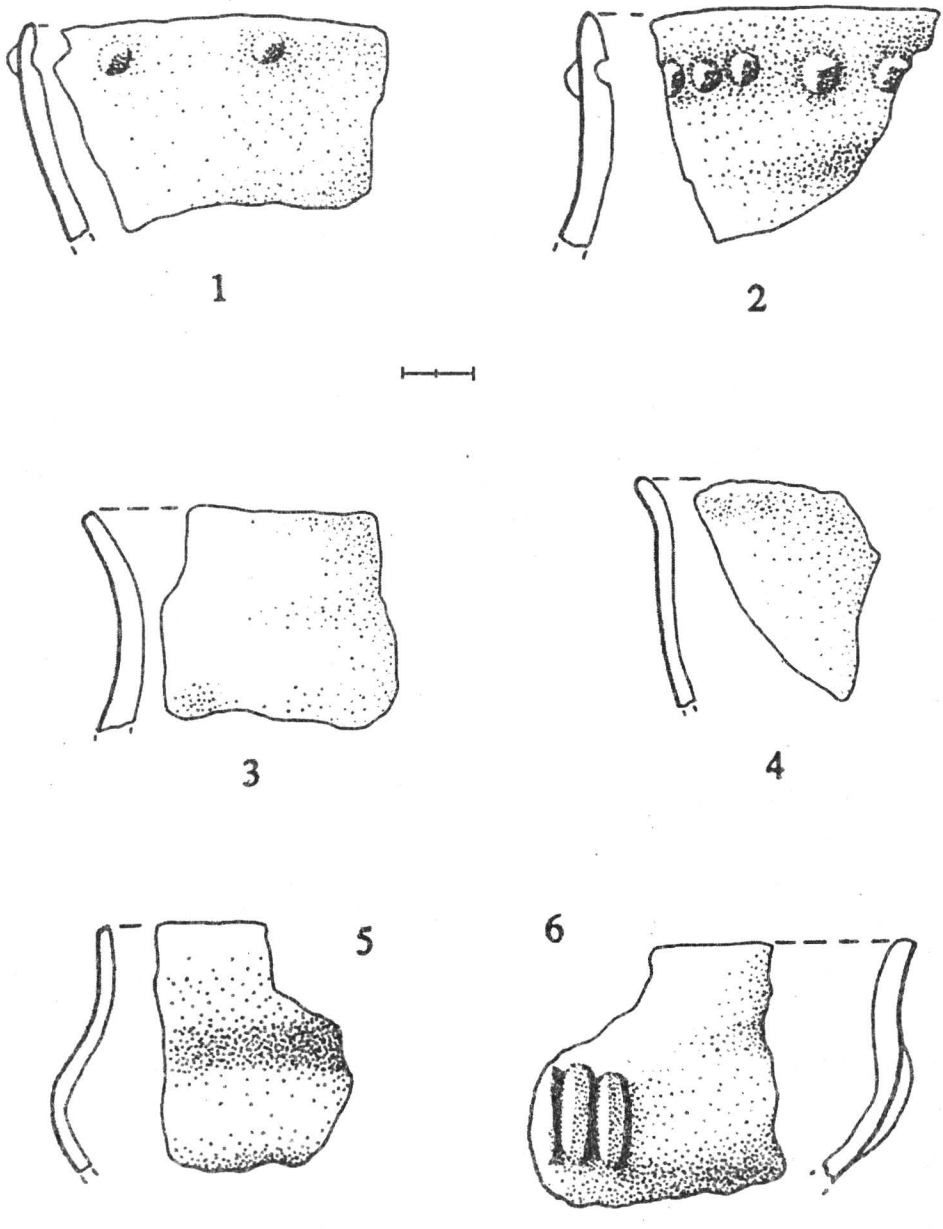

Fig./Abb. 113 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*Gaura Despei*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

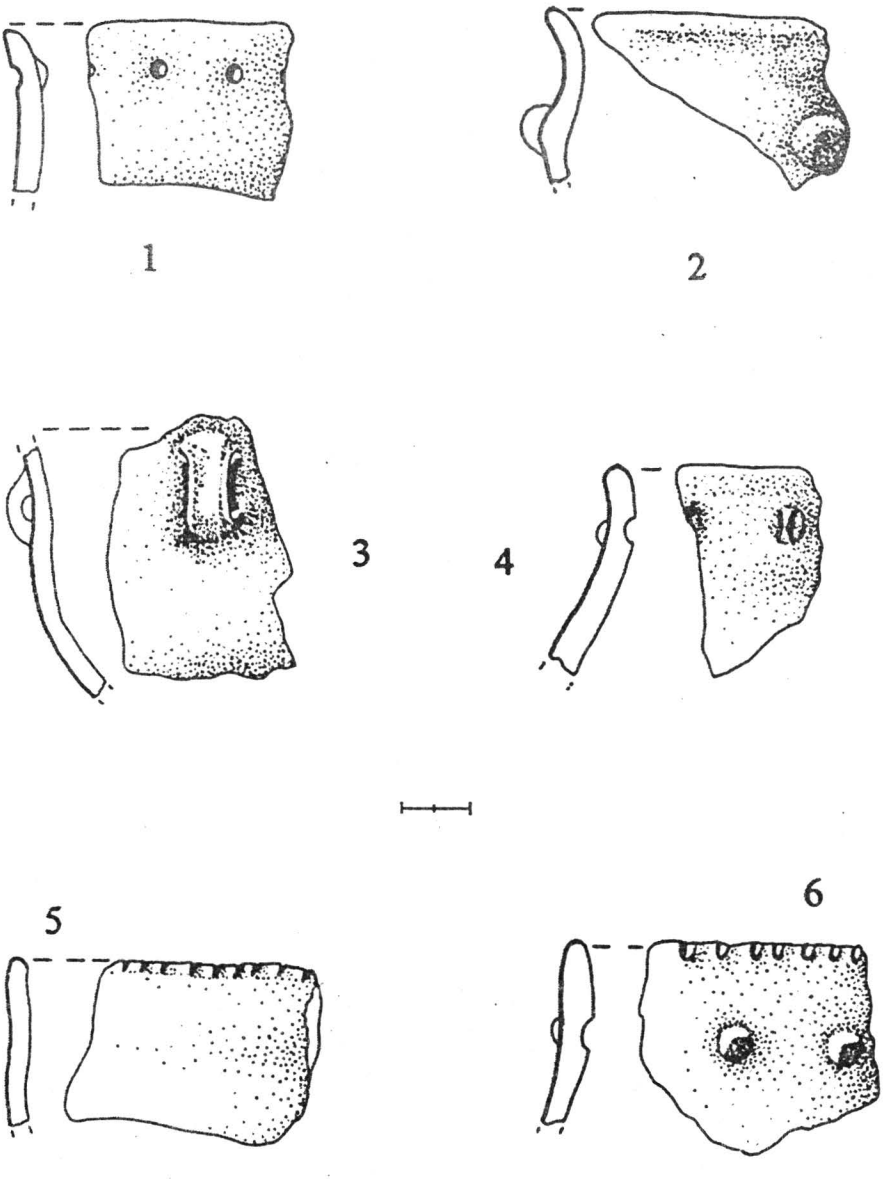

Fig./Abb. 114 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*Gaura Despei*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

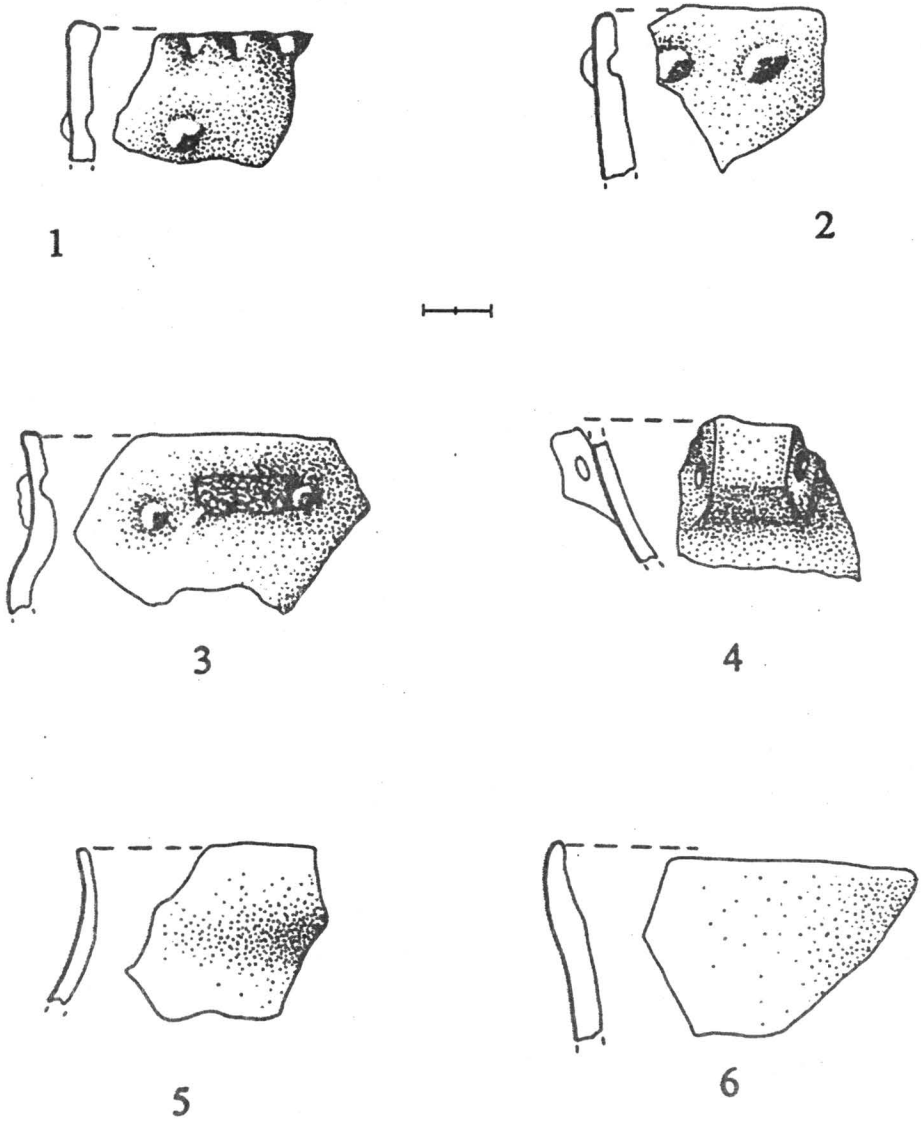

Fig./Abb. 115 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Schitu-*Gaura Despei*: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

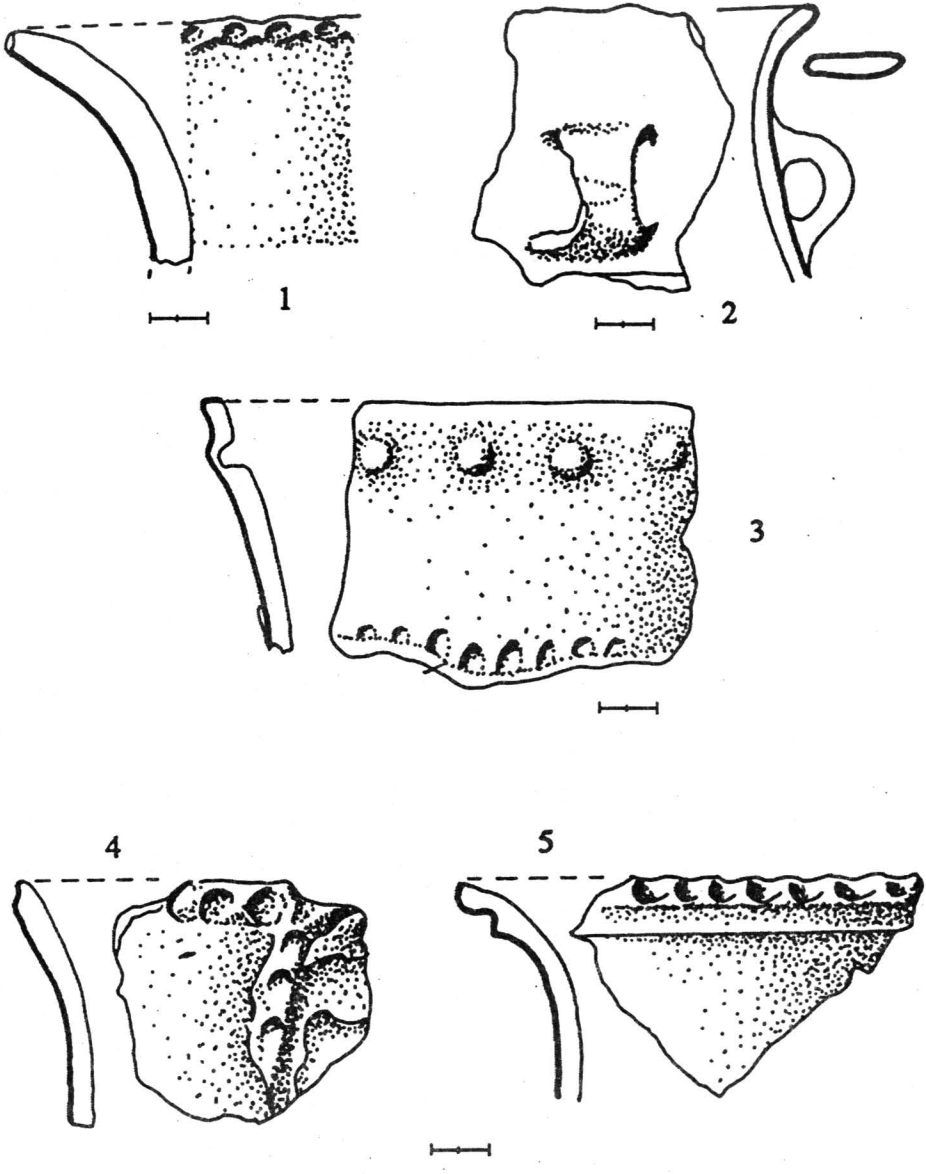

Fig./Abb. 116 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3 = Văcărești (*apud* ET); AOT/ OTA: 2, 4-5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

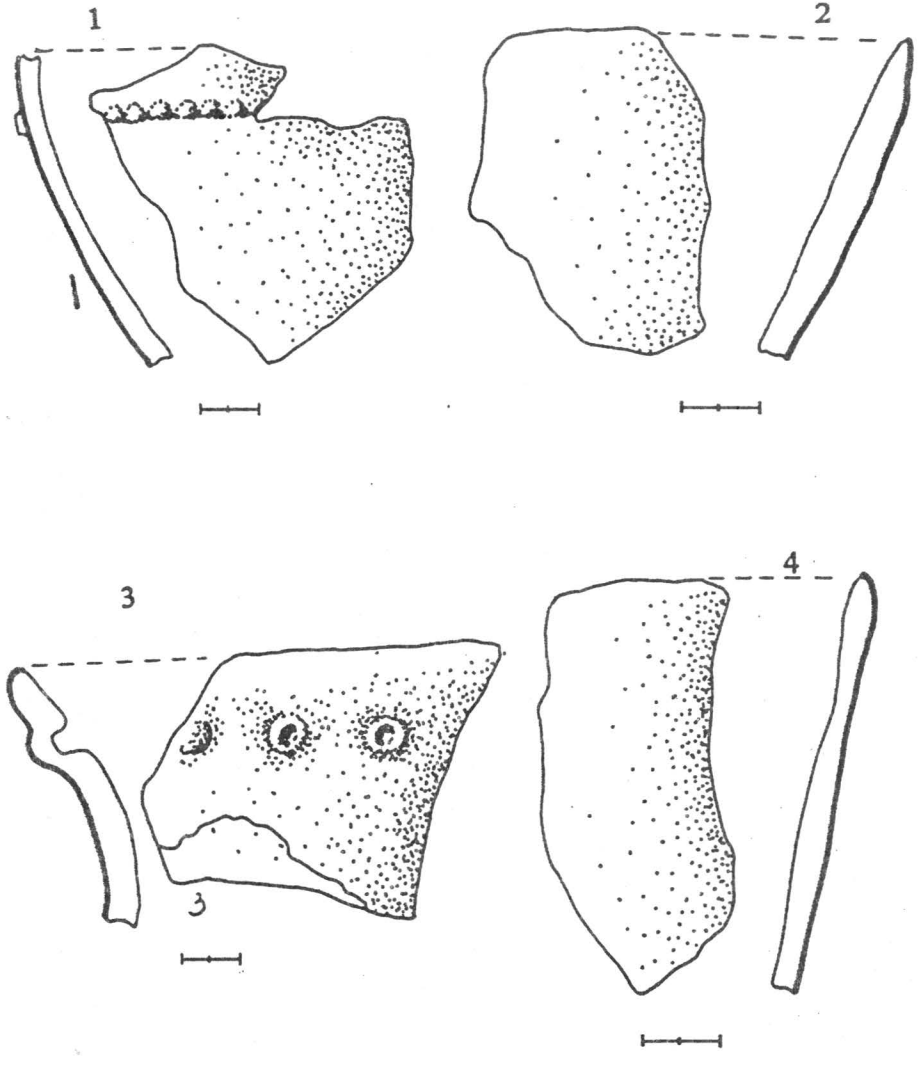

Fig./Abb. 117 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2 = Greci (*apud* AU,GT), 3 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

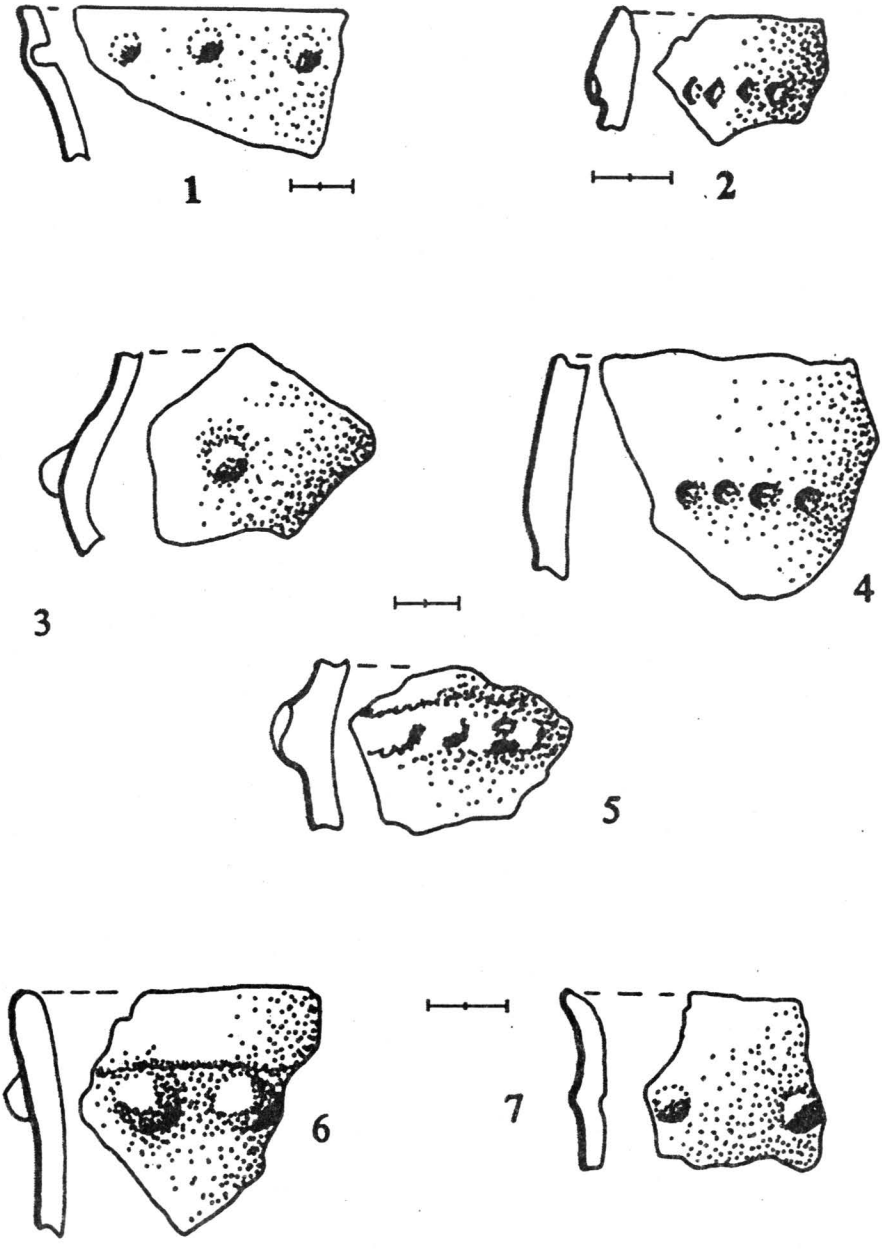

Fig./Abb. 118 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului, 2-4 = Văcărești (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

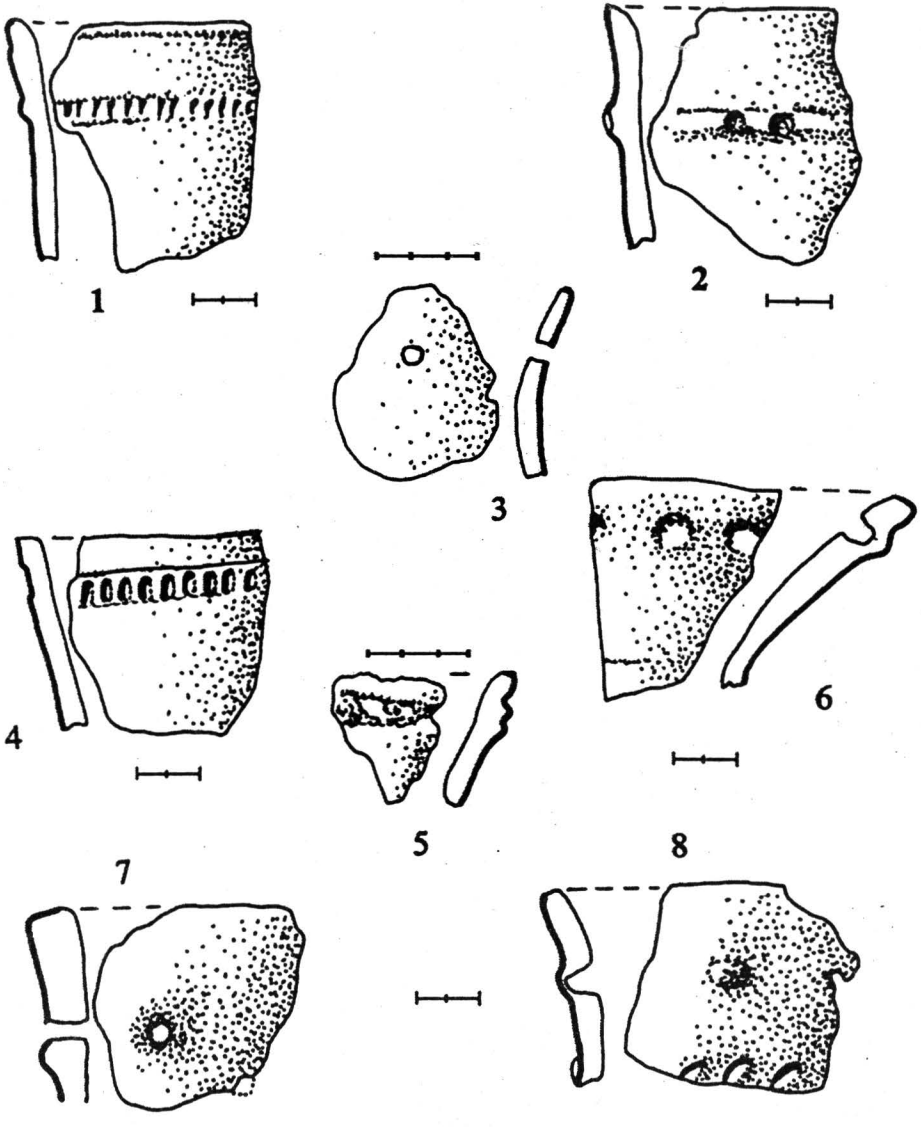

Fig./Abb. 119 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2, 4 = Văcărești (*apud* ET), 3 = Mihăilești-*Tufa*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

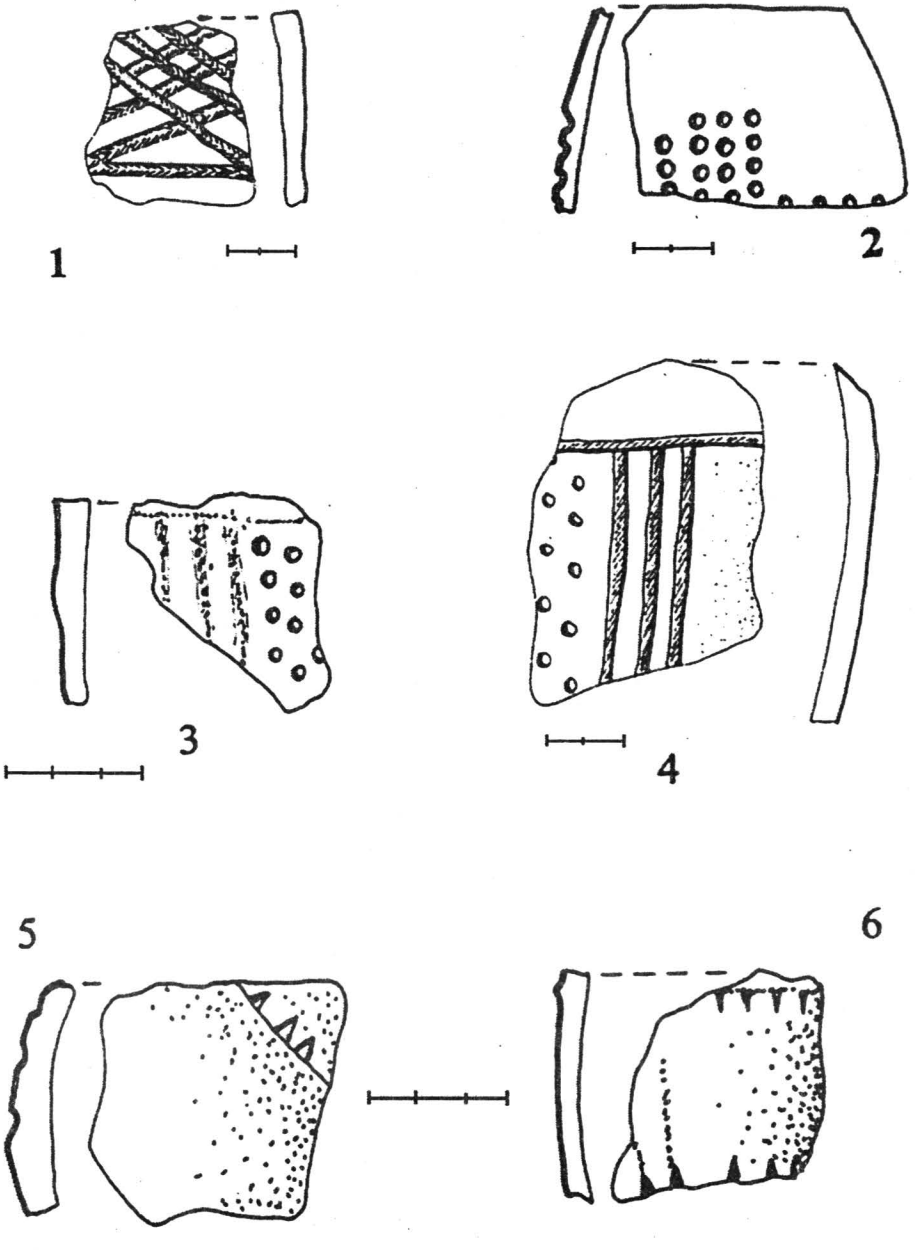

Fig./Abb. 120 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 4 = Varlaam, 2 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3, 5-6 = Mihăileşti-*Tufa*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

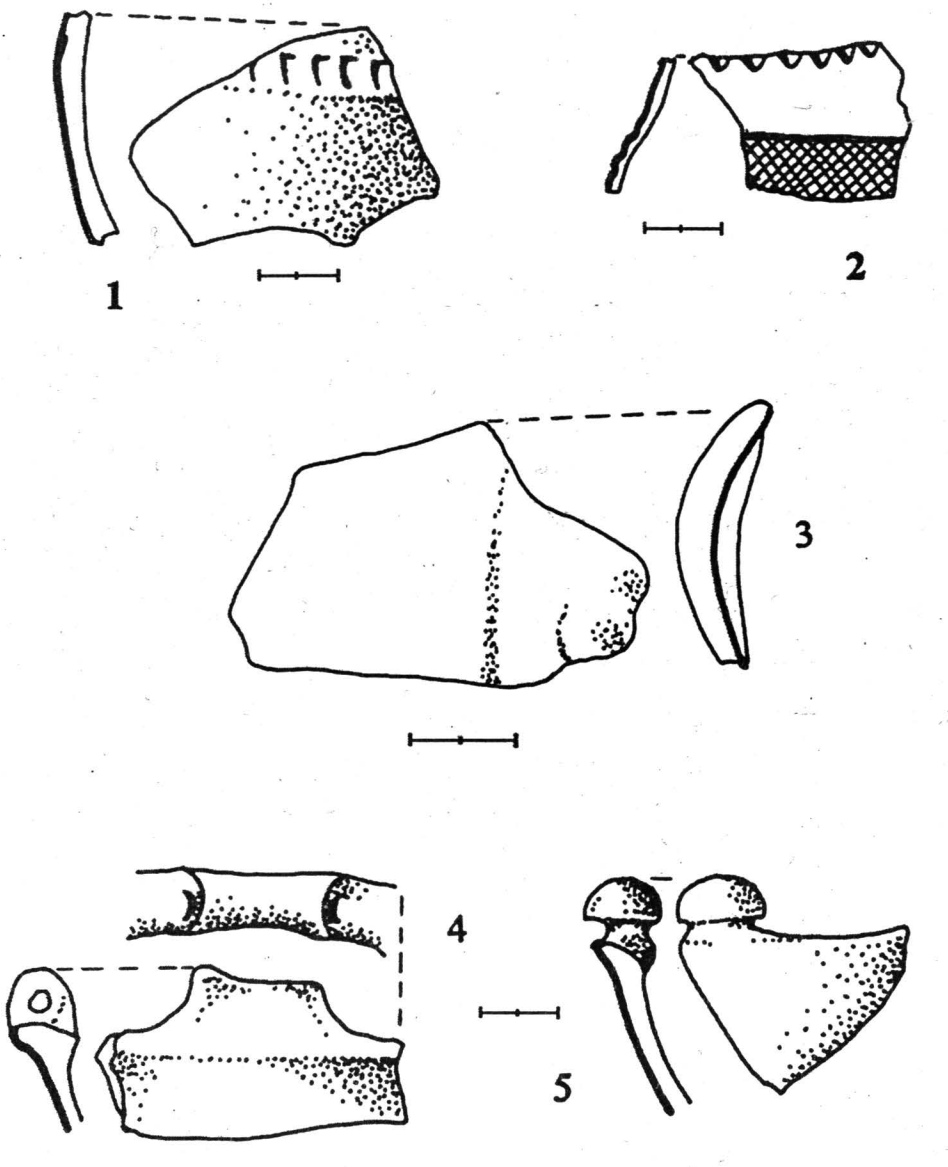

Fig./Abb. 121 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-2 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3 = Greci (*apud* AU,GT); AOT/ OTA: 4-5 = Odaia Turcului (*apud* ET),

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

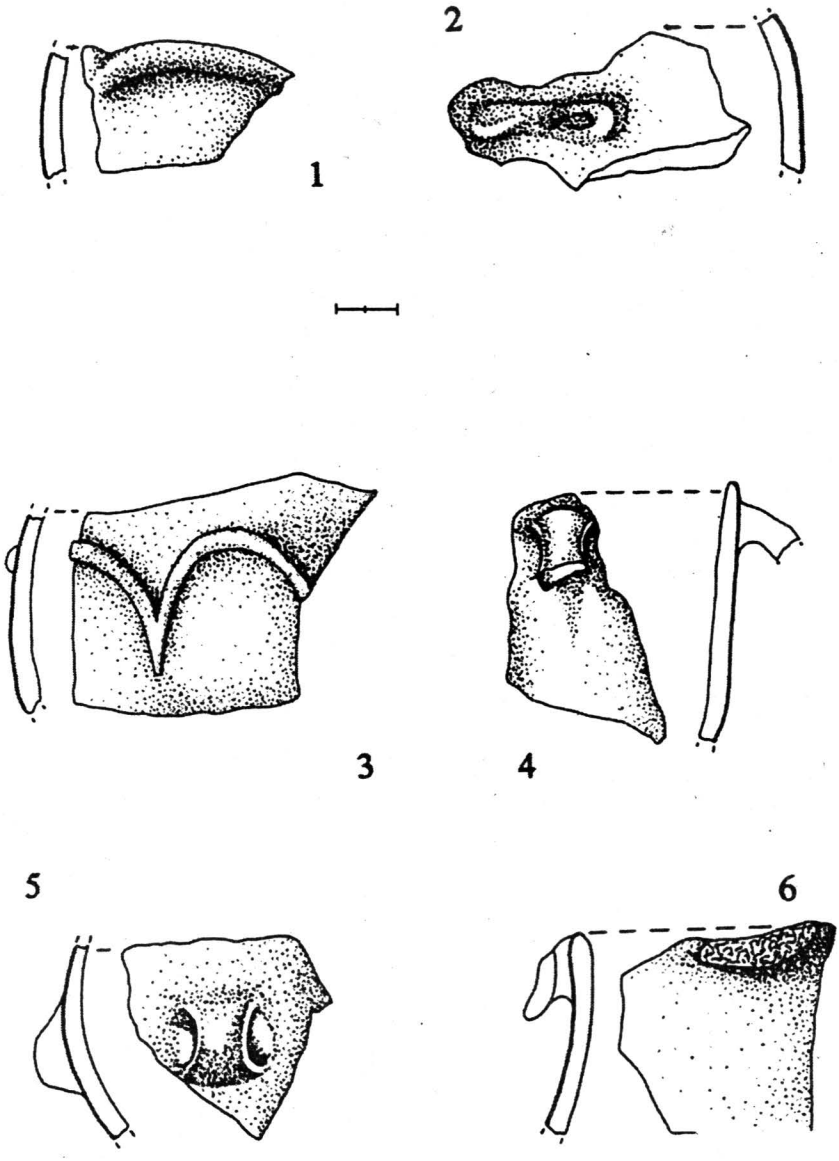

Fig./Abb. 122.- Ceramică/ Keramik - CG/ GK: Crivăț: 1-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

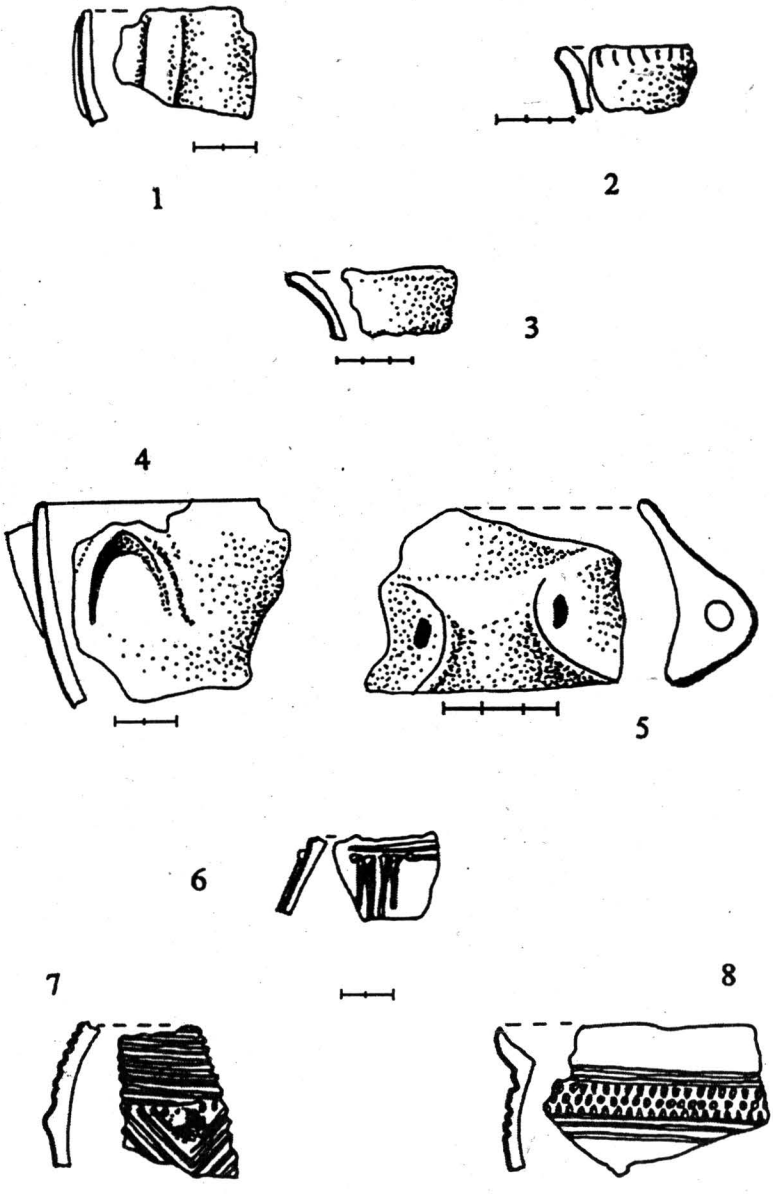

Fig./Abb. 123 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 4, 6-8 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2-3 = Greci (*apud* AU), 5 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

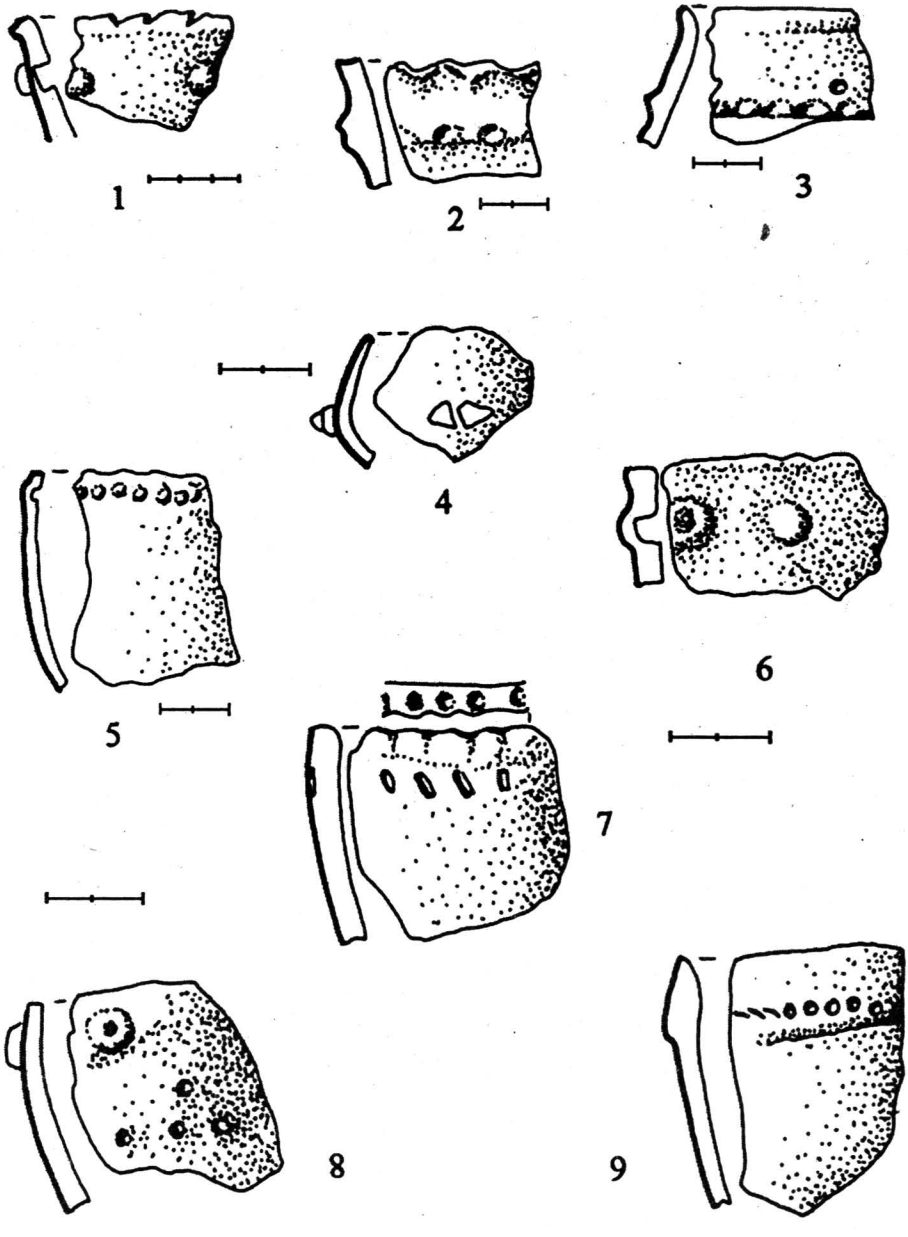

Fig./Abb. 124 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Greci (*apud* AU), 2-3, 5 = Odaia Turcului (*apud* ET), 4 = Valea Calului (*apud* ET), 6-9 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

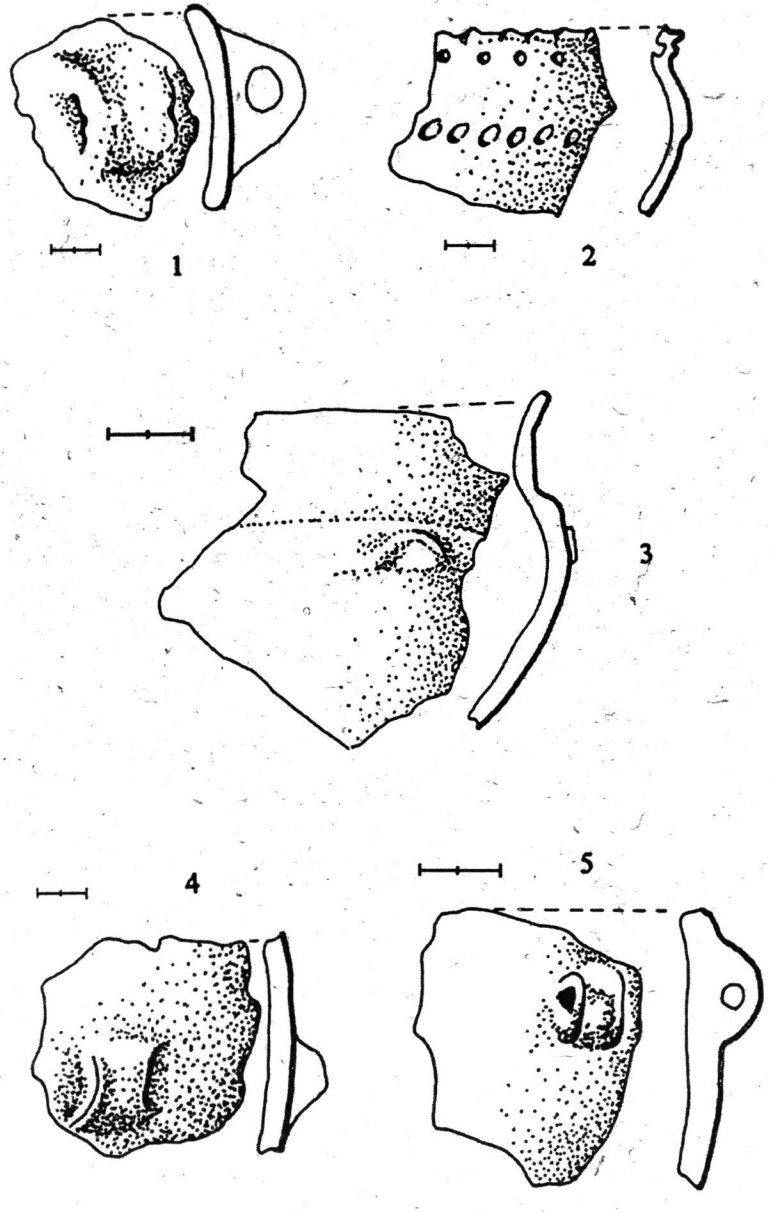

Fig./Abb. 125 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 4 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 2-3 = Greci (*apud* AU,GT), 5 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

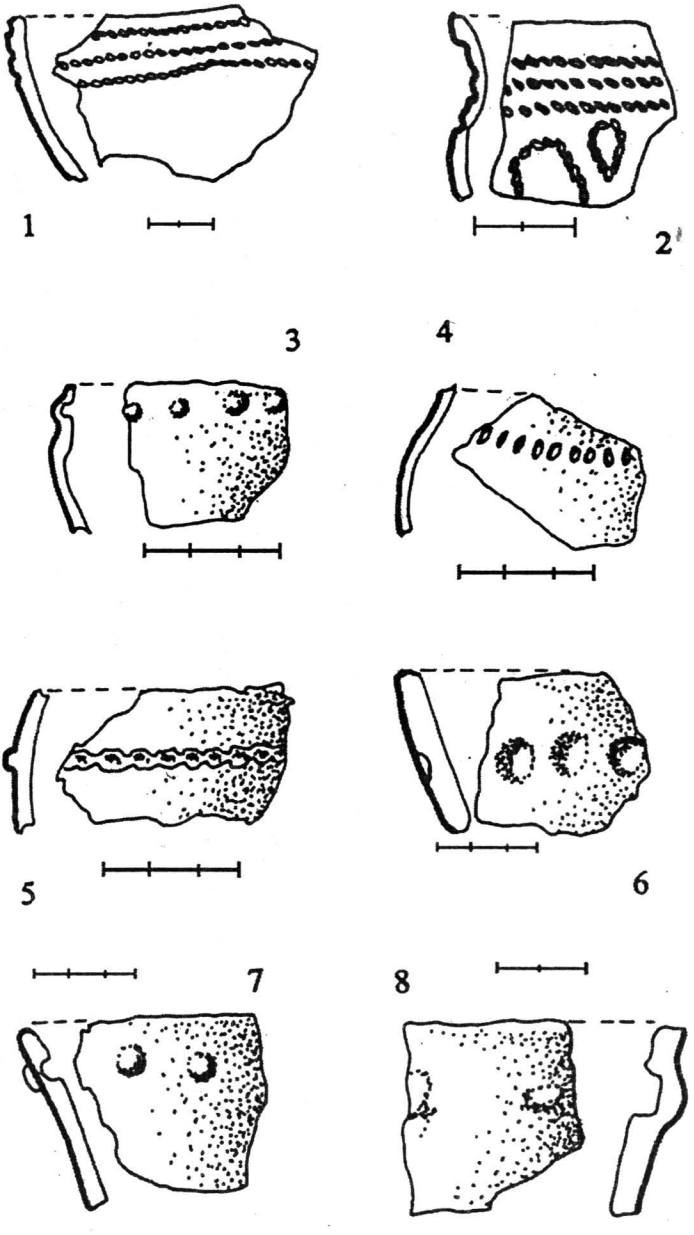

Fig./Abb. 126 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Odaia Turcului (*apud* ET), 2 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 3-5 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT), 6-8 = Greci (*apud* AU; AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

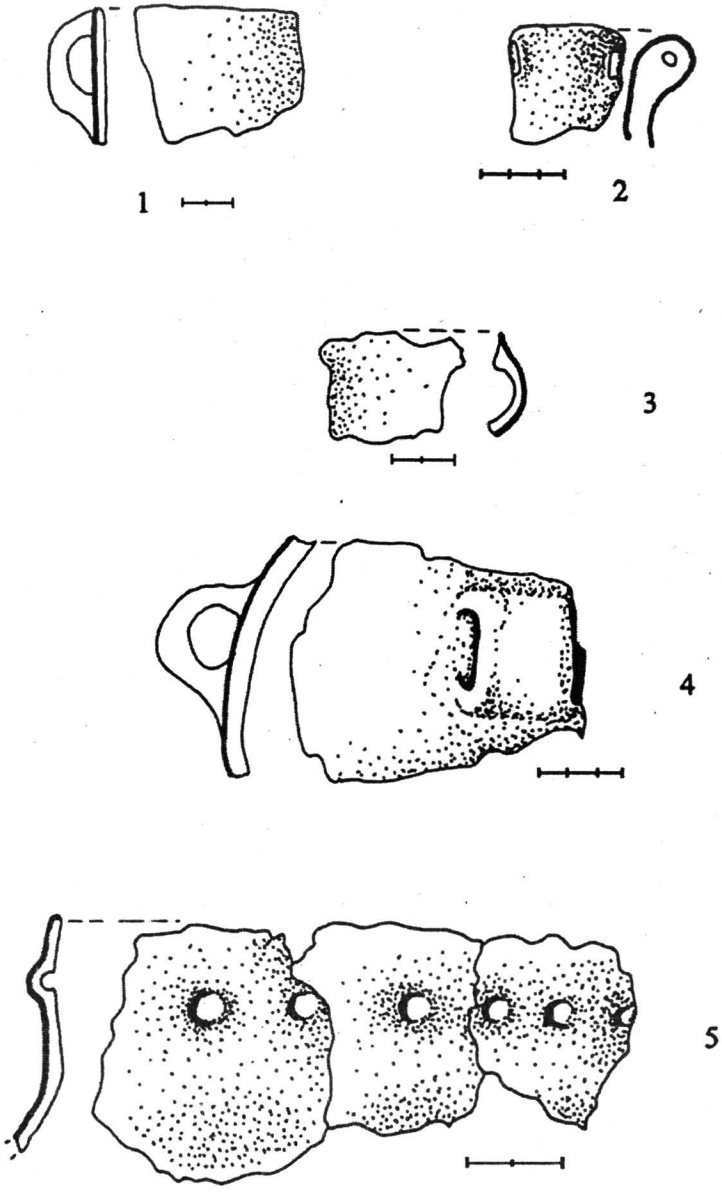

Fig./Abb. 127 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 3 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT), 2 = Udeni (*apud* GB), 4 = Greci (*apud* AU), 5 = Căscioarele-*Cătălui* (*apud* DBN).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

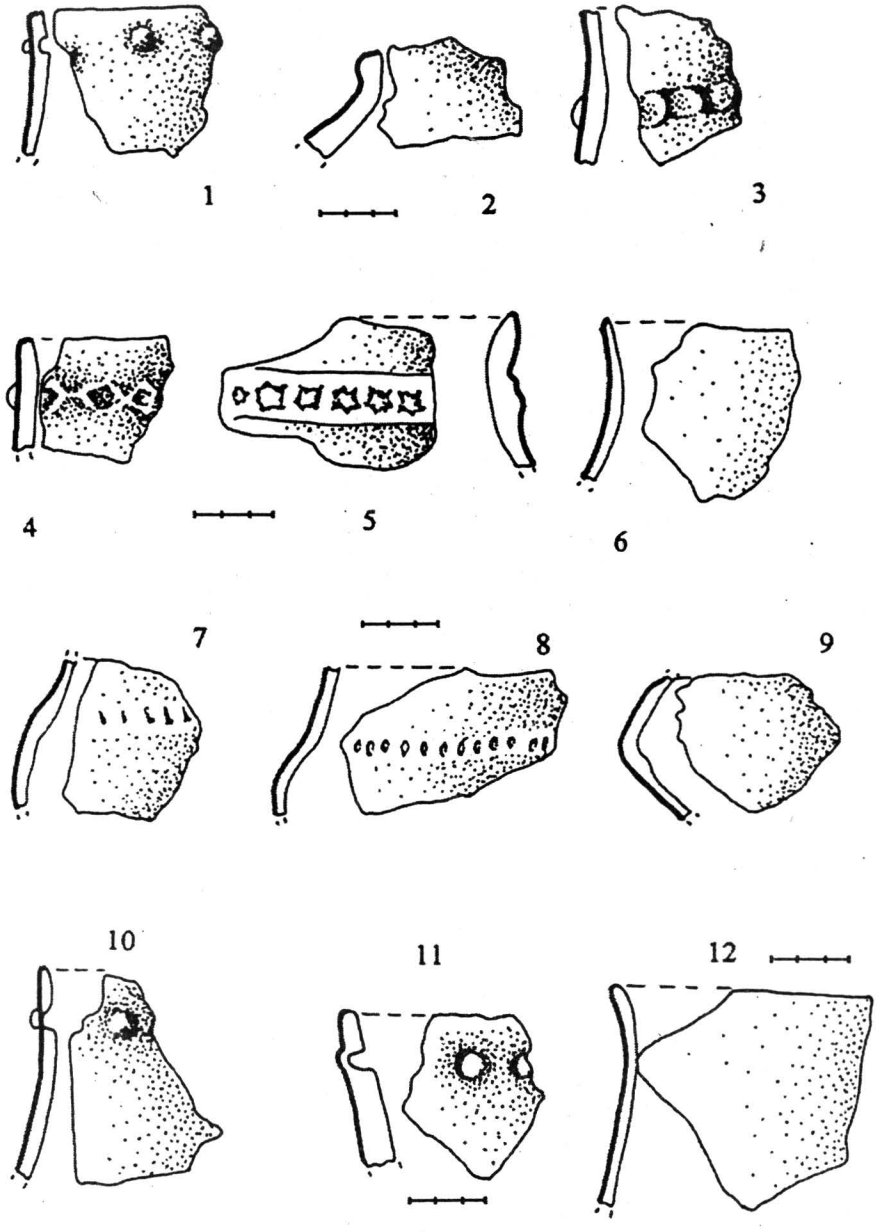

Fig./Abb. 128 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-5, 7-10 = Greci (*apud* AU,GT), 6 = Căscioarele-*Mănăstirea Cătălui* (*apud* GC,GT), 11 = Udeni (*apud* GB).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

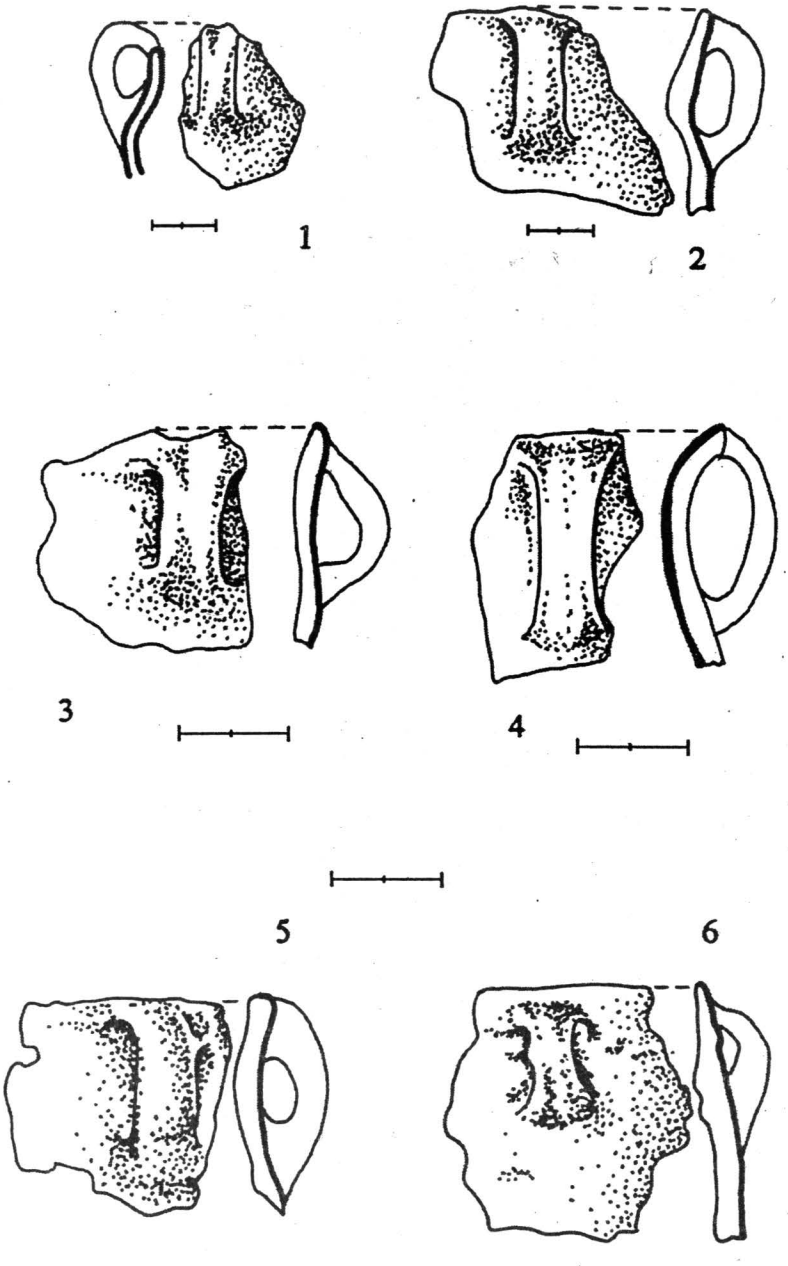

Fig./Abb. 129 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Udeni (*apud* GB), 2-3, 5-6 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP), 4 = Greci (*apud* AU,GT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

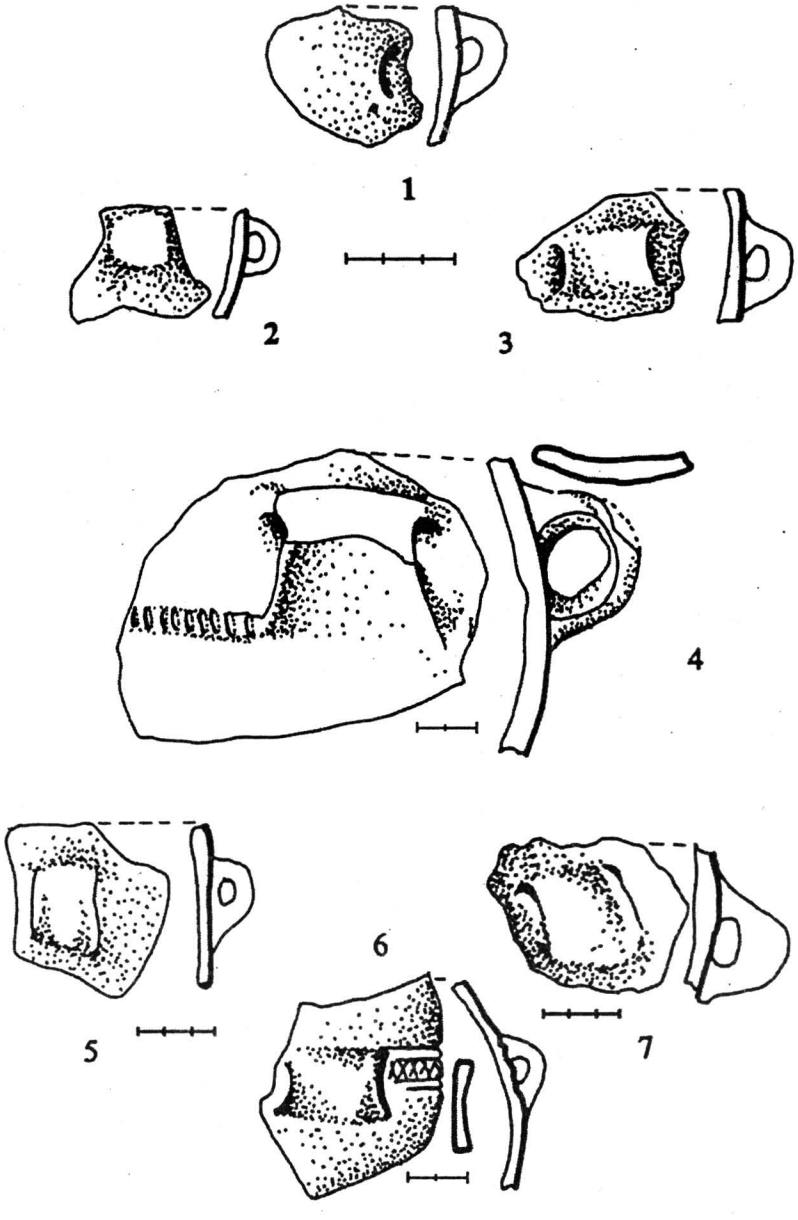

Fig./Abb. 130 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3, 5, 7 = Mihăileşti- *Tufa,* 4, 6 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

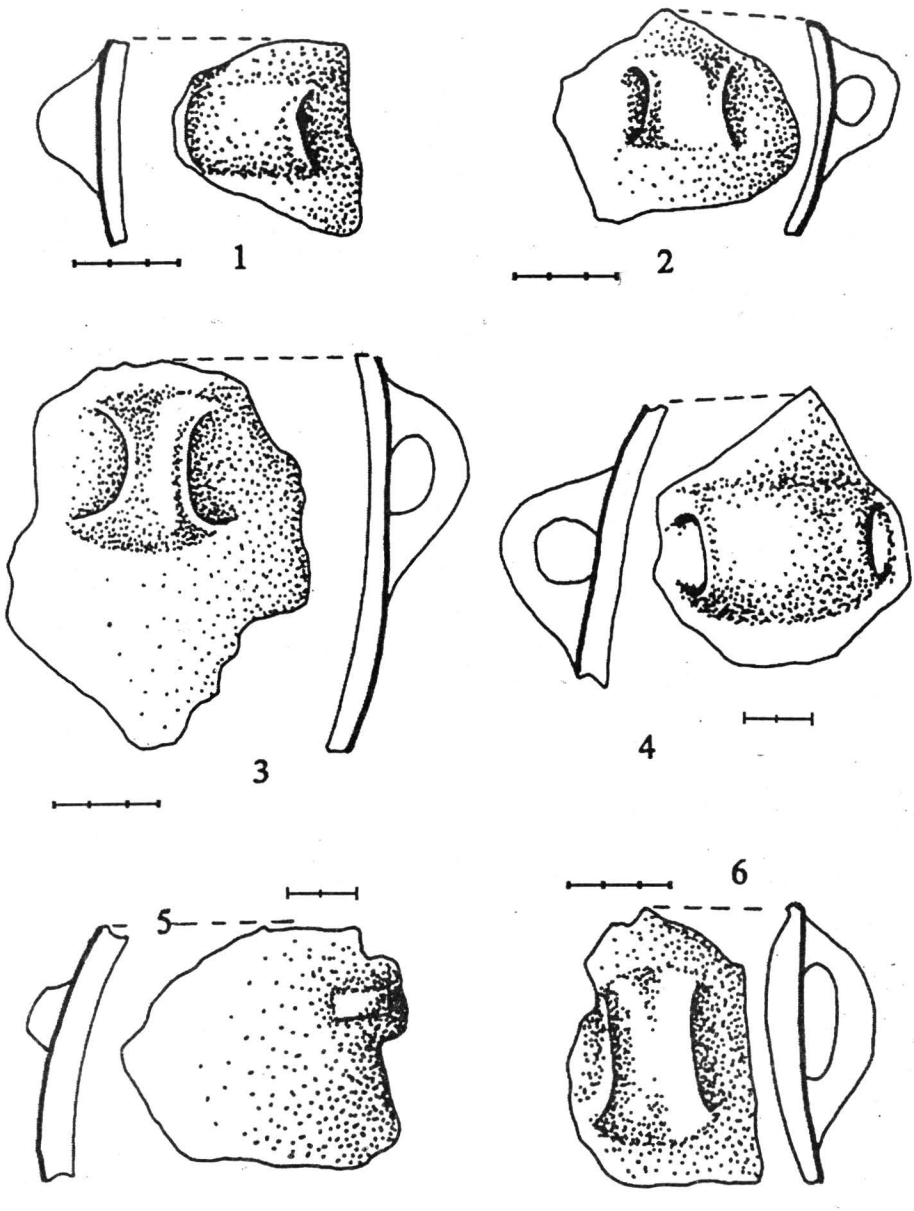

Fig./Abb. 131 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3, 6 = Mihăileşti-*Tufa,* 4-5 = Văcăreşti (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

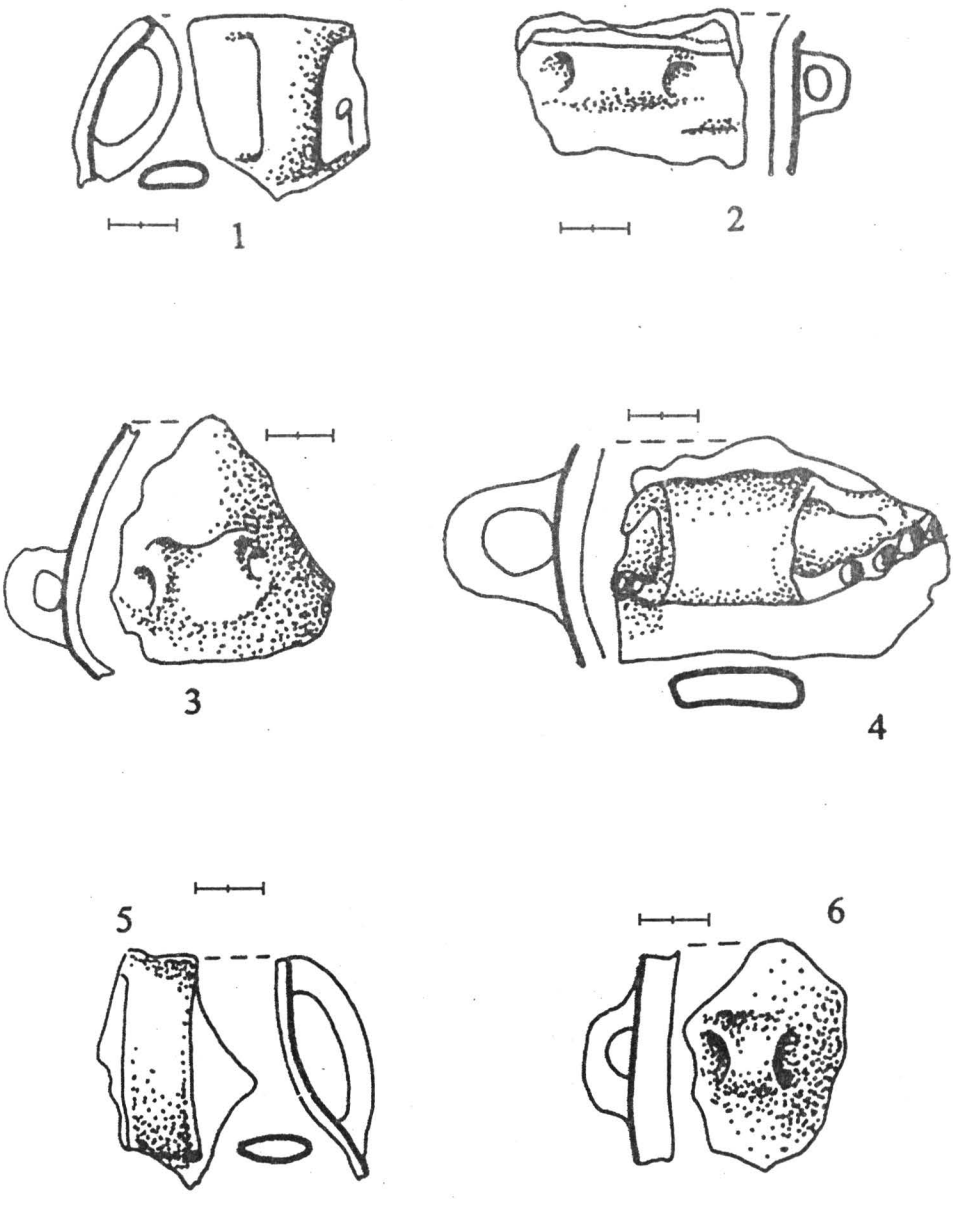

Fig./Abb. 132 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 5 = Odaia Turcului (*apud* ET), 3, 6 = Văcărești (*apud* ET); AOT/ OTA: 2, 4 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

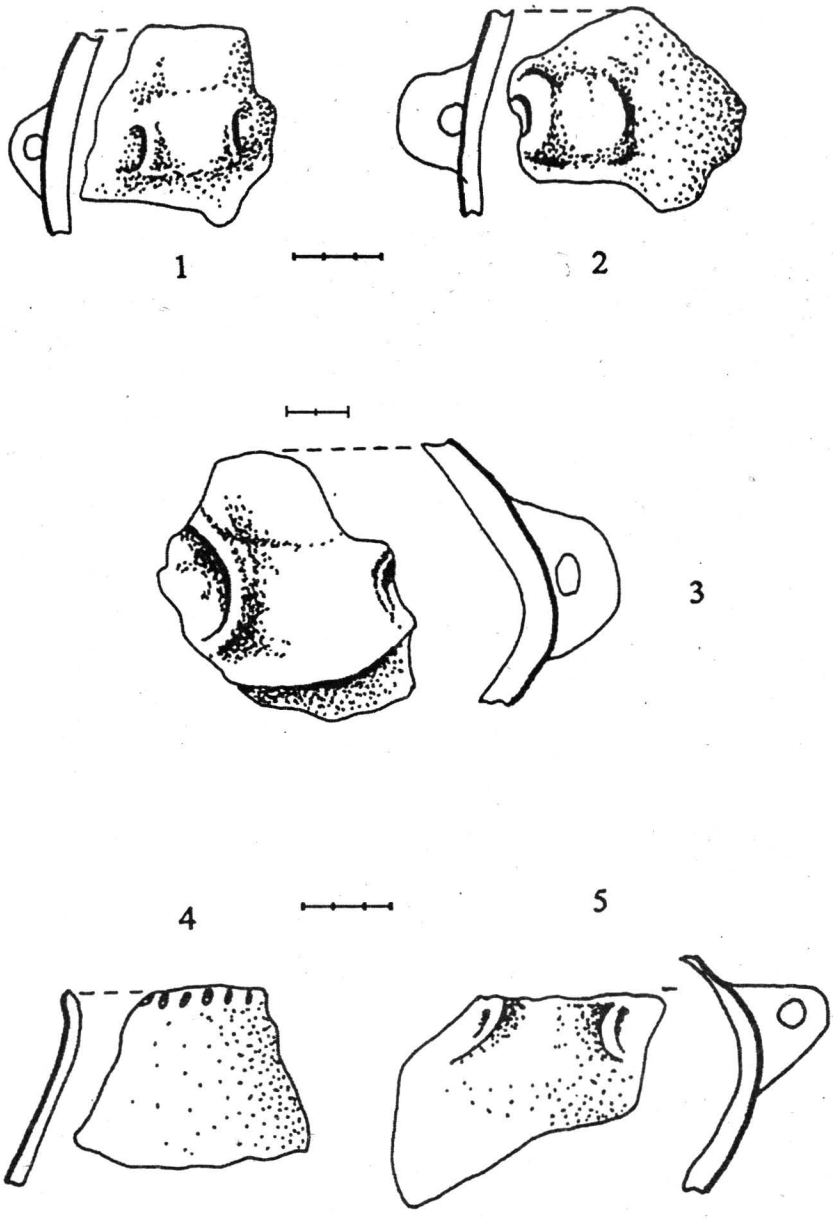

Fig./Abb. 133 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1-3, 5 = Greci (*apud* AU; AU,GT), 4 = București-*Militari Câmpul Boja* (*apud* MT).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

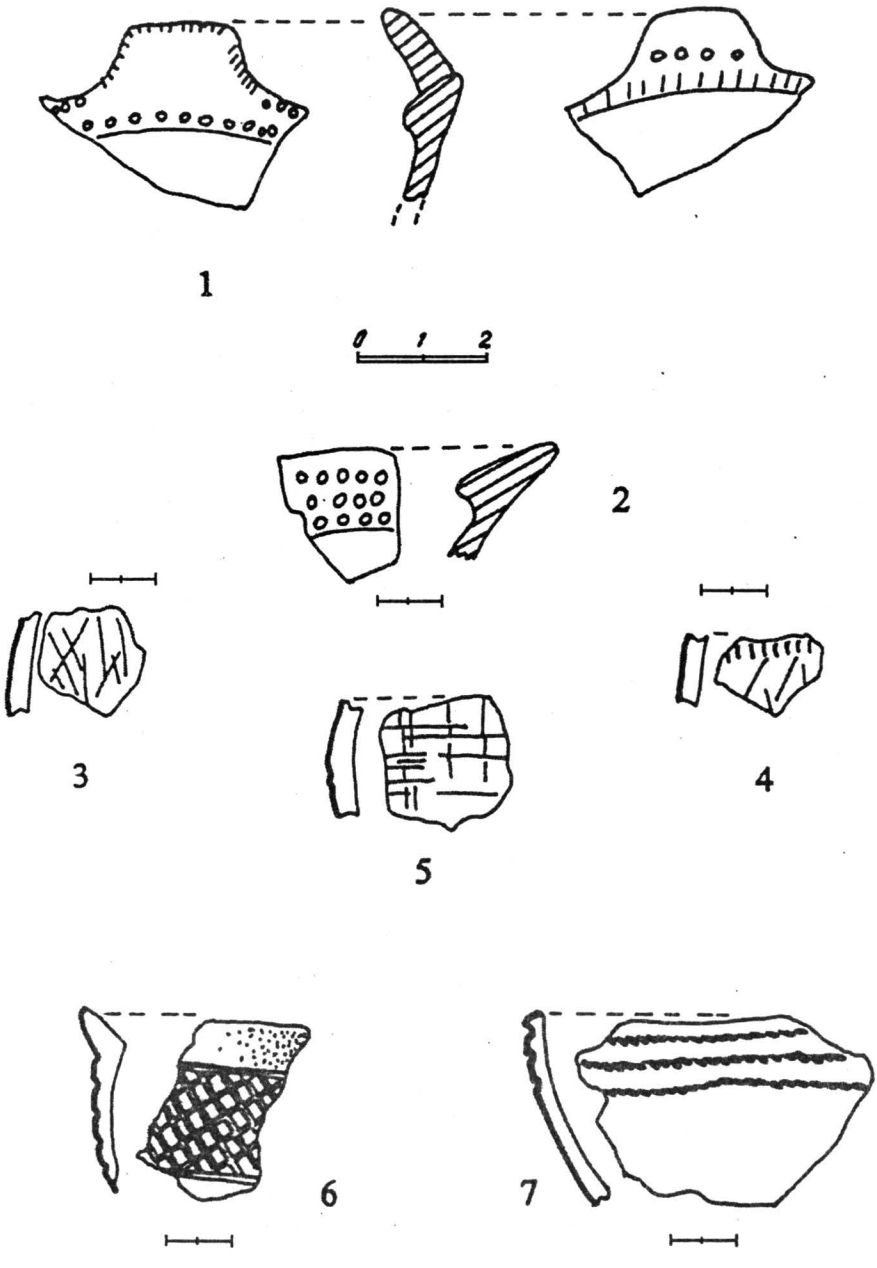

Fig./Abb. 134 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 3-5 = Văcărești (*apud* ET), 6-7 = Odaia Turculuĭ (*apud* ET); OMC/ KGH: 1-2 = Albești (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

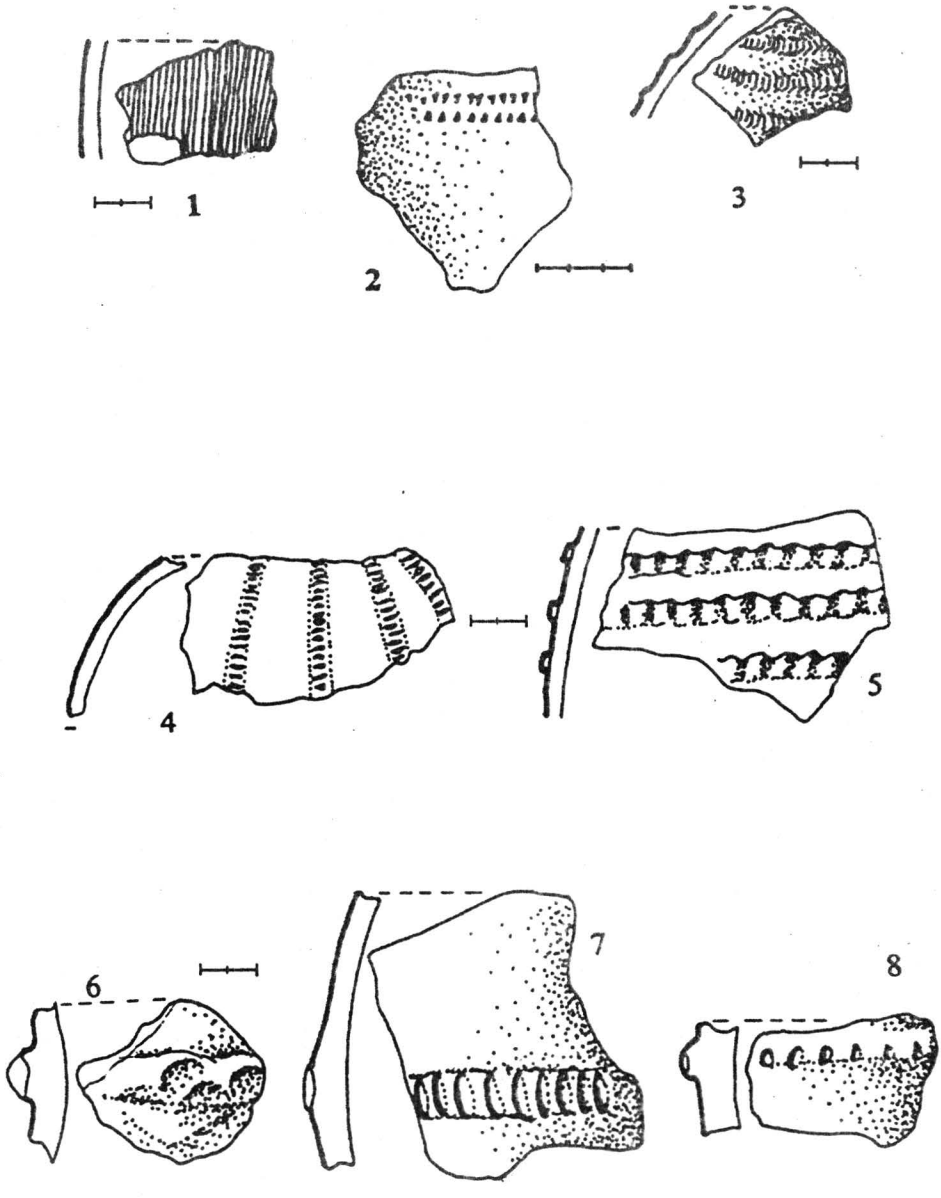

Fig./Abb. 135 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 2 = Mihăileşti-*Tufa,* 6-8 = Văcăreşti (*apud* ET); AOT/ OTA: 1, 3-5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

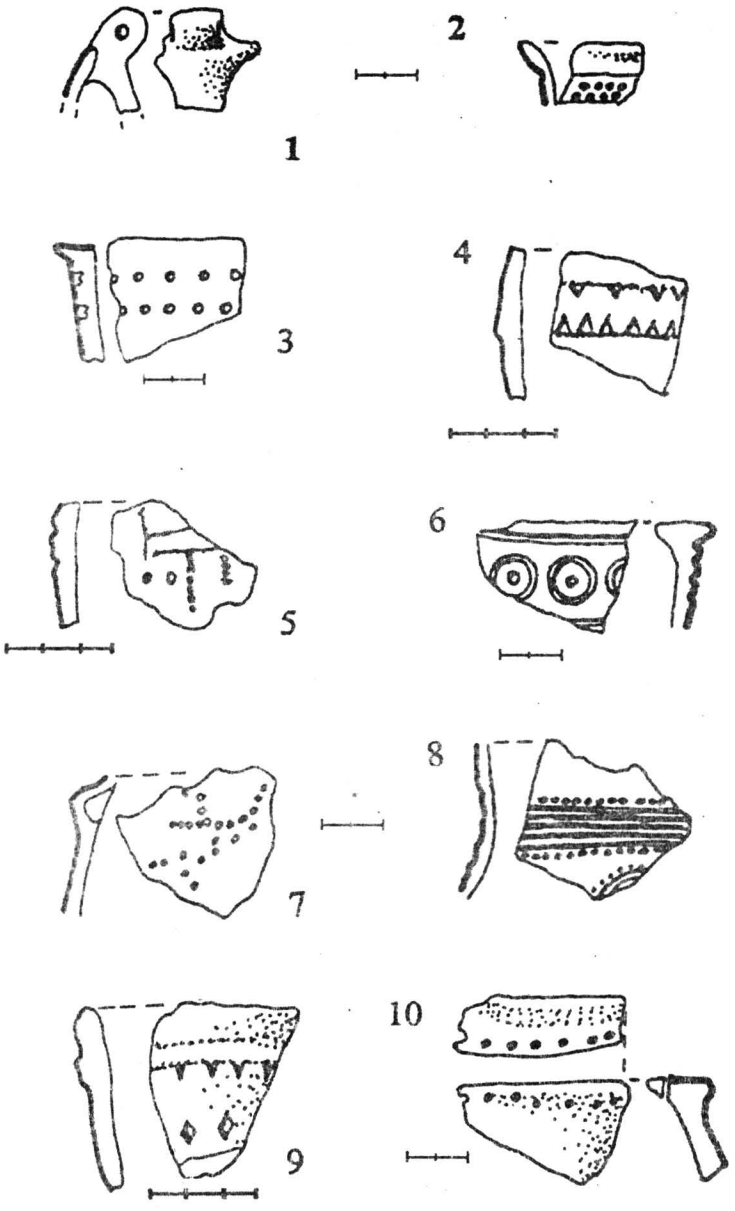

Fig./Abb. 136 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 3 = Odaia Turcului (*apud* ET), 4-5 = Mihăilești-*Tufa*, AOT/ OTA: 1-2, 6-7 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

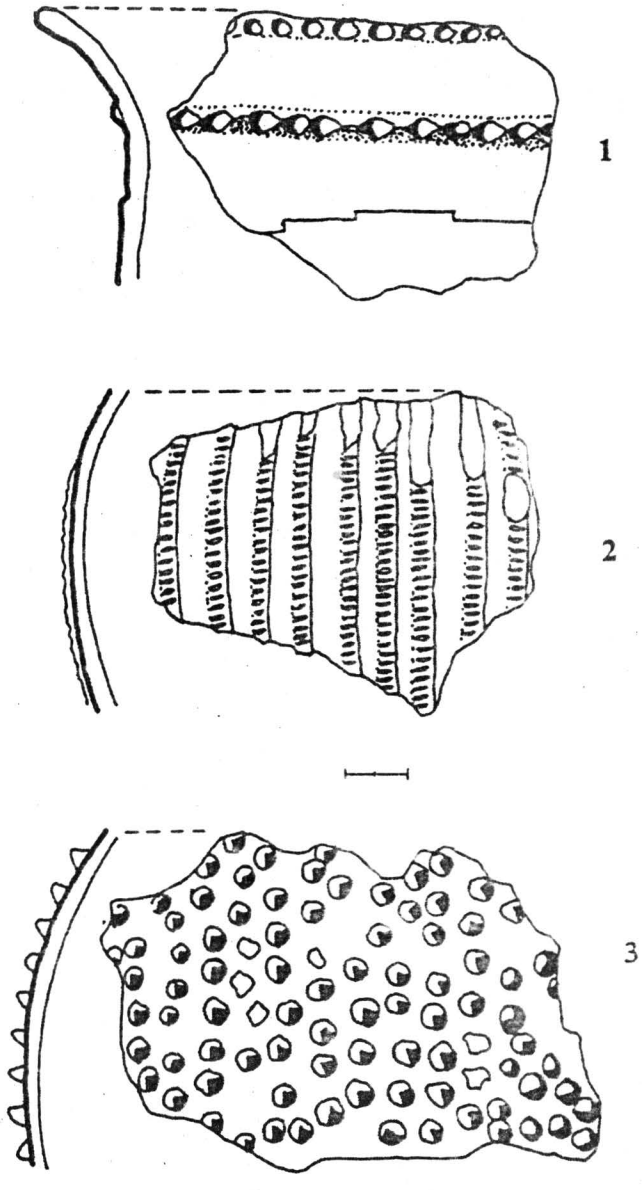

Fig./Abb. 137 - Ceramică/ Keramik - AOT/ OTA: 1-3 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

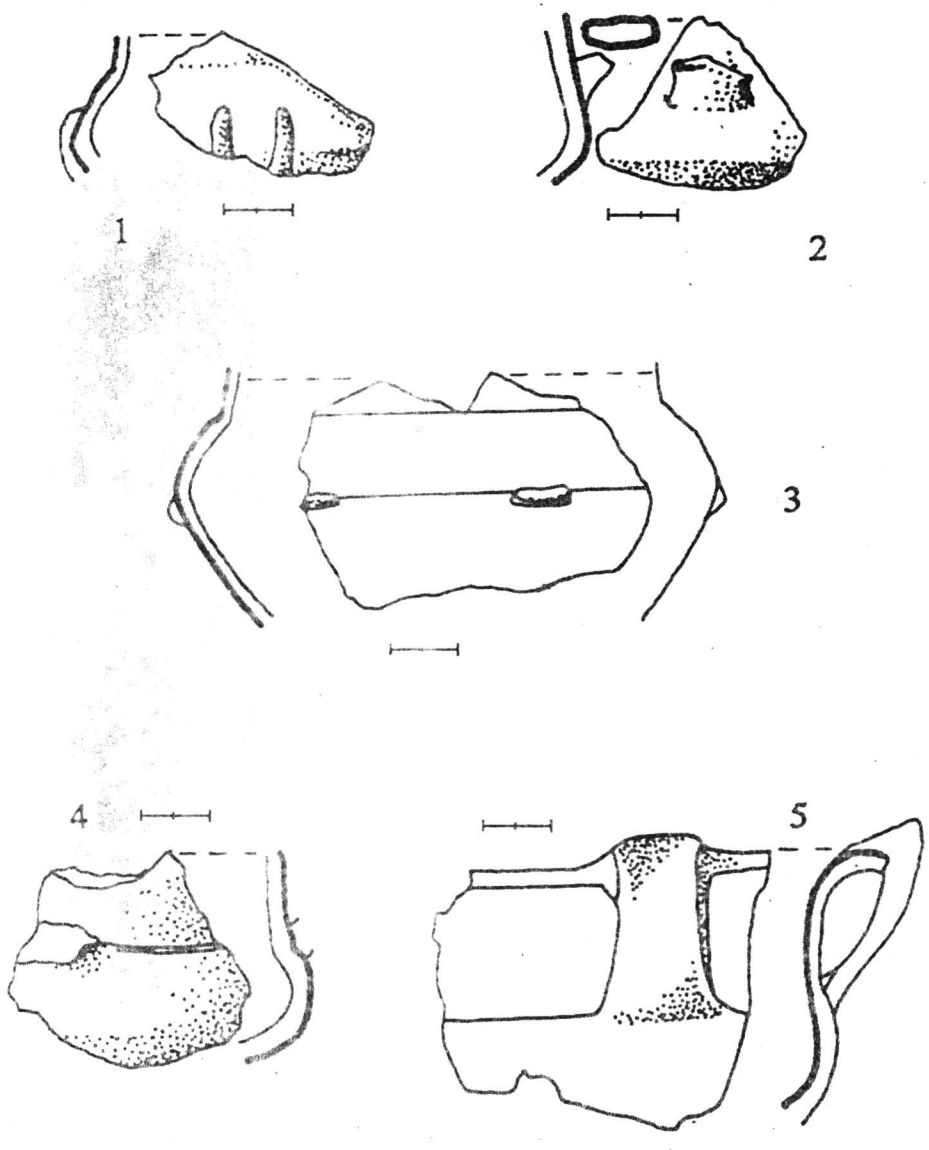

Fig./Abb. 138 - Ceramică/ Keramik - AOT/ OTA: 1-5 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

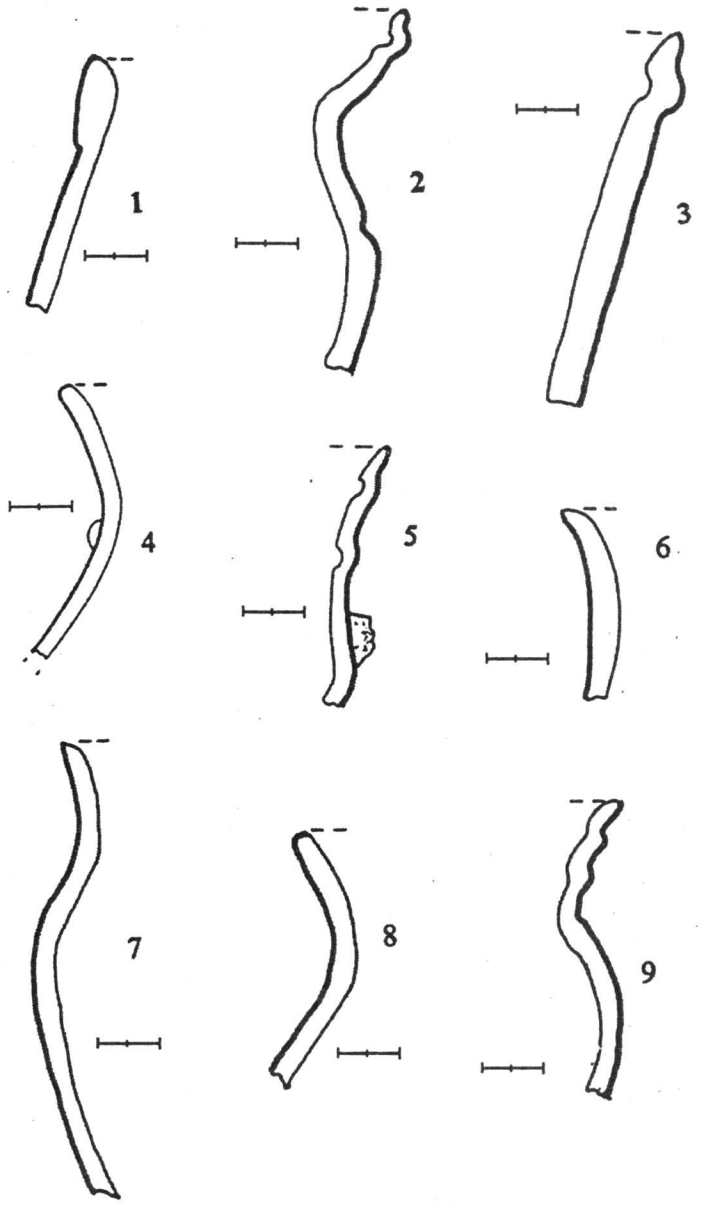

Fig./Abb. 139 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1, 6, 8 = Văcărești (*apud* ET), 2-3, 9 = Varlaam, 4-5 = Mihăilești-*Tufa*, 7 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

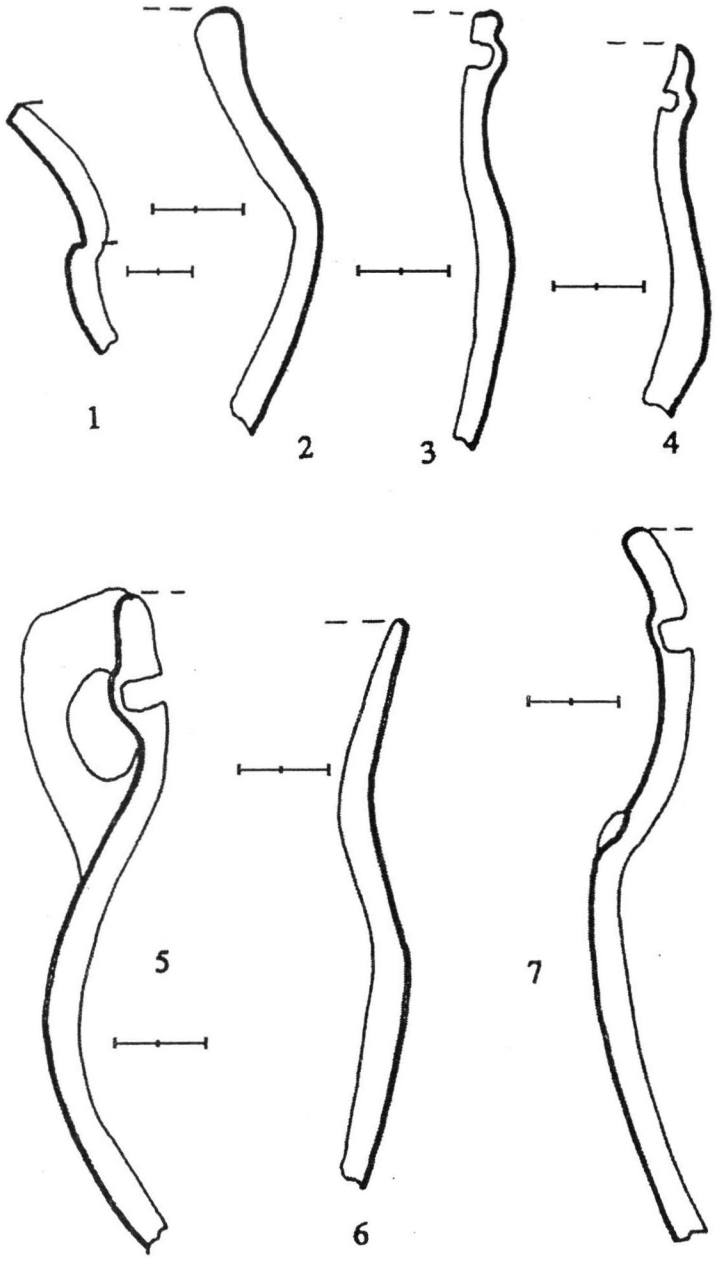

Fig./Abb. 140 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Prundu (*apud* PR), 2-7 = București-*Roșu* (*apud* MC,PP).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

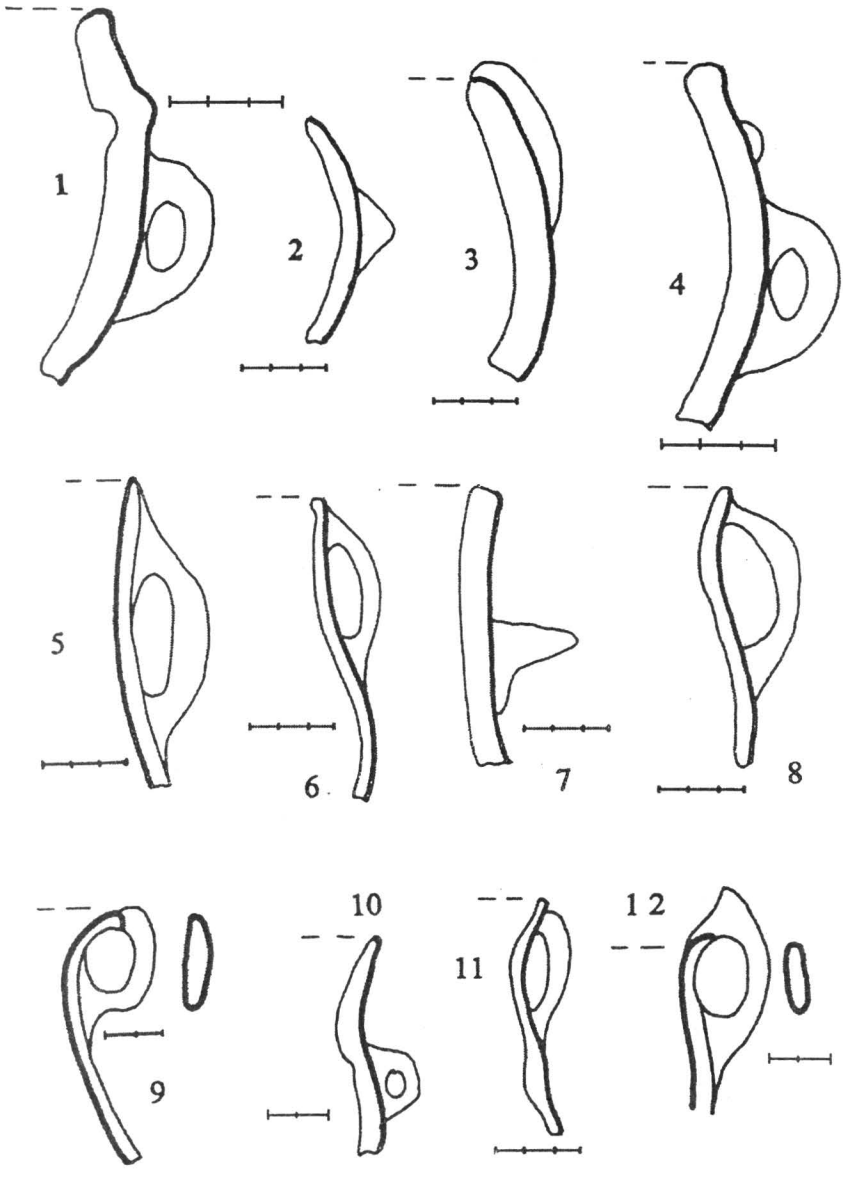

Fig./Abb. 141 - Ceramiçă/ Keramik - CG/ GK: 1, 3, 10 = Varlaam, 2, 5-8, 11 = Mihăileşti-*Tufa*, 4 = Schitu-*La Conac*; AOT/ OTA: 9, 12 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

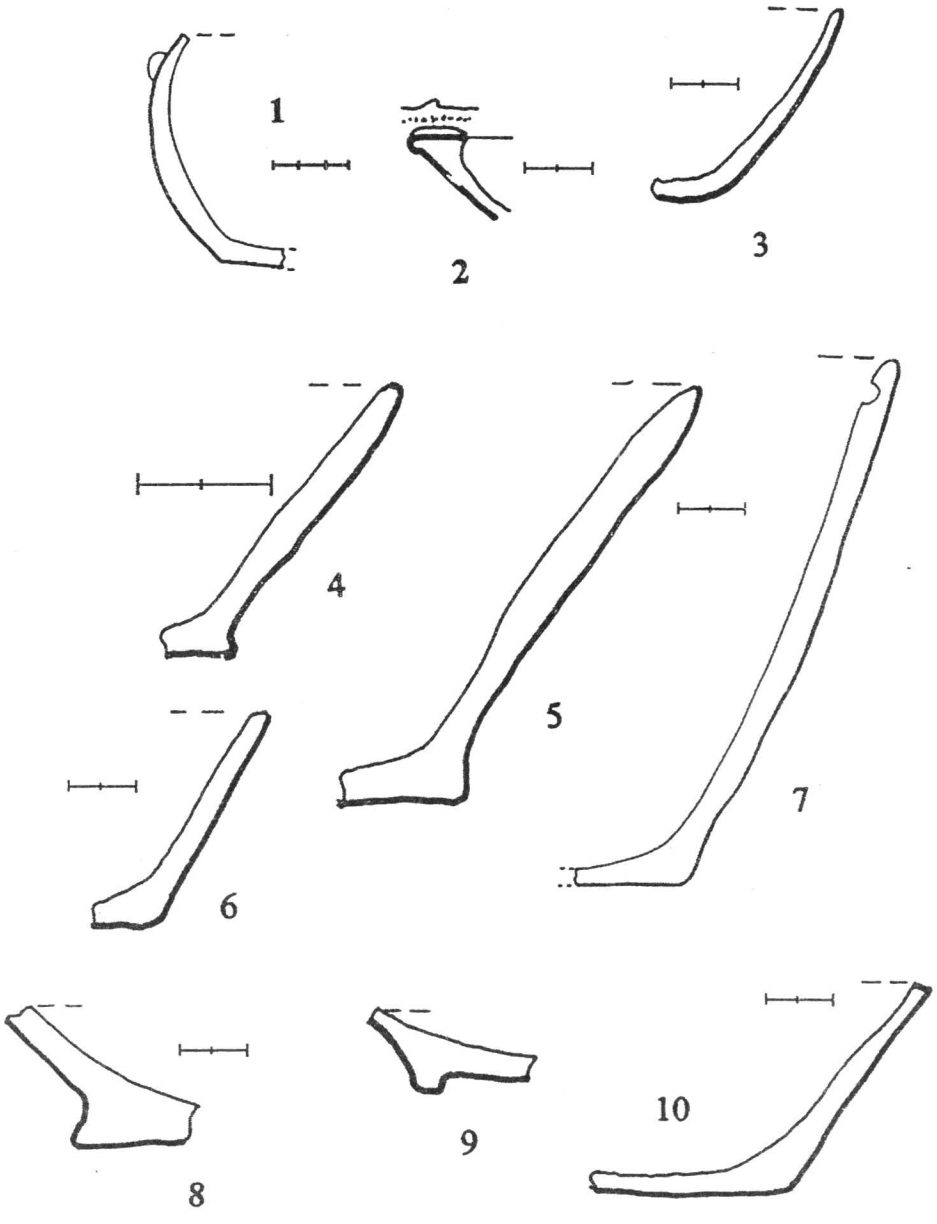

Fig./Abb. 142 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 1 = Schitu-*Gaura Despei*, 3, 5-7, 10 = Mihăileşti-*Tufa,* 4 = Bucureşti-*Roşu* (*apud* MC,PP), 8-9 = Văcăreşti (*apud* ET); AOT/ OTA: 2 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

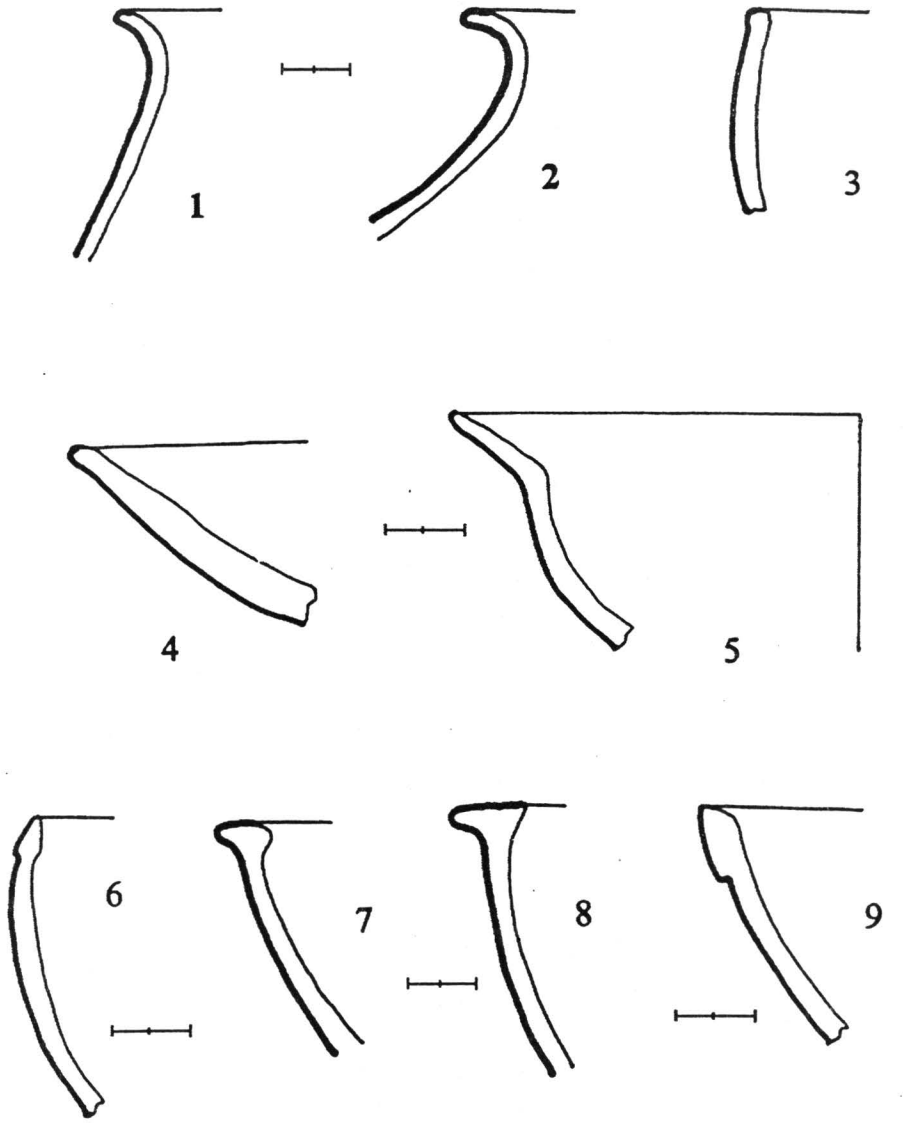

Fig./Abb. 143 - Ceramică/ Keramik - CG/ GK: 3-4 = Văcărești (*apud* ET), 5 = Odaia Turcului (*apud* ET); AOT/ OTA: 1-2 = Odaia Turcului (*apud* ET).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

Fig./Abb. 144 - Ceramică/ Keramik - Cetățenii din Deal-*Cornul Malului*-M.2/ G.2 (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

1

2

Fig./Abb. 145 - Ceramică/ Keramik - OMC/ KGH: 1 = Malul cu Flori, 2 = Apa Sărată (*apud* SM).

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

PUNCTELE CU DESCOPERIRI DIN BT DIN BAZINELE ARGEŞULUI ŞI IALOMIŢEI SUPERIOARE

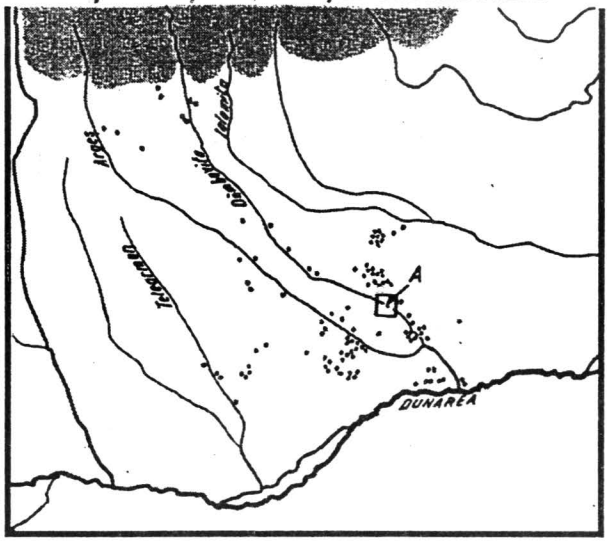

DESCOPERIRI DIN BT DE PE TERITORIUL MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

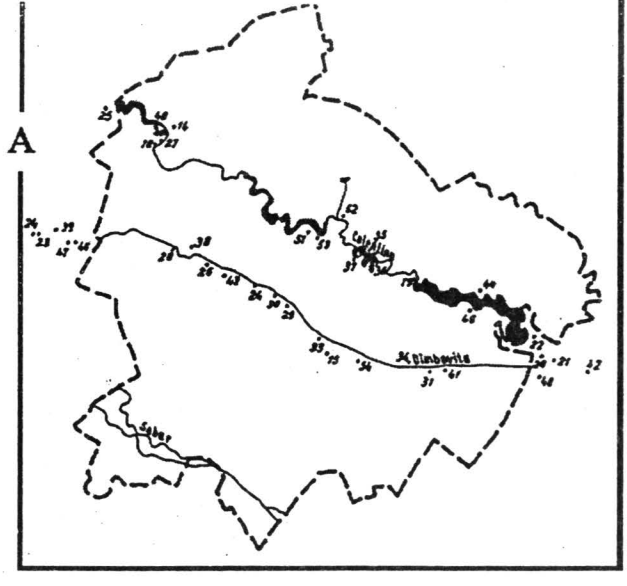

Pl. I - Punctele cu descoperiri din BT din Bazinele Argeşului şi Ialomiţei Superioare/ Frühbronzezeitliche Fundstellen im Argeş- und im Oberen Ialomiţa-Becken; A = descoperiri din BT de pe teritoriul municipiului Bucureşti/ Frühbronzezeitliche Fundstellen auf dem Gebiet des Munizipiums Bukarest.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro

LUCRĂRI
apărute în *Seria Bibliotheca Thracologica*

I Adrian Florescu, *Repertoriul culturii Noua,* Călăraşi 1991.
II Ioan Andriţoiu, *Civilizaţia tracă în sud-vestul Transilvaniei,* Bucureşti 1992.
III Eugen Comşa, *Bibliografia celei de-a doua epoci a fierului,* Bucureşti 1993.
IV Marian Gumă, *Prima epocă a fierului în SV României,* Bucureşti 1993.
V Mihai Sâmpetru, *Oraşe şi cetăţi romane târzii,* Bucureşti 1996.
VI Attila László, *Culturile Gáva-Holihrady şi Corlăteni,* Bucureşti 1994.
VII Oleg Levitki, *Hallstattul canelat la răsărit de Carpaţi,* Bucureşti 1994.
VIII Grigore Brâncuş, *Fondul traco-dac al limbii române,* Bucureşti 1995.
IX Adrian Poruciuc, *Archaeolinguistica,* Bucureşti 1995.
X Vasile Ursachi, *Zargidava,* Bucureşti 1995.
XI Viačeslav Kotigorošco, *Zona Tisei Superioare în perioadele La Tène şi romană,* Bucureşti 1995.
XII Valentin Vasiliev, *Fortifications de refuge et établissements fortifiés du premier âge du fer en Transylvanie,* Bucarest 1995.
XIII Horia Ciugudean, *Epoca timpurie a bronzului în centrul şi sud-vestul Transilvaniei,* Bucureşti 1996.
XIV Şerghei Agulnikov, *Necropola tumulară de la Cazaclia,* Bucureşti 1996.
XV Aurel Rustoiu, *Metalurgia bronzului la daci,* Bucureşti 1996.
XVI Andrei Opaiţ, Aspecte ale vieţii economice din provincia Scythia, Bucureşti 1996.
XVII Oleg Levitki, Igor Manzura, Tatiana Demcenco, *Necropola tumulară de la Sărăteni,* Bucureşti 1996.
XVIII Nelu Zugravu, *Geneza creştinismului popular al românilor,* Bucureşti 1997.
XIX Cătălina Vătăşescu, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparaţie cu româna,* Bucureşti 1997.

https://biblioteca-digitala.ro / https://iabvp.ro